

שבוע פרשת שמיני

(20 – 26 March 11)

י"ד – כ' אדר ב' ה'תשנ"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר לָאֱלֹהִיכֶם וּלְעַבְדֹךָ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּתְּ דֶּגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּסָכָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוֹמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבָתָ לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשַׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבָתָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

א לַמִּנְצָח לְדָוִד מְזִמּוֹר אֱלֹהֵי תְהַלְתִּי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ דִּבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרֵי שִׁנְאָה סִבְבּוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁטְנוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁמְעוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׁמֹן יַעֲמֹד עַל־יָמִינוּ: ז בַּהֲשַׁפְטוּ יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזּוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יִהְיֶה־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יִהְיֶה חֹזֶן לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אַחֲרֵיתוֹ לַהֲכָרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר: טו עֵן אֲבָתִיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אָמַן אֶל־תִּמְחָ: טז יִהְיוּ נִגְד־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז יֵעַן אֲשֶׁר: זא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאָה לִבִּי לְמוֹתָת: זב וַיִּאֱהָב קָלָלָה וְתִבּוּאָהּ וְלֹא־חִפָּץ בְּבִרְכָּה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: זג וַיִּלְבֹּשׁ קָלָלָה כְּמָדוּ וְתִבָּא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצָמוֹתָיו: זד תִּהְיֶה־לוֹ כִּבְגָד יַעֲמָה וְלִמְזֹחַ תָּמִיד יַחְנֶנָּה: זה זֹאת: זז פָּעַלְתָּ שְׁטִינֵי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַע לְנַפְשִׁי: זח וְאַתָּה: טו יְהוָה אֲדֹנִי עָשָׂה־אֹתִי לְמַעַן שְׁמוֹךְ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הִצִּילָנִי: כב כִּי־עֵנִי וְאֲבִיוֹן אֲנִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כג בְּצַל־כְּנֻסוֹתָיו נִהַלְכְתִּי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה: כד בְּרַפִּי כִשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרִי כַחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי: לו הֵייתִי חֲרֻפָּה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִוּ רָאשִׁים: כז עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כח וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְדֶךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כט יִקְלָלוּ־הַמָּה וְאַתָּה תִּבְרָךְ קָמוּ: ל וַיִּכְשׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: לא יִלְבָּשׁוּ שׂוֹטְנֵי כְלִמָּה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֹׁתָם: לב אֹדָה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹדָה רַבִּים אֶהְלֵלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשִׁי:

קי

א לְדָוִד מְזִמּוֹר נָאִם יְהוָה: ב לְאֲדֹנִי שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֶיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ג מִטָּה עֲזָךְ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן יֵדֶה בִּקְרֹב אֵיבֶיךָ: ד עֲמֹךְ נִדְבַח בֵּינוֹם חֵילְךָ בַּהֲדַר־יָקֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לֹךְ טָל יִלְדְתֶךָ: ה נִשְׁבַּע יְהוָה: ו לֹא יִנָּחֵם אֶת־כִּתְּנוֹ לַעֲוֹלָם עַל־דְּבָרָתִי מִלִּפְי־צֶדֶק: ז אֲדֹנִי עַל־יָמִינְךָ מִחֵץ כְּיוֹם־אָפּוּ מְלָכִים: ח יִדְּיוֹ בְּגוֹיִם מְלֹא גִּוִּיֹת מִחֵץ רָאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ט מִנְחָל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־כֶּן יָרִים רָאשׁ:

קיב

א הַלְלוּיָהּ: ב אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: ג גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ד הוֹדוּ־וְהִדְר פָּעֵלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לָעֵד: ה זָכַר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ו טָרַף נָתַן לִירְאָיו יוֹכֵר לַעֲוֹלָם בְּרִיתוֹ: ז כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לַעֲמּוֹ לְתֵת לָהֶם נִחְלַת גּוֹיִם: ח מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נִאֲמָנִים כֹּל־פְּקוּדָיו: ט סְמוּכִים לָעֵד לַעֲוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וַיִּשָּׂר: י טָלַח לַעֲמּוֹ צוּה לַעֲוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: יא רָאשִׁית חֲכָמָה: יב יִרְאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתוּ עֲמַדַת לָעֵד:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י קי"א.....ג
אדמו"ר הזקן.....קנט	ג) מאמר ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק (עם ביאור בדרך אפשר) פורים (מאמר ב), ה'תשי"ז.....ה
כ) שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות	ד) שיחת שבת פרשת שמיני,
אדמו"ר הזקן.....קס	פרשת פרה, כ' אדר שני, ה'תשד"מ.....יז
כא) לקוטי תורה – ד"ה שיר השירים	ה) לקוטי שיחות פרשת שמיני (בלה"ק) כרך יז.....לח
אדמו"ר הזקן.....קס	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....מג
כב) שערי אורה	ז) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת שמיני.....מד
אדמו"ר האמצעי.....קסה	ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת שמיני.....מט
כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני.....ע
אדמו"ר ה"צמח צדק".....קסו	י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת שמיני.....עא
כד) תורת שמואל תרל"ב	יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שמיני.....פ
אדמו"ר מוהר"ש.....קסח	יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....פב
כה) קונטרס החלצו	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
אדמו"ר מוהרש"ב.....קסט	יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שמיני.....פה
כו) ספר המאמרים ה'תשי"י	יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שמיני.....קיג
אדמו"ר מוהריי"צ.....קסט	טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת שמיני.....קכ
קז) לקוטי דיבורים	טז) נביאים וכתובים
אדמו"ר מוהריי"צ.....קע	שמואל-א פרק כח, תהלים פרק יז-יח.....קכד
כח) ספר הזכרונות	יז) עין יעקב מסכת שבת.....קכז
אדמו"ר מוהריי"צ.....קעב	יח) מסכת מנחות עם ביאורים
כט) אגרות קודש	מדף יא עד דף יז.....קכח
אדמו"ר מוהריי"צ.....קעה	
ל) חומש לקריאת התורה פרשת שמיני	
ע"פ חומש "תורה תמימה".....קעו	
לא) לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני.....קפב	
לב) סדר הדלקת נרות לשבת קודש.....קפג	

1 זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק¹, וְאֵיתָא [מובא] בַּמִּדְבָּר²
2 אָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁה רַבְּנוֹ, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר זָכוֹר אֶת
3 אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט
4 לְקַדְּשׁוֹ³, הֵיאֵף יִתְקִימוּ שְׁנֵיהֶם (שני מקראות אלו יחדיו), זֶה זָכוֹר

47 אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק, פֶּרֶשׁ לָהֶם תִּמְחָה אֶת זָכוֹר עֲמָלֶק⁷,
48 וּמָה הוֹסִיף לְחַדֵּשׁ בַּמַּעֲנֶה זֶה זָכוֹר לְשִׁמּוֹר וּלְקַדְּשׁ אֶת יוֹם
49 הַשְּׁבִיט כִּי זֶה זָכוֹר לְעֹנֶשׁ, שְׁבִיטָה סְרָה (מתבטלת) הַשְּׁאֵלָה שֶׁל
50 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵיךְ יִתְקִימוּ שְׁנֵיהֶם. וּמִמּוֹצָא דְּבָר (מכל הנ"ל) אֵתָה

51 לְמַד שֵׁשׁ סְתִירָה מִיַּחְדָּת
52 בְּשֵׁתִי זְכִירוֹת אֵלֶּה, זָכוֹר
53 אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט לְקַדְּשׁוֹ,
54 וְזָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ
55 עֲמָלֶק שְׁלֹכָן, כְּדִי לִישֹׁב
56 סְתִירָה מִיַּחְדָּת זֶה, אָמַר לָהֶם
57 מִשָּׁה שְׁקִיּוֹם שְׁנֵיהֶם
58 אֶפְשָׁרִי רַק מִשּׁוּם שְׁזָה
59 זָכוֹר לְשִׁמּוֹר וּלְקַדְּשׁ, וְזֶה
60 זָכוֹר לְעֹנֶשׁ. גַּם צָרִיף
61 לְהִבִּין, מָה נִתְּוֹסֵף בְּהִבְנַת
62 הָעֲנָן עַל־יְדֵי הַמָּשָׁל
63 שְׁאִינוּ דּוֹמָה כּוֹס שֶׁל
64 קוֹנְדִּיטוֹן וְכוֹס שֶׁל חֲמִץ,
65 זֶה כּוֹס וְזֶה כּוֹס.

66 (ב) וּלְהִבִּין זֶה יֵשׁ
67 לְהַקְדִּים תַּחֲלָה בְּאוֹר
68 מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ו'ל⁸ חֵיב
69 אֵינִישׁ לְכִסּוּמִי בְּפוֹרֵיָא
70 [חייב אדם להתבסס בפורים]
71 עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוֹר
72 הָמָן (שהוא מְזַרַע
73 עֲמָלֶק⁹) לְבְרוּף מְרֻדְכִי,

בס"ד. פורים (מאמר ב), ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק¹, וְאֵיתָא בַּמִּדְבָּר² אָמְרוּ
לוֹ יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁה רַבְּנוֹ, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר זָכוֹר אֶת
אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר זָכוֹר אֶת יוֹם
הַשְּׁבִיט לְקַדְּשׁוֹ³, הֵיאֵף יִתְקִימוּ שְׁנֵיהֶם, זֶה זָכוֹר וְזֶה
זָכוֹר. אָמַר לָהֶם מִשָּׁה, לֹא דּוֹמָה כּוֹס שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן לְכוֹס
שֶׁל חֲמִץ, זֶה כּוֹס וְזֶה כּוֹס, זָכוֹר לְשִׁמּוֹר וּלְקַדְּשׁ אֶת יוֹם
הַשְּׁבִיט כִּי וְזֶה זָכוֹר לְעֹנֶשׁ כִּי. וְצָרִיף לְהִבִּין⁴ מָהוּ
הַקְּסִלְקָא־דְּעֵתָא לְשִׁאֲלַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר
כִּי וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר כִּי הֵיאֵף יִתְקִימוּ שְׁנֵיהֶם,
דְּלִכְאוּרָה, לָמָּה לֹא יוֹכְלוּ לְהַתְקִים שְׁתֵּי זְכִירוֹת אֵלּוּ
כְּשֵׁם שִׁיכּוּלִים לְהַתְקִים כָּל שְׁאָר הַזְּכִירוֹת שֵׁשׁ חִיּוּב
לְזַכְרָם בְּכָל יוֹם, כַּמּוּבָא בְּשִׁלְחָן עֲרוּף⁵ הַחִיּוּב שֶׁל
אַרְבַּע זְכִירוֹת אוֹ שֵׁשׁ זְכִירוֹת. וְגַם צָרִיף לְהִבִּין לְאִידֶף
גִּיסָא, מָה חֲדָשׁ מִשָּׁה רַבְּנוֹ לְיִשְׂרָאֵל בַּמַּעֲנֶה, זָכוֹר לְשִׁמּוֹר
וּלְקַדְּשׁ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט כִּי וְזֶה זָכוֹר לְעֹנֶשׁ, שְׁלֹא יָדַעוּ
מִקֶּדֶם לָכֵן, הָרִי בְּשַׁעָה שְׁאֲמַר לָהֶם הַצּוּרִי זָכוֹר אֶת יוֹם
הַשְּׁבִיט, בְּוֹדָאֵי פֶרֶשׁ לָהֶם שֶׁהַזְּכִירָה הִיא לְקַדְּשׁוֹ, כְּדִרְשָׁת
חֲכָמֵינוּ ו'ל⁶ קִדְּשׁוּהוּ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה כִּי, קִדְּשׁוּהוּ עַל

5 וְזֶה זָכוֹר. אָמַר לָהֶם
6 מִשָּׁה, לֹא דּוֹמָה כּוֹס שֶׁל
7 קוֹנְדִּיטוֹן [=יין מבוסס]
8 לְכוֹס שֶׁל חֲמִץ, זֶה כּוֹס
9 וְזֶה כּוֹס, זָכוֹר שְׁנֵיהֶם לְגַבִּי
10 שְׁבִיט מִשְׁמַעוּ לְשִׁמּוֹר וּלְקַדְּשׁ
11 אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט כִּי וְזֶה
12 שְׁנֵיהֶם זָכוֹר לְגַבִּי עֲמָלֶק
13 מִשְׁמַעוּ לְעֹנֶשׁ לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְגוֹ
14 כִּי. וְצָרִיף לְהִבִּין⁴ מָהוּ
15 הַקְּסִלְקָא־דְּעֵתָא [=מהי]
16 הַסְּבָרָה הַנוֹתֶנֶת מִקּוֹם] לְשִׁאֲלַת
17 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כְּתוּב אֶחָד
18 אוֹמֵר כִּי וְכְתוּב אֶחָד
19 אוֹמֵר כִּי הֵיאֵף יִתְקִימוּ
20 שְׁנֵיהֶם², דְּלִכְאוּרָה, לָמָּה
21 לֹא יוֹכְלוּ לְהַתְקִים שְׁתֵּי
22 זְכִירוֹת אֵלּוּ? שְׁהִי כְּשֵׁם
23 שִׁיכּוּלִים לְהַתְקִים כָּל
24 שְׁאָר הַזְּכִירוֹת שֵׁשׁ חִיּוּב
25 לְזַכְרָם בְּכָל יוֹם כַּגּוֹן זְכוֹר
26 יֵצִיא מִצִּירִים, זְכִירָתָה מִעֲשֵׂה
27 מִרִּים וְכו', כַּמּוּבָא בְּשִׁלְחָן
28 עֲרוּף⁵ הַחִיּוּב שֶׁל אַרְבַּע
29 זְכִירוֹת אוֹ שֵׁשׁ זְכִירוֹת כִּי
30 יוֹכְלוּ לְהַתְקִים שְׁתֵּי זְכִירוֹת אֵלּוּ.
31 וְגַם צָרִיף לְהִבִּין לְאִידֶף
32 גִּיסָא [=מצד שני], מָה
33 חֲדָשׁ מִשָּׁה רַבְּנוֹ לְיִשְׂרָאֵל
34 בַּמַּעֲנֶה, זָכוֹר לְשִׁמּוֹר
35 וּלְקַדְּשׁ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט
36 כִּי וְזֶה זָכוֹר לְעֹנֶשׁ, שְׁלֹא
37 יָדַעוּ מִקֶּדֶם לָכֵן, הָרִי
38 בְּשַׁעָה שְׁאֲמַר לָהֶם הַצּוּרִי
39 זָכוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט,
40 בְּוֹדָאֵי פֶרֶשׁ לָהֶם
41 שֶׁהַזְּכִירָה הִיא לְקַדְּשׁוֹ,
42 כְּדִרְשָׁת חֲכָמֵינוּ ו'ל⁶
43 קִדְּשׁוּהוּ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה
44 כִּי, קִדְּשׁוּהוּ עַל הַיֵּין,
45 וְכִמּוֹ כֵּן בְּשַׁעָה שְׁאֲמַר
46 לָהֶם הַצּוּרִי זָכוֹר אֶת

הַיֵּין, וְכִמּוֹ כֵּן בְּשַׁעָה שְׁאֲמַר לָהֶם הַצּוּרִי זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק, פֶּרֶשׁ
לָהֶם תִּמְחָה אֶת זָכוֹר עֲמָלֶק⁷, וּמָה הוֹסִיף לְחַדֵּשׁ בַּמַּעֲנֶה זֶה זָכוֹר לְשִׁמּוֹר וּלְקַדְּשׁ
אֶת יוֹם הַשְּׁבִיט כִּי וְזֶה זָכוֹר לְעֹנֶשׁ, שְׁבִיטָה סְרָה הַשְּׁאֵלָה אֵיךְ יִתְקִימוּ שְׁנֵיהֶם.
וּמִמּוֹצָא דְּבָר אֵתָה לְמַד שֵׁשׁ סְתִירָה מִיַּחְדָּת בְּשֵׁתִי זְכִירוֹת אֵלֶּה, זָכוֹר אֶת יוֹם
הַשְּׁבִיט לְקַדְּשׁוֹ, וְזָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶק, שְׁקִיּוֹם שְׁנֵיהֶם אֶפְשָׁרִי רַק מִשּׁוּם
שְׁזָה זָכוֹר לְשִׁמּוֹר וּלְקַדְּשׁ, וְזֶה זָכוֹר לְעֹנֶשׁ. גַּם צָרִיף לְהִבִּין, מָה נִתְּוֹסֵף בְּהִבְנַת
הָעֲנָן עַל־יְדֵי הַמָּשָׁל שְׁאִינוּ דּוֹמָה כּוֹס שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן וְכוֹס שֶׁל חֲמִץ, זֶה כּוֹס
וְזֶה כּוֹס.

(ב) וּלְהִבִּין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה בְּאוֹר מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ו'ל⁸ חֵיב אֵינִישׁ לְכִסּוּמִי
בְּפוֹרֵיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוֹר הָמָן (שהוא מְזַרַע עֲמָלֶק⁹) לְבְרוּף

(1) תצא כה, יז. (2) פרדר"א פמ"ד. וראה גם יל"ש ס"פ תצא. תנחומא שם ז. (3) יתרו כ, ח. (4) ראה גם לקר"ש ח"ט ע' 222 ואילך (באופן אחר). (5) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד (ממג"א שם סק"ב). (6) מכילתא ומכילתא דרשב"י עה"פ 7. ס"פ תצא. (8) מגילה ז, ב. (9) תרגום לאסתר ג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על-פי המבאר בכתבי האריז"ל בשער הפנוות¹⁰ שהפרוש
2 בזה הוא כפשוטו, שִׁיחֲלִיף בין ארור המן לברוך מרדכי כו' (וּדְלָא
3 כַּנְ"ל במאמר הקודם שם נתבאר שאין הכוונה שיחליף אלא שיתעורר בעצמו
4 בבחינה שלמעלה מהדעת, עד שיאמר "ארור המן וברוך מרדכי", לא מפני

5 ששכלו מחייב כן, אלא מאליו

6 יאמר כן, ולא מתוך כוונה
7 ודעת¹¹), אֵלָא שֶׁהַחֲלוּף
8 הוא רק בארור המן,
9 שֶׁבְּמִקּוֹם אֲרוּר הָמֵן
10 יאמר ברוך המן. ומבאר,
11 שֶׁהַפְּנוּת בְּזֶה הִיא, כִּי
12 לְעוֹלָם תּוֹף הַקְּלָפָה יֵשׁ
13 נִיצוּץ שֶׁל קִדְּשָׁה הַמְּאִיר
14 בְּתוֹכָהּ וּמִחֲיָה אוֹתָהּ,
15 וְלִכֵּן צָרִיךְ לִזְמַר בְּרוּךְ
16 הָמֵן בְּרוּךְ לְשׁוֹן הַמִּשְׁכָּה,
17 לְהַמְשִׁיךְ אוֹר אֶל הַנִּיצוּץ
18 הַהוּא. וְלִכֵּן צָרִיךְ לִזְמַר
19 בְּרוּךְ הָמֵן בְּלֹא פְנוּת, אַחֵר
20 שֶׁהוּא שְׂכוּר וְיִצָּא
21 מִדַּעְתּוֹ, שְׂאֵם יִהְיֶה חֹסֶ
22 וְשׁוֹלֵם בְּכּוֹנֵה, יֵאִיר גַּם
23 אֶל הַקְּלָפּוֹת חֹסֵי שׁוֹלֵם
24 מֵה שְׁעוֹלָה לְהוֹסִיף כּוֹחַ וְחַיּוּת
25 בִּ"רַע" שֶׁל הָעוֹלָם, עַכְ"ל.
26 וְהִינוּ, שֶׁתִּכַּן הָעֲנִין דְּלֹא
27 יֵדַע בֵּין אֲרוּר הָמֵן לְבָרוּךְ
28 מְרַדְּכִי, שִׁיאִמַּר בְּרוּךְ
29 הָמֵן, הוּא בָרוּךְ וְהַעֲלָאת
30 נִיצוּץ הַקִּדְּשָׁה דְּהָמֵן,
31 וְעַל-דֶּרֶךְ הַמְּבַאֵר¹²
32 בְּמִאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹³
33 מִבְּנֵי בְּנֵי שֶׁל הָמֵן לְמַדּוּ
34 תּוֹרָה בְּרַבִּים. אֲמַנָּם,
35 הָעֲנִין דְּבָרוּךְ הָמֵן צָרִיךְ
36 לְהִיטֵב בְּאִפְּן דְּלֹא יֵדַע
37 דְּוָקָא, כִּי, רַק כְּשִׁינִיָּא
38 מִדַּעְתּוֹ וּמִתְעַלָּה לְדִרְגָּא
39 שְׁלִמָּעֻלָּה מִהַדְּעָת, אִזִּי
40 יָכוֹל לְפַעֵל בָּרוּךְ

מְרַדְּכִי, עַל-פִּי הַמְּבַאֵר בְּכַתְבֵּי הָאֲרִיז"ל בְּשַׁעַר הַפְּנוּת¹⁰
שֶׁהַפְּרוּשׁ בְּזֶה הוּא כְּפִשְׁוּטוֹ, שִׁיחֲלִיף כו' (וּדְלָא
כַּנְ"ל¹¹), אֵלָא שֶׁהַחֲלוּף הוּא רַק בְּאֲרוּר הָמֵן, שֶׁבְּמִקּוֹם
אֲרוּר הָמֵן יֵאִמַּר בְּרוּךְ הָמֵן. וּמִבְּאֵר, שֶׁהַפְּנוּת בְּזֶה הִיא,
כִּי לְעוֹלָם תּוֹף הַקְּלָפָה יֵשׁ נִיצוּץ שֶׁל קִדְּשָׁה הַמְּאִיר
בְּתוֹכָהּ וּמִחֲיָה אוֹתָהּ, וְלִכֵּן צָרִיךְ לִזְמַר בְּרוּךְ הָמֵן,
לְהַמְשִׁיךְ אוֹר אֶל הַנִּיצוּץ הַהוּא. וְלִכֵּן צָרִיךְ לִזְמַר בְּלֹא
פְנוּת, אַחֵר שֶׁהוּא שְׂכוּר וְיִצָּא מִדַּעְתּוֹ, שְׂאֵם יִהְיֶה
חֹסֵי שׁוֹלֵם בְּכּוֹנֵה, יֵאִיר גַּם אֶל הַקְּלָפּוֹת חֹסֵי שׁוֹלֵם,
עַכְ"ל. וְהִינוּ, שֶׁתִּכַּן הָעֲנִין דְּלֹא יֵדַע בֵּין אֲרוּר הָמֵן
לְבָרוּךְ מְרַדְּכִי, שִׁיאִמַּר בְּרוּךְ הָמֵן, הוּא בָרוּךְ וְהַעֲלָאת
נִיצוּץ הַקִּדְּשָׁה דְּהָמֵן, וְעַל-דֶּרֶךְ הַמְּבַאֵר¹² בְּמִאֲמַר
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹³ מִבְּנֵי בְּנֵי שֶׁל הָמֵן לְמַדּוּ תּוֹרָה בְּרַבִּים.
אֲמַנָּם, הָעֲנִין דְּבָרוּךְ הָמֵן צָרִיךְ לְהִיטֵב בְּאִפְּן דְּלֹא יֵדַע
דְּוָקָא, כִּי, רַק כְּשִׁינִיָּא מִדַּעְתּוֹ וּמִתְעַלָּה לְדִרְגָּא שְׁלִמָּעֻלָּה
מִהַדְּעָת, אִזִּי יָכוֹל לְפַעֵל בָּרוּךְ וְהַעֲלָאת נִיצוּץ הַקִּדְּשָׁה
דְּהָמֵן, מֵה-שְׂאִינִיָּא אִם יֵאִמַּר בְּרוּךְ הָמֵן קִדְּשָׁה
לְדִרְגָּא דְּלֹא יֵדַע, הֲרִי זֶה יָכוֹל לְבּוֹא לְהָמֵן עֲצָמוֹ
חֹסֵי שׁוֹלֵם, וְלֹא רַק לְנִיצוּץ הַקִּדְּשָׁה שְׂבוּ.

(ג) וְיִוָּבֵן עַל-פִּי הַמְּבַאֵר בְּדְרוּשֵׁי חֲסִידוֹת¹⁴ בְּפִירוּשׁ
הַפְּתוּב¹⁵ רָאָה נִתְתִּיף אֱלֹקִים לְפָרְעָה, וּפִרְשׁ
רַשִׁ"י שׁוֹפֵט וְרוֹדֵה בְּמִכּוֹת וְיִסּוּרִין, שֶׁהַקְּב"ה נָתַן כַּחַ
לְמִשָּׁה רַבֵּנוּ לְשֹׁכֵר קְלַפַּת פָּרְעָה וְלְהַאֲבִידוֹ, לְפִי שִׁמְשָׁה
מִצַּד עֲצָמוֹ הִיא יָרָא מִפְּנֵי פָרְעָה, כְּדֹאִיתָא בְּזוֹהַר¹⁶
בְּפִירוּשׁ הַפְּתוּב¹⁷ בָּא אֶל פָּרְעָה, לָךְ אֶל פָּרְעָה מִכְּעֵי לִיָּהּ,
מֵאִי בָּא, אֵלָא דְעֵייל לִיָּהּ קִדְּשָׁא-בְּרִיף-הוּא כו' לְגַבִּי
תַּנִּינָא כו' תַּנִּין הַגְּדוֹל כו' בִּינִין דְּחִמָּא קוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא
דְּדַחִיל מִשָּׁה כו' אָמַר קוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא הַנִּנִּי עֲלִיךְ
פָּרְעָה מְלָךְ מִצְרַיִם הַתַּנִּין הַגְּדוֹל הַרּוֹבֵץ בְּתוֹף יְאֻרִי¹⁸,
וְקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא אֶצְטְרַךְ לְאַגְחָא בֵּיהּ קִרְבָּא כו'.

וְהַעֲלָאת נִיצוּץ הַקִּדְּשָׁה דְּהָמֵן (הִינוּ רַק בִּשְׁעָה שְׂמֵאִיר אֲצִלוּ בְּרוּךְ
הָמֵן), מֵה-שְׂאִינִיָּא אִם יֵאִמַּר בְּרוּךְ הָמֵן קִדְּשָׁה לְדִרְגָּא
דְּלֹא יֵדַע, הֲרִי זֶה (אוֹר הַקְּדוּשָׁה) יָכוֹל לְבּוֹא לְהָמֵן עֲצָמוֹ
חֹסֵי שׁוֹלֵם, וְלֹא רַק לְנִיצוּץ הַקִּדְּשָׁה שְׂבוּ.

(ג) וְיִוָּבֵן עַל-פִּי הַמְּבַאֵר

בְּדְרוּשֵׁי חֲסִידוֹת¹⁴

בְּפִירוּשׁ הַפְּתוּב¹⁵ רָאָה

נִתְתִּיף אֱלֹקִים לְפָרְעָה,

וּפִרְשׁ רַשִׁ"י שׁוֹפֵט וְרוֹדֵה

בְּמִכּוֹת וְיִסּוּרִין,

שֶׁהַקְּב"ה נָתַן כַּחַ לְמִשָּׁה

רַבֵּנוּ לְשֹׁכֵר קְלַפַּת פָּרְעָה

בְּעוֹדָה בְּכָל תּוֹקֶפָה

וְלְהַאֲבִידוֹ, לְפִי שִׁמְשָׁה

מִצַּד עֲצָמוֹ הִיא יָרָא

מִפְּנֵי פָרְעָה, כְּדֹאִיתָא

[כְּמִכּוֹב] בְּזוֹהַר¹⁶ בְּפִירוּשׁ

הַפְּתוּב¹⁷ בָּא אֶל פָּרְעָה,

לָךְ אֶל פָּרְעָה מִכְּעֵי לִיָּהּ,

מֵאִי בָּא, אֵלָא דְעֵייל לִיָּהּ

קִדְּשָׁא-בְּרִיף-הוּא כו' וְיִסּוּרִין

לְגַבִּי תַּנִּינָא כו' תַּנִּין

הַגְּדוֹל כו' בִּינִין דְּחִמָּא

קוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא

דְּדַחִיל מִשָּׁה כו' אָמַר

קוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא הַנִּנִּי

עֲלִיךְ פָּרְעָה מְלָךְ מִצְרַיִם

הַתַּנִּין הַגְּדוֹל הַרּוֹבֵץ

בְּתוֹף יְאֻרִי¹⁸, וְקוּדְשָׁא-

בְּרִיף-הוּא אֶצְטְרַךְ

לְאַגְחָא בֵּיהּ קִרְבָּא [= עַל

הַכְּתוּב "בָּא אֶל פָּרְעָה" מוֹבָא

בּוֹזֵר שְׁלִכְאוּרָה הִיא צָרִיךְ לְהִיטֵב

כְּתוּב לָךְ אֶל פָּרְעָה (שִׁלֵּךְ אֵלֶיךָ

לְבָרוּךְ) וּמֵהוּ שְׁכָתוּב "בָּא אֶל

פָּרְעָה"? אֵלָא שִׁיכּוּב הַקְּב"ה יָחִיד

עִימוּ לְפָנֵי הַתַּנִּין הַגְּדוֹל (הוּא

פָּרְעָה). שְׁמִכּוּיוֹן שְׂרָאָה הַקְּב"ה

שְׂמִשָּׁה יָרָא מִמֶּנּוּ (שְׁלֵכְן זְקוּק

מִשָּׁה לְצִיּוּר וְנִתְיַנֵּת כַּח מִיחַדָּת

(10) ענין פורים בסופו. (11) במאמר הא' – ד"ה חייב איניש לבסומי בפוריא כו' בתחילתו ('דבר מלכות' פרשת צו ע' ה.). (12) ראה ד"ה ראשית גוים פר"ת (סה"מ פר"ת ע' רצו ואילך). (13) גיטין נז, ב. וש"נ. (14) ראה אוה"ת וארא ע' רלא. ד"ה ראה נתתיך תרל"א (סה"מ תרל"א ע' קלו. וש"נ), עזרת, תשט"ו. פלח הרמון וארא ע' סד. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 74 ואילך. (15) וארא ז, א. (16) ח"ב לד, א. (17) ר"פ בא. (18) יחזקאל כט, ג.

ביאור בדרך אפשר

1 מהקב"ה לפני הליכתו לפרעה, שרש ומקור הקליפות, התנין הגדול וזהו
2 שמודיע הקב"ה למשה בא אתה ואני יחדיו אל פרעה) על כן הקב"ה בכבודו
3 ובעצמו מכניס עצמו לקרב עם פרעה) כו'. דהנה, הפח שיש
4 לצדיקים להפיל את הרשעים הוא רק לאחר שנתמלאה
5 סאתם (שנסתיימה נתינת
6 המקום למציאותם מצד
7 הבורא)¹⁹, שאז אוכדים
8 הם, אבל קדם שנתמלאה
9 סאתם, שאז עומדים הם
10 בכל התקף שלהם, הנה
11 על-זה אמרו²⁰ אם ראית
12 רשע שהשעה משחקת
13 לו – 'מחיית' לו, כלומר
14 מצליח במעשיו אל תתגרה
15 בו, שאין ביכלת האדם
16 (אפלו צדיק) להפילו,
17 ואינו אלא ביכלת ה'
18 לבדו, וזהו שהורה ה' לאיוב
19 שנגמר על ידי ה' לאיוב²¹
20 ואם זרוע כאל לך (דע כי
21 על מנת להפיל רשעים העומדים
22 בכל תוקפם יש צורך בזרוע
23 אלוהית. היינו שאין הדבר אלא
24 ביכולת ה') גו' עדה נא כל
25 גבוה וגאון (רשעים בגאונם
26 ושלוותם) גו' והשפילהו
27 גו' רק בחיק הבורא היכולת
28 להשפיל את המגביהים עצמם
29 בגאונם ויהדף (לשבור)
30 רשעים תחתם ולשבור את
31 הרשעים בעורם בתוקפם,
32 היינו, שאין זה ביכלת
33 האדם, גם לא ביכלת
34 הצדיקים, אלא ביכלת
35 ה' לבדו. והנה, הציווי
36 למשה לילך לפרעה היה
37 עוד קדם שנתמלאה
38 סאתו של פרעה שלכן
39 באותה שעה היה עדיין בכל
40 תוקפו (שהרי עד מפת
41 בכורות עדיין לא
42 נתמלאה סאתו)²², שאז
43 (בשעת הציווי למשה לילך
44 לפרעה) היה פרעה בכל
45 תקפו, מושל בכפה²³,
46 ומשום זה היה משה ירא

ביאור בדרך אפשר

47 להתגרות בו כו'. ועל זה נאמר ראה נתיף אללים לפרעה,
48 שהקב"ה נתן למשה את כחו יתברך, זרוע כאל, שיוכל
49 לרדותו במכות ויסורין, להפילו ולבטלו עוד בהיותו בתקפו.
50 ועל-פי-זה יש לבאר מה שכתוב בגמרא²⁰ (באחד התרוצים)
51 שזה שאמרו אם ראית
52 רשע שהשעה משחקת
53 לו אל תתגרה בו, אינו
54 אלא בצדיק שאינו גמור,
55 מה-שאין-בן בצדיק
56 גמור אמרו²⁰ מתר
57 להתגרות ברשעים
58 בעולם הזה. דהנה, ענין
59 התגרות הצדיקים
60 ברשעים, הוא, לברר
61 ולקח מהם ניצוצות
62 הטוב בעודם בתקפם
63 (וכאשר לוקחים מהם
64 ניצוצות הטוב לאט
65 לאט, הנה סוף סוף
66 מוציאים מהם את כל
67 הטוב, ונשאר רק הרע,
68 ואז יש בכחם של
69 הצדיקים להפילם).
70 ובענין זה יש חלוק בין
71 צדיק גמור לצדיק שאינו
72 גמור. דהנה, צדיק גמור
73 הוא שנהפך הרע שלו
74 לטוב, מה-שאין-בן
75 צדיק שאינו גמור, יש לו
76 איזו אחיזה (בדקות
77 שבדקות) עדין בבגדים
78 לבושי הנפש הצואים אף
79 שהוא במדרגת 'צדיק' שאין לו
80 יצר הרע, מכל מקום בנפשו
81 הבהמית נשארה עדיין בהעלם
82 איזו 'נתינת מקום' לתענוגי עולם
83 הזה, לפיכך, תענוגי עולם הזה
84 אינם מופרכים ומאוסים אצלו
85 לגמרי, ולא נהפך הרע
86 (מהות נפשו הבהמית) לטוב
87 ממש, כמבאר בתניא²⁴.
88 ולכן, בצדיק שאינו גמור

(19) ראה סוטה ט, א. מדרש תהלים עה"פ יו"ד, יו"ד. יל"ש תהלים
רמז תרנ. פרש"י לך לך טו, טז. (20) ברכות ז, ב. מגילה ו, ב. (21) איוב
מ, ט"ב. (22) ראה פרש"י ישעי' כז, ח. (23) מגילה יא, סע"א. וראה מכילתא בשלח יד, ה. זח"ב ו,
א. לקו"ש ח"ב ע' 162 בהערה. (24) פרק יו"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

אָמְרוּ אִם רָאִיתָ רָשָׁע שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לֹא אֵל תִּתְגַּרְהָ בּוֹ, דְּכִינָן שְׁהָרַע שָׁבוּ לֹא נִהְפֹךְ לְטוֹב מִמֶּשׁ מֵאַחֵר שֵׁישׁ לוֹ אֵיזָה אֲחִיזָה עֲדִין בְּגִדִים הַצּוֹאִים, הִנֵּה הִתְגַּרְוֹת בְּרָשָׁע בְּהִיּוּתוֹ בְּתֻקְפּוֹ (לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ נִיצוּצוֹת הַטּוֹב) הוּא עֲנִין שֶׁל סִכְנָה,

שְׁהָרִי יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֵא

זו בלבד שלא יוכל

להוציא ממנו ניצוצות

הטוב, אלא אדרבה

התגרות ברשע עלולה להוסיף

כח וחיות ברע כו'. ורק

צדיק גמור, שנהפך הרע

שלו לטוב שהשנאה והמאוס

לתענוגי העולם הזה אצלו

בתכלית, דהיינו שהסיר הבגדים

הצואים לגמרי מהרע ונפשו

הבהמית נתהפכה לטוב גמור,

מתר לו להתגרות

ברשעים, להוציא מהם

ניצוצות הטוב.

(ד) ויש לומר בדרך-

אפשר, שזהו גם באור

החלוק בין ידע ללא

ידע, שרק במעמד ומצב

דלא ידע, יכול להיות

הענין דברוך המן שמותר

לו להתגרות ברשעים, להוציא

מהם ניצוצות הטוב, מה-

שאינן פן במעמד ומצב

דידע, צריך להיות ארור

המן דוקא שעליו להישמר

מלהתגרות בהם. דהנה, ידע

מורה על העבודה שעל-

פי טעם ודעת דוקא,

שזהו עבודה שאינה

תמה שלא הגיעה לשלמותה,

דהיינו שיש אחריה עבודה

נוספת ועלית יותר²⁵, (ער

האט נאך וואס צו טאן),

שצריך להגיע לדרגא

שלמעלה מטעם ודעת,

שהוא ענין בטול

במציאות, וכל זמן

שעבודתו היא על-פי

טעם ודעת (ביטול היש)

בלבד, הרי הוא בבחינת

צדיק שאינו גמור. ולכן,

אִם רָאִיתָ רָשָׁע שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לֹא אֵל תִּתְגַּרְהָ בּוֹ, דְּכִינָן שְׁהָרַע שָׁבוּ לֹא נִהְפֹךְ לְטוֹב מִמֶּשׁ מֵאַחֵר שֵׁישׁ לוֹ אֵיזָה אֲחִיזָה עֲדִין בְּגִדִים הַצּוֹאִים, הִנֵּה הִתְגַּרְוֹת בְּרָשָׁע בְּהִיּוּתוֹ בְּתֻקְפּוֹ (לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ נִיצוּצוֹת הַטּוֹב) הוּא עֲנִין שֶׁל סִכְנָה, שְׁהָרִי יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֵא זֹ בְּלִבְד שְׁלֵא יוֹכֵל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ נִיצוּצוֹת הַטּוֹב, אֲלֵא אֲדֻרְבָּה כו'. וְרַק צִדִּיק גָּמוּר, שֶׁנִּהְפֹּךְ הָרַע שְׁלֹו לְטוֹב, מִתֵּר לוֹ לְהִתְגַּרְוֹת בְּרָשָׁעִים, לְהוֹצִיא מֵהֶם נִיצוּצוֹת הַטּוֹב.

(ד) ויש לומר בדרך-אפשר, שזהו גם באור החלוק בין ידע ללא ידע, שרק במעמד ומצב דלא ידע, יכול להיות הענין דברוך המן, מה-שאינן פן במעמד ומצב דיידע, צריך להיות ארור המן דוקא. דהנה, ידע מורה על העבודה שעל-פי טעם ודעת דוקא, שזהו עבודה שאינה תמה, שיש אחריה עבודה²⁵, (ער האט נאך וואס צו טאן), שצריך להגיע לדרגא שלמעלה מטעם ודעת, שהוא ענין בטול במציאות, וכל זמן שעבודתו היא על-פי טעם ודעת בלבד, הרי הוא בבחינת צדיק שאינו גמור. ולכן, אין עבודתו יכולה להיות באפן שיאמר ברוך המן, להמשיך אור אל ניצוץ הקדשה שבתוך הקלפה, כיון שעל-ידי-זה יאיר גם אל הקלפות חס-ושלום, היינו, שמלבד זה שלא יוכל לבד וללהוציא את ניצוץ הקדשה שבתוך הקלפה, הנה עוד זאת, שעל-ידי-זה שיאיר אל הקלפות יתוסף ברע עצמו שיהיה לו קיום לעולם, כידוע²⁶ בפרוש הכתוב²⁷ ואכל וחי לעולם, שלא אחרי חטא עץ-הדעת שנתערב הרע בטוב, צריכה להיות זהירות שיהרע לא יהיה לו קיום לעולם חס-ושלום. ודגמתו בצדיק שאינו גמור, שמצד

הרגש מציאותו (שהרי לא הגיע עדין לבטול במציאות), שזהו ענין דחטא עץ-הדעת²⁸, יש אצלו הענין דתעורבות טוב ורע, ולכן צריכה להיות הזהירות שלא להתעסק עם הרע, כיון שהתעסקותו עם הרע יכולה להיות באפן שלא זו בלבד שלא ינצחנו, אלא אדרבה כו'. וזהו שסדר העבודה השונה לכל נפש הוא באפן דארור המן דוקא, שזהו אפן העבודה דסור מרע²⁹, שלא להיות לו שום

אין עבודתו יכולה להיות באפן שיאמר ברוך המן, להמשיך אור אל ניצוץ הקדשה שבתוך הקלפה, כיון שעל-ידי-זה יאיר (ימשיך כח וחיות) גם אל הקלפות חס-ושלום, היינו, שמלבד זה שלא יוכל לבד וללהוציא את ניצוץ הקדשה שבתוך הקלפה, הנה עוד זאת, שעל-ידי-זה שיאיר אל הקלפות יתוסף ברע עצמו שיהיה לו קיום לעולם, כידוע²⁶ בפרוש הכתוב²⁷ ואכל וחי לעולם, שלא אחרי חטא עץ-הדעת שנתערב הרע בטוב, צריכה להיות זהירות שלא להוסיף כח וחיות

בחיצונים על מנת שיהרע לא יהיה לו קיום לעולם חס-ושלום. ודגמתו בצדיק שאינו גמור, שמצד הרגש מציאותו (שהרי לא הגיע עדין לבטול במציאות), שזהו ענין דחטא עץ-הדעת²⁸, יש אצלו הענין דתעורבות טוב ורע, ולכן צריכה להיות הזהירות שלא להתעסק עם הרע, כיון שהתעסקותו עם הרע יכולה להיות באפן שלא זו בלבד שלא ינצחנו, אלא אדרבה כו'. וזהו שסדר העבודה שעל פי טעם ודעת השונה לכל נפש הוא באפן דארור המן דוקא, שזהו אפן העבודה דסור מרע²⁹, שלא להיות לו שום

בחיצונים על מנת שיהרע לא יהיה לו קיום לעולם חס-ושלום. ודגמתו בצדיק שאינו גמור, שמצד הרגש מציאותו (שהרי לא הגיע עדין לבטול במציאות), שזהו ענין דחטא עץ-הדעת²⁸, יש אצלו הענין דתעורבות טוב ורע, ולכן צריכה להיות הזהירות שלא להתעסק עם הרע, כיון שהתעסקותו עם הרע יכולה להיות באפן שלא זו בלבד שלא ינצחנו, אלא אדרבה כו'. וזהו שסדר העבודה שעל פי טעם ודעת השונה לכל נפש הוא באפן דארור המן דוקא, שזהו אפן העבודה דסור מרע²⁹, שלא להיות לו שום

(25) ראה יומא כד, א. (26) ראה תו"א בראשית ה, ד. (27) בראשית ג, כב. (28) ראה תו"א ס"פ משפטים

(עט, ד). (29) ראה גם תו"מ מ"ח ע' 46.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שִׁיכּוּת עִם הָרַע כָּלֵל (אִינְגְּאָנְצֵן נִיט הָאָבֶן צו טָאן מִיט
2 אִים). אָמֶנֶם, כְּאֲשֶׁר עֲבֹדְתּוֹ הִיא בְּאֶפֶן דְּלֹא יָדַע, עֲבֹדָה
3 שְׁלֹמֶעֱלָה מִטַּעַם וְדַעַת, בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת, הָרִי הוּא בְּכַחֲשׁ
4 צְדִיק גָּמוּר, וּבְכַחֲשׁוֹ וּבִכְלָתוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ אֵל נִיצוּץ הַקִּדְשָׁה

5 שְׁבִתוֹף הַקְּלִפָּה, בְּאֶפֶן
6 שִׁיכּוּל לְהַבְחִין בֵּין טוֹב
7 לְרַע, שְׁלֹא יִמְשֹׁךְ הָאֹרֶךְ
8 לְקִלְפָּה עֲצָמָה חֹסֶר
9 וְשָׁלוֹם, אֲלֵא לְנִיצוּץ
10 הַקִּדְשָׁה בְּלִבְדּוֹ (שֶׁהוּא עֵצֶם
11 קִיּוּמָה וּמִקּוֹר חַיּוּתָהּ), לְכַרְרוֹ
12 וּלְהוֹצִיאוֹ מִהַקְּלִפָּה, עַד
13 שִׁישְׁאָר הָרַע לְבִדּוֹ, וְאִזּוֹ
14 תִּתְבַּטֵּל מִצִּיאוֹתָיו לְגַמְרִי.
15 ה) וְהִנֵּה מִצַּד דְּרָגָת
16 הָעֲבֹדָה דְּצְדִיק גָּמוּר,
17 הָרִי גַם כְּאֲשֶׁר הִרְשַׁע
18 הוּא בְּתַקְפּוֹ, קִדְּם
19 שְׁנֵת־מִלְאָה סָאָתוֹ, אֵין
20 תְּפִיסַת מְקוֹם לְרַשָּׁע
21 כָּלֵל, בֵּין שְׁכַחְתּוֹ שֶׁל
22 הַצְדִּיק גָּמוּר לְהַפִּילוֹ
23 וּלְבַטְלוֹ בַּעֲדוֹ בְּתַקְפּוֹ.
24 וְזִהוּ שְׁאֲמָרוֹ יִשְׂרָאֵל
25 לְמֹשֶׁה, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר
26 זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ
27 עֲמָלֶךְ, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר
28 זְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבִת
29 לְקִדְשׁוֹ, הִיאֵךְ יִתְקַנְמוּ
30 שְׁנֵיהֶם, כִּי מִצַּד הָעֲנִין
31 דְּזְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבִת,
32 שְׁבִת לְהוֹיָ³⁰, שְׁזִהוּ
33 מַעֲמַד וּמַצֵּב שְׁלֹמֶעֱלָה
34 מִהַעוֹלָם לְגַמְרִי עֲנִינוֹ שֶׁל
35 יוֹם הַשְּׁבִת הוּא זְכוּר תְּמִידִי שֶׁל

36 בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַקִּבְיָה,
37 הַמַּחֲדָשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה
38 בְּרָאשִׁית, וּמִכּוּיוֹן שְׁבוּכְרוֹן זֶה
39 מוֹרֶגֶשׁ שְׁלִיטָתוֹ שֶׁל הַקִּבְיָה
40 בַּעֲלוֹם וּבְכָל אֲשֶׁר בּוֹ, הִרִי
41 שְׁבִדְרָגָה זֶה אֵין תְּפִיסַת
42 מְקוֹם לְמִצִּיאוֹת שֶׁל
43 עֲמָלֶךְ כָּלֵל שֶׁהִרִי עֲנִינוֹ תוֹקֵף
44 הִישׁוּת וְהַחֲצָפָה - "יִוֹדַע אֶת
45 רִיבּוֹנוֹ וּמַתְכוּיִן לְמִרּוֹד בּוֹ", הִיפֵךְ
46 עֲנִין הַשְּׁבִת. שֶׁהִגֵּם שֶׁהוּא יוֹדַע

47 עַל מִצִּיאוֹת הַבּוֹרָא וְעַל רְבוּנוּתוֹ עָלָיו וְעַל הָעוֹלָם, אֵף עַל כֵּן כָּל מַהוּתוֹ
48 הִיא הַמְרִידָה בְּאִלּוּקוֹת, שְׁלִילַת שְׁלִיטָתוֹ שֶׁל הַקִּבְיָה. וְאִם כֵּן כְּשִׁמְתִּיקִים עֲנִין
49 הַבִּיטוֹל בְּמִצִּיאוֹת (עֲנִין הַשְּׁבִת), אוֹי אִי אִפְשָׁר שְׁיִהְיֶה נּוֹפֵל עַל זֶה
50 הַצְּוִי זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶךְ וְאִם כֵּן שְׁבִת 'רַעֲמִלֵךְ' הֵם
51 עֲנִינִים הַשּׁוֹנִים לְחִלּוּטִין זֶה מִזֶּה.

52 וְעַל זֶה אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה,
53 זֶה זְכוּר לְשִׁמְרוֹ וּלְקִדְשׁוֹ
54 אֶת יוֹם הַשְּׁבִת, וְזֶה זְכוּר
55 לְעֲנִשׁוֹ. וְהָעֲנִין בְּזֶה,
56 דְּהִנֵּה, בְּצוּרֵי זְכוּר אֶת
57 יוֹם הַשְּׁבִת לְקִדְשׁוֹ, נְכָלֵל
58 גַם הַחַיּוּב לְעֲנֵג אֶת
59 הַשְּׁבִת, שְׁמִצּוֹה לְעֲנֵגוֹ
60 בְּעֲנֵג אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה³¹,
61 לְעֲנֵגוֹ דִּיִּיקָא [=דוֹקָא],
62 דִּקָּאִי [=שֶׁהַכּוּוֹנָה] עַל דְּרָגָא
63 נַעֲלִית יוֹתֵר בְּתַעֲנוּג שְׁאִין
64 בְּיוֹם הַשְּׁבִת מִצַּד עֲצָמוֹ,
65 אֲלֵא נִמְשַׁכְתּוּ וּבָאָה עַל-
66 יְדֵי פַעֲלָתוֹ שֶׁל אִישׁ
67 יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הַמַּעֲנֵג אֶת
68 הַשְּׁבִת³². וְהִנֵּה, אֵף
69 שְׁזִהִי הַמְשַׁכְתּוּ דְּרָגָא
70 נַעֲלִית בְּתַעֲנוּג (שְׁאִין
71 בְּיוֹם הַשְּׁבִת מִצַּד עֲצָמוֹ),
72 הָרִי לֹאֲיִדֵּךְ גִּיסָא [=מִצַּד
73 שְׁנִין], הַמְשַׁכְתּוּ זֶה הִיא עַל-
74 יְדֵי עֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים
75 שְׁבַעֲוֹלָם, עֲנֵג אֲכִילָה
76 וּשְׁתִּיָּה דוֹקָא. וּכְמִבְּאָר
77 בְּדְרוּשֵׁי חֲסִידוֹת³³
78 הַחֲלוּק שְׁבִין שְׁבִת לְיוֹם
79 הַכְּפוּרִים, שְׁיִוִּם
80 הַכְּפוּרִים שְׁאֲסוּר
81 בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה הוּא
82 מַעֲזִין שְׁלֵמוֹת הַתַּעֲנוּג
83 דְּלַעֲתִיד לְבֹא שְׁאִין בּוֹ

עִם הָרַע כָּלֵל (אִינְגְּאָנְצֵן נִיט הָאָבֶן צו טָאן מִיט אִים). אָמֶנֶם, כְּאֲשֶׁר עֲבֹדְתּוֹ הִיא בְּאֶפֶן דְּלֹא יָדַע, עֲבֹדָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִטַּעַם וְדַעַת, בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת, הָרִי הוּא בְּכַחֲשׁ וּבִכְלָתוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ אֵל נִיצוּץ הַקִּדְשָׁה שְׁבִתוֹף הַקְּלִפָּה, בְּאֶפֶן שִׁיכּוּל לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע, שְׁלֹא יִמְשֹׁךְ הָאֹרֶךְ לְקִלְפָּה עֲצָמָה חֹסֶר וְשָׁלוֹם, אֲלֵא לְנִיצוּץ הַקִּדְשָׁה בְּלִבְדּוֹ, לְכַרְרוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִהַקְּלִפָּה, עַד שִׁישְׁאָר הָרַע לְבִדּוֹ, וְאִזּוֹ תִּתְבַּטֵּל מִצִּיאוֹתָיו לְגַמְרִי.
ה) וְהִנֵּה מִצַּד דְּרָגָת הָעֲבֹדָה דְּצְדִיק גָּמוּר, הָרִי גַם כְּאֲשֶׁר הִרְשַׁע הוּא בְּתַקְפּוֹ, קִדְּם שְׁנֵת־מִלְאָה סָאָתוֹ, אֵין תְּפִיסַת מְקוֹם לְרַשָּׁע כָּלֵל, בֵּין שְׁכַחְתּוֹ שֶׁל הַצְדִּיק גָּמוּר לְהַפִּילוֹ וּלְבַטְלוֹ בַּעֲדוֹ בְּתַקְפּוֹ. וְזִהוּ שְׁאֲמָרוֹ יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶךְ, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר זְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבִת לְקִדְשׁוֹ, הִיאֵךְ יִתְקַנְמוּ שְׁנֵיהֶם, כִּי מִצַּד הָעֲנִין דְּזְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבִת, שְׁבִת לְהוֹיָ³⁰, שְׁזִהוּ מַעֲמַד וּמַצֵּב שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַעוֹלָם לְגַמְרִי, אֵין תְּפִיסַת מְקוֹם לְמִצִּיאוֹת שֶׁל עֲמָלֶךְ כָּלֵל שְׁיִהְיֶה נּוֹפֵל עַל זֶה הַצְּוִי זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֶךְ. וְעַל זֶה אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה, זֶה זְכוּר לְשִׁמְרוֹ וּלְקִדְשׁוֹ אֶת יוֹם הַשְּׁבִת, וְזֶה זְכוּר לְעֲנִשׁוֹ. וְהָעֲנִין בְּזֶה, דְּהִנֵּה, בְּצוּרֵי זְכוּר אֶת יוֹם הַשְּׁבִת לְקִדְשׁוֹ, נְכָלֵל גַם הַחַיּוּב לְעֲנֵג אֶת הַשְּׁבִת, שְׁמִצּוֹה לְעֲנֵגוֹ בְּעֲנֵג אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה³¹, לְעֲנֵגוֹ דִּיִּיקָא, דִּקָּאִי עַל דְּרָגָא נַעֲלִית יוֹתֵר בְּתַעֲנוּג שְׁאִין בְּיוֹם הַשְּׁבִת מִצַּד עֲצָמוֹ, אֲלֵא נִמְשַׁכְתּוּ וּבָאָה עַל-יְדֵי פַעֲלָתוֹ שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הַמַּעֲנֵג אֶת הַשְּׁבִת³². וְהִנֵּה, אֵף שְׁזִהִי הַמְשַׁכְתּוּ דְּרָגָא נַעֲלִית בְּתַעֲנוּג (שְׁאִין בְּיוֹם הַשְּׁבִת מִצַּד עֲצָמוֹ), הָרִי לֹאֲיִדֵּךְ גִּיסָא, הַמְשַׁכְתּוּ זֶה הִיא עַל-יְדֵי עֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים שְׁבַעֲוֹלָם, עֲנֵג אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה דוֹקָא.

וּכְמִבְּאָר בְּדְרוּשֵׁי חֲסִידוֹת³³ הַחֲלוּק שְׁבִין שְׁבִת לְיוֹם הַכְּפוּרִים, שְׁיִוִּם הַכְּפוּרִים שְׁאֲסוּר בְּאֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה הוּא מַעֲזִין שְׁלֵמוֹת הַתַּעֲנוּג דְּלַעֲתִיד לְבֹא שְׁאִין בּוֹ אֲכִילָה

(30) יתרו כ, יו"ד. ואתחנן ה, יד. (31) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב. (32) לשון חז"ל - שבת קיה, סע"א. וראה תו"מ סה"מ תשרי ע' נז. אייר ע' רפא. ועוד. (33) המשך תרס"ו ע' קה ואילך. ע' תקמב.

זכור את אשר עשה לך עמלק

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָכִילָה וּשְׁתִּיָּה³⁴, מִה־שָּׂאִין-בֶּן הַתַּעֲנוּג דְּשִׁבְתָּ שְׁמִצּוֹהָ
 2 לַעֲנוֹגוֹ בַּעֲנָג אָכִילָה וּשְׁתִּיָּה, הוּא לְמִטָּה וּלְפָנֵי הָעֲלִיָּה
 3 לְשִׁלְמוֹת הַתַּעֲנוּג דְּלַעֲתִיד לָבֹא. וּמַעֲיִן זֶה מַצִּינוּ בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ
 4 גּוּפָא, בְּחִלּוּק שְׁבִין ב' סַעֲדוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שְׁבָהֶם צְרִיכָה
 5 לִהְיוֹת אָכִילָה וּשְׁתִּיָּה
 6 דְּוָקָא, לְסַעֲדָה שְׁלִישִׁית
 7 שְׁבָה נֶאֱמַר³⁵ הַיּוֹם לֹא
 8 גו', שֶׁהִיא מַעֲיִן וְדָגְמַת
 9 הַתַּעֲנוּג דְּלַעֲתִיד לָבֹא
 10 שָׂאִין בּוֹ אָכִילָה
 11 וּשְׁתִּיָּה³⁶. אָמֵנָם, הַתַּעֲנוּג
 12 דְּשִׁבְתָּ בְּכִלְלוֹתוֹ הוּא
 13 לְמִטָּה מִשְׁלָמוֹת הַתַּעֲנוּג
 14 דְּלַעֲתִיד לָבֹא, וְהִינוּ, 8
 15 שֶׁהַתַּעֲנוּג דְּשִׁבְתָּ אִינוּ
 16 תַּעֲנוּג הַפְּשׁוּט (עַצֵּם הַתַּעֲנוּג
 17 — בִּטּוּל בְּמַצִּיאוֹת), אֲלֵא
 18 תַּעֲנוּג הַמֶּרְכָּב בְּלִבָּד (תַּעֲנוּג
 19 הַקָּשׁוּר וּבֹא בִּסְבִית דְּבֵר צָדִיד —
 20 שֶׁאֵין יֵשׁ מִי שֶׁמַּתְעַנֵּג). וְזֶהוּ
 21 שֶׁאֵמַר מִשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל,
 22 זֶה זְכוֹר לְשִׁמּוֹר וּלְקִדְשׁ
 23 אֶת יוֹם הַשִּׁבְתָּ, וְזֶה זְכוֹר
 24 לַעֲנוֹשׁ, דְּכִין שֶׁהִזְכִּירָה
 25 דְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ הִיא לְשִׁמּוֹר
 26 וּלְקִדְשׁ אֶת הַשִּׁבְתָּ עַל-
 27 יַד־יָדָה שְׁמַעֲנָגִים אוֹתוֹ
 28 בַּעֲנָג אָכִילָה וּשְׁתִּיָּה,
 29 הִינֵנו, זְכוֹר לַעֲנוֹג, תַּעֲנוּג הַמֶּרְכָּב בְּלִבָּד (וְעִדּוֹן אֵין
 30 הַמֶּרְכָּב בְּלִבָּד (וְעִדּוֹן אֵין
 31 זֶה שְׁלָמוֹת הַתַּעֲנוּג
 32 דְּלַעֲתִיד לָבֹא), הִנֵּה
 33 בְּדִרְגָּא זֹו יֵשׁ תְּפִיסַת
 34 מְקוֹם לְמַצִּיאוֹת דְּעִמְלָק
 35 שֶׁעַל כֵּן זְכוּקִים לִזְכוּר שְׁבִיחוֹת
 36 הַעֲבוּדָה דְּסוּר מִרַע, וְלָכֵן
 37 צְרִיף לִהְיוֹת זְכוֹר אֶת
 38 אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמְלָק,
 39 זְכוֹר לַעֲנוֹשׁ.
 40 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר גַּם
 41 תִּכֵּן הַמֶּשֶׁל בְּדִבְרֵי מִשָּׁה,
 42 אִינוּ דּוֹמָה כּוֹס שֶׁל
 43 קוֹנְדִּיטוֹן לְכוֹס שֶׁל חֶמֶץ,
 44 זֶה כּוֹס וְזֶה כּוֹס, שְׁעַל-פִּי
 45 מִשָּׁה זֶה יוֹכֵן הַמַּעֲנָה עַל
 46 שְׁאֵלַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵיךְ

47 יִתְקַיְמוּ שְׁנֵיהֶם. דְּהִנֵּה, כּוֹס (שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן), זֶה כּוֹס דִּיִּיקָא,
 48 הוּא עֲנָן שֶׁל כְּלִי, וְכוֹס שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן פְּרוּשׁוֹ שֶׁהַתַּעֲנוּג
 49 (הַנִּמְשָׁל דְּקוֹנְדִּיטוֹן שֶׁהוּא יֵין שְׁנוֹתָנִין בּוֹ דְּבִשׁ³⁷) יֵשׁ לוֹ
 50 אַחִיזָה בְּכִלִי, שֶׁזֶּהוּ תַּעֲנוּג הַמֶּרְכָּב, שְׁלָכֵן יֵשׁ לוֹ אַחִיזָה
 51 בְּכִלִי. וְזֶהוּ תִכֵּן הַהוֹסָפָה
 52 בְּהִכְנַת הַעֲנָן עַל-יַדִּי
 53 הַמֶּשֶׁל מְכוֹס שֶׁל
 54 קוֹנְדִּיטוֹן, דְּכִין שְׁגָם
 55 הַתַּעֲנוּג דְּשִׁבְתָּ הוּא
 56 בְּכַחֲנִית כּוֹס, תַּעֲנוּג
 57 הַמֶּרְכָּב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחִיזָה
 58 בְּכִלִי, הִנֵּה אֵף שָׂאִינוּ
 59 דּוֹמָה לְכוֹס שֶׁל חֶמֶץ
 60 (שְׁעַנְיָנוּ בְּנִמְשָׁל הוּא
 61 עִמְלָק), מְכַל-מְקוֹם, זֶה
 62 כּוֹס וְזֶה כּוֹס, וְלָכֵן, גַּם
 63 בְּדִרְגָּא דְּזְכוֹר אֶת יוֹם
 64 הַשִּׁבְתָּ לְקִדְשׁוֹ עַל-יַדִּי
 65 עֲנָג אָכִילָה וּשְׁתִּיָּה דְּוָקָא,
 66 זְכוֹר לַעֲנוֹג (כּוֹס שֶׁל
 67 קוֹנְדִּיטוֹן, תַּעֲנוּג
 68 הַמֶּרְכָּב), יִשְׁנוּ הַחִיּוֹב
 69 דְּזְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ
 70 עִמְלָק, זְכוֹר לַעֲנוֹשׁ.
 71 וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם שֶׁהַצּוּרִי
 72 דְּזְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ
 73 עִמְלָק הוּא מְדוּר דּוּר³⁸,

חֶמֶץ, זֶה כּוֹס וְזֶה כּוֹס, שְׁעַל-פִּי מִשָּׁה זֶה יוֹכֵן הַמַּעֲנָה

עַל שְׁאֵלַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵיךְ יִתְקַיְמוּ שְׁנֵיהֶם. דְּהִנֵּה, כּוֹס (שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן), זֶה כּוֹס
 דִּיִּיקָא, הוּא עֲנָן שֶׁל כְּלִי, וְכוֹס שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן פְּרוּשׁוֹ שֶׁהַתַּעֲנוּג (הַנִּמְשָׁל
 דְּקוֹנְדִּיטוֹן שֶׁהוּא יֵין שְׁנוֹתָנִין בּוֹ דְּבִשׁ³⁷) יֵשׁ לוֹ אַחִיזָה בְּכִלִי, שֶׁזֶּהוּ תַּעֲנוּג
 הַמֶּרְכָּב, שְׁלָכֵן יֵשׁ לוֹ אַחִיזָה בְּכִלִי. וְזֶהוּ תִכֵּן הַהוֹסָפָה בְּהִכְנַת הַעֲנָן עַל-יַדִּי
 הַמֶּשֶׁל מְכוֹס שֶׁל קוֹנְדִּיטוֹן, דְּכִין שְׁגָם הַתַּעֲנוּג דְּשִׁבְתָּ הוּא בְּכַחֲנִית כּוֹס, תַּעֲנוּג
 הַמֶּרְכָּב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחִיזָה בְּכִלִי, הִנֵּה אֵף שָׂאִינוּ דּוֹמָה לְכוֹס שֶׁל חֶמֶץ (שְׁעַנְיָנוּ
 בְּנִמְשָׁל הוּא עִמְלָק), מְכַל-מְקוֹם, זֶה כּוֹס וְזֶה כּוֹס, וְלָכֵן, גַּם בְּדִרְגָּא דְּזְכוֹר אֶת
 יוֹם הַשִּׁבְתָּ לְקִדְשׁוֹ עַל-יַדִּי עֲנָג אָכִילָה וּשְׁתִּיָּה דְּוָקָא, זְכוֹר לַעֲנוֹג (כּוֹס שֶׁל
 קוֹנְדִּיטוֹן, תַּעֲנוּג הַמֶּרְכָּב), יִשְׁנוּ הַחִיּוֹב דְּזְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמְלָק, זְכוֹר
 לַעֲנוֹשׁ.

וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם שֶׁהַצּוּרִי דְּזְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמְלָק הוּא מְדוּר דּוּר³⁸,

(34) ברכות יז, א. (35) בשלח טז, כה. וראה שבת קיז, סע"ב. לבוש או"ח סרצ"א ס"ה. וראה גם פס"ד להצ"צ (חידושים על רבינו ירוחם) שנו, סע"ב. (36) המשך תרס"ו שם ע' תקמב. (37) שו"ע או"ח ר"ס רב. (38) ס"פ בשלח (בהקריאה דפורים).

ביאור בדרך אפשר

שכולל גם דָּרָא דְּמִשְׁיחָא (כְּדַאיִתָּא בַּתְּרָגוּם³⁹). וְהַעֲנִין בְּזוֹהַ, שְׁדָּרָא דְּמִשְׁיחָא גּוּפָא כּוֹלֵל בְּמָה דּוּרּוֹת, כְּדַאיִתָּא בְּגִמְרָא⁴⁰ שלשה דורות, שְׁנֵאֲמַר⁴¹ יִרְאוּךָ עִם שְׁמִשׁ וְלִפְנֵי יְרַח דּוֹר דוֹרִים. וְהֵנָּה, גַּם בְּדָרָא דְּמִשְׁיחָא גּוּפָא, כָּל זְמַן שְׁלֹא נִשְׁלַם גְּלוּי הַמִּשְׁחָה בְּמִלּוּאוֹ,

שְׁכּוּלֵל גַּם דָּרָא דְּמִשְׁיחָא (כְּדַאיִתָּא בַּתְּרָגוּם³⁹). וְהַעֲנִין בְּזוֹהַ, שְׁדָּרָא דְּמִשְׁיחָא גּוּפָא כּוֹלֵל בְּמָה דּוּרּוֹת, כְּדַאיִתָּא בְּגִמְרָא⁴⁰ שלשה דורות, שְׁנֵאֲמַר⁴¹ יִרְאוּךָ עִם שְׁמִשׁ וְלִפְנֵי יְרַח דּוֹר דוֹרִים. וְהֵנָּה, גַּם בְּדָרָא דְּמִשְׁיחָא גּוּפָא, כָּל זְמַן שְׁלֹא נִשְׁלַם גְּלוּי הַמִּשְׁחָה בְּמִלּוּאוֹ, הִיא עַדִּין בְּדִרְגָּא כּוֹז שֵׁישׁ לָהּ אֵיזָה אַחִיזָה בְּכָלִי (כּוֹס דִּיִּקָּא) בְּאֵיזָה אֶפֶן שִׁיְהִיָּהּ. וְלֹכֵן יֵשׁ עַדִּין מְקוֹם וְצִרְךָ בַּעֲבֹדָה דְּזִכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ, זְכוֹר לַעֲנֵשׁ.

וּבִאֲוֹר הָעֲנִין וְהַהוּרָאָה בַּעֲבֹדַת הָאֲדָם, שְׁהָרִי קָרִיאת פְּרִשְׁת זְכוֹר הִיא מִצְוֹת עָשָׂה מִן הַתּוֹרָה (וְלִכְמָה דְּעוֹת⁴² גַּם הַנָּשִׁים חַיְבוֹת בָּהּ), וּמִמֶּנָּה נִמְשָׁךְ עַל כָּל הַשָּׁנָה כָּלָה בְּאֻמִּירַת זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ בְּכָל יוֹם, הֵיִינוּ, שְׂזוּהִי מִצְוֹת עָשָׂה בְּכָל יוֹם, וּבָהּ נִתְּנוּסָף חַיּוֹת עַל-יְדֵי הַקָּרִיָּאָה בְּשִׁבְת פְּרִשְׁת זְכוֹר. וַיֵּשׁ לְבָאֵר אֶחָד הָעֲנִינִים בְּזוֹהַ בְּנוֹגַע לְכָלְלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֵׁישׁ בִּינֵיהֶם פְּאֻלָּה שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת שְׁבֵת, תַּלְמִיד חֲכָם אֶקְרִי שְׁבֵת⁴³, הֵיִינוּ, שְׁהַהֲשָׁגָה הָעֲלִינָה הָעֲמִידָה אוֹתָם עַל הַחֶלֶק הַיְפָּה⁴⁴, לְהִיּוֹת עֶקֶר עֶסְקָם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וּמִקּוֹמָם בְּד' אֲמוֹת שֶׁל קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְחִסְדִּיּוֹת. וְלֵאדִּירָךְ גִּיסָא, יֵשׁ פְּאֻלָּה שְׁנִמְצָאִים בְּצִיּוֹר שְׂאֻדוֹתָיו מְדַבֵּר בְּמֵאֲמָרוֹ שֶׁל אֲדָמוֹר⁴⁵ הַזֶּקֶן⁴⁶ בְּבִאֲוֹר הָעֲנִין דְּעֲמָלֶךְ בְּגִימְטְרִיא סְפֵק⁴⁷, שְׁמִטִּיל סְפֵק אִם הָעֲבֹדָה הִיא עֲבֹדָה, וְעֲנִינֵי קָרִירּוֹת, אֲשֶׁר קָרְךָ⁴⁸, הֵיִינוּ, שְׁנִמְצָאִים בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב יִרּוֹד עַד שְׁאִין לָהֶם חַיּוֹת בְּעֲנִינֵי קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ. וְהֵנָּה, אֵלָּה שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת שְׁבֵת, יֵשׁ מְקוֹם לְקַסְלָא-דְּעֵתָא אֲצֵלָם שְׁמַצַּד גְּדֵל מַעֲלָתָם כּוֹי אִין לָהֶם שְׂיִכּוֹת כָּלֵל לְאֵלָּה שְׁהֵם בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל סְפֵק וּקְרִירּוֹת כּוֹי (עַל-דִּרְךָ שְׁאֵלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנוֹגַע לְזִכּוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת לְקַדְּשׁוֹ וְזִכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ, אִיךָ יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵיהֶם, שְׁהַמַּעֲמָד וּמַצֵּב דְּשִׁבְתָּהּ הוּא לְמַעֲלָה מִשְׂיִכּוֹת לְעֲמָלֶךְ). וְעַל זֶה בָּאָה הַהוּרָאָה שֶׁל רַבּוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ (עַל-דִּרְךָ הַמַּעֲנָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה זְכוֹר לְשִׁמּוֹר כּוֹי, זֶה כּוֹס וְזֶה פּוֹס), שְׁמַעֲמָדָם וּמַצֵּבָם שֶׁל אֵלָּה שֵׁישׁ לָהֶם שְׂיִכּוֹת לְסַפֵּק וּלְקָרִירּוֹת דְּעֲמָלֶךְ, נּוֹגַע גַּם

וַיֵּשׁ לְבָאֵר אֶחָד הָעֲנִינִים בְּזוֹהַ בְּנוֹגַע לְכָלְלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֵׁישׁ בִּינֵיהֶם בְּכֻלָּה שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת שְׁבֵת, תַּלְמִיד חֲכָם אֶקְרִי שְׁבֵת⁴³, הֵיִינוּ, שְׁהַהֲשָׁגָה הָעֲלִינָה הָעֲמִידָה אוֹתָם עַל הַחֶלֶק הַיְפָּה⁴⁴, לְהִיּוֹת עֶקֶר עֶסְקָם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וּמִקּוֹמָם בְּד' אֲמוֹת שֶׁל קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְחִסְדִּיּוֹת. וְלֵאדִּירָךְ גִּיסָא, יֵשׁ פְּאֻלָּה שְׁנִמְצָאִים בְּצִיּוֹר שְׂאֻדוֹתָיו מְדַבֵּר בְּמֵאֲמָרוֹ שֶׁל אֲדָמוֹר⁴⁵ הַזֶּקֶן⁴⁶ בְּבִאֲוֹר הָעֲנִין דְּעֲמָלֶךְ בְּגִימְטְרִיא סְפֵק⁴⁷, שְׁמִטִּיל סְפֵק אִם הָעֲבֹדָה הִיא עֲבֹדָה, וְעֲנִינֵי קָרִירּוֹת, אֲשֶׁר קָרְךָ⁴⁸, הֵיִינוּ, שְׁנִמְצָאִים בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב יִרּוֹד עַד שְׁאִין לָהֶם חַיּוֹת בְּעֲנִינֵי קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ. וְהֵנָּה, אֵלָּה שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת שְׁבֵת, יֵשׁ מְקוֹם לְקַסְלָא-דְּעֵתָא אֲצֵלָם שְׁמַצַּד גְּדֵל מַעֲלָתָם כּוֹי אִין לָהֶם שְׂיִכּוֹת כָּלֵל לְאֵלָּה שְׁהֵם בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל סְפֵק וּקְרִירּוֹת כּוֹי (עַל-דִּרְךָ שְׁאֵלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנוֹגַע לְזִכּוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת לְקַדְּשׁוֹ וְזִכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ, אִיךָ יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵיהֶם, שְׁהַמַּעֲמָד וּמַצֵּב דְּשִׁבְתָּהּ הוּא לְמַעֲלָה מִשְׂיִכּוֹת לְעֲמָלֶךְ). וְעַל זֶה בָּאָה הַהוּרָאָה שֶׁל רַבּוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ (עַל-דִּרְךָ הַמַּעֲנָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה זְכוֹר לְשִׁמּוֹר כּוֹי, זֶה כּוֹס וְזֶה פּוֹס), שְׁמַעֲמָדָם וּמַצֵּבָם שֶׁל אֵלָּה שֵׁישׁ לָהֶם שְׂיִכּוֹת לְסַפֵּק וּלְקָרִירּוֹת דְּעֲמָלֶךְ, נּוֹגַע גַּם

ביאור בדרך אפשר

סְפֵק⁴⁶, שְׁמִטִּיל סְפֵק אִם הָעֲבֹדָה הִיא עֲבֹדָה, וְעֲנִינֵי קָרִירּוֹת, אֲשֶׁר קָרְךָ⁴⁷, הֵיִינוּ, שְׁנִמְצָאִים בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב יִרּוֹד עַד שְׁאִין לָהֶם חַיּוֹת בְּעֲנִינֵי קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ. וְהֵנָּה, אֵלָּה שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת שְׁבֵת, יֵשׁ מְקוֹם לְקַסְלָא-דְּעֵתָא אֲצֵלָם (שְׁתַּעֲלָה בְּדַעְתָּם סְבָרָא) שְׁמַצַּד

גְּדֵל מַעֲלָתָם כּוֹי אִין לָהֶם שְׂיִכּוֹת כָּלֵל לְאֵלָּה שְׁהֵם בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל סְפֵק וּקְרִירּוֹת כּוֹי (עַל-דִּרְךָ שְׁאֵלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנוֹגַע לְזִכּוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת לְקַדְּשׁוֹ וְזִכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ, אִיךָ יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵיהֶם, שְׁהַמַּעֲמָד וּמַצֵּב דְּשִׁבְתָּהּ הוּא לְמַעֲלָה מִשְׂיִכּוֹת לְעֲמָלֶךְ). וְעַל זֶה בָּאָה הַהוּרָאָה שֶׁל רַבּוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ (עַל-דִּרְךָ הַמַּעֲנָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה זְכוֹר לְשִׁמּוֹר כּוֹי, זֶה כּוֹס וְזֶה פּוֹס), שְׁמַעֲמָדָם וּמַצֵּבָם שֶׁל אֵלָּה שֵׁישׁ לָהֶם שְׂיִכּוֹת לְסַפֵּק וּלְקָרִירּוֹת

גְּדֵל מַעֲלָתָם כּוֹי אִין לָהֶם שְׂיִכּוֹת כָּלֵל לְאֵלָּה שְׁהֵם בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל סְפֵק וּקְרִירּוֹת כּוֹי (עַל-דִּרְךָ שְׁאֵלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנוֹגַע לְזִכּוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת לְקַדְּשׁוֹ וְזִכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ, אִיךָ יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵיהֶם, שְׁהַמַּעֲמָד וּמַצֵּב דְּשִׁבְתָּהּ הוּא לְמַעֲלָה מִשְׂיִכּוֹת לְעֲמָלֶךְ). וְעַל זֶה בָּאָה הַהוּרָאָה שֶׁל רַבּוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ (עַל-דִּרְךָ הַמַּעֲנָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה זְכוֹר לְשִׁמּוֹר כּוֹי, זֶה כּוֹס וְזֶה פּוֹס), שְׁמַעֲמָדָם וּמַצֵּבָם שֶׁל אֵלָּה שֵׁישׁ לָהֶם שְׂיִכּוֹת לְסַפֵּק וּלְקָרִירּוֹת

הָעֲמִידָה אוֹתָם עַל הַחֶלֶק הַיְפָּה⁴⁴, לְהִיּוֹת עֶקֶר עֶסְקָם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וּמִקּוֹמָם בְּד' אֲמוֹת שֶׁל קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְחִסְדִּיּוֹת. וְלֵאדִּירָךְ גִּיסָא, יֵשׁ פְּאֻלָּה שְׁנִמְצָאִים בְּצִיּוֹר שְׂאֻדוֹתָיו מְדַבֵּר בְּמֵאֲמָרוֹ שֶׁל אֲדָמוֹר⁴⁵ הַזֶּקֶן⁴⁶ בְּבִאֲוֹר הָעֲנִין דְּעֲמָלֶךְ בְּגִימְטְרִיא סְפֵק⁴⁷, שְׁמִטִּיל סְפֵק אִם הָעֲבֹדָה הִיא עֲבֹדָה, וְעֲנִינֵי קָרִירּוֹת, אֲשֶׁר קָרְךָ⁴⁸, הֵיִינוּ, שְׁנִמְצָאִים בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב יִרּוֹד עַד שְׁאִין לָהֶם חַיּוֹת בְּעֲנִינֵי קֶדְשָׁה, תּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ. וְהֵנָּה, אֵלָּה שְׁהֵם בְּבַחֲיִנַת שְׁבֵת, יֵשׁ מְקוֹם לְקַסְלָא-דְּעֵתָא אֲצֵלָם שְׁמַצַּד גְּדֵל מַעֲלָתָם כּוֹי אִין לָהֶם שְׂיִכּוֹת כָּלֵל לְאֵלָּה שְׁהֵם בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל סְפֵק וּקְרִירּוֹת כּוֹי (עַל-דִּרְךָ שְׁאֵלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנוֹגַע לְזִכּוֹר אֶת יוֹם הַשְּׁבֵת לְקַדְּשׁוֹ וְזִכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶךְ, אִיךָ יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵיהֶם, שְׁהַמַּעֲמָד וּמַצֵּב דְּשִׁבְתָּהּ הוּא לְמַעֲלָה מִשְׂיִכּוֹת לְעֲמָלֶךְ). וְעַל זֶה בָּאָה הַהוּרָאָה שֶׁל רַבּוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ (עַל-דִּרְךָ הַמַּעֲנָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה זְכוֹר לְשִׁמּוֹר כּוֹי, זֶה כּוֹס וְזֶה פּוֹס), שְׁמַעֲמָדָם וּמַצֵּבָם שֶׁל אֵלָּה שֵׁישׁ לָהֶם שְׂיִכּוֹת לְסַפֵּק וּלְקָרִירּוֹת דְּעֲמָלֶךְ, נּוֹגַע גַּם

(39) תרגום יונתן בן עוזיאל עה"פ. (40) סנהדרין צט, א. (41) תהלים עב, ה. (42) ראה אנציק' תלמודית ערך זכירת מעשה עמלק בסופו (ע' רכג). וש"נ. (43) ראה זח"ג כט, א. ועוד. ומרומז בברכות מז, סע"ב. שבת קיט, רע"א. (44) ראה פרש"י ס"פ נצבים. (45) ד"ה זכור דשנת תקמ"ז – הנזכר בהשיחה שלפני המאמר סי"ז (תו"ח ח"ט ע' 178). (46) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקי"ח. סה"מ עזר"ת ע' קפב. עטר"ת ע' רצד. תש"ט ע' 40; 65. ועוד. (47) תצא כה, יח ובפרש"י.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דַּעְמָלֶק, נוֹגַע גַּם לְאַלֶּה שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַת שַׁבָּת, כִּינּוּן שֶׁכָּל
2 יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּין זֶה לָזֶה.⁴⁸ וְכִידּוּעַ⁴⁹ שְׁמִטָּעִים זֶה הָיָה
3 הָאֲרִיזָ"ל אוֹמֵר כָּל פְּרִטֵי הַיּוֹדֵיִים, אֲשֶׁמֶנּוּ בְּגִדְנוּ וְכו', שְׁחַט
4 אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה כָאֵב אוֹתוֹ אֲבָר שָׁבוּ מוֹשְׁרֶשֶׁת נֶפֶשׁ אוֹתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל
5 וּמִגֵּיעַ הַכָּאֵב גַּם לְאֲבֵר הַעֲלִיּוֹן

6 שְׁמוֹשֶׁרֶשׁ נֶפֶשׁ הָאֲרִיזָ"ל.
7 וּכְדוּגְמַת הַמוֹחַ שֶׁהוּא הַמְּרִגֵּשׁ
8 כָּל כָּאֵב הַרְמָ"ח אֲבָרִים וְכָאֵב
9 הַיָּד עִם הַרְגֵל שְׁוִיִּים אֲצִלוּ, כִּי,
10 לְהִיטוֹ מְעַרְבֵי עִם כָּל
11 יִשְׂרָאֵל, יָכוֹל גַּם הוּא
12 לֵאמֹר אֲשֶׁמֶנּוּ בְּגִדְנוּ וְכו',
13 כָּכָל פְּרִטֵי הַעֲנֻנִים
14 שְׁנִמְנוּ בַּיּוֹדֵיִים, וְעַל-
15 אַחַת-פְּמָה-וְכָמָה בְּנוֹגַע
16 לְנִשְׁמוֹת שְׁבָדוֹרוֹתֵינוּ
17 אֵלּוּ. וְלָכֵן, חֲזִיבִים אֵלֶּה
18 שְׁבָבְחֵינוּ שַׁבָּת לִילָה
19 וְלַעֲסֹק עִם אֵלֶּה
20 שְׁנִמְצָאִים בְּמַעֲמָד וּמַצָּב
21 שֵׁשׁ לָהֶם שִׁיכּוֹת לְסַפֵּק
22 וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק,
23 לְהַמְשִׁיךְ תּוֹסֶפֶת כַּח
24 בְּנִיצוֹץ הַקִּדְשָׁה שֵׁשֶׁנּוּ
25 אֲצִל יְהוּדִים אֵלֶּה (עַל-
26 דֶּרֶךְ וּבְדִגְמַת הַמִּבְאָר
27 לְעִיל (סְעִיף ב) מִשְׁעַר
28 הַפְּנוּת בַּעֲנִין בְּרוּךְ
29 הַמֶּן), שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
30 עוֹזְרִים וּמְסִיעִים לָהֶם
31 לְצֵאת מִן הַמִּצָּר אֶל
32 הַמִּרְחֵב. וְעוֹד עֲנִין בְּזֶה,
33 שֶׁגַּם אֵלֶּה שְׁבָבְחֵינוּ
34 שַׁבָּת שְׁמַצֵּד עֲצָמָם אֵינֶם
35 שְׁיִיכִים לַעֲמָלֶק, הִנֵּה גַם
36 אֲצִלָּם שֶׁנֶּן שֶׁל סֶפֶק
37 וְקִירוֹת בְּדִקּוֹת עַל-
38 כָּל-פָּנִים⁵⁰, וּבְמִילָא
39 זְקוּקִים גַּם הֵם לְעֹזֵר
40 וְסִיעוֹ לְצֵאת מִהַמַּעֲמָד
41 וּמַצָּב שֶׁל סֶפֶק וְקִירוֹת
42 לְפִי עֲרָכָם. וְלָכֵן, בְּאֲשֶׁר
43 הֵם מְתַעֲסָקִים לְעֹזֵר
44 וְלִסְיָע לְאַלֶּה שְׁשִׁיכִים
45 לְסַפֵּק וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק
46 בְּדִרְגָּא הַיּוֹתֵר פְּחוּתָה,

לְאַלֶּה שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַת שַׁבָּת, כִּינּוּן שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרַבִּין זֶה
לָזֶה.⁴⁸ וְכִידּוּעַ⁴⁹ שְׁמִטָּעִים זֶה הָיָה הָאֲרִיזָ"ל אוֹמֵר כָּל
פְּרִטֵי הַיּוֹדֵיִים, אֲשֶׁמֶנּוּ בְּגִדְנוּ וְכו', כִּי, לְהִיטוֹ מְעַרְבֵי עִם
כָּל יִשְׂרָאֵל, יָכוֹל גַּם הוּא לֵאמֹר אֲשֶׁמֶנּוּ בְּגִדְנוּ וְכו', כָּכָל
פְּרִטֵי הַעֲנֻנִים שְׁנִמְנוּ בַּיּוֹדֵיִים, וְעַל-אַחַת-פְּמָה-וְכָמָה
בְּנוֹגַע לְנִשְׁמוֹת שְׁבָדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ. וְלָכֵן, חֲזִיבִים אֵלֶּה
שְׁבָבְחֵינוּ שַׁבָּת לִילָה וְלַעֲסֹק עִם אֵלֶּה שְׁנִמְצָאִים בְּמַעֲמָד
וּמַצָּב שֵׁשׁ לָהֶם שִׁיכּוֹת לְסַפֵּק וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק,
לְהַמְשִׁיךְ תּוֹסֶפֶת כַּח בְּנִיצוֹץ הַקִּדְשָׁה שֵׁשֶׁנּוּ אֲצִל יְהוּדִים
אֵלֶּה (עַל-דֶּרֶךְ וּבְדִגְמַת הַמִּבְאָר לְעִיל (סְעִיף ב) מִשְׁעַר
הַפְּנוּת בַּעֲנִין בְּרוּךְ הַמֶּן), שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עוֹזְרִים וּמְסִיעִים
לָהֶם לְצֵאת מִן הַמִּצָּר אֶל הַמִּרְחֵב. וְעוֹד עֲנִין בְּזֶה, שֶׁגַּם
אֵלֶּה שְׁבָבְחֵינוּ שַׁבָּת שְׁמַצֵּד עֲצָמָם אֵינֶם שְׁיִיכִים
לַעֲמָלֶק, הִנֵּה גַם אֲצִלָּם שֶׁנֶּן שֶׁל סֶפֶק וְקִירוֹת
בְּדִקּוֹת עַל-כָּל-פָּנִים⁵⁰, וּבְמִילָא זְקוּקִים גַּם הֵם לְעֹזֵר
וְסִיעוֹ לְצֵאת מִהַמַּעֲמָד וּמַצָּב שֶׁל סֶפֶק וְקִירוֹת
לְפִי עֲרָכָם. וְלָכֵן, בְּאֲשֶׁר הֵם מְתַעֲסָקִים לְעֹזֵר וְלִסְיָע לְאַלֶּה
שְׁשִׁיכִים לְסַפֵּק וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק בְּדִרְגָּא הַיּוֹתֵר
פְּחוּתָה, נוֹתֵן לָהֶם הַקֶּבֶ"ה שְׁכָרָם כְּמָה פְּעָמִים כְּכָה,
שְׁנִמְשֵׁךְ לָהֶם הָעֹזֵר וְהַסִּיעוֹ מִלְּמַעְלָה, סוּמָךְ הָיָה לְכָל
הַנוֹפְלִים⁵¹, לְצֵאת מִהַמַּעֲמָד וּמַצָּב שֶׁל סֶפֶק וְקִירוֹת
שְׁלִפֵי עֲרָכָם, וְיִתְרָה מְזֶה, לְצֵאת מִהַמִּצָּרִים וּגְבוּלִים
שְׁלָהֶם, וְלָבֹא לְבַחֲיַנַת מִרְחֵב הַעֲצָמִי.⁵²

47 נוֹתֵן לָהֶם הַקֶּבֶ"ה שְׁכָרָם כְּמָה פְּעָמִים כְּכָה, שְׁנִמְשֵׁךְ לָהֶם
48 הָעֹזֵר וְהַסִּיעוֹ מִלְּמַעְלָה, סוּמָךְ הָיָה לְכָל הַנוֹפְלִים⁵¹, לְצֵאת
49 מִהַמַּעֲמָד וּמַצָּב שֶׁל סֶפֶק וְקִירוֹת שְׁלִפֵי עֲרָכָם, וְיִתְרָה מְזֶה,
50 לְצֵאת מִהַמִּצָּרִים וּגְבוּלִים שְׁלָהֶם, וְלָבֹא לְבַחֲיַנַת מִרְחֵב
51 הַעֲצָמִי.⁵²

אֲמָנָם כִּינּוּן שֶׁהַתַּעֲסָקוֹת
עִם אֵלֶּה שְׁשִׁיכִים לְסַפֵּק
וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק
(בְּדִרְגָּא הַיּוֹתֵר פְּחוּתָה)
לְהַמְשִׁיךְ תּוֹסֶפֶת כַּח
בְּנִיצוֹץ הַקִּדְשָׁה שֵׁשֶׁנּוּ
אֲצִלָּם כִּי, הוּא עַל-דֶּרֶךְ
וּבְדִגְמַת הַמֶּן הַעֲנִין בְּרוּךְ
הַמֶּן, וְהָעֲנִין בְּרוּךְ הַמֶּן
אֵינּוּ נִפְעֵל עַל-יְדֵי
הָעֲבוּדָה בְּאֶפֶן דִּידֵעַ,
אֵלֶּה עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
בְּאֶפֶן דִּילָא יָדַע דְּוָקָא
(כִּנּוּן סְעִיף ב), לָכֵן,
צָרִיךְ לְהִיטוֹ אֲצִלָּם
שְׁבָבְחֵינוּ שַׁבָּת
(שְׁמַתַּעֲסָקִים עִם אֵלֶּה
שְׁשִׁיכִים לְסַפֵּק
וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק) גַּם
אֶפֶן הָעֲבוּדָה דִּילָא יָדַע,
וְהִנֵּנוּ, דְּאֵף שְׁסָדֵר
עֲבוּדָתָם צָרִיךְ לְהִיטוֹ
וְהוּא בְּאֶפֶן דִּידֵעַ, עֲבוּדָה
שְׁעַל-פִּי טַעַם וְדַעַת
דְּוָקָא (שְׁמַצֵּד דְּרָגָא זוֹ

אֲמָנָם כִּינּוּן שֶׁהַתַּעֲסָקוֹת עִם אֵלֶּה שְׁשִׁיכִים לְסַפֵּק וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק (בְּדִרְגָּא
הַיּוֹתֵר פְּחוּתָה) לְהַמְשִׁיךְ תּוֹסֶפֶת כַּח בְּנִיצוֹץ הַקִּדְשָׁה שֵׁשֶׁנּוּ אֲצִלָּם כִּי,
הוּא עַל-דֶּרֶךְ וּבְדִגְמַת הַמֶּן הַעֲנִין בְּרוּךְ הַמֶּן, וְהָעֲנִין בְּרוּךְ הַמֶּן אֵינּוּ נִפְעֵל עַל-יְדֵי
הָעֲבוּדָה בְּאֶפֶן דִּידֵעַ, אֵלֶּה עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּאֶפֶן דִּילָא יָדַע דְּוָקָא (כִּנּוּן סְעִיף
ב), לָכֵן, צָרִיךְ לְהִיטוֹ אֲצִלָּם שְׁבָבְחֵינוּ שַׁבָּת (שְׁמַתַּעֲסָקִים עִם אֵלֶּה שְׁשִׁיכִים
לְסַפֵּק וְלִקְרִירוֹת דַּעְמָלֶק) גַּם אֶפֶן הָעֲבוּדָה דִּילָא יָדַע, וְהִנֵּנוּ, דְּאֵף שְׁסָדֵר עֲבוּדָתָם
צָרִיךְ לְהִיטוֹ וְהוּא בְּאֶפֶן דִּידֵעַ, עֲבוּדָה שְׁעַל-פִּי טַעַם וְדַעַת דְּוָקָא (שְׁמַצֵּד דְּרָגָא

(48) סנהדרין כז, סע"ב. וש"נ. פרש"י בחוקותי כו, לו. (49) טעמי המצוות להרחי"ו פ' קדושים, הובא ונתבאר בארוכה במאמרי אדה"ז – פרשיות (ח"ב ע' תקצא ואילך), סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. וראה לקו"ש חכ"ז ע' 105. וש"נ. (50) ראה סה"מ תרס"ה ע' רטו. תרפ"ז ע' קלה. (51) תהלים קמה, יד. וראה בארוכה ד"ה חייב איניש לבסומי פ"ד (תו"מ ח"ט ע' 143). (52) ראה סה"מ אעת"ר בתחלתו.

ביאור בדרך אפשר

41 אֵלָא הַמַּעֲשֶׂה⁵⁶, שֶׁהִתְנַהֵּג בַּפֶּעַל הָיָא בְּהִתְאַם לְה' בְּכַן'
42 [=הַמַּסְקֵנָה הַמַּעֲשִׂית]⁵⁷ מִלְמוֹד הַחֲסִידוֹת הַנוֹגַע לַמַּעֲשֶׂה, שְׁעַל-יְדֵי
43 זֶה נִמְשָׁקֶת וְחוֹדֶרֶת תְּנוּעַת מְסִירַת-נֶפֶשׁ שְׁלִמְעָלָה מִשְׁעָם
44 וְדַעַת בַּעֲבוּדָה שְׁעַל-פִּי טַעַם וְדַעַת.

וּכְלָלוֹת הָעֲנִין הוּא, 45

46 שְׁפָרָה הַעֲבוּדָה הוּא
 47 שְׁתַּחֲלֶה צָרִיר לְהַיּוֹת
 48 וּלְשֹׁנָה הַעֲנִין דְּזִכּוֹר אֶת
 49 אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלָק,
 50 חֲמִמָּה אֶת זָכַר עֲמָלָק,
 51 כְּפִי שֶׁשִּׁיךְ עַל-יָדֵי
 52 מַעֲשֵׂינִי וְעֹבֹדְתִנוּ,
 53 שֶׁבִּלְלוֹת הָרִי זֶה רַק
 54 בְּאֶפֶן שֶׁל דְּחִיָּה, סוּר
 55 מִרַע שֶׁמְקֹדֶשֶׁה זֹו עֲבוּדָת
 56 הָאָדָם נִמְשַׁכְת קִדּוּשָׁה עֲלִיוֹנָה עַל
 57 הָאָדָם לִמְטָה, לִסְיִיעוֹ סִיעוֹ רַב
 58 וְעֲצוֹם לְעֹבֹדוֹתָי יְיָ, וְעַל-
 59 יָדֵי-זֶה וְלֹא-חֲרִי-זֶה, הִנֵּה
 60 עַל-פִּי מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ
 61 וְ"ל⁵⁸ אָדָם מְקֹדֶשׁ עֲצָמוֹ
 62 מְעַט לְמִשָּׁה מְקֹדֶשֶׁן
 63 אוֹתוֹ הִרְבָּה מְלֻמְעָלָה
 64 (הִרְבָּה דִּיקָא, כְּמָה
 65 פְּעָמִים כְּכָה⁵⁹), נַעֲשֶׂה
 66 הַעֲנִין דְּחִמִּית עֲמָלָק עַל-
 67 יָדֵי הַקָּב"ה, כְּמוֹ
 68 שֶׁכְּתוּב⁶⁰ מִחָה אֲמַחֶה
 69 אֶת זָכַר עֲמָלָק, בְּאֶפֶן שֶׁל
 70 בְּרוּר הָרַע וְהַפִּיכָתוֹ

71 לְטוֹב. וְעַל־דָּרָךְ תוֹרַת
 72 רַבְּנוּ הִזְקֵן⁶¹ עַל הַפְּסוּק
 73 (בַּפְּרָשָׁה יוֹם הַשַּׁבָּת
 הָרִי זֶה רַק בְּאִפֶּן שֶׁל דִּחְיָה, סוּר מִרַע, וְעַל־יְדֵי־זֶה
 מִרַבּוּתֵינוּ וְ⁵⁸ אֲדָם מְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ מְעַט לְמַטָּה
 הַ (הַרְבֵּה דִּי־קָא, בְּמָה פְעָמִים כְּכֹה⁵⁹), נַעֲשֶׂה הַעֲנִין
 כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב⁶⁰ מַחֲה אֲמָחָה אֶת זָכֶר עֲמָלֶךְ, בְּאִפֶּן
 וְעַל־דָּרָךְ תוֹרַת רַבְּנוּ הִזְקֵן⁶¹ עַל הַפְּסוּק (בַּפְּרָשָׁה

(53) פרק ה. (54) אסתר ט, כב. (55) ראה בשיחה שלפני המאמר סכ"ב ואילך (תו"מ ח"ט ס"ע 182 ואילך). (56) אבות פ"א מ"ז. (57) ראה סה"מ תרח"ץ ס"ע קסד ואילך. ה'ש"ת ע' יא. תש"א ע' 57. (58) ראה יומא לט, רע"א. תניא ספכ"ז. אגה"ת ספי"ב. (59) ראה המשך תרס"ו ע' רסה. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בליקוט פירושים כו' לאגה"ת שם. (60) בשלח יז, יד. (61) אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' ע (נעתק ב"היום יום" כ אדר שני).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 קדש (צו) דמיניה אֲזַלְיִן (=שממנו אנו באים)⁶² אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד
2 עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה, שֶׁהַעֲבֹדָה הִיא לְכַבּוֹת אֶת ה' לֹא"
3 (לֹא תִכְבֶּה) עַל־יְדֵי אֵשׁ תָּמִיד הִיא הַקְדוּשָׁה הַעֲלִינָה הַנִּמְשַׁכֶּת עַל
4 הָאָדָם מִלְּמַעְלָה לְסִיעוּ עַבְדוֹתָיו יְהוָה, וְאִזּוּ הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ יִהְיֶה אֶת

5 ה' לֹא' לְהִנֹּחַ. וְעֲנִין זֶה
6 קָשׁוּר עִם תּוֹרַת חֲסִידוֹת
7 חֲבִ"ד (שְׁעִנְיָנָה לְהַמְשִׁיךְ
8 אֶפֶן הַעֲבֹדָה דְּלֹא יָדַע, שֶׁ
9 שֶׁבִּכְחַת זֶה נַעֲשֶׂה הָעֲנִין
10 דְּבִירוֹף הָמֵן, כִּנֵּי"ל), כִּפִּי
11 שֶׁמִּמְשִׁיף הַצִּמְחָה צִדֵּק⁶³
12 שֶׁהָאֵשׁ תָּמִיד הָאֱלֹקִי
13 הַנוֹגֵעַ לְתוֹרַת חֲסִידוֹת
14 חֲבִ"ד שֶׁנֶּחֱמָה לְרַבְּנֵי הָזֶקֶן,
15 נֶחֱמָה כִּי (רַבְּנֵי הָזֶקֶן) טוֹב
16 עֵין וְנִתְּנָה לְכָל הָעוֹסְקִים
17 בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, וּמִסִּים
18 בְּנוֹגֵעַ לְהַתְעַסְקוֹת עִם
19 הַזּוֹלָת, הַלּוֹמֵד (תּוֹרַת
20 הַחֲסִידוֹת) עִם חֲבֵרוֹ
21 וּמַעֲוֵר בּוֹ אֶת הָאֵשׁ
22 תָּמִיד הָאֱלֹקִי כּוֹי, שֶׁעַל־
23 יְדִי־זֶה נוֹתֵן לוֹ ה' שְׁכָר, כִּמְה
24 פַעֲמִים כִּכָּה, שֶׁנִּמְשַׁךְ לוֹ הַעוֹר
25 וְהַסִּיעַ מִלְּמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה
26 הָעֲנִין דְּלֹא תִכְבֶּה,
27 שֶׁמִּכְבִּים אֶת ה' לֹא, הִיא
28 הַיְצִיָּה מִהַמִּצְרִים וְהַגְבּוּלִים
29 שְׁלוֹ, וְאִזּוּ זֹכֵה לְכּוֹא לְבַחֲנִית
30 הַמִּרְחֹב הָעֲצִמִי הֵינּוּ שֶׁמִּהֲפֹךְ
31 הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ אֶת ה' לֹא'
32 לְהִנֹּחַ, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין דְּבִירוֹר
33 הָרַע וְהַפִּיכָתוֹ לְטוֹב.

34 ז' וְהִנֵּה נֹסֵף עַל הָעֲנִין
35 דְּמַחֲתִית עֲמַלְק עַל־יְדֵי
36 הַקֶּבֶ"ה שֶׁבָּאָה לְאַחֲרֵי
37 מַחֲתִית עֲמַלְק בְּאֶפֶן שֶׁל
38 דְּחִיָּה עַל־יְדֵי עֲבֹדַת
39 הָאָדָם, יִשְׁנֶה עוֹד אֶפֶן
40 בְּמַחֲתִית עֲמַלְק עַל־יְדֵי
41 הַקֶּבֶ"ה שֶׁמַּעֲוִרִים בְּנֵי
42 יִשְׂרָאֵל גַּם כַּאֲשֶׁר עֲמַלְק
43 הוּא בְּכָל הַתֵּקֶף,
44 וְאַדְרָבָּה, הַתְּעוֹרְרוֹת זֶה
45 הִיא מִצַּד גִּדְּל הַהִתְגַּבְּרוֹת
46 וְהַתֵּקֶף דְּעֲמַלְק דּוֹקָא.

דְּיוֹם הַשַּׁבָּת־קִדְשׁ דְּמִינִיה אֲזַלְיִן)⁶² אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל
הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה, שֶׁהַעֲבֹדָה הִיא לְכַבּוֹת אֶת ה' לֹא"
(לֹא תִכְבֶּה) עַל־יְדֵי אֵשׁ תָּמִיד, וְהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ יִהְיֶה אֶת
ה' לֹא' לְהִנֹּחַ. וְעֲנִין זֶה קָשׁוּר עִם תּוֹרַת חֲסִידוֹת חֲבִ"ד
(שְׁעִנְיָנָה לְהַמְשִׁיךְ אֶפֶן הַעֲבֹדָה דְּלֹא יָדַע, שֶׁבִּכְחַת זֶה
נַעֲשֶׂה הָעֲנִין דְּבִירוֹף הָמֵן, כִּנֵּי"ל), כִּפִּי שֶׁמִּמְשִׁיף הַצִּמְחָה
צִדֵּק⁶³ שֶׁהָאֵשׁ תָּמִיד הָאֱלֹקִי הַנוֹגֵעַ לְתוֹרַת חֲסִידוֹת
חֲבִ"ד שֶׁנֶּחֱמָה לְרַבְּנֵי הָזֶקֶן, נֶחֱמָה כִּי (רַבְּנֵי הָזֶקֶן) טוֹב עֵין
וְנִתְּנָה לְכָל הָעוֹסְקִים בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, וּמִסִּים בְּנוֹגֵעַ
לְהַתְעַסְקוֹת עִם הַזּוֹלָת, הַלּוֹמֵד (תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת) עִם
חֲבֵרוֹ וּמַעֲוֵר בּוֹ אֶת הָאֵשׁ תָּמִיד הָאֱלֹקִי כּוֹי, שֶׁעַל־יְדֵי־
זֶה נַעֲשֶׂה הָעֲנִין דְּלֹא תִכְבֶּה, שֶׁמִּכְבִּים אֶת ה' לֹא, וְאִזּוּ
מִהֲפֹךְ הַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ אֶת ה' לֹא' לְהִנֹּחַ, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין דְּבִירוֹר
הָרַע וְהַפִּיכָתוֹ לְטוֹב.

ז' וְהִנֵּה נֹסֵף עַל הָעֲנִין דְּמַחֲתִית עֲמַלְק עַל־יְדֵי הַקֶּבֶ"ה
שֶׁבָּאָה לְאַחֲרֵי מַחֲתִית עֲמַלְק בְּאֶפֶן שֶׁל דְּחִיָּה
עַל־יְדֵי עֲבֹדַת הָאָדָם, יִשְׁנֶה עוֹד אֶפֶן בְּמַחֲתִית עֲמַלְק
עַל־יְדֵי הַקֶּבֶ"ה שֶׁמַּעֲוִרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גַּם כַּאֲשֶׁר עֲמַלְק
הוּא בְּכָל הַתֵּקֶף, וְאַדְרָבָּה, הַתְּעוֹרְרוֹת זֶה הִיא מִצַּד גִּדְּל
הַהִתְגַּבְּרוֹת וְהַתֵּקֶף דְּעֲמַלְק דּוֹקָא.

וְיִוִּבֵן עַל־פִּי בָּאוֹר אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי בְּמֶאֱמָר דְּפוּרִים
תַּקִּפ"ג⁶⁴ (עָלִיו מִיֶּסֶד הַמֶּאֱמָר דְּלַעֲלִיל⁶⁵) בְּעֲנִין

מִפְּלֵת הָמֵן (מִזְרַע עֲמַלְק) בְּמִשְׁתָּה הֵינִן שֶׁעֲשִׂתָּה אֶסְתֵּר, שְׁלֹאֲחֵרִי שֶׁבִּקְשָׁה יְבוֹא
הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לּוֹ⁶⁶, חֲזָרָה וּבִקְשָׁה עוֹד הַפַּעַם יְבוֹא
הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה לָּהֶם⁶⁷. וְהַחֲלוּק בִּינֵיהֶם, שֶׁבְּמִשְׁתָּה
הָרִאשׁוֹן אֲמָרָה יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לוֹ (לְמֶלֶךְ), שֶׁהַמִּשְׁתָּה
הוּא בְּשִׁבְלֵי הַמֶּלֶךְ, וְהָמֵן הוּא רַק טָפֵל אֶל הַמֶּלֶךְ, מִה־שְּׂאִין־כֵּן בְּמִשְׁתָּה הַשְּׁנִי
הַגְּבִיָּה אֶסְתֵּר אֶת הָמֵן לְהַשְׁוֹתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּעֲשִׂית הַמִּשְׁתָּה לְשִׁנְיָהֶם, הַמִּשְׁתָּה
אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה לָּהֶם, וְדוֹקָא עַל־יְדִי־זֶה הִיָּתָה עֲקָר מִפְּלֵת הָמֵן, כִּי, הַגְּבִיָּה כּוֹז
(שֶׁהָמֵן הוּא שְׁוֶה אֶל הַמֶּלֶךְ) לֹא הִיָּה הַמֶּלֶךְ יָכוֹל לְסַבֵּל כּוֹי. וּמִבִּיא בְּמֶאֱמָר מִה
שֶׁכְּתוּב בְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל⁶⁸ שֶׁיְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם (שְׁנֶאֱמַר בְּמִשְׁתָּה הָרִאשׁוֹן)

62 צו ו, ו. 63 אג"ק שם (נעתק ב"היום יום" כא אדר שני). 64 מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' שעא
ואילך (ושם הוא באופן אחר קצת). 65 ד"ה חייב איניש לבסומי כו' (ראה הנסמן שם בהערה 1
'דבר מלכות' פרשת צו ע' ה)). 66 אסתר ה, ד. 67 שם, ח. 68 פ"ח שער הפורים פ"ו.

47 וְיִוִּבֵן עַל־פִּי בָּאוֹר אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי בְּמֶאֱמָר דְּפוּרִים
48 תַּקִּפ"ג⁶⁴ (עָלִיו מִיֶּסֶד הַמֶּאֱמָר דְּלַעֲלִיל⁶⁵) בְּעֲנִין מִפְּלֵת הָמֵן
49 (מִזְרַע עֲמַלְק) בְּמִשְׁתָּה הֵינִן שֶׁעֲשִׂתָּה אֶסְתֵּר, שְׁלֹאֲחֵרִי
50 שֶׁבִּקְשָׁה יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי
51 לוֹ⁶⁶, חֲזָרָה וּבִקְשָׁה עוֹד
52 הַפַּעַם יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן
53 אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה
54 לָּהֶם⁶⁷. וְהַחֲלוּק בִּינֵיהֶם, שֶׁבְּמִשְׁתָּה
55 הָרִאשׁוֹן אֲמָרָה יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן
56 אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי
57 לוֹ (לְמֶלֶךְ), שֶׁהַמִּשְׁתָּה
58 הוּא בְּשִׁבְלֵי הַמֶּלֶךְ, וְהָמֵן
59 הוּא רַק טָפֵל אֶל הַמֶּלֶךְ, מִה־
60 שְׂאִין־כֵּן בְּמִשְׁתָּה
61 הַשְּׁנִי הַגְּבִיָּה אֶסְתֵּר אֶת
62 הָמֵן לְהַשְׁוֹתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ
63 בְּעֲשִׂית הַמִּשְׁתָּה
64 לְשִׁנְיָהֶם, הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר
65 אַעֲשֶׂה לָּהֶם, וְדוֹקָא עַל־
66 יְדִי־זֶה הִיָּתָה עֲקָר מִפְּלֵת
67 הָמֵן, כִּי, הַגְּבִיָּה כּוֹז
68 (שֶׁהָמֵן הוּא שְׁוֶה אֶל
69 הַמֶּלֶךְ) לֹא הִיָּה הַמֶּלֶךְ
70 יָכוֹל לְסַבֵּל כּוֹי. וּמִבִּיא
71 בְּמֶאֱמָר מִה שֶׁכְּתוּב
72 בְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל⁶⁸
73 שֶׁיְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם
74 (שְׁנֶאֱמַר בְּמִשְׁתָּה
75 הָרִאשׁוֹן) רִאשִׁית־תְּבוֹת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שם הוי', וזה שהאות וא"ו דוקמן הוא בין אותיות י-ה
2 (יבוא המלך, מלכו של עולם) לה' אחרונה (היום), ספירת
3 המלכות שרומזת על אסתר (כנסת ישראל)⁶⁹, מורה על
4 העליה דהמן להיות בחינת ממצע בין המלך והמלכה
5 (ובלשון רבותינו ז"ל⁷⁰)

6 בין אריה לארייתא).
7 אמנם, ענין זה לא
8 הספיק עדין להעלות את
9 המן לדרגא גבוהה
10 ביותר, שמשם יוכלו
11 לדחותו לגמרי, על-דרך
12 מה שכתוב⁷¹ אם תגביה
13 כנשר גוי' משם אורידך
14 נאום ה'. ולכן חזרה
15 אסתר ובקשה והשתדלה
16 שיבוא המלך והמן אל
17 המשתה אשר אעשה
18 להם, דאף שבפסוק זה
19 ישנו רק יה"ו, יבוא
20 המלך והמן, היינו,
21 שתבת והמן אינה
22 מפסיקה בין המלך
23 למלכה, מפל-מקום,
24 העליה דהמן היא גדולה
25 יותר (מהעליה שלו
26 בפסוק יבוא המלך והמן
27 היום אל המשתה אשר
28 עשיתי לו), שעשתה
29 אותו כחבר למלך,
30 באמרה אל המשתה
31 אשר אעשה להם, המלך
32 והמן בהשואה. ומצב
33 כזה לא יכול המלך
34 לסבל עוד (דאס קען
35 מען שוין ניט
36 פארטראגן), ואומר הגם
37 לכבש את המלכה עמי
38 בבית, ואז ופני המן
39 חפז⁷², כמבאר במאמר⁷³
40 שנבדל הרע מן הטוב כי
41 הפרידן מאחדותו כו',
42 היינו, שהוציאו ממנו
43 את כל הפנימיות
44 (הטוב), ובמילא בטלה
45 מציאות הרע לגמרי, כמו
46 שכתוב⁷⁴ ויאמר המלך

47 תלויה עליו, ויתלו את המן על העץ גוי', גבוה חמשים
48 אמה, שבזה מרמז שבטול מציאותו של המן היא על-ידי
49 העבודה שלמעלה מטעם ודעת, למעלה מחמשים שערי
50 בינה, שזהו ענין עד דלא ידע.

51 וענינו בעבודה, שגם
52 כאשר נמצאים במעמד
53 ומצב שאין יד ישראל
54 תקיפה (העדר התקף
55 ברוחניות) לפעל את
56 הענין דמחית עמלק על-
57 ידי מעשינו ועבודתנו
58 (שעל-ידינו ולאחר-ינו
59 תוכל להיות מחית עמלק
60 על-ידי הקב"ה), אזי
61 העצה היעוצה היא
62 לעורר את מחית עמלק
63 (בהיותו בתקפו) על-ידי
64 הקב"ה, מצד גדל
65 ההתגברות והתקף
66 דעמלק גופא. והענין
67 בזה, שפאשר רואים
68 אצל בני ישראל (עליהם
69 נאמר⁷⁵ את העולם נתן
70 בלבם, היינו, שבהם
71 משתקף העולם כלו)
72 שישנו מעמד ומצב
73 שעניני העולם מתחילים
74 להשתוות אצלו עם עניני

הגמרי, כמו שכתוב⁷⁴ ויאמר המלך תלויה עליו, ויתלו את המן על העץ גוי',
גבוה חמשים אמה, שבזה מרמז שבטול מציאותו של המן היא על-ידי העבודה
שלמעלה מטעם ודעת, למעלה מחמשים שערי בינה, שזהו ענין עד דלא ידע.
וענינו בעבודה, שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב שאין יד ישראל תקיפה
(העדר התקף ברוחניות) לפעל את הענין דמחית עמלק על-ידי מעשינו
ועבודתנו (שעל-ידינו ולאחר-ינו תוכל להיות מחית עמלק על-ידי הקב"ה),
אזי העצה היעוצה לעורר את מחית עמלק (בהיותו בתקפו) על-ידי הקב"ה,
מצד גדל ההתגברות והתקף דעמלק גופא. והענין בזה, שפאשר רואים אצל בני
ישראל (עליהם נאמר⁷⁵ את העולם נתן בלבם, היינו, שבהם משתקף העולם
כלו) שישנו מעמד ומצב שעניני העולם מתחילים להשתוות אצלו עם עניני

(69) ראה גם ד"ה חייב איניש הנ"ל ס"ב ('דבר מלכות הנ"ל). (70) ראה זח"ג ער, סע"א. הובא גם
בתו"א מג"א צג, ד (וראה גם בהנסמן בסה"מ תרפ"ט ע' 32 הערה 217). (71) עובדי"א, ד. וראה
מאמרי אדהאמ"צ שם ע' תקה ואילך. (72) אסתר ז, ח. (73) שם ע' שעג ואילך. (74) אסתר ז, ט"ו-ד.
(75) קהלת ג, יא. וראה זח"א קצה, ב. לקו"ת במדבר ה, ריש ע"ב.

ביאור בדרך אפשר

13 שם קדשי גו', וקדשתי
14 את שמי הגדול המחלל
15 בגוים גו', ובמילא נעשה
16 תכף ומיד הענין דמחה
17 אמה את זכר עמלק,
18 על-ידי הקב"ה, בביאת
19 משיח צדקנו, בגלוי
20 ממש, גלוי המשיח
21 במלואו (פנ"ל סוף סעיף
22 ה), למטה מעשרה
23 טפחים, בעגלא דידן
24 אמן.

אלקות (על-דרך ההגבהה דהמן במשטה השני להיות
בשנה אל המלך, יבוא המלך והמן אל המשטה אשר
אעשה להם), אזי לא מתחשבים עוד במעמד ומצבם
של בני ישראל, כדברי הנביא⁷⁶ כה אמר ה' לא למענכם
אני עושה גו' כי אם לשם קדשי גו', ואחמל על שם
קדשי גו', וקדשתי את שמי הגדול המחלל בגוים גו',
ובמילא נעשה תכף ומיד הענין דמחה אמה את זכר
עמלק, על-ידי הקב"ה, בביאת משיח צדקנו, בגלוי
ממש, גלוי המשיח במלואו (פנ"ל סוף סעיף ה), למטה
מעשרה טפחים, בעגלא דידן אמן.

1 אלקות (על-דרך
2 ההגבהה דהמן במשטה
3 השני להיות בשנה אל
4 המלך, יבוא המלך והמן
5 אל המשטה אשר אעשה
6 להם), אזי לא
7 מתחשבים עוד במעמד
8 ומצבם של בני ישראל,
9 כדברי הנביא⁷⁶ כה אמר
10 ה' לא למענכם אני
11 עושה גו' כי אם לשם
12 קדשי גו', ואחמל על

(76) יחזקאל לו, כב-כג – בהפטרה דפרשת פרה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדר"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות לימודו בישיבה, ואשר לפ"ד אינו מצליח בזה כ"כ וסברא אצלו
לשינוי להסתדרותו בעתיד הקרוב.

מובן שפתרון בעיא זו תלוי בכמה פרטים בהנוגע אליו ובהנוגע לבני משפחה, ולכן יתייעץ בזה עם
ידידיו הנמצאים במקום ומכירים בזה ככל הצורך, ומובן שההכרח להביא בחשבון אשר בשנים אלו דגילו
הוא זמן המסוגל ללימוד התורה, ובאם ימעט בזה עתה או גם יצא מכותלי הישיבה, ספק גדול הוא אם
יעלה בידו לתקן את זה מה שיחסיר ע"י בעתיד, ובכל אופן יהי קשור זה בקישורים גדולים ביותר, שלכן
במקום ספק יש להכריע להדיעה להמשיך הלימוד ככל האפשרי.

כיון כשנמצאים במבוכה ועומדים לפני פתרון שאלה זקוקים לסייעתא דשמיא ביותר שאת וביתר
עז, מהנכון כדי לזכות לסיוע זה, שיוסיף בעניני תורה ומצות, ובזה גם הפרשה לצדקה איזה פרוטות בכל
יום חול קודם תפלת השחר, ושישמור על התקנה דאמירת שיעור תהלים חדשי - כפי שנחלק התהלים לימי
החדש - בכל יום גם בש"ק ויום טוב אחרי תפלת השחר, ושיבדקו את התפילין שלו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בס"ד. שיחת שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, כ' אדר שני ה'תשד"מ.

בלתי מוגה

- א. שבת זו היא שבת פרשת פרה, ונוסף לזה - השבת שלאחרי ימי הפורים, שאז מתעלים כל עניני הפורים באופן ד"ויכולו¹, ובשני הפירושים שבזה - הן באופן של כליון, העלאה מלמטה למעלה, והן באופן של תענוג, המשכה מלמעלה למטה².
- כלומר: שבת פרשת פרה והשבת שלאחרי פורים הם בעצם ענינים שונים שאינם מוכרחים לבוא בבת אחת, כי - פרשת פרה קורין לעולם בסמיכות לפרשת החודש (שבת מברכים חודש ניסן או שבת ראש-חודש ניסן), שהרי "אין מפסיקין בין פרה להחודש . . סימניהון דאילין פרשתא, בין הכוסות הללו (דפסח) אם רצה לשתות ישתה, בין השלישי לרביעי (ודוגמתם - פרשה שלישית ורביעית, פרה והחודש) לא ישתה כו"³, ואילו שבת שלאחרי פורים היא לפעמים בשבוע שלפני זה. אמנם, בשנה זו (וכיצא בזה בכמה וכמה שנים) - מצטרפים ב' ענינים אלו (פרשת פרה והשבת שלאחרי פורים) יחדיו.
- וענין זה (הקשר דיום השבת עם פורים) מודגש ביותר בקביעות שנה זו, שפורים חל ביום ראשון בשבוע - שהרי יש קשר מיוחד בין התחלת וראש השבוע (יום ראשון - פורים) לסיום וחזרת השבוע (יום השבת), מכיון שנעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן⁴.
- ואף שפורים דשושן ("שושן-פורים") חל ביום שני בשבוע (ט"ו באדר) - הרי: מצינו בגמרא⁵ קא-סלקא-דעתא שב"שושן" יש לחגוג פורים ב' ימים, י"ד וט"ו. ומכיון שגם קא-סלקא-דעתך שבתורה הוא תורה⁶ [וכמובן גם בפשטות ש"סברות חיצוניות" לא הובאו בתורה כלל], ואדרבה, זוהי הסברא הראשונה - מובן, שגם ב"שושן" ישנו הענין דפורים ב"י"ד אדר (ביום ראשון). וכן הוא בפשטות הענינים: הנס דפורים היה "בכל מדינות המלך"⁷ (כולל - שושן הבירה) באותו יום - "ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"⁸, אלא שאחר-כך ביקשה אסתר הוספה עבור היהודים אשר בשושן, "ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום"⁹, ולכן, פשיטא שהוספה זו אינה שוללת את הנס שהיה ביום שלפני-זה, כבכל שאר מדינות המלך.
- ועוד - והוא העיקר: רובם של ישראל חוגגים פורים סתם (ולא שושן פורים), ב"י"ד אדר, שקביעותו היתה - כאמור - ביום ראשון בשבוע שסימו וחותמו בשבת זו.
- ב. נוסף על הענין דשבת פרשת פרה והשבת שלאחרי פורים - ישנו גם ענין הקשור עם הקביעות בימי החודש, ובשנה זו - בעשרים באדר.
- דהנה, גם כאשר קורין פרשת פרה בשבת שלאחרי פורים - יש חילוקים בקביעות דימי החודש. וכאשר הקביעות דפורים היא ביום ראשון בשבוע - אזי חלה שבת פרשת פרה (והשבת שלאחרי פורים) בעשרים באדר.
- ונוסף לזה - ישנו הענין הקשור עם פרשת השבוע, פרשת שמיני, שבזה חלוקה שנה זו מהשנה שעברה, שגם בה חל השבת שלאחרי פורים ופרשת פרה בעשרים באדר [כפי שהודגש לאחרונה כמה פעמים שבכמה וכמה פרטים שוה קביעות שנה זו לקביעות דשנה שעברה, מלבד בנוגע לשנת העיבור, וכתוצאה מזה - בנוגע לפרשיות השבוע], אלא שאז היתה פרשת השבוע פרשת תשא, ובשנה זו - פרשת שמיני.
- ומזה באים לעילוי נוסף בשנה זו - שלהיותה שנת העיבור, ישנו עילוי מיוחד בפורים (ובמילא - בשבת שלאחרי הפורים), שנקרא בשם "פורים גדול"¹⁰. מה-שאינ-כן בשנה פשוטה, שאף שישנם כל עניני הפורים - לא מצינו שיקרא בשם "פורים גדול", אלא "פורים" סתם.
- וטעם הדבר - בפשטות:

(6) ראה לקו"ש ח"א ע' 116. חט"ו ע' 94. וש"נ.

(7) אסתר ט, כ.

(8) שם, א.

(9) שם, יג.

(10) סידור אדה"ז (לפני למנצח.. ובא לציון).

(1) בראשית ב, א.

(2) ראה אוה"ת בראשית כרך א (מב, ב ואילך), כרך ג (ע' תקח)

וש"נ. ובכ"מ.

(3) ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה.

(4) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(5) מגילה ב, ב.

- 1 בשנה פשוטה ניכרת מעלת הפורים ביחס לשאר ימי השנה בלבד, ימי חול, היינו, ימים שאינם שייכים
- 2 למעלת הפורים [כולל שבתות וימים טובים, שהם בבחינת "חול" ביחס לעילוי המיוחד דפורים], ולכן אינו אלא
- 3 "פורים" סתם. אמנם, בשנת העיבור - מודגשת מעלת הפורים (לא רק לגבי ימי החול, אלא) גם ביחס ל"ד
- 4 וט"ו אדר ראשון, שגם בהם ישנו העילוי דפורים ("פורים קטן"), ולכן, פורים זה (דשנת העיבור, באדר שני)
- 5 הוא "פורים גדול" - באופן נעלה יותר באין-ערוך לגבי "פורים קטן".
- 6 [ואף שאמר חכמינו ז"ל¹¹ "אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא כו'", שמלשון זה משמע, שכל החילוק
- 7 שביניהם אינו אלא בפרטים מסויימים, ולא חילוק שבאין-ערוך - הרי בהמשך דברי המשנה מפורש שהחילוק
- 8 הוא בענין הכי עיקרי - "קריאת המגילה ומתנות לאביונים". ונוסף לזה: העילוי ד"מיסמך גאולה לגאולה"¹²
- 9 ישנו באדר שני דוקא].
- 10 ועוד מעלה בפורים דשנת העיבור - שאז מודגש הענין ד"מיסמך גאולה לגאולה", שמטעם זה קורין את
- 11 המגילה באדר הסמוך לניסן, כדי לסמוך גאולת פורים לגאולת פסח¹³.
- 12 כלומר: גם בשנה פשוטה ישנה הסמיכות דגאולת פורים לגאולת פסח, אמנם, מכיון שענין זה הוא מצד
- 13 סדר החדשים (שחודש ניסן בא לאחר חודש אדר) ואין ברירה אחרת כו' - אין הדגשה מיוחדת בענין זה.
- 14 מה-שאינ-כן בשנת העיבור - יש ברירה וסברא¹⁴ לחגוג את ימי הפורים באדר (ראשון) הסמוך לשבט (ולא
- 15 באדר הסמוך לניסן), ואף-על-פי-כן חוגגים את ימי הפורים באדר (שני) הסמוך לניסן דוקא, כדי להדגיש את
- 16 הענין ד"מיסמך גאולה לגאולה".
- 17 ומובן בפשטות גודל העילוי ד"מיסמך גאולה לגאולה", עד שתכלית ומטרת כל התורה ומצוות היא - ענין
- 18 הגאולה, גאולת בני ישראל וגאולת השכינה.
- 19 ג. והנה, מכל ענינים אלו יש ללמוד הוראה בעבודת האדם לקונו במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר"¹⁵
- 20 - הן בנוגע לענינים המיוחדים שבקביעות שנה זו, והן בנוגע לענינים שהם בכל שנה ושנה, שבהם צריך להיות
- 21 עילוי והוספה - שהרי בנוגע לכל עניני התורה ומצוותיה ישנו החיוב ד"מעלין בקודש"¹⁶, ועל-אחת-כמה-וכמה
- 22 כאשר מדובר אודות ענינים עיקריים, כמו פרשת פרה, שלכמה דעות חיובה הוא מן התורה¹⁷, וכן ימי הפורים
- 23 (והשבת שלאחריהם), ש"זכרם לא יסוף מזרעם"¹⁸.
- 24 ומובן, שהוראה זו צריכה להיות באופן השייך ומובן לכל אחד ואחד מישראל, ובלשון המגילה¹⁹: "מנער
- 25 ועד זקן טף ונשים", וכן גרים שנתגירו כהלכה (שהרי מציאות אחרת של גיור - אינה קיימת כלל וכלל). ונוסף
- 26 לזה: מכיון שכולם נמצאים באותו מעמד ומצב - "ביום אחד"²⁰, מובן, שהוראה זו צריכה להיות אצל כולם
- 27 בשוה: גם ל"נער, טף ונשים", מובנת הוראה זו בפשטות כשם שמובנת ל"זקן", ולאידך - גם ביחס ל"זקן" יש
- 28 בהוראה זו ענין של חידוש, כשם שיש בה חידוש בנוגע ל"נער, טף ונשים".
- 29 [וכמובן, שיש עילוי מיוחד ב"נער" (שלכן צריך להיות עילוי זה גם אצל "זקן") - כמו שכתוב²¹ "זכרתי
- 30 לך חסד נעורייך", "כי נער ישראל ואוהבהו"²², וכפי שמבאר אדמו"ר ה'צמח צדק' בהתחלת "שרש מצות
- 31 התפילה"²³ את דבריו של גדול בישראל שאמר²⁴ "אני מתפלל לדעת זה התינוק", היינו, לא רק נער הסמוך
- 32 לגיל בר-מצוה, או שעל-כל-פנים הגיע לחינוך, אלא "תינוק" דוקא - על שם שיונק, "עוללים ויונקים"²⁵, וענין
- 33 זה - "לדעת זה התינוק" - הוא ענין עיקרי במאמר חסידות המבאר את תוכן מצות התפילה, עד ל"שרש מצות
- 34 התפילה"].

(11) מגילה ו, ב (במשנה).

(12) שם, סע"ב.

(13) פרש"י שם.

(14) ראה מגילה שם.

(15) אבות פ"א מי"ז.

(16) ברכות כח, א. וש"נ.

(17) שו"ע אור"ח סתרפ"ה ס"ז. וראה אנציקלופדי תלמודית (כרך

ב) ערך ארבע פרשיות (ע' קסו) הערה 82. וש"נ.

(18) אסתר שם, כח.

(19) ג, יג.

(20) ראה גם שיחת תענית אסתר (מוקדם) ש.ז. ס"ז בסופו.

(21) ירמ' ב, ב.

(22) הושע יא, א. וראה בארוכה אוה"ת בשלח ע' שפב ואילך. ד"ה

כי נער ישראל תרס"ו. סה"מ תרע"ח ע' קנט ואילך.

(23) פ"ח (קיד, רע"א).

(24) שו"ת הריב"ש סקנ"ז.

(25) תהלים ח, ג.

ולכל לראש - יש לבאר את ההוראה הקשורה עם פרשת פרה, כפי שיודע גם ילד קטן שעיקר ה"רעש" ("גערודער") דשבת זו הוא בקשר לענין דפרשת פרה, ולא (כל כך) בקשר לפרשת שמיני, והראיה, שבשבת פרשת שמיני דשנה שעברה לא היה "רעש" מיוחד. וטעם הדבר - מכיון שקריאת פרשת השבוע היא בכל שבת ושבת, מה-שאינ-כן ד' הפרשיות המיוחדות, שקלים זכור פרה והחודש - נקראות בזמן מיוחד בשנה [מלבד הקריאה דפרשיות אלו כחלק מפרשת השבוע במשך כל השנה כולה], ולכן עושים מזה "רעש" מיוחד, ועד שכל רגע ורגע במשך כל השבת כולה (החל מליל שבת, ואפילו ערב שבת) נקרא בשם זה - "שבת פרשת פרה".

ד. ביאור ההוראה דפרשת פרה - ובהקדים:
כאשר ילד קטן שומע אודות שבת זו - מתעוררת אצלו תמיהה גדולה ביותר: איזה עילוי יש בשבת פרה? ! - אדרבה: "פרה" היא למטה ממין המדבר, ועל-אחת-כמה-וכמה למטה ממעלתו של יהודי, שנקרא בשם "אדם", "אתם קרויין אדם"²⁶, על שם "אדמה לעליון"²⁷, וכמו שכתוב²⁸ "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם", ואם כן, מהו איפוא העילוי וה"רעש" דשבת זו - "שבת פרה"? !

בשלמא בנוגע לשאר הפרשיות - מובנת מעלתם: פרשת זכור - ענין של זכרון, פרשת שקלים - אף שמדובר בה אודות דבר דומם, הרי יש בזה העילוי ד"מטבע של אש"²⁹ (ובפרט על-פי המובן מפרטי הפירושים בענין ד"שקל"), ועל-אחת-כמה-וכמה פרשת החודש - ענין של חידוש; אבל מהי המעלה בפרשת פרה, ומה גם שאינה נקראת בשם "קרבן פרה", כי אם "פרה" סתם? !

ובפרט כאשר מדובר אודות ילד קטן, שאין דרכו לפרש פירושים שהכוונה ל"פרשת פרה", שתוכנה, ענין של קרבן כו' [פירושים שיכול לחשוב ולפרש יהודי מבוגר], ולכן, כאשר אומרים לו ששבת זו נקראת "שבת פרשת פרה", ועל-אחת-כמה-וכמה "שבת פרה" (בהשמטת תיבת פרשת), "פרה" סתם - הרי זה אצלו מילתא דתמיהה! !

תמיהה זו מתחזקת ביותר כאשר יודעים שהכוונה אינה ל"פרה" סתם, כי אם ל"פרה אדומה" - שהרי גוון אדום מורה על טבע של גבורות, רתיחת דמים וכו', על-דרך מה שכתוב³⁰ בעשו "מן האדום האדום הזה גוי" על כן קרא שמו אדום", היפך מעלתו של האדם שהנהגתו צריכה להיות על-פי שכל, באופן של התיישבות דוקא.

ובפרט על-פי המבואר בילקוט שמעוני³¹ (והובא בדרושי רבותינו נשיאינו דשבת פרשת פרה) "פרה זו מצרים . . אדומה זו בבל וכו'" - שמזה מובן גודל הירידה שבדבר, שהרי כללות ענין הגלות (מצרים, בבל וכו') הוא היפך המעלה ד"אדם", "אדמה לעליון", שכן, מקומו של ה"עליון" (ואפילו "בני עליון") אינו בגלות חס-ושלום! !

ועל-פי-זה - תמוה ביותר: מהו הענין ד"שבת פרה", ועד כדי כך, שזהו עיקר ה"רעש" דשבת זו, עוד יותר מאשר פרשת שמיני, שם המורה על עילוי מיוחד, כפי שמבין גם ילד קטן שמספר "שמיני" הוא מספר גדול, ו"שמיני" מלשון "שומן"³², ולאחרי כל זה - עיקר ה"רעש" הוא בנוגע ל"פרה" דוקא? !

ה. והביאור בזה - שהיא הנותנת - דוקא מצד גודל הירידה שבענין ד"פרה", גדולה מעלתה ביותר: "פרה אדומה" מורה על ענין של ירידה למטה מטה - אפילו "פרה" סתם, שהיא למטה ממעלת מין המדבר (ועל-אחת-כמה-וכמה מעלת בני ישראל), ועל-אחת-כמה-וכמה "פרה אדומה" - ענין של גבורה ורתיחה כו'. ובפרט על-פי המבואר במדרש שבזה מרומז ענין הגלות, החל מגלות מצרים, שהיא השורש לכל הגלויות³³. ונוסף לזה, מקומה של הפרה הוא "מחוץ למחנה"³⁴ דוקא, היינו, שכל פרטי עבודתה נכולל - שחיטתה,

(26) יבמות סא, רע"א.

(27) ראה עש"מ מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה כ, ב. שא, ב.

ובכ"מ.

(28) תהלים פב, ו.

(29) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא תשא ט. נשא יא. במדב"ר

פי"ב, ג. ועוד. הובא בפרש"י עה"ת תשא ל, יג.

(30) תולדות כה, ל.

(31) ר"פ חוקת.

(32) ראה גם לקו"א להה"מ סח, ב. אוה"ת דרושים לשמע"צ ע' איתתיו ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקנא.

(33) ראה ב"ר פט"ז, ה.

(34) חוקת יט, ג.

1 שבשאר הקרבנות אינה חלק מהעבודה, שהרי שחיטה כשרה בזר³⁵ - מבלי להכנס לשקלא-וטריא³⁶ בנוגע לדין
2 דשחיטת הפרה, אם כשרה על-ידי זר, אם לאו] נעשו בחוץ דוקא - דלא כשאר הקרבנות, אפילו "קדשים קלים",
3 ששחיטתן בכל מקום בעזרה³⁷, ודוקא "פרה אדומה", על אף ש"חטאת קרייה רחמנא"³⁸ - נעשית בחוץ דוקא,
4 ענין של ירידה.

5 ועד כדי כך, שלצורך זה הוצרך "סגן כהן גדול" לצאת "אל מחוץ למחנה" (שהרי "מצוותה בסגן"³⁹), כלומר,
6 לא זו בלבד שלא נפעל עילוי ב"פרה אדומה" שתתעלה ותוכנס למקדש נכפי שמצינו בכל הקרבנות, שלמרות
7 היותם ממין החי, נפעל בהם עילוי על-ידי-זה שמכניסים אותם למקדש כו', אלא אדרבה, ה"פרה אדומה"
8 פעלה ירידה (כביכול) אצל "סגן כהן גדול", בכך שהוצרך לצאת ממקומו ולבוא "אל מחוץ למחנה" (לא רק
9 באופן שמחשבתו תהיה מחוץ למחנה, ובמקום שמחשבתו כו' שם הוא נמצא⁴⁰, אלא הוצרך לצאת "אל מחוץ
10 למחנה" בפועל ממש).

11 אמנם, על-ידי ירידה גדולה זו באים לתכלית העילוי - שהרי דוקא על ידי "פרה אדומה" נפעל העילוי
12 דאתהפכא חשוכא לנהורא, ועד שמטהרת טומאת המת, אף שהוא אבי אבות הטומאה⁴¹. כלומר, שדווקא על-ידי
13 הירידה למטה מטה ביותר, עד לפרה אדומה הנעשית מחוץ למחנה - באים לתכלית העילוי שאין למעלה ממנו.
14 וענין זה (דילוג מלמטה מטה ביותר עד למעלה מעלה ביותר) מודגש גם באופן עבודתה - שלמרות שנעשתה
15 מחוץ למחנה, נאמר בה "והזה אל נוכח פני אוהל מועד מדמה"⁴²:

16 כאשר נתינת הדם היא באופן של הזזה ("והזה"), ולא באופן של נתינה סתם [על-דרך מה שכתוב⁴³ "ויקח
17 משה מדמו ויתן על תנוך אזן אהרן גו'"] - מודגש בזה ענין של דילוג, מכיון שהדם צריך לדלג ולקפוץ ממקום
18 למקום.

19 וכן הוא ברוחניות הענינים - שצריך להיות ענין של קפיצה ודילוג ממקום שהוא בבחינת מטה מטה ביותר,
20 "מחוץ למחנה", עד למקום הכי נעלה - "אל נוכח פני אוהל מועד", ובזה גופא - "פני אוהל מועד" דייקא,
21 הפנימיות ד"אוהל מועד" (כמבואר בדרושי רבותינו נשיאנו⁴⁴).

22 ו. וההוראה מזה - בנוגע לעבודת האדם בימינו אלו:
23 כשם שישנה הירידה ד"מחוץ למחנה" ביחס לענין המקום, כמו כן ישנה הירידה ד"מחוץ למחנה" ביחס
24 לענין הזמן [שהרי זמן ומקום שייכים זה לזה - כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים⁴⁵, וכמבואר ב'שער היחוד
25 והאמונה'⁴⁶ ש"חיות המקום וכן חיות הזמן . . הוא ממדת מלכותו יתברך"] - שזהו כללות הענין דזמן הגלות,
26 ובזמן הגלות גופא - תכלית הירידה, כאשר "החושך יכסה ארץ"⁴⁷, עד לחושך כפול ומכופל דעקבתא
27 דמשיחא,

28 הן בארץ ישראל - שגם שם ישנו ענין הגלות, וכפי שאומרים בתפילת העמידה [שבה צריכים להזהר בתכלית
29 שכל דבר יהיה בתכלית האמת] דימי המועדים: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", ועל-אחת-כמה-וכמה בחוץ
30 לארץ - מקום הגלות כפשוטו.

31 ועל זה באה ההוראה הנלמדת מ"פרה אדומה":

32 לא זו בלבד שהירידה דזמן הגלות אינה פועלת חלישות חס-ושלום בעבודתו של יהודי, אלא אדרבה: ירידה
33 זו מביאה אותו לידי עילוי גדול ביותר, באופן של אתהפכא חשוכא לנהורא, כך שדווקא על-ידי הירידה ד"מחוץ
34 למחנה" (כללות ירידת הגלות), באים לתכלית העילוי - "אל נוכח פני אוהל מועד".

(41) ראה אגה"ק סכ"ח.

(42) חוקת שם, ד.

(43) צו ח, כג.

(44) ראה אוה"ת חוקת ע' תתיד. ועוד.

(45) ח"א פנ"ב. הקדמה טו לח"ב. ח"ב פי"ג. פ"ל.

(46) פ"ז (פב, א). וראה גם לקו"ת ברכה צח, א: שהמקום והזמן

שניהם הם נקראים בבחינה א'.

(47) ישעי' ס, ב.

(35) ברכות לא, ב ושי"ג. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ו. ועוד.

הובא בפרש"י עה"ת ויקרא א, ה.

(36) ראה יומא מב, א ואילך. וראה פרש"י חוקת שם.

(37) תו"כ ר"פ ויקרא. זבחים נה, א (במשנה).

(38) חולין יא, סע"א. ע"ז כג, רע"ב. רמב"ם הל' פרה אדומה פ"א

ה". הובא בפרש"י עה"פ שם ט.

(39) ספרי ופרש"י עה"פ חוקת שם, ג.

(40) ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סל"ח. ושי"ג.

ז. אמנם, עדיין יש מקום לטעון, שהעילוי שנפעל על-ידי "פרה אדומה" (שעל-ידי הירידה למטה מטה ביותר באים לתכלית העילוי) שייך רק כאשר היתה עבודת ההקרבה דפרה אדומה בפועל ממש, בזמן שבית המקדש היה קיים, ועל-ידי סגן כהן גדול דוקא – מה-שאינ-כן בזמן הגלות כו'.
והמענה לזה – בפשטות:

בנוגע לענינים הקשורים עם בית המקדש ("וזהה אל נוכח פני אוהל מועד") – הנה אף-על-פי שבית המקדש הגשמי חרב, הרי בית המקדש הרוחני, ועל-אחת-כמה-זכמה "פני אוהל מועד", ישנו בתכלית השלימות גם בזמן הגלות, ולכן, יכולים להיות כל עניני העבודה דפרה אדומה (ברוחניות הענינים) – גם בזמן הזה.

ובנוגע לסגן כהן גדול – הנה: אודות כל אחד ואחד מישראל נאמר – בעת מתן תורה – "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים" ⁴⁸. ואיתא בפירוש בעל הטורים ⁴⁹ (בשם מדרשי חכמינו ז"ל ⁵⁰) ש"ממלכת כהנים" פירושו – כהנים גדולים. ומכיון שקדושה אינה זזה ממקומה ⁵¹, מובן, שמעלה זו נשארה אצל בני ישראל גם לאחר מתן תורה, לעד ולעולמי עולמים. ואפילו כאשר ענין זה הוא בהעלם – הרי יש בו על-כל-פנים את העילוי ד"סגן כהן גדול", שהוא בא במקומו של הכהן-גדול, וגם כאשר הכהן-גדול עובד עבודתו – תפקידו של ה"סגן" הוא לסייע לו בעבודתו (כפי שמצינו במשנה דמסכת תמיד ⁵²).

ונמצא, שגם בזמן הזה יכול כל אחד ואחד מישראל לעסוק בעבודה (הרוחנית) דפרה אדומה – על-ידי בחינת "סגן כהן גדול" שבנפשו.

וכפי שמצינו בנוגע לכללות עבודת הקרבנות, שענין זה ישנו (ברוחניות) גם בזמן הגלות – כמאמר רבותינו ז"ל ⁵³ "תפילות כנגד תמידין תקנום", שבהם כלולים כל עניני הקרבנות, שהרי תמיד של שחר הוא התחלת ופתיחת כל הקרבנות, ותמיד של בין הערביים – סיום וחותם כל הקרבנות ⁵⁴,

ואדרבה – קלקלתנו זוהי תקנתנו ⁵⁵, היינו, שבעבודה הרוחנית דקרבנות בזמן הגלות ישנו עילוי לגבי הקרבת הקרבנות כפשוטם בזמן שבית המקדש היה קיים:

הקרבת הקרבנות כפשוטה היתה נעשית על-ידי כהנים דוקא, ואילו לויים וישראלים – לא היו יכולים להקריב קרבנות, כי "לויים בדוכנם וישראל במעמדם". מה-שאינ-כן בזמן הזה – נעשית עבודת הקרבנות (ברוחניות) על-ידי כל אחד ואחד מישראל, לא רק כהן, אלא גם לוי וישראל, ואפילו "טף", וכן "נשים" – שחייבות בתפילה אחת על-כל-פנים [מבלי להיכנס לשקלא-וטריא ⁵⁶ אודות פרטי התפילות כו'],

– על-דרך ובדוגמת הענין דפורים ששייכים בו גם ("טף ונשים", ש"אף הן היו באותו הנס" ⁵⁷, ואדרבה: עיקר הנס היה על-ידי אשה ⁵⁸, וכמדובר לעיל בארוכה ⁵⁹ שהמגילה נקראת על שם אסתר דוקא –

גם הן פועלות את כל הענינים דעבודת הקרבנות – על-ידי התפילה, וזאת – למרות שהקרבת הקרבנות כפשוטם היתה נעשית על-ידי כהנים דוקא.

וכמו כן מובן, שגם אצל הכהנים ישנו עילוי בעבודת הקרבנות (הרוחנית) בזמן הזה לגבי הקרבת הקרבנות כפשוטה: בנוגע לקרבנות כפשוטם – היו הכהנים זקוקים לסיוע של לויים וישראלים, "לויים בדוכנם וישראל במעמדם". מה-שאינ-כן בזמן הזה יכולים הם בעצמם לפעול את ענין הקרבנות (על-ידי ענין התפילה), ללא צורך בסיוע של לויים וישראלים. ועל-אחת-כמה-זכמה בנוגע ללויים – שאצלם נוסף העילוי שביכלתם לפעול את העבודה דהקרבת הקרבנות (לא רק לשיר על הדוכן).

ועל-דרך-זה מובן בנוגע לעבודה והעילוי דפרה אדומה – שבזמן הזה יכול כל אחד ואחד מישראל למלא עבודה זו (ברוחניות), מצד בחינת "סגן כהן גדול" שבנפשו (כנ"ל), וזאת – אף שפרה אדומה כפשוטה (בזמן

(54) פסחים נח, א"ב. וש"נ. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ג. הובא בפרש"י עה"ת צו ו, ה.

(55) ע"ד ל' חז"ל – שבת פ, ב. ירושלמי תענית פ"ב הי"א.

(56) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סק"ו ס"ב.

(57) מגילה ד, א.

(58) תורה שאף – שם.

(59) שיחת ש"פ צו, פ' זכור – סי"ח.

(48) יתרו יט, ו.

(49) עה"פ שם.

(50) ראה אגדת בראשית פע"ט [פ], ומכילתא עה"פ.

(51) ראה ע"ה שער ד' פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור

לסי' ז"ך.

(52) פ"ז מ"ג.

(53) ראה ברכות כו, ב.

- 1 שבית המקדש היה קיים) לא היתה נעשית אלא על-ידי "סגן כהן גדול" כפשוטו, ולא על-ידי כל אחד ואחד
- 2 מישראל.
- 3 ח. על-פי האמור לעיל, יובן גם הקשר דפרשת פרה עם (השבת שלאחרי) פורים - מכיון שגם בפורים מצינו
- 4 את הנקודה האמורה, שדוקא על-ידי הירידה למטה מטה ביותר באים לתכלית העילוי:
- 5 כללות ענין הפורים קשור עם זמן הגלות דוקא (כפשוטו), שתוכנו (של זמן הגלות) - "מחוץ למחנה" (כנ"ל),
- 6 ובוזה גופא - גם בערים שאינן מוקפות חומה, ואדרבה - רוב בני ישראל חוגגים פורים דפרזים דוקא (כנ"ל
- 7 סעיף א), שזה מורה על ירידה נוספת בזמן הגלות גופא,
- 8 [כמובן שגם בזמן ומקום הגלות ישנו עילוי בעיר מוקפת חומה לגבי עיר שאינה מוקפת חומה, ואדרבה:
- 9 עיקר הענין דעיר מוקפת חומה בנוגע לפורים הוא - ב"שושן הבירה", מקום הגלות דמדי ופרס, (גלות עילם⁶⁰),
- 10 ומשם - נלקח הענין דמוקפות חומה (דפורים) גם בנוגע לירושלים עיר הקודש, ומזה מובן, שעיר שאינה מוקפת
- 11 חומה מורה על ירידה גדולה יותר בזמן הגלות גופא],
- 12 ואף-על-פי-כן, דוקא על-ידי הירידה למטה מטה ביותר, באים לתכלית העילוי - מעלת ימי הפורים לגבי
- 13 כל שאר המועדים, כפסק-דין הרמב"ם⁶¹: "ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך
- 14 היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".
- 15 [אמנם, בתוכן הענין דפרשת פרה מודגש ענין זה עוד יותר - כי: קריאת המגילה בעיר שאינה מוקפת חומה,
- 16 ואפילו ב"כפרים" - היא במקום מושב בני-אדם, מה-שאינ-כן פרה אדומה שנעשית "מחוץ למחנה", מחוץ
- 17 למקום מושב אדם, ב"שדה", שזהו מקומה של "פרה" - תכלית ה'מטה'. ומזה באים לתכלית העילוי].
- 18 וב' קצוות אלו (מטה מטה מחד גיסא, ותכלית העילוי מאידך גיסא) מצינו גם במגילת אסתר - "אגרת
- 19 הפורים הזאת"⁶²:
- 20 אף שהמגילה היא מספרי הקודש, מכל-מקום, "אין במגילה הזאת זכר השם", וכפי שמבאר רבי-אברהם-
- 21 בן-עזרא (בהקדמת פירושו למגילה) שטעם הדבר - מפני ש"העתיקה הפרסיים וכו'", שזה מורה על ענין של
- 22 ירידה, למטה מכל כתבי הקודש.
- 23 ולאידך - יש בה עילוי לגבי כל כתבי הקודש, כפסק-דין הרמב"ם⁶¹: "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין
- 24 ליבטל לימות המשיח, חוץ ממגילת אסתר, והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה . . שאינן בטלין לעולם"⁶³.
- 25 כלומר, לא זו בלבד שגדלה מעלת מגילת אסתר לגבי "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים" שיבטלו לימות
- 26 המשיח, אלא עוד זאת, שגדלה מעלתה אפילו לגבי "חמשה חומשי תורה", כי:
- 27 בנוגע ל"חמשה חומשי תורה" - אין כל חידוש בכך שאינן בטלין לעולם, שהרי "דבר ה'" צריך להיות קיים
- 28 באופן נצחי, אדרבה - החידוש הוא להיפך, ש"כל ספרי הנביאים וכל הכתובים יבטלו לימות המשיח";
- 29 מה-שאינ-כן בנוגע לקיומה של מגילת אסתר - יש בזה ענין של חידוש, שהרי מתוך "כל ספרי הנביאים וכל
- 30 הכתובים" היא לבדה קיימת "חמשה חומשי תורה".
- 31 ונמצא, שיש עילוי בקיומה של מגילת אסתר לגבי הקיום ד"חמשה חומשי תורה" - מכיון שקיום זה הוא
- 32 באופן של חידוש, על-דרך הענין ד"תורה חדשה"⁶⁴.
- 33 ט. על-פי האמור לעיל, מובן, שההוראה דפרשת פרה (שזהו גם התוכן דימי הפורים) שייכת לכל אחד ואחד
- 34 מישראל, "מנער ועד זקן":
- 35 כאשר יהודי נמצא בהתחלת העבודה, שאז עבודתו היא בבחינת "נער" - מסבירים לו שלמרות היותו בדרגא
- 36 נמוכה בענין העבודה, בחינת ה'מטה', הרי אדרבה - דוקא על-ידי-זה מגיע הוא לתכלית העילוי (על-דרך האמור
- 37 לעיל (סעיף ג) בענין "אני מתפלל לדעת זה התינוק").

63 ראה בכ"ז - לקו"ש חכ"א ע' 201 ואילך. וש"נ.

64 ראה ויק"ר פ"ג, ג.

60 ראה ספרי מסעי לה, לד.

61 סוף הל' מגילה.

62 אסתר ט, כט.

- ולאידך - גם כאשר נמצא בשלימות העבודה, בבחינת "זקן", ועד שנמצא בדרגא כזו שלא שייך אצלו ענין הגלות, 1
2
- כידוע פתגם אדמו"ר הזקן⁶⁵ שישנם יהודים שאצלם לא היה ענין של חורבן וגלות כו', וכפי שמביא דוגמא לזה - מרבי שמעון בן יוחאי, 3
4
- [והחידוש שבזה הוא - שדוקא אצל רבי שמעון בן יוחאי מצינו⁶⁶ שמפני ענין הגלות היה צריך להתחבא במערה במשך י"ב שנה (ואחר-כך חזר לשהות במערה שנה נוספת), ועד כדי כך, שבמשך זמן זה לא היה יכול לקיים מצוות מעשיות, וכפי שמביא אדמו"ר הזקן ב'לקוטי תורה' ריש פרשתנו⁶⁷, ש"רבי שמעון בן יוחאי כשהיה במערה י"ג שנה (ש)בודאי לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצוות מעשיות, שהרי לא היו ניזונים רק מחרובא ועינא דמיא דאיברי להו⁶⁸, אם כן לא קיים אכילת מצה בפסח, וקידוש על היין, ואתרוג וסוכה כו", 5
6
7
8
9
- [דרך אגב: מכיון שמזכירים אודות ענין המובא ב'לקוטי תורה' - התקווה חזקה שלאחרי ה"שטורעם" בהתוועדות שלפני-זה⁶⁹ אודות הדפסת ה'לקוטי תורה' בהוצאה חדשה בתוספת מראי מקומות וציורים וכו', בודאי לא הסתפקו בעריכת התוועדות חסידית לרגל המאורע (כדי למלא את הבקשה כו'), אלא גם הוסיפו בלימוד ה'לקוטי תורה' דפרשת השבוע מדי שבת בשבתו. ואפילו אלו שמצד סיבות שונים לא למדו את כל הפרשה ב'לקוטי תורה' - בודאי למדו את התחלת הפרשה על-כל-פנים, ומכיון שכן - למדו את הענין המובא לעיל], 10
11
12
13
14
15
- ואם כן, מצינו לכאורה שרבי שמעון בן יוחאי סבל מענין הגלות יותר משאר תנאים שלא מצינו בהם שהוצרכו להתחבא במערה כמה וכמה שנים, כמו רבי מאיר, שהוצרך אמנם לברוח כו'⁶⁹, אבל לא מצינו שהוצרך להתחבא במערה כמה וכמה שנים, ואף-על-פי-כן, מדגישים שאצל רבי שמעון בן יוחאי לא היה ענין של חורבן וגלות כלל], 16
17
18
19
- הנה על זה אומרים לו, שישנו עילוי מיוחד בעבודה הקשורה עם בירור ה'מטה' דוקא, עד למטה מטה ביותר (ענין של גלות כו') - מכיון שדוקא על-ידי-זה באים לתכלית העילוי, עד למעלה מעלה ביותר, כנ"ל בארוכה. 20
21
- י. והנה, על-פי המבואר לעיל הקשר דפרשת פרה עם ימי הפורים - מובן, שמשבת זו יש לקחת הוראה ונתינת כח נוספת בנוגע לכל הענינים הקשורים עם ימי הפורים [שתוכנם ונקודתם - שגם כאשר נמצאים בזמן הגלות, במצב של ירידה כו', יש לעסוק בכל עניני התורה ומצוותיה, ואדרבה, מצד הירידה דומן הגלות באים לתכלית העילוי כו'], כי: נוסף לזה שבשבת זו עולים כל עניני הפורים [בפרט כאשר פורים חל ביום ראשון בשבוע - נעוץ תחילתן בסופן (כנ"ל סעיף א)] עד לבחינת התענוג, ובפרט ביום השבת לאחר חצות, רעוא דרעוין, בחינת תענוג הפשוט (כמבואר בהמשך תרס"ו⁷⁰ ובכמה מקומות) - הרי ענין זה מודגש גם בתוכן שבת זו מצד עצמה, שבת פרשת פרה, כאמור לעיל שתוכן שניהם שוה. 22
23
24
25
26
27
28
- ואף שנמצאים כבר לאחר ימי הפורים, לאחר שכבר סיימו את קריאת המגילה, שאז ראו כולם את ה"שטורעם" של קטני ישראל בהכאת "המן" . האגני", "המן הרע הזה" (ודוגמתו - "יצר הרע הזה"⁷¹) על-ידי "רעשן" וכיוצא בזה [וזאת - למרות שיודעים אודות גודל הזהירות שלא להפסיק בקריאת התורה, וכיוצא בזה בקריאת המגילה], מה-שאינ-כן לאחר פורים לא רואים "שטורעם" זה, 29
30
31
32
- [ובפרט כאשר נמצאים ביום השבת, שאז צריכים להזהר שלא להוציא את המגילה מרשות לרשות [בנוגע לטלטול המגילה ברשות אחת - הרי כאשר רוצה ללמוד מתוך המגילה (ולא מתוך המגילה המודפסת בחומש), מותר לו לטלטל את המגילה, מה-שאינ-כן בנוגע להוצאה מרשות לרשות כו'], כפי שראה כל אחד (כולל ילדים קטנים) בשבת שעברה, ערב פורים, שנזהרו ביותר מהוצאת המגילה מרשות לרשות לפני צאת השבת], 33
34
35
36
- מכל-מקום, מכיון שבימי הפורים מודגשת מעלת הנצחיות, "וזכרם לא יסוף מזרעם" - מובן, שכל ההוראות הקשורות עם ימי הפורים, צריכים לבוא במעשה בפועל - "נזכרים ונעשים"⁷² - גם בימים שלאחרי פורים, במשך כל השנה כולה. 37
38
39

(69) ראה ע"ז יח, סע"א ואילך.

(70) ע' תקמב ואילך.

(71) ראה שיחת יו"ד אדר שני - לצבאות השם - ס"ד.

(72) אסתר שם, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס'

(65) פלח הרמון שמות ז, א.

(66) שבת לג, ב.

(67) יח, א.

(68) שיחת ש"פ תשא, שושן פורים קטן.

1 ויתירה מזה - אין להסתפק באופן העבודה דימי הפורים עצמם, אלא יש להוסיף בזה עוד יותר, בהתאם
2 לציווי התורה: "מעלין בקודש".

3 וענין זה (שאין להסתפק בו, אלא צריכים להעלות בקודש) - מודגש גם בפרשת השבוע, פרשת שמיני:
4 אף-על-פי שגם לפני יום השמיני למילואים היו כל עניני המשכן בשלימותם, קרשי המשכן וכו' וכן כל כלי
5 המשכן, ועד שמשה רבינו הקריב כבר קרבנות, שהרי "כל שבעת ימי המילואים (ש)העמידו משה למשכן ושמם
6 בו" 73 - הנה כל עלויות אלו לא הספיקו עדיין, והיה צורך בענין נעלה יותר ("מעלין בקודש") - יום השמיני
7 למילואים, שאז נתקיימה הברכה ד"ויהי נועם ה' אלקינו עלינו . . תשרה שכינה במעשה ידיכם" 73, כמו שכתוב 74
8 "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם וירונו".

9 ומזה מובן גם בנוגע לעבודת כל אחד ואחד מישראל, במשכן הפרטי שבו, כמו שכתוב "ושכנתי בתוכם" 75,
10 דקאי על כל בית יהודי, שהוא בבחינת משכן ומקדש להקב"ה, על-ידי-זה שהבית מתנהל וחדור באווירה יהודית,
11 ומואר באור ד"נר מצוה ותורה אור" 76, על-ידי כל עניני התורה ומצוותיה, ובמיוחד על-ידי הדלקת
12 נרות-שבת-קודש 77 - שהעבודה בכל זה צריכה להיות באופן שאינו מסתפק בהישגים הקודמים, אלא מוסיף
13 ומעלה בקודש ביתר שאת וביתר עוז.

14 יא. ויהי-רצון אשר מקריאת פרשת פרה נבוא תיכף ומיד לקריאת פרשת החודש, שתוכנה קשור עם ענין
15 הגאולה - שהרי בפרשת החודש מדובר אודות קרבן פסח, ובפרט שכללות הענין ד"החודש", חידוש הלבנה,
16 מורה על החידוש דבני ישראל - שדומין ללבנה ומונין ללבנה 78 ו"עתידים להתחדש כמותה" 79.
17 וכאמור לעיל - בין כוס ג' לד' לא יפסיק, היינו, שאין הפסק כלל בין פרשת פרה לענין הגאולה (פרשת
18 החודש), ובפשטות - שעוד לפני ראש חודש ניסן, ולפני שבת מברכים חודש ניסן (שאו קורין פרשת החודש)
19 ישנו כבר ענין הגאולה בפועל ממש,

20 ובמילא ישנו גם תוכן הענין ד"שקלים" - הקרבת קרבנות ציבור בראש חודש ניסן מתרומה החדשה 80,
21 בבית המקדש השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך" 81, שעומד בנוי ומוכן למעלה 82, וצריך רק להתגלות ולרדת
22 למטה - ולכן יכול לבוא ולהתגלות אפילו בשבת ואפילו בלילה 83,
23 כן תהיה לנו - בפועל ממש, ותיכף ומיד - "מיד הן נגאלין" 84, במהרה בימינו ממש.

* * *

24 יב. דובר כמה פעמים שהכוונה בכל ענין הוא - מעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר". ולכן, כדי לחסוך
25 את השאלות כו' מהי הכוונה בכל האמור לעיל בנוגע לפועל ממש - יש להזכיר גם ענינים הקשורים עם מעשה
26 בפועל.

27 ולכל לראש - בקשר להמדובר לעיל 85 אודות "מבצע פורים", שיש להמשיכו על כל השנה כולה, שבזה
28 ישנם כמה וכמה פרטים, ואחד הענינים העיקריים בזה - ההלכה המודגשת בנוגע לקריאת המגילה, שאפילו
29 כאשר יש לו ק' אנשים, מצוה לקרותה בציבור משום "ברוב" 86 עם הדרת מלך" 87, שהוראה זו יש לקחת על כל
30 השנה כולה, בנוגע לכל עניני התורה ומצוותיה:

31 גם כאשר ישנם ריבוי יהודים המקיימים תורה ומצוותיה, ששים ריבוא מישראל, ועד למספר גדול יותר מזה
32 [על-דרך המספר שמצינו בפרשת פקודי 88 בנוגע לחשבון דמחצית השקל: "שש מאות אלף ושלשת אלפים

(79) סדר קידוש לבנה, מסנהדרין מב, א.

(80) ראה מגילה כט, רע"ב. וש"נ.

(81) בשלח טו, יז (ובפרש"י שם).

(82) פרש"י ותוס' - סוכה מא, סע"א. זח"א כח, א. ועוד.

(83) ראה שיחת ש"פ פקודי, פ' שקלים שז. - סי"ד. וש"נ.

(84) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(85) שיחת פורים סל"ט.

(86) משלי יד, כח. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ.

(87) מג"א או"ח סתר"צ סקכ"ג.

(88) לח, ב.

לב דוד להחיד"א פכ"ט.

(73) פרש"י פרשתנו ט, כג.

(74) פרשתנו שם, כד.

(75) תרומה כה, ח. וראה של"ה סט, א. ועוד. ר"ח שער האהבה

פ"ו קרוב לתחלתו. ובכ"מ.

(76) משלי ו, כג.

(77) ראה פרש"י ד"ה בנים - שבת כג, ב. וראה לקו"ש ח"י ע'

143.

(78) סוכה כט, א. ב"ר פו, ג. וראה אוה"ת בראשית (ד, ב ואילך),

ובכ"מ.

1 וחמש מאות וחמשים"], מכל-מקום, כאשר שומע שבפינה נידחת ישנו יהודי אחד שעדיין חסר אצלו בקיום
2 התורה ומצוות בתכלית השלימות [ולא רק כאשר הדבר הגיע לאזניו, אלא עליו לברר ולהוודע אם קיימת
3 מציאות כזו] - מוטלת עליו החובה להשתדל שגם יהודי זה יצטרף לכלל ישראל, על-ידי-זה שיבוא למצב של
4 קיום התורה ומצוות בשלימות.

5 והתועלת שבדבר היא - לא רק עבור יהודי זה שפעלו עליו לקיים תורה ומצוות בשלימות, וכן עבור היהודי
6 שפעל ענין זה, אלא גם עבור כלל ישראל, כי - על-ידי-זה שעוד יהודי מצטרף לכלל ישראל (גם כאשר לפניו
7 נשלמה כבר השלימות דששים ריבוא מישראל), נוסף עליוי ושלימות במציאות ד"רוב עם", ועד שעל-ידי-זה
8 נוסף ב"הדרת מלך", מלכו של עולם.

9 וענין זה שייך - כאמור - בכל עניני התורה ומצוותיה, ולדוגמא - בענין השבת, קדושת ועונג שבת, שכאשר
10 ישנו יהודי אחד שחסר אצלו בדיעה אודות קדושת השבת, או שחסר אצלו בקיום המצוה דעונג שבת - יש
11 להשתדל למלא חסרון זה, ולפעול שכל עניני השבת יהיו אצלו באופן של שלימות.

12 ולאידך - מכיון ש"יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית"⁸⁹, שהרי הוא מזכה
13 אותו במצות הצדקה, וכיוצא בזה - מובן, שיהודי הנ"ל (שעדיין חסר אצלו בענין השבת) צריך לאפשר לו
14 ולזכות אותו שיוכל למלא שליחות נעלית זו.

15 ולהעיר, שענין זה מודגש גם במצות "מתנות לאביונים" שבימי הפורים - שהרי נוסף לכך שהוא מצדו צריך
16 לתת מתנות לאביונים, זקוק הוא לכך שה"אביונים" יסכימו לקבל את מה שנותן להם, ולולי זאת - לא קיים
17 מצות "מתנות לאביונים" [שהרי אף שאין זה באשמתו, הרי "אונסא כמאן דעביד לא אמרינן"⁹⁰], עד שימצא
18 "אביונים" שיסכימו לקחת ממנו (או שיתן ל"גבאי צדקה" שימצא אחר כך "אביונים" לתת להם).

19 והנה, מובן ופשוט שפעולה זו (להשתדל שאצל כל יהודי יהיו כל עניני השבת באופן של שלימות) צריכה
20 להעשות באופן המותר בשבת, ופשיטא - שלא יטלטל מרשות לרשות חסו-שלום כדי לתת לו את צרכי השבת,
21 שכן, ענין זה הוא היפך הוראת התורה,

22 - וכמבואר במפרשים⁹¹ הטעם להתחלת מסכת שבת ב"ציאות השבת כו' כיצד, העני עומד בחוץ ובעל הבית
23 בפנים, פשט העני את ידו כו'", דלכאורה: (א) מדוע מתחיל התנא במלאכת הוצאה דוקא - הרי מלאכת "הוצאה
24 מרשות לרשות" נמנית אחרונה במנין המלאכות⁹² [וכידוע שגם "סדר" בתורה הוא ענין של תורה], (ב) במלאכת
25 הוצאה גופא - מדוע נקט דוגמא מעני ובעל הבית דוקא? והביאור - שבזה בא התנא להדגיש שגם כאשר מדובר
26 אודות נתינה לעני, פעולה הקשורה עם מצות הצדקה, השקולה כנגד כל המצוות⁹³, ומה גם שיש בזה העילוי
27 ד"החיית את נפש העני כו"⁹⁴, שאז יתכן שמפני גודל התשוקה לקיים מצוה זו, ובלשון חכמינו ז"ל⁹⁵: "שתהיו
28 רדופין כו'", יבוא לידי מלאכת הוצאה - לכן, יש צורך להזהיר במיוחד על ענין של הוצאה מרשות לרשות
29 בקשר לעני ובעל הבית דוקא [אלא אם כן מדובר אודות ענין של פיקוח נפש - שהרי פיקוח נפש דוחה שבת,
30 אפילו על הספק וספק-ספיקא, מה-שאין-כן כאשר אין הדבר כרוך עם פיקוח נפש, שאז יש בזה איסור שבת],
31 ועד שזוהי הפתיחה דכל מסכת שבת -

32 אלא צריכים לעסוק בענין זה על-פי הוראת התורה - הן על-ידי ההכנה לפני יום השבת, והן ביום השבת
33 עצמו - באופן המותר ביום השבת, כמובן ופשוט.

34 וכמו כן בנוגע לפעולה עם הזולת בכל שאר עניני התורה ומצוותיה, ובפרט בענינים שהזמן גרמא, ולדוגמא
35 - ההתעסקות ב"מבצע פסח", בהתאם לפסק-דין אדמו"ר הזקן בשולחן-ערוך⁹⁶ ש"מפורים ואילך ידרשו הלכות
36 פסח", כולל גם הענין ד"מעוות חטים"⁹⁷.

37 ומצוה גוררת מצוה⁹⁸, עד שבאים לקיום כל עניני התורה ומצוותיה, החל מהענינים הכלליים - שהם

(94) ראה תנחומא משפטים טו.

(95) פרש"י תשא לא, יג.

(96) ריש הל' פסח.

(97) ראה שם ס"ה.

(98) אבות פ"ד מ"ב.

(89) ויק"ר פל"ד, ח. רות רבה פ"ה, ט. יל"ש בהר רמז תרסה. ועוד.

(90) ראה ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב.

(91) רע"ב ותויו"ט ועוד על המשנה.

(92) שבת פ"ז מ"ב.

(93) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א.

1 המבצעים הידועים: חינוך עצמו וחינוך הזולת, ולפני-זה - אהבת ישראל ואחדות ישראל, וכן המבצעים
2 הפרטיים: תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים - יבנה וחכמיה, נרות שבת קודש ויום-טוב, כשרות
3 האכילה ושתיה, טהרת המשפחה, ואות באחד מספרי-תורה הכלליים, כמדובר כמה פעמים בארוכה.

4 יג. כאמור לעיל - ישנו ענין הקשור עם הקביעות דשבת זו בימי החודש, בעשרים באדר.
5 והנה, בנוגע למאורעות שאירעו בדברי ימי ישראל על סדר השנה, "דבר יום ביומו" - הובאו כמה וכמה
6 מהם במגילת תענית, וביניהם - התאריך דעשרים באדר.

7 וזהו לשון המגילת תענית⁹⁹: "בעשרים ביה (באדר) צמאו עמא למטרא . . וכיון שראו שיצא רוב אדר ולא
8 ירדו גשמים, הלכו להם אצל חוני המעגל. אמרו לו, התפלל שירדו גשמים, אמר להם, צאו והכניסו תנורי פסחים
9 (שהם בחצרות, ושל חרס הן¹⁰⁰) בשביל שלא ימקו . . עג עוגה ועמד בתוכה . . אמר, רבונר-של-עולם . . אני
10 זו מכאן עד שתרחם על בניך. התחילו גשמים יורדין טיפין טיפין. אמרו לו תלמידיו . . כסבורים אנו לומר אין
11 הגשמים הללו באין אלא להתיר שבועתך . . אמר, רבונר-של-עולם לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין
12 ומערות. התחילו הגשמים יורדין כמלא פי חביות . . אמרו לו (תלמידיו). . כסבורין אנו לומר אין הגשמים
13 הללו באים אלא להחריב את העולם כולו . . אמר, רבונר-של-עולם לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה
14 ונדבה, ירדו כתיקנן וכו'". ומסיים שם: "ואותו היום (עשרים באדר) עשאוהו יום-טוב, לפי שאין הגשמים יורדין
15 אלא בזכותן של ישראל".

16 ולהעיר, שמדברי המשנה "אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו", משמע, שמאורע זה
17 היה באדר הסמוך לניסן - שמטעם זה הזהירם שיכניסו "תנורי פסחים", כי לולי זאת, לא ישאר להם מספיק
18 זמן עד לפסח כדי לבנות "תנורי פסחים" מחדש. מה-שאין-כן אם נאמר שהמאורע היה באדר ראשון, שאז
19 ישנם שלושים יום נוספים להתקין "תנורי פסחים". וזאת - נוסף לזה שאין כל צורך לדחוק ולומר ששנה ההיא
20 היתה שנה מעוברת, ומכיון שכן, הרי זה שייך בודאי לאדר הסמוך לניסן.

21 יד. והנה, מסיפור זה יש ללמוד הוראה בעבודת ה', ככל עניני התורה - "תורה" מלשון הוראה¹⁰¹, שהם
22 מהווים הוראה נצחית לכל הדורות, בבחינת "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה"¹⁰².
23 ומובן, שהוראה זו היא בהדגשה יתירה בעשרים באדר - מכיון שמאורע זה אירע ביום זה, אלא שממנו
24 למדים הוראה זו גם בנוגע לכל השנה כולה.

25 ואף ש"בטלה מגילת תענית"¹⁰³ - הרי ענין זה אינו אלא בנוגע לענין של יום-טוב, איסור הספד ותענית
26 וכו', מה-שאין-כן בנוגע ללימוד הוראה בעבודת ה' המודגשת ביום זה [מלבד ההוראה מעצם הסיפור - המובא
27 גם במשנה וגמרא - ללא קשר מיוחד ליום זה] - הרי פשוט שכל עניני התורה (כולל מגילת תענית) נצחיים
28 הם, היינו, שהם נצחיים גם בתור הוראה, כך שביום זה ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע ללימוד ההוראה ממאורע
29 ה"נ"ל.

30 ולכאורה, צריך להבין: חוני המעגל היה בזמן הבית, ומגדולי התנאים, ועד ששמעון בן שטח אמר עליו
31 "אלמלא חוני המעגל אתה, גוזרני עליך כו' אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום כבן שהוא מתחטא
32 על אביו ועושה לו רצונו"¹⁰⁴, שמזה מובן הפלאת מעלתו אפילו בין התנאים. ועל-פי-זה - מהי ההוראה לאנשים
33 כערכנו בדורנו זה מהנהגתו של חוני המעגל?!

34 גם צריך להבין - בנוגע לעצם הסיפור: מדוע לא פעלה תפילתו של חוני המעגל שלכתחילה ירדו "גשמי
35 רצון", בהתאם לצורך העולם - לשם מה היה צורך להמתין עד שיבואו תלמידיו ויאמרו לו "כסבורים אנו לומר
36 אין הגשמים הללו באין אלא להתיר שבועתך", היינו, שגשמים כאלו ("טיפין טיפין") אינם עונים על צורך
37 העולם, ואז היה צריך לומר להקב"ה "לא כך שאלתי אלא כו'", וגם לאחר-יזה לא ירדו גשמים באופן המתאים,
38 עד שאמרו לו תלמידיו "כסבורין אנו לומר אין הגשמים הללו באים אלא להחריב את העולם כולו", והיה צריך
39 להתפלל ולומר "לא כך שאלתי אלא כו'", ורק לאחר כל זה "ירדו כתיקנן" - הרי גם חוני המעגל ידע והבין

(102) מגילה יד, א.

(103) ראה ר"ה יט, רע"ב.

(104) מגילת תענית שם. תענית שם.

(99) פ"ב (יז, ב ואילך). וראה גם תענית יט, א. כג, א.

(100) פרש"י שם.

(101) ראה זח"ג נג, ב.

שמבקשים ממנו "התפלל שירדו גשמים" (אין זה מפני שסתם "התחשק" להם שירדו גשמים, אלא) כדי שהגשמים יורו את הארץ "והולידה והצמיחה"¹⁰⁵, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה"¹⁰⁶, ואם כן, בודאי ידע שלצורך זה לא מספיק "טיפין טיפין", ועל-דרך זה לאידך - שריבוי מופלג של גשמים יכול להחריב את כל העולם כולו, ואם כן, מדוע לא ביקש מלכתחילה שירדו "גשמי רצון ברכה ונדבה"?!

ושאלה זו היא (לא רק בנוגע לתפילת חוני המעגל, אלא) גם בנוגע למילוי בקשת התפילה מלמעלה (על-ידי הקב"ה): למעלה בודאי יודעים מהי כמות הגשמים המתאימה לצורך העולם, ואם כן, מדוע בתחילה ירדו גשמים שלא באופן המתאים ("טיפין טיפין", או "כמלא פי חביות"), שלכן הוצרך חוני המעגל להתפלל עוד הפעם ולומר "לא כך שאלתי אלא כו'" - לכתחילה היו צריכים הגשמים לרדת "כתקנן"?!

טו. ונקדים לבאר את ההוראה שיש ללמוד מסיפור זה - בנוגע לכל אחד ואחד מישראל: כל יהודי חייב במצות עשה דתפילה, שתוכנה - "שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום . . שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנון כו"¹⁰⁷. היינו, שכאשר ליהודי יש צורך בדבר מסוים - חייב הוא (מן התורה) להתפלל להקב"ה ולבקש ממנו שימלא את צרכו.

ומצוה זו היא על כל אחד ואחד מישראל, כולל נשים¹⁰⁸, וכן קטנים - שגם הם חייבים בתפילה מצד ענין של חינוך, ועד שלכמה דעות¹⁰⁹ קטן שהגיע לחינוך חייב (מדרבנן) בעצמו בדבר זה, ואין זה (רק) חיוב על אביו [ולהעיר מהשקלא-טריא¹¹⁰ בנוגע לדעתו של אדמו"ר הזקן בזה, ובכל אופן - הרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים"¹¹¹, מכיון שזוהי דעתם של כמה מגדולי ישראל שגם אדמו"ר הזקן מתחשב בדבריהם בנוגע לכמה וכמה ענינים].

והנה, כאשר יהודי נעמד להתפלל ולבקש צרכיו מהקב"ה שיתן לו את כל המצטרך לו - [כמובן, באופן המתאים על-פי התורה, ובודאי אין צורך לשלול את הענין ד"גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא"¹¹², דמכיון שכל ישראל הם "מאמינים בני מאמינים"¹¹³, פשיטא שאין צורך לשלול אצלם "שטות" כזו, ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות ילד קטן, שלא עולה בדעתו כלל שתיתכן תופעה כזו, מה-שאינ-כן לאחר שמתבגר, שאז יכול ה"קלוגינקער" להסביר לו שקיימת תופעה כזו] - ישנה הוראה הנלמדת מהסיפור אודות תפילתו של חוני המעגל - באיזה אופן צריך להיות ענין התפילה אצל כל אחד ואחד מישראל:

מכיון שכל יהודי הוא בנו של הקב"ה - "בנים אתם לה' אלקיכם"¹¹⁴, וזאת - מבלי הבט על מעמדו ומצבו כו', ובלשון חכמינו ז"ל¹¹⁵: "בין כך ובין כך בני הם" - לכן, תפילתו של יהודי להקב"ה צריכה להיות "כבן שהוא מתחטא על אביו".

בנוגע להנהגתו של חוני המעגל ש"עג עוגה" ואמר "איני זו מכאן עד שתרחם על בניך" - התחייבות כזו יכול לקחת על עצמו רק חוני המעגל, להיותו בטוח שתפילתו ובקשתו תתמלא תיכף ומיד, מה-שאינ-כן בנוגע לכל אדם, שאינו יכול לקבל על עצמו התחייבות כזו; אמנם, בנוגע לאופן התפילה עצמה, "כבן שהוא מתחטא על אביו" - הרי זה ענין השייך לכל אחד ואחד מישראל, מכיון ש"בנים אתם לה' אלקיכם", כנ"ל.

והכוונה בזה - שהוא פונה להקב"ה בתוקף ומבקש פעם אחת, פעם שניה ופעם שלישית וכו', ואם רואה שעדיין לא נתמלאה הבקשה במילואה - אומר "לא כך שאלתי אלא כו'", ולאידך, כאשר רואה שהמשכת הברכה היא באופן של "רוב טובה", ואין לו עדיין את ה"כלים" לכן, "השפעת עליהם טובך אין יכולין לעמוד" - אין

(105) ישע' נה, י.

(106) בחוקתי כו, ד.

(107) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב.

(108) רמב"ם שם.

(109) תוספות ד"ה עד שיאכל - ברכות מח, א. ר"ן ספ"ב דמגילה

ד"ה חוץ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 233-4 ובהנסמן שם.

(110) לקו"ש שם הערות 26-7.

(111) עירובין יג, ב.

(112) ברכות סג, א (כגירסת הע"י).

(113) שבת צז, א.

(114) ראה יד, א.

(115) ראה קידושין לו, א. רות רבה פתיחתא ג. ועוד. לקו"ש ח"א

ע' 3. וש"נ.

- 1 לו להתבייש ("לא הביישן למד"116), אלא עליו לומר שלעת-עתה נמצא במעמד ומצב שאינו יכול לקבל זאת
2 (מפני שעבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור אינה עדיין בתכלית השלימות), ולכן מבקש שיתנו לו
3 את השפעת הברכה בהתאם למעמדו ומצבו בהווה, וכל זה - להיותו "כבן שהוא מתחטא על אביו".
- 4 ואף שזוהי הנהגתו של חוני המעגל - הרי אמרו חכמינו ז"ל¹¹⁷: חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי
5 אבותי אברהם יצחק ויעקב!
- 6 ומובן, שלאחרי שחוני המעגל פתח וסלל את הדרך - אזי נקל לכל יהודי להתנהג באופן כזה, על-דרך
7 שמצינו בנוגע לענין היראה, שלאחרי עבודתו של משה רבינו, הרי זה "מילתא זוטרתא" אצל כל אחד ואחד
8 מישראל¹¹⁸.
- 9 טז. על-פי-זה יובן גם מדוע לכתחילה לא ירדו הגשמים "כתקנן" - הן מצד בקשתו של חוני המעגל, והן
10 מצד ההמשכה מלמעלה:
- 11 מצד מעמדו ומצבו של העולם דלמטה, יש אמנם צורך בהמשכת הברכה דירידת גשמים (וכיוצא בזה בשאר
12 הברכות) באופן מסוים דוקא, אבל אף-על-פי-כן, ישנה המשכת הברכה באופן נעלה יותר - אמיתית ענין הברכה
13 כפי שהיא למעלה, וזאת - אף שכאשר ענין זה נמשך למטה אין העולם יכול לקבל ברכה נעלית כזו (ועד
14 שהדבר יכול להתבטא באופן דהיפך הטוב חס-ושלום), מכיון שלאמיתותו של דבר - זהו הטוב האמיתי¹¹⁹.
- 15 [נדוגמא לדבר: "ארדה נא ואראה גו"¹²⁰, דלכאורה אינו מובן: מהו הצורך לרדת למטה - הרי הקב"ה יכול
16 לראות גם מלמעלה?! אלא התוכן דירידה למטה הוא - הירידה לפי ערך ובהתאם למציאות הנברא כפי שנמצא
17 למטה כו'].
- 18 ולכן: אף-על-פי שבוודאי יודעים למעלה מהו צורך העולם, מכל-מקום, מלמעלה רצו להמשיך ברכה נעלית
19 יותר, אמיתית ענין הברכה.
- 20 וכן הוא בנוגע לבקשת ותפילת חוני המעגל - שמצד דרגתו הוא (למעלה מדרגת העולם) היתה יכולה להיות
21 המשכת הגשמים באופן המתאים גם כאשר ירדו "טיפין טיפין", וכן לאידך - גם כאשר ירדו בריבוי גדול,
22 "כמלא פי חביות".
- 23 ומטעם זה הוצרכו לבוא עוד הפעם לחוני המעגל ולומר לו שיתפלל שירדו גשמים כפי שהעולם ראוי לקבל,
24 ולא באופן ד"רוב טובה" - כי אף-על-פי שזוהי אמנם אמיתית ענין הברכה, מכל-מקום, מכיון שהעולם אינו
25 ראוי לקבל ברכה נעלית כזו, לכן מבקשים שתהיה המשכת הגשמים באופן המתאים לצורך העולם כפי שהוא
26 במעמדו ומצבו התחתון.
- 27 ועל-פי-זה מובן שלאחרי שיודעים את פרטי הסיפור אודות חוני המעגל (שבתחילה ירדו גשמים באופן
28 המתאים מצד למעלה, ולכן הוצרכו לבקשה ותפילה נוספת שהמשכת הברכה תהיה באופן המתאים למצב העולם
29 כפי שהוא למטה) - יודעים כבר שמלכתחילה יש לבקש בתפילה שהמשכת הברכה תהיה באופן המתאים למצב
30 העולם דלמטה, בטוב הנראה והנגלה, ובודאי פועלים כן, מכיון שמפרשים זאת בתפילה.
- 31 וזהו גם דיוק לשון התפילה "ואוצרך הטוב לנו תפתח", דלכאורה, לשם מה צריכים להדגיש "הטוב לנו",
32 הרי הקב"ה בודאי יודע בעצמו מה טוב לנו?! - אלא הענין בזה, שהטוב האמיתי הוא למעלה מטוב גשמי
33 דעולם הזה, ובלשון המשנה¹²¹: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא [שלכמה דעות¹²² קאי על גן-עדן]
34 מכל חיי העולם הזה", ולכן מבקשים שיומשך "הטוב לנו", היינו, שהקב"ה לא ימתין עד שנהיה ראויים לקבל
35 את בחינת הטובה האמיתית, אלא ימשיך תיכף ומיד "הטוב לנו", לפי ערך שאנו יכולים לקבל מצד הכלים
36 שלנו, בטוב הנראה והנגלה.
- 37 ומה שישנן ברכות שלמעלה מזה, עד לבחינת חסדים המכוסים שלמעלה מחסדים הגלויים - הנה העצה
38 לזה בפשטות: בכחו וביכולתו של הקב"ה להמשיך גם ענינים אלו באופן דטוב הנראה והנגלה לעיני בשר,

(120) וירא יח, כא (ובפרש"י שם).

(121) אבות פ"ד, מ"ז.

(122) ראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ח.

(116) אבות פ"ב מ"ה.

(117) תרבא"ר פכ"ה.

(118) ראה ברכות לג, ב. תניא רפ"ב.

(119) ראה גם תניא פכ"ו.

על-דרך המבואר לעיל¹²³ בנוגע להמשכת הברכות הנסתרות שבפרשת בחוקותי, שאף שהם ברכות שמבחינת סתים כו' - ביכלתו של הקב"ה להמשיכם למטה בטוב הנראה והנגלה.

יז. והנה, אם הדברים הנ"ל אמורים בנוגע לתפילתו של יהודי בנוגע לצרכיו הפרטיים, הרי על-אחת-כמה- וכמה שכן הוא בנוגע לתפילה ובקשה של כל יהודי, אשר אליה מצטרפים תפילותיהם ובקשותיהם של כל בני ישראל - בנוגע לענין הגאולה, כפי שמקווים ומצפים ומשתוקקים ומבקשים ותובעים כל בני ישראל באמרם בתפילת העמידה: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . כי לישועתך קוינו כל היום", ותובעים "עד מתי"¹²⁴, וכפי שאומרים גם בשבת ויום-טוב: "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים" - הרי בודאי שתפילה ובקשה זו צריכה להיות "כבן שהוא מתחטא על אביו"!!! וכאמור - זוהי תפילה ובקשה של כל אחד ואחד מישראל ושל כלל ישראל,

ואפילו אם ישנו יהודי שחושב שיש לו כל טוב ולא חסר לו מאומה - הרי אדרבה: הרחמנות עליו גדולה עוד יותר!

הוזכר לעיל (סעיף ט) שאצל רבי שמעון בן יוחאי לא היה ענין של חורבן וגלות כו'. - רבי שמעון בן יוחאי "אמיתי הוא"¹²⁵, ואצלו אכן באמת לא היה ענין של חורבן וגלות, וזאת - מפני שבהיותו בעולם הזה הגשמי והחומרי היתה עבודתו באופן ד"תורתו אומנתו"¹²⁶ [כאשר הנשמה נמצאת בגן-עדן - אין כל חידוש בכך שתורתה אומנתה, שהרי בגן-עדן עסקם של כל הנשמות הוא בלימוד התורה (ולא בקיום המצוות)¹²⁷ - תורתם אומנתם; והחידוש דרבי שמעון בן יוחאי הוא - שגם בהיותו בעולם הזה הגשמי והחומרי היתה עבודתו באופן ד"תורתו אומנתו"!] אבל הוא - לעומת זאת - מונח בעניני העולם כו', בחושך כפול ומכופל, ובהיותו במצב זה - מכריז ש"טוב לו".... לא חסר לו מאומה, באמרו "שלום (יהיה) לי", אף ש"בשרירות לבי אלך"¹²⁸!

אמנם, יש ללמד עליו זכות שהעובדה שהוא מונח בעניני העולם היא - מתוך כוונה לנצל זאת עבור עניני תורה ומצוותיה.... וכידוע ה'לימוד זכות' דהבעל-שם-טוב¹²⁹ אודות אלו שהתנהגו בעניני מסחר שלא כדבעי, שכוונתם - להשיא את בתם לתלמיד חכם, ומכיון שצריך להבטיח ל"חתן" שיהיה סמוך על שולחנו כדי שיוכל להמשיך לעסוק בתורה - משתדל הוא להרויח עוד "קאפקע" (וכיוצא בזה), וזאת - אפילו על-ידי הנהגה בלתי-רצויה בעניני מסחר; אבל מ"לימוד זכות" זה ועד למצב ש"טוב לו" ולא חסר לו מאומה - הדרך רחוקה!!!

ונחזור לעניננו: מכיון שענין הגאולה הוא הצורך הכי מוכרח אצל כל אחד ואחת מבני ישראל וכלל ישראל - הרי בודאי צריך הקב"ה למלא את תפילת ובקשת בני ישראל על ענין הגאולה, ותיכף ומיד, "מיד הן נגאלין", ובפרט לאחר שישנה כבר הקדמת עבודת התשובה - שהרי באים אנו מימי הפורים, שבהם מודגש ענין התשובה, שהרי למרות שבתחילה "נהנו מסעודתו של אותו רשע"¹³⁰, הרי תיכף ומיד חזרו בתשובה, ועד ש"לא עלתה על דעתם מחשבת חוץ חס-ושלום, ומסרו נפשם על אחדותו יתברך"¹³¹ במשך כל השנה כולה.

יח. מאמר המוסגר - בדרך אגב: בנוגע לפירוש תיבת "שנה", שנתבאר בזה¹³² שהיא מלשון שינוי, מכיון שכוללת בתוכה את כל שינויי הזמנים כו' - העירו¹³³ מהמבואר בכמה מקומות¹³⁴ אודות החילוק בין "חודש" ל"שנה", שחודש הוא מלשון חידוש, ושנה - מלשון חזור ושונה, ומכיון שכן, נמצא, שבשנה אין ענין של חידוש ושינוי, כי אם דברים החוזרים ונשנים בלבד.

והמענה לזה - בפשטות: כבר פירש רש"י¹³⁵ שעניני התורה הם "כפטיש יפוצץ סלע", היינו, שישנם ריבוי פירושים בכל ענין, וכמו כן ישנם כמה וכמה תיבות שלהם פירושים שונים, ועד לפירושים מנוגדים.

(129) ראה כש"ט סקס"ה. סרצ"ז (לח, ד).

(130) מגילה יב, א. אסת"ר פ"ז, יח.

(131) תור"א מג"א צט, ב.

(132) בד"ה בלילה ההוא דפורים שנה זו.

(133) בהערות וביאורים - אהלי תורה (גליון רכח סי"ב).

(134) ד"ה החודש תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך). וש"נ.

(135) וארא ו, ט.

(123) שיחת תענית אסתר (מוקדם) ס"א. וש"נ.

(124) ראה בארוכה שיחת ש"פ תשא, שושן פורים קטן ש.ז. - ס"ח.

(125) ל' חז"ל - יומא סט, ב.

(126) שבת יא, א. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סו"ס קו. ה' ת"ת

לאדה"ז פ"ד ס"ד-ה.

(127) סהמ"צ להצ"צ טו, ב. ובכ"מ.

(128) נצבים כט, יח.

- 1 ולדוגמא: בטעם קריאת השם "ראובן" - מפורש בקרא¹³⁶ "כי ראה ה' בעניי". ומפרש רש"י: "רבותינו פירשו,
2 אמרה, ראו מה בין בני לבן חמי" - פירוש נוסף על המפורש בקרא, ויתירה מזו - פירוש מנוגד, כי: "ראה ה'
3 בעניי" קאי על ראייתו של הקב"ה, ואילו "ראו מה בין בני לבן חמי" - קאי על ראייתם של אלו שנמצאים
4 במצב כזה שיש צורך להבהיר ולהראות להם שיש חילוק "בין בני לבן חמי"!
- 5 יט. ונחזור לעניננו - שבבואנו מימי הפורים שבהם מודגש ענין התשובה, אזי בודאי נפעל ענין הגאולה
6 תיכף ומיד, שהרי הבטיחה תורה שישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין.
7 וגם כאשר נמצאים עדיין ברגעי הגלות האחרונים - הנה "לכל בני ישראל היה אור במושבותם"¹³⁷,
- 8 וכימי צאתך מארץ מצרים, שגם כאשר היה חושך בכל מצרים, עד לחושך כפול ומכופל, "וימש חושך"¹³⁸,
9 הנה לא זו בלבד שלבני ישראל היה אור בהיותם בבתיהם, אלא אפילו בהיותם בבתי מצרים היה אצלם אור,
10 ועד שראו את כלי הכסף וכלי הזהב של המצריים, וכל האוצרות שהיו במטמוניות שלהם¹³⁹ (כדי שיוכלו לקיים
11 את הציווי "ושאלה אשה משכנתה גו' ונצלתם את מצרים"¹⁴⁰), וכל זה - כאשר חפצים אלו היו של המצריים,
12 עוד לפני שנעשו רכושם של ישראל, גם שם פעל האור שהאיר לבני ישראל, וזו היתה "הכנה" שכלים אלו
13 יוכלו להיות רכושם של ישראל - כאשר "ונצלתם את מצרים".
- 14 ובפשטות - שכבר ברגעי הגלות האחרונים נפעל הענין ד"מלכים אומנין"¹⁴¹, בכל מקומות מושבותיהם של
15 בני ישראל,
- 16 ותיכף ומיד, וכאמור - באופן ד"איני זו מכאן עד כו", באים לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח
17 צדקנו, במהרה בימינו ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.
- * * *
- 18 כ. מכיון ששבת זו היא השבת שלאחרי פורים - הרי כאן המקום לבאר סיפור תמוה בגמרא בקשר לחיוב
19 דמשתה ושמחה בימי הפורים, שעל-זה אמרו¹⁴² "מחייב איניש לבסומי (להשתכר בין¹⁴³) בפוריא עד דלא ידע
20 בין ארור המן לברוך מרדכי", כדלקמן.
21 ובהקדים:
- 22 בעצם היו צריכים לבאר ענין זה בהתוועדות דפורים, אמנם, מכיון שמדובר אודות ענין תמוה ביותר הדורש
23 ביאור (כדלקמן), לכן, לא דובר בענין זה בהתוועדות דפורים, התוועדות שהועברה בכלי התקשורת ותורגמה
24 בשפת המדינה, גם עבור אלו שרחוקים עדיין מהבנה והשגה בתורה (ועד שאפילו אינם-יהודים יכלו לשמוע
25 את הדברים) - מפני החשש ד"מקום מים הרעים כו"¹⁴⁴, שישמעו את הסיפור התמוה, ומפני חושך הגלות לא
26 יתקבל אצלם ביאור הענין כו'.
- 27 ועד כדי כך, שבכמה גירסאות ב"עין יעקב" נשמט כל הסיפור דלקמן, והטעם היחידי לכך (בפשטות) הוא
28 - מפני גודל התמיהה שבסיפור זה, ומחשש שלא יוכלו לבאר זאת היטב לאנשים פשוטים כו'. ורק מפני
29 שאדוני-אבי-מורי-ורבי מבאר סיפור זה (באותיות הקבלה)¹⁴⁵ - החלטתי על הצורך לבאר ענין זה גם בפשטות,
30 כדלקמן.
- 31 ולכן, כאשר מתרגמים את הדברים הנאמרים בהתוועדות זו לשפת המדינה - לא ירשמו את הענין דלקמן
32 (מפני החשש האמור), ומספיק שירשמו את הדברים בלשון הקודש, ועל-כל-פנים (בשפה שבה נאמרו הדברים)
33 באידיש.
- 34 [חסר הביאור, ונדפס ב'לקוטי שיחות חלק ל"א עמוד 177 ואילך].

(142) מגילה ז, ב.

(143) פרש"י שם.

(144) אבות פ"א מ"א.

(145) לקוטי לוי"צ על מחז"ל ע' קצח. ובארוכה - באגרות ע'

ש"ג.

(136) ויצא כט, לב.

(137) בא י, כג.

(138) שם, כא.

(139) שמו"ר פ"ד, ג. הובא בפרש"י שם.

(140) שמות ג, כב.

(141) ישעי' מט, כג. וראה זבחים יט, רע"א.

* * *

כא. מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' וידבר גו' זאת חוקת התורה גו'.

* * *

כב. נהוג בכל שבת ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, או להתעכב על ענין שרש"י אינו מבאר. וכן נהוג לבאר ענין בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשת השבוע - בנוגע לעבודת האדם, כמדובר כמה פעמים שאאמו"ר מבאר את הענינים על-פי קבלה וחסידות, אמנם, מכיון שכל עניני התורה הם הוראה בעבודת האדם בנוגע לפועל, שהרי "המעשה הוא העיקר", מובן, שבכל ענינים אלו יש הוראה ולימוד בנוגע לעבודת האדם בפועל.

וענין זה מודגש יותר על-פי תורת הבעל-שם-טוב¹⁴⁶ שכל דבר שבעולם הוא בהשגחה פרטית, ולכן יש בו הוראה בעבודת האדם לקונו, ועל-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בנוגע לעניני התורה.

כג. בפרשת השבוע יש ענין מוקשה בפשוטו של מקרא ("קלאץ-קשיא") ואף-על-פי-כן, לא מצינו ביאור בפירוש רש"י בענין זה:

בפרשתנו¹⁴⁷ נאמר: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן גו' דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ גו' אך את זה לא תאכלו וגו'".

וצריך להבין: מדוע לא נאמרה פרשה זו - שדנה בדיני אכילת חיות ובהמות - מיד לאחר "מתן תורה", הרי בעת "מתן תורה" נעשו בני ישראל לעם, ואז ניתנו להם דינים וציוויים מיוחדים (שבהם נבדלים הם מכל העמים אשר על פני האדמה), ואם כן, לכל לראש צריכים לומר להם דינים הקשורים עם עניני אכילה, מה מותר לאכול ומה אסור לאכול, שכן, ענין האכילה הוא דבר הכי רגיל מדי יום ביומו,

[מה-שאיין-כן ענין השבת - פעם אחת בשבוע, תפילין - בבוקר דימי חול דוקא, ועל-אחת-כמה-וכמה "כי תקנה עבד עברי"¹⁴⁸ - הציווי הראשון שנאמר לאחר מתן תורה - מציאות הכי רחוקה, שהרי קאי במכרוהו בית-דין בגנבתו¹⁴⁹, שענין זה שייך רק לאחר כמה וכמה מאורעות בלתי רגילים: לכל לראש - עצם הגניבה, ואחר כך - צריכים לתפסו, ורק כאשר אין לו מה לשלם מוכרו בית-דין בתור עבד עברי¹⁵⁰],

ואף-על-פי-כן, נאמרה פרשה זו רק כאן, לאחר יום השמיני למילואים, כמעט שנה שלימה לאחר מתן תורה (כי הקמת המשכן היתה בראש חודש ניסן, ומתן תורה היה בחודש סיון שלפניו)?!

לכאורה, היה מקום לתרץ ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה"¹⁵¹, היינו, שפרשה זו נאמרה אמנם מיד לאחר מתן תורה, ורק נכתבה כאן. אבל - רש"י עצמו שולל תירוץ זה, שהרי פירש (בפסוק "דברו אל בני ישראל") "את כולם השווה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהושוו בדמימה וקבלו עליהם גזירת המקום באהבה", היינו, שדיבור זה נאמר רק לאחר המאורע דמיתת שני בני אהרן, שאז "הושוו בדמימה כו'", ובתור שכר לזה - "את כולם השווה להיות שלוחים בדיבור זה" ("זאת החיה אשר תאכלו וגו'").

ואם כן, תמוה ביותר: היתכן שעבר זמן רב כל כך מאז מתן תורה, עם כמה וכמה ציוויים ומאורעות, כולל הציווי דנדבת המשכן והקמתו - ובמשך כל הזמן הזה לא נאמר לבני ישראל ציווי בקשר לענין של אכילה (מה מותר לאכול ומה אסור לאכול), דבר הנוגע ומוכרח לחיי יום-יום, גם בדור ההוא, דור המדבר?!

ועיקר התמיהה היא - כאמור - מדוע רש"י אינו מתעכב לבאר קושיא זו. - עצם העובדה שיש בעולם מציאות של קושיא, אין בה משום פלא, דמכיון ש"עולם" הוא מלשון העולם¹⁵², מובן, שיש בו קושיות כו'¹⁵³; אבל הפלא הוא שרש"י אינו מבאר קושיא (דלקמן) שמתעוררת בלימוד פשטות הכתובים, אף שענינו לבאר "פשוטו של מקרא"¹⁵⁴, ועד כדי כך - שלפעמים כותב רש"י "לא ידעתי"¹⁵⁵, שבענין זה אינו יודע את הביאור

(151) פרש"י צו ח, ב. ועוד.

(152) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(153) ראה אגה"ק סכ"ו (קמד, ב).

(154) פרש"י בראשית ג, כד. ועוד.

(155) ויצא ל, יא. משפטים כד, יג. ועוד.

(146) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקי"ט ואילך. וש"נ.

(147) יא, א ואילך.

(148) משפטים כא, ב.

(149) פרש"י עה"פ.

(150) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 255 ואילך.

- 1 בדרך הפשט [על-דרך שמשו רבינו "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי"¹⁵⁶], ובנידון דין - לא מצינו בפירוש
2 רש"י ביאור בענין המוקשה, וגם אינו כותב "לא ידעתי".
- 3 וכפי שיתבאר לקמן.
- 4 כד. המוזכר לעיל אודות דור המדבר - קשור עם המדובר לעיל¹⁵⁷ אודות הענין דשתיית יין, עד למצב של
5 כלות הנפש:
- 6 מסופר בגמרא¹⁵⁸ שרבה בר בר חנה ראה את מתי מדבר, שהיו גבוהים ביותר, "ודמו כמאן דמבסמי וגנו
7 אפרקיד", שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתויי יין¹⁵⁹.
- 8 ויש לומר, שבענין זה ("פנים צהובות כשתויי יין") מבואר גודל מעלתם של מתי מדבר (ולכן הובא בהמשך
9 לזה שהיו גבוהים ביותר, שבה מרומז גם גובה רוחני) - כאמור לעיל ש"שתויי יין" מורה על מצב של גילוי
10 סודות וזין דתורה באופן נעלה ביותר, עד שתכלה נפשו מעוצם התענוג האלקי¹⁶⁰ (שכן, "פנים צהובות" מורה
11 על גודל התענוג).
- 12 וענין זה קשור עם המבואר בכמה מקומות¹⁶¹ בפירוש מאמר רבותינו ז"ל¹⁶² שדור המדבר אין להם חלק לעולם
13 הבא - שמעלתם ודרגתם היא למעלה מעולם הבא, כך שהענין ד"עולם הבא" אינו בגדר של "שכר" עבורם.
- 14 כה. בהמשך להמדובר לעיל (סעיף ח) אודות הקשר דפרשת פרה עם ימי הפורים - הנה על-דרך שנתבאר
15 בארוכה בהתוועדות שלפני-זה שבפורים מודגשת מעלתן של נשי ישראל, אשר לא זו בלבד ש"אף הן היו באותו
16 הנס", אלא שעיקר הנס היה על ידי אשה, ועד שהמגילה נקראת על שם אסתר בלבד - יש לומר, שגם בפרשת
17 פרה מודגשת מעלתן של נשי ישראל:
- 18 רוב הקרבנות היו צריכים להיות ממין זכר דוקא, ואילו פרה אדומה - נקבה דוקא, ומבאר רש"י¹⁶³ את טעם
19 הדבר [מכיון שזהו ענין הדורש ביאור בפשוטו של מקרא] - "משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו
20 תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל".
- 21 והענין בזה - ובהקדים:
- 22 כל עניני הקרבנות ישנם גם בעבודה הרוחנית בנפש האדם - כידוע מה שכתב הרמב"ן¹⁶⁴ בביאור מעשה
23 הקרבנות, "שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו . . וראוי לו שישפך דמו כו' לולא חסד הבורא
24 שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה כו'". וכפי שמבאר רבינו הזקן¹⁶⁵ מה שכתוב¹⁶⁶ "אדם כי יקריב מכם
25 קרבן לה'", ולא "אדם מכם כי יקריב" - שהקרבן הוא "מכם ממש, שיקריב את נפש האדם שלמטה לה'".
- 26 ותוכן ענין הקרבנות הוא - "ונרצה לו לכפר עליו"¹⁶⁷, כפי שמבאר רבינו הזקן ב'אגרת התשובה'¹⁶⁸ שהקרבן
27 פועל "שיהיה לרצון לפני ה' ומרוצה וחביב לפניו יתברך כקודם החטא, להיות נחת רוח לקונו מעבודתו".
28 כלומר: לא זו בלבד שהקרבן מונע ענין של עונש, מפני "חסד הבורא שלקח ממנו תמורה כו'", ובלשון רבינו
29 הזקן¹⁶⁸: "אין מזכירין לו דבר וחצי דבר כו'", אלא יתירה מזו - שנעשה מרוצה וחביב לפניו יתברך.
- 30 והנה, עיקר ענין התשובה הוא - הקבלה מכאן ולהבא, "שיגמור בלבו שלם לבל ישוב עוד לכסלה"¹⁶⁹.
31 אמנם צריך להיות גם הווידי ובקשת מחילה (חרטה על העבר), אבל זהו חלק ממצות התשובה, ועיקרה -
32 שמכאן ולהבא לא יחטא עוד.
- 33 וזהו התוכן דפרה אדומה - כפרה על חטא העגל, שהוא השורש ומקור לכל החטאים¹⁷⁰, ובעיקר - שמכאן
34 ולהבא נעשית כללות ההנהגה על-פי הוראת התורה.

(164) עה"פ ויקרא א, ט.

(165) לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך.

(166) ויקרא א, ב.

(167) שם, ד.

(168) פ"ב.

(169) אגה"ת פ"א.

(170) ראה סנהדרין קב, א. פרש"י עה"פ תשא לב, לד. וראה

לקו"ש ח"ג ע' 978. ועוד.

(156) פרש"י פרשתנו י, כ.

(157) נדפס לקמן ע' 1361 ואילך.

(158) ב"ב עג, סע"ב ואילך.

(159) פרש"י שם.

(160) ראה לקוטי לוי"צ אגרות ס"ע שנה.

(161) עש"מ מאמר חקו"ד ח"ב פ"ח. ועד"ז במגלה עמוקות עה"ת

שלח יד, לה.

(162) סנהדרין קח, א (במשנה).

(163) חוקת יט, ב - בפירוש הב' (לאחרי פסוק כב).

- והנה, כדי לפעול שמכאן ולהבא לא יחטא עוד, ויתירה מזו: לפעול שלכתחילה לא יבוא לידי ענין של חטא
 - לזה דרוש כללות ענין החינוך, "חנוך לנער גו' גם כי יזקין לא יסור ממנה"¹⁷¹, היינו, שעל-ידי החינוך המתאים
 ברוח התורה והיהדות, מבטיחים שבמשך כל ימי חייו תהיה הנהגתו על-פי הוראת התורה, כך שמלכתחילה לא
 יבוא לידי ענין של חטא חס-ושלום.
 ועל-פי-זה מובן הדיוק "תבוא אמו ותקנח" - שכן, ענין החינוך תלוי (בעיקר) ב"אם" דוקא¹⁷², שלהיותה
 "עקרת-הבית" הרי היא הקובעת ומנהיגה את האווירה בכל הבית, כך שבכוחה וביכולתה לעצב את דמותם
 הרוחנית של הבנים והבנות, שכללות הנהגתם תהיה על-פי הוראת התורה.
 ויש להוסיף בזה - ביאור השייכות לחטא העגל דוקא:
 "עגל הזהב" מורה על התשוקה והתאוה ועד לאופן של השתחווה - כדי להשיג ריבוי כסף וזהב כו',
 אשר, לדאבונו, זוהי "מכת מדינה"... מפני גודל החושך, "החושך יכסה ארץ"! וכיוצא בזה בנוגע להשתחווה
 ורדיפה אחרי קנאה תאוה וכבוד כו'.
 ועל זה צריך להיות ענין של "קינוח" - לחנך את בני ובנות ישראל שעיקר רצונם ותשוקתם יהיה בעניני
 קדושה ויהדות, תורה ומצוותיה, ולא בענינים של כסף וזהב כו'.
 כו. אמנם, עדיין צריך להבין: מהלשון "תבוא אמו ותקנח", משמע, שהמדובר לאחר שנעשה דבר
 בלתי-רצוי, ואם כן, כיצד יתאים זה עם האמור לעיל אודות שלילת ענין בלתי-רצוי מלכתחילה, שלא יבוא לידי
 ענין של חטא כלל?
 והביאור בזה:
 מצד טבע תולדתו של האדם, יכול הוא להמשיך ולהתאוות לדברים בלתי-רצויים (לא במעשה בפועל
 חס-ושלום, כי אם משיכה ותאוה בלבד), ובלשון הכתוב¹⁷³: "יצר לב האדם רע מנעוריו".
 ועד כדי כך, שאפילו אצל ה"בינוני" [שמדתו היא "מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך"¹⁷⁴] ש"לא עבר
 עבירה מימיו ולא יעבור לעולם"¹⁷⁵, הנה "מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו בחלל השמאלי
 כתולדתו כו'"¹⁷⁶, ולכן יכול "להתאוות תאוה לכל עניני גשמיות עולם הזה בין בהיתר בין באיסור חס-ושלום",
 אלא שבנוגע לפועל ממש - אין ליצר-הרע שליטה וממשלה להוציא תאוותו מהכח אל הפועל, אפילו בנוגע
 למחשבה והרהור בלבד, "שיקבל ברצון חס-ושלום הרהור זה הרע . . אלא מיד . . דוחהו בשתי ידיים כו'".
 ונמצא, שלא מדובר אודות ענין של חטא במעשה בפועל חס-ושלום, כי אם אודות עצם מציאותו של היצר,
 "יצר לב האדם רע מנעוריו", מצד טבע הבריאה (ולא מצד מעשה ידי אדם) - על-דרך ובדוגמת הקינוח במשל,
 להסיר ענין שאינו אלא מצד טבע הבריאה כו'.
 ועל-פי-זה מובן שגם על חינוך באופן שמלכתחילה לא יבוא לידי ענין של חטא, נופל לשון "קינוח" -
 ביחס ל"יצר לב האדם (שהוא) רע מנעוריו", לקנח ענין זה שלא יבוא לידי פועל חס-ושלום.
 כז. על-פי-זה מובן שבשבת פרשת פרה מודגשת מעלתן של נשי ישראל - "תבוא אמו ותקנח" - שבידן
 ניתנה הזכות והאחריות לחנך את בני ובנות ישראל ברוח התורה והיהדות.
 וכמדובר כמה פעמים שענין החינוך מתחיל תיכף ומיד משעה שיוצא לאור העולם, ולכן נהגו ישראל שתיכף
 ומיד כאשר התינוק יוצא לאור העולם תולים מסביבו שמות קדושים כו', ומשתדלים שיראה ציורים של דברים
 טהורים בלבד¹⁷⁷, וכמו כן נהגו נשים בישראל לשיר לילדים קטנים שיר שתוכנו "כי טוב סחרה מכל סחורה",
 ישנם אמנם צימוקים ושקדים, אבל התורה היא הדבר הטוב ביותר, ועוד שירים כיוצא בזה - כי למרות
 שחושבים שהתינוק אינו מבין מאומה, ואינו יודע מהי "תורה", ומה הם - להבדיל - צימוקים ושקדים, הרי
 בפנימיותו שומע הוא את הכל, ולכן, כאשר מחדירים בו ענין זה בקטנותו, הרי זה מסייע שכאשר אביו יתחיל
 ללמדו תורה כשיגדל, יבקש מאביו שילמד עמו עוד יותר ועוד יותר (במקום לשחק במשחקים)!

(174) תניא רפי"ד.

(175) שם פי"ב.

(176) שם פי"ג.

(177) ראה בארוכה - שיחת כ"ף מרחשון שנה זו.

(171) משלי כב, ו.

(172) ראה של"ה שער האותיות דמ"ד ע"א - הובא בצוואת כ"ק

אדנ"ע (סוף קונטרס חנוך לנער). ועוד.

(173) נח ח, כא. ובפרש"י עה"פ (מב"ר פל"ד, י).

- 1 ולאמיתו של דבר - מתחיל ענין החינוך עוד לפני שהתינוק יוצא לאויר העולם, במשך ט' חדשי העיבור,
2 ועוד לפני-זה - כאשר ההכנה לזה היא באופן של טהרת המשפחה, כולל - הענין דכשרות האכילה ושתיה
3 דאביו ואמו, היינו, שהדם ובשר של אביו ואמו (כולל - הלובן שבאב והאודם שבאם, שמהם נעשה הולד¹⁷⁸)
4 הם ממאכלים ומשקאות כשרים, וכן הענין ד"נר דלוק" - נרות שבת קודש ויום-טוב, שכל ענינים אלו ניתנו
5 לנשי ישראל.
- 6 ולכן, בעמדנו בשבת פרשת פרה, שבה מודגשת מעלתן של נשי ישראל - ישנה נתינת כח מיוחדת להוסיף
7 ביתר שאת וביתר עוז בכל ענינים אלו.
- 8 כח. כל האמור לעיל אודות מעלתן של נשי ישראל - הרי זה בקשר לכנס של נשי ישראל (במסגרת "שבוע
9 האשה היהודיה") שהתחלתו היתה בשבת שעברה (ערב פורים) וסיומו בשבת זו (שבת פרשת פרה) - שבשניהם
10 מודגשת מעלתן המיוחדת של נשי ישראל, כנ"ל בארוכה.
- 11 ובקשר לזה - יהי-רצון שכל עניני הכנס יהיו בהצלחה רבה ומופלגה, וככל עניני קדושה - שבהם לא קיים
12 המושג של "סיום", אלא זה סיום של שלב מסויים, על מנת להוסיף ולהעלות בקודש, ביתר שאת וביתר עוז.
- 13 ודוגמתו - בלימוד התורה [שהרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹⁷⁹], שכאשר מסיימים מסכת אחת,
14 ולדוגמא: מסכת ברכות, אומרים ומבקשים: "יהי רצון כו' כשם שעזרתני לסיים מסכת ברכות כן תעזרני להתחיל
15 מסכתות וספרים אחרים כו'",
- 16 עד שבאים לסיום סדר טהרות - כאשר יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹⁸⁰ - שסיומה:
17 "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"¹⁸¹, היינו, שעל-ידי ענין התורה, "אין עוז אלא תורה"¹⁸², פועלים
18 שלום בעולם, במקום כזה שיש צורך לפעול ענין של שלום, מכיון שלולי זאת היתה ההנהגה באופן הפכי
19 חס-ושלום, ועד לתכלית השלימות בענין ה"שלום" - אתהפכא חשוכא לנהורא, שגם הצד שכנגד מתהפך ונעשה
20 אוהב וידיד, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי ב'דיבור המתחיל' פדה בשלום נפשי¹⁸³ שזהו אמיתית ענין השלום.
- 21 וכל זה קשור עם השלימות המשולשת: שלימות העם - "מנער ועד זקן טף ונשים", שלימות התורה - "קיימו
22 מה שקיבלו כבר"¹⁸⁴, ושלימות הארץ - כאשר כל בני ישראל באים ל"ארץ טובה ורחבה"¹⁸⁵, "טובה" - כפי
23 שהיא בשלימותה, ורחבה - באופן ד"כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך"¹⁸⁶, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי
24 משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.
- 25 כט. בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו - ישנן שתי הערות:
26 הערה א' - על מאמר הזהר¹⁸⁷ "ויהי ביום השמיני וגו', ר' יצחק פתח ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני
27 אלקים"¹⁸⁸, זכאין אינון ישראל וכו'", ומבאר אאמו"ר¹⁸⁹ "השייכות דהפתיחה הזאת הכא, ולמה רבי יצחק דוקא
28 פתח בה" - באותיות הקבלה.
- 29 ובהערה הב'¹⁹⁰ - מבאר (בין הדברים) את מאמר הזהר¹⁹¹ אודות ג' ענינים ב"כוס של ברכה".
- 30 וכמדובר כמה פעמים - לא ביאר אאמו"ר את פרטי הענינים שיש ללמוד בנוגע לעבודת ה'. וגם: מכיון
31 שבקביעות שנה זו באה פרשת שמיני ביחד עם פרשת פרה - מובן, שהענינים המבוארים בזהר דפרשת שמיני
32 יש להם קשר גם עם פרשת פרה.
- 33 וכפי שיתבאר לקמן.

(185) שמות ג, ח.

(186) ראה יב, כ.

(187) לה, ב.

(188) איוב לח, ז.

(189) לקוטי לוי"צ ריש פרשתנו (ע' רסז).

(190) שם ע' רסט.

(191) לט, א ואילך.

(178) ראה נדה לא, א.

(179) זח"ב קסא, רע"ב. וראה ב"ר בתחלתו.

(180) זכרי' יג, ב.

(181) תהלים כט, יא.

(182) מדרש תהלים עה"פ ח, ג. שהש"ר פ"ב, ג. וראה ויק"ר פל"א,

ה. יל"ש בשלח רמז רמד. ועוד.

(183) שערי תשובה ח"א פי"א.

(184) שבת פח, א.

ל. הביאור בפירוש רש"י:

מה שלא נצטוו ישראל על האיסור דאכילת חיות ובהמות שאינם טהורות מיד לאחר מתן תורה - אפשר לתרץ בפשטות, שבתקופה זו לא היה ענין זה נוגע למעשה בפועל:

במשך כל התקופה הסמוכה למתן תורה - חנו ישראל בסביבות הר סיני, כלומר, במדבר סיני (עד לשנה הבאה¹⁹²). ומכיון שבמקום מדבר אינם נמצא כלל בעלי-חיים, כגון: גמל, שפן וארנבת, וכן עופות, כמו "נשר" וכיוצא בזה, ועל-אחת-כמה-וכמה "כל אשר במים" - אין צורך להזהיר מיד על איסור אכילתם, מכיון שבלאו-הכי לא היתה קיימת אפשרות כלל לאכלם.

ובנוגע ל"נחש" ("כל הולך על גחון"¹⁹³) שנמצא ב"מדבר" נזכרו שכתוב¹⁹⁴ "המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב גו'" - הרי הבן-חמש למקרא יודע שבצאתם ממצרים הלך לפניכם "עמוד ענן", שתפקידו היה "לנחותם הדרך"¹⁹⁵, וכן להרוג נחשים ועקרבים¹⁹⁶. וכפי שיועד הבן-חמש למקרא אודות קיום מצות סוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"¹⁹⁷, ובודאי הסביר לו אביו שהכוונה ל"ענני כבוד" שהקיפו את מחנה בני ישראל¹⁹⁸, ומכיון שכן, מבין בפשטות שבשטח דמחנה ישראל לא היו נמצא נחשים ועקרבים.

ולכן, לכל לראש באו ענינים שהזמן גרמא - נדבת המשכן והקמתו כו', ורק אחר כך נצטוו על איסור אכילת חיות ובהמות שאינם טהורות, דבר שיהיה נוגע לפועל בזמן שלא-חריזה - כאשר יתקברו למקום ישוב, לארץ סיחון ועוג, וכיוצא בזה, שאז תהיה באפשרותם לקנות מתגרי אומות העולם, וכיוצא בזה.

לא. אמנם, עדיין צריך להבין: בסיום פרשתנו נאמר: "להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל". ומפרש רש"י: "בין הטמא ובין הטהור - צריך לומר בין חמור לפרה, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו. ובין החיה הנאכלת - צריך לומר בין צבי לערוד, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין שנוולדו בה סימני טריפה כשרה לנוולדו בה סימני טריפה פסולה". כלומר, שבפרשה זו נאמרו גם דיני שחיטה וטריפה.

ועל-פי-זה - יוקשה: הן אמת שכל פרטי הדינים אודות בעלי-חיים שאינם טהורים לא היו נוגעים למעשה בפועל מיד לאחר מתן תורה, מכל-מקום, דיני שחיטה וטריפה היו נוגעים למעשה בפועל כאשר רצו לאכול בשר, ואם כן, היתה צריכה פרשה זו להאמר מיד לאחר מתן תורה מפני דיני שחיטה וטריפה שבה?

והביאור בזה:

בפרשת בשלח¹⁹⁹ מסופר שכאשר בני ישראל ביקשו לאכול בשר - אמר הקב"ה: "בין הערביים תאכלו בשר ובבוקר תשבועו לחם", וכך הוה - "ויהי בערב ותעל השלו וגו'". ומפרש רש"י: "שלו - מין עוף ושמן מאד". ומזה מובן, שמלבד ה"שלו" (והלחם, מן) לא אכלו בני ישראל עוד בשר - כי למרות ש"הרבה בהמות היו להם"²⁰⁰, פשיטא שלא יבזבוזו את ממונם לשחוט בהמות שלהם כאשר הקב"ה נותן להם "שלו", מין עוף "שמן מאד", שהוא גם טעים יותר מבשר בהמה! ואם ימצא "משוגע" שבמקום לאכול עוף טעים, ירצה לבזבזו את ממונו לשחוט בהמה כדי לאכול בשר שאינו טעים כל כך - הרי "בשופטני לא עסקינן"!

ואף שגם בשר עוף צריך שחיטה, ואם כן, היו צריכים לדעת דיני שחיטה מיד לאחר מתן תורה כדי שיוכלו לאכל "שלו" - הנה: בגמרא²⁰¹ מצינו אמנם ש"שלו" הוא "דבר שטעון שחיטה", אבל הבן-חמש למקרא לא למד עדיין ענין זה, ומכיון שכן, אינו יודע שיש חיוב (מן התורה) בשחיטת עוף.

(197) אמור כג, מג.

(198) פרש"י עה"פ.

(199) טז, יב"ג.

(200) פרש"י שם, ח.

(201) יומא עה, ב.

(192) ראה פרש"י בהעלותך י, יא.

(193) פרשתנו יא, מב ובפרש"י.

(194) עקב ח, טו.

(195) בשלח יג, כא.

(196) פרש"י בהעלותך שם, לה.

- 1 בנוגע לבשר בהמה - למד כבר בחומש בראשית²⁰² "וטבוח טבח והכן", שפירושו - בפשטות - שחיטה,
- 2 ושם המדובר הוא בבשר בהמה - כמובן ממה שכתוב בהמשך הענין²⁰³ "וישימו לו לבדו ולהם לבדם כי לא
- 3 יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים", שטעם הדבר הוא - מכיון שמצרים עבדו
- 4 לבהמות²⁰⁴. וכמו כן למד לפני-זה בסיפור עקידת יצחק: "ויקח את המאכלת לשחוט . . ויקח את האיל ויעלהו
- 5 לעולה"²⁰⁵ - "איל" דוקא, ולא עוף. אבל בנוגע לעוף - לא למד עדיין שיש חיוב (מן התורה) בשחיטת עוף.
- 6 ואפילו אם ראה ששוחטים עוף (בעת "כפרות" וכיוצא בזה) - הרי אפשר שאין זה אלא מדברי סופרים.
- 7 ומכיון שכן, מובן, שדיני שחיטה (כחלק מהציוויים שבפרשתנו בנוגע לאכילת בעלי-חיים) לא היו נוגעים
- 8 לפועל מיד לאחר מתן תורה, כאשר הבשר היחידי שאכלו בני ישראל - היה ה"שלו", שאינו חייב בשחיטה
- 9 (מן התורה).
- 10 **לב.** הביאור בנוגע להערות אאמו"ר:
- 11 בענין ד"ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלקים" - ישנם ב' הענינים דחסדים וגבורות: "ברן יחד כוכבי
- 12 בוקר" - ענין החסדים, בחינת בוקר דאברהם, "ויריעו כל בני אלקים" - בחינת הגבורות, כי "אלקים" הוא
- 13 בחינת הגבורה.
- 14 וזהו הקשר לפרשת פרה - כמבואר ב'לקוטי תורה'²⁰⁶ (והובא במאמר דלעיל) שבעבודת פרה אדומה ישנם
- 15 ב' הקוין דחסד וגבורה: שריפת הפרה - ענין הגבורה, ונתינת "מים חיים" - ענין החסדים, ב' הקוין דרצוא
- 16 ושוב כו'.
- 17 **לג.** ביאור הקשר עם רבי יצחק - "פתח רבי יצחק":
- 18 אאמו"ר מבאר ש"יצחק" הוא בחינת הגבורות, ומספרו הוא ח' פעמים הוי', לכן הוא שייך ליום השמיני.
- 19 ויש להוסיף בזה: "יום השמיני" קאי על ראש חודש ניסן, ש"אותו היום נטל עשר עטרות"²⁰⁷. וזהו הקשר עם
- 20 יצחק - מכיון שראש (ועיקר) התיבה היא אות יו"ד, שזהו הענין ד"עשר עטרות".
- 21 וכמו כן קשור ענינו של יצחק עם פרשת פרה:
- 22 התוכן דפרשת פרה הוא - עבודת התשובה. והנה, העילוי דעבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים הוא -
- 23 שעל-ידי ענין התשובה נעשית מציאות חדשה לגמרי. כלומר: עבודת הצדיקים היא באופן ד"ילכו מחיל אל
- 24 חיל"²⁰⁸, היינו, עליה במציאותו הקודמת, אבל על-ידי עבודת התשובה - נעשית מציאות חדשה לגמרי.
- 25 וזהו הקשר עם ענינו של יצחק - שפרחה נשמתו בעת העקידה²⁰⁹, ולאחרי-זה נעשה מציאות חדשה לגמרי.
- 26 ומכיון שענין העקידה הוא ענין תמידי [שלכן לא נאמר זכירה ביצחק מכיון ש"אפרו של יצחק נראה לְפָנֵי צבור
- 27 ומונח על המזבח"²¹⁰] - מובן, שענינו של יצחק הוא - מציאות חדשה.
- 28 **לד.** ביאור קשר הענין ד"כסא דברכה" (המבואר בהערה השניה) עם פרשת פרה:
- 29 פרשת פרה קשורה במיוחד עם חג הפסח - כמבואר לעיל (במאמר) הקשר ד"זאת חוקת התורה" דפרה
- 30 אדומה עם "זאת חוקת הפסח".
- 31 ובנוגע לחג הפסח גופא - קשורה פרשת פרה עם כוס שלישי דליל הפסח, שהרי פרשת פרה היא היא הפרשה
- 32 השלישית בין ד' הפרשיות, כנגד כוס שלישי דפסח.
- 33 וזהו הקשר דפרשת פרה עם כוס של ברכה - כי הכוס השלישי דפסח הוא הכוס שמברכים עליו ברכת המזון,
- 34 "כסא דברכה".
- 35 **לה.** ויהי-רצון אשר מפרשת פרה נבוא תיכף ומיד לפרשת החודש - ענין הגאולה (כנ"ל סעיף יא), ובאופן
- 36 ד"מיסמך גאולה לגאולה", ללא כל הפסק, כשם שאין מפסיקים בין כוס שלישי לכוס רביעי.

(207) שבת פז, ב. תו"כ ופרש"י ר"פ שמני.

(208) ברכות בסופה.

(209) זח"א ס, רע"א. פדר"א סל"א.

(210) תו"כ ופרש"י בחוקתי כו, מב.

(202) מקץ מג, טז.

(203) שם, לב.

(204) ראה פרש"י שם.

(205) וירא כב, י"ג.

(206) חוקת נו, ב ואילך.

- ובפשטות - שבקרוב ממש זוכים לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, ואז יראו כל בני ישראל, ביחד עם משה ואהרן, את שריפת הפרה העשירית (שבה ינתן גם מאפר הפרה שנעשתה על-ידי משה רבינו²¹¹) שתיעשה על-ידי משיח צדקנו²¹², ביחד עם ה"שירה העשירית"²¹³, וכל זה - במהרה בימינו ממש, בשנה זו ובחודש זה וביום זה ממש, "נאו".
- כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "ווי וואנט משיח נאו". ואחר כך צוה לה'שליח-ציבור' שיחיה לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש".
- הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.
- לו. כאמור לעיל - יש לעסוק כבר בכל הענינים הקשורים עם "מעוֹת חטים", וכל המקדים הרי זה משובח, וכל המרבה הרי זה משובח.
- ויהי-רצון שהזריזות בזה (כל המקדים) תביא לידי זריזות בענין הגאולה - באופן ד"אחישנה"²¹⁴, "מיד הן נגאלין", "מיד" ממש, לפי המושגים שלנו; והריבוי בזה (כל המרבה) יביא לריבוי ד"כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך", במהרה בימינו ממש.

213 (213) מכילתא בשלח טו, א. תרגום שה"ש א, א.
214 (214) ישעי' ס, כב. סנהדרין צח, א.

211 (211) ראה משנה ותוספתא - פרה ספ"ג. רמב"ם הל' פרה אדומה
ספ"ג.
212 (212) יל"ד ר"פ חוקת. רמב"ם שם.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אד"ש, תשי"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

...במ"ש אודות נסיעה לכאן, מובן שבד"א באם יש מוצא לכסף אבל פשוט שאין מקום להכנס בחובות, ובמ"ש אודות נסיעה באנית מסע, מובן שזה מופרך הן מטעם הבריאות והן מטעם איבוד זמן.

בהנוגע לנסיעה באני באם כנ"ל יש כסף על זה ונסיעה שאינה קשורה בחילול שבת **כלל**, ובזמן שלא יגע כלל בעבודתו בקדש בהרשת ובהסכמת זוגתו תחי' - יש להתענין אודות זה.

בודאי ינצלו ימי הפורים להתפתחות מוסדות הרשת ובנקודה התיכונה הפצת המעינות חוצה.

בברכה לבשו"ט.

לקוטי שיחות פרשת שמיני כרך יז

א.

לכל הפרשיות שבאותה פרשה (סדרה) יש נקודה משותפת הרמוזה בשם הפרשה

1 דובר כבר פעמים רבות אודות חלוקת הפרשות בתורה
2 – ג"ן סדרים דאורייתא¹ (נ"ג פרשות התורה), שלמרות
3 שבכל פרשה (סדרה) יש מספר פרשיות, וכל פרשיה היא
4 ענין בפני עצמו, בכל זאת העובדה שכל הפרשיות הללו
5 נמצאות בפרשה אחת, היא הוכחה לכך שיש ביניהן נקודה
6 משותפת.
7 כיוון שתוכנו של כל דבר נרמז ומתבטא ב"שמו אשר
8 יקראו לו בלשון הקודש"², מוכן שהנקודה המשותפת לכל
9 עניני סדרה זו רמוזה בשם הפרשה, כי שמות הפרשות הם
10 שמות שעל-פי התורה³.

11 ולמרות שבקשר לתוכן הפרטי של כל פרשיה בפני
12 עצמה קיים הבדל גדול יותר בין הפרשיה הראשונה
13 לפרשיה האחרונה של אותה פרשה (סדרה), מאשר בין
14 הפרשיה הראשונה שבפרשה לפרשיה האחרונה בפרשה
15 (סדרה) שלפניה, כי פרשיות אלו סמוכות זו לזו
16 (ו"סמוכים" הוא דרך לימוד על-פי תורה⁴), בעוד אשר בין
17 הפרשיה הראשונה לבין הפרשיה האחרונה באותה פרשה
18 יש מספר פרשיות המפרידות ביניהן – אבל הנקודה
19 המשותפת שהוזכרה לעיל נמצאת דוקא בפרשיות אלו,
20 שהן בפרשה אחת, גם אם אינן סמוכות⁵.

ב.

לתחלת פרשת שמיני ולענין "זאת החיה" יש נקודה משותפת הרמוזה בשם הפרשה

21 כך מוכן גם בקשר לפרשתנו: מצד אחד יש לתחלת
22 הפרשה "ויהי ביום השמיני" קשר הדוק הרבה יותר לסיום
23 הפרשה שלפניה, מאשר לפרשיות "זאת החיה..."⁶,
24 שנמצאת בסוף פרשת שמיני. קשר זה מוכן גם בפשטות,
25 ש"ויהי ביום השמיני" בא כהמשך לענין שבעת ימי
26 המילואים, שבסוף הפרשה הקודמת, ואילו ל"זאת החיה"

(1) ראה זח"א (מהנ"ע) קד, ב. ח"ב רז, ב. תקו"ז תי"ג (כט, רע"ב). ועוד.

(2) ראה שער היחוד והאמונה פ"א.

(3) ראה בכל הנ"ל לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 58 ואילך.

(4) גם בפשט"מ (וגם מסדרה אחת לסדרה לפנ"ז – ראה פרש"י ר"פ משפטים. ר"פ בהעלותך. ר"פ שלח). ולא רק במשנה תורה. וראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(5) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 118.

(6) יא, ב ואילך. והפרשיות שלפנ"ז כולם היו ביום שמיני למילואים ע"פ

אין, לכאורה, כל קשר לכך. אבל כיוון שלכל פרשה יש
נקודה מיוחדת שבה היא שונה מכל הפרשות האחרות,
מובן, שלשתי הפרשיות "ויהי ביום השמיני" ו"זאת החיה"
יש תוכן מיוחד, שאיננו קיים בפרשת "קח את אהרן..."⁷,
ותוכן זה רמוז בשם הפרשה – "שמיני".

ג.

הכנה ל"שמיני", וחלק מ"שמיני" עצמו

בשמה של פרשה זו אין רמז לכך שמדובר כאן אודות
שמיני למילואים, ואפילו לא לכך שמדובר כאן אודות היום
השמיני, כי הפרשה איננה נקראת "יום שמיני"⁸, אלא
"שמיני" סתם – ומובן שיש לכך קשר עם הענין הכללי של
"שמיני", ולא לענין הפרטי של מילואים או ימים, שבו
הוא השמיני.

לפי ההסבר בסעיף ב' אודות ההבדל בין הקשר של
הפרשיה הראשונה בפרשת שמיני אל סופה של הפרשה
שלפניה, לבין הקשר שלה לפרשיה אחרת בפרשה זו, יוצא
שפרשיית "קח את אהרן", הכתובה בפרשה הקודמת,
מהווה רק הקדמה ל"שמיני", אך איננה חלק מ"שמיני",
כפי שבפשטות הענין היוו "שבעת ימי המילואים" הכנה
והקדמה ליום השמיני. ואילו פרשיית "זאת החיה",
הכתובה בפרשת שמיני, היא חלק מ"שמיני" עצמו.

ד.

שני קצוות בתוכן של "שמיני" – מבטא את השלימות בגילוי האלקות

ויוכן בהקדים: בתוכן המספר "שמיני" אנו מוצאים
שני קצוות. מצד אחד מורה המספר "שמיני" על ענין
שמופד מן השבעה שקדמו לו, כהסבר ה"כלי יקר"⁹, שכל
עניני הבריאה הם במספר שבע, והמספר "שמיני" הוא
מיוחד אליו יתברך¹⁰.

משמעות הדברים היא, כמוסבר במספר מקומות¹⁰,
שהמספר "שבעה" איננו כולל רק את עניני הבריאה עצמה,
אלא גם את האור האלקי ה"מתלבש" בבריאה¹¹, ו"שמיני"

פשטות הכתובים. ולהעיר מפרש"י שם: את כולם השוה כו' לפי שהשווה ברמימה כו'.

(7) צו ח, ב ואילך.

(8) להעיר שברמב"ם בסדר תפלות כו' בסופו כ' ויהי ביום השמיני.

(9) ריש פרשתנו. וראה רבינו בחיי כאן.

(10) ראה ד"ה ויהי ביום השמיני דשנת תש"ד ותש"ה. לקו"ש ח"ג

[המתורגם] ע' 233.

(11) ראה תש"ד שם סוף סעיף יו"ד (ותש"ה) שבוה נכלל גם אור הסוכ"ע.

ה' הוא ללא גבול, ולכן הוא יכול לדרת גם למטה-מטה, עד לידי כך ש"יראה" באמצעות בשר גשמי¹⁸ נולא בגלל תכונותיו של הבשר עצמו, הרי אז גילוי האלקות בעולם, אפילו כאשר הוא בראה מוחשית¹⁹, הוא באופן של "חידוש" והוספה בעולם, כיוון ש"ראית" כבוד ה' על ידי הבשר הגשמי איננה מפני טבעו.

האופן ה"פשוט" האמיתי הוא, כאשר הבשר יראה את "כבוד ה'" בגלל תכונותיו וטבעו של הבשר עצמו²⁰, בדיוק כפי שעניי בשר רואות דברים גשמיים בגלל תכונותיהן וטבען של עיני הבשר עצמן²¹.

זהו הקשר בין ימות המשיח לבין המספר "שמונה": הענין של "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר" מבטא את שני הקצוות, אשר כפי שהוזכרו לעיל נמצאים ב"שמיני": "כבוד ה'" הוא נעלה ונפרד מן הבריאה, שהיא במספר שבע, ואף-על-פי-כן הוא יתגלה בעולם באופן שראית הגילוי תהיה מפני טבע העולם עצמו – ה"שמיני" ביחד עם ה"שבעה".

ו.

עצם מציאות העולם הוא הסתר לאלקות, וכיצד

יבוא מצדו גילוי

יש להבין: הרי העולם נמצא היום במצב שאלקות, ואפילו דרגת האלקות המתלבשת בבריאה, איננה נראית בו, ועובדה זאת (אינה פרט צדדי, חיצוני, שנוסף אל העולם, אלא) היא מפני שהעולם נברא באופן זה, שההעלם וההסתר בו הוא מפני עצם מציאותו²² וולכן הוא

1 רומז לאור האלקי הנעלה מהתלבשות בעולם, האור שלמעלה מהשתלשלות¹².

3 אך מצד שני, משמעות המילה "שמיני" מראה על כך שאין זה ענין בפני עצמו, אלא ענין הקשור ובא כהמשך לענינים של "שבעה".

6 כך מבטא ה"שמיני" את השלימות בגילוי האלקות: תכלית הכוונה היא שגם האור האלקי הנעלה מהשתלשלות ירד וישפיע בגלוי בעולם, וזה רמוז במילה "שמיני" – גם מה שמופרד ונעלה מן הבריאה (מן ה"שבעה", כדברי ה"כלי יקר"), יהיה באופן של "שמיני", הקשור ל"שבעה" – לעניני הבריאה.

ה.

שמונה נימין בכינור של ימות המשיח

12 זהו ההסבר לכך ש"כנור של ימות המשיח"¹³ יהיה בעל "שמונה נימין"¹⁴:

14 בימות המשיח יהיה החידוש של "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר"¹⁵. למרות ש"כבוד ה'" הוא נשגב באין-ערוך מן הבריאה¹⁶, בכל זאת הוא יתגלה באופן של "וראו כל בשר" – בראה מוחשית של בשר גשמי¹⁷, עד שגילוי דרגת כבוד ה' לא יהווה חידוש, אלא כדבר "פשוט" בעולם הגשמי.

20 כלומר, העובדה שהבשר הגשמי יראה את "כבוד ה'" תהיה לפי תכונת הטבע של המציאות הגשמית אז, באופן האמיתי של "פשטות", כדלהלן:

23 כאשר הבשר "רואה" את כבוד ה' רק מפני ש"כבוד

(12) וכלי הכלי יקר "כי מספר זה מיוחד אליו ית".

(13) שהובא בכלי יקר שם.

(14) ערכין יג, ב. וראה לקו"ת תזריע כא, ד.

(15) ישעי' מ, ה. וראה כלי יקר שם "שלימות המשיח נגלה כבו' ה' וראו כל בשר כי ה' אחד ורכב על ז' כו".

(16) ראה ד"ה מצה זו תרעה (בהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקל) דכבוד ה' הוא מל' דא"ס כמו שהוא לפנה"צ.

(17) וראה תר"ח תצה תפכ, א ואילך. שער האמונה פכ"ה. ובתו"ח שם: אפילו בהמות יכירו את בוראם ויבין כל יצור כו'.

(18) ראה המשך תער"ב שם ע' תתקלא שעד"ז ה' בעת מ"ת.

(19) בכללות כשהגילוי הוא באופן של ראי' הו"ע של פשיטות ולכן הובא הדוגמא לזה (המשך תער"ב שם ע' תתקלה) מקי"ס וביהמ"ק: בשעת קי"ס ראו הכל גילוי האו"ס כו' וכן בביהמ"ק דכשם שבא לדאות כך בא ליראות (חגיגה ב, א. ור"נ).

אמנם אמיתית הענין בדברך פשיטות הוא כאשר בא מצד טבע הבשר גופא, משא"כ בעת קי"ס זה "מצד הגילוי דאו"ס" ועד"ז בביהמ"ק ש"ה גילוי או"ס" ולכן אמיתית הפשיטות תהי' לעת"ל, ראה שם ע' תתקלו "וביותר מזה יהי' לעתיד כו". וראה שם ח"ג ס"ע אירסג ואילך.

(20) "וכמו"כ בגילוי הנבואה שיהי' לעתיד בכאו"א וכמ"ש ואשפוך את רוחי על כל בשר גו' ולא כמו גילוי הנבואה בנביאים שיש בזה כמה תנאים כו' ואחר כ"ז ה' גילוי הנבואה כדבר פלא שלמעלה מהטבע כו' משא"כ לעתיד יהי' הנבואה כמו דבר טבעי" (המשך שם ע' תתקלו). והיינו, אף שגילוי הנבואה הוא באופן של ראי' הרי מכיון שצריך לזה כמה תנאים כהקדמה לזה "אין הנבואה חלה אלא על כו" (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"א) וגם לאחר כל התנאים האלו אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם וכו' (שם ה"ד), וגם כשמכוונים דעתם "אפשר שתשרה שכונה עליהן ואפשר שלא תשרה" (שם ה"ה), וגם בזמן גילוי הנבואה צריך להיות ההכנה וכמו ויפשוט גו' וראה ואפול על פני (כהובא בהמשך שם), הרי מוכח, שלא רק שאי"ז בדרך פשיטות מצד טבע המטה אלא גם ש"הטבע לא יוכל לקבל זאת וע"כ ה' צ"ל הפשטות הגשמי וביטול החושים כו" – דבר חידוש.

(21) ראה בהמשך שם "דכמו שעשכשו תפיסת היש והמציאות הוא דבר טבע, כמו"כ יהי' לעתיד תפיסת האלקות כדבר טבעי כו".

(22) ראה תניא פל"ו "עד שנברא* עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש" כו'. וראה לקו"ש (המתורגם) ח"ו ע' 22 ואילך.

1 נקרא "עולם" מלשון העלם²³ (ושמו של כל דבר מבטא
2 את תוכנו העיקרי), אם כך, כיצד יתכן ש"וראו כל בשר"
3 יהיה לעתיד לבוא בגלל עצם הענין של בשר גשמי, בעוד
4 שהוא בניגוד לתכונות (הבשר) העולם?

ז.

הגילוי בימות המשיח תלוי בקיום המצוות בזמן הגלות

5 אדמו"ר הזקן אומר²⁴, ש"גילוי אור אין סוף ב"ה
6 בעולם הזה הגשמי", אשר יהיה בימות המשיח (ותחיית
7 המתים) "תלוי במעשינו ועבודתנו כל משך הגלות".
8 ולכאורה: מדוע הוא מדייק ומציין דוקא "כל זמן משך
9 הגלות"? הרי באמצעות "מעשינו ועבודתנו" אנו מביאים
10 ל"גילוי אור אין סוף ב"ה בעולם הזה הגשמי" מפני
11 מעלתן של המצוות, כפי שהוא עצמו מציין שם
12 ש"בעשייתה (של המצוה) ממשיך האדם גילוי אור אין
13 סוף ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות בעולם הזה",
14 ומדוע יש לכך קשר דוקא ל"זמן משך הגלות"?

15 אחד מההסברים האפשריים על כך הוא כדלהלן:

16 הגילוי של ימות המשיח ותחיית המתים יורגש מצד
17 טבע העולם עצמו (כפי שהוסבר בסעיף ה'), רק כאשר
18 המשכת והורדת השפע האלקי באמצעות המצוות (המשכה
19 הבאה לידי גילוי לעתיד לבוא), איננה כדבר מחוץ לעולם
20 [כלומר שהמצוות מביאות לידי כך שהעולם יגיע אל האור
21 האלקי, אבל העולם עצמו נשאר כמו שהיה לפני כן,
22 בהתהוותו, "עולם" לשון העלם], אלא כאשר המשכה זו
23 היא באופן כזה שהיא משנה את גשמיות העולם הזה.
24 ולכן הגילוי של ימות המשיח "תלוי במעשינו
25 ועבודתנו כל משך זמן הגלות" – כי הענין הטמון במצוות,
26 שינוי העולם, מתהווה בעיקר על-ידי המצוות שמקיימים
27 אותן בזמן הגלות.

ח.

קיום המצוות - תכלית העולם, אך נראה כדבר שמחוצה לו

28 הטעם בדבר שמעשה המצוות בכללותו פועלים המשכה

(23) לקו"ת שלח לו, ד. ובביאורו²⁵ להצ"צ ע' שנה: עולם ל' העלם כמאמר²⁶ (פסחים ג, א) ע"פ (שמות ג, טו) זה שמי לעלם (לשון העלם) שלא כמו שנכתב כר'.

(24) תניא רפ"ז.

(25) רש"י ר"פ בראשית. וראה גם ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

(26) ראה בארוכה ספר המאמרים אידיש בתחילתו. ד"ה אני ישנה תש"ט. ובכ"מ.

(27) בד"ה אני ישנה שם (ועוד), לפי שכח השכל מעלים על הרצון –

שמשנה את מהותו של העולם:

29
30 התכלית בבריאת העולם היא "בשביל התורה ובשביל
31 ישראל"²⁵, שבני ישראל יביאו באמצעות התורה ומצוותיה
32 לגילוי אלקות בעולם. יוצא מכך, שגילוי האלקות בעולם
33 באמצעות בני ישראל והתורה, אינו ענין שבא כדבר הנוסף
34 למציאותו של העולם, שהרי גילוי זה הוא הכוונה
35 והתכלית של העולם הזה עצמו. כלומר, העולם עצמו,
36 בפנימיותו, "דורש" שתתבצע תכליתו: גילוי האלקות בו
37 באמצעות התורה והמצוות של בני ישראל.

38 אך בכך עדיין אין די, שהרי "עולם" הוא מלשון
39 "העלם", כפי שצוין. כלומר, הבריאה מצד עצם מציאותה
40 היא כזאת שאין מורגשת בה התכלית שצריכה להתבצע
41 בה, אלא להיפך, מצד בריאתה ענינה הוא העלם. לפיכך
42 יוצא, שבקשר לעצם מציאותו של העולם, הרי המשכת
43 האלקות שעל-ידי המצוות היא דבר הנוסף אליו, מחוצה
44 לו!?

45 ושאלה זו מיושבת בכך שאומרים שהעובדה שהגילוי
46 שלעתיד נוצר באמצעות "מעשינו ועבודתנו" – היא
47 בעיקר "כל זמן משך הגלות" כדלהלן.

ט.

מדוע בגלות מתגלה יותר כח מסירות הנפש

48 מוסבר במספר מקומות בספרי החסידות²⁶, שבזמן
49 הגלות מאיר כוח מסירות הנפש יותר מאשר בזמן שבית
50 המקדש קיים, כי דוקא ההעלם וההסתור של זמן הגלות
51 מביאים לגילוי כוח מסירות הנפש.

52 כיצד יתכן ש"העלם" יביא לגילוי של מסירות נפש –
53 והלא "העלם" ו"גילוי" הם דברים נוגדים?

54 ולמרות שלכאורה זהו דבר טבעי, כפי שידוע המשל
55 הגשמי לכך, שבעקב שברגל קיימת שליטת רצון הנפש
56 יותר מאשר בראש, הרי עדיין נדרש הסבר, מדוע קבע
57 הקדוש-ברוך-הוא כך את טבע הבריאה²⁷?

ההסבר לכך:

58
59 כדי שתתבצע כוונת הבריאה של "דירה לו יתברך
60 בתחתונים", שהעולם עצמו יהיה דירה לקדוש-ברוך-הוא

פשיטות הנפש, משא"כ בעקב, ולכא"כ כ"ה גם בנמשל בכח המס"נ שבזמן הגלות ע"ש. אבל ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 76 הע' 30, שממ"ש בתו"א ו"בבחינה זו נקרא הרגל ראש כו" משמע דהעקב (מצד פחיתותו) הוא כלי לבחינת תחלתן (וראה גם ד"ה אני ישנה סה"מ אידיש ספ"ד). וכן מוכח גם מהענין (דדירה בתחתונים) דדוקא התחתונים הם דירה לעצמותו מצד ההרגש דמציאותו מעצמותו שבעוה"ז, ומזה מובן גם בכח המס"נ כדלקמן בפנים. וראה הע' 31.

י.

הקשר של פרשת שמיני לסוף פרשת צו ופרשת שמיני גופא לפרשיית "זאת החיה"

לפי האמור לעיל יובן ההבדל בין הקשר של פרשת שמיני לסוף פרשת צו לבין הקשר של פרשת שמיני לפרשת "זאת החיה":

בשבועת ימי המילואים, שעליהם מסופר בסוף פרשת צו, השיגו אהרן ובניו את כל מה שניתן להשיג על-ידי עבודה שלמטה, וגם את ההמשכה של אלקות הנמשכת על-ידי אתערותא דלתתא (התעוררות מלמטה) – דבר הנכלל בדרגת "שבעה"³³.

אך כל זה היווה הכנה ל"כבוד ה'", להשראת השכינה במשכן ביום השמיני למילואים, כדי שיהיה זה באופן של "שמיני", כלומר, שדרגת האלקות המובדלת לחלוטין מן הבריאה תתקשר גם עם עניני הבריאה שבמספר שבע³⁴.

פרשיית "זאת החיה", שמדובר בה אודות חיות ובהמות טמאות ואודות איסור אכילתן וטומאתן, שייכת ומהווה חלק מפרשת שמיני עצמה, כדלהלן:

הזיכור של העולם, מלשון העלם, שבאמצעותו מתגלה שכוונת בריאתו היא גילוי אלקות בדרגת האור המובדל

1 גם לפי טבעו²⁸, ברא הקדוש-ברוך-הוא את העולם באופן
2 שתשתקף בו הכוונה והתכלית, וכיון שהכוונה בכך
3 שהעולם נברא בהעלם והסתרה היא כדי שיבוא מכך גילוי
4 נעלה יותר – "יתרון האור מן החושך" – לפיכך נברא
5 העולם באופן כזה, שדוקא "העלם" זה יגלה ויהווה "כלי"
6 לאור יותר נעלה²⁹.

7 וכיוון שגם בעולם עצמו, כמו שהוא עדיין "עולם
8 מלשון העלם", לפני שנתגלתה הכוונה שבו, משתקפת
9 הכוונה שהעלם העולם הוא כדי שירד אליו שפע נוסף
10 ויתרון אור על-ידי קיום המצוות, הרי לפיכך גילוי האלקות
11 בעולם על-ידי קיום המצוות קשור עם מציאות העולם
12 עצמו.

13 זהו ההסבר לכך שהגילוי שלעתיד "תלוי במעשינו
14 ועבודתינו כל זמן משך הגלות" – כי בעזרת מסירות הנפש³⁰
15 שבזמן הגלות, מתגלה שהכוונה בהעלם העולם היא גילוי
16 האלקות על-ידי תורה ומצוות.

17 וזוהי הסיבה³¹ לכך שהמשכת האלקות על-ידי המצוות
18 בזמן הגלות פועלת יותר ו"מתלבשת" יותר במציאות של
19 "גשמיות עולם הזה"³², עד שלעתיד לבוא מופיע הדבר
20 בגלוי, ש"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר" יהיה לפי תכונות
21 וטבע הבשר עצמו.

בא דוקא ע"י ההעלם*, כנ"ל בארוכה, איזו שייכות יש (ומהו הצורך) בהקדמה דעבודת המטה ב' ימה"מ?

והביאור (בקיצור עכ"פ): בכדי שיה' לו ית' דירה בתחתונים שאלקות יומשך ויאיר בעולם בגילוי ובפנימיות, צריך ב' אופני עבודה: עבודה דמס"נ; ועבודה דכחות פנימיים, השגת אלקות ואהו"ר וכו'.

בהגילוי דמס"נ מתבטא איך ששהעלם דעולם כוונתו גילוי אלקות, אבל להיות שהעלם וישות זה הוא צד השוה שבכל הנבראים, הרי אינו פועל ומגלה שגם תכונות וגדרי הפרט דכל נברא הם כלים לאלקות [ועוד: מכיון שעבודה דמס"נ היא באופן שאין מתגבשים כ"א מתגברים על ההעלמות והסתרים – א"כ אי"ז שייך לעניני העולם עצמן], ולכן צריך להעבודה דהשגה ואהו"ר שגם גדרו הפרטי דכל נברא הוא כלי לאלקות.

ולאידך: העבודה דהשגה ואהו"ר אינה מספיקה כי (נוסף ע"ז שהאור הנמשך ע"ז הוא אור שבערך הבריאה הרי) מצד העלם דעצם דעולם הוא הוספה על עצם מציאותו, ולכן צריך להעבודה דמס"נ שמבטא שגם העצם דעולם הוא כלי לאלקות ושיה' יתרון האור – בחי' אור הבל"ג שלמע' מהשתל, שאי"ז הוספה על מציאותו שהרי ההעלם גופא מעורר גילוי כח המס"נ, ואי"צ ע"ז עבודה ויגיעה**.

ולכן ע"י הקדמת העבודה דהשגה ואהו"ר שנמשך האור שלפני"ע העולמות באופן גלוי ופנימי בפרטי גדרי הנבראים (אף שההמשכה היא כמו הוספה כנ"ל), – שבכללות היא גם העבודה שבזמן הבית (כבד"ה אני ישנה שם) – הרי כאשר נמשך לאח"ז אור הבל"ג – ועד, "ונגלה כבוד הרי" לעת"ל – הרי זה שייך לא רק לבחי' העלם וישות העולם (שההעלם מעורר אור הבל"ג – שבכללות הוא בזמן הגלות) – אלא גם בתכונות וגדרי הנבראים.

(28) ראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 73 ואילך.

(29) ע"פ מ"ש בפנים יומתק הלשון בתניא פל"ו "שימות המשיח.. הם תכלית ושליומות בריאת עוה"ז שלכן נברא מתחלתו" – דלכא"ה מה מוסיף ב"שלכן נברא מתחלתו" – כי ע"י הוספה זו דוקא מוסבר איך שהגילוי דימהו"מ ותהו"מ יהי' בהמציאות דעוה"ז גופא.

(30) להעיר מהמשך תער"ב ח"ג ס"ע א'רפא ואילך.

(31) בדר"ה מצא זה תש"ז פ"ב (ועד"ז בהמשך תער"ב פ"ב. ובכ"מ), שביש הנברא יש דוגמת "ענין מציאותו מעצמותו ומענין נמצא בכלתי מציאות נמצא", ועפ"ז ה' אפשר לבאר (וראה לקו"ש ח"ב ע' 74 ה' 30), דזה מה שהעולם (מצד ענינו גופא) נעשה דירה לו ית' (אף שענין וגדר העולם הוא העלם) הוא לפי שגם בההעלם דעולם גופא (ההרגש דמציאותו מעצמותו) מתבטא מציאות העצמות,

אבל ביאור זה אינו מספיק עדיין, כי השייכות של היש דעולם (מצד ההרגש דמציאותו מעצמותו שבו) להעצמות, אינה מתייחסת לענין הגילוי (שהרי אדרבה: ההרגש דמציאותו מעצמותו שבעולם היא שאין לו שייכות לאלקות), ולכן: שייכות זו (של היש דעולם להעצמות) אינה מספיקה שמצד זה יה' בעולם גילוי העצמות.

משא"כ להביאור שבפנים, ההעלם דעולם שייך (גם) לגילוי העצמות, מכיון שההעלם (בזמן הגלות) היא המעורר את גילוי כח המס"נ (שמצד עצם הנשמה המיוחדת בעצמותו ית').

(32) תניא שם.

(33) ראה לקו"ש ח"ב ע' 62 ואילך.

(34) לכא"ה א"מ: מכיון שהגילוי שבים השמיני, האור שלמע' מהשתל',

(* להעיר מפירוט"י פרשתנו טו כז: ה' מצטער כז' והרי ישראל נכלמים כז'. וראה לקמן הערה 41.

(** להעיר מהמשך תער"ב שם (ח"ג). בהחילוק מה שהכלי ממשך אור וגילוי ורוא ע"י העבודה דתו"מ צ בכלל, לזה שהכלי עצמה נעשה אור וגילוי ע"י מס"נ כז'.

1 לחלוטין מן הבריאה, זיכך זה נגרם על-ידי כך שישנה
 2 מציאות של העלם גדול יותר, חיות ובהמות טמאות וכדו',
 3 ובכל זאת קיים המצב של "להבדיל בין הטמא ובין הטהור
 4 ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל"³⁵ [בדומה
 5 למאמר חז"ל³⁶ "אל יאמר אדם אי אפשר בשר חזיר, אלא
 6 אפשר ומה אעשה אבי שבשמים גזר עליי"], ובאמצעות זאת
 7 מזדכך גם ההעלם המאפשר קיום חיות ובהמות טמאות.
 8 וכך אומר המדרש³⁷ על הפסוק "זאת הבהמה": "לא ניתנו
 9 המצוות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות" [ב"צירוף"
 10 הכוונה היא כאן ל"זיכוף"]³⁸.
 11 וכיוון שבהעלם זה משתקפת כוונתו ותכליתו, גילוי
 12 האלקות – הרצון העצמי של בני ישראל ("אבי שבשמים
 13 גזר עליי")³⁹ המתגלה על-ידי כך⁴⁰ –
 14 הרי כל זה מביא לגילוי של "שמיני"⁴¹, שגילוי האלקות
 15 הנעלה מן העולם מתגלה ב"שבעה" – הוא נעשה "שמיני"

וכ"ה גם במשכן שהוא תיקון לסילוק שכינה להיות דירה בתחתונים
 (לקו"ת צו י, ד. וראה המשך באתי לגני השי"ת בתחלתו): ע"י עבודת המטה
 שמתחלקת בכללות בן, ז' ימה"מ, שנמשך האור שלפ"ע העולמות בתכונות
 וגדרי הנבראים הרי"ז ההקדמה שהשראת השכינה "ורא כבוד ה'" (פרשתנו
 ט, כג), האור הבל"ג שלמע' מהשתל' ביום הח' יהי' באופן של "שמיני", היינו
 לא רק "בתחתונים" (עצם העולם העולם) אלא גם בפרטי גדרי הנבראים –
 שבמספר ז' (וראה פירש"י ט, יד "להשרות שכינתו במעשה ידיכם כו"). ושם
 כט "כל הטורח שטרחנו כו").
 (35) סוף פרשתנו.
 (36) תו"כ, ופירש"י קדושים כ, כו.
 (37) ויק"ר פרשתנו פי"ג, ג.
 (38) ראה בכנה"ל אוה"ת פרשתנו ע' נב. ושם ע' נד בזיכוף ההעלם.
 (39) ולהעיר מאוה"ת פנחס ע' אירו בביאור מאד"ל אל יאמר אדם אי
 אפשר כו' "שאף שהי' לו רצון לזה הוא נמנע מצד גזירת מלך העולם והי'ז

(* נדפס בספר המאמרים – מלוקט ח"ב ע' מה).

16 – מתגלה ומתאחד עם הבריאה עצמה, כפי שהוסבר לעיל
 17 בהרחבה⁴².
 18 לפי זה מובנים דברי המדרש שמשמעות החיות
 19 הטמאות היא "משה ראה את המלכויות בעיסוקן"⁴³, כפי
 20 שהוא מפרש שם את החושך וההעלם של כל גלות. וזאת
 21 מפני שההשפעה והגילוי של "זאת החיה... להבדיל..." הוא
 22 הענין המתהווה באמצעות הגלויות, וההמשכה מכך באה
 23 בגלוי לעתיד לבוא, כנור של "שמונה נימין",
 24 וכך מסיים במדרש: "ואת החזיר זו אדום... ולמה נקרא
 25 שמה חזיר שמחזרת עטרה לבעליה הדא הוא דכתיב ועלו
 26 מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה'
 27 המלוכה".

(משיחת ש"פ שמיני תשל"א ותשל"ב)
 ש"פ אחרי ומאמר דאחש"פ* (תשכ"ה)

בחי' אתכפיה גמור דחשוכא ממש".
 (40) עוד ענין בזה, דענין מפרסת פרסה היינו ההבדל דיהי רקיע שיהי'
 מבדיל בין מים למים (נועם אלימלך סוף פרשתנו הובא באוה"ת פרשתנו ע'
 מח). והרי זהו בדוגמת ההבדל שנעשה ע"י הצמצום שעי"ז בכח להפוך את
 העלם הצמצום לאור, ראה בהמשך שם בסוף המאמר ע' תתקמב"ג. וראה
 אוה"ת שם ע' ס.
 (41) להעיר מב' הפירושים בויהי ביום השמיני לשון שמחה או לשון צער
 – ראה מגילה י, ב. אוה"ת ריש פרשתנו. וראה ויק"ר פרשתנו (פי"א, ז. קרוב
 לסופר).
 (42) להעיר שבסוף פ' "זאת החי" נאמר "והתקדשתם והייתם קדושים"
 ופרש"י "והתקדשתם קדשו את עצמכם למטה", "והייתם קדושים לפי שאני
 אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא".
 (43) שם, פי"ג, ה.

**ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
 לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
 לקראת ימי הפורים, ה'תשי"ז**

התועדויות שבת ופורים שמחות פעילות ובהצלחה.

מנחם שניאורסאהן

חג הפסח - פסוקים

ולאביו שלח כזאת, עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים, ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון, לאביו לדרך (שלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו, רש"י).⁶

יין ישן — רמז לארבע כוסות (יוס"ף גימטריא כו"ס י"י").

בר ולחם ומזון — רומזים לשלש מצות.

בר — המצה השלישית, ישראל, תפארת.⁷ בר פירושו גם בן, ותפארת נקראת בן.

לחם — המצה השנייה, לוי, גבורה. לחם הוא מלשון מלחמה, וגבורה היא בעל מלחמות.⁸

מזון — המצה הראשונה, כהן, חסד. מזון מספרו חס"ד א"ל, חסד אל כל היום.⁹

(ליקוטים ואגרות עמ' רצט, הערות לזהר ב עמ' י)

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי¹⁰.

עיקר יציאת מצרים ואכילת מצה — הוא מבחינת מצה האמצעית, לוי.

לכן היתה הגאולה על ידי משה, שהיה לוי, ועל לידתו כתיב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי, ולא נאמר שם האיש ושם הבת.

וכתיב בו¹¹ ותרא אותו . . ותצפנהו :

ותרא אותו — הוא כמו החלק הקטן של המצה האמצעית, המגולה.

ותצפנהו — הוא כמו החלק הגדול, המכוסה והצפון.

(ליקוטים ואגרות עמ' רל)

פורים - מאמרי חז"ל

מרדכי מן התורה מנין, שנאמר¹ מר דרור, ומתרגמינן מירא דכיא².

מרדכי — הוא פחות מספר י"ב ממיר"א דכיא.

מיר"א דכיא — הוא מספר פו"ר, אלקי"ם פשוט (פו"ר) וברבוע (א', א"ל, אל"ה, אלק"י, אלקי"ם), שהוא גבורות קשות.

והמן הרשע, שכעס על מרדכי ורצה להרגו, הפיל פו"ר.

פו"ר מרדכי — הוא מספר שתי פעמים מנצפ"ך, גבורות קשות, ועל ידי זה רצה המן לאבד את מרדכי.

אך יש המתקה בשם אלקים, על ידי החלפת האותיות לה"י באותיות הקודמות, כד"ט (האותיות א"ם אינן מתחלפות).³ ואכדט"ם הוא פחות מספר י"ב ממספר אלקי"ם, כמו שמרדכי"י הוא פחות מספר י"ב ממיר"א דכיא.

(ליקוטים ואגרות עמ' צו)

גזירת המן היתה על חדש אדר, ויש שתי פעמים אדר, אדר ראשון ואדר שני.

דרו"ר — הוא מספר שתי פעמים אד"ר.

(ליקוטים ואגרות עמ' צז)

מ"ר דרו"ר הוא יותר על מרדכי"י במספר שלו"ם.

זהו שנאמר במרדכי⁴ ודובר שלו"ם לכל זרעו.

(ליקוטים ואגרות עמ' צז)

שומר מצווה לא ידע דבר רע, זו אסת"ר, שהיתה עסוקה במצוות ביעור חמץ⁵.

התחלת פסח היא מפורים, שהוא שלשים יום

קודם הפסח. ועמלק והמן הם כמו חמץ, ישות וגסות, ומחיתם הוא כמו ביעור חמץ.

(ליקוטים ואגרות עמ' תכג)

(1) תשא ל, כג.

(2) חולין קלט, ב.

(3) פרי עץ חיים שער חג המצות פ"א.

(4) אסת"ר י, ג.

(5) קהלת ח, ה. קהלת רבה שם.

(6) ויגש מה, כג.

(7) כידוע בענין שלשת האבות, שישאל (יעקב) הוא תפארת. והוא ענין אחד עם זה שישאל הוא ז"א, כי עיקרו של ז"א הוא תפארת, והוא כמו פנימיות ז"א (ראה סידור עם דא"ח שער המועדים ריז, ג). — הערה בתורת מנחם תפארת לוי יצחק בראשית עמ' פא.

(8) מאורי אור מערכת מלחמה.

(9) תהלים נב, ג.

(10) שמות ב, א.

(11) שם, ב.

ט, א – ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל

י, ט – יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמותו חקת עולם לדרתכם

ג. כשמדברים אודות ענינים של משיח, ישנם כאלו החושבים שזהו – כלשון הגמרא⁵ – "הילכתא למשיחא". צריכים לדעת שאין הדבר כן. ויש על זה ראי' מוכחת מנגלה דתורה:

יש דיעה⁶ שכהן אסור לשתות רביעית יין בזמן הזה, כי במהרה יבנה בית המקדש, ושיכור אסור בעבודה.

להפיג השכרות של יין – יכולים ע"י שני אופנים: (א) שינה, (ב) שהי' כדי מיל.

השיעור של מיל הוא י"ח דקות. והשיעור היותר גדול במיל הוא כ"ד דקות⁸.

הרי ראי' ע"פ נגלה, שבמשך זמן מועט ("א קליינער וויללע"), פחות משיעור מיל, שזהו לכל היותר כ"ג דקות ונ"ט שניות, יכול לבוא משיח עם בית המקדש מוכן, כך שיוכלו מיד לגשת לעבודה...

תורת מנחם התוועדויות חלק יד – משיחות כ' מנחם אב ה'תשס"ו אות כ"ג

י, טז – ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר

ד. ירמוז ע"ד שכתוב בזוה"ק (חלק ג קכד, ב) בספרא דא ספר הזוהר יפקון ישראל מן גלותא⁹ וכמו שכתבתי בפ' בשלח (יד, ח) רמז מזה על התרגום ובני ישראל נפקין בריש¹⁰ גלי ע"ש ואיתא רשב"י הי' בחינת משה וגם כי בכל דור ודור יש בחינת משה, וזהו דרש דרש משה היינו כשיתגלה ויודרש מה שדרש כבר משה היינו רשב"י ספר הזוהר אז והנה שורף היינו שיתבטלו כל הקליפות וממילא יהי' גאולה שלימה ב"ב אנס"ו.

דגל מחנה אפרים¹¹

ה. ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר וגו'. פירש"י ששרף שעיר של ר"ח, וכעס משה מדוע לא אכלו הלא אונן מותר לאכול בקדשים, והשיב לו אהרן אם שמעת בקדשי שעה לא שמעת בקדשי דורות, והודה לו משה ולא בוש.

וקשה במה טעה משה שלא ידע לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות. ובעל עקידה מדקדק על מה שאמר אהרן

א. ביחזקאל מ"ה: כה אמר אד' אלקים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש. פרש"י ז"ל פר בן בקר תמים הוא פר המלואים האמור בראש הענין ולימד כאן שזהו המלואים בא' בניסן, וכן תעשה בשבעה בחדש יש לומר כן תעשה כל שבעה וכן הוא אומר למעלה שבעת ימים יכפרו על המזבח עכ"ל.

וצריך לתת טעם למה במשכן היו המלואים קודם ניסן והשלימו ביום ר"ח ניסן שכן כתוב ויהי ביום השמיני שמיני למלואים, ולעיתיד יתחילו בר"ח ניסן וישלימו בשבעה בו.

אמנם נלע"ד טעם נכון עם מה שפירשנו בדרוש לפ' שמיני שא"ל משה לאהרן ולבניו שמרו את האבל שבעת ימים עד שלא יגע בכס, כי יודע ה' דרך צדיקים שהיו ראויים לפגוע בהם מדת הדין ביום השמיני למלואים בחנוכת המשכן ולא רצה לערבב אותה השמחה, ולכן צוה שיעשו אבלות שבעת ימים קודם.

אך לעתיד שבלע המות לנצח ולא יהיו המלואים לטעם זה אלא לחנך הבית כמו שעשה שלמה המלך ע"ה שבעת ימים והיו ימי שמחה לכן יהיו המלואים מתחילים בר"ח ניסן וישלימו בשבעה בו. ועוד טעם אחר כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל וא"כ בר"ח ניסן שבו התחילה הגאולה ולא קודם יחנו את המזבח וישלימו כסדרן.

גבול בנימין – ח"א דרוש ט"א

ט, ז – ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה'

ב. בגאולת מצרים נתחנכה כהונה ע"י אהרן במלואים, ועולי בבל ג"כ הקריבו מלואים בימי עזרא, ועתידים מלואים ליקרב בחנוכת הבית השלישי במהרה בימינו³ על ידי כהן צדק שזכרו רבותינו במסכת סוכה מכלל ארבעה חרשים שראה זכרי' והוא מן הכהנים מזרע אהרן כמו עזרא אע"פ שאחרים לא פירשו כן ולעולם כהונה מחזרת על אכסניא שלה ולא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה דוק בקראי כרוך ותני ותשכח מרגיטא.

הרמ"ע מפאנו ז"ל – עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"א פ"כ – עם פירוש יד יהודה

(1) ר' בנימין הכהן – תלמיד הרמ"ז.

(2) ועתידים מלואים וכו', כמפורש ביחזקאל.

(3) ע"י כהן צדק וכו', במסכת סוכה פ' החליל (דף נ"ב ע"ב) ויראני ארבעה חרשי' מאן ניהו ד' חרשי' אמר רב חמא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא זה משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואלי' וכהן צדק פירש"י כהן צדק שם בן נח וכו' ע"ש, ולהרב נחא לפרש על אחד מן הכהנים מזרע אהרן כמו עזרא אהרן כמו עזרא וכדמסיק בסמוך.

(4) דוק בקראי כתיב עזרא בן זריה וגו', ותשכח מרגיט' שאהרן הכהן הוא עצמו עזרא והיינו בגלגול.

(5) סנהדרין נא, ב. וש"נ.

(6) ראה תענית יז, א. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"א ה"ז.

(7) עירובין סד, ב. שו"ע (ואדה"א) או"ח סצ"ט ס"ב (ס"ג).

(8) שו"ע שם סתנ"ט ס"ב (ס"י).

(9) ראה אגרת הקודש סימן כו.

(10) ברי"ש ר"ת רבי שמעון בן יוחאי, וכן רבי ישראל בעל שם טוב. עיין לקוטי שיחות

חלק ג משיחת יו"ד שבט ה'תש"ב.

(11) ר' משה חיים אפרים מסידלקוב – נכד הבעש"ט.

בפ"ע, "להורות" כי הוא (גלות הרביעי, גלות אדום) גלות ארוך בפני עצמו ושקול כנגד כולם¹⁹.

וע"י "מעשינו ועבודתנו" בגלות אדום נעשה הבירור דאדום, כמארז"ל²¹ ש"עתידי חזיר ליטהר"²² (שאו יהיו לו ב' הסימנים דמפרס פרסה ומעלה גרה²³), וכסיום דברי המדרש²⁴ "את החזיר זו אדום, והוא גרה לא יגר שאינה גוררת מלכות אחרי²⁵", ולמה נקרא שמה חזיר, שמחזרת עטרה לבעלי, הה"ד²⁶ ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", שאז מתקיימת הבטחת יעקב "עד אשר אבוא אל אדוני שעירי", "אימתי ילך בימי המשיח, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"²⁷.

תורת מנחם התוועדויות ה'תנש"א ח"א עמוד 351 ואילך

ז. אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיזגדר מלכא, והוה מדלי לי המיינאי ותיתייה ניהליה, ואמר לי ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו, כי אתאי קמיה דאמימר א"ל אקיים בך והיו מלכים אומניך. זבחים דף יט

איזגדר מלכא, כך שמו ומלך פרס הי'.

(19) רבינו בחיי שמייני שם.

(20) ויש לומר, שענין זה מרומז גם בהחילוק דהסימנים, שחזיר "מפרס פרסה הוא לא גרה" (משא"כ הג' שלפ"ז ש"מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו") – ש"זה שמפרס פרסה הוא (מוציא טלפין ואומר ראו שאני טהור) אדרבה **לרע לו**" (אוה"ת שמייני ע' מח). וראה סה"מ תקס"ז ע' שכת: "פריסת הרגל בחזיר ענין פתח ומקור לחיצונים וע"כ החזיר ראש הקליפות".

(21) של"ה פ' חיי שרה. מאו"א ח, ו. ועוד. הובא ונת' בתו"א וישלח כה, א. לקו"ת ראה ל, ב. סה"מ תקס"ז שם. המשך מים רבים תרל"ו פפ"ד. ובכ"מ (וראה השקו"ט בספרים שנשמנו בלקו"ש חכ"ט ע' 128 הערה 58 בשוה"א).

(22) במא"א שם: "חזיר נק' קליפת נוגה, ולכן במיתוקה עתידה לחזור ותהי' קדושה". וראה אוה"ת ויקרא הוספות ע' רלט: "בענין החזיר י"ל ק", וג' הראשונים (גמל ארנבת ושפן) הם ג' קליפות, וכ"כ במא"א כו", והקשה: "וא"כ צ"ע שהרי ג"ק הנ"ל הם רע יותר מק", ואמאי היא הרשיעה יותר... ויש לתרץ דלפי שהיא קרובה יותר לכן הקנאה והשנאה יותר כו".

וע"פ המבואר בסה"מ תקס"ז אולי יש לתון הסתירה שבדבר – שאף שחזיר הוא ק"נ שלמעלה מנוקד, מ"מ, להיותה מפרסת פרסה שהו"ע "פתח ומקור לחיצונים", ה"ה "ראש הקליפות", כולל גם הראש דגקה"ט (הרשיעה יותר), ולעתידי לבוא יהי' הבירור דכללות ק"נ, ויובדל ויופרד שרש ניקת החיצונים, אזי יטהר חזיר (דוקא), להיותו מק"נ (משא"כ החיות שמגוקה"ט).

ובסגנון אחר – בעבודת האדם – בהחילוק ד"מפרסת פרסה" ו"מעלת גרה":

"מפרס פרסה ולא גרה" – מורה שהמעשה בפועל (רגל) הוא כדבעי וברבי, אלא שחסר אצלו בענין הבירור והזיכוך ("ולא גרה"). ולכן, אף **שמעלתו פחותה** ממועלה הגרה שהם מבוררים ומוזוכים יותר (אף שחסר אצלו בהמעשה בפועל, "פרסה לא הפריסו"), מ"מ, כיון שהמעשה (שהוא העיקר) הוא כדבעי, ולעתיד עתיד **ליטהר** (מעלת הבירור והזיכוך), אזי יהי' בשלימות (משא"כ זה שמוזכר יותר אבל חסר אצלו המעשה שהוא העיקר).

(23) אור החיים שמייני שם [וענין שם שמתרץ דיוק לשון הכתוב בפרשתנו והוא גרה לא יגר]. מובא לקמן על הפרשה.

(24) ויק"ר שם. וראה דרושים שבהערה 34.

(25) כי הגאולה מגולות אדום היא גאולה שאין אחרי' גלות (מכילתא טו, א. ועוד).

(26) עובדי" בסופו.

(27) בראשית לג, יד – פרש"י עה"פ.

ותקראנה אותי כאלה, הלא לענין אנינות אין חילוק, אם מת לו תינוק בן ל' חייב ג"כ כמו שמתו נדב ואביהוא.

יש לתרץ בהקדם הגמ' במגילה (י' ע"ב) כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צרה, והקשה בגמ' ויהי ביום השמיני תנא אותו יום הי' שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו שמים וארץ, ומשני האמת נדב ואביהוא. ויל"ד כיון שהי' צרה שמתו נדב ואביהוא איך תניא בבריייתא שהי' שמחה.

וי"ל שבזהר כתוב שנשמת נדב ואביהוא הי' מעולם התיקון, רק שהעולם לא הי' כדאי אז לכן נגנזו נשמות לעולם התיקון, וזהו הי' ג"כ בששת ימי הבראשית שהקב"ה ברא שני מאורות גדולים וראה הקב"ה שאין העולם כדאי וגנזו לעוה"ב (חגיגה יב, א), ומובן שפיר הגמ' שאותו היום הי' שמחה כיום שנבראו בו שמים וארץ שלא הי' אז השמחה בשלימות שנגנזו בו מאורות, כך לא הי' השמחה בשלימות ביום שמייני למילואים.

ובגמ' חולין ס' ע"ב א' למה מקריבין שעיר ר"ח אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה שמעטתי את הירח לכפר על ישראל שגורמין מיעוט הירח, כי בעולם התיקון יהי' אור הלבנה כאור החמה וכאור שבעת ימי בראשית (ישעי' ל, כו).

ומשה רבינו האמין שביום השמיני הוא עולם התיקון, ממילא שעיר דר"ח הוא קדשי שעה כי לא יביאו עוד שעיר דר"ח, והשיב לו אהרן ותקראנה אותי כאלה שנדב ואביהוא מתו ואין עדיין עולם התיקון, ממילא שעיר דר"ח הוא קדשי דורות ולא יכולתי לאכול¹².

תורת משה – חתם סופר

יא, ז – ואת החזיר כי מפרס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם

ו. איתא במדרשי חז"ל¹³ שד' המלכיות (בבל יון מדי ואדום) נמשלו לד' הבע"ח שנתפרש בכתוב¹⁴ איסור אכילתם מפני שאין להם אלא סימן טהרה אחד בלבד.

ובזה גופא ב' חלוקות¹⁵: (א) "את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו"¹⁶, (ב) "ואת החזיר כי מפרס פרסה הוא ולא גרה" – שגמל ארנבת ושפן קאי על בבל יון ומדי, ו"חזיר" קאי על "אדום", "יכרסמנה חזיר מיער"¹⁷, מה חזיר בשעה שהוא רובץ מוציא טלפין ואומר ראו שאני טהור, כך מלכות אדום כו"¹⁸, ולכן הזכירו

(12) בחת"ס עה"ת (כא, א) ד"ה ואכלתי, יש כאן תוספת בזה"ל: "ווייטב בעיני משה, ומרומז בווייטב קידוש החודש, כדאמרין (ר"ה כ"ה ע"א) זיל לעיין ט"ב, ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים".

(13) ויק"ר ספ"ג.

(14) שמייני יא, ד-ז. ראה יז, ז-ח.

(15) ומודגש בפ' ראה (משנה תורה) – שנחלקו לב' פסוקים (משא"כ בפ' שמייני, שנוכחו בד' פסוקים, כל ח' בפסוק בפ"ע).

(16) ראה שם.

(17) תהלים פ, יד.

(18) ויק"ר שם. וראה פרש"י תולדות כו, לד: "עשו הי' נמשל לחזיר, שנאמר יכרסמנה חזיר מיער", החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפין לומר ראו שאני טהור, כך אלו כו".

והוא מידלי המיינאי ותיתייה ניהליה, אבנטו ה' גבור חגור
מלמעלה מכנגד אצילי ידיו והפשיטו למטה כדי לנאותו.
אמר ממלכת כהנים כתיב בכו, וצריכין אתם לנהוג עצמכם
בתפארת של כהנים דכתיב בהו לא יחגרו ביזע.

רש"י

איזגד"ר ג' חזי"ר, וזהו שמאכלו ה' חזיר²⁸.
וי"ל מה שהוא מלך פרס, פרס דוקא, הוא ע"ד כמו
שהחזיר מפרס פרסה וד"ל.
אמנם באמת איזגד מלכא נכנע ונשפל לפניו²⁹, ע"ד כמו
שעתיד חזיר ליטהר³⁰.
והוא מה שלעתיד יעלה גרה, היינו איזגד שהוא מספר
טו"ב גר"ה.

לקוטי לוי יצחק פרשת צו ע' רמז - פניני לוי יצחק על
התורה

יא, יח – ואת התנשמות ואת הקאת ואת הרחם

ח. א"ר יהודה (ויקרא יא) רחם זו שרקק וכו' וגמירי דאי
יתיב אארעא ושריק אתי משיחא שנאמר (זכרי' י) אשרקה
להם ואקבצם.

חולין סג.

שרקק, כשהוא מצפצף נשמע כאומר שרקק.
דאי יתיב, ואינו עומד אלא יושב ומצפצף סימן בשורה
הוא.
אארעא, שאין דרכו כן.

רש"י

והוא דיתיב אמידי ועביד שרקק, דלשון שריקה שייך
במי שקורא לאנשים שיבאו עליו דאשרקה לכם פירש"י ז"ל
כדרך השורקים לסימן אות לבא אליו וכן כתב הרד"ב שם
שהוא סימן הקריאה וכן ושרק לו מקצה הארץ, ובמדרש
ותעל הצפרדע צפרדע אחת היתה שרקה להם והם באו
וכיון דנשמע קול הרחם באומר שרקק סימן בשורה היא
דהוי כאלו קורא לבני אדם שיבאו אליו ויבשר להם בשורה
טובה, והוא דיתיב דוקא אבל עביד שרקק בעמידה לאו
סימן בשורה הוא, דדרך העופות כך הוא עומדים על רגליהם
וקוראים זה אל זה אבל יושב ושריק סימן בשורה היא דאין
דרך העופות לישוב ולקרות זה לזה.

וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתי משיחא, כדפירש"י
ז"ל דכיון שאין דרכו לעשות כן בא לבשר על הגאולה.
הא דבספר ויקרא כתיב ואת הרחם לשון זכר ובמשנה

תורה כתיב (דברים יד, יז) ואת הרחמה לשון נקבה, נראה
שהוא רמז על שאין הרחמים שוים דזימנין הרחם בא
לעולם וזימנין הרחמה באה, דבעולם הזה הרחמה באה שכל
הרחמים והטובות שיש לישראל בעולם הזה כדמות נקבה
הן כדאיתא בשיר השירים רבה נמשלו ישראל כנקבה מה
נקבה זו נוטלת עישור נכסים³¹ מאבי' ויוצאה כך ירשו ישראל
שבעה עממים שהוא עישור שבעים אומות ולכן אמרו שירה
בלשון נקבה אז ישיר את השירה הזאת, אבל לעתיד לבא הן
עתידין לירש כזכר היורש כל נכסי אביו וכו' כתיב (תהלים
צו, א) שירו לה' שיר חדש, ד"א למה נמשלו ישראל כנקבה
מה נקבה זו טוענת ופורקת טוענת ופורקת כך ישראל
משעתבדין ונגאלין משעתבדין ונגאלין וחוזרין ונגאלין ושוב
אין משעתבדין עוד לעולם, הה"ד (ישעי' כו, א) ביום ההוא
יושר השיר הזה ע"כ, אבל לעתיד הרחם בא לעולם.

תורת חיים חולין סג

יא, כט-ל – וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למינהו. והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמות

ט. הענין הפנימי דשמונה שרצים – נתבאר בספר קהלת
יעקב [ספר שהובא גם בדרושי חסידות, שמחברו קיבל
מתלמידי הבעש"ט והמגיד, כפי שמצינו בספרו כמה ענינים
בשם הבעש"ט ותלמידיו], בערך ח"ת, וז"ל:

"ח' שרצים שבתורה, החולד והעכבר . . . והתנשמות, הנה
ז' מהן מעכבר הוא סוד ז' קצוות דטומאה, וכ"א כלול מז'
הרי מ"ט, סוד מ"ט שערי טומאה. ואלו יש להם עוד צד
טהרה, שכל אלו ז' שרצים דיבשה הן טהורים בים ("כל שבים
טהור"³², כי "ים" מורה על ענין הטהרה ד"מקוה מים", מים
ברבינו הכי מופלג). . . והחולדה הוא בשער הנ', ע"כ אינו טהור
בשום מקום, כי כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה³³,
כ"כ הגאון מהור"ר יהונתן בספר יערות דבש".

וממשיך, "ונ"ל הטעם כי חולדה רומז לבניה, כמ"ש בשם
הרב בערך חולדה הנביאה ע"ש [ושם: "חולדה לשון הטמנה,
כמו חלדה", כלומר, מלשון כיסוי, בחי' עלמא דאתכסיא,
"הנסתרות לה' אלקינו"³⁴, דקאי על הבינה³⁵], והנה בבניה
נ' שערים, ומ"ט מתפשטים לז' קצוות שתחתיה, ושער הנ'
נשאר בה, ע"כ חולדה בשער הנ' שהוא בבניה. והנה הז"ק
מתקדשים ע"י הבינה כי האם המטהרת, וה"ס התשובה
בחזרתם למקורם לבניה נטהרו, אבל אם פגם גם בבניה, אין
לו שום מקום לטהר, כי הג"ר נחשבות כא".

ומסיים, שמצינו כן בנוגע ליצי"מ, ש"ישראל נכנסו למ"ט
שערי טומאה במצרים, נגאלו, וע"כ לא יכלו להתמחהמה,
שאילו היו נכנסים לשער הנ', לא הי' אפשר לצאת . . . לא הי'
להם תקומה".

(31) עיין הסוגיא כתובות סח. בת נוטלת עישור נכסים מנכסי אבי' וכו'.

(32) כלים פ"ז מ"א.

(33) חולין קכו, א. ירושלמי שבת פ"ד ה"א.

(34) נצבים כט, כח.

(35) תקו"ז בהקדמה (ז, א). ות"י (כה, ב). לקו"ת פ' ראה כט, סע"א. ובכ"מ.

(28) עיין בכתובות דס"א סוע"א ורע"ב ע"ש [אממר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי
אפיתא דבי אגוז מלכא... דבר אחר חזאי ב' (דבר אחר חזאי ב', בשר של חזיר וכו')]
(לקולו"צ כאן).

(29) לפני רב הונא בר נתן [זבחים יט].

(30) של"ה פ' חיי שרה. מאור"א ח, ו. ועוד. - הובא ונת' בתו"א וישלח כה, א. לקו"ת
ראה ל. ב. סה"מ תקס"ז ע' שכה. המשך מים רבים תרל"ו פפ"ד. ובכ"מ (וראה השקו"ט
בספרים שנשמנו בלקו"ש חכ"ט ע' 128 הערה 58 בשו"א).

נו"ן פלאות⁴¹, ובמילא, יהי גם הבירור והעלי' דשער הנו"ן דלעו"ז.

דוגמא לדבר בעבודת התשובה:

רבינו הזקן מביא באגה"ת⁴² שיש ענינים שאין תשובה מועילה בהם (בנוגע לחטא הידוע, אשר בסיבתו נעשה אריכות הגלות כו'), ומקשה, היתכן, הרי אין לך דבר העומד בפני התשובה, ומתרץ, שאין מועילה תשובה תתאה כי אם תשובה עילאה, כלומר, מ"ש שאין תשובה מועילה, הרי זה בנוגע לתשובה סתם, משא"כ תשובה נעלית (תשובה עילאה, בבניה), מועילה גם לענינים אלו.

ועד"ז בענינו: מ"ש כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה שלא שייך בה ענין של טהרה - הרי זה רק בבחי' ים סתם. משא"כ כשנמשך ומתגלה בחי' הים בדרגא נעלית יותר, הגילוי דלעתיד לבוא, באופן ד"נפלאות", נ' פלאות, אזי נעשה ענין הטהרה גם בנוגע לחולדה, בירור דשער הנו"ן.

יין מלכות עמוד 9-428

ויש להוסיף בזה - בנוגע לבירור וטהרה דענינים הנ"ל: נתבאר לעיל שבנוגע לז' שרצים, מ"ט שערי בינה, ישנו צד טהרה (טהורים בים), משא"כ בנוגע לחולד, שער הנו"ן דלעו"ז, לא שייך ענין של טהרה, שלכן, אילו היו נשקעים בשער הנו"ן לא היתה להם תקומה.

אמנם, כל זה הי' בגאולה ממצרים, אבל בגאולה העתידה לבוא - יהי' גם הבירור דשער הנו"ן:

כללות החילוק שבין הגאולה ממצרים לגאולה העתידה הוא - שביצי"מ נאמר³⁶ "כי ברח העם", מכיון שהרע הי' בתקפו כו', משא"כ לעתיד לבוא, "כשיעביר ה' את רוח הטומאה מן הארץ, כתיב³⁷ ובמנוסה לא תלכון"³⁸.

ועז"נ³⁹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", היינו, שלעתיד לבוא יהיו "נפלאות" גם לגבי יצי"מ⁴⁰, "נפלאות",

(36) בשלח יד, ה.

(37) ישעי' נב, יג.

(38) תניא פל"א.

(39) מיכה ז, טו.

(40) אזה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.

(41) זח"א רסא, ב.

(42) פ"ד ואילך.

אגרות קודש

ב"ה, י"א אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר ניסן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק, ונהניתי במ"ש אודות ההתועדות באנטווערפן, ומהנכון בזה ובכגון דא להמשיך הקישור עם הפנים חדשות שנפגש אתם לא רק בהנוגע לגשמיות אלא גם ברוחניות ע"י שילוח קונטרסים ולקו"ד וכיו"ב מתאים לכאו"א...

ובמ"ש אודות הישיבה, יה"ר שיוסיפו התלמידים וההנהלה וכל השייכים לזה כאו"א בענינו, ויזכו למלאות רצון רבותנו נשיאנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ ז"י"ע להתפתחות תו"ת ככל האפשרי וככל הדרוש ואפילו העלמות והסתרים יהפכו לטוב,

שהרי נכנסנו בחדש הפורים, אשר עליו אומרת תוה"ק, והחדש - ז. א. כל ימי החדש - אשר נהפך וגוי לשמחה וגוי ליום טוב,

וענין נהפך, הרי תוכנו, אשר גם הענינים שאינם בטוב הנראה והנגלה, מסוגל הוא חדש זה להפכם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכת פורים שמח ולבשו"ט.

ב"ה, ט"ו אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ובמ"ש בסיום מכתבו ווי ארויסצוקריכען, - כבר מלתי אמורה לכמה מאנ"ש, שהוא ע"י ההשתדלות דהפצת המעינות חוצה ככל הדרוש, שאז במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה מתקשרים המשתדלים בזה למעלה הרבה ובד"מ נעמט מען ארויס מענינים הבלתי רצויים, וק"ל. וכשנמצאים במקצת עכ"פ למעלה מהשטח בו הורגלו, רואים איך **שכל** החילוקי דיעות והסיבות הגורמות לסכסוכים **אפסים** הם אפילו ע"פ שכל האנושי עד שמתפללים איך זה מבליים במו"מ זה זמן של שעות ימים וחדשים **ומושקעים** בענינים כאלה, וק"ל. והוא ע"ד המבואר בנוסח ע"ח מה שחטאנו לפניך ביצר הרע, אשר ישנם ענינים שאפי' יצר הרע אין מסית עליהם עד כדי כך אין להם מקום באנושיות, אלא שמגרים היצר הרע ומחטיאים אותו יותר על מה שרוצה מצ"ע, וק"ל.

ויה"ר שסו"ס יבטלו כל העלמות והסתרים ולא רק שלא יפריעו אלא עוד יסייעו, שהרי התורה אומרת על חדש הפורים, והחדש - ז. א. כל ימי החדש - אשר נהפך להם וגו' לשמחה וגו' ליום טוב.

וענין נהפך, הרי תוכנו, אשר גם הענינים שאינם בטוב הנראה והנגלה, מסוגל הוא חדש זה להפכם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכה.

נ. ב. בטח ניצלו ימי הפורים כדבעי, ויה"ר שיבש"ט בזה.

מסיבה נתעכב השילוח ובנתים נתקבלו מכתביו מימי יא, כד אד"ש ד, ו, ניסן. - וכנראה שעדיין ממשיכים בהנהגה הנ"ל.

בכל שעה ושעה נמשך, וגם בעוה"ז שלנו, צירוף חדש של שמות הוי' (ואדני) שם המיוחד והעצם (והמגן שלו), שקדושתו גם כאן **בגלוי** (שלכן אסור להגה אותו בדיבור).

הצירוף מהוה את הזמן, ואם לאזן דאס ניט "פארפאלן גיין" ח"ו. ומנצלים אותו וממלאים אותו בתוכן "מתאים". וכמובן מאפס קצהו הנרמז בהפכ"כ ובהמכ"י של חבריו שי' וגם שלו!

ב"ה, י"ז אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ע"ד בריאות אביו שליט"א - אזכירו על הציון להטבה גדולה בזה. אבל, בכלל, במש"כ תלוי הענין רק בו בעצמו, יותר נכון בעבודתו בישית...שתהי' כדבעי באמת, שאז בריא יהי' וחזק באמת. וכדבעי - היינו בהתענינות הכי גדולה, מבלי לחוס על הזמן והמרץ. והטרחא וכו' וכו' - לכה"פ ע"ד שמתענינים ברפואת הגוף ובריאות שלו. ואין בזה הכוונה זיך אויסטענה'ען מיט מיר, אלא שיהי' כלפי הרופא כל בשר גליא, וק"ל...

ובמש"כ ע"ד עצבות וכו' - כבר מלתו אמורה בתניא קדישא אשר מקור העצבות בלתי טהור. ומה לו ולענין זה? ואתפלא מנין לאנ"ש זמן פנוי לענינים כאלו? האומנם אין רואים ומרגישים שהזמן דעתה יקר מכל יקר, וכל רגע ענין הוא שצריך לנצלו לתכליתו. וכמה מהם מבזבזים זמנם על ענינים שאפילו בשם "מה בכך" אין לכנותם!! ואולי גם ע"ז הביאור ההסתר כפול, דאנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, ויה"ר שבקרוב ממש יקוים ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה גו' זה - בכפלים.

♦ יום ראשון י"ד אדר ב' ♦

ט (א) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"א וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. שְׁמִינִי לַמְּלוּאִים, הוּא רֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִסָּן שֶׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַּיּוֹם; וְנִטַּל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת הַשְּׁנוּיֹת בִּ"סֹדֶר עוֹלָם". וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. לְהַשְׁמִיעַם שְׁעַל-פִּי הַדְּבוּר אֲהֵרֹן נִכְנָס וּמִשְׁמַשׁ בִּכְהֻנָּה גְּדוּלָּה, וְלֹא יֵאמְרוּ מֵאֲלֵיו נִכְנָס. אִי הָחִים

(ב) וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ עֶגְלָה בֶּן-בָּקָר לַחֲטָאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקֹּרֵב לִפְנֵי יְהוָה:

כ"א קַח-לָךְ עֶגְלָה. לְהוֹדִיעַ שֶׁמִּכְפָּר לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל-יְדֵי עֶגְלָה זֶה עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה שֶׁעָשָׂה. אִי הָחִים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ואולי נראה עוד כי הצער שנגיד הכתוב הוא של משה המזכיר בכתוב כי ראה גדולתו וגדלת זרעו ביד אהרן ובניו, וצא ולמד צער הקנאה מדבר טוב מה עושה ממעשה בניו של שמעון הצדיק (מנחת כ"ט): וישתנה מה שלפניו שהיה לו ולזרעו אחרי, ולצד שהפציר בשליחות פריעה חרה אפו בו ביום ההוא ונצבו מהיות כהן לעולם, וכשהגיע יום הפקידה נצטער על אשר פרח ממנו עז תפארת קהנת עולם, והגם כי עצם מאד בצדקות ובענוה, הלא כל לב חי מרגיש ובפרט בדבר מנחה קרת הערך ומפלאה כזאת. ואולי כי צער זה קמוז הכתוב בפסוק (נשא ד' א') ויהי ביום כלות משה שהוא עצמו יום זה, ומיתת נדב ואביהוא רמז כאן בפסוק ויהי ביום השמיני:

ביום וגו' קרא משה לאהרן וגו'. דע כי העושה דבר כזה שיתן גדלה הנודעת לו לזולתו, לו יהיה אחיו, כאשר יתחייב לעשותה, לא ישלט בנפשו עשותה בג' שלמות, הא' שיעצנה במהירות, והב' בצורף בחינת הסדרגות שישנם בדבר. הג' עשית הדבר בפסוקים לפני רבים, והודיע הכתוב כי שלשם יחד שלט משה בנפשו ועשאו. כנגד המהירות אמר ביום השמיני, פרוש בהיות הבקר טהור לב לא עבב אלא תכף קרא לאהרן לתת לו הכהנה ולא תתעצל. ב' עשה הדבר בצורף בחינת הסדרגות שנתן הכהנה לאהרן ובניו יחד, והגם כי בזה גדל העצבון בלבם וקנאה גדלה מושכת לאהרן ובניו ואשר יעצב אל לבו יעשה הדבר בהדרגות, בתחלה יקרא לאהרן ואחר כך לבניו, כי לא היה החרס בקריאת הבנים אז עם אהרן. הג' במצב כל הזקנים דכתיב ולזקני ישראל לעשות הדבר בפסוקים בפני רבים ונכבדים, וזה יורה על שלמות הרצון לעשות רצונו ותבדוק, וכפה הרגשותיו:

(ב) קח לך עגל. ביוקא דף ג' דקדקו אחר

אלא בדברי רב אשי, וזה לא אמר אלא אמר רב אשי שיהיה נשמע שסותר דברים הראשונים, שגם יסבול דברי רב אשי בדברי רבי לוי, שהרי מקראות ויהי רבים ונכבדים, אלא שהמקשה סבר כי לכל ויהי הוא אומר, ונתחכם להקשות מנהי ביום השמיני כי אין הפרש בין ויהי בימי ליהי ביום, ורצה לסתור הכלל אפילו במקום שיאמר ויהי בימי, והמתרץ תרץ כי שם מתו נדב ואביהוא, כי לא רצה לחלק בין ויהי בימי ליהי ביום, כי אין הפרש, ואין הוכחה מתשובה זו שסובר אפילו ויהי לבד הוא לשון צער, כי לא הכרח לתרץ זה אלא לצד שהקשה מנהי ביום. ואחר כך חזר להקשות אפילו מנהי לבד, ונתחכם המקשה להקדים פסוק ויהי בשמונים שנה לגלות על ויהי ערב שמלכד שלא היה שם צער היה בו שמחה. והגם שמדברי הכריתא שהביא למעלה מוכח שהיה שמחה לפניו, אינו אלא דברי הפנא, אבל אין הוכחה מהכתוב אלא שלא היה צער אכל שמחה מנין, לזה הקדים פסוק ויהי בשמונים שנה ודאי שמחה יגיד בבגין בית המקדש (תענית כ"ד) דכתיב (שה"ש ג') ביום שמחת לבו, וזה יגיד על ויהי כאשר ראה יעקב ויהי ערב וגו' שאינם אלא שמחה, ואמר רב אשי ויהי אלא ואפא כו', וכן היה דעת המתרגם ראשון אלא שקדם רב אשי ותרץ. ואולי גם מתרגם ראשון רב אשי הוא והזכיר שמו בפסקא, או שני סתמי דתלמוד הם, וג' דרכים אלו הם שאנו הולכים בהם בשבילי התלמוד. ונמצאת אומר כי אפילו לרב אשי ויהי ביום הוא מנהי בימי, והצער הוא שמתו נדב ואביהוא שאין כמותם בכל ישראל, ויולת זה לא היה אומר הכתוב ויהי, וגם אומר (ויהי י"ט ט"ז) ויהי ביום השלישי, גם שם הרי פרקה נשמתם של כל ישראל כאומרם ז"ל (שבת פ"ח:) ויולת זה לא היה אומר ויהי ביום:

(א) ויהי ביום השמיני. צריך לדעת מה טעם אמר ויהי ובמסכת מגילה (דף י') אמר רבי לוי דבר זה מסתב בידנו מאנשי כנסת הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער ומקשה והכתוב ויהי ביום השמיני ותנא אותו היום היה שמחה לפני הקב"ה כיום בריאת שמים וארץ כתיב הלא ויהי וגו' וכתוב היום (בראשית א' ה') ויהי ערב ויהי בקר וגו', ומתרגם הא מתו נדב ואביהוא, ומקשה עוד ויהי בשמונים שנה (מ"א ו') ויהי כאשר ראה יעקב (ויצא כ"ט י') וגו' ויהי ערב ויהי בקר וגו', ומתרגם רב אשי כל ויהי אפא הכי ואפא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון צער ע"כ, הסי' יתן אל לבו למקשה מפסוק ויהי ביום השמיני והעלים עין ממה שלפניו ויהי ערב ויהי בקר שממנו למד ויהי ביום השמיני, ולזה יכולני לומר שמקשה משהם יחד ולהגיד קשיתו הוסיף גם פסוק ויהי ביום השמיני לומר כי רבים ויהי שהם לשון שמחה, או אפשר שנתפנן לומר לו שאדרבא להפך כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון שמחה כדרך שלמד הפנא ויהי ביום השמיני מנהי ערב אם כן כל ויהי לא יגרע עינה מזה. גם בזה לא יוכל לדחות כי בדברי הם כמין הסתם ולא במקומות שגלה הכתוב בפרוש, כי הרי הפנא למד מנהי ערב וגו'. אלא תגדל התמיהה על המתרגם, כי מה מתרגם הרי מתו נדב ואביהוא, תרץ זה מועיל לנהי ביום השמיני ולא לנהי ערב ויהי בקר שממנו למד ויהי ביום השמיני, ואין לומר שהיה לו איזה ענין לומר שגם בו ביום היה איזה צער, שהרי מצינו פסוק המקשה והקשה ממנו חזר לאחוריו והודה חצי הודאה. ועוד מעקרא למה לא נתן לב רבי לוי מעצמו לכתובים שמוכחים שיש ויהי שהוא שמחה, ויהי לו לחלק מעצמו:

אכן נראה כי פונת ר' לוי גם כן לא היה

(א) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׂעִיר־עִזִּים לְחַטָּאת
וְעֹגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: אור החיים

(ד) וְיִשׁוּר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחֵה לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בַלֻּלָה
בַּשָּׂמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם:

ש"ס כ' היום ה' נראה אליכם • להשרות שכינתו במעשה ידיכם; לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה.

(ה) וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֵׁר צֹנֶה מִשֶּׁה אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ
כֹּל־הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדּוּ לִפְנֵי יְהוָה: אור החיים

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא
אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

(ריש ת"ס) הלא כל זמן שהיו ישראל נזופים לא דבר ה' עם משה כי כל המושג אינו אלא לצד מעלת ישראל:

(ה) וַיִּקְחוּ וְגו' אֲשֵׁר צֹנֶה מִשֶּ׈ה. אמר אשר צנה משה, כן אל אהרן גם כן שלקח את אשר צנהו, ואינו יוצא ממשימות משה ישראל שהגם שמפי אהרן נאמרו להם הדברים אהרן עצמו מפי משה אמר, ואלו אמר הכתוב אשר צנה אהרן אין במשמע אלא לקיחת ישראל ולא לקיחת אהרן. עוד אולי שנתבונן באומרו אשר צנה משה כי לצד מצות משה לבד עשו הדבר הגם שלא היה ההבטחה הרשומה במאמר:

(ו) זֶה הַדָּבָר וְגו'. צריך לדעת מה הוא הדבר. ורש"י פרש על הקרבת אהרן. ואין זה פשוט מאמר הכתוב שאמר תעשו ונראה שכתב לומר על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך דכתיב ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', דהדק הכתוב לומר לפני ה' ולא אמר לפני אהל מועד גם לא היה צריך לומר שהרי אמר בסמוך ויקחו וְגו' אל פני אהל מועד, אלא ירצה לומר שהכינו עצמם בערך השלמות והמשכיל והערכת עמידתם שהיא לפני ה', ובחינה זו היא השגת תכלית השלמות, כמאמר דוד (תהלים ט"ו) שויתי ה' לנגדי תמיד כי בזה לא ימט מימינו שהיא התורה, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו וכו' פשיכתו וכו' לפני מלך ומכל שכן לפני מלך מלכי המלכים, וכשהשכיל משה במעשה זה אמר להם זה הדבר אשר צנה ה' תעשו פרוש צנה ה' שתעשו אותו, שתהיו תמיד מצריכים בדעתכם כי אתם עומדים לפני ה', וירא אליכם כבוד ה'. עוד יבין בכלל אומרו לפני ה' שלא היה מסך מבדיל בינם לבין ה' כדכתיב (ישעיה נ"ט) עונתיכם היו מבדילים וגו', וזה יגיד שהיו

עוד נראה לומר בהעיר איהו אנו אומרים (ר"ה כ"ו) אין קטיגור נעשה סניגור בענין הזהב והלא אמרו (ערכי ט"ז) ארבעה בגדי זהב של כהן גדול מכפרים על ארבעה מיני עבירות וכו' אם כן קטיגור נעשה סניגור, ובהקרה לישב כי ישתנה פורת חוץ מכפרת פנים שפפרת פנים מלבנת החטאים כשלג, וזה לך האות לשון של זהרית (יומא ט"ז). ודבר זה הוא מפלא וצריך שלא מציא בו רשם העין כלל, ואשר על כן הגדים להיותם בחוץ מכפרים הגם היותם מין זהב מה שאין כן פפרת פנים, וגם לפי חלוק זה ישתנה חטא של אהרן בזהב מחטאם של ישראל בעגל, כי אהרן מכפר בחוץ בבגדי זהב וישראל אינם מתכפרים בעגל כי חטא אהרן בזהב שוגג גמור היה בלקיחתו ובנתינתו בחרט מה שאין כן ישראל, ולזה לא תכפרו בעגל אפלו בחוץ וזהב:

(ג) תְּדַבֵּר לֵאמֹר. צריך לדעת מה טעם דבר כאן אהרן לישראל ולא משה הרגיל, ואולי כי לצד שאמר להם למי זהב, התפרקו וגו' לזה יצו ה' אלו כי ידבר להם להביא כפרה שיעיר עזים הפה שאסר הוא הפה שהתיר וכבר כתבנו בכמה מקומות דבר רז"ל כי החטא יפעיל הגנאי בקומו והתקן צריך להיות כמין כנגדו והוא אומרו תדבר לאמר פרוש תדבר דבור שיש בו מעלה וזכות כנגד דבור שהיה בו השפלה אשר פירע בו את העם. עוד נראה כי לצד שצלה אהרן במעלה הנפלאה הלו מתוך כל ישראל בו בחר ה' לזה אמר אליו משה שידיבר לישראל אמירות רכות והוא אומרו לאמר וכן תמצא שאמר כי היום ה' נראה אליכם פ"י כל המושג וכל הרצון אינו אלא לצד ישראל באומרו אליכם ולא לי ודרך שמיצונו שאמר משה לישראל

שאמר ואל בני ישראל וגו' קח לך למה לי. מוכן הוא שהעגל לו. ודרשו שבא לומר שיקח משלו ולא משל צבור. עוד נראה לומר כי אומרו לך כי זה יהיה לו לאות עולם כי לא עשה הוא העגל בכונה ח"ו ולא טעה אחריו אלא שבא על ידו בלא בונה ובלא מחשבה רעה, ולצד זה יועיל לכפר בעגל, מה שאין כן ישראל לצד שמעשיהם בעגל הוא בחינת המזיד ולא יבוא העגל לחטאת להם והוא אדרבה קטיגור. ותמצא (ויק"ר כ"א) שהקפיד ה' על אהרן לכל יקנס לבית ה' פנימה ביום הכפורים בבגדי זהב לצד שעשה זהב העגל, ויש להעיר בזה למה צנה ה' שביא עגל בן בקר לחטאת והלא החטאת באה לכפרה ואין לך סגור בעולם בזה. ונראה כי האדון ברוך הוא שפט בצדק הדבר, לצד כי אהרן לא עשה שום פעלה בבחינת מעשה העגל כי לא ציוו ולא הכינו ואין צריך לומר שלא האמין בו ולא טעה אחריו חס ושלום כמאמרו למשה (תשא ל"ב כ"ד) ויצא העגל פרוש מעצמו יצא על ידי מעשה אשר עשו בו מכשפי ערב רב יינוס ויומברוס כמאמר ז"ל (תנחומא תשא י"ט). ומעתה המעשה שעשה הוא בבחינת הזהב שאמר להם (שם) למי זהב התפרקו ולקח מידם ויצר אותו בחרט ומעשה זה עשאו בידיעה שלמה והגם שטעמו היה לצד יראה מישראל לכל יהרגוהו כחור, גם היה מאבד להן הזמן עד שיבוא משה, אף על פי כן הרי עשה מעשה בלתי הגון, אשר על כן אמר ה' שביא העגל לכפר על הדבר שצא על ידו שלא בכונה אכל הזהב שמעשה שעשה בו היה בכונה המכין אמר ה' לא יראה בו לפני ולפנים שלא יעשה קטגור סגור, מה שאין כן ישראל שחטאו בעגל אינם יכולין להביא עגל לכפרה לזה צנה ה' שביא שיעיר עזים:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קִרְב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חַטָּאתְךָ וְאֶת־עֹלֹתְךָ וְכֹפֶר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת־קִרְבָּן הָעָם וְכֹפֶר בָּעֶדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:
פְּקִיד ז':

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קִרְב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חַטָּאתְךָ וְאֶת־עֹלֹתְךָ וְכֹפֶר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת־קִרְבָּן הָעָם וְכֹפֶר בָּעֶדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

כ"ט"א קִרְב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ • (ת"ט) שְׁהִיָּה אֶהֱרֹן בּוֹשׁ וְיֵרָא לְגִשְׁתָּ. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: 'לָמָּה אַתָּה בּוֹשׁ? לָכֵךְ נִבְחַרְתָּ!'. אֵת חַטָּאתְךָ • עֹגֶל בֶּן בָּקָר. וְאֶת־עֹלֹתְךָ • אֵיל. קִרְבָּן הָעָם • שְׁעִיר עִזִּים וְעֹגֶל וְכֹבֶשׂ. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "עֹגֶל", בֶּן שְׁנָה הוּא, וּמִכָּאן אֵתָּה לְמַד. אור החיים

ח ויקרב אהרן למזבח ויטחט את-עגל החטאת אשר-לו: אור החיים

(ח) וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֹגֶל הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: אור החיים

ט ויקריבו בני אהרן ית דמא לה וטבל אצבעה בדמא ויהב על קרנת מדבחה וית דמא אריק ליסודא דמדבחה:

(ט) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן עַל־קְרָנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ:

י וית תרבא וית פליתא וית חצרא מן ככדא מן חטאתא אסק למדבחה כמא די פקיד ז' ית משה:

(י) וְאֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הַכֶּלֶי וְאֶת־הַיִּתְרֹת מִן־הַכֹּבֶד מִן־הַחַטָּאת הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

יא וית בשרא וית משכא אוקיד בנורא מברא למשריתא:

(יא) וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר שָׂרַף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה:

כ"ט"ב וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר וְגו' • לֹא מְצִינוּ חַטָּאת חִיצוֹנָה נִשְׂרַפֶּת אֲלָא זֶה וְשֵׁל מְלוֹאִים; וְכֵלָן עַל־פִּי הַדְּבוּר.

יב ויכס ית עלתא ואמטיאו בני אהרן לה ית דמא וזרקא על מדבחה סחור סחור:

(יב) וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"ט"ג וַיִּמָּצְאוּ • לְשׁוֹן הַשֹּׁשֶׁבֶת וְהַזְמִנָּה.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

וּתְרַן יִתְרוֹ בְּנֵי מִצְרַיִם (ירושלמי שקלים פ"ה ה"א), אִם בֶּן אִם הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָא מִשְׁפָּטָה הִיא תְּמוּתָה כְּמֹאמְרֵי הַנְּבִיא (יחזקאל י"ח ד') אִיךְ יִבְיֵא קִרְבָּן וְיִפְטֹר, וְנִרְאֶה כִּי טַעַם נִכּוֹן לֹשׁ בְּדָבָר עַל פִּי הַמִּשְׁפָּט, כִּי כְּשֶׁהָאָדָם חוּטָא אֵין בְּחִינָתוֹ בְּחִינַת אָדָם, עַל דֶּרֶךְ אֹמְרָם ז"ל (סוטה ג'). אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֲלָא אִם בֶּן נִכְנָסָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, וְנַעֲשֶׂה בְּהִמָּה וּבִיּוֹם שְׁחִזֹר בְּתִשְׁבָּחָה רוּחַ הִיא בְּאֻנּוֹשׁ וְעַלָּה מִמְּדֻרְגָּת בְּהִמָּה לְמִדְרָגַת אָדָם, הָאִם רֹאִי הוּא לְהִמִּית אָדָם זֶה תַּחַת בְּהִמָּה, לָזֶה יִבְיֵא דְגִמַּת הַחוּטָא שֶׁהוּא בְּהִמָּה וְלִשְׁתַּתֵּף עִמָּה בַּצֵּעַר הַחוּשֵׁב כִּי רֹאִי הוּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מִשְׁפָּט זֶה, וְכִפִּי זֶה חֶלֶק רוּחַ הַמִּרְגִּישׁ הוּא מִצִּיל אֶת הָאָדָם בְּהִצְרָה זֹה, וְהוּא מֵה שֶׁאִמְרַה הַכְּתוּב (תהלים ל"ו) אָדָם וּבְהִמָּה תוֹשִׁיעַ ה' כִּי חֶלֶק הַבְּהִמָּה שֶׁאָדָם בְּהִצְטָרְפוּתוֹ עִם הָאָדָם שֶׁהִיא בְּחִינַת הַהִשְׁפָּלָה נוֹשֵׁעַ בּוֹ פְּרוּשׁ לְצַדוֹ כְּדִי שְׁלֹא יַעֲנֹשׁ וְהוּא אֵינוֹ רֹאִי לַעֲנֹשׁ, וּבִזְהָ אֶפְלוֹ בְּדִין הַקְּרִיבַת הַקִּרְבָּן בְּעֵד הַחֶסֶת הוּא עַל קוֹ הַמִּשְׁפָּט, כְּאֹמְרוֹ (שם) מִשְׁפָּטֶיךָ תִּהְיוּ רִבָּה אָדָם וּבְהִמָּה תוֹשִׁיעַ ה':

אֶהֱרֹן נִוְגַעַת גַּם לָעָם. וְהַטַּעַם הוּא לְצַד כִּי חֶטֶא אֶהֱרֹן יִשְׂרָאֵל הָיָה סָבֵה לְחֶטֶא שֶׁאִמְרוּ לוֹ (תשא ל"ב א') קוֹם עֲשֵׂה לָנוּ וְגו', וְכָל עוֹד שֶׁלֹּא נִתְּכַפֵּר אֶהֱרֹן יִשְׁנוֹ הַחֶטֶא לַעֲשׂוֹהוּ וְלִמְסוֹכָב עוֹשֵׁהוּ, וְאַחֵר שֶׁנִּתְּכַפֵּר נִתְּכַפְּרוּ שְׁנֵיהֶם, לָזֶה אָמַר לוֹ וְכֹפֶר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם: (ח) וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל הַמִּזְבֵּחַ. יִרְמֹז לְדִבְרֵיהֶם ז"ל שֶׁאִמְרוּ (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שֶׁאֵלּוֹ לְנִבְוָאָה חוּטָא מֵה עָנְשׁוּ אֶמְרָה הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָא הִיא תְּמוּתָה, וְלִצְד רַחֲמֵי ה' אָמַר יִבְיֵא קִרְבָּן, שֶׁעַקֵּר מַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּן הוּא מַחֲשַׁבַת הַמַּקְרִיב כִּי הוּא הַחֵיב בְּכָל הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשֵׂה בְּקִרְבָּן הַהוּא לְזַכָּה וְלַהֲשִׁיר עַל הָאִשִּׁים וְהִתֵּה לוֹ מַחֲשָׁבָה זֹה לְכַפְּרָה, וְהוּא אֹמְרוֹ וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל הַמִּזְבֵּחַ פְּרוּשׁ הוּא עֲצָמוֹ הַכִּין לְשׁוֹם אֲשֵׁם נִפְשׁוֹ, וְקִרְב לְמִזְבֵּחַ פְּרוּשׁ לְזִכְיָהָ לְאִשִּׁים, וְעַשֵׂה הַשְׁחִיטָה בְּמִקְוָמוֹ לַעֲגֹל לְצַד רַחֲמֵי ה' שֶׁנִּתְרַצָּה לְהִקְרִיב חֲלִיפָתוֹ: וְרִאֲיָתִי לַתֵּת לֵב בַּעֲגִין לִפִּי מֵה שֶׁקָּדַם לָנוּ (מִתְחִלָּה שׁוֹמְטִים) כִּי נִשְׁבַּע ה' לְהַעֲמִיד הָעוֹלָם וּבְרִיאוֹתֵי בְּמִשְׁפָּט, וְכָל הָאוֹמֶר הַקָּבִיעַ

שְׁלֵמִים עִם ה' וְכִפִּי זֶה יִדָּקַע עַל נִכּוֹן אֹמְרָם זֶה עַל מַעֲשָׂהוּ הָאִמּוֹר בְּסִמּוּךְ: אַחֵר שֶׁנִּתְּכַתֵּב זֶה בֹּא לְיָדֵי מְדַרְשׁ חז"ל (במד"ר נשא פ"ב ח') וְזֶה לְשׁוֹנָם זֶה הַדָּבָר מֵה הוּא זֶה הַדָּבָר עַל הַמִּילָה כְּמֵה דְתִימָא זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר מִל יְהוֹשֻׁעַ עַד כָּאן. וְדִבְרֵי הַמְדַרְשׁ סְתוּמִים וְחֲתוּמִים, וְכִי בְּאוֹתוֹ יוֹם מִל אוֹתָם מוֹשֶׁה, אוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם צִוָּה עַל הַמִּילָה: אָכֵן הַכּוֹנֶה הִיא עַל עֲרֻלָּת לֵב שֶׁהוּא דָּבָר הַמְּבַדִּיל בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין אֲרֵיָהֶם שְׁבִשְׁמִים, גַּם מִרְחִיק אִמָּתוֹ מִלֵּבָם, וְצִוָּה לְמוֹל עֲרֻלָּת לֵבָבָם וּבִזְה יִרְאֶה לָהֶם כְּבוֹד ה', וְהֵם דְּבָרָנוּ עֲצָמָם. שׁוּב בֹּא לְיָדֵי מְדַרְשׁ אַחֵר (פֶּן הוּא בְּתוֹכָם הַכָּא) בִּילְקוּט וְזֶה לְשׁוֹנָם זֶה הַדָּבָר אָמַר לָהֶם מוֹשֶׁה יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ יִצֹר הִרַע תַּעֲבִירוּ מִלֵּבְכֶם וְתִהְיוּ כְּלִכֶם בִּירְאֶה אַחַת וּבַעֲצָה אַחַת לְשִׁרֵת לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְכו' וְתִהְיֶה עֲבוֹדַתְכֶם מִיִּחְדָּת לִפְנֵי דְתִיכִי וּמִלְתָּם אֵת עֲרֻלָּת לֵבְכֶם וְגו' וְאִם עֲשִׂיתֶם זֶה וְיִרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה' עַד כָּאן, וְהֵם דְּבָרָנוּ עֲצָמָם: (ז) וְכֹפֶר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם. מִשְׁמַע כִּי כְּפָרַת

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 54)

לשון הושטה והזמנה (רש"י ט, יב) כאן נאמר "וימציאו", ואלו בחטאת נאמר "ויקריבו". ויש לבאר, דהנה זריקת דם החטאת היתה באמצעות טבילת האצבע בדם, ואלו זריקת דם העולה היתה באמצעות כלי שבו נתון הדם. לכן נאמר "וימציאו" ("הושטה והזמנה") רק בעולה, שכן עם הושטת הדם לאהרן היה הדם מוכן ומזמן לזריקה; ואלו בחטאת היה צריך בפעלה נוספת לאחר מסירת הדם - טבילת אצבע.

(יג) **וְאֶת־הָעֹלָה הַמִּצִּיאוֹ אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת־הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹרַע עֲלֵה־מִזְבֵּחַ:**
יג וְנִתְּ עֲלֵתָא אֲמִיאוֹ לָהּ לְאַבְרָהָא וְנִתְּ רִישָׁא וְאַסֵּק עַל מִדְבָּחָא:

(יד) **וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַכְּרָעִים וַיִּקְטֹרַע עֲלֵה־עֹלָה הַמִּזְבֵּחַ:**
יד וְחִלְלִיל יֵת גִּיָּא וְנִתְּ כְרַעֲיָא וְאַסֵּק עַל עֲלֵתָא לְמִדְבָּחָא:

(טו) **וַיִּקְרַב אֶת קָרְבֵּן הָעֶם וַיִּקַּח אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֶם וַיִּשְׁחָטְהוּ וַיַּחַטְּאֵהוּ כְּרֹאשׁוֹן: עֲשֹׂהוּ כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת. כְּרֹאשׁוֹן • כַּעֲגֹל שָׁלוֹ. אור החיים**
טו וְקָרַב יֵת קָרְבֵּן עַמָּא וְנָסִיב יֵת צִפְרָא דְחַטָּאתָא דִּי לַעֲמָא וְנָכְסָהּ וְכַפֵּר בְּדָמָהּ כְּקַדְמָאָה:

(טז) **וַיִּקְרַב אֶת־הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ כְּמִשְׁפַּט: עֲשֹׂהָ כְּמִשְׁפַּט • הַמִּפְרֹשׁ בְּעוֹלַת נִדְבָה בְּ"וַיִּקְרָא" (ביצה כ).**
טז וְקָרַב יֵת עֲלֵתָא וְעָבְדָהּ כְּדָחִי:

♦ יום שני ט"ו אדר ב' ♦

(יז) **וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּף מִמֶּנָּה וַיִּקְטֹרַע עֲלֵה־מִזְבֵּחַ מִלֵּבד עֹלֶת הַבֶּקֶר: עֲשֹׂהוּ כְּמִצְוָה. מִלֵּבד עֹלֶת הַבֶּקֶר • כָּל אֵלֶּה עֲשֶׂה אַחֵר עוֹלֹת הַתָּמִיד.**
יז וְקָרַב יֵת מִנְחָתָא וַיִּמְלֵא יָדָהּ מִנָּחָה וְאַסֵּק עַל מִדְבָּחָא בְּר מַעֲלַת צִפְרָא:

(יח) **וַיִּשְׁחָט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל זָבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעֶם וַיִּמְצְאוּ בְּגִי אֶהֱרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עֲלֵה־מִזְבֵּחַ סָבִיב:**
יח וְנָכְס יֵת תּוֹרָא וְנִתְּ דְּכָרָא נָכְסַת קוּדְשִׁיא דִּי לַעֲמָא וְאַמִּיאוֹ בְּגִי אֶהֱרֹן יֵת דְּמָא לָהּ וַיִּזְרְקוּהָ עַל מִדְבָּחָא סָחוֹר סָחוֹר:

(יט) **וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמִּכֶּסֶה וְהַכֹּלִית וְיִתְּרָת הַכֹּבֵד: עֲשֹׂהוּ כְּמִצְוָה. חֲלָב הַמִּכֶּסֶה אֶת הַקֶּרֶב.**
יט וְנִתְּ תַרְבִּינָא מִן תּוֹרָא וּמִן דְּכָרָא וּמִן אֵלִיתָא וְחִפִּי גִיָּא וְכִלְיָתָא וְחִצֵּר כְּבָדָא:

(כ) **וַיִּשְׂימוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹרַע הַחֲלָבִים הַמִּזְבֵּחַ:**
כ וְשׁוּיָאוֹ יֵת תַרְבִּינָא עַל חֲדוֹתָא וְאַסֵּק תַרְבִּינָא לְמִדְבָּחָא:

עֲשֹׂהוּ כְּמִצְוָה • לְאַחַר הַתְּנוּפָה נִתְּנָן כֹּהֵן הַמִּנְיָף לְכַהֵן אַחֵר לְהַקְטִירָם, נִמְצְאוּ הָעֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

טו וַיִּקְרַב אֶת קָרְבֵּן הָעֶם. זו הקרבת בחינת האורות הנטועות בישראל ממקור האור אשר נשתנו באמצעות החטא ולא יהיו בבחינת הנשתנות להתקרב, כי השנוי בנפש יחייב

ההקדמה, כי יעשה שאינו מינו, ובאמצעות העבודה שעשה אהרן יגיד כתוב כי הקריב קרבן העם פרוש שהקריב כל הרכקותם. והנה מהראוי היה שיקתב פסוק זה בסוף מעשה

הקרבן, וטעם שהתחיל בו, לומר שהפעלה נעשה במה שכוון במעשה קדם עשוהו, כי לא המעשה הוא העקר אלא הכוונה הצריכה בו והוא אשר עשה אהרן בתחלת מעשיו

שיעור יומי ליום שלישי ט"ז אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום – ט – פרשת שמיני נג

(כא) וְאֵת הַחֲזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין הִנִּיף אֶהָרֶן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה בְּאֵשׁ צוּה מֹשֶׁה:

(כב) וַיֵּשָׂא אֶהָרֶן אֶת־יָדָיו אֶל־הָעָם וַיְבָרֶכֶם וַיֵּרֶד מַעֲשֵׂת הַחַטָּאת וְהַעֲלָה וְהִשְׁלָמִים:

כ"ט • וַיְבָרֶכֶם • בְּרַפְת כְּהֲנִים: יְבָרְכָךְ, יָאֵר, יֵשָׂא. וַיֵּרֶד • מַעַל הַמִּזְבֵּחַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 41)

מעל המזבח (ר"ש ט, כב) יש לשאול, הרי מפרש בפתוב שינד מעשית הקרבנות, שנקרבו על המזבח. אלא לרש"י הקשה: מדוע נאמר שאהרן ירד לאחר עשיית הקרבנות, והרי בפעל ירד לאחר ברכת העם. לכן מפרש, ש"ויירד" היא אמירה בפני עצמה, כאלו נאמר "ויירד מעל המזבח"; אלא שלאחר מכן מסים הפתוב שעלה על המזבח (ולכן היה עליו לרדת ממנו) כדי להקריב קרבנות אלו. אור החיים

(כג) וַיֵּבֶא מֹשֶׁה וְאֶהָרֶן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם:

כ"ט • וַיֵּבֶא מֹשֶׁה וְאֶהָרֶן וְגו' • למה נכנסו? מצאתי בפרשת מלואים בבריתא הנוספת על תורת כהנים שלנו: למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. או, לא נכנס אלא לדבר אחר? הריני דן וירדה וביאה טעונות ברכה: מה ירדה מעין עבודה, אף ביאה מעין עבודה. ה' למדת, למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. דבר אחר: כיון שראה אהרן שנקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר: 'יודע אני שקעס הקדוש-ברוך-הוא עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל! אמר לו למשה: 'משה אחי, כך עשית לי, שנקנסתי ונתבישתי? מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל. ויצאו ויברכו את-העם • אמרו: 'ויהי נעם ה' אליהנו עלינו' (תהלים ז), 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'. לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נקלמים ואומרים למשה: 'משה רבנו, כל הטרח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתפטר לנו עון העגל! לכן אמר להם: "זה הדבר אשר-צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'", אהרן אחי בראי וקשוב ממני, שעל-ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו. אור החיים

♦ יום שלישי ט"ז אדר ב' ♦

(כד) וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל־הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

כ"ט • וַיִּרְאוּ • כְּתִרְגוּמוֹ.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

פחיתותו, לצד שראה שגמר מעשות הכל ולא ירדה שכינה, ותמצא שאמרו ז"ל בתורת כהנים פ'שה "ט שצעק אהרן לפני משה שאמר לו לקרב למזבח וכן לידי בושח וכו' ונכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה: (כג) ויצאו ויברכו וגו'. אולי כי כן נצטוו בנבואה. או ברכה זו במקום תפלה היתה כדי שתשרה שכינה. והגם שקבר ברכם אהרן, טובים השנים לצד הסכמת ב' מדרגות תרמוזים בב' בחינות האחים כהנה ולויה שהם חסד וגבורה:

מעשה וגו' וישא אהרן וגו' שביירדתו נשא כפיו וכו'. וצריך לדעת למה ידבר הפתוב בדרך זה ולא בדרך השתר. ואולי כי בראותו אהרן שלא ירדה שכינה חשב אולי כי עדין חסר כפרתו על מעשה העגל שבאמצעותו הביא קללה על שונאי ישראל, ולזה וישא וגו' ויברך וגו', ובזה ירד מעשות תשלומי החטאת וכו' ואולי כי גם ברכת ישראל לצד שהיא כפרת חטאו של אהרן תכלול בכלל החטאת, כי גם לה יתחשם שם חטאת, ואומר וירד, אולי כי הוא לשון ירדה כי הכר לו

והבן. ואמר לו פרט אחד קטן שרמז הפתוב באומר ויברך את העלה ויעשה כמשפט, כבר רמזתי לו כי זכרון העולה ירמז על כנסת ישראל ובאמצעות הרקת ישראל מהישר הם מורידים העולה למטה חס ושלום ובאמצעות התקרבותם לא מלבד שלא תשלח בפשעם אלא ויסיפו להעלות עליה אחר עליה עד שתעמוד בגדר המשפט פירוע למשכיל, והוא ויעשה כמשפט, שמעתי:

(כב) וישא אהרן וגו'. בתורת כהנים פ'שה כ"ט אמרו מקרא מסד ראוי לומר וירד

א וַיִּקְחוּ בְנֵי־אֶהֱרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ
בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמֻם עָלֶיהָ קִמְרַת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ
זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אַתֶּם: אור החיים

(א) וַיִּקְחוּ בְנֵי־אֶהֱרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ
בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמֻם עָלֶיהָ קִמְרַת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ
זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אַתֶּם: אור החיים

ב וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי
יְהוָה:

(ב) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי
יְהוָה:

כ"ט וַתֵּצֵא אֵשׁ • רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן, אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן. רבי ישמעאל
אומר: שתויי זין נכנסו למקדש. תדע, שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא נכנסו שתויי זין למקדש. משל למלך
שהיה לו בן בית וכו', כדאיתא ב"ויקרא רבה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 51)

שהורו הלכה בפני משה . . שתויי זין נכנסו למקדש (רש"י, ב) יש לתמוה, הרי החטא מפורש בכתוב – הם הקטירו קטרת
בנגוד לצווי ה'. ויש לומר, דהנה לעיל בסמוך נאמר לגבי השרצת השכינה "ותצא אש מלפני ה'"; ומזה שלשון זה עצמו מופיע
גם בבני אהרן, מוכח שאף עבודתם גרמה גלוי השכינה. לכן מפרש שהעבודה כשלעצמה היתה כדבעי, אלא שהיתה חסרון
באופן בהנהגתם בעבודה זו. אור החיים

ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן הֲוָא אֲשֶׁר־דָּבָר יְהוָה! לֵאמֹר
בְּקִרְבִי אֶקְדֹּשׁ וְעַל אִפִּי כָל עֲמָא אֲתִיקָר
וּשְׁתִּיק אֶהֱרֹן:

(ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן הֲוָא אֲשֶׁר־דָּבָר יְהוָה! לֵאמֹר
בְּקִרְבִי אֶקְדֹּשׁ וְעַל אִפִּי כָל עֲמָא אֲתִיקָר
וּשְׁתִּיק אֶהֱרֹן:

כס"ט וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר־דָּבָר וּגו' • (ובחס סט) הֵיכָן דָּבָר? "וְנַעֲדָתִי שְׁמָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי" • אל תקרי "בכבדי",
אלא 'במכבדי'. אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי! יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור: או בי או
בך. עכשיו, רואה אני שהם גדולים ממני וממך! (ת"כ. ויקרא רבה) • וידם אהרן • (שם ושם) קבל שכר על שתיקתו, ומה שכר קבל?
שנתיחד עמו הדבור, שנאמר לו לבדו פרשת שתויי זין. בקרבי. בבחירי. ועל פני כל העם אכבד • כשהקדוש ברוך
הוא עושה דין בצדיקים מתגבר ומתעלה ומתקלס; אם כן באלו, כל שכן ברשעים. וכן הוא אומר: (תהלים סח) "נורא אלהים
ממקדשיך" – אל תקרי "ממקדשיך", אלא 'ממקדשיך'. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

שאמר (ת"כ הכא) היה אהרן עומד ותוהא
ואומר או לי כף עברה ביד וביד בני שכן
הגענני, נכנס משה אצלו והיה מפיסו אמר
לו אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש
הבית באדם גדול והייתי אומר או בי או בך
הבית מתקדש עכשו נמצאו בניך גדולים ממני
וממך וכו' עד כאן. דבר אחר ויאמר משה
וגו' הוא אשר דבר וגו' דבור זה נאמר למשה
בסיני ולא ידעה עד שבא מעשה לידו ובינו
כו' אמר לו משה לאהרן לא מתו בניך אלא
בשביל קדשת שמו של מקום שגאמר (תצוה
כ"ח מ"ג) ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש
בכבדי, כיון ששמע אהרן שבניו ידועי המקום
הן שחק ע"כ:

הנה לדרך הראשון מפרש תבת הוא על זה
הדרך להיות ששהה מצטער על הסבה
שהוא סבב לבניו שמתו לזה אמר לו משה
כי הוא זה טעם מיתתם לצד אשר דבר ה'
וגו' ולא לצד עונו היה הדרך, ותבת הוא
כפי זה חזוורת אל הסובב. ולדרך ב' תבת
הוא חזוורת אל הדבור הסתום שלא ידעו
ועתה ידע כי הוא זה מכון הדבור הנאמר

שלא צוה ה' אותה. ואולי שאם היו לוקחים
אש מעל המזבח לא היה ה' מקפיד על הדבר
כל כך. או אפשר שהיה מקפיד מאפן אחר.
עוד ירצה על זה הדרך אש זרה אשר לא
צוה אותם לעשות כן וזה היא זרותה:
(ב) וימתו לפני ה'. אולי שירמזו טעם מיתתם,
שהוא להפחיד לירא מן המושכן בראותם
את אלו שקרבו לפניו מתו, עוד ירמז כי
מיתתם הנה על מה שקדם מהם לה, על דרך
מאמרם ז"ל (ויקרא רבא פ"ב) שמימתם הנה למה
שקדם ויחיו את האלהים וגו', והם הם אצילי
בני ישראל:

(ג) הוא אשר דבר ה' וגו'. צריך לדעת
כונת אומריו הוא, ב' אומריו לאמר משמע
שצוה ה' לאמר אם כן למה לא אמר עד
עתה, ושיגיון זה דומה לשיגיון אהרן שבת
שלא צוה בשעתו עד אחר כך אמר (בשלח
ט"ז כ"ג) הוא אשר דבר ה', ושם מצינו לו
טעמים מספיקים בענין כי לא נאמר לו לאמר
כמו שדקדק לומר הוא אשר דבר ה' שבתו
וגו' ולא אמר לאמר, מה שאין כן במה
שלפניו שאמר לאמר, וז"ל מצינו להם

(א) ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא וגו'.
ירצה להודיע מקום טעותם שהיה לב'
סבות, האחד להיותם כהנים שאליהם תאות
העבודה וזה שהתחיל לומר בני אהרן, ב'
היותם גדולים במעשה ושקולים הם כמשה
ואהרן כאמרם ז"ל (ת"כ הכא אחרי ג')
וכאמרם בספר הזהר הקדוש (אחרי ג') שהיו
במדרגה גדולה מצד מעשיהם, וזה אומר
נדב ואביהוא, ובחינה זו אינה באלעזר
ואיתמר שהגם שהם בני אהרן אין להם
מדרגה מצד עצמן כנדב ואביהוא, וכן תמצא
שדרשו ז"ל (ת"כ להלן פסוק ט"ז) במה שכתוב
ויקצר משה על אלעזר וגו' הנותרם וגו' יען
שם דבריהם, ובכח זה נכנסו, ודקדקו לנכנס
שניהם יחד להגדיל זכותם, ולא רצו לקחת
מאש המזבח, אמרו אזלי אין ראוי לקחת
ממנה אלא לקטרת החיוב, לזה הביאו מבחור:
וישימו עליה. ולא אמר עליהן כאמרו ויתנו
בהן וגו', ושימו עליהן, חזור אל
האש שהכיר בסמוך, להיות שהקפדה היא
על אש זרה לזה כנה בה הפעשה:
זרה אשר לא צוה. פרוש ומה היא זרותה,

(ד) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־מִישָׁאֵל וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיזָאֵל אֲהֵרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבוּ שָׂאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי־הַקֹּדֶשׁ אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:

כ"ט"ז ד' אהרן • עזיאל אחי עמרם היה, שנאמר: (שמות ו) "ובני קהת וגו'". שָׂאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם וגו' • כאדם האומר לחברו העבר את המת מלפני הפלה, שלא לערוב את השמחה.

(ה) וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֵם בְּכַתְנֵתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה:

כ"ט"ז בְּכַתְנֵתָם • של מתים, מלמד שלא נשרפו בגדיהם, אלא נשמתם; כמין שני חוטין של אש נכנסו לתוך חוטמיהם (סנהדרין נב. ת"כ).

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֲהֵרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאַיִתָּמָר בָּנָיו רֵאשִׁיכֶם אֶל־תַּפְרֵעוֹ וּבגְדֵיכֶם לֹא־תַפְרִמוּ וְלֹא תָמוּתוּ וְעַל כָּל־הָעֵדָה יִקָּצֵף וְאֲחֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְבּוּ אֶת־הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה:

כ"ט"ז אֶל־תַּפְרֵעוֹ • אל תגדלו שער. מכאן, שאכל אסור בתספורת. (מ"ק י"ד ב) אכל אתם אל תערבבו שמחתו של

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

או אפשר שמשה הבין גם כן הדרך זה שאמר כאן בקרבי אקדש וגו' ועל פני וגו', והוא מה שרמז בדבריו או בי כו' כי אמרו או יגיד שקדמה חלקה אחרת והוא שניהם יחד והוא דרך שצדק לבסוף, או בי לבד, או כך לבד, ואחר מעשה הדרך הספק השקול שפגנתו לאמר בקרבי וגו' ועל פני וגו' ולזה מתו שניהם. ובה נתישבו הדקדוקים שדקדקנו בכתוב. ונשאר לישוב מכל מקום מי אמר למשה להכריע בן דלמא לעולם הכתוב כפשוטו ונקדש הבית בצדיק א' הנרמז בכתב בכדי ומה שמתו ב' כי זכות שניהם מתאים לשעור א' מהם משה או אהרן הנה בהשפיל על טעם הדבר נדע שאין זו קשיא, כי טעם הדבר הוא לצד שחש ה' ששפראו ישאל את אלהיהם שכן שמו בתוכם ואין גדלתו ומוראו נכר כסדר שהוא נכר בעליונים שלא יהיה מוראו עליהם כמפטרף ולא יתנהגו בשעור הכבוד המתחבבים בו, ויותר יש לחוש לגדולי ישראל שיתחשבו בדעתם שהם קרובים אל ה' ויצרו להיות נגזשים ומתקרבם, אשר על כן עשה משפט בגדול שבכלן שאין גדר למעלה ממנו לחוש לו לומר שבערף בחינתו לא תמנע ממנו תקרבה לה', ונשאר כל העם שומרים כבודו יתברך כאומרו ועל פני כל העם וגו'. ומעתה לקשנאמר כי משה בפני עצמו גדול מכל או אביהוא ואהרן בפני עצמו גדול מכל א' מהם גם כן, אם כן הניח ה' הדרגה שאין עליה מורא, ולצד התחברותם,

שלא נאמר מה' אלא א' מהם ולא נכנס לו הספק אלא איזה א' מהם אם כן למה מתו שנים, ועוד מניין לו לומר שהם גדולים ממה ואהרן כיון שלא אמר ה' אלא א' מהם ומתו שניהם נכנסו במקום א' מהם, ואינו יכול לומר אלא טובים השנים מאחד מהם. אכן הפנה הוא ששפאמר לו ה' ונקדש בכדי ידע משה כי ימות מהצדיקים, אלא שסבר בשעור משמעות הדברים באומרו ונקדש בכדי הוא שיתקדש הבית באותו שהוא בכדי מכדי שהוא הצדיק. ולפי זה אין כאן אלא צדיק א' כי כן משמע בכדי לשון יחיד ונפל לו הספק מי הוא זה היחיד אם הוא משה אם הוא אהרן, והוא אומר או בי או כך וכמו שפרשנוה, ועכשו כשראה כי מתו שנים חזר להבין פגנת אומר ונקדש בכדי שאין הפנה שיתקדש ובמה בכדי שהוא לשון יחיד, אלא הפנה הוא על זה הדרך בקרבי אקדש והוא אומר ונקדש, ואומר ועל פני כל העם אכבד הוא פגנת אומר בכדי פרוש בשביל כבודי, וכפי פרוש זה לא אמר ה' לשון יחיד בצדיקים כי הצדיקים נרמזו באומר ונקדש, ואומר בכדי הוא בשביל כבודי, ויהאיה שפך הוא פגנת אמירתו יתברך שחרי מתו שנים והוא אומר הוא אשר דבר תשובה לאהרן שלא יתעצב וכו' ופרש דברי ה' שהם לאמר פרוש פגנת אמירתו היא על זה הדרך בקרבי וגו' ועל פני וגו' לישל פרוש אחר שיתחבב ממנו לומר שלא ימות אלא אחד:

לו קדם ונקדש בכדי, גם לא נאמר לו שם דבר ולא לאמר דוק ותשפח, ונשארו הדברים בלבב משה חתומים עד שעת מעשה והבינם ואמר הוא אשר דבר ה' אלי ומה דבר ונקדש בכדי. ואומר לאמר וגו' פרוש פגנת דברי ה' באומרו ונקדש בכדי הוא לומר על זה הדרך, באומרו ונקדש רצונו לומר בקרבי אקדש, ואומר בכדי הוא ועל פני כל העם אכבד, ולדרך זה נתישבו כל הדקדוקים. אלא לדרך ראשון עדין קשה מה שהקשינו. ולעמוד על עמק דבריו יש להעיר אומר או בי או כך שלא היה לו לומר אלא בי או כך או יאמר כך או בי כי לא יצדק לומר או בתחלה: ולזה נראה לישוב כי לצד שיש בענין ב' דברים. הא' הוא בחינת המעלה והב' בחינת המאדע שהוא המיתה, וכשכא לומר את אשר הבין מי הוא הקרוב אשר יקדש בו אם היה מתחיל לומר בי או כך היה נשמע בדבריו כי הוא הקרוב לפני ה' ביותר מעלה וכבוד ולזה הזכיר עצמו בפשיטות והזכיר אהרן בספק או, לזה אמר או בי שגם הוא בספק ואם היה אומר כך או בי כבא המחוש כי נצה להלביש המאדע הרע באהרן כי הוא ימות בהשפאת שכינה ואת עצמו עשה בספק, לזה נתחכם משה ואמר או בי הקדים עצמו לצד בחינת קבלת הפרענות ולא בהחלט כדי שלא יכנס בחשך כי מעריך עצמו בערך גדול מאהרן ואמר או דרך ספק בדרך הספק שעשה באהרן באומר או כך. אלא שעדין קשה כיון

שיעור יומי ליום רביעי י"ז אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום – י – פרשת שמני
מקום. ולא תמתו. הא אם תעשו כן, תמותו. ואחייכם כל-בית ישראל. מכאן, שצרתן של תלמידי-חכמים
משלת על הכל להתאבל בה. אור החיים

(י) ומפתח אהל מועד לא תצאו פן-תמתו כי-שמן משחת
יהיה עליכם ויעשו בדבר משה: פ

(ח) וידבר יהוה אליהם לאמר:

(ט) ויין ושכר אל-תשתו. אתה. ובניך אתך בבאכם
אל-אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדורתיכם:

כ"י"י ויין ושכר. ויין בדרך שכרותו. בבאכם אל-אהל מועד. (ח"ט) אין לי אלא בבואם להיכל, בגשתם למזבח
מזין? נאמר כאן 'ביאת אהל-מועד', ונאמר בקדוש ידים ורגלים: 'ביאת אהל מועד', מה להלן עשה גישת מזבח
בביאת אהל-מועד, אף כאן עשה גישת מזבח בביאת אהל-מועד.

(י) ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור:
יולאפרשא בין קודשא ובין חלא ובין
מסאבא ובין דכיא:

כ"י"י ולהבדיל. כדי שתבדילו בין עבודה קדושה למחללת. הא למדת, שאם עבד – עבודתו פסולה (ובחים יו. ח"כ).

(יא) ולהורות את-בני ישראל את כל-החקים אשר דבר
יהוה אליהם ביד-משה: פ

כ"י"י ולהורות. למד שאסור שכור בהוראה (ח"ט). יכול יהא חייב מיתה? תלמוד לומר: "אתה ובניך אתך... ולא
תמתו" (במדבר יח). כהנים בעבודתם במיתה ואין חכמים בהוראתם במיתה.

♦ יום רביעי י"ז אדר ב' ♦

(יב) וידבר משה אליהם ואל אלעזר ואל-איתמר. בני
הנותרים קחו את-המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוה
מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא:

כ"י"י הנותרים. מן המיתה. מלמד, שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל. הוא שנאמר: (דברים ט) "ובאחרון התאנף
ה' מאד להשמידו", ואין 'השמדה' אלא כלוי בנים, שנאמר: (עמוס ב) "ואשמיד פרוי ממעל"; ותפלתו של משה
בטלה מחצה, שנאמר (דברים ט): "ואתפלל גם-בעד אחרן בעת ההוא". קחו את המנחה. אף-על-פי שאתם אוניין,
וקדשים אסורים לאונן. את-המנחה. זו מנחת שמיני ומנחת נחשון. ואכלוה מצות. מה תלמוד לומר? לפי
שהיא מנחת צבור ומנחת שעה ואין פיוצא בה לדורות, הצרך לפרש בה דין שאר מנחות.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

למנחה, ואם לא כבו אין עליהם קצף כמשפט
הקריעה. ודקדק לומר אשר שרף ה', ותבאר על
דרך אומנם ז"ל (שבת ק"ה:) שקל הבונה ומתאבל
על אדם כשר מוחלין לו כל עונותיו ולא יבכה
עוד, והוא מה שרמז באומרו אשר שרף וגו'
פרוש אם יבכו השרפה אין להם אלא מה שכבר
שרף מקדם לשלל שלא תהיה שרפה אחרת עוד.
עוד ירצה באומרו ולא תמתו ועל כל וגו' פרוש
כי באמצעות מיתת הצדיקים מגיע קצף לכללות
ישראל, כי חזק ישראל ומיתתם הם גדולים
הצדיקים ובפרט כהני ה' המכפרים בעד העם:

שיהיו גדולים בהצטרפותם יחד מאחת גדולה
לא תפנס עמהם הגדולה בהשנאת הערף,
והדברים פשוטים:

(ו) ראשיכם אל תפרעו וגו' ועל כל העדה
וגו'. פרוש אם יעשו כמותכם, שאתם דוקא
הוא שישכם באזהרה, אבל על כל העדה קצף
אם יעשו כן, אלא חייבין לקרע עליהם. ואולי
ששפט בהם משפט אב בית דין שחייבין לקרע
עליו כל ישראל (מועד קטן כ"ב:). ומה גם למה
שאמר שהם גדולים ממשה ואחרון חייבים כל
ישראל לקרע עליהם. ואומרו ואחייכם וגו' יבכו,

הלא לא יועיל זכותו והשגתו של א' לחברו
להכנינו לאשר להתקרב לשכינה, ואין הגבלת
כבוד לה' אלא לגדר של כל א' מהם ולא
לגדר גדול מא' מהם. ולכשנכחיש בחלוק זה
ותרצה לומר כי יצטרף זכות ב', אם כן צדין
יחסר הגדלת כבודו ותברך בערף משה ואחרון
יחד, או שלשה כנגד ואביהוא, או ה' שיצטרף
זכותם ליותר מזכות נדב ואביהוא, אלא ודאי
כי לא יצדיק הצורף כאן. ועוד תמצא שאין
צריך זכות הנפרד לזכות הנסמך בבחינת
המגלילות ואבנים טובות, שבי' קטנים הגם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 275)

ותפלתו של משה בטלה מחצה (רש"י י, יב) ספר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שמהר"י סלנטר שאל את הרבי מהר"ש, מדוע מאריכים חסידים כל כך בתפלה, וענהו, שידיעה הפלוגתא אם תפלה עושה מחצה או כלה, ולכן מאריכים בתפלה, כדי שגם מחצה תספיק. ויש לפרש: על ידי אריכות התפלה מגיעים בדרגה עליונה יותר, ורגלי הדרגה העליונה הם כנגד כל הדרגות שלמטה ממונה.

(יג) ואכלתם אתה במקום קדוש כי חקך וחק-בניך הוא מאשי יהוה בייכן צויתי: יג ותיכלון יתה באמר קדיש ארי חלקך וחלק בניך היא מקרבנך דני ארי כן אתפקדית:

רש"י וחק-בניך • אין לבנות חק בקדשים. בייכן צויתי • באנינות לאכלה (ת"כ. ובחים קא) *

(יד) ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך בייחך וחק-בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: יד וית חדיא דארמיתא וית שוקא דאפרשותא תיכלון באמר דכי את ובניך ובנתיך עמך ארי חלקך וחלק בניך אתהיבו מנכסת קודשאי דבני ישראל:

רש"י ואת חזה התנופה • של שלמי צבור. תאכלו במקום טהור • וכי את הראשונים אכלו במקום טמא? אלא, הראשונים שהם קדשי קדשים, הזקקה אכילתם במקום קדוש. אבל אלו אין צריכים תוך הקלעים, אבל צריכים הם להאכל תוך מחנה ישראל, שהוא טהור מלהפגס שם מצרעים (שם נח). מכאן, שקדשים קלים נאכלין בכל העיר. אתה ובניך ובנתיך • (ת"ס) אתה ובניך בחלק, אבל בנתיך לא בחלק, אלא אם תתנו להן מתנות, רשאות הן לאכל בחזה ושוק. או אינו אלא אף הבנות בחלק? תלמוד לומר: "בייחך וחק-בניך נתנו" – חק לבנים ואין חק לבנות.

(טו) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לה ולבניך אתך לחק-עולם כאשר צוה יהוה: טו שוקא דאפרשותא וחדיא דארמיתא על טרפני תרפיא יתון לארמא ארמא גדם יי ויהי לה ולבניך עמך לקנס עלם כמא די פקיד יי:

רש"י שוק התרומה וחזה התנופה • לשון "אשר הונף ואשר הורם". תנופה – מוליך ומביא, תרומה – מעלה ומוריד. ולמה חלקן הכתוב תרומה בשוק, ותנופה בחזה? לא ידענו, ששניהם בהרמה והנפה. על אשי החלבים • מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה. וישוב המקראות שלא יכתישו זה את זה, כבר פרשתי שלשתן ב"צ את אהרן".

♦ יום חמישי י"ח אדר ב' ♦

(טז) ואת שער החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על-אלעזר ועל-איתמר בני אהרן הנותרים לאמר: טז וית צפירא דחטאתא מתבע תבעי משה והא אתוקד ורגז על אלעזר ועל איתמר בני אהרן דאשתארו למימר:

רש"י שער החטאת • שער מוספי ראש-חדש. ושלשה שערי חטאות קרבו בו ביום: שער עזים ושער נחשון ושער ראש-חדש. ומכלן לא נשרף אלא זה. ונחלקו בדרך חכמי ישראל (בת"ס), יש אומרים: מפני טומאה שנגעה בו נשרף, ויש אומרים: מפני אנינות נשרף, לפי שהוא קדשי דורות; אבל בקדשי שעה סמכו על משה, שאמר להם במנחה: "ואכלוה מצות". דרש דרש • שתי דרישות הללו: מפני-מה נשרף זה, ומפני-מה נאכלו אלו? כך הוא בתורת כהנים' (ועיין ובחים ק"א הגירסא לא נאכלו אלו וכן גרס הרא"ם הכי ומפני מה לא נאכלו) • על-אלעזר ועל-איתמר • בשביל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס. לאמר • אמר להם: השיבוני על דברי!. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

טז דרש דרש משה וגו'. אומר אני כי להם במנחה (פסוק י"ב) קחו את המנחה וגו', שאם היה בדעתו בפשיטות להחזיר היה לו לומר קחו את החטאת, מה תאמר שאמר דין המנחה וחשב כי אין הפרש ביניהם כל עקר ולרב פשיטות שהיה לו הדבר לא הצריך לומר אם בן לא היה לו לדרש כי מנין נכנס

(ח) **מְדוּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּם אֶת־הַחֹטֶאֶת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא וְאַתֶּה נָתַן לָכֶם לֶשֶׂאת אֶת־עוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה:**

יז מִדֵּין לֹא אֲכַלְתוּן יֵת חֹטְאָתָא בְּאַתְר קֹדֶשׁ אֲרִי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁין הִיא וְנִתְּנָה יָהּ לָכוֹן לְסַלְחָא עַל חוֹבֵי כְּנֻשָּׁתָא לְכַפֵּרָא עֲלֵיהוֹן קָדָם יי:

כז"י **מְדוּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּם אֶת־הַחֹטֶאֶת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ** • וכי חוץ לקדש אכלוה, והלא שרפה? ! ומהו אומר "במקום הקדש"? אלא אמר להם: שמא חוץ לקלעים יצאה ונפסלה? • כי קדש קדשים הוא • ונפסלת ביוצא, והם אמרו לו: לאו. אמר להם: הואיל ובמקום הקדש היתה, מדוע לא אכלתם אותה? • ואתה נתן לכם לשאת וגו' • שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. לשאת את־עוֹן הָעֵדָה • מכאן למדנו ששעיר ראש־חֹדֶשׁ הִיזָה, שהוא מכפר על עוֹן טְמֵאת מִקְדָּשׁ וקֹדֶשִׁיו, שחטאת שמייני וחטאת נחשון לא לכפרה באו.

(יח) **הֲנֵן לֹא־הוּבָא אֶת־דָּמָהּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אָכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ בְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי:**

יח הָא לֹא אֲתַעֲלִי יֵת דְּמָה לְבֵית קֹדֶשָׁא בְּנִיחָה מִיכַל תִּיכְלוּן יִתָּה בְּקֹדֶשָׁא כְּמָא דִּי פְקָדִית: •

כז"י **הֲנֵן לֹא־הוּבָא וגו' •** שאלו הובא הִיזָה לָכֶם לְשַׂרְפָּה, כְּמֹו שְׁנָאֵמַר: (לעיל ו) "וְכָל־חֹטְאָת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָה וגו'". אָכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ • הִיזָה לָכֶם לְאָכְלָה אֶף־עַל־פִּי שְׁאֲתֶם אוֹנְנִים. בְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי • לָכֶם בַּמִּנְחָה.

(יט) **וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן אֶל־מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת־חֹטְאֹתָם וְאֶת־עֲלֹתָם לִפְנֵי יְהוָה וַתִּקְרָאנָה אוֹתִי בָּאֵלֶּה וְאֲכַלְתִּי חֹטְאֹת הַיּוֹם הַזֶּה בְּעִיטְבִּי יְהוָה:**

יט וַיְמַלִּיל אֶהֱרֹן עִם מֹשֶׁה הָא יוֹמָא דִּין קְרִיבֵי יֵת חֹטְאֹתָהוֹן וְיֵת עֲלֹתָהוֹן קָדָם יי וְעֶרְעָא יְמִי עָקֹן בְּאֵלִין אֵלֹו פֹּון אֲכַלְתִּי חֹטְאָתָא יוֹמָא דִּין הִתְקַן קָדָם יי:

כז"י **וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן** • אין לשון "דבור" אלא לשון עז, שְׁנָאֵמַר: (במדבר כא) "וַיְדַבֵּר הָעָם וגו'". אֶפְשֶׁר, מֹשֶׁה קָצַף עַל אֲלַעֲזָר וְעַל אִיתְמָר, וְאֶהֱרֹן מְדַבֵּר? הָא יְדַעַת, שְׁלֹא הִיזָה אֵלָא מְדַרְךָ כְּבוֹד. אָמְרוּ: אֵינֹו בְּדִין שְׂיֵהָא אָבִינוּ יוֹשֵׁב וְאֵנֹו מְדַבְּרִים לִפְנֵינוּ, וְאֵינֹו בְּדִין שְׂיֵהָא תַלְמִיד מְשִׁיב אֶת רַבּוֹ. זְכוּל מִפְּנֵי שְׁלֹא הִיזָה בְּאֲלַעֲזָר לְהַשִּׁיב? תַלְמוּד לומר: "וַיֵּאמֶר אֲלַעֲזָר הִכְהֵן אֶל־אֲנָשִׁי הַצָּבָא וגו'". הִרִי כְּשֶׁרְצָה, דְּבַר לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים! זֹו מְצִאתִי בְּסִפְרֵי שֶׁל פְּנִים שְׁנִי. הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ • מהו אומר? (ובזה"ק) אֵלָא, אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: שְׁמָא זֶרְקֶתֶם דָּמָה אוֹנְנִים, שְׁהָאוֹנֵן שְׁעָבֵד חִלַּל. אָמַר לוֹ אֶהֱרֹן: וְכִי הֵם הִקְרִיבוּ, שְׁהֵם הִדְּיוּטוֹת? אֲנִי הִקְרַבְתִּי, שְׁאֲנִי כִהֵן גָּדוֹל וּמִקְרִיב אוֹנֵן. וַתִּקְרָאנָה אוֹתִי בָּאֵלֶּה • אָפְלוּ לֹא הָיוּ הַמֵּתִים בְּנֵי, אֵלָא שְׁאָר קְרוֹבִים, שְׁאֲנִי חַיִּב לְהִיּוֹת אוֹנֵן עֲלֵיהֶם בָּאֵלֹו, כְּגוֹן כָּל הָאֻמּוֹרִים בְּפֶרֶשֶׁת כְּהֻנִּים, שְׁהִכְהֵן מִטְמֵא לָהֶם. וְאֲכַלְתִּי חֹטְאֹת • וְאֵם אֲכַלְתִּי, הִיטֵב וגו'?. הַיּוֹם • (שם) אָכַל אֲנִינּוֹת לִילָה מֵתָר, שְׁאִין אוֹנֵן אֵלָא בְּיוֹם קְבוּרָה. הִיטֵב בְּעִיטְבִּי ה' • אֵם שְׁמַעַת בְּקֹדֶשִׁי שְׁעָה אֵין לָךְ לְהַקֵּל בְּקֹדֶשִׁי דֹּוֹרוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 106)

אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות (רש"י י, יט) מֹשֶׁה סָבַר שְׁהִתְהַר לְאָכַל קֹדֶשִׁים בְּאֲנִינוֹת הוּא כְּדִי שְׁלֹא לִפְגַּע בְּשִׁמְחָה עַל יְדֵי מִנְהֲגֵי אֲבִלוֹת (בדומה לצווי "רִאשִׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ"), וְאֵם כֵּן אֵין הִבְדֵּל בֵּין קֹדֶשִׁי שְׁעָה לְקֹדֶשִׁי דֹּוֹרוֹת. עַל כֵּף הַשִּׁיב לוֹ אֶהֱרֹן, שְׁהוֹרָאָה לְהַמְנֵעַ מֵאֲבִלוֹת אֵינָה אֵלָא לִפְנֵי ה', בַּמָּקוֹם הַמְּזוּבָּח, אֶף אֲכִילַת הַקְּרִבָּנוֹת אֵינָה לִפְנֵי ה' וְלָכֵן אֵין לְאוֹכְלֶם (מִלְבָּד קֹדֶשִׁי שְׁעָה, שְׁלִגְבִּיהֶם הִיזָה הוֹרָאָה מִיַּחֲדָת). אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בוס, אברמוביץ

ר' פִּנְחָס וְלֹאֵי שְׁלֹא נִשְׁאַרְתֶּם ע"כ. וְהוּא אוֹמַר הַנוֹתֵרִם לֹא־מָר פְּרוּשׁ הַנוֹתֵרִם לֹא־מָר עֲנֵן אַחֵר, וְהוּא דְּבָרִי ר' פִּנְחָס. וּבִתְרוֹת כְּהֻנִּים אָמְרוּ לֹא־מָר אָמַר לָהֶם הַשִּׁיבֵנוּ עַל דְּבָרֵי פְרוּשׁ הַרְשָׁם לְהַשִּׁיבֵנוּ שְׁלֹא יִמְנְעוּ לְצַד רְאוּתוֹ כְּקֶדֶף עֲלֵיהֶם, עוֹד יִרְצָה עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרִים ז"ל (ב"ר פ"ע) בְּפִסְקוֹ צֵאן לָכֵן הַנוֹתֵרִת שְׁהוּא לְשׁוֹן פְּחִיתוֹת, וְהוּא אוֹמַר הַנוֹתֵרִם לֹא־מָר כְּאֵלֹו אָמַר לֹא־מָר הַנוֹתֵרִים פְּרוּשׁ קֶרֶאֶם בְּמֵאֲמָרוֹ נֹוֹתֵרִים לְשׁוֹן פְּחִיתוֹת: (יט) וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן אֶל מֹשֶׁה. וְז"ל (תו"ט)

עֲשׂוֹת. וְהֵגַם שְׁאֵמַר לְבִסּוּף תֹּאכְלוּ אוֹתָהּ כְּאֶשֶׁר צִוִּיתִי, פְּרוּשׁ יוֹתֵר הִיזָה לָכֶם לְדַמּוּתָהּ לְמִנְחָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְאָכְלָה לֹא לְשַׂרְפָּה בְּלֹא טַעַם הִפָּךְ מֵה שְׁצִוִּיתִי בְּמִנְחָה. וּבִתְרוֹת כְּהֻנִּים אָמְרוּ דִּרְשׁ דִּרְשׁ מִפְּנֵי מֵה נִשְׁרָף, וּמִפְּנֵי מֵה (לא) נִאָּכְלוּ אֵלֹו, וּבִישׁוּב הַתּוֹב הַדְּבָרִים רְחוּקִים, כִּי אַחֵר הִדְרִישׁוֹת הוּא שְׁנִגְלִית הַשַּׂרְפָּה, וְאִיךָ יִדְרֹשׁ קָדָם לְמָה נִשְׂרָף. וַיֵּשׁ לִישׁוֹב: הַנוֹתֵרִם לֹא־מָר. אוֹמְרוּ לֹא־מָר, יִתְבָּאֵר עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרִים ז"ל (ויק"ר פ"א) הַנוֹתֵרִם אָמַר

לוֹ הַמְּחוּשׁ לְדֹרֶשׁ עֲלֵיו מֵה הִיזָה בּוֹ, אֵלָא וְדָאִי שְׁלֹא אָמַר אֵלָא הַפְּשׁוּט אֲצִלוּ שְׁהִיא הַמִּנְחָה שְׁהִיא קֹדֶשִׁי שְׁעָה וּמִנְחָה לְשַׁעִיר נַחֲשׁוֹן וְשַׁעִיר עִזִּים שְׁהִי קֹדֶשִׁי שְׁעָה, אָכַל שַׁעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁהוּא קֹדֶשִׁי דֹּוֹרוֹת עֲדִין הִיזָה הַכֵּר עוֹמֵד אֲצִלוּ בְּסִפְק וְהִיזָה דֹּוֹרֶשׁ בְּדַעַתוֹ אֵם יִתְרַנְּנוּ כְּמֹו כֵּן אוֹ לֹא, וְדִרְשׁ עֲלֵיו מֵה הִיזָה בּוֹ, וְלָזָה כָּפַל לוֹמַר דִּרְשׁ דִּרְשׁ אַחַת לְמִשְׁפָּטוֹ וְאַחַת לְעֶצְמוֹ מֵה הִיזָה בּוֹ וְהִגָּה וגו' וַיִּקְצַף עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ דְּבָר מִדַּעַתָּם שְׁאָפְלוּ הוּא עֲדִין לֹא יָדַע אֶת אֲשֶׁר יִצְוָה לָהֶם

כ וישמע משה וישפר בעינוהי :

(ב) וישמע משה ויטב בעינו: פ

כ"א ויטב בעינו • (ח"ב) הודה ולא בוש לומר: 'לא שמעתי'. אור החיים

♦ יום שישי י"ט אדר ב' ♦

יא (א) וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר אלהם: א ומליל יי עם משה ולא־הרן למימר להון :

כ"א אל משה ואל־אהרן • למשה אמר שיאמר לאהרן. לאמר אלהם • אמר שיאמר לא־לעזר ולאיתמר. או אינו

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

דרכים. הא' השכחה אשר אמר לו ה' והוא שלא מן המוסר לנאמן בית, ב' שנתפס על בני אהרן ודבר להם קשות פנפר, וגם לצד אהרן שקצף בדרך נסתר. ובא חנניה ויבחר לתלות במשה שגיון הפסע ששגג בו והוא סבה לשעות מלומר ח' ששכח דבר ה' שהוא דפי גדול. וכמו כן מצינו בספרי (מטות קנ"ז) שאמר רבי אלעזר בן עזריה בג' מקומות בא משה לכלל פסע ובא לכלל טעות וכו', כיוצא בדבר ויקצף משה על אלעזר וגו' ע"כ. מכאן אתה למד שהדבר שעליו הקפיד לא (מצד) הטעות. ואם תאמר אם כן למה הקפיד אם לא טעה, בהקדח לומר שהקפיד על אשר דנו בדעתם וסמכו על הוראתם מבלי שאלת רבם, ועל זה נתעלמה הימנו הלכה ואמר אכל תאכלו, וסובר כי בהחלט הוא אומר כפי הדין שראוי לאכלה, לא כמו שפרשתי שאין דבריו בהחלט אלא שאומר צד הנגדי למעשיהם, ובא רב יהודה וחלק כי אין לתלות במשה ההקפדה בהחלט, כי יש בהקפדה צד לומר שהיא גרועה מהעלם דבר ואפשר לתלות שטעה ושגג בדין ולצד שגיונו הקפיד על המעשה שנעשה שלא כרצונו יתברר אבל זולת הטעות לא יקפיד על כבודו. והנה דעת זו לא היתה מכרעת לרב יהודה אלא שקולה, שיש פנים להקל בבחינת ההקפדה, ויש פנים להקל בבחינת הטעות, ולזה לא חלק על חנניה אלא אחר מותו שעמד בדרשה זו ולא אמר פן האחר שישנו במשקלת ההשכל, משמע כי מכרע אצלו הדבר כי הקפיד וכן חלק עליו, ולזה דקדק לומר אחר מיתתו אני משיב. ובנסח ספרא שלפנינו אמרו הרבני כמשיב על דבריו, וממה שאמר כמשיב משמע ולא משיב, ויבין גם כן לדברנו. או אפשר לומר כי רב יהודה בחר בהחלט לומר טעמו של משה הוא לצד שטעה מלומר שהקפיד שהוא מעשה בלתי הגון, כי הטעות יכול אדם לטעות בהספס הדעת, מה שאין כן ההקפדה שהוא מעשה מיד, ועוד אם נאמר שטעה הרי לא יצתה תכלה מטעות, ואם נאמר שהקפיד הרי יצתה תכלה מתחת ידו שהרי הקפיד ונתפסע, ולזה בחר רב יהודה

איזה צד לומר שאין לעשות חלוק זה, למה קבלו מאהרן ולא דן עליו לסתרו. והנה לפי מה שפרשתי למעלה כי גם משה היה צריך לעמד על הדבר אם לאכלה אם לשפרה, ולא היה לו מחלט הדבר לאכילה, והקפדתו על אהרן ובניו היתה לצד שחשב ששפרהוה בלא טעם נכון, או לצד שמא ארע להם איזה מארע כמאמר ר"ל (פסחים ס"ב. וזבחים ק"א) שאמר להם שמא ארע בו פסול בהקדבת דמו או נטמא או יצא חוץ למקומו, וכל אלה הדברים הם לצד מעוט וריוותם, ועל זה היתה ההקפדה, מה שאין כן אחר שאמר לפניו אהרן הדין שדן בו ושרפו קבל משה הטעם וראה שלא שרף אלא אחר שדן דין צדק, ואין חכי נמי אם לא היה דן אהרן והיה דן משה כזה היה דן בדבר ושרפו, ולא יבצר ממנו כל דבר, ואומרו ויטב בעינו, פרוש את אשר עשו בשרפתו, ולא הקפיד על אשר סמכו על עצמן ולא שאלוהו:

או ירצה ויטב בעינו אהרן כי טוב הוא ויורה יורה ידן ידיו:

או ירצה וישמע משה פרוש התורה מעינה שחלוק זה שמעו משה מפי הקב"ה, ויטב בעינו הדבר אשר עשה אהרן. ואם תאמר אם שמע בן מפי הקב"ה מה מקום להקפדתו, אולי לצד שלא אמרו עדין לאהרן חש שדן בו טעם אחר שאינו צודק ושרפו, או אפשר כי באותה שעה נאמרה לו נבואה זו, כי מצויה היתה נבואה למשה, כאומרו (בהעלותך ט"ח) עמדו ואשמע מה יצוה ה', וכמו כן כאן תכף וישמע משה מפי ה' המשפט ויטב בעינו אשר צדק אהרן במשפטו. ור"ל אמרו במדרש (תרי"ב כא) וזה לשונם, אמר רב יהודה חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו קשה ההקפדה שגרמה למשה לטעות, אחר מיתתו אני משיב לו על דבריו, וכי מי גרם לו שהקפיד אלא שטעה ע"כ. טעם אומרו כל ימיו, גם טעם חנניה שלא אמר כרב יהודה שהוא היותר מוכן מפשטי הכתוב, גם טעמו של רב יהודה שלא חלק אלא אחר מותו יראה כי חנניה ורב יהודה כל אחד מתפנן לדבר טוב על משה, לצד שיש לפנינו ב'

אמרו אין דבור אלא לשון עז, יורה על דברים קשים. צריך לדעת איך יצדק ענין זה באהרן עם משה. ואולי כי לצד שאמר משה לבניו הנותרים שהוא דבור דומה לקללה והוא עדין בחרת לב על ב' בניו שפבר מתו בו ביום והשטן מקטרג. ומה גם ששמע עקימת שפתיו של משה בדמיון הקללה, לזה חרד לבו ודבר בקול גדול לפני משה כי נכמרו רחמיו אל בניו: הן היום. ר"ל דרשו (זבחים ק"א) שרצונו לומר וכי ביום זה הקריבו אלעזר ואיתמר שאסורים להקריב באנינות שאתה אומר שמא הקרבתם אותם באנינות ולזה שרפתם, אני הוא שהקרבתי וכהן גדול מקריב אונן. ופשט הכתוב הוא על זה הדרך הן היום הקריבו פרוש נדב ואביהוא את חטאתם ואת עלתם לפני ה' וכו', שכונתו כי הוא אונן כי בו ביום מתו, ואכלתי חטאת היום פרוש חטאת של יום שהוא שעיר ראש חדש, וכאן רמז לו שישתנה זה ממנה שהיא קדשי שעה אכל חטאת היום הוא קדשי דורות הייטב בעינו ה' לאכלו. והנה נראה להוכיח מכאן ספק א', אם מותר לתלמיד להורות לעצמו הוראה במקום רבו, שראיתי להרא"ש ז"ל (ערוכין פק הדר ס"ב) שכתב לאסור זולת סר סבינא שאין קפידא כל כך. והנה ממה שראינו שהורה אהרן הלכה זו לעצמן ושרפו החטאת משמע שמתר. ואין לה רב מבקש במשה לאהרן. ואולי יש לדחות, כי אין הוראה זו הוראה, כפי מה שאמרו ביומא (רש"י שם דף ה: תבחים ק"א) שדן אהרן קל וחמר ממעשה הקל אמנה תורה לא אכלתי באני קדש חמור לא כל שכן ע"כ. ובין שגאמר לו מפי משה דין מעשר כאלו אמר לו משה לשרף ולא הורה הוא לעצמו כלום, כי בכלל מעשר חטאת קהל וחמר וגו' זה מתר לתלמיד להורות, וקל הוא מביעתא בכותחא. ועין בדברי התוספות שם (ערוכין ס"ב): פרוש הוראת ביעתא בכתחא:

כ) וישמע משה ויטב וגו'. יש לדעת איך נתעלמה ממנו הלכה פשוטה כזו לחלק בין קדשי דורות לקדשי שעה, ואם היה לו

אֵלָא לֹאמַר לְיִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "דְּבַרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", הָרִי דְּבוּר אָמור לְיִשְׂרָאֵל. הָא מָה אָנִי מְקַיֵּם: "לֹאמַר אֲלֵהֶם"? לְבָנָיו, לְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר. אור החיים

(ב) דְּבַרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחִיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

כ"ט" דְּבַרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • אֵת כָּל־הַשְּׁנֵה לְהִיּוֹת שְׁלוּחִים בְּדְבוּר זֶה, לְפִי שֶׁהָשׁוּוּ בְּדַמִּימָה וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת הַמָּקוֹם מֵאַהֲבָה. זֹאת הַחִיָּה • לְשׁוֹן חַיִּים, לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּמָקוֹם וְרֹאשֵׁי הַחִיּוֹת חַיִּים, לְפִיכָךְ, הַבְּדִילִם מִן הַטְּמֵאָה וְגִזֵּר עֲלֵיהֶם מִצְוֹת, וּלְאַמּוֹת הָעוֹלָם לֹא אָסַר כָּלוּם. מָשָׁל לְרוֹפֵא שֶׁנִּכְנַס לְבִקֵּר אֶת הַחוּלָה וְכו', כְּדֵאיֵתָא בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. זֹאת הַחִיָּה • מְלַמֵּד, שֶׁהִי מִשָּׁה אוֹחֵז בַּחֲיָה וּמִרְאָה אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל: זֹאת תֹּאכְלוּ, וְזֹאת לֹא תֹאכְלוּ. "אֶת-זֶה תֹּאכְלוּ וְגו'", אֵף בְּשִׁרְצֵי הַמַּיִם אֲחִז מִכָּל מִין וְהִרְאָה לָהֶם, וְכֵן בְּעוֹף: "וְאֵת אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן-הָעוֹף", וְכֵן בְּשִׁרְצִים: "וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא". זֹאת הַחִיָּה. מִכָּל הַבְּהֵמָה • (מנחות כ) מְלַמֵּד שֶׁהַבְּהֵמָה בְּכָל־חִיָּה. אור החיים

(ג) כָּל מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁמְעַת שְׁסַע פְּרֶסֶת מַעֲלַת גֵּרָה בְּבִהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכְלוּ:

כ"י מִפְּרֶסֶת • כְּתִרְגוּמוֹ: 'סְדִיקָא'. פְּרֶסֶה • פְּלֹאנְטָה בְּלַע"ז. וְשִׁמְעַת שְׁסַע • שֶׁמִּבְדֵּלֶת מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה בְּשִׁתִּי צִפְרִינִן, כְּתִרְגוּמוֹ: "וּמִטְלָפָא טְלִפִּין", שֶׁיֵּשׁ שְׁפָרְסוֹתָיו סְדוּקוֹת מִלְמַעְלָה וְאֵינֶן שְׁסוּעוֹת וּמִבְדֵּלוֹת לְגִמְרִי, שֶׁמִּלְמַטָּה מִחִבּוֹת (חולין עא). מַעֲלַת גֵּרָה • מַעֲלָה וּמִקִּיאָה הָאֵכָל מִמַּעֲיָה וּמִחֲזֵרָת אוֹתוֹ לְחוּץ פִּיהָ לְכַתְּשׁוֹ וּלְטַחְנוֹ הַדָּק. גֵּרָה • כֶּף שְׁמוֹ; וְיִתְבֵּן מַגְזֵרֶת: (שמואל ב יד) "וְכַמִּים הַנִּגְרָרִים", שֶׁהוּא נִגְרָר אַחֵר הַכֶּף; וְתִרְגוּמוֹ: 'פִּשְׁרָא', שֶׁעַל-יָדֵי הַגֵּרָה, הָאֵכָל נִפְשֵׁר וְנִמּוֹחַ. בְּבִהֵמָה • תְּבָה זוֹ יִתְרָה הִיא לְדִרְשָׁה, לְהַתִּיר אֶת הַשְּׁלִיל הַנִּמְצָא בְּמַעֲיָ אִמּוֹ. אֹתָהּ תֹּאכְלוּ • וְלֹא בְּהֵמָה טְמֵאָה. וְהִלָּא בְּאַזְהָרָה הִיא? אֵלָא לְעֵבֶר עֲלֶיהָ בְּעֵשָׂה, וְלֹא תַעֲשֶׂה' (זבחים לד). אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כָּל מִין חִיָּה וְיִאמְרוּ לָהֶם זֹאת תֹּאכְלוּ וְזֹאת לֹא תֹאכְלוּ, וְלֹא נִסְפִיק לומר לָהֶם בְּעַל פִּה: זֹאת הַחִיָּה וְגו'. טַעַם שֶׁמִּכָּנֶה שֵׁם חִיָּה לְבִהֵמָה, כִּכָּר כְּתִבְתִּי בְּכִמָּה מִקוּמוֹת כִּי בְּחִינַת הַרֵעַ לֹא יִתְחַס אֲלֶיהָ בְּחִינַת הַחַיִּים, וְהוּא אוֹמְרוֹ זֹאת הַחִיָּה פְּרוּשׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בְּחִינַת הַנִּקְרָאֵת חִיָּה, לְשַׁלֵּל שֶׁאֵר בְּהֵמוֹת שְׁאִין לָהֶם קִדְשָׁה שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחַיִּים:

(ג) כָּל מִפְּרֶסֶת וְגו' מַעֲלַת גֵּרָה. וְתִבְאָר עַל דְּרָךְ אוֹמְרִים ז"ל (חולין ג"ט). כָּל בְּהֵמָה שֶׁמִּפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה הִיא מַעֲלַת גֵּרָה, חוּץ מִן הַחֲזִיר, וְהוּא אוֹמְרוֹ כָּל מִפְּרֶסֶת וְגו' מַעֲלַת גֵּרָה, פְּרוּשׁ בְּקִדְשׁ שֶׁהִיא מַעֲלַת גֵּרָה, וּמַעֲט אַחֵר כֶּף הַחֲזִיר שֶׁיֵּצֵא מִהַכָּלֵל. וְאוּלַּי מִמָּה שֶׁלֹּא הוּצִיא מִן הַכָּלֵל סְמוּךְ לְהוֹדֵעַת הַכָּלֵל רַמְזוֹ שֶׁאִפְלוּ הַחֲזִיר בְּכָלֵל, עַל דְּרָךְ אוֹמְרִים ז"ל (רמב"ם ב"מ ב"ש תנחומא) לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חֲזִיר שֶׁעֲתִיד לְחֻזֵּר לְהִיּוֹת מוֹתֵר, וּמַעֲטָה כָּלֵל כָּל מִפְּרֶסֶת וְגו' הִיא מַעֲלַת גֵּרָה לֹא יֵצֵא מִכָּלֵל דְּבָר, וְעַל זֶמֶן הַמְּזֻמָּנִים אָמַר הַחֲזִיר שֶׁהוּא מְפָרִים וְכו' לֹא יִגָּר:

וְגו'. עוֹד יִתְבָּאֵר אוֹמְרוֹ לֹאמַר אֲלֵהֶם לְפִי מָה שֶׁפִּרְשְׁתִּי בְּמִקוּמוֹת אַחֲרִים (וְתוֹר כ' א') כִּי טַעַם אוֹמְרוֹ לֹאמַר כִּי הַדְּבוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי אֵל עֲלִיּוֹן הִיָּה נּוֹצֵר מִמֶּנּוּ מִלֶּאֱךָ וְהוּא הִיָּה מְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה, וּפְרוּשׁ לֹאמַר הוּא הַדְּבוּר יֹאמַר לְמֹשֶׁה, וְכִמּוֹ כֵּן אָמַר כָּאֵן לֹאמַר אֲלֵהֶם פְּרוּשׁ הַדְּבוּר יֹאמַר לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן. וְאֵין פְּרוּשׁ זֶה מִכְחָשׁ דְּבָרֵי חַי"ל שֶׁאִמְרוּ (תו"כ א') לֹא הִיָּה הַדְּבוּר אֵלָא לְמֹשֶׁה וְלֹא לְאַהֲרֹן, כִּי גַם לְדָרְכֵנוּ לֹא הִיָּה שׁוֹמֵעַ דְּבָרֵי ה' אֵלָא מֹשֶׁה, אֵלָא שֶׁהַמֶּלֶאךָ הַמִּתְהַוֶּה מִהַדְּבוּר הִיָּה מְדַבֵּר לְשׁוֹן רַבִּים, וּמֹשֶׁה הִיָּה מְגִיעַ הַדְּבָרִים לְאַהֲרֹן:

(ב) אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹאמַר. אָמַר תְּבַת לֹאמַר יִרְצָה כִּי מִצְוָה זוֹ הִיא בְּחִינַת הַמַּעֲלָה וְהַכְּבוֹד לָהֶם, לְהַשְׁמֵר מִדְּבָרִים הַטְּמֵאִים, וְכֹאמְרֵם בְּהֵר (ויק"ר פ"א) אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי בְּפִסְק (חבקים ג') עֲמֹד וּמִנְדָּד אֲרִיץ, מִדָּד ה' אֵת כָּל הָאֲמוֹת וְלֹא מִצָּא אֶמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה כו', וּפְרוּשׁ תְּבַת לֹאמַר כָּאֵן הוּא עַל דְּרָךְ (שְׁעִיָּה ג') אָמַר צִדִּיק וְגו'. עוֹד יִרְצָה עַל זֶה הַדְּרָךְ לֹאמַר זֹאת וְגו' פְּרוּשׁ שֶׁיִּקְחוּ בְּיָדָם

לוֹמַר מִי גָרַם לוֹ שֶׁהִקְפִּיד אֵלָא שִׁשְׁעָה. וְטַעַם אוֹמְרוֹ אַחֵר מוֹתוֹ, לוֹמַר שֶׁאִפְלוּ כָּל יָמָיו דְּרַשׁ וְאִפְלוּ כִּכָּר מֵת הַדּוֹרֵשׁ לֹא נִמְנָעָתִי מִלְחַלֵּק לְצַד אֲמִתּוֹת הַדְּבָר אֲצִלִּי, אוֹ נִתְּבוֹן לוֹמַר שֶׁלֹּא חָלַק עִמּוֹ בְּפָנִים וְשִׁתַּק אֵלָא אַחֵר מוֹתוֹ שֶׁאִפְשֵׁר שֶׁאִם הִיָּה בְּחַיִּים חִיּוֹתוֹ הִיָּה מְשִׁיב עַל הַדְּבָר לְהוֹכִיחַ כְּמוֹתוֹ וְכו' לֹא אֲמַת יִהְיֶה חֶסֶם:

(א) אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אַהֲרֹן. אָמַר וְאֵל אַהֲרֹן. אוּלַּי שֶׁנִּתְּבוֹן לְעִשׂוֹת שְׁנֵיהֶם יַחַד שְׁלִיחוֹת מִצְוָה זוֹ אֵל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן גָּמַר אָמַר דְּבָרוּ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן אָמַר בְּפֶרֶשׁת בֹּא (י"ב א') אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אַהֲרֹן וְגו' דְּבָרוּ וְגו', כִּי לְעִנְיַן הַתְּקַדְמָה שֶׁיִּקְדִּים מֹשֶׁה לוֹמַר לְאַהֲרֹן קֵדָם יִשְׂרָאֵל כִּכָּר לְמִדְּנוֹ זֶה מִמָּקוֹם אַחֵר:

לֹאמַר אֲלֵהֶם. וְכו' אָמַר (בתי"ס) אֲלֵהֶם פְּרוּשׁ שִׁיאִמַר לְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר וְהַכְּנִיחָה בָּהֶם כְּדִי לְהַקְדִּימָם בְּלִמּוּד קוֹדֶם כְּדִתְנִיָּא (ערויבין ג"ד) בְּסִדֵּר הַלְמוּד. וְאוּלַּי שֶׁנִּתְּבוֹן לְהַצְרִיכָם לְהוֹרוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּרָךְ (מלאכי ב') כִּי שְׁפָתַי כֹּהֵן וְגו', וְאֲשֶׁר עַל כֵּן סָפַר לְזֶה דְּבָרוֹ

ד ברם ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא
וממסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק
פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא
לכון:

ה וית טפזא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא
לא סדיקא מסאב הוא לכון:

ו וית ארנבא ארי מסקא פשרא היא
ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכון:

ז וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא
ומטילפן טלפין פרסתא והוא פשרא לא
פשר מסאב הוא לכון:

ח מבשרהון לא תיכלון ובנבלתהון לא
תקרבו מסאבין אנון לכון:

(ד) אַתְּ-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵּי הַגֶּרֶה וּמִמְּפָרְסֵי הַפֶּרֶסָה
אֶת־הַגָּמֹל בִּימְעֵלָה גֶּרֶה הוּא וּפֶרֶסָה אֵינָנוּ מִפָּרִים טָמֵא
הוא לָכֵם: אור החיים

(ה) וְאֶת־הַשֶּׁפֶן בִּימְעֵלָה גֶּרֶה הוּא וּפֶרֶסָה לֹא יִפְרִים
טָמֵא הוּא לָכֵם:

(ו) וְאֶת־הָאֲרֵנֶבֶת בִּימְעֵלֶת גֶּרֶה הוּא וּפֶרֶסָה לֹא הִפְרִיסָה
טָמֵאָה הוּא לָכֵם: אור החיים

(ז) וְאֶת־הַחֲזִיר בִּימְפָרִים פֶּרֶסָה הוּא וְשִׁסַּע שִׁסַּע פֶּרֶסָה
וְהוּא גֶּרֶה לֹא־יִגֵּר טָמֵא הוּא לָכֵם: אור החיים

(ח) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבִנְבֻלָתָם לֹא תִגְעוּ טָמֵאִים הֵם
לָכֵם:

כ"י"א מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ. אין לי אלא אלו, שאר בהמה טמאה שאין לה שום סימן טהרה, מניין? אמרת קל
וחמר: ומה אלו, שיש בהן קצת סימני טהרה אסורות וכו' (כל הענין בתורת כהנים). מִבְּשָׂרָם. על בשרם באזהרה, ולא
על עצמות וגידין וקרנים וטלפים. ובנבילתם לא תגעו. יכול יהיו ישראל מזוהרים על מגע נבלה? תלמוד לומר:
(לקמן כא) "אמר אל-הכהנים וגו'" - כהנים מזוהרין ואין ישראל מזוהרין, קל וחמר מעתה: ומה טמאת המת חמורה,
לא הזהיר בה אלא כהנים, טמאת נבלה, קלה, לא כל שפן? ! ומה תלמוד לומר: "לא תגעו"? ברגל, וזהו שאמרו:
חייב אדם לטהר עצמו ברגל (ר"ה יז).

~ נקודות משיחות קודש ~ (מקוטי שיחות לב עמ' 58)

חייב אדם לטהר עצמו ברגל (רש"י יא, ח) יש לשאל, מניין לו שחובת הטהרה מתייחסת לרגל דוקא. ויש לומר, דהנה רש"י פירש
לעיל בפירוש ב'א על הפסוק "מקרא קדש" - "קרא אותו קדש לאכילה ושתיה וכסות". ומאחר שמטל על האדם לקדש את
היום באכילתו ובשתיתו, מובן שעליו להטהר, שהרי אכילה ושתיה בטמאה אין בכחם לקדש את היום.

(ט) אַתְּ-זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִּיר
וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם וּבִנְחָלִים אֹתָם תֹאכְלוּ:

כ"י"א סִנְפִּיר. אלו ששט בהם. קִשְׁקֶשֶׁת. אלו קלפין הקבועים בו, כמו שנאמר: (שמואל א יז) "וַיִּשְׁרֹן קִשְׁקֶשִׁים הוּא
לבוש".

(י) וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם וּבִנְחָלִים
מִכָּל שֶׁרֶץ הַמָּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֵּץ
הֵם לָכֵם:

כ"י"א שֶׁרֶץ. בכל מקום משמעו: דבר נמוך שרוחש ונדר על הארץ. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פסוקנו שכל מין הנאסר היא בחינת הקלפה
המשלל מהחיים והטוב:

(ז) והוא גרה לא יגר. פרוש תנאי הוא הדבר
כל זמן שהוא לא יגר אכל לעתיד לבוא
יעלה גרה ויחזר להיות מותר, ולא שישאר
בלא גרה ויתר כי תורה לא תשנה:

(י) שקץ הם לָכֵם. פרוש ולצד זה ושקץ

(ו) ואת הארנבת. טעם זכרון המין בלשון
נקבה לצד שבחינת הטמאה לפעמים תהיה
הנקבה למעלה מזכר ויהיה הזכר טפל לה,
ותזכר הנקבה מהטעם עצמו שיזכר הזכר
תמיד ולא הנקבה, שהוא הטעם כי היא העקר,
ותמצא שאמרו בזהר (פנחס ר"א): בסוד יותרת
הפכר כי הנקבה נותנת יותרת לזכר, וכבר

(ד) ממעלי וגו' וממפרסי וגו'. רז"ל אמרו
(תו"כ, כבורות ד') שבא לאסור אפלו מעלה
ומפרסי אם נמצאו במעי טמאה. ופשוט הכתוב
הוא על זה הדרך ממעלי הגרה זה הגמל,
וממפרסי וגו' זה החזיר, או זה או זה קאמר,
ולזה דייק לומר וממפרסי וגומר, ולא אמר
ומפרסי, וזהו:

(יא) וְשִׁקְץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תִּשְׂקְצוּ:
 יא וְשִׁקְצָא יִהְיוּ לְכוֹן מִבְּסָרְהוֹן לֹא תִיכְלוֹן
 וְנִת נִבְלָתְהוֹן תִּשְׂקְצוֹן:

כ"י וְשִׁקְץ יִהְיוּ • לְאָסֵר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם (חולין צט) • מִבְּשָׂרָם • אִינוּ מְזַהֵר עַל הַסְּנִפִּירִים וְעַל הַעֲצָמוֹת. וְאֶת נִבְלָתָם תִּשְׂקְצוּ • (שם סו) לְרַבּוֹת יִבְחוּשֵׁין שְׁסַנְנָן. יִבְחוּשֵׁין מוֹשִׁירוֹנָא בְּלַע"ז.

(יב) כָּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנִפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת בְּמִים שִׁקְץ הוּא לָכֶם:
 יב כָּל דִּי לִית לֵה צִיצִין וְקִלְפִין בְּמִיא
 שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן:

כ"י כָּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ וְגו' • (ת"כ) מַה תִּלְמוּד לומר? שִׁיכּוֹל, אֵין לִי שִׁיחָא מִתָּר אֱלָא הַמַּעֲלָה סִימָנִין שְׁלוֹ לִיבִשָׁה; הַשִּׁירָן בְּמִים מִנִּין? תִּלְמוּד לומר "כָּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סְנִפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת בְּמִים", הָא אִם הָיוּ לוֹ בְּמִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַשִּׁירָן בַּעֲלִיתוֹ, מִתָּר.

(יג) וְאֶת־אֵלֶּה תִּשְׂקְצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שִׁקְץ הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּהֶם וְאֶת־הָעוֹנִיָּה:
 יג וְנִת אֵלֶין תִּשְׂקְצוֹן מִן עוֹפָא לֹא יִתְאֲכְלוֹן
 שִׁקְצָא אֲנוּן נִשְׂרָא וְעַר וְעוֹזָא:

כ"י לֹא יֹאכְלוּ • (שבת קיד) לְחַיֵּב אֶת הַמַּאֲכִילָן לְקַטְנִים, שִׁבְךְ מִשְׁמַעוֹ: לֹא יִהְיוּ נֹאכְלִים עַל יָדָךְ. אוֹ אִינוּ אֱלָא לְאֶסְרֵן בְּהִנָּא? תִּלְמוּד לומר: (דברים יד) "לֹא תֹאכְלוּ", בְּאֲכִילָה אֲסוּרִין בְּהִנָּא מִתְרִין. כָּל עוֹף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "לְמִינֵהּ", "לְמִינֵהוּ", "לְמִינֵהוּ", יֵשׁ בָּאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁאֵין דּוֹמִין זֶה לָזֶה, לֹא בְּמִרְאִיהֶם וְלֹא בְּשִׁמּוֹתָם, וְכֵלֶן מִין אֶחָד.

(יד) וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאִיָּה לְמִינֵהּ: אור החיים יד וְדִיתָא וְטַרְפִּיתָא לְזִנְה:

(טו) אֵת כָּל־עֶרֶב לְמִינוֹ: טו יִת כָּל עוֹרְבָא לְזִנְה:

(טז) וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתַּחֲמָם וְאֶת־הַשֹּׁחַף וְאֶת־הַנֶּץ לְמִינֵהוּ:
 טז וְנִת בֵּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצַפֵּר שִׁחְפָא
 וְנִצָּא לְזִנְהֵי:

כ"י הַנֶּץ • אישפרוי"ר.

(יז) וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַשֶּׁלֶךְ וְאֶת־הַיִּנְשׁוּף:
 יז וְקִרְיָא וְשְׁלִי נוֹנָא וְקוֹפָא:

כ"י הַשֶּׁלֶךְ • פֶּרֶשׁ רַבּוֹתֵינוּ: (חולין סה) זֶה הַשּׁוֹלָה (פ"י מַגְבִּיה) דְּגִים מִן הַיָּם. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגַּם אוֹנְקֵלוֹס: וְשְׁלִינוֹנָא. כּוֹס וַיִּנְשׁוּף • הֵם צוּאִיטִי"ש הַצּוֹעֲקִים בְּלִילָה וַיֵּשׁ לָהֶם לְסֻתּוֹת כְּאֶדָם, וְעוֹד אַחֵר דּוֹמֶה לוֹ שֶׁקּוֹרִין יִיב"ו.

(יח) וְאֶת־הַתְּנִשְׁמָת וְאֶת־הַקָּאָת וְאֶת־הַרְחָם:
 יח וְכוֹתָא וְקָאָתָא וִירְקָקָא:

כ"י תְּנִשְׁמָת • הִיא קֶלֶב"א שוּרִי"ץ וְדוֹמָה לְעַכְבָּר וּפּוֹרַחַת בְּלִילָה; וְתִנְשָׁמַת הָאִמּוּרָה בְּשָׂרָצִים הִיא דּוֹמָה לָהּ, וְאֵין לָהּ עֵינִים וְקוֹרִין לָהּ טִלְפָּא.

(יט) וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינֵהּ וְאֶת־הַדּוֹכִיפָת וְאֶת־הָעֵמֶלֶף:
 יט וְחִסְרִיתָא וְאֲבוּ לְזִנְה וְנַגֵּר טוֹרָא
 וְעֵמֶלֶפָא:

כ"י הַחֲסִידָה • זוֹ דִּיהָ לְכִנֵּה צִיגוֹנִי"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה חֲסִידָה? שֶׁעוֹשֶׂה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמִזְוֹנוֹת.

האנפה • היא דיה רגזנית. ונראה לי שהיא שקורין לה היירוץ. **הדוכיפת** • תרגול הבר וכרבלתו כפולה, ובלע"ז הרופ"א. ולמה נקרא שמו דוכיפת? שהודו כפות, וזו היא כרבלתו. "ונגר טורא", נקרא על שם מעשיו, כמו שפרשו רבותינו במסכת גטין בפרק "מי שאחזו" (דף ס"ו).

(ב) **כל שרץ העוף ההלך על-ארבע שקץ הוא לכם:** כל רחשא דעופא דמהלך על ארבע שקצא הוא לכוון:

ה"י שרץ העוף • הם הדקים הנמוכים הרוחשין על הארץ, כגון: זבובים וצרעים ויתושים ונגבים. אור החיים

(כא) **אך את-זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על-ארבע אשר-לו כרעים מפעל לרגליו לנתר בהן על-הארץ:** כא ברם ית דין תיכלון מפל רחשא דעופא דמהלך על ארבע די לה קרצולין מעלוי רגלוי לקפצא בהון על ארעא:

ה"י על ארבע • על ארבע רגלים. **מפעל לרגליו** • סמוך לצוארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו, וכשרוצה לעוף ולקפץ מן הארץ, מתחזק באותן שתי כרעים ופורח. ויש מהן הרבה, כאותן שקורין לנגושט"א, אבל אין אנו בקיאים בהן, שארבעה סימני טהרה נאמרו בהם: ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסליו, אלו כרעים הכתובים כאן, וכנפיו חופין את רבו. וכל סימנים הללו מצויין באותן שבינוניתו, אבל יש שראשן ארך, ויש שאין להם זנב, וצריך שיהא שמו 'תגב'; וכזה אין אנו יודעים להבדיל ביניהם. אור החיים

(כב) **את-אלה מהם תאכלו את-הארבה למינו ואת-הסלעם למינהו ואת-החרגל למינהו ואת-החגב למינהו:** כב ית אליו מהון תיכלון ית גובא לזנה וית רשנא לזנוהי וית חרגולא לזנוהי וית חגבא לזנוהי:

(כג) **וכל שרץ העוף אשר-לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם:** כג וכל רחשא דעופא די לה ארבע רגליו שקצא הוא לכוון:

ה"י וכל שרץ העוף וגו' • בא ללמד שאם יש לו חמש – טהור. אור החיים

(כד) **ולא-לה תטמאו כל-הנגע בנבלתם יטמא עד-הערב:** כד ולאלין תסתאבון כל דיקרב בנבלתהון יהי מסאב עד רמשא:

ה"י ולא-לה • העתידין להאמר למטה בענין. **תטמאו** • כלומר, בנגיעתם יש טמאה. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וא"ו בין שאין לו שיכות דין זה עם מה שלמעלה ממנו ולא שלמעלה עמו. ואולי נתפסו לתן העליון בפתחון, פרוש שקל מין בהמה וחסה בין טמאים שאינם לא מעלה גרה ולא מפרסי פרסה שלא נרשמו כאן בכתוב, ובין טהורים שמעלים גרה ומפרסים פרסה ושוסעת שסע שלא נרשמו גם כן בכתוב ורקום באומרו לכל הבהמה, וכלל זה חוזר למה שרשם בפרשת סימני הבהמה, ולזה אמר ולא-לה בוא"ו. וכדי שלא תטעה לתן כל האמור למעלה, לזה פרט שאין דבריו אלא בבהמה וחסה. או ירצה להסמיך דין טמאה לדין אכילה האמור בפרשה שלפניה וגו' מה אכילה בכזית גם טמאה בכזית. ובתורת כהנים העמידו הכתוב שלא בא אלא לטמאת אבר מן חסו של בהמה טמאה ובהמה טהורה, ודרשו טמאה בכזית מפרט אחר דכתיב (פרט מ') והאכל מנבלתה וכלבם בגדי וטמא עד הערב, וזה לשונם לא בא אלא לתן שיעור לנוגע ולנושא בכזית כמו האוכל.

אצלנו, לכן כל גרא וחרד ירא ויפחד לכל יושיט ידו לשקץ זה, וימחה בשולחי יד. והנה מיום שנשמעו דברי במעבר ופרשו מהם הרבים לא נגע ה' עוד במקם זה ולא נראו זה יותר מ"ב שנה, כי תורה ומעשים טובים כתרסיס בפני הפקענות:

(כג) **אשר לו ארבע רגלים** • בתורת כהנים דרשו שבא להחיר מי שיש לו ה'. ונראה שהוא הדין מי שיש לו ו' וז' ולא דוקא ה', וצריך לדעת לאיזה ענין החיר בת ה' מן הדין ולא אמר בפרוש כל שרץ העוף שיש לו ה' רגלים או על זה הדרך מד' רגלים ומעלה תאכלו. ואולי שהצריך להשימע גם כן דין החר ציר תגבים טמאים, שדרשו ז"ל (בת"כ) מאמרו בפסוק זה שקץ הוא פרט לערוכו שהוא ציר תגבים טמאים, ולזה בחר להשימעו החר בת ה' רגלים באפן זה:

(כד) **ולא-לה תטמאו** • בתורת כהנים פרשו אומרו ולא-לה על העתידים לאמר בענין למטה. וקשה לי למה אמר ולא-לה בתוספת

הרבה מינין שכלם מין איה, ותמצא שאמרו ר"ל (חלין ס"ו) כי ק"כ מיני עופות היו ידועים להם שכלם מין איה, ואפשר שיהיו עוד בהנה, וכן במינו של עורב ימצאו כמה וכמה הגם שאין דומין ושם משנה כסיונית לכה (ת"כ) ונקרא שם ס"ב) שהיא מין עורב:

(כא) **אשר לו כרעים** • כבר הארכתי בחבורי על טור ויורה דעה (סימן פ"ה) שהעקר בפרש"י בזה שצריך שיהיו לו כרעים הארבים סמוכים לצוארו. והטועים להחירה כי אין מין זה בנמצא, אף אני השיבתי אותו גם אין מצויים אלא מין א' מהר' שהם שמונה אשר רשם ה' בטהרה (חלין ס"ה). גם אינם מצויים לפינו מנינים טמאים שאין להם הכרעים בדרך זה, והם הרבים, למה שקדם לנו (שם ס"ג) כי לא ימנה הכתוב אלא המועטים, וכאן מנה הטהורים אם כן הטמאים הם הקרבים, ומעתה אין ראיה כמה שאין מצוי מין זה לומר שאיננו בעולם שהרי יש מנינים הרבה ודאי ואינם מצויים כל עקר

(כה) וְכַל-הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם יִכְבֹּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: כה וְכַל דִּיטוּל מִנִּבְלָתָהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִהְיֶה מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

כז"י וְכַל-הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם • כָּל מְקוֹם שֶׁנִּבְלָה טָמֵא מִשָּׂא, חֲמוּרָה מִטָּמֵא מִגֶּע, שֶׁהִיא טְעוּנָה כְּבוֹס בְּגָדִים.

(כו) לְכָל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרִסַּת פֶּרֶסָה וְשִׁסַּע, אֵינָה שִׁסַּעַת וְגֵרָה אֵינָה מַעֲלָה טָמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל-הַנֶּגַע בָּהֶם וְטָמֵא:

כז"י מִפְּרִסַּת פֶּרֶסָה וְשִׁסַּע אֵינָה שִׁסַּעַת • כָּגוֹן גָּמַל שֶׁפְּרִסְתּוֹ סְדוּקָה לְמַעֲלָה, אָבַל לְמַטָּה הִיא מִחֻבְרָת. כָּאֵן לְמִדָּךְ, שֶׁנִּבְלַת בְּהֵמָה טָמֵא מִטָּמֵא: וּבַעֲנֵן שֶׁסְּדוּף הַפֶּרֶשָׁה פָּרַשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה.

(כז) וְכָל הוֹלֵךְ עַל-כַּפָּיו בְּכָל-הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל-אַרְבַּע טָמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל-הַנֶּגַע בִּנְבְּלָתָם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: כז"י עַל-כַּפָּיו • כָּגוֹן: כָּלָב וְדָב וְחֻתוּל. טָמֵאִים הֵם לָכֶם • לְמַגַּע.

(כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת-נִבְלָתָם יִכְבֹּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב טָמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: ח

(כט) וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשָּׂרָן הַשָּׂרָן עַל-הָאָרֶץ הַחֲלָד וְהַעֲכָבָר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ:

כז"י וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא • כָּל טָמֵאוֹת הֵלְלוּ אֵינָן לְאִסוּר אֲכִילָה, אֲלָא לְטָמֵא מִמַּשׁ; לְהִיּוֹת טָמֵא בְּמַגָּע וְנִגְאָס לְאָכַל תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים וּלְכַנֵּס לְמִקְדָּשׁ. הַחֲלָד • מוֹשִׁטִּיל"ה. וְהַצֵּב • פּוּי"ט, שְׂדוּמָה לְצִפְרִידַע. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

צב וְכָל שִׂישׁ בוֹ מִיָּנִים הִרְבֵּה אוֹ אֶפְלוּ מִן אֶחָד לְבַד יֹאמַר הַכְּתוּב לְמִינֵהוּ. אֲלָא שְׂבִהָעוֹר וְהַרְטָב (חֲלוּ"ק"ב): תִּנָּן וְזֶה לְשׁוֹנֵם הַטָּמֵאִים לְרַבּוֹת עוֹרוֹתֵיהֶן כְּבָשָׂן, וְכֹל אֶפְלוּ בְּלֵן תִּלְמוּד לומֵר אֵלָה, וְהָא אֵלָה אֲכָלָהוּ כְּתִיב, אָמַר רַב לְמִינֵהוּ הַפְּסִיק ע"כ. וְקָשָׁה מִנֵּן לְרַב לומֵר כִּי לְמִינֵהוּ בָּאָה לְהַפְסָקָה וְלֹא לְגוּפָה לומֵר שִׂישׁ בוֹ מִיָּנִים. וְנִרְאֶה כִּי רַב אֵינוֹ מְכַחֵשׁ מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב וְכִנְיָתוֹ הִיא כִּי לְצַד שִׂישׁ לְפָנֵינוּ רַבּוּי שֶׁל הַטָּמֵאִים לְרַבּוֹת עוֹרוֹתֵיהֶן, וְאָמַר הַכְּתוּב סְמוּךְ לְרַבּוּי זֶה מַעוֹט דְּכְתִיב אֵלָה, וְאִם לֹא הִזְתָּה תִּכְתֵּב לְמִינֵהוּ בְּאִתָּה דֶּרֶךְ נִחְלָק אוֹתוֹן שְׂבָא עֲלֵיהֶם הַרְבּוּי וְאוֹתוֹן שְׂמַעַט, וּמֵאֻמְרוֹ לְמִינֵהוּ הֵגֵם שְׂבָאָה לְגוּפָה תוֹעִיל גַּם כֵּן לְהַפְרִיד בֵּין הַמִּתְרַבֵּים בְּטָמֵאֵת עוֹרוֹתֵיהֶן, כִּינֵן שֶׁהַכְּתוּב גִּלָּה שִׂישׁ תִּלְקָה בִּינֵיהֶם לְנִנֵּן טָמֵאָה חֲרִי זֶה מִרְאֶה כִּי לְמִינֵהוּ גַּם כֵּן לְסִמּוֹן תִּתְּלָקָה. וְכִנְיָה נִתְּשָׁבָה קִשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם בְּד"ה לְמִינֵהוּ וְכוּ' תִּימָה כִּינֵן דִּהַפְּסִיק בַּעֲנֵן אֵלָה לְמָה לִי עַד כָּאֵן, וְלִדְרָכֵנוּ לֹא קָשָׁה. גַּם לְדַבְּרִי תִּנָּן דְּמִתְנִיתִין שֶׁם דְּמִטָּמֵא עוֹרוֹתֵיהֶן מִשׁוּם דְּאָזִיל בְּתַר גִּישְׁתָּא, אֵין לְהַקְשׁוֹת עֲלָיו לְמִינֵהוּ לְמָה לִי, שֶׁעַל כָּל פָּנִים אֲצִטְרִיךְ לְמִינֵהוּ לְגוּפָה בְּנִזְכָּר:

טָמֵאֵת אֲכָר מִן חֲסִי שֶׁהָאֲכָר הוּא שְׂמִיטָמָא וְלֹא הַבֶּשֶׂר הַפּוֹרֵשׁ בֵּין בִּשְׂרָצִים בֵּין בְּבִהֵמָה וְחִיָּה. עוֹד נִרְאֶה כִּי ו"א הָאֻמְרוּהָ כָּאֵן בְּתַחֲלָה לֹא לְהַסְמִיךְ בָּאָה אֲלָא לְרַמּוֹ תּוֹסַפַּת טָמֵאָה בַּשָּׂרָן שֶׁהוּא טָמֵאָה דְּמֹו שִׁינָּה מִטָּמֵא כְּבָשָׂר, מֵה שָׂאֵין כֵּן בְּבִהֵמָה טָמֵאָה כְּמֵאֻמְרוֹ ו"ל בְּתוֹרַת כְּהֵנִים (כָּאֵן) וְכֵאלוֹ אָמַר וְעוֹד תּוֹסַפַּת טָמֵאָה בְּנֵה. וְאוֹמְרוֹ לָכֶם דְּרָשׁוּ ז"ל (תו"כ כָּאֵן) שְׂבָא לְמַעַט שְׂלֹא יִכְשִׁיר הַנֶּזְרָעִים, דְּדוֹנָקָא לְטָמֵאָה וְלֹא לְהַכְשִׁירָה, וְהוּא אוֹמְרוֹ לָכֶם הוּא טָמֵא וְלֹא מְכַשִּׁיר. עוֹד יִרְצָה לָכֶם הוּא שֶׁהֵם טָמֵאִים אָבַל לֹא לְגוֹיִים, שָׂאֵין גְּלוּיִים מְקַבְּלִים טָמֵאָה בְּבִהֵמוֹת. וְיֵשׁ לְחַקֵּר זֹאת אִיךְ לֹא מִנָּה הַכְּתוּב הַנֶּחֱשׁ שֶׁהוּא אֲב הַטָּמֵאָה לְכָל טָמֵאֵת הַשָּׂרָצִים וְדוּמִיָּהֶם וְאוֹלֵי שִׁטְמַת הַנֶּחֱשׁ הוּא בְּנִפְשׁוֹ וְלֹא בְּגוּפוֹ וּבְמוֹתוֹ יִשְׁאַר הַגּוּף רִיקָם מִכָּל כְּעַפְר הָאָרֶץ כִּי אֵין טָמֵאָה דְּבִקָּה בְּגוּפוֹ לְצַד שָׂאֵין בוֹ וְלֹא כְּלוֹם וְכִיּוֹצֵא בְּנֵה תִּמְצָא שְׂאֻמְרוֹ ז"ל (ב"מ ק"ד:) גּוֹיִים אֵין מִטָּמֵאִים בְּאִתָּה, וְיִשְׂרָאֵל מִטָּמֵאִים בְּאִתָּה וְהוּא מִהַשְׁמַעַם עֲצוּמוֹ, וְטָמֵאֵת הַשָּׂרָצִים בְּגוּפָם יוֹתֵר מִבְּנִפְשָׁם, וְלִזְוָה יִטְמָאוּ בְּמוֹתָם וְלֹא בְּחִיָּהֶם, הָא לְמִדָּת כִּי הַנֶּחֱשׁ טָמֵאָתוֹ יוֹתֵר מִטָּמֵאֵת הַשָּׂרָצִים: לְמִינֵהוּ. פֶּשֶׁט לְמִינֵהוּ יִגִּיד כִּי יֵשׁ הִרְבֵּה מִיָּנִי

וְאֶפְשָׁר לומֵר עוֹד שֶׁרַמּוֹ בְּסִמִּיכוֹת זֶה לומֵר שָׂאֵם לְדָה כִּמֵּין בְּהֵמָה הַסְמוּךְ לָהּ דִּינוֹ שְׂוָה. וְנִרְאִיתִי לְרַבֵּי"ז לֹא שְׂבָתָה שְׂלִדְעוֹתוֹ נִרְאֶה שְׂמַלַּת אֵלָה חוֹזֶרֶת עַל כָּל הַנּוֹזְקִים לְמַעֲלָה, וְדִחָה דַּעַת הָאוֹמֵר אֵלָה לְכָל בְּבִהֵמָה וְכוּ'. וְאֵין אוֹמֵר שִׁיתֵּר הִיָּה לוֹ שְׂלֹא לומֵר דְּבָר שָׂאֵינוֹ נִשְׁמַע וְלֹא יִחְלַק עַל מְקַבְּלֵי תוֹרָה, כִּי מִי יִשְׁמַע לְדַבְּרֵיו כָּאֵן וְאֶפְלוּ לְלַמֵּד וְהֵם הַפֶּן קְבַלְת תּוֹרַת מִשָּׁה, וְמֵה גַם בְּפִשְׁט הַכְּתוּב שְׂאֶפְלוּ בִּי רַב זוּטֵר כֵּן בֵּין בְּתַחֲלַת הַשְׂפָּלָה, וּמִמִּי נִעְדָּר אֵת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינָיו יוֹתֵר מִמֶּהָ, וְמֵה כְּחוֹ לְחַלֵּק עֲמִתָּהּ גַּם בְּלֹא הִכְרַח וְאֶפְלוּ אִם יִהְיֶה הַמִּנְגִּדוֹ כִּיּוֹצֵא בוֹ וּמִכָּל שֶׁכֵּן גְּדוּלִים מִמֶּנּוּ וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל וְחִמְרוֹ אֲשֶׁר קִטְנָם עָבָה מִמִּתְנִיּוֹ, וְצָא וּלְמַד מֵה שְׂאֻמְרוֹ הָאֻמְרוֹתָאִים עַל גְּדוּלִים שְׂקִדְמוֹם (שְׁבַת ק"ב:) אִם הָרֵאשׁוֹנִים וְכוּ'. וְלַלְמַד עַל הַרֵב ז"ל וְכוֹת אוֹלֵי שְׂפָרוֹשׁ זֶה לֹא כְּתִיב אֲלָא לְסִבָּה יְדוּעָה לוֹ, וְנִהְיָ מִנְּהָ שְׂבָעִים זְקָנִים (מַגִּלָּה ט.) שֶׁשְׁנוֹ בְּכֵמָה מְקוֹמוֹת, וְגַם לָזֶה ח' יִכְפַּר בְּעִדּוֹ:

כט) וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא. טַעַם אוֹמְרוֹ וְזֶה, לְפִי מֵה שְׂפָרְשׁוּ שֶׁם בְּתוֹרַת כְּהֵנִים בְּפָרָשָׁה שְׂלִפְתָּיָה שְׂבָא לְטָמֵאֵת אֲכָר מִן חֲסִי אָמַר וְזֶה לְהַשְׁוֹת לְמָה שְׂלִפְתָּיו שֶׁגַם הוּא מְדַבֵּר בְּדִין

(ו) **וְהָאֱנָקָה וְהַבֶּחֱ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֵט וְהַתְנַשְּׁמֶת:** ל וילא וכחא וחלטיטא וחמטא ואשיתא: **וְהָאֱנָקָה • הריצו"ן • וְהַלְטָאָה • לישרד"ה • וְהַחֲמֵט • לימצ"א • וְהַתְנַשְּׁמֶת • טלפ"א.**

(זא) **אֵלֶּה הַטִּמָּאִים לָכֶם בְּכָל־הַשָּׁרֵץ כָּל־הַנֶּנֶע בָּהֶם בְּמָתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:** אור החיים
לא אליו דמסאבין לכוון בכל רחשא כל דיקרב בהון במוטהון יהי מסאב עד רמשא:

(זב) **וְכָל אֲשֶׁר־יִפְלֶעְלֹו מֵהֶם בְּמָתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בְּגָד אוֹ־עוֹר אוֹ שֶׁק בַּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֶּאֱכָה בָּהֶם בַּמִּים יוֹבֵא וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:**
לב וכל די יפל עלוהי מנהון במוטהון יהי מסאב מכל מאן דאע או לבוש או משוף או שק כל מאן די תתעבד עבידא בהון במיא יתעל ויהי מסאב עד רמשא וידבי:

רש"י • **בַּמִּים יוֹבֵא** • (יבמות עה) וְאֵף לְאַחַר טְבִילָתוֹ טָמֵא הוּא לְתַרומָה. **עַד הָעֶרֶב** • וְאַחֲרֵי־כֵן – וְטָהַר • בְּהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ.

♦ שבת קודש כ' אדר ב' ♦

(זג) **וְכָל־כְּלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאִתּוֹ תִּשְׁבְּרוּ:**
לג וכל מאן דחסף די יפל מנהון לגוה כל די בגוה יסתאב ויתא תתברון:

רש"י • **אֶל־תּוֹכוֹ** • אין כלי חרס מטמא אלא מאורו (חולין כד). **כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא** • הכלי חוזר ומטמא מה שפאורו (ספרים אחרים: צריך לומר: 'בתוכו'). **וְאִתּוֹ תִּשְׁבְּרוּ** • (ת"כ) למד שאין לו טהרה במקוה.

(זד) **מִכָּל־הָאֶכָל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יִבּוֹא עָלָיו מִים יִטְמָא וְכָל־מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא:**
לד מכל מיכלא דמתאכל די יעלון עלוהי מלא יהי מסאב וכל משקה די ישתיה בכל מאן יהי מסאב:

רש"י • **מִכָּל־הָאֶכָל אֲשֶׁר יֹאכַל** • מוסב על מקרא העליון: כל אשר בתוכו יטמא... מכל האכל אשר יאכל, אשר יבוא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא – יטמא; וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי והוא בתוך כלי חרס הטמא – יטמא. למדנו מפאן דברים הרבה: למדנו שאין אכל מכשר ומתקן לקבל טמא עד שיבואו עליו מים פעם אחת, ומשפאו עליו מים פעם אחת, מקבל טמא לעולם ואפלו נגוב; והיין והשמן וכל הנקרא משקה, מכשר וזרעים לטמא במים, שפך יש לדרש המקרא: 'אשר יבוא עליו מים, או כל משקה אשר ישתה בכל-כלי – יטמא האכל'. ועוד למדנו רבותינו (פסחים כ) מפאן: שאין ולד הטמא מטמא פלים, שפך שנינו: יכול יהיו כל הכלים מטמאין מאור כלי חרס? תלמוד לומר: "כל אשר בתוכו יטמא... מכל-האכל", אכל ומשקה מטמא מאור כלי חרס, ואין כל הכלים מטמאין מאור כלי חרס, לפי שהשרץ אבי הטמא והכלי שנטמא ממנו ולד הטמא, לפיכך אינו חוזר ומטמא פלים שבתוכו. ולמדנו עוד שהשרץ שנפל לאור תנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ בפת: התנור – ראשון, והפת – שניה; ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טמא ותהא הפת תחלה, שאם אתה אומר כן, לא נתמעטו כל הכלים מלטמא מאור כלי חרס, שחרי טמא עצמה נגעה בהן מגבן; ולמדנו עוד על ביאת מים שאינה מכשרת זרעים, אלא אם-כן נפלו עליהן משנתלשו; שאם אתה אומר מקבלין הכשר במקבר, אין לה שלא באו עליו מים. ומהו אומר: "אשר יבוא עליו מים"? ולמדנו עוד, שאין אכל מטמא אחרים, אלא אם-כן יש בו כביצה (ת"כ. יומא פ), שנאמר: "אשר יאכל", אכל הנאכל בבת אחת, ושערו חכמים: 'אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת'.

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הטמאות, דם השרץ כבשרו ומצטרף לכעדשה כל זמן שהוא מחבר לבשרו, לזה אמר אלה למעט אם פרש הדם מן השרץ לא יצטרף עם הבשר:

לטמא דם בדם דם בבשר בין במין אחד בין בב' מינים. וצריך לדעת תבת אלה מה בא למעט לדרשו. ונראה לפרשה על דרך מה שכתב הרמב"ם בפרק ד' מהלכות אבות

(לא) **הַטִּמָּאִים**. לתנא שאינו דורש טמא עורוהיהן מהטמאים למה אצטרף, אז"ל (בת"כ וחלין פכ"ו) שפא לרבות ביצת השרץ שרקמה. גם דרשו (ת"כ, מעילה י"ז) שיצטרפו

(לח) וְכָל אֲשֶׁר-יִפֹּל מִנִּבְלָתָם, עָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירִים
יִתֵּן טַמְאִים הֵם וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם:
לה וְכָל דֵּי יִפֹּל מִנִּבְלָתָהוֹן עָלוּהִי יְהִי מִסָּאב
תַנּוּר וְכִירִים יִתְרַעֲוֹן מִסָּאבִין אַנּוּן וּמִסָּאבִין
יִהְיוּ לַכּוֹן:

כז"י תַנּוּר וְכִירִים • (כלים יא) כְּלִים הַמְשֻׁטָּלִים הֵם, וְהֵם שֶׁל חֶרֶס וְיֵשׁ לָהֶן תּוֹף, וְשׁוֹפֵת אֶת הַקְּדֵרָה עַל נֶקֶב הַחֲלָל, וְשִׁנְיָהֶם פִּיהֶם לְמַעַלָּה. יִתֵּן • שְׁאִין לְכִלֵי חֶרֶס טְהוֹרָה בְּטָבִילָה. וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם • שְׁלֹא תֹאמְרוּ: 'מִצְוָה אָנִי לְנִתְצָם', תִּלְמֹד לֹמַר: 'וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם'; אִם רָצָה לְקַיֵּם בְּטַמְאָתָן – רִשְׁאִי.

(לו) אֵךְ מַעֲיֵן וּבּוֹר מְקוּה־מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם
יִטְמָא:
לו וְאֵךְ מַעֲיֵן וּבּוֹר מְקוּה־מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם
יִתְרַעֲוֹן מִסָּאב יְהִי מִסָּאב:

כז"י אֵךְ מַעֲיֵן וּבּוֹר מְקוּה־מַיִם • הַמְחַבְרִים לַקֶּרֶע, אֵין מְקַבְּלִין טַמְאָה; וְעוֹד יֵשׁ לָךְ לְלַמֵּד. יִהְיֶה טָהוֹר • הַטּוֹבֵל בָּהֶם – מְטַמְּאָתוֹ. וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא • (ת"כ) אֲפֹלוּ הוּא בְּתוֹךְ מַעֲיֵן וּבּוֹר וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם, יִטְמָא. שְׁלֹא תֹאמְרוּ קֵל וְחֹמֶר: אִם מְטַהֵר אֶת הַטַּמְאִים מְטַמְּאָתָם, קֵל וְחֹמֶר שִׁיִּצִּיל אֶת הַטָּהוֹר מִלְטַמְא, לְכָךְ נֹאמַר: "וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא".

(לז) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל-כֹּל-זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר
הוּא:
לז וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל-כֹּל-זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר
הוּא:

כז"י זֶרַע זֶרַע • זֶרַע שֶׁל מִינֵי זֶרַעוֹנִין. "זֶרַע" שֵׁם דְּבָר הוּא, כְּמוֹ: (דניאל א) "וַיִּתְּנוּ-לָנוּ מִן-הַזֶּרַעוֹנִים". טָהוֹר הוּא • לְמַדְךָ הַכָּתוּב, שְׁלֹא הִכְשֵׁר וְנִתְקַן לְקִרְוַת אֶכָל לְקַבֵּל טַמְאָה עַד שִׁיבֹאוּ עָלָיו מַיִם.

(לח) וְכִי יִתֵּן-מַיִם עַל-זֶרַע וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טַמָּא הוּא
לָכֶם: ׀
לח וְכִי יִתֵּן-מַיִם עַל-זֶרַע וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טַמָּא הוּא
לָכֶם: ׀

כז"י וְכִי יִתֵּן-מַיִם עַל-זֶרַע • לְאַחַר שֶׁנִּתְלַשׁ. שְׁאִם תֹּאמְרוּ: "יֵשׁ הִכְשֵׁר בְּמַחְבֵּר", אֵין לָךְ זֶרַע שְׁלֹא הִכְשֵׁר! • מַיִם עַל זֶרַע • בֵּין מַיִם בֵּין שְׁאֵר מַשְׁקִין, בֵּין הֵם עַל הַזֶּרַע בֵּין הַזֶּרַע נָפַל לְתוֹכָן; הַכֹּל נִדְרֵשׁ בְּתוֹרַת כְּהִנִּים. וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו • אֵף מִשְׁנֵגֵב מִן הַמַּיִם, שְׁלֹא הִקְפִּידָה תּוֹרָה אֲלֵא לְהִיּוֹת עָלָיו שֵׁם אֶכָל, וּמִשְׁיָרָד עָלָיו הִכְשֵׁר קִבְּלַת טַמְאָה פַּעַם אַחַת, שׁוֹב אֵינוֹ נִעְקָר הַיָּמֶנִי.

(לט) וְכִי יָמוּת מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר-הִיא לָכֶם לֶאֱכֹלָה הִנֵּגַע
בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:
לט וְכִי יָמוּת מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר-הִיא לָכֶם לֶאֱכֹלָה הִנֵּגַע
בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כז"י בְּנִבְלָתָהּ • (חולין קיח. ת"כ) וְלֹא בַּעֲצָמוֹת וְגִידִים, וְלֹא בְּקַרְנִים וְטַלְפִּים, וְלֹא בַּעֲוֹר.

(מ) וְהָאֵכָל מִנִּבְלָתָהּ יִכָּבֵם בְּגִדָיו וְטַמָּא עַד-הָעֶרֶב וְהַנֶּשֶׂא
אֶת-נִבְלָתָהּ יִכָּבֵם בְּגִדָיו וְטַמָּא עַד-הָעֶרֶב:
מ וְהָאֵכָל מִנִּבְלָתָהּ יִכָּבֵם בְּגִדָיו וְטַמָּא עַד-הָעֶרֶב וְהַנֶּשֶׂא
אֶת-נִבְלָתָהּ יִכָּבֵם בְּגִדָיו וְטַמָּא עַד-הָעֶרֶב:

כז"י וְהַנֶּשֶׂא אֶת-נִבְלָתָהּ • חֲמוּרָה טַמְאָת מִשָּׂא מְטַמְּאָת מַגֵּעַ, שֶׁהַנּוֹשֵׂא מְטַמָּא בְּגָדִים, וְהַנּוֹגֵעַ אֵין בְּגִדָיו טַמְאִין, שְׁלֹא נֹאמַר בּוֹ: "יִכָּבֵם בְּגִדָיו". וְהָאֵכָל מִנִּבְלָתָהּ • יָכוֹל תְּטַמְּאֵנוּ אֲכִילָתוֹ? כִּשְׁהוּא אוֹמַר בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר: (לקמן כב) "נִבְלָה וּטְרֵפָה לֹא יֵאָכֵל לְטַמְאָה-בָּהּ", אוֹתָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים בְּאֲכִילָתָהּ וְאֵין נִבְלַת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה בְּגָדִים בְּאֲכִילָתָהּ בְּלֹא מִשָּׂא, כְּגוֹן: אִם תִּחְבֶּה לּוֹ חֲבֵרוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה; אִם-כֵּן מַה תִּלְמֹד לֹמַר "הָאֵכָל"? לִתֵּן שְׁעוֹר לְנוֹשֵׂא וְלִנּוֹגֵעַ כְּדִי אֲכִילָה, וְהוּא כְּזִית (נדה מב). וְטַמָּא עַד-הָעֶרֶב • אֵף-עַל-פִּי שְׁטָבֵל, צָרִיף הָעֶרֶב שְׁמֶשׁ. אוֹר הַחַיִּים

(מא) וְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֵץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: מא וְכָל רֶחֶשׁ דְּרָחַשׁ עַל אֶרֶץ אֶרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל:

כ"י"א הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ • (חולין סו) לְהוֹצִיא אֶת הַיְתוּשִׁין שֶׁבְּכָל־סִין וְשֶׁבְּכָל־לֵין וְאֶת הַזִּיזִים שֶׁבְּעֵדְשִׁים, שֶׁהָרִי לֹא שָׂרָצוּ עַל הָאָרֶץ אֲלָא בְּתוֹךְ הָאָכֵל, אֲכָל מִשִּׁצָּאוֹ לְאוֹרִי וְשָׂרָצוּ, הָרִי נֶאֱסָרוֹ. לֹא יֵאָכֵל • לְחֵיב עַל הַמַּאֲכִיל כְּאֹכֵל. וְאִין קָרוֹי "שָׂרֵץ" אֲלָא דְּבַר נִמוּךְ קָצֵר רְגֵלִים שְׁאִינוֹ נִרְאֶה אֲלָא כְּרוֹחֶשׁ וְנָד.

(מב) כָּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכָל הוֹלֵךְ עַל־אַרְפֶּעַ עַד כָּל־מִרְכָּה רְגֵלִים לְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם בִּי־שֶׁקֶץ הֵם:

כ"י"א הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן • זֶה נָחֵשׁ. וְלִשׁוֹן "גָּחוֹן", שְׁחִיָּה, שֶׁהוֹלֵךְ שָׁח וְנוֹפֵל עַל מַעְיוֹ. כָּל הוֹלֵךְ • לְהִבִּיא הַשְּׁלֹשׁוּלִין וְאֶת הַדּוּמָה לְדּוּמָה. הוֹלֵךְ עַל אֶרְפֶּעַ • זֶה עֶקְרֵב. כָּל • לְהִבִּיא אֶת הַחֲפוּשִׁית אֲשֶׁקְרָבוֹט בְּלַע"ז וְאֶת הַדּוּמָה לְדּוּמָה. מִרְכָּה רְגֵלִים • זֶה נָדָל, שָׂרֵץ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְגֵלִים מֵרָאשׁוֹ וְעַד זָנְבוֹ לְכָאן וּלְכָאן וְקוֹרִין צִינְטִפִיד"ש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י"ז עמ' 122)

שְׁהוֹלֵךְ שָׁח וְנוֹפֵל עַל מַעְיוֹ (רש"י יא, מב) נָחֵשׁ – סִמּוֹל לַיֵּצֶר הָרַע. הוֹלֵךְ שָׁח – בְּתַחֲלָה הוּא אוֹמֵר לְאָדָם לְלַכֵּת כְּשֶׁרָאשׁוֹ כְּפוּף לְמִטָּה, הֵינּוּ שְׁלֹא יִשָּׂא עֵינָיו לְשָׁמַיִם אֲלָא יִפְנֶה מֵעַט אֶת רֹאשׁוֹ כְּלָפִי הָאָרֶץ. נוֹפֵל עַל מַעְיוֹ – הַתְּכּוּפּוֹת קָלָה זֶה מְבִיָּא בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר לִידֵי נְפִילָה גְמוּרָה, הָאָדָם נִהְיָ שְׁקוּעַ כָּל כּוֹל בְּאָרֶץ וּבַחֲמִירֶיהָ.

(מג) אֶל־תִּשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמָתֶם בָּם:

כ"י"א אֶל־תִּשְׁקְצוּ • בְּאֲכִילָתוֹ, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "נַפְשֵׁיכֶם". וְאִין שְׁקוֹץ נָפֶשׁ בְּמַגֵּעַ. וְכֵן וְלֹא תִטְמְאוּ, בְּאֲכִילָתָם. וְנִטְמָתֶם בָּם • אִם אַתֶּם מִטְמְאִין בָּהֶם בְּאָרֶץ, אִף אֲנִי מִטְמֵא אֶתְכֶם בְּעוֹלָם הַבָּא וּבִישִׁיבַת מַעְלָה. אור החיים

(מד) כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהַתְּקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשָּׂרֵץ הָרָמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ:

כ"י"א כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • כִּשֶּׁם שֶׁאֲנִי קָדוֹשׁ, שְׁאֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כֵּן: "וְהַתְּקַדְּשֶׁתֶם", קָדְשׁוֹ אֶת עֲצָמְכֶם לְמִטָּה. וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים • לִפִּי שְׁאֲנִי אֶקְדֹּשׁ אֶתְכֶם לְמַעַלָּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְלֹא תִטְמְאוּ וְגו' • לְעַבֵּר עֲלֵיהֶם בְּלֹאִין הִרְבָּה; וְכָל לֹא – מְלָקוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאֶמְרוּ בְּמִקְרָא: אֲכָל פּוֹטִיתָא – לֹקָה אֶרְפֶּעַ, נִמְלָה – לֹקָה חֲמֵשׁ, צִרְעָה – לֹקָה שֶׁשׁ. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

לְהִזָּהֵר לְכָל יָכֶסֶד לְפִיקָה אֲפִלוּ בְּהֶסֶם הַדַּעַת, כִּי הַהִפְרָשׁ שֶׁבִּין הַשּׁוֹגֵג לְמִזִּיד בְּמִצִּיאוֹת זֶה כְּשׁוֹגֵג כְּמִזִּיד, כִּי הַתַּעֲוֵב יַעֲשֶׂה מַעֲשָׂהוּ בְּנֶפֶשׁ אָדָם אֲפִלוּ בְּהֶסֶם הַדַּעַת, אֲלָא שִׁישְׁתַּנָּה הַפָּנִים בְּמַעֲשֶׂה מִזִּיד תַּעֲשֶׂה נִפְשׁוֹ שֶׁקֵץ וּבְשׁוֹגֵג תִּטְמֵא נִפְשׁוֹ וְתִטְמָטֵם, וְהוּא אוֹמְרוֹ וְלֹא תִטְמְאוּ וְנִטְמָתֶם בָּם. וְצִרְיָ הָאָדָם לְזַהֵר בְּתוֹסֶפֶת זְהִירוֹת וְזִירוֹת כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יָכֶסֶד בְּגֵדָר סֶפֶק שֶׁקוֹץ זֶה, וְיָמָה גַּם בְּזִמְנִים אֵלּוּ שְׁנוֹתָם הָאֵוִיר וְהָאֲרָצוֹת כֻּלָּן יִסַּד וְאִין לָךְ גְּדוּלָּה קִרְקַע שְׁאִין בָּהֶם מִהַשְׁקוֹץ, שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִשְׁמֵר אֶת הַדְּבָר:

(מד) כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. פְּרוּשׁ וּמִשְׁנָה אָמָה יִשְׂרָאֵלִית לְקַדְּשָׁה וְשִׁתְּרָה שְׁלֹא בַחַר ה'

אֶת שְׁפָרָשׁוֹ לְאָרֶץ וְחִזְרוּ, וְדָרְשָׁה זֶה אָמַת אֲלָא שְׁאִינָה צִרְיָה בֵּין שְׁפָרָשׁוֹ וְכִי בְּשִׁבִּיל שְׁחִזְרוּ יִהְיוּ מְתָרִים. וְיֵשׁ לִישֵׁב דְּבָרֵיהֶם ז"ל. וְאוֹלִי שְׁבָא הַתְּכּוּב לְהוֹדִיעַ כִּי הָאוֹכֵל מִהַשְׁרָצִים תַּעֲשֶׂה נִפְשׁוֹ עֲצָמָה שָׂרֵץ, וְהוּא אוֹמְרוֹ אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם פְּרוּשׁ לֹא תַעֲשֶׂה נַפְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁקֵץ וּבִמָּה כָּל הַשָּׂרֵץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁתֹּאכְלוּ אוֹתָהּ. וְלֵךְ נָא רָאָה מַה שֶׁתִּכְתְּבוּ בְּפִרְשַׁת בְּרָאשִׁית בְּרִמְזוֹ פְּסוּק (א' כ"ו) וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וְגו'. וְתִמְצָא מֵאֲמָרָם ז"ל (פְּסוּקִים מ"ט): שְׁאֶמְרוּ עַל עַמִּי הָאָרֶץ הֵם שָׂרֵץ וּבְנוֹתֵיהֶם שְׁקָץ וְכו'. וְכָל דְּבָרֵיהֶם ז"ל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמָרוּ וְהֵם דְּבָרָם עֲצָמָם. וְאוֹמְרוֹ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲלָא שֶׁכֵּן לִמַּר שְׁאִינִי יִשְׂרָאֵל

וְאוֹלִי כִי נִתְּכּוֹן הַתְּכּוּב לְהִרְבָּה דִּינִים שִׁישְׁנָם בְּדִין אֲכִילָה מְלָכִד שְׁעוֹר כְּזִית, גַּם אֶמְרוּ (חֲלִין ע"א). בְּשׁוֹר הַשָּׂרֵץ שֶׁנִּפְסַד וְהִבְאִישׁ וְנִפְסַל מִלְּאֲכֵל הַכֶּלֶב טָהוֹר ע"כ, וְדָבָר זֶה נִלְמַד מִדִּין אֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁתִּכְתְּבוּ הַתּוֹסֶפּוֹת (בְּבִכּוֹרוֹת) עֲלֶה כ"ג, דְּמִמָּה שֶׁאֶמְרוּ הַתְּכּוּב (מְלָכִים שֶׁב' ט') בְּחֵלֶק יִזְרַעֲאֵל יֵאָכְלוּ הַכֶּלֶבִּים אֶלְמָא אֲכִילַת כֶּלֶבִּים שְׁמָה אֲכִילָה וְכו', וְאִם כֵּן לְצַד שֶׁנִּתְּכּוֹן הַתְּכּוּב לְהַשְׁוֹת הַטְּמֵאָה לְדִין אֲכִילָה בֵּין לְשַׁעוֹר בֵּין לְשֶׁאֵר דְּבָרִים לָזֶה אִם הִיא כָּא לְמַד כָּל פְּרָטִי הַדִּינִים צִרְיָ לְהוֹסִיף דְּבָרִים רַבִּים, וְכִסּוּף נִבְחַר לְשׁוֹן צִדִּיק:

(מג) אֵל תִּשְׁקְצוּ וְגו'. צִרְיָ לְדַעַת לָמָּה חֲזוֹר עוֹד לְצִוּוֹת לָזֶה וְכו' (בְּתוֹרָה) אֶמְרוּ לְרַבּוֹת

(מה) **כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיטֵב לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי:**

כ"י"א **כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם** • על מנת שתקבלו מצותי העליתי אתכם. [דבר אחר: "כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם", בכללן כתיב: "הוצאתי", וכאן כתיב: "המעלה". תנא דבי רבי ישמעאל: אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אמות - דים, ומעליותא היא גביהו, והוא לשון "מעלה"]. אור החיים

(מו) **זֹאת תֹּרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכָל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמִשָּׁת בָּמִים וּלְכָל־נֶפֶשׁ הַשָּׂרֶצַת עַל־הָאָרֶץ:** אור החיים

(מז) **לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנְּאֻכָּלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל: פפפ**

כ"י"א **לְהַבְדִּיל** • לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומפיר וקבי בהן. **בין הטמא ובין הטהור** • צריך לומר בין חמור לפנה? והלא כבר מפרשים הם? ! אלא בין טמא לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רבו. **ובין החיה הנאכלת** • צריך לומר בין צבי לערוד? והלא כבר מפרשים הם? ! אלא בין שנוולדו בה סימני טרפה כשרה, לנוולדו בה סימני טרפה פסולה: צ"א פסוקים, עבד"ה סימן. חסלת פרשת שמיני

הפטרה לפרשת שמיני לשמו"ת בשמואל ב פרק ו

וַאֲיִסָּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בְּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף: בַּיָּקֶם וַיִּלָּךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שָׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים עָלָיו: גַּוְיָרְכָבוֹ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֵגְלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאָהוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וַעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נְהָגִים אֶת־הָעֵגְלָה חֲדָשָׁה: דַּוְיִשְׁאָהוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו הֵלָךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן: הַדָּוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֲצֵי

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

הדגים שהם נפש החיה לומר חציו בקמה ונחציו דג, לזה צריך סימן אחד בעוף או רבו. ולפי זה מצאנו טעם נכון שהצריך הכתוב למעט הדגים מן השחיטה דכתיב (במדבר י"א כ"ב) יֶאֱסֹף, כי מנין יעלה על הדעת שצריכה, שהצריך למעט, אלא לצד שהצריך לכתב דגים הים לתת בינו ובין הבקמה העוף, חש לשעות כי פגנת הכתוב הוא שהישנה הכתוב העופות והדגים לבקמה שפולן צריכין שחיטה ב' סימנים, לזה אמר בדגים אסיפה ובהן תבין פגנת ה' בפסוק שלא בא אלא לעוף להצריכו סימן אחד פנפנר. ואם תאמר אם בן למה הצריך להזכיר כאן נפש השורצת שהם החגבים. ויש לומר שחש הכתוב לטעות מפסוק שמעט שחיטה בדגים דכתיב יֶאֱסֹף וגו' כי לא מעט אלא דגים ולא חגבים, לזה סדרם אחר הדגים לומר שאינם צריכין שחיטה כמשפט הדגים:

חסלת פרשת שמיני

לא ישלטו עכו"ם בעם בני ישראל, עכו"ם יקראו שרצים ושרצים הרומשים על הארץ: (מה) **כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה וגו'.** נותן הוכחה לעניניהם כי ה' ישמר אותם מהכשל בעון ההוא, כי הוא העלה וברר נפשות ישראל שהיו נתונים בקלפת מצרים כמו שפרשנו במקומו, ואם ילכו מהתעורב הנה הנם חוזרים לשקע נפשם בקלפת כבראשונה, ואשר על פן כשיתקדשו הוא יגמר בעדם לשומרים. עוד ירצה לומר כי אין הקב"ה כפככול יכול ליחד שמו ולהשרות שכינתו אלא על המשלל ממין הרע ההוא, ולזה לא יחד שמו עליהם עד שהוציאם מארץ מצרים, ואם לא ישמרו עצמם מהתעורב הנה הנם חוזרים להיות כמות שהיו קדם עלותם מארץ מצרים, ויהיו משללים מבחינה זו: (מו) **זֹאת תֹּרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף.** כל הכתוב קיטור, ובתורת כהנים אמרו (בחלק כ"ו: מבאר דברי רבנו) כי בא לומר משפט שחיטת העוף בקמה שסדר העוף בין הבקמה ובין

לקרא אלה אלא לישראל, לזה צריך להרחיק מן השמחה: והתקדשותם וגו'. פרוש אם אתם מתקדשים אני אקדש אתכם לכל יגנס לגופכם דבר שקוף על דרך אומרים (חלין ה' אין הקדוש ברוך הוא מביא וכו') וכל שכן צדיקים עצמן, והעמידו התוספות מאמר זה בדבר אסור הנכנס לגופו של אדם כי הקב"ה ישמרנו בזה: עוד ירצה והתקדשותם תעשו גדרים וסיגים לכל תטמאו ובהן אני מבטיחכם שתהיו קדושים. וחסר ופרש באיזה דבר יהיו קדושים, ואמר כי קדוש אני הנה מה שתולה טעם קריאתם קדושים שהוא לצדו הא למדת כי השרה שכינתו על הפרושים ולזה יקראו על שמו. ואמרו ולא תטמאו וגו' פרוש מלבד דברים שאמה מעלה על דעתך לשמור עצמך מהם עוד אני מבטיחך שלא יאנה לך כל מין הרע, והוא אומרו בכל השרץ הרמש וגו'. עוד ירמו שבאמצעות שמירת מצוה זו

ברושים ובכנרות ובנבלים ובתפים ובמנגננים ובצלצלים: ויבאו עד-גֵרֶן נָכוֹן וישלח עֲזָה אל-אֶרֶן האֱלֹהִים ויאחזו בו כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר: ויחר-אֶף יְהוָה בְּעֲזָה ויָכְהוּ שֵׁם האֱלֹהִים על-הַשָּׁל ויָמַת שֵׁם עִם אֶרֶן האֱלֹהִים: ה ויָחַר לְדָוִד על־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרִץ בְּעֲזָה ויקרא למָקוֹם הַהוּא פָּרִץ עֲזָה עד הַיּוֹם הַזֶּה: ט ויֵּרָא דָוִד אֶת-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא ויאָמַר אֵיךְ יָבֹא אֵלַי אֶרֶן יְהוָה: י ולא-אָבָה דָוִד לְהַסִּיר אֵלָיו אֶת-אֶרֶן יְהוָה על-עֵיר דָוִד ויָמְהוּ דָוִד בֵּית עֶבֶד-אָדָם הַגָּתִי: יא וישָׁב אֶרֶן יְהוָה בֵּית עֶבֶד אָדָם הַגָּתִי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים ויִבְרַךְ יְהוָה אֶת-עֶבֶד אָדָם וְאֶת-כָּל-בֵּיתוֹ: יב ויָגֵד לַמֶּלֶךְ דָוִד לֵאמֹר בָּרַךְ יְהוָה אֶת-בֵּית עֶבֶד אָדָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּעֶבֶר אֶרֶן האֱלֹהִים ויִלְךְ דָוִד ויעַל אֶת-אֶרֶן האֱלֹהִים מִבֵּית עֶבֶד אָדָם עֵיר דָוִד בְּשִׁמְחָה: יג ויהי כִּי צָעְדוּ נְשָׂאֵי אֶרֶן יְהוָה שְׁשָׁה צָעָדִים ויִזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: יד ודָוִד מְכַרֵּךְ בְּכָל עֹז לִפְנֵי יְהוָה ודָוִד חָגוּר אֶפֶוד בָּד: טו ודָוִד וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת-אֶרֶן יְהוָה בְּתִרְעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: טז ויהיה אֶרֶן יְהוָה בֹּא עֵיר דָוִד וּמִיכָל בַּת-שָׁאוֹל נִשְׁקָפָה: ז בַּעַד הַחֲלוֹן ותרֵא אֶת-הַמֶּלֶךְ דָוִד מִפְּנֵי וּמְכַרֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה ותרְבֹז לוֹ בְּלִבָּה: יז ויָבֹאוּ אֶת-אֶרֶן יְהוָה ויצִיגוּ אוֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נִטְהַלּוּ דָוִד ויעַל דָוִד עֲלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים: יח ויָכַל דָוִד מִהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְׁלָמִים ויִבְרַךְ אֶת-הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת: יט ויַחֲלֹק לְכָל-הָעָם לְכָל-הַמֶּזֶן יִשְׂרָאֵל לְמַאֲיֵשׁ וְעַד-אִשָּׁה לְאִישׁ חֶלֶת לֶחֶם אַחַת וְאַשְׁפָּר אֶחָד וְאַשִּׁישָׁה אַחַת ויִלְךְ כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:

הפטרה לפרשת פרה לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' קפ

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

...דא"ג במה שכותב שמצטער על אשר אמו תחי' צריכה לעבוד בגיל כזה, מובן שלא כל העבודות שוות, אבל באופן עקרוני דוקא בגיל כזה צריכים להשתדל שיהיו עסוקים באיזה עבודה שמועיל לענין היסח הדעת ממיחושים וכו' ורואים במוחש שעבודה (מתאימה לבריאות הגוף) היא מהענינים ההכרחיים לבריאות האדם.

תקותי שיש לו קביעות עתים בתורה ובזה גם קביעות עתים בלימוד תורת החסידות ומזמן לזמן מוסיף בזה מתוך בריאות והרחבת הדעת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ד אדר ב' מפרק עב עד סוף פרק עו	יום רביעי - י"ז אדר ב' מפרק פג עד סוף פרק פז
יום שני - ט"ו אדר ב' מפרק עז עד סוף פרק עח	יום חמישי - י"ח אדר ב' מפרק פח עד סוף פרק פט
יום שלישי - ט"ז אדר ב' מפרק עט עד סוף פרק פב	יום שישי - י"ט אדר ב' מפרק צ עד סוף פרק צו
שבת קודש - כ' אדר ב' מפרק צז עד סוף פרק קג	

יום ראשון י"ד אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מז, זאת ועוד... עד עמ' 94, הגשמי והחומרי.

נשמה את חלקה בעולם, ובעולם ישור גילוי אלקות בפועל ממש. 31
זאת – מלבד המעלה, שעל ידי קיום מצוות ולימוד תורה מתעלה 32
הכוח של הנפש החיונית בקדושה, ועוד אחרת, – יש בכך מעלה 33
נוספת: שפך נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור 34
בתלמוד תורה או תפלה 35
וכיוצא בזה, או – הכוח 36
המתלבש בקיום מצוות 37
מעשיות – הרי כל גדולו 38
וחיותו – התפתחותו וקיומו 39
של כוח זה באים, מהדום, 40
שהוא – הדם, מקלפת נגה 41
ממש, שכן כל אכלין 42
ומשקין שאכל ושתה 43
ונעשו דם, שהיו – לפני כן, 44
תחת משלטה, – של 45
קליפת נוגה, וינקו חיותם 46
ממנה, – מקליפה נוגה, 47
ועתה – בשעת לימודו 48
תורה, תפלתו או עשייתו 49

מצוה מעשית, היא – קליפת נוגה, מתהפכת מרע לטוב ונכללת 50
בקדושה, על ידי כח נפש החיונית הגדל ממנה, שנתלבש – 51
באמצעות העבודה שכוח זה מתלבש, באותיות אלו – של תורה 52
ותפילה, או בעשייה זו, – של אותה מצוה, אשר הן – אותיות 53
התורה ותפילה ומעשה המצוה, פנימיות רצונו ותפילה, בלי שום 54
הסתר פנים, וחיותו נכלל גם בן באוראין סוף ברוך הוא 55
שהוא רצונו ותפילה, ובחיותו נכלל ועולה גם בן כח נפש 56
החיונית. – הנה על ידי כך עולה לקדושה גם החיות של כל הדברים 57
שאכל ושתה, ושעל ידם קיבל את הכוח לקיים את המצוה או ללמוד 58
את התורה, ועל ידי זה תעלה גם בן כללות קליפת נגה, שהיא 59
– קליפת נוגה, כללות החיות של עולם הזה הנשמי והחומרי. 60

עד כאן למדנו, כיצד כוח הנפש החיונית – הבהמית שמקליפת נוגה, 1
כשמקיימים על ידו מצוות של תורה ותפילה – נכלל בקדושה. להלן 2
נלמד, שלא רק כוח הנפש החיונית עצמו נכלל בקדושה על ידי 3
מצוה; כי אם גם כל המאכלים שמהם ניזונית הנפש החיונית 4
ומקבלת חיותה מהם – גם 5
מאכלים אלה היו תחת 6
ממשלת קליפת נוגה וקיבלו 7
חיותם ממנה – הרי 8
כשהנפש החיונית מקיימת 9
מצוה באמצעות הכוח 10
שקיבלה ממאכלים אלה, 11
נכללת אז בקדושת המצוה 12
גם החיות של אותם 13
מאכלים. בכך גם יסביר רבנו 14
הזקן, איך שהחיות של כל 15
העולם הזה, השייכת עתה 16
לקליפת נוגה, תיהפך 17
לקדושה לעתיד לבוא: על 18
ידי שכל נשמה תקיים תרי"ג 19

מצוות – להישמר מלעבור על ס"ה (365) מצוות לא תעשה, שהן 20
כנגד ס"ה (365) גידי האדם, וכשם שתפקידם של גידי הדם באדם 21
הוא לשמור שהדם לא יזרום למקום שאין הוא שייך אליו – כך גם 22
שומרים ס"ה מצוות הלא תעשה שהחיות (של קדושה) לא 23
תימשך למקום שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה תקיים רמ"ח 24
(248) מצוות העשה, שהן כנגד רמ"ח אברי האדם, שכשם 25
שכל אבר הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא ממשיך חיות מן 26
הנפש, כך כל מצוה היא כלי לרצון העליון ומביאה התגלות אלקות. 27
ובשכל נשמות ישראל ישמרו שהקליפות לא תשאבנה חיות 28
מהקדושה ויעלו לקדושה את הנפש החיונית של כלל ישראל – הרי 29
שיחור עם זה יעלו בכך גם את החיות הכללית של העולם הזה – כל 30

יום שני ט"ו אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 94, כאשר כל הנשמה... עד עמ' 94, כמו האבות.

בפרטות לששים רבוא, – 61
שש מאות אלף הוא המספר 62
הכללי של נשמות כלל 63
ישראל. הנשמות שמעל 64
מספר זה, הן פרטים 65

ליקוטי אמרים

כאשר כל הנשמה

ונפש האלהית שבכל ישראל המתחלקת בפרטות 1
לששים רבוא תקיים כל נפש פרטית כל תרי"ג מצוות 2

ומתי נכללת כל החיות 3
של העולם הזה הגשמי – 4
בקדושה? באשר בל 5
הנשמה ונפש האלהית 6
שבכל ישראל, המתחלקת 7

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע, הרי רק בנפש החיונית עסקין ע"ע, ואולי מפני שבתרי"ג כמה מצוות שבמחשבה ישנן, וצ"ע". כ"ק אדמו"ר שליט"א עומד בהערתו זו על מה שלמדנו שהרי כאן מדובר אודות הנפש החיונית, כפי שרבונו הזקן מתחיל את הענין, שכוח הנפש החיונית המתלבש באותיות הלימוד, התפילה ומצוות מעשיות, שגידולה וחיותה (של הנפש החיונית) הם מאכילה ושתיה הבאים מקליפת נוגה – ועל ידי הנפש החיונית נהפכת ונכללת החיות של קליפת נוגה – בקדושה וכו' – ורבנו הזקן מסביר את הענין באופן מפורט בעבודה של שני סוגי המצוות, לא תעשה ועשה, איך שהנפש החיונית (ובמילא גם החיות של העולם הזה) מתאחדת על ידן ברצונו יתברך ובאור אין סוף ברוך הוא – מדוע, איפוא, משתמש כאן רבנו הזקן בלשון "כאשר כל הנשמה ונפש האלקית", כשהיה יותר מתאים להזכיר את הנפש החיונית?

1 וניצוצות משש מאות האלף – כדלקמן, וכאשר כל שש מאות אלף,
2 "ששים רבוא", הנשמות תִּקְנִים כָּל נֶפֶשׁ פְּרִמִּית כָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת
3 התורה: שֶׁם"ה לֹא תַעֲשֶׂה – להישמר שלא לעבור עליהן, כדי
4 לְהַפְרִיד שֶׁם"ה גִּידִים שֶׁל דָּם נֶפֶשׁ חַיִּינִית שְׁבִנּוּף, שֶׁלֹא יִינָקוּ
5 וְיִקְבְּלוּ חַיִּית בַּעֲבֶרָה זו
6 מֵאַחַת מִשְׁלֹש קְלִפּוֹת
7 הַטְּמָאוֹת, לְגִמְרִי, שְׁמֵהוּ – 1
8 משלש הקליפות הטמאות
9 לגמרי, נִשְׁפָּעִים שֶׁם"ה לֹא
10 תַעֲשֶׂה דְאוֹרֵיתָא – ולא רק
11 הלא־תעשה שבתורה אלא
12 גם וְעִנְפִּיהֶן שֶׁהֵן מְדַרְבְּנֵן,
13 – וכפי שלמדנו בפרק ז' שגם
14 "ענפים" אלה שמדרבנן,
15 מקבלים חיותם משלש
16 קליפות הטמאות לגמרי. כל
17 הדברים המקבלים השפעתם
18 משלש הקליפות הטמאות
19 לגמרי, אינם יכולים
20 להתעלות לקדושה;

21 וכשאדם עובר חליה על דברים אלה, מקבל אז גיד הדם של האדם
22 (אותו גיד שיש לו שייכות לאותה עבירה) את חיותו משלש
23 הקליפות הטמאות לגמרי, וְשׁוֹב לֹא תֻכַּל נֶפֶשׁ חַיִּינִית לַעֲלוֹת
24 אֶל ה', אִם נִטְמָא בְטִמְאֹת הַשְּׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הַטְּמָאוֹת, שֶׁאֵין
25 לָהֶן עֲלִיָּה לְעוֹלָם כִּי אִם בְּטוֹל וְהַעֲבָרָה לְגִמְרִי, – שלש הקליפות
26 הטמאות, בניגוד לקליפת נוגה, אין אפשרות להעלותן לקדושה כי
27 אם לבטלן לגמרי. כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְאַתְּ רִיחַ הַטְּמָאָה אֲעֲבִיר מִן

ליקוטי אמרים

התורה שם"ה ל"ת להפריד שם"ה גידים של דם נפש
החיונית שבנוף שלא יינקו ויקבלו חיות בעבירה זו
מאחת משלש קליפות הטמאות לגמרי שמהן נשפעים
שם"ה לֹא תַעֲשֶׂה דְאוֹרֵיתָא' וענפיהן שהן מדרבנן ושוב
לא תוכל נפש החיונית לעלות אל ה' אם נטמאה
בטומאת השלש קליפות הטמאות שאין להן עליה
לעולם כ"א ביטול והעברה לגמרי כמ"ש ואת רוח
הטומאה אעביר מן הארץ ורמ"ה מצות עשה להמשיך
אור א"ס ב"ה למטה להעלות לו ולקשר ולייחד בו
כללות הנפש החיונית שברמ"ה אברי הגוף ביחוד גמור
להיות לאחדים ממש כמו שעלה ברצונו ית' להיות לו
דירה בתחתונים והם לו למרכבה כמו האבות.

ומתאחדת עם הקב"ה, לְהִיּוֹת לְאַחֲדִים מִמֶּשׁ, – עם הקב"ה, כִּמּוֹ
שֶׁעָלָה בְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, וְהֵם – אברי
האדם והחיות של הנפש החיונית שבהם, נעשים לו – להקב"ה,
לְמַרְבָּכָה כִּמּוֹ הָאֲבוֹת. – שהיו "מרכבה" להקב"ה, שכל אבריהם
היו בטלים ומאחדים עם הרצון העליון – כפי שלמדנו בפרק ב"ג –
כך יהיו כל אבריו של כל יהודי "מרכבה" להקב"ה, על ידי ענין
המצוות.

יום שלישי ט"ז אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 94, ומאחר שכללות... עד עמ' מח, הממוצעת ביניהן.

55 ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה
56 קדושה לה' – אזי גם כללות החיות של עולם הזה, שהיא קליפת
57 נגה עכשו, – לפני ביאת
58 המשיח, החיות של העולם
59 הזה היא מקליפת נוגה, תצא
60 אז – החיות כולה של העולם
61 הזה, מִטְּמָאָתָהּ וְחִלָּאתָהּ, –
62 "טומאתה" היינו הרע
63 שבקליפת נוגה, ו"חילאתה"
64 היינו הטוב שבנוגה, שגם טוב
65 זה אינו מקדושה, אלא

ליקוטי אמרים

ומאחר
שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה
קדושה לה' אזי גם כללות החיות של עו"הו שהיא
קליפת נוגה עכשו תצא אז מטומאת' וחילאתה ותעלה
לקדושה להיות מרכבה לה' בהתגלות כבודו וראו כל
בשר יחדיו ויופיע עליהם בהדר גאון עוזו וימלא כבוד
ה' את כל הארץ וישראל יראו עין בעין כבמתן תורה

הָאֲרִיץ; – ומאחר שהדברים הנשפעים משלש הקליפות הטמאות
לגמרי, אין באפשרותם להתעלות לקדושה, ואם יעבור אדם על
אחת משש"ה מצוות הלא־תעשה או "ענפיהן" – לא יכול להתעלות
לקדושה אותו פרט של הנפש החיונית שהשתמש בו באותה עבירה;
הרי מובן שעל ידי
הישמרותו מלעבור על כל
שש"ה מצוות הלא־תעשה,
הוא מבטיח שכל נפשו
החיונית תוכל להתעלות
לקדושה, וְרַמ"ה מִצְוֹת
עֲשֶׂה – את מצוות העשה
תקיים כל נפש פרטית של
יהודי, כדי לְהַמְשִׁיךְ אוֹר
אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא לְמִמֶּנּוּ,
לְהַעֲלוֹת לוֹ – להקב"ה,
וְלִקְשֹׁר וְלִיַּחַד בּוֹ בְּלִלּוֹת
הַנֶּפֶשׁ חַיִּינִית שְׁבִנּוּף, כִּי
אֲבִיר הַגּוֹף, בְּיַחֲדוּ גָמוֹר –
שעל ידי קיום מצוות,
מתעלה הנפש ומתקשרת
ומתאחדת עם הקב"ה, לְהִיּוֹת לְאַחֲדִים מִמֶּשׁ, – עם הקב"ה, כִּמּוֹ
שֶׁעָלָה בְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, וְהֵם – אברי
האדם והחיות של הנפש החיונית שבהם, נעשים לו – להקב"ה,
לְמַרְבָּכָה כִּמּוֹ הָאֲבוֹת. – שהיו "מרכבה" להקב"ה, שכל אבריהם
היו בטלים ומאחדים עם הרצון העליון – כפי שלמדנו בפרק ב"ג –
כך יהיו כל אבריו של כל יהודי "מרכבה" להקב"ה, על ידי ענין
המצוות.

מקליפה, וְתַעֲלֶה לְקַדְּשָׁה לְהִיּוֹת מְרַבָּכָה לָהּ, – לעתיד לבוא,
בְּהַתְגַּלוּת כְּבוֹדוֹ, – כבוד ה', "וְיִרְאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּיו", – כל בני
האדם יראו אלקות, וְיוֹפִיעַ
עֲלֵיהֶם בְּהִדר גָּאוֹן עֶזוֹ,
"וְיִמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל
הָאֲרִיץ", וְיִשְׂרָאֵל יִרְאוּ עֵין
בְּעֵין בְּבִמְתֵּן תּוֹרָה, – ה"עין
שלמטה", העין האנושית,
תראה את האמת של
אלקות, כמו שרואה זאת
ה"עין שלמעלה" – כפי

ומתרגן הרבי שליט"א ש"אולי" הטעם הוא מפני שבין תרי"ג המצוות ישנן מספר מצוות הנעשות במחשבה – ובכן, פעולתה של הנפש החיונית מתבטאת בעיקר בדיבור ובמעשה, מכיוון שהנפש החיונית קשורה באברים גשמיים שבהן ועל דרך נעשות כל המצוות שבדיבור ובמעשה; ואילו המצוות שבמחשבה מתבצעות בעיקר על ידי הנשמה והנפש האלקית, בלי תיווכה הממשי של הנפש החיונית. לכן משתמש כאן רבנו הזקן בלשון "נפש האלקית", כי הכוח המקורי לכל המצוות הוא הרי הנפש האלקית. 5. זכרי' יג, ב.

1 שהיה הדבר בשעת מתן תורה, וְכָתִיב: – במתן תורה: "אַתָּה הָרָאָתָּ
2 לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ". – שהסתרה ששם
3 אלקים מסתיר על ההתגלות האלקית של שם הוי' – אינה הסתרה
4 כלל, אלא, שבשעת מתן תורה, היה זה לזמן קצר בלבד, ואילו לעתיד
5 לבוא זה יהיה באופן תמידי.
6 וְעַל יְדֵי זֶה – שקליפת נוגה
7 תעלה לקדושה, וְיִתְבַּלְעוּ
8 וְיִתְבַּטְּלוּ לְנִמְכָּרֵי כָּל הַשָּׁלֹשׁ
9 קְלִיפֹת הַטְּמָאוֹת, –
10 "יתבלעו מל' בלע המות" –
11 הערת ב"ק אדמו"ר שליט"א.
12 כלומר: הפירוש הפשוט של
13 "יתבלעו" הוא – בליעה, ולפי זה היה מקום לומר שהדבר שנבלע
14 נמצא באיזה מקום שהוא, אך כאן הפירוש של "יתבלעו" הוא מלשון
15 "בלע המות", כלומר – כלין והכחדה גמורה. העובדה שקליפת נוגה
16 תעלה לקדושה, כתוצאה מקיום המצוות תביא ממילא לידי כך

ליקוטי אמרים

דכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד
מלבדו ועל ידי זה יתבלעו ויתבטלו לגמרי כל השלש
קליפות הטמאות כי יניקתן וחיותן מהקדושה עכשיו
היא ע"י קליפת נוגה הממוצעת ביניהן

17 ששלש הקליפות הטמאות תתבטלנה, כִּי יִנִּיקְתָּן וְחַיּוּתָן מִהַקְדֻשָּׁה
18 עֲכָשׁוּ הֵיא עַל יְדֵי קְלִיפַת נֹגֶה הַמְּמוֹצֶעֶת בֵּינֵיהֶן. – קליפת נוגה היא
19 ממוצעת בין שלש הקליפות הטמאות לבין, להבדיל, קדושה – שכן,
20 שלש הקליפות הטמאות בהיותן טומאה ורע בלבד, בלי קורטוב של
21 טוב, אין להם שום שייכות
22 לקדושה שתוכלנה לקבל
23 חיותן מקדושה; ורק על ידי
24 קליפת נוגה, שהיא "ממוצע",
25 בהיותה מורכבת מטוב ורע –
26 בגלל הטוב שבה יש לה
27 שייכות לקדושה ובגלל הרע
28 שבה יש לה שייכות לקליפות
29 הטמאות – הרי על ידי "תיווך" קליפת נוגה, אפשר לשלש הקליפות
30 הטמאות לינוק חיות מקדושה. ואילו, כשקליפת נוגה תתעלה
31 לקדושה, לא יוכלו, ממילא, שאר הקליפות לינוק יותר את חיותן
32 ותתבטלנה לגמרי.

יום רביעי י"ז אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מח, ונמצא כי כל... עד עמ' מח, שם"ה גידיה.

33 וְנִמְצָא, כִּי כָּל תְּכֵלִית שֶׁל יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְתַחֲיִית הַמַּתִּים, שְׁהוּא
34 גִּלּוֹי כְּבוֹדוֹ וְאַלְהוּתוֹ
35 יִתְבַּרְךָ, וְלַהֲעֵבִיר רוּחַ
36 הַטְּמָאָה מִן הָאָרֶץ – תְּלוֹי
37 בְּהַמְשַׁכַּת אֱלֹהוּתוֹ וְאוֹרֵי
38 אֵיִן־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא לְנַפֵּשׁ
39 הַחַיּוּנִית שֶׁבְּכָל־לֹאֵת יִשְׂרָאֵל
40 בְּכָל רַמ"ח אֲפָרְיָה, – שֶׁל
41 הַנֶּפֶשׁ. ועל ידי מה באה
42 לַנֶּפֶשׁ הַמְּשַׁכָּה זו? – עַל יְדֵי
43 קִיּוּמָהּ כָּל רַמ"ח מִצְוֹת
44 עֲשֵׂה, – ועל ידי המשכת

ליקוטי אמרים

ונמצא כי כל
תכלית של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי
כבודו ואלהותו ית' ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ
תלוי בהמשכת אלהותו ואור א"ס ב"ה לנפש החיונית
שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה ע"י קיומה כל
רמ"ח מצות עשה ולהעביר רוח הטומאה ממנה
בשמירת' כל שם"ה מצות ל"ת שלא יינקו ממנה שם"ה
גידיה

45 האלקות לנפש החיונית, נמשכת אלקות גם בכל העולם כולו;
46 וְלַהֲעֵבִיר רוּחַ הַטְּמָאָה
47 מִמֶּנָּה, – מהנפש החיונית
48 של כל אחד מכלל ישראל,
49 בְּשִׁמְרָתָהּ כָּל שֵׁם"ה
50 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, –
51 הישמרות זו מלעבור על
52 שם"ה מצוות לא-תעשה,
53 מביאה שְׁלֹא יִינָקוּ מִמֶּנָּה –
54 מהנפש החיונית, ועל ידה
55 מקדושה, שֵׁם"ה גִּידִיָּה. –
56 של טומאה.

יום חמישי י"ח אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מח, כי כללות ישראל... עד עמ' מח, יצירה עשיה.

57 כיצד מושגת הכחדתה של רוח הטומאה בכל העולם, על ידי קיום
58 ושמירת תרי"ג המצוות על ידי בני ישראל? – כִּי כָּל־לֹאֵת יִשְׂרָאֵל,
59 שֶׁהֵם שְׁשִׁים רְבּוּא נְשָׁמוֹת
60 פְּרִמִּיּוֹת, הֵם כָּל־לֹאֵת
61 הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל־לֹאֵת הָעוֹלָם,
62 כִּי בְּשִׁבְלֵם – בשביל
63 נשמות ישראל, נִבְרָא, –
64 ומאחר שהעולם כולו חי
65 ומתקיים בשביל נשמות
66 ישראל, יוצא אשר, וְכָל

ליקוטי אמרים

כי כללות ישראל שהם ששים רבוא נשמות
פרטיות הם כללות החיות של כללות העולם כי
בשבילם נברא וכל פרט מהם הוא כולל ושייך לו
החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם
התלוי בנפשו החיונית להעלותו לה' בעלייתה דהיינו
פעילותה, – על ידי עליית

67 פְּרָט מֵהֶם – בנשמות ישראל, הוא כּוֹלֵל וְשֵׁיךְ לוֹ הַחַיּוֹת שֶׁל חֵלֶק
68 אֶחָד מִשְׁשִׁים רְבּוּא מְכַלְלֹת הָעוֹלָם – כלומר, העולם מתחלק
69 כאילו לשש מאות אלף
70 חלקים, שכל אחד מהם שייך
71 לאחת משש מאות אלף
72 הנשמות, ומשום כך יש לכל
73 נשמה החלק הַתָּלוּי – חלק
74 זה של העולם, תלוי בַּנֶּפֶשׁוֹ
75 הַחַיּוּנִית, לְהַעֲלוֹתוֹ לַה'
76 פְּעֻלָּתָהּ, – על ידי עליית

1 הנפש החיונית הפרטית של יהודי. דְּהִינּוּ – כלומר: כיצד הוא מעלה
2 את החלק הזה מהעולם? – בְּמָה – על ידי, שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ – בדברים
3 מְעוֹלָם הָיָה לְצֹרֶךְ גּוֹפּוֹ וְנַפְשׁוֹ חַיּוּנִית – במטרה לנצל אותם
4 לְעִבּוּדָה ה', – על ידי
5 השתמשותו בעיני העולם
6 הנצרכים לגופו ולנפשו
7 החיונית, לשם עבודת ה' –
8 הוא מעלה את חלקו בעולם.
9 בְּגוֹן אֲכִילָה וְשִׁתְיָה
10 וְדוּמִיָּה, וְיִדְרָה וְכָל כְּלִי
11 תְּשֻׁמִּיָּיו. – כשהוא
12 משתמש בכל הדברים הללו
13 לעבודת ה', הוא מעלה על ידם את חלקו בעולם להקב"ה. ברם, ישנן
14 הרי יותר משש מאות אלף, "ששים רבוא", נשמות, ונוסף לכך בלתי

ליקוטי אמרים

כמה שמשתמש מעו"הו לצורך גופו ונפשו החיונית
לעבודת ה' כגון אכילה ושתייה ודומיהם ודירה וכל כלי
תשמישיו אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן
שרשי' וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל
ניצוץ הוא נשמה אחת וכן בנפש ורוח בכל עולם
מארבע עולמות אצילו' בריאה יצירה עשיה

וְיִצְרָה עֲשִׂיָּה. – ישנה בחינת נפש, או בחינת רוח או נשמה מעולם
האצילות ואותו דבר מעולם הבריאה וכו',

יום שישי י"ט אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מח, וכל ניצוץ... עד עמ' 96, ניצוץ וכו'.

29 וְכָל נִיצוּץ – של נשמה, לֹא יֵרֵד לְעוֹלָם הָהָא, – כדי לתקן ולהעלות
30 את עצמו, כי אם לתקן את הגוף והנפש החיונית – כפי שרבנו הזקן
31 מסביר להלן. כיוון שרבנו הזקן מזכיר כאן את ירידת הנשמה, הוא
32 מפסיק (כמאמר המוסגר) כדי להדגיש גודל הירידה לגבי הנשמה,
33 שגם אם ניצוץ הנשמה יגיע
34 כאן למטה לדרגה העליונה
35 ביותר של אהבה ויראה של
36 צדיק גמור – אין זה שווה
37 לאהבה וליראה של הנשמה
38 למעלה, לפני ירידתה למטה
39 – אֵף שְׁתִּיָּא – ירידת הנשמה
40 לעולם הזה, יִרְדָּה גְדוֹלָה
41 וּבְחִינַת גְּלוּת מִמֶּשֶׁ, –
42 לנשמה, כִּי גַם שְׁתִּיָּה –
43 בירידתו למטה בגוף, צָדִיק
44 גָּמוּר עוֹבֵד ה' בִּירְאָה
45 וְאַהֲבָה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים –
46 המדריגה העליונה ביותר
47 באהבה ויראה, לֹא יֵגִיעַ –
48 ניצוץ הנשמה של הצדיק,
49 לְמַעְלֵית דְּבִקּוּתוֹ בָּה'
50 בְּדַחֲלוֹ וּבְרַחֲמוֹ בִּירְאָה
51 ואהבה שהיו לניצוץ
52 הנשמה, בְּמָרָם יִרְדָּתוֹ
53 לְעוֹלָם הָהָא הַחֲמִרִי, לֹא מִיָּנָה וְלֹא מִקְצָתָה, – לא ממנה ואף לא
54 ממצת ממנה, וְאֵין עֶרֶךְ וְדִמּוּן בֵּינֵיהֶם – בין היראה והאהבה של
55 הנשמה למעלה, לבין יראתה ואהבתה בהיותה למטה בגוף, כָּלֵל,
56 בְּנוֹדָע לְכָל מַשְׁכִּיל, שֶׁהַגּוֹף אֵינוֹ יָכוֹל לְסַפֵּל בּוֹ, – יראה ואהבה

ליקוטי אמרים

וכל ניצוץ
לא ירד לעו"הו אף שהיא ירידה גדולה ובחי' גלות
ממש כי גם שיהיה צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה
רבה בתענוגים לא יגיע למעלות דביקותו בה' בדחילו
ורחיומו במרם ירידתו לעו"הו החומרי לא מינה ולא
מקצתה ואין ערך ודמיון ביניהם כלל כנודע לכל משכיל
שהגוף אינו יכול לסבול בו' אלא ירידתו לעולם הזה
להתלבש בגוף ונפש החיונית הוא כדי לתקנם בלבד
ולחפזים מהרע של שלש קליפות הטמאות על ידי
שמירת שם"ה לא תעשה וענפיהן ולהעלות נפשו
החיונית עם חלקה השייך לה מכללות עו"הו ולקשרם
ולייחדם באור א"ס ב"ה אשר ימשיך בהם ע"י קיומו
כל רמ"ח מצות עשה בנפשו החיוני' שהיא היא המקיימ'
כל מצות מעשיות כנ"ל וכמ"ש [בע"ה שער כ"ו] כי
הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל בו' ולא הוצרכה
להתלבש בעו"הו וכו' רק להמשיך אור לתקנם בו' והוא
בגוף. וכו' שכתוב [בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר כ"ו]: כִּי הִנֵּשְׁמָה עֲצָמָה אֵינָה
צָרִיכָה תְּקוּן כָּלֵל בּוֹ, וְלֹא הִצְרָכָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּעוֹלָם הָהָא וכו', –
ובגוף ונפש הבהמית, רַק לְהַמְשִׁיךְ אֹר – אלקי, כדי לְתַקְנֵם בּוֹ, –
את הגוף ונפש הבהמית, וְהוּא מִמֶּשֶׁ דְּגִמְתָּ סוּד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה,

- 1 לְבָרֵךְ נִיצוּצֵינּוּ וְכוּ'. - כשם שהשכינה ירדה לגלות כדי לברר
- 2 ולהעלות את ניצוצי
- 3 הקדושה שנפלו בקליפה -
- 4 כך גם יורדת הנשמה בגוף, 1
- 5 דבר המהווה גלות לגבה,
- 6 כדי לתקן את הגוף ונפש
- 7 הבהמית ולברר את ניצוצות הקדושה שבהם. על כל פנים, מוסברת
- 8 עתה היטב מעלת המצוות המעשיות: כיוון שכל תכלית בריאת
- 9 העולמות וירידת הנשמה
- 10 למטה, הוא כדי להעלות
- 11 את הגוף ונפש הבהמית,
- 12 ועל ידי כך גם את כל
- 13 העולם - הרי הדבר מתבצע
- 14 בעיקר על ידי מצוות מעשיות, הנעשות עם הגוף והנפש הבהמית.

ליקוטי אמרים

יום שבת קודש כ' אדר ב'
מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 96, ובוה' יובנ'... עד עמ' 98, [פ' כ"ג].

- 15 וְכוּ' - במה שהוסבר, שמעלת המצוות המעשיות מתבטאת בכך
- 16 שעל ידן מתעלית הנפש החיונית, יובנ' מה שהפליגו רבותינו
- 17 וְכוּ' לְבָרֵכָה בְּמֵאד מֵאֵד בְּמַעֲלַת הַצִּדְקָה, וְאָמְרוּ שֶׁ"שְׁקוּלָה
- 18 בְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת", וּבְכָל תַּלְמוּד יְרוּשָׁלַּיִם הִיא - מצות הצדקה,
- 19 נִקְרְאתָ בְּשֵׁם "מִצְוָה"
- 20 סְתָם, - כשאומרים שאדם
- 21 עומד לעשות מצוה (סתם), 2
- 22 הכוונה היא למצות הצדקה, 3
- 23 כִּי כָךְ הָיָה הַרְגֵּל חֲלָשׁוֹן
- 24 לְקַרְא צִדְקָה בְּשֵׁם
- 25 "מִצְוָה" סְתָם, - וכל כך
- 26 למד: מִפְּנֵי שֶׁהִיא - מצות
- 27 הצדקה, עֲקָר הַמִּצְוֹת
- 28 מַעֲשִׂיּוֹת, וְעוֹלָה עַל בְּלָגָה,
- 29 שֶׁבָּלָן - כל המצוות
- 30 המעשיות, הֵן רַק - כדי
- 31 להעלות נֶפֶשׁ הַחַיּוּנִית
- 32 לַה', שֶׁהִיא - הנפש
- 33 החיונית, הִיא הַמְקִימָת
- 34 אוֹתָהּ, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶן -
- 35 במצוות המעשיות, לִיבָלָל
- 36 בְּאוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא
- 37 הַמְלַבֵּשׁ בָּהֶן, - במצוות המעשיות. ומכיון שכל כוונתה ומטרתה
- 38 של מצוה היא בזה שהנפש החיונית מתלבשת באותה מצוה ומוקפת
- 39 באור אין סוף ברוך הוא שבמצוה - וְאֵין לָךְ מִצְוָה שֶׁנֶּפֶשׁ הַחַיּוּנִית
- 40 מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהּ כָּךְ בְּכַמְצוֹת הַצִּדְקָה, - שהרי בצדקה
- 41 מתלבשת הנפש החיונית במדה גדולה בהרבה מאשר בכל שאר
- 42 המצוות המעשיות: שֶׁבְּכָל הַמִּצְוֹת אֵין מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶן רַק כַּח אֶחָד
- 43 מִנֶּפֶשׁ הַחַיּוּנִית - כגון: כוח המעשה שביד המניחה תפילין, או
- 44 המחזיקה באתרוג וכדומה,
- 45 וגם זה רק בִּשְׂעֵת מַעֲשֵׂה
- 46 הַמִּצְוָה לְבַד, אֲבָל בַּצִּדְקָה
- 47 שְׂאֵדָם נֹתֵן מִיָּגִיעַ בְּפִיו -
- 48 שנותן צדקה מהכסף
- 49 שהרוויח מיגיעת כפיו, הֲרִי
- 50 כָּל כַּח נֶפֶשׁוֹ הַחַיּוּנִית
- 51 מְלַבֵּשׁ בְּעֵשִׂיּוֹת מְלֹאכְתּוֹ
- 52 או עֵסֶק אֶחָד - שהשקיע
- 53 בו כל כוח נפשו החיונית,
- 54 שֶׁנִּשְׁתַּכְּר בּוֹ מְעוֹת אֱלוֹ,
- 55 וּבְשִׁנּוּתָן לַצִּדְקָה - אותם
- 56 כספים שהשקיע בהשגתם
- 57 את כל כוח נפשו החיונית,
- 58 הֲרִי כָּל נֶפֶשׁוֹ הַחַיּוּנִית
- 59 עוֹלָה לַה'. - שהרי
- 60 בעבודתו וביגיעתו בא לידי
- 61 ביטוי כל כוח־הפעול של
- 62 נפשו החיונית - שלא כמו במצוה אחרת, כאמור, הקשורה בכוח
- 63 יחיד של הנפש החיונית. ולכן ישנה מעלה גדולה כל כך בצדקה,
- 64 יותר מאשר בכל שאר המצוות. ברם, נשאלת השאלה: מה הדין

בארוכה פ"ב גודל מעלתה שהוא וכו' (אחד וכו') בשביל לתקן - נפש החיונית והגוף (ק"נ וכו'), ועד שאפי' לאחר שלמות התיקון ע"י נפח"א, הרי נת' זה עתה שאפי' צדיק גמור תכלית הבירור כו' אינו סובל כו'. והתירוץ שזהו ממש כו' [כי השכינה - היא מקור נפח"א - לקמן ס"פ. והניצוצין - ה"ה המהוים כל עניני העולם, גוף נפח"ח וכו'] וזה נק' סוד (מן השכל וההבנה) גלות השכינה כו'. הרבי שליט"א מסביר בהערתו זו, שייכות ענין סוד גלות השכינה למה שמדובר כאן - שכן, לכאורה לא מובנת בכלל ירידתה וסבלה של הנפש האלקית (שהיא חלק אלקה ממעל ממש, כפי שלמדנו במפורט בפרק השני על גדלות ומעלת הנשמה. שהיא באה מ"חכמה עילאה", ו"הוא וחכמתו אחד" - וממדריגה גבוהה כזו יורדת הנשמה ירידה גדולה כל כך וסובלת סבל רב כזה) - הרי זה רק כדי לתקן את הנפש החיונית והגוף (שהם קליפת נוגה, עד שגם לאחר שלמות תיקון הגוף ונפש החיונית על ידי הנפש האלקית, כפי שהדבר בצדיק גמור - הרי למדנו זה עתה, שגם בצדיק, שהגיע כבר לתכלית הבירור (האופן הנעלה ביותר בבירור הגוף וכו'). אין גופו יכול להכיל אהבה כזו להקב"ה כמו שהיה לנשמה בהיותה למעלה. ולכאורה לא מובן כלל, לשם מה היתה, בכל זאת, ירידת הנפש האלקית? - והתירוץ הוא, שזהו ממש אותו ענין של סוד גלות השכינה לברר את הניצוצין, שכן, השכינה היא מקורה של הנפש האלקית (כפי שנלמד בסוף פרק זה) - והניצוצין הם הם שמהווים את כל עניני העולם, כולל הגוף והנפש החיונית - הרי זה ממש אותו ענין: הנפש האלקית הבאה מן השכינה, מתקנת ומבררת את הנפש החיונית והגוף הבאים מהניצוצין. וזה נקרא סוד, "סוד גלות השכינה", כי זה נסתר ולמעלה מהשכל וההבנה: כך גם בירידתה וגלותה של הנפש האלקית, לברר את הגוף והנפש החיונית, יש משום ענין שלמעלה מהשכל וההבנה. 8. בבא בתרא ט, א.

1 בצדקה שאדם נותן מכסף שלא עבד ולא יגע להשגתו, האם אין בה
2 אותה מעלה? – מסביר רבנו הזקן: וְגַם מִי שֶׁאֵינוֹ נִתְּנָה מִיָּדוֹ,
3 מִכָּל מְקוֹם, הוּאִיל וּבְמַעוֹת אֵלּוּ – שהוא נותן לצדקה, הֵיךְ יָבוֹל
4 לְקִנּוּי – אמצעים לסיפוק חיי נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית – הֵרִי – שבנתינתו

5 כסף זה לצדקה, הוא נִתֵּן
6 חַיִּי נַפְשׁוֹ לַה'. – כך,

7 שבמצות הצדקה מתלבשת
8 הנפש החיונית הרבה יותר
9 מאשר בכל שאר המצוות
10 המעשיות. וְלִכֵּן אָמְרוּ
11 רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבִרְכָּהּ
12 – על צדקה ש"מְקַרְבֶּת אֶת
13 הַנַּאֲלָח", לִפִּי שֶׁבְּצִדְקָה
14 אַחַת – במתן צדקה פעם
15 אחת, מַעֲלָה הִרְבֵּה מִנֶּפֶשׁ
16 הַחַיּוֹנִית, מֵה שֶׁלֹּא הֵיךְ
17 יָבוֹל לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה כֹּל
18 כֹּף בַּחוֹת וּבְחִינּוֹת בְּכַמָּה
19 מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת אַחֲרוֹת. –
20 בקיום הרבה מצוות מעשיות
21 אחרות לא היה מעלה כל
22 כך הרבה כוחות ובחינות
23 של הנפש החיונית, כמו
24 בקיום מצות הצדקה פעם
25 אחת. וככל שמבררים
26 ומעלים יותר את הנפש

27 החיונית – מקרבים יותר את הגאולה, כפי שכבר למדנו, שתכלית
28 ימות המשיח קשורה בהעלאת הנפש החיונית להקב"ה. על כל פנים
29 מבואר, שבצדקה יש מעלה לגבי כל שאר המצוות, כולל גם מצות
30 לימוד תורה.

31 ומה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבִרְכָּהּ¹⁰ ש"תְּלַמּוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד
32 כָּלֶם", – גם כנגד מצות צדקה. כיצד, איפוא, הדבר תואם למה
33 שלמדנו זה עתה, שצדקה היא למעלה משאר כל המצוות? – הִינוּ
34 מִפְּנֵי שֶׁתְּלַמּוּד תּוֹרָה הִיא בְּרַבּוֹר וּמִחֲשָׁבָה, שֶׁחֵם – דיבור
35 ומחשבה, לְבוֹשִׁים חֲפִינִימִים שֶׁל נַפֶּשׁ הַחַיּוֹנִית. – שלא כ"מעשה"
36 שהוא לבוש חיצוני – ורק על ידי לימוד התורה, מאיר אור התורה
37 בלבבושים הפנימיים, דבר שאינו יכול להיעשות על ידי מצוות אחרות:
38 וְגַם – מעלה נוספת במצות לימוד התורה: מְהוֹתָן וְעֲצֻמוֹתָן שֶׁל
39 בְּחִינּוֹת חֲכָמָה־בִּינְהִידֶעַת מְקַלֶּפֶת נִגְה שֶׁבְּנַפְשׁ הַחַיּוֹנִית –
40 נִבְלָלוֹת בְּקִרְיָה מִמֶּשׁ כְּשֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּעִיּוֹן וְשִׁבְלִי. –
41 כשלומדים תורה בעמקות השכל, נתון אז השכל של הנפש החיונית
42 בענין הנלמד, ועל ידי כך נהפכות בחינות חכמה־בינה־דעת של
43 קליפת נוגה (שבנפש החיונית), מהותן ועצמותן, לקדושה. שכן, כוח
44 השכל המבין את הענין הנלמד, נעשה חלק מהמצוה של לימוד
45 התורה. אף שבפרק י"ב למדנו, שד"בינוני" יכול להפוך לקדושה רק
46 את הלבבושים של הנפש הבהמית, ולא את עצמיות הנפש שהיא

ליקוטי אמרים

ובמעוות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית הרי
נותן חיי נפשו לה'. ולכן אמרו רז"ל שמקרבת את
הגאולה לפי שבצדק' אחת מעלה הרבה מנפש החיונית
מה שלא היה יכול להעלות ממנה כל כך כחות ובחי'
בכמה מצות מעשיות אחרות. ומ"ש רז"ל שת"ת כנגד
כולם היינו מפני שת"ת היא ברבור ומחשבה שהם
לבושים הפנימי' של נפש החיונית וגם מהותן ועצמותן
של בחי' חב"ד מקליפת נוגה שבנפש החיונית נכללות
בקדושה ממש כשעוסק בתורה בעיון ושכל ואף
שמהותן ועצמותן של המדות חג"ת כו' לא יכלו להם
הבינונים להפכם לקדושה היינו משום שהרע חזק
יותר במדות מבחב"ד מפני יניקתן שם מהקדושה יותר
כידוע ל"ח: זאת ועוד אחרת והיא העולה על כולנה
במעלת עסק ת"ת על כל המצו' ע"פ מ"ש לעיל בשם
התיקוני' דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אברי' דמלכא וכמו
באדם התחתון ד"מ אין ערוך ודמיון כלל בין החיות
שברמ"ח איבריו לגבי החיות שבמוחין שהוא השכל
המתחלק לג' בחי' חב"ד ככה ממש ד"מ להבדיל

הכוחות, כיצד, איפוא, אנו אומרים כאן שגם מהותן ועצמותן של
הכוחות נהפכות לקדושה? – ברם, אין בכך משום סתירה, שכן, בפרק
י"ב מדובר אודות מדותיה של הנפש הבהמית, ואותן אין בידו של
ה"בינוני" להפוך לקדושה. ואילו כאן מדובר אודות השכל, ואותו
ביכולתו של ה"בינוני"
להפוך לקדושה על ידי
לימוד תורה. להלן יסביר
רבנו הזקן את הסיבה להבדל
זה שבין המדות לשכל: וְאָף
שֶׁמְהוֹתָן וְעֲצֻמוֹתָן שֶׁל
הַמְּדוֹת: חֶסֶד וְגִבּוֹרָה
הַתַּאֲרֵת כו' – לֹא יָכֻלוּ
לְהֵם הַבִּינּוֹנִים לְהַפְּכָם
לְקִדְשָׁה, – כיצד, איפוא, אנו
אומרים כאן, שמהות
ועצמות שכל נפש הבהמית
נכלל בקדושה? הִינוּ מִשּׁוֹם
שֶׁתָּרַע – של הקליפה, חֲזָק
יֹתֵר בַּמְּדוֹת מִבְּחִיבֵי
בִּינְהִידֶעַת, מִפְּנֵי יִיָּקְתָן –
של המדות, שֶׁם מְהַקְרֶשֶׁה
יֹתֵר, – מאשר המוחין,
כִּידוּעַ לִידוּעֵי חַיִּי: – לומדי
תורת הקבלה (ח"ן) – חכמה
נסתרת). (כי עיקר ענין
שבירת הכלים" היה

במדות. ולכן קשה יותר לברר ולהפוך לקדושה את הרע שבמדות).
ואילו את הרע של המוחין והשכל, יכול ה"בינוני" להפוך לקדושה,
על ידי לימוד תורה מתוך עיון ושכל. ולכן, "תלמוד תורה כנגד כולם"
– מפני שעל ידי תורה מהפכים את השכל של הנפש הבהמית
לקדושה. זאת – נוסף על המעלה האמורה, וְעוֹד אַחֲרָהּ, – יש מעלה
נוספת, וְהִיא הַעוֹלָה עַל כָּלָנָה, בְּמַעֲלַת עֵסֶק תְּלַמּוּד תּוֹרָה עַל
כָּל הַמִּצְוֹת, עַל פִּי מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל – בפרק כ"ג, בְּשֵׁם
הַתִּקּוּנִים, – "תיקוני זוהר", דְּרַמ"ח פִּקּוּדִין הֵן רַמ"ח אֲבָרִין
דְּמִלְכָּא, – רמ"ח (248) מצוות העשה הן רמ"ח אברי המלך. וכשם
שכל אבר הוא כלי לכוח של הנפש, כך כל מצוה היא כלי להמשכת
הרצון העליון. ברם, ביחס לתורה, כתוב ב"תיקוני זוהר", ש"אורייתא
וקדושה בריך הוא כולא חד", תורה והקב"ה הם דבר אחד ממש (ולא
כמו "אברים"). וכפי שיתבאר להלן ההבדל שבין מצוות לתורה. וְכַמּוֹ
בְּאֶדָם הַתַּחְתּוֹן, דְּרַךְ מִשָּׁל, אֵין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלָל בֵּין חַיּוֹת
שֶׁבְּרַמ"ח אֲבָרָיו לְגַבִּי חַיּוֹת שֶׁבְּמוֹחִין, שֶׁהוּא הַשִּׁבְלִי הַמִּתְחַלֵּק
לְשֵׁלֶשׁ בְּחִינּוֹת: חֲכָמָה־בִּינְהִידֶעַת – שכן, אבר, שהוא חלק מגוף
האדם, אמנם מאוחד עם הנפש המחיה את הגוף – אך עם זאת הם
שני דברים שונים ונפרדים. שונה הדבר ביחס לשכל ונפש, כי השכל
הוא התפשטות וחלק מן הנפש, והתאחדותו עם הנפש הוא (שלא כמו
שני דברים נפרדים המתאחדים, אלא) התאחדות של חלקים של דבר

1 אחד. הבדל זה שבין האברים לשכל אצל האדם, משמש כמשל על
2 ההבדל שבין מצוות לתורה. **בְּכָה מִמֶּשֶׁ הָרָךְ מִשָּׁל, לְהַבְדִּיל**
3 **בְּרַבְּבוּת הַבְּדִלּוֹת לְאֵין קֵץ**, - בין הדברים כפי שהם באדם לבין כמו
4 שזה למעלה, ההבדל שישנו **בְּהֶאֱרַת אֲוֵר־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא**
5 **הַמְתַּלְבְּשׁוֹת בְּמִצְוֹת**
6 **מַעֲשִׂיּוֹת לְגַבִּי הָאֵרַת אֲוֵר**
7 **אֵין־סוֹף שֶׁבְּחִינַת חֻמְכָּה**
8 **בִּינְה־דַעַת שֶׁבְּחֻמְכָּה**
9 **הַתּוֹרָה, אִישׁ אִישׁ כְּפִי**
10 **שֶׁכָּל־וְהַשְׁתַּנּוּ. - עד כמה**
11 שהוא משיג ומבין בתורה -
12 באותה מדה מתאחד שכלו
13 עם הקב"ה, באופן היחוד של
14 התאחדות השכל עם הנפש.
15 בכך נעלה תורה משאר כל
16 המצוות המעשיות, כולל
17 מצות הצדקה, שהיחוד עם
18 הקב"ה על ידי לימוד תורה,
19 הוא התאחדות נעלה
20 בהרבה מאשר היחוד שעל
21 ידי מצוות מעשיות. **וְאֵף**
22 **שְׁאִינוּ מְשִׁיג - את התורה,**
23 **אֶלָּא בְּגִשְׁמִיּוֹת - הוא משיג**
24 **את התורה רק כפי שהיא**
25 **מלובשת בענינים גשמיים,**
26 **כמו "שנים אוחזין בטלית" או**
27 **"המחליף פרה בחמור", הרי התורה נִמְשָׁלָה לְמִים, שִׁיזְרְדִים**
28 **מִמָּקוֹם גָּבוֹה כו', - למקום נמוך. שגם בירידתם למטה הם נשארים**
29 **אותם מים כמו שהיו במקום הגבוה; כך גם ביחס לתורה, שגם אחרי**
30 **שירדה ונתלבשה בענינים גשמיים - מלובשת עצמיות חכמתו ורצונו**
31 **של הקב"ה, באותם ענינים גשמיים בהם ירדה התורה, כְּמוֹ שֶׁנֶּחֱבָאָר**
32 **לְעִיל. - בפרק ד'.**
33 **וְאֵף־עַל־פִּי־בֶן - למרות מעלת לימוד התורה לגבי המצוות, שעל**
34 **ידי לימוד תורה ההתאחדות עם הקב"ה היא למעלה בהרבה מאשר**
35 **על ידי מצוות מעשיות, בכל זאת, אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוּ**
36 **לְבִרְכָּתָהּ: "לא הִמְדִּיר עֶקֶר אֶלָּא הַמַּעֲשֵׂה", - קיומן של המצוות**
37 **המעשיות, וְ"חַיִּים - בחיי העולם הזה, לַעֲשׂוֹתָם" בְּתִיבָה¹², -**
38 **שהעיקר הוא קיום המצוות בפועל, וּמִבְטְלִין תַּלְמוּד תּוֹרָה לְקִיּוֹם**
39 **מִצְוָה מַעֲשִׂית בְּשָׂא אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אֲחֵרִים, מִשּׁוּם כִּי**
40 **זֶה - קיום מצוות מעשיות, כָּל - תכליתו של הָאָדָם וְתַכְלִית**
41 **בְּרִיאָתוֹ וְיִירָדוּ - של הנשמה, לְעוֹלָם חַיָּה, לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ**
42 **דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים דּוֹקָא, - בעולמות ובנבראים התחתונים,**
43 **לְאַהֲפָכָא חֲשׂוּכָא לְהוֹרָא, - להפוך את חושך העולם הזה לאור**
44 **הקדושה, וְ"יִמְלָא - על ידי כך, כְּבוֹד ה' אֵת כָּל הָאָרֶץ" הַנִּשְׁמִית**
45 **דִּי־קָא, - דוקא, וְ"רָאוּ כָל בָּשָׂר יִתְדִיו", - את האור האלקי, בְּנִזְכָּר**
46 **לְעִיל. - בפרק ל"ו. כלומר, התכלית של "דירה בתחתונים" מתבצעת**

ליקוטי אמרים

ברבבות הברלות לאין קץ בהארת אור א"ס ב"ה
המתלבשות במצוות מעשיות לגבי הארת אור א"ס
שבבחי' חב"ד שבחכמת התורה איש איש כפי שכלו
והשגתו. ואף שאינו משיג אלא בגשמיות הרי התורה
נמשלה למים שיורדים ממקום גבוה כו' כמ"ש לעיל
ואעפ"כ ארו"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה והיום
לעשותם כתיב ומבטלין ת"ת לקיום מצוה מעשית
כשא"א לעשותה ע"י אחרים משום כי זה כל האדם
ותכלית בריאתו ויירדתו לעו"ה להיות לו ית' דירה
בתחתונים דוקא לאהפכא חשוכא לנהורא וימלא
כבוד ה' את כל הארץ הגשמית דייקא וראו כל בשר
יחדיו כנ"ל משא"כ כשאפשר לעשותה ע"י אחרים אין
מבטלין ת"ת אף שכל התורה אינה אלא פירוש המצוות
מעשיות והיינו משום שהיא בחי' חב"ד של א"ס ב"ה
ובעסקו בה ממשיך עליו אור א"ס ב"ה ביתר שאת
והארה גדולה לאין קץ מהארה והמשכה ע"י פקודין
שהן אברי' דמלכא וז"ש רב ששת חראי נפשאי לך
קראי לך תנאי כמ"ש במ"א באריכות: והנה המשכה
מַעֲשִׂיּוֹת, - ובכל זאת, אסור לבטל לימוד תורה כדי לקיים מצוה
שיכולה להיעשות על ידי אחר, וְהִינוּ, מִשּׁוּם שְׁחִיא - תורה,
בְּחִינַת חֻמְכָּה־בִּינְה־דַעַת שֶׁל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, וּבְעֶסְקוּ בָּהּ
- בתורה, הוא מְמַשֵּׁךְ עָלָיו אֲוֵר־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בִּיתֵר שְׂאֵת
וְהָאֵרָה גְּדוֹלָה לְאֵין קֵץ מִהֶאֱרַת וְתַמְשִׁכָּה עַל יְדֵי פְקוּדִין -
שהוא ממשיך על נפשו על ידי מצוות, שֶׁהֵן אֲבָרִין דְּמַלְכָּא. - אברי
המלך. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"פ הנ"ל במצוות - עיקר
התועלת בירור הגוף והעולם, בת"ת יחוד הנפש, ועפ"ז יובן ז"ש".
כלומר: לפי האמור, שעיקר התועלת במצוות הוא בירור הגוף
והעולם, ועיקר התועלת בתלמוד תורה הוא יחוד הנפש - יובן
מאמרו של רב ששת, כדלהלן: וְהוּא שְׂאֵמֵר רַב שְׁשֵׁת¹³: "חֲרָאִי
נַפְשָׁא, לֹךְ קִרְאִי לֹךְ תִּנְאִי", - שמחי נפשי, בשבילך אני לומד
מקרא. בשבילך אני לומד משנה. שכן, בשביל הנפש, היחוד שעל
ידי תורה - מקרא ומשנה - הוא למעלה מהיחוד שעל ידי מצוות,
ולכן הוא אומר לנפשו, שבשבילה הוא לומד מקרא ומשנה, כְּמוֹ
שֶׁבְּתוֹב בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאִרְיִכוֹת¹⁴: - מעלת יחוד הנפש הבאה על
ידי תורה. עד כאן הסביר רבנו הזקן שהמשכה אור אין סוף ברוך
הוא על נפש האדם עצמה, הבאה על ידי לימוד תורה, היא למעלה
בהרבה מאשר על ידי קיום מצוות. להלן יסביר רבנו הזקן (כלשון
כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה) "ענין נעלה בהרבה יותר - שבת"ת

בעיקר על ידי מצוות מעשיות. ולכן, כשמדובר אודות מצוה מעשית
שאיננה יכולה להיעשות על ידי אחר - צריכים גם לבטל לימוד
תורה, כדי שעל ידי קיום המצוה תתבצע כוונת הקב"ה להיות לו
דירה בתחתונים. ברם, כשאותה מצוה יכולה להיעשות על ידי אחר,
הרי תתבצע כוונת הקב"ה
ב"דירה בתחתונים", וכל
ההבדל נוגע רק לשאלה אם
הוא יקיים את המצוה
ובנפשו הוא תאיר ההמשכה
הנמשכת על ידי אותה
מצוה - הרי בקשר לכך,
גוברת מעלת לימוד התורה.
שכן, על ידי לימוד התורה
מגיע האדם הלומד לדרגת
המשכה נעלית יותר
ולהתאחדות הנפש גדולה
יותר עם אלקות. ולכן עליו
אז לא לבטל מלימוד תורה
בגלל קיום המצוה. ובלשון
ה"תניא": מַה שְׂאֵין בֶּן
בְּשִׂאפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ - את
המצוה, עַל יְדֵי אֲחֵרִים -
שאו אין מְבַטְלִין תַּלְמוּד
תּוֹרָה, - לשם קיום מצוה,
אֵף שֶׁכָּל הַתּוֹרָה אֵינָה
אֶלָּא פִּירוּשׁ הַמִּצְוֹת
מַעֲשִׂיּוֹת, - ובכל זאת, אסור לבטל לימוד תורה כדי לקיים מצוה
שיכולה להיעשות על ידי אחר, וְהִינוּ, מִשּׁוּם שְׁחִיא - תורה,
בְּחִינַת חֻמְכָּה־בִּינְה־דַעַת שֶׁל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, וּבְעֶסְקוּ בָּהּ
- בתורה, הוא מְמַשֵּׁךְ עָלָיו אֲוֵר־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בִּיתֵר שְׂאֵת
וְהָאֵרָה גְּדוֹלָה לְאֵין קֵץ מִהֶאֱרַת וְתַמְשִׁכָּה עַל יְדֵי פְקוּדִין -
שהוא ממשיך על נפשו על ידי מצוות, שֶׁהֵן אֲבָרִין דְּמַלְכָּא. - אברי
המלך. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"פ הנ"ל במצוות - עיקר
התועלת בירור הגוף והעולם, בת"ת יחוד הנפש, ועפ"ז יובן ז"ש".
כלומר: לפי האמור, שעיקר התועלת במצוות הוא בירור הגוף
והעולם, ועיקר התועלת בתלמוד תורה הוא יחוד הנפש - יובן
מאמרו של רב ששת, כדלהלן: וְהוּא שְׂאֵמֵר רַב שְׁשֵׁת¹³: "חֲרָאִי
נַפְשָׁא, לֹךְ קִרְאִי לֹךְ תִּנְאִי", - שמחי נפשי, בשבילך אני לומד
מקרא. בשבילך אני לומד משנה. שכן, בשביל הנפש, היחוד שעל
ידי תורה - מקרא ומשנה - הוא למעלה מהיחוד שעל ידי מצוות,
ולכן הוא אומר לנפשו, שבשבילה הוא לומד מקרא ומשנה, כְּמוֹ
שֶׁבְּתוֹב בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאִרְיִכוֹת¹⁴: - מעלת יחוד הנפש הבאה על
ידי תורה. עד כאן הסביר רבנו הזקן שהמשכה אור אין סוף ברוך
הוא על נפש האדם עצמה, הבאה על ידי לימוד תורה, היא למעלה
בהרבה מאשר על ידי קיום מצוות. להלן יסביר רבנו הזקן (כלשון
כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה) "ענין נעלה בהרבה יותר - שבת"ת

1 לגבי מצות שבהמשכת האוא"ס שע"י ת"ת דוקא מצינו חידוש שנק'
 2 קריאה (משא"כ – במצות) – פי' שקורא בו' (שלמעלה מאור). ולא
 3 עוד – אלא שאפילו לגבי קריאה סתם – יש מעלה בת"ת, וז"ש לכל
 4 קוראיו גו' באמת בו' – היינו בנוגע לפעולת ההמשכות". כלומר:
 5 רבנו הזקן מסביר עתה ענין
 6 הרבה יותר נעלה שיש
 7 בלימוד תורה לגבי מצוות, 1
 8 והוא – שבהמשכה מאור 2
 9 אין סוף הנמשכת על ידי 3
 10 תורה דוקא, מוצאים אנו 4
 11 חידוש, שהיא נקראת בשם 5
 12 "קריאה" (מה שאין כן 6
 13 במצוות), כמו שאדם קורא 7
 14 לחברו שיבוא אליו עם 8
 15 ה"עצם" שלו – כך גם על 9
 16 ידי תורה קוראים וממשיכים 10
 17 עצמות אור אין סוף ברוך 11
 18 הוא (שלמעלה מהאור 12
 19 שממשיכים על ידי מצוות); 13
 20 ולא זו בלבד, אלא 14
 21 שבקריאה עצמה ישנה 15
 22 "קריאה" סתם – והיא

23 נגרמת על ידי תפילה; ולעומת זה, הקריאה שעל ידי תורה היא
 24 נעלה יותר, בכך שהיא נקראת קריאה באמת. זוהי כוונת הפסוק:
 25 "קרוב ה' לכל קוראיו" המוסב על קריאה סתם, ואילו המשך הפסוק:
 26 "לכל אשר יקראוהו באמת" מוסב על קריאה נעלה יותר, באמת,
 27 וזה בא על ידי תורה – ומעלת הקריאה באמת (שעל ידי תורה)
 28 לגבי קריאה סתם, היא בנוגע לפעולה – להמשכות הנמשכות על
 29 ידי כך. וכפי שהרבי שליט"א מציין למאמרו של רבנו הזקן על
 30 הפסוק ב"סידורי", שם מוסבר ההבדל, שעל ידי קריאה סתם
 31 (תפלה) ההמשכה היא בענינים גשמיים: רפואה לחולים, ברכת
 32 השנים, וכדומה, ואילו על ידי קריאה באמת (תורה) ההמשכה היא
 33 רוחנית ובפנימיות הנשמה.

34 ובלשון רבנו הזקן: וְהִנֵּה, הַמִּשְׁכָּה וְהָאֶרֶץ זו, שֶׁהָאָדָם מְשִׁיב
 35 וּמְאִיר מִהָאֶרֶץ אֶרֶץ-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא עַל נַפְשׁוֹ, וְעַל נַפְשׁוֹת
 36 כָּל יִשְׂרָאֵל, הִיא הַשְּׂכִינָה, בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל נִשְׁמוֹת
 37 יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר לְקַמָּן, – בפרק מ', שעל ידי תורה ממשיך
 38 אדם הארת אור אין סוף ברוך הוא, לא רק על נפשו הוא, אלא
 39 גם על נפשות כל ישראל, מכיון שההמשכה היא במקור נשמות
 40 ישראל שהיא השכינה – והמשכה זו הנמשכת עַל יְדֵי עֶסֶק
 41 הַתּוֹרָה – נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן "קְרִיָּאָה", – ככתוב: "קוֹרֵא בְּתוֹרָה",
 42 – אדם הלומד תורה נקרא "קורא בתורה", שמשמעו, קריאת
 43 והמשכת ה"עצם" של הנקרא, פְּרוּשׁ שֶׁעַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה

ליקוטי אמרים

והארה זו שהאדם ממשיך ומאיר מהארת אור א"ס ב"ה
 על נפשו ועל נפשות כל ישראל היא השכינ' כנסת ישראל
 מקור כל נשמות ישראל כמ"ש לקמן ע"י עסק התורה
 נקראת בלשון קריאה קורא בתורה פי' שע"י עסק
 התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא
 לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו
 להיות עמו בצוות' חדא ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי
 ח"ו וז"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו
 באמת ואין אמת אלא תורה דהיינו שקורא להקב"ה
 ע"י התורה דוקא לאפוקי מי שקורא אותו שלא על ידי
 עסק התורה אלא צועק כך אבא אבא וכמו שקובל עליו
 הנביא ואין קורא בשמך בו' וכמ"ש כמ"א. ומזה יתבונן
 המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בשעת עסק
 התורה כמ"ש"ל [פ' כ"ג]:

44 קוֹרֵא לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבּוֹא אֵלָיו, כְּבִיכּוֹל, כְּאָדָם הַקּוֹרֵא
 45 לְחִבְרוֹ שִׁיבֵא אֵלָיו, וְכֵן קָטָן הַקּוֹרֵא לְאָבִיו לְבּוֹא אֵלָיו לְהִיּוֹת
 46 עִמּוֹ בְּצִוְתָא חֲדָא, – ביחד אתו, וְלֹא לִפְרֵד מִמֶּנּוּ וּלְשֹׂאֵר יְחִידִי
 47 חֶסֶם וְשָׁלוֹם. – כך גם על ידי תורה; ישנם יהודים המוכתרים
 48 כ"אחים ורעים" להקב"ה –
 49 וביחס אליהם מובא כאן
 50 המשל מאדם הקורא
 51 לחברו, וישנם יהודים שהם
 52 בדרגת "בן" לגבי הקב"ה –
 53 וביחס אליהם ה"קריאה
 54 בתורה" היא כבן הקורא
 55 לאביו. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב¹⁵:
 56 "קְרֹב ה' לְכָל קוֹרְאֵי
 57 לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ
 58 בְּאֱמֶת", – הקב"ה קרוב
 59 (א) לכל אלה שקוראים
 60 אליו – (ב) לכל אלה
 61 שקוראים אליו באמת¹⁶,
 62 "וְאֵין אֱמֶת אֶלָּא תּוֹרָה"¹⁷,
 63 – כלומר: ישנה קריאה
 64 סתם: "לכל קוראיו", וישנה
 65 קריאה "באמת" – על ידי
 66 תורה; דְּהֵינּוּ שֶׁקּוֹרֵא – וממשיך לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל יְדֵי
 67 הַתּוֹרָה דְּיֻקָּא, לְאַפּוֹקֵי – לשלול את המשמעות של "יקראוהו
 68 באמת" שהיא הכוונה מִי שֶׁקּוֹרֵא אוֹתוֹ שְׁלֹא עַל יְדֵי עֶסֶק
 69 הַתּוֹרָה, אֶלָּא צוֹעֵק כָּךְ: אָבָא! אָבָא! – כלומר בעבודת
 70 התפילה שיהודי צועק וקורא בתפילתו "אבא אבא", מצד אהבתו
 71 להקב"ה – הנה ההמשכה שהוא ממשיך, אינה דומה להמשכה
 72 הבאה על ידי הקריאה של תורה. וְכֵמוֹ שֶׁקּוֹבֵל עָלָיו הַנְּבִיא¹⁸:
 73 "וְאֵין קוֹרֵא בְּשִׁמְךָ בּוֹ", – והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דהול"ל
 74 'ואין קוראך' או 'קורא אותך' ומזה הדיוק 'בשמך'. כלומר: היה
 75 עליו לומר 'ואין קוראך' או 'קורא אותך' – שאין מי שקורא אותך;
 76 מזה, איפוא, הדיוק של "בשמך" (שזה מורה שבאילו אכן קוראים
 77 להקב"ה, אלא שאין קוראים אליו בשמו, "בשמך"). אלא הכוונה,
 78 שהנביא קובל שאין מי שיקרא אותך בשמך, היינו על ידי תורה,
 79 שכן, כל התורה היא הרי שמותיו של הקב"ה, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב
 80 בְּמִקּוֹם אַחֵר. וּמִזֶּה יִתְבּוֹנֵן הַמִּשְׁכִּיל, לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו יְרָאָה
 81 גְּדוֹלָה – מכאן יכול מי שמתבונן להשרות על עצמו יראה גדולה
 82 מן הקב"ה, בְּשַׁעַת עֶסֶק הַתּוֹרָה, – מכיון שעל ידי לימוד תורה
 83 הוא ממשיך אליו, כביכול, את הקב"ה, כמו, למשל, בשעה שהוא
 84 קורא אליו אדם אחר – הרי שזה צריך להמשיך עליו יראה גדולה
 85 מן הקב"ה, בשעה שהוא לומד תורה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל [פָּרָק
 86 כ"ג]¹⁹:

15. תהלים קמה, יח. 16. הסימון (א) (וב) משל כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהעיר על כך שזהו: "עפמ"שנ"ת סנהדרין לט, רע"ב. ובסידור על פסוק זה". 17. תנא דבי אלי' זוטא, כא. 18. ישע"י סד, ו. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן כלל – כי אדרבה – עיקר היראה גדולה באה מהתבוננות דכאן – סיום פ' זה – שבא חברו וכו' ממש, משא"כ בפס"ג – שהוא רק מהמשכת רצה"ע ואור (נעלה). ועכ"ל דפי' 'כמש"ל פכ"ג' – הוא להוכיח (1) שצ"ל יראה (גדולה) בשעת עסק התורה [אף שלכאורה השכלה ויראה (וכיוון) – הפכיים]. (ועוד 2) ש'מזה (מת"ת) יתבונן' – שנת"ת טפל וממש בכדי להמשיך בו' – וכמ"ש בספכ"ג: (1) ויצונו ה' את וכו' ליראה. (2) שהתורה תרעא לדרתא". כלומר:

לכאורה לא מובן כלל מה שרבונו הזקן מציין כאן למה שדובר בפרק כ"ג, שהרי, אדרבה - עיקרה של היראה הגדולה בא מההתבוננות המבוארת כאן, בסוף פרק זה, שעל ידי לימוד תורה ממשיך ומביא אדם כביכול, את הקב"ה ממש אליו למטה, כמו החבר הבא אליו על ידי שהוא קורא לו; ואילו בפרק כ"ג מדובר רק על המשכת הרצון העליון ואור נעלה על ידי תורה, מדוע, איפוא, מציין רבנו הזקן ומקשר את הענין המדובר כאן למה שנתבאר בפרק כ"ג? - מסביר הרבי שליט"א, שמן ההכרח לומר שפירוש ההוספה "כמ"ש לעיל פרק כ"ג" הוא: (א) להוכיח ולהדגיש שצריכה להיות יראה (גדולה) בשעת לימוד התורה (שכן, לכאורה אפשר הרי לחשוב שבשעת הלימוד עצמו אין משום מעלה ביראה, כי יראה מביאה לכיווץ, דבר הנוגד להשכלה ולהבנה כשלומדים ענין בתורה. - לכן מביא רבנו הזקן מפרק כ"ג, שם מוסבר שמן ההכרח שתהיה יראה גדולה בשעת לימוד התורה. (ב) מה שמדובר כאן שמלימוד התורה יתבונן האדם להמשיך יראה גדולה, הכוונה להתבונן שתלמוד-תורה הוא "טפל" (ליראה) ומשמש כמכשיר להמשכת היראה, וכפי שמוסבר בסוף פרק כ"ג מהפסוק "ויצונו ה' את כל החוקים ליראה את ה'": (א) שהתכלית של "ויצונו" של כל חוקי התורה, היא - "ליראה"; (ב) שהתורה נקראת "תרעא לדרתא" ליראה, כלומר: התורה היא כשער לגבי היראה, שהוא דבר טפל לבית - ועל כך מדובר בסוף פרק כ"ג.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדי"ש, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"י עוסק בצ"צ מו"ה ישראל שי

שלום וברכה!

...כיון שחותם שראש ישיבה חסידותית הוא, בודאי למותר לעוררו על אודות ההכרח להפיץ לימוד החסידות נוסף על ההנהגה בדרכי החסידות בחוגים הכי רחבים, והרי ישיבה עתה הוא פנס אור להאיר את כל הסביבה מכש"כ וק"ו ממה שהי' תפקיד הישיבה בעבר, וכיון שתלמידי הישיבות הורגלו בהסברה ארוכה ורחבה פשוט שאם לימוד החסידות יהי' באופן דברק המבריק פתגמים ואמירות בלי הסברה לא יתקבלו אצל התלמיד כדבעי וכדרישת השעה, ועל ראשי ומנהלי הישיבות הזכות וגם האחריות להחזיר לימוד חסידות באופן כזה דוקא, כמו שהוכרחו לשנות כמה ענינים בישיבות בכדי להלחם נגד הרוחות בלתי מצויות ובלתי רצויות המנשבות ברחוב הדורשות חיסון מיוחד של כאו"א מבנ"י, וק"ל.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור ולפורים שמח.

ב"ה, ט"ז אדי"ש, ה'תשי"ז
ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

נעם לי להכיר, עכ"פ בכתב, ולקבל הידיעה המשמחת ע"ד נשואיו בקרוב שהרי כל ישראל בבחינת קומה שלמה, ושמחתו של כל אחד ואחת בישראל היא גם שמחתו של הכלל. ובפרט על פי תורת החסידות המדגישה אהבת ישראל ביותר וביותר, עד שאהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת השם הכל חד הוא.

וביחוד שמחה של חתונה, שהוא ענין של דורי דורות, שלכן נוסח הברכה המקובל והמקודש "בנין עדי עד". והדיוק בזה ג"כ במשל הבנין, שהעיקר בו היסוד שיהא חזק ומוצק, ולא נוגע בזה דעת העובר ושבו. ויסוד הבית היהודי המבטיח שיהי' בנין עדי עד, הוא התורה והמצוות, שאושר איש הישראלי תלוי בהן לא רק ברוחניות כ"א גם בגשמיות, שהתורה היא תורת חיים, כפשוטו ג"כ, בעולם הזה הגשמי.

בברכת מזל טוב מז"ט.

יום ראשון

יום ראשון

יד אדר שני, פורים

ה'תש"ג

בְּקִרְיַאת הַמְּגִלָּה קוֹרְאִים: (ח, יא) לְהִרְגֹּת וּלְאַבֵּד, וּלְהִרְגֹּת וּלְאַבֵּד. (ט, ב) וְאִישׁ לֹא עָמַד בִּפְנֵיהֶם, וְאִישׁ לֹא עָמַד לִפְנֵיהֶם.

בְּאִמְרֵית "הָאֲגֵרֶת הַזֹּאת", "אֲגֵרֶת הַפֻּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית", מְנוֹעֲנְעִים אֶת הַמְּגִלָּה. נוֹסַח שׁוֹשְׁנֵת יַעֲקֹב: בְּרוּכִים כָּל הַצְּדִיקִים. שֶׁחֲתִינוּ – גַּם בַּיּוֹם.

שִׁיעוּרִים. חוּמֵשׁ: צו, פֶּרֶשֶׁה רֵאשׁוֹנָה עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: עֲבֹדָה.

תְּנִינָא: זֹאת וְעוֹד . . . 94 וְהַחֲמוּרִי.

בְּמִגְלָה שֶׁכָּתַב אֲדֹנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מִהֶר"ש] לֹא נִכְתְּבוּ עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן בְּעֶמּוּד בִּפְנֵי עֶצְמוֹ. וְכֵן לֹא כָּל הָעֶמּוּדִים מִתְחִילִים בְּתַבַּת "הַמֶּלֶךְ".

בְּ"תוֹרַה אוֹר" בְּאוֹר דְּבוּר הַמִּתְחִיל "יָבִיאוּ לְבוֹשׁ" סְעִיף הַמִּתְחִיל "וְהִנֵּה בְּחִינַת לְבוֹשׁ", צְרִיף לְהִיּוֹת: "וְהִיא בְּחִינַת פְּנִי, וְזוֹ הִיא הַמִּסְתַּתְרֶת... שֶׁהִיא בְּחִינַת עֲתִיק בְּחִינַת סִדְכָּ"ס" [=סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין]. וְיֵשׁ נֶסֶח אַחֵר: "וְהִנֵּה בְּחִינַת 'בִּיּוֹם הַהוּא' הוּא בְּחִינַת בֵּינָה אֲמָא עֲלָאָה הַמְקַנְנָת בְּבְרִיָּאָה בְּכוּרִסְיָא, אָכֵן מַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת נַעֲשֶׂה עֲתִיק לְבְרִיָּאָה, שֶׁנַּעֲתֵק וְגִבָּה מִבְּרִיָּאָה, וְאִינָה בָּאָה בְּהַתְּגַלּוּת בְּעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה, שֶׁאֶפְלוּ מִבְּחִינַת 'בִּיּוֹם הַהוּא' הוּא בְּבְחִינַת הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר. וְמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'אֶסְתִּיר פְּנִי', שֶׁכֵּן נִקְרָא 'מַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת', לְפִי שֶׁמְקַבֵּלֶת מִכָּל הִ"ס [=י' סְפִירוֹת], מִמַּלְכוּת דְּכֶתֶר דְּאֲצִילוֹת נַעֲשֶׂה כֶּתֶר מַלְכוּת, וּמִמַּלְכוּת שֶׁבְּחֻכְמָה נַעֲשֶׂה חֻכְמָה שֶׁבְּמַלְכוּת כּו'".

יום שני

יום שני

טו אדר שני, שושן פורים

ה'תש"ג

שִׁיעוּרִים. חוּמֵשׁ: צו, שְׁנֵי עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: עֲזַרְעָה.

תְּנִינָא: כֹּאשֶׁר כָּל . . . 94 הָאֲבוֹת.

אֲדֹנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מִהֶר"ש] אָמַר, אֲשֶׁר אֲדַמּוּ"ר הָאֲמֻצְעִי כְּתַב בְּשִׁבְלִי כָּל סוּג וְסוּג מִהַמְּשֻׁכָּלִים וְהָעוֹבְדִים אֲשֶׁר בַּעֲדַת הַחֲסִידִים מֵאֲמָרִים וְסִפְרֵי מִיחָד, לְבַד שֶׁעַר הַיְּחִוּד וְשִׁעְרֵי אוֹרָה שֶׁהֵם כָּלִילִים, וְנִכְתְּבוּ עֲבוּר כָּל הַחֲסִידִים: שֶׁעַר הַיְּחִוּד הוּא הַמַּפְתָּח דְּתוֹרַת הַחֲסִידוּת, וְשִׁעְרֵי אוֹרָה – אֵלֶּף בֵּית דְּתוֹרַת הַחֲסִידוּת.

יום שלישי

יום שלישי

טז אדר שני

ה'תש"ג

שִׁיעוּרִים. חוּמֵשׁ: צו, שְׁלִישִׁי עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: עֲטָפָה.

תְּנִינָא: וּמֵאחֵר . . . מִחַ הַמְּמוּצָעַת בִּינְיָהן.

מַעֲבֻדָּת בְּעַל עֶסֶק: לְעוֹרֵר בְּעֶצְמוֹ הָאֲמוּנָה וּבְשִׁחוּן גָּמוּר בְּהֵזֵן וּמִפְרָנֵס לְכָל בָּשָׂר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ יְמֵן לוֹ פְּרִנְסָתוֹ בְּרוּחַ, וְצְרִיף לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה וְטוֹב לִבָּב בְּאֲמַת כְּאֵלוֹ פְּרִנְסָתוֹ כְּבָר מְזֻמָּנָת לְפָנָיו.

יום רביעי

יום רביעי

יז אדר שני

ה'תש"ג

שִׁיעוּרִים. חוּמֵשׁ: צו, רִבְעִי עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: פִּגְּפֹז.

תְּנִינָא: וּנְמַצָּא כִּי . . . מִחַ גִּידִיה.

בְּאִמְרֵית תְּהִלִּים (פז, ז) אוֹמְרִים "כָּל מַעֲיָנִי" – הַכָּ"ף בְּקֻמְצָה. בְּסֵדֶר בְּרִכַּת הַמְּזוּן – הַכָּ"ף בְּחוּלָם.

יום חמישי	יום חמישי	יח אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: צו, חמישי עם פירש"י. תהלים: פח־פט. תניא: כי כללות . . . מח יצירה עשיה. אָדנִי אָבִי זָקנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מִהָר"ש] כּוֹתֵב בְּאַחַד מִמֶּאֱמָרָיו: צָרִיכִים לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב עִם פְּרוּשׁ רִש"י, שֶׁזֶּהוּ תְרוּמוֹת מִדְרָשֵׁי רַז"ל... וְלִכְל הַפְּחוֹת צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְלַמֵּד מִסֵּכַת גְּמָרָא בְּשָׁנָה.			

יום ששי	יום ששי	יט אדר שני	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: צו, ששי עם פירש"י. תהלים: צ־צו. תניא: וכל ניצוץ . . . 96 ניצוצין כו'. ר' משה מייזליש סיפר: דער רבי (רבינו הזקן) האָט אונז געלערענט, אז דער אלף פון חסידות איז, אויסצוניצען די טבעיות אין עבודה. און ראשית העבודה זאל זיין אויסצוניצען די טבע הכחות, ווי למשל די טבע פון מוח שליט על הלב. ר' משה מייזליש ספר: הרבי (רבינו הזקן) למד אותנו, שֶׁה'אֱלֹהִי שֶׁל חֲסִידוֹת הוּא, לִנְצֹל אֶת הַטְּבָעִיּוֹת בְּעִבּוּדָה; וְרֵאשִׁית הָעִבּוּדָה תִּהְיֶה לִנְצֹל אֶת טֵבַע הַכּחוֹת, כְּמוֹ לְמַשֵּׁל אֶת הַטְּבַע שֶׁל מֶח שְׁלִיט עַל הַלֵּב.			

שבת קודש	שבת	כ אדר שני, פרשת פרה	ה'תש"ג
הַפְּטוּרָה: וַיְהִי דְבַר ה' גו' – דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי. אוֹמְרִים אָב הַרְחֵמִים. שיעורים. חומש: צו, שביעי עם פירש"י. תהלים: צז־קג. תניא: ובוה יובן . . . (פרק כג). רַבֵּנוּ הַזֶּקֶן סִפֵּר: מִהַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר מוֹרִי (הָרַב הַמַּגִּיד) לְפָנַי בִּיחִידוֹת, הָיְתָה תּוֹרָה עַל הַפְּסוּק "אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹא תִכְבֶּה", דִּהְיֶה שֶׁהָאֵשׁ יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה בְּאַתְעָרוּתָא דְלַעֲלָא, מִצִּנָּה לְהִבִּיא [=לְהַדְלִיק הָאֵשׁ] מִן הַהַדְיוּט, כִּי בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְמָא אַתְעָרוּתָא דְלַעֲלָא, כִּי רוּחַ אִיִּיתִי רוּחַ וְאַמְשִׁיךְ רוּחַ, רוּחַ מִלְּמַשָּׁה אִיִּיתִי רוּחַ מִלְּעֲלָא, וְאַמְשִׁיךְ רוּחַ מִלְּעֲלָא וְלַעֲלָא. וּמִצִּנָּה עָשָׂה לְהַבְעִיר אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ, מִזְבֵּחַ הוּא "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם", וְהַהִקְרֵבָה עֲצָמָה אֵינָה מִסִּפְקָת, וְצָרִיכִים לְהַבְעִיר אֵשׁ עַל הַקֶּרֶן אֲשֶׁר מִכֶּם, וְאֵשׁ זֶה לֹא תִכְבֶּה, שֶׁהִיא מִכְבֶּה אֶת ה'"לֹא". אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת אָמַר מוֹרִי לְפָנַי עֶשֶׂר פַּעַמִּים – כְּדִי לְחַקֵּקָה בְּעֶשֶׂר כַּחוֹת נַפְשִׁי – וַיֹּאמֶר לִי: אַתָּה, תְּלַמִּידִי, הִנֵּךְ נִצְרָךְ לְהָאֵשׁ תָּמִיד, לְפִי שֶׁעָלֶיךָ הִטַּל לְכַבּוֹת "לֹא" (שֶׁל הַמַּנְגְּדִים) גָּדוֹל. אַתָּה תִּכְבֶּה אֶת ה'"לֹא", וְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ יִהְפֹּךְ אֶת ה'"לֹא" לְהֵן.			

יום ראשון י"ד אדר ב' ה'תשע"א

איך מזדהים בעליה לתורה?

בהוספת כינוי ('ר' פלוני'), וכאשר קורא בשמו בלבד לא יטעו לחשוב שהכוונה אליו. וכן אם הבנים קוראים לאבותיהם בתואר 'אבא', הרי כשנוקב בשמו לא יטעו לחשוב שכוונתו לאביו (אגרות משה יו"ד סי' קל"ג).

והנשאל לשם אביו לצורך עליה לתורה מותר לפרוש בשמו אפילו בפניו, שהרי יהושע פנה למשה רבינו בשמו: "אדוני משה כלאם" כי אילו היה אומר "אדוני" בלבד יתכן שהתכוון לאנשים חשובים נוספים. ומהזכרת שם רבו נלמד להזכרת שם אביו שישודם אחד – מדין מורא, שבמקום הצורך מותר (יש"ש יידושין פ"א ס"ה. פתחי תשובה יו"ד שם סק"ב).

טעם נוסף להקל: מצאנו לראשונים שחתמו את שמם בהזכרת שם אביהם, כגון הרמב"ם שחתם בכמה מקומות 'אני משה בן מיימון', כי נשוא המשפט אינו האב אלא הבן, והאב נזכר לצורך זיהוי הבן. ואכן כאשר הזכיר הרמב"ם הלכה בשם אביו (הל' שחיטה פ"א ה"י) לא הזכיר את שמו אלא כתב "ואבא מרי מן האוסרים" (אג"מ שם).

הלכות ממרים פרק ו, הלכה ג: וְרָאָה לִי, שְׁאִין נִזְהָר בְּכָךְ אֲלֵא בְּשֵׁם שֶׁהוּא פֶּלֶא, שְׁאִין כָּל דָּשִׁין בּוֹ; אֲכַל הַשְּׁמֹת שְׁקוּרָאין בְּהֵן אֵת הָעַם, בְּגוֹן אֲכַרְהֶם... בְּהֵן לְאַחֲרִים שְׁלֵא בְּפָנֵי, וְאִין בְּכָךְ כְּלוּם.

מלשון הרמב"ם מבואר שבשם 'רגיל' מותר לקרוא לאחרים בשם אביו שלא בפני האב, אבל בפניו אסור, כי עלולים לחשוב שקורא לו (ט"ז יו"ד סי' ר"מ סק"ה). אך הטור הביא את דברי הרמב"ם "קורא בהן לאחרים ואין בכך כלום" בהשמטת התיבות "שלא בפניו", ואם כן כשקורא לאחרים אין איסור אפילו בפני אביו. ויתכן שחילוקי המנהגים בין בני אשכנז לספרד בקריאת שם על שם הסב בעודו בחיים נובעים ממחלוקת זו: האשכנזים חוששים שמא יקרא לבנו בשמו בפני אביו, והספרדים סוברים שאין איסור לקרוא לאחר בשם אביו אפילו בפניו (חלקת יעקב ח"ב סי' ק"כ, ג).

ויש סוברים שבזמננו יש להקל לכל הדעות, כי מאחר והאיסור הוא שמא יטעו ויחשבו שקורא לאביו, כאשר אין מקום לטעות הדבר מותר, כגון כשרגילים לקרוא לאביו

יום שני ט"ו אדר ב' ה'תשע"א

המאבד עצמו לדעת – אין לו חלק לעולם הבא?

לשבי, וכאשר היו בלב ים ביקשו הילדים להטביע עצמם לתוך הים כדי להמנע ממעשי קלון שזממו השוברים לעשות בהם, אלא שחששו שבכך הם מאבדים עצמם לדעת ויפסידו את העולם הבא. וכאשר הובטחו להם חיי עולם הבא (כי כוונתם כדי להינצל מעבירה, ומצוה יש בדבר (תוס' ע"ז יח, א, ד"ה ואל) – קפצו לים.

ומכאן, שהמאבד עצמו לדעת שלא לשם שמים אין לו חלק לעולם הבא.

וכתב ה'חתם סופר' (יו"ד סי' שכ"ו ס"ק ג'): רגיל בפי הבריות שאין אומרים קדיש אחר המאבד עצמו לדעת, אך אינו יודע הטעם לכך, וכי משום שלא עשה כדיון "לא נצילהו מדרת שחת, ואם ירד לא נעלהו"? והורה שכאשר בנו של המתאבד מתפלל ללא אבילים אחרים, יאמר קדיש אחר אביו 12 חודש (ולא 11 בלבד, ככל אבלי), כדי שתהא לו לכפרה.

הלכות אבל פרק א, הלכה יא: הַמֵּאבֵּד עַצְמוֹ לְדַעַת – אֵין מִתְעַשֵּׂקִין עִמּוֹ לְכָל דְּבָר, וְאִין מִתְאַבְּלִין עִלּוּ.

מובא בגמרא (כתובות קג, ב): ביום הסתלקותו של רבינו הקדוש יצאה בת קול ואמרה "כל מי שנכח בפטירתו של רבינו הקדוש מזומן לחיי העולם הבא". והיה שם כובס אחד שנהג לבוא יום יום לפני רבינו הקדוש ובוים פטירתו לא בא, ומרוב צער על כך שלא הספיק לכבדו בעת הסתלקותו קפץ מראש הגג ומת. יצאה בת קול ואמרה: אף אדם זה מזומן לחיי העולם הבא. והקשה המהרי"ט: הכיצד? והרי המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא?

אלא שמאמר זה לא נמצא בתלמודים ובמדרשים. ואמנם, ב'לחם שמים' להיעב"ץ (סנהדרין פ"י), כתב שמצא כן בתוספתא שמחות, אך בתוספתא שלפנינו לא נמצא (תפא"י סנהדרין שם). ובספר 'יד המלך' הביא מקור למאמר זה, מסיפור הגמרא (גיטין נז, ב) שבעת חורבן הבית נלקחו ארבע מאות ילדים וילדות

יום שלישי ט"ז אדר ב' ה'תשע"א

טומאת הגויים

אם מת גוי מטמא במגע, איך מתיר הרמב"ם לדרוך על קברי גויים והרי דין הקבר כדין המת (הל' טו"מ פ"ב ה"ט)? והביאור:

הקבר מטמא במגע רק כאשר יש בו חלל טפח על טפח (שם פ"ז ה"ד), וכיון שטומאת מגע בקבר היא רק כאשר יש לו דין 'אוהל', נמצא שקברי גויים שאין בהם טומאת אוהל, אינם מטמאים במגע. ולכן מותר לכהן לדרוך על קבריהם (מנחת חינוך מצוה רס"ג, ג, כ"ח).

אך לשיטת התוספות (ב"מ ק"ד, א, ד"ה מהו) גוי מת מטמא אף

הלכות אבל פרק ג, הלכה ג: שְׁאִין עוֹבְרֵי בּוֹכְבִּים מְטַמְּאִין בְּאוֹהֶל, וְלִפְיָךְ קְבָרוֹתֵיהֶם טְהוֹרִים, וּמִתֵּר לְכַהֵן לְבָנֵם לְשֵׁם וְלִדְרוֹךְ עַל קְבָרוֹתֵיהֶם. וְאִינוֹ אֲסוּר אֲלֵא שְׂיִנֵּעַ בְּמִטְמְאָה אוֹ שְׂיִשְׁאֲנָה.

לדעת הרמב"ם גוי מת מטמא במגע ובמשא אבל אינו מטמא באוהל, כדעת רבי שמעון בן יוחאי וכהנהגת אליהו הנביא שהוא כהן והאהיל על קברי גויים (בבא מציעא קיד, ב). ובהלכות טומאת מת (פ"א ה"ב) ביאר הרמב"ם: "דבר זה קבלה הוא, והרי הוא אומר במלחמת מדין כל נוגע בחלל, ולא הזכיר שם אוהל". ויש לתמוה:

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פג

באהל ואלהו האהיל על קברי עכו"ם משום שהארונות היו להם 'פותח טפח', שחוצץ בפני הטומאה. למעשה, פסקו השלחן ערוך והרמ"א (יו"ד סי' שע"ב ס"ב) שיש לכהנים להחמיר ולהימנע מללכת על קברי עכו"ם. ונשאל ה'אבני נזר' (יו"ד סי' תסט ס"ק יז): האם מותר לכהן לצאת מביתו ביום טוב, כאשר ביציאתו חייב הוא לעבור בבית שיש

באהל ואלהו האהיל על קברי עכו"ם משום שהארונות היו להם 'פותח טפח', שחוצץ בפני הטומאה. למעשה, פסקו השלחן ערוך והרמ"א (יו"ד סי' שע"ב ס"ב) שיש לכהנים להחמיר ולהימנע מללכת על קברי עכו"ם. ונשאל ה'אבני נזר' (יו"ד סי' תסט ס"ק יז): האם מותר לכהן לצאת מביתו ביום טוב, כאשר ביציאתו חייב הוא לעבור בבית שיש

רבקה לא השתתפה בסעודת האירוסין שלה יום רביעי י"ז אדר ב' ה'תשע"א

עבר אברהם בעת שידוכי יצחק ורבקה. לאחר שאליעזר נתן לרבקה כלי כסף וכלי זהב, נאמר: "ומגדנות נתן לאחיה ולאמה, ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו" (שם). ומתעוררת שאלה: מדוע רק אליעזר ואנשיו אכלו ושתו, ואילו רבקה, אמה ואחיה לא השתתפו בסעודה? אלא, שסעודה זו סעודת אירוסין היתה, והם היו אבלים על בתואל אבי המשפחה ש"בא מלאך והמיתו". אמנם מותר היה לרבקה להתאסר בתוך שבעת ימי האבלות, אבל להשתתף בסעודה היה אסור להם. לכן, רק "מגדנות נתן לאחיה ולאמה", וכמו שפירש רש"י "מיני פירות של ארץ ישראל", אשר אינם נחשבים סעודה.

הלכות אבל פרק ו, הלכה ה: ומת' ל'א'ר'ש'ה אפילו ביום המיתה.

סיבת ההיתר: כשם שמותר לארס אשה אפילו בתשעה באב, מפני החשש שמא יקדימונו אחר, כך יש להתיר אירוסין לאבל אפילו ביום המיתה (כסף משנה). אמנם, לדעת הרמב"ן בספר 'תורת האדם', אסור לאבל לארס אשה שלושים יום, וכתב שכך מפורש במסכת שמחות. אך באמת אין משם קושי על שיטת הרמב"ם, כי רק סעודת אירוסין נאסרה, אבל אירוסין ללא סעודה יש להתיר (שפת אמת מו"ק, כג). על פי שיטת הרמב"ם, מדייק ה'משך חכמה' (בראשית כד, ג) ומבאר את לשון הכתובים המתארים את שאירע עם אליעזר

בין שבתות לימים נוראים יום חמישי י"ח אדר ב' ה'תשע"א

ויש לבאר את שתי הדעות: נחלקו ראשונים בטעם שיום טוב מפסיק אבלות ושבת אינה מפסיקה. התוספות (מו"ק כג, ב) כתבו שהוא מפני שביום טוב נאמרה שמחה מה שאין כן בשבת, ואילו הריטב"א (מו"ק יט, א) כתב שהשבת אינה מפסיקה כי אם לא כן לעולם לא תחול אבלות שבעה ימים, אך הרגל מפסיק כי תיתכן אבלות ללא רגל באמצעה. ונראה שהמהרי"ל נקט כדעת התוספות שהשבת אינה מפסיקה כי לא נאמר בה שמחה, ומאחר וימים נוראים מפסיקים יש ללמוד מכך שיש בהם שמחה יותר משבת. אך הרמ"א סובר שהשבת אינה מפסיקה משום שלא יתכנו שבעה ימים ללא שבת, ולפי זה יתכן שבשבת יש שמחה יותר מימים נוראים ולמרות זאת השבת אינה מפסיקה וימים נוראים מפסיקים.

(מחנה יוסף שבת סי' מ"ח)

הלכות אבל פרק י, הלכה ג: כל הקובר את מתו אפילו שעה אחת קדם הרגל או קדם ראש השנה יום הכפורים - במילה ממנו נזרת שבעה.

כתב הרמ"א (יו"ד סי' שע"ו ס"ה) שהמנהג הוא שאין אבל עובר לפני התיבה בשבת ויום טוב, ומקורו מתשובות מהרי"ל (סי' קכ"ח) בשם המהר"ם שהורה כן לגבי שבת ויו"ט, ומכאן למד לימים נוראים. והוסיף, כי אין לומר שהמנהג הוא רק בשבת ויו"ט מאחר ויש בהם שמחה יותר מימים נוראים, שהרי ר"ה ויוה"כ מפסיקים אבלות שבעה ושלושים ושבת אינה מפסיקה. ואם בשבת אין האבל עובר לפני התיבה, כל שכן בימים נוראים. אך הרמ"א (יו"ד סי' שע"ו ס"ה) הביא את דברי המהרי"ל ונקט דוקא "שבת ויום טוב" והשמיט את דבריו לגבי ימים נוראים. ואמנם הש"ך (שם סק"ד) אסר גם בימים נוראים, אך למעשה הקילו בכך הפוסקים, וכן הורו רבותינו נשיאנו (ראה אג"ק ח"ז ב' רכ"ד).

כבוד המת יום שישי י"ט אדר ב' ה'תשע"א

לכך, השריפה היא בזיון המת, והנביא עמוס (עמוס ב, א) החשיב ל'פשע' את שריפת עצמות מלך אדום על ידי מואב (מלמד להועיל סי' קי"ד). ואם שרפו את המת על פי צוואתו בחיים, יש להסתפק אם מצוה לקבור את אפרו כי האפר איננו גוף המת. אך בוודאי ראוי לקבור את האפר שהרי הוא אסור בהנאה ואיסורי הנאה צריכים קבורה, אבל אין לקברו בבית קברות יהודי כדי לגדור גדר ולמנוע הנהגה העוקרת את מצות הקבורה (שו"ת אחיעזר שם וראה גשר החיים ח"ב פ"ג).

הלכות אבל פרק י"ב, הלכה א: אם צוה שלא יקבר - אין שומעין לו; שהקבורה מצוה, שנאמר: כי קבור תקברנו. לכאורה, דברים אלה 'שהקבורה מצוה' סותרים לדברי הרמב"ם להלן (פ"ד ה"א) שהקבורה היא רק מדרבנן. אך יש לומר שמן התורה מצוה על הקרובים להתעסק בקבורת קרובם, ואילו השאר אינם חייבים בכך מן התורה, אך מוטל עליהם מדרבנן לסייע לקרובים (לב שמח על ספר המצוות סוף שורש א). וכיון שהקבורה מצוה עשה, אסור לשרוף את המת, כי על ידי כך מבטל את מצוות הקבורה (שו"ת אחיעזר ח"ג, סי' ע"ב). ובנוסף

בחיים, איזה ניסיון יש בשריפתו? ולכן הבין יצחק ש"האש והעצים" מיועדים להקרבת שה, ושאל "איה השה לעולה". ומדוע לא חשב יצחק שיש לשרפו כקרבן? - כי מצוה לקבור את גוף האדם ולא יתכן שישרפוהו ויבזוהו (שור"ת מנחת אלעזר ח"ב בהוספות לס' ל"ד).

על יסוד הלכה זו – שמצוה לקבור את המת ואסור לשרפו – אומר האדמו"ר ממונקאטש: על הפסוק בפרשת העקידה "הנה האש והעצים ואיה השה לעולה" (וירא כבז), שואל ה'קדושת הלוי', הרי עיקר הנסיון הוא בשחיטת אברהם את בנו, אך לאחר השחיטה כאשר איננו

שבת קודש כי אדר ב' ה'תשע"א

בעל-תשובה מעמלק?

עמהם. "כיוון ששמע רישומו של דבר, נעשה שונא ורודף לישראל" (תנא דבי אליהו, פכ"ד). וזה שורש עמלק, "שאינו רוצה בשום אופן להיות נכנע לישראל". לכן, אף שהתגייר עדיין לא מוכח שרוצה בהכנעה לישראל כי הוא עצמו נעשה ישראל, אבל לא נעשה שפל וכנוע בפני ישראל (ולו יצוייר שתהיה לישראל מעלה שאין בו, עלולה להתעורר מידתו הרעה ויהיה שונא ורודף כעמלק אביו, "ועדיין אין לנו הוכחה שאיננו בכלל או חזין מעשה אבותיהם בידיהם"). אבל בשעת כיבוש כמו בימי יהושע (שהיה חייב להכריז את עמלק מיד עם היכנסו לארץ) שצריך לקבל עליו מיסים ושיעבוד בהכנעה ולא להרים ראש, אם מתרצה להיכנע (וודאי שאינו אוחר מעשה אבותיו בידו ואזי) תשובתו מתקבלת.

(שור"ת אבני נזר, אורח חיים, תקח)

הלכות מלכים פרק א, הלכה א: שְׁלֹשׁ מִצְוֹת נִצְטָווּ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעַת בְּנִימְתָן לְאָרְצָן: לְמַנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ, שְׁנֵאמַר: "שׁוּם תִּשִּׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ", וּלְהַכְרִית וְרָעוּ שֶׁל עַמְלֵק, שְׁנֵאמַר: "תִּמְחָה אֶת זֶכֶר עַמְלֵק", וּלְבָנֹת בִּית־הַבְּחִירָה, שְׁנֵאמַר: "לֹאֲשַׁכְנוּ תִּדְרָשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה". מסופר במכילתא (סוף פרשת בשלח): בשעה שבא המבשר ממיתת שאול ואמר לדוד המלך 'גר עמלק אנוכי' נזכר דוד מה שנאמר למשה רבינו 'אם יבוא מכל האומות שבעולם והתגייר – שיקבלוהו, ומביתו [מבית עמלק] שלא יקבלוהו', והרג את המבשר ההוא. לפי זה אין מקבלים את הגרים מעמלק אפילו עשו תשובה. ואם כן קשה על פסק הרמב"ם להלן (פ"ו ה"ד) שעמלק שהשלים עם ישראל לא הורגים אותו! מסביר ה'אבני נזר': אליפז אמר לעמלק בנו שהעולם הבא אינו מתוקן אלא לישראל. אם תסייע להם בחפירת בארות וכדומה, אולי תזכה

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו אשר מצב בריאותו הולך וטוב, ולפלא שמאז ועד עתה אין ממנו ידיעות נוספות, וכנראה זהו סימן שנשתדרו כל הענינים (וכמנהג אנ"ש שמכמה דורות התאוננו בזה עליהם נשיאינו הק' אשר אין כותבים כשהכל שלום וטוב), ותקותי שעכ"פ מכאן ולהבא יקח חלק פעיל בפעולות אנ"ש בלונדון ובכלל במדינת אנגליא, וכל המרבה בזה ה"ז משובח גם בעניניו הפרטים. ומוכן ג"כ שאין כל הנ"ל פוטר מקביעות עתים בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות, וביום השבת ולפעמים גם בימות החול עבודת התפלה, והרי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע השקיע בו כחות נפשיים שמזכותו הוא להוציאם אל הפועל בשלשת הקוים דתורה עבודה וגמילות חסדים ופשוט, ויהי רצון אשר גם העכובים המדומים ואפילו האמיתיים וכן העלמות והסתרים יתפכו לטוב ולא רק שלא יפריעו אלא שעוד יסייעו, וכסגולת חדש הפורים אשר תוה"ק אומרת עליו, והחדש - ז. א. כל ימי החדש - אשר נהפך להם וגוי לשמחה וגוי ליום טוב.

וענין נהפך הרי תוכנו, אשר גם הענינים שאינם בטוב הנראה והנגלה, מסוגל הוא חדש זה להפכם לשמחה וליום טוב נראים לעיני בשר.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – י"ד ב' אדר ב' ה'תשע"א

יום ראשון י"ד אדר ב' ה'תשע"א

הלכות ממרים

פרק רביעי

א. זה שחלק על בית דין הגדול בדבר שחייבין על זדונו
כרת ועל שגגתו חטאת², בין שהיו הן אוסרים והוא מתיר
בין שהיו הן מתירין והוא אוסר - הרי זה חייב מיתה³. אפלו
הוא היה אומר מפי הקבלה, ואמר: כך קבלתי מרבתי, והן
אומרים: כך נראה בעינינו שהדין נוהג⁴, הואיל ונשא ונתן⁵
עליהן בדבר, ועשה או שהורה לעשות - הרי זה חייב. ואין
צריך לומר אם הם מורים מפי הקבלה⁶. וכן אם חלק
עליהם בגזרה מן הגזרות שגזרו בדבר שיש בשגגתו חטאת
וזדונו כרת, כגון שהתיר החמץ⁷ ביום ארבעה עשר בניסן

בשעה ששית⁸, או אסרו בהנאה בשעה חמישית⁹ - הרי זה
חייב מיתה¹⁰. וכן כל פיוצא בזה.
ב. אחד שנחלקו בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו
חטאת, או שנחלקו בדבר המביא לידי דבר שחייבין על
זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כיצד? נחלקו באשה זו אם
היא ערוה¹¹ אם לא¹², אם מראה דם זה מטמא באשה או
לא¹³, אם זו טמאה לדה או לא¹⁴, אם זו זבה או לא¹⁵, אם
חלב זה אסור¹⁶ או מת, וכל פיוצא באלו - הרי חולק
בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. וכיצד דבר
המביא לידי דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת?
כגון שנחלקו בעבור שנה, אם מעבירים עד הפורים או בכל
אדר - הרי זה חייב; שנה מביא לידי חמץ בפסח¹⁷. וכן אם
נחלקו בדין מדיני ממונות או במנין הדינין¹⁸ שדיני דיני
ממונות - הרי זה חייב; שהרי לדבריו של זה שאומר שנה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) שאינו נעשה זקן ממרא עד שיחלוק על חבריו בדבר, שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. דברים המביאים לידי דבר שחייבים עליהם כרת, אפילו בדרך רחוקה, ואפילו אחר מאה דברים - חייב הזקן במחלוקתו בהם. שחייב הזקן החולק על מצוות תפילין, אפילו כשאנינה מביאה לידי עונש כרת. (2) סנהדרין פז, א, כדברי רבי מאיר הלומד "גזירה שווה" דבר - דבר. נאמר כאן: "כי ייפלא ממך דבר למשפט", ונאמר שם (ויקרא ד, יג) "ונעלם דבר מעיני הקהל" - מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן "וכו". וראה להלן הלכה ג שגם על מצוות תפילין הוא נידון כזקן ממרא. (3) כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. (4) מצד הסברא והעיון העצמי. (5) דן והתווכח עימם. ובכתב יד תימן הנוסח: "הואיל וחלק עליהן". (6) שקבלתם עדיפה יותר (שם פח, א), והשווה לעיל פרק ג, הלכה ד. (7) אכילת חמץ. (8) וחכמים גזרו על החמץ שיאסר באכילה ובהנאה בשעה זו, כמבואר בהלכות חמץ ומצה פרק א, הלכה ט. (9) ולדעת חכמים אינו אסור אלא באכילה בלבד, כמבואר שם. (10) כיוון שעיקר איסור חמץ יש בו כרת (רדב"ז). ולדעת הכסף משנה, גם גזירה זו מביאה לידי איסור כרת, שהרי אם יקדש אשה בחמץ בשעה שישית, לדברי חכמים אינה מקודשת כלל, ואם יבוא אחר ויקדשנה אחרי כן הרי זו מקודשת לשני, ולדברי הזקן החולק מקודשת היא לראשון, ואין קידושי השני תופסים בה כלל, נמצא שנחלקו באיסור ערווה, שהיא איסור כרת. וראה ברמב"ן בהשגותיו על ספר המצוות לרבינו בשורש ראשון, שחולק על רבינו בזה, ולדעתו אינו נעשה זקן ממרא, כשחולק על גזירה מדבריהם, אפילו אם היא מביאה לידי איסור עונש כרת. וכן אמרו (שבת מ, א) "האי מאן דעבר אדרבנן, שרי למקרייה עברינא (=מי שעבר על איסור דרבנן מותר לקרותו עבריין) - הרי שלא הזכירו אלא את זה, ולא אמרו שהוא נידון כזקן ממרא. אולם דברי רבינו מקורם בסנהדרין פז, א שאמרו שם: אם חלק עליהם בעיבור שנה, אם מעבירים עד פורים או כל אדר, הרי זה חייב (ראה להלן הלכה ב), הרי שאפילו חלק עליהם בגזירה מן הגזירות - חייב (קרית מלך). (11) אסורה איסור ערווה, שהיא בכרת. (12) כגון, בתו מאנוסתו (=שבה על אשה דרך זנות, והוליד ממנה בת), שאין אסורה מפורש בתורה, אלא נלמדת בקל וחומר מבת בתו (סנהדרין עו, א). ואם חלק הזקן ואמר שאינה ערוה - הרי זה חייב (שם פז, ב, וראה הלכות איסורי ביאה פרק ב, הלכה ו). (13) כגון, שראתה דם ירוק, שהחכמים מטהרים (ראה הלכות איסורי ביאה פרק ה, הלכה ו), ועקביא בן מהללאל מטמא (שם פז, ב). (14) כגון, ששפעה דם מתוך שבועיים (ללידתה, שילדה נקבה) - לאחר שבועיים, שלא פסק מעיינה בתוך שבועיים - שהם ימי טומאת לידה לנקיבה, ונחלקו החכמים אם דם זה טהור, כשאר ימי טוהר של יולדת נקבה, שהם שישים ושישה יום (ראה ויקרא יב, ה), או מכיוון שלא נסתם המעיין, בתוך השבועיים, הרי זה דם טמא, של מעיין "ימי לידה" (שם פז, ב וראה הלכות איסורי ביאה פרק ו, הלכה א ופרק ז, הלכה ז). (15) כגון "קשתה שלושה ימים (=שראתה דם שלושה ימים רצופים מחמת קישוי לידה) בתוך אחד עשר יום (=ימי זיבה), ושפתה מעת לעת (=נחה מעת לעת מחבלי לידה), וילדה, הרי זו יולדת בזוב (שהוברר הדבר, שאותו דם שראתה לא היה מקושי הלידה, אלא דם זיבה), רבי יהושע אומר: לילה ויום כלילי שבת ויומו" שאפילו שפתה מעת לעת טהורה היא, עד שתשפות לילה שלם ואחרי כן יום שלם כשבת (גדה פרק ד, משנה ד). ואם נחלקו החכמים והזקן בזה, אם היא טמאה זבה או לא, הרי זה חייב (סנהדרין פז, ב). (16) כגון, חלב שעל הקיבה, עקום כמו קשת, שלרבי ישמעאל חייבים עליו כרת, ולרבי עקיבא אינו אלא אסור, אבל אין עושים עליו כרת (חולין מט, ב והלכות מאכלות אסורות פרק ז, הלכה ו), ואם נחלקו בו החכמים והזקן הרי הוא חייב, שהרי איסור חלב יש בו כרת. ואפילו הזקן יחמיר הרי הוא חייב, כמבואר בדברי רבינו סוף הלכה זו. (17) שאם בית הדין מורה לעבר כל אדר, נמצא שצריך לעבר שנה זו, להוסיף בה אדר שני, וחודש ניסן יחול באיחור של שלושים יום, ואז יתקיים חג הפסח. ולדברי הזקן לא יעברו השנה, כיוון שלא עיברו עד פורים, נמצא יעשו הפסח בחודש הבא, ובחודש שלאחריו כבר יהיה אייר, ויאכלו בו חמץ, בעוד שלדעת בית הדין חל אז הפסח (סנהדרין פז, א). (18) כמה צריך להיות ההרכב של בית הדין, שני דיינים או שלושה.

- 1 חֵיב לָזֶה, כֹּל שֶׁנִּטֵּל מִמֶּנּוּ - כְּדִין נִטְל, וְעַל פִּי בֵּית דִּין נִטְל;
2 וְלִדְבָרֵי שֶׁל זֶה שְׁאוּמֵר פֶּטוּר, אוֹ שְׁאוּמֵר שְׁאֵין אֵלּוּ רְאוּיִין
3 לְדוֹן¹⁹, כֹּל שֶׁנִּטֵּל²⁰ - גִּזֵּל הוּא בְּדוֹ, וְאִם קָדַשׁ בּוֹ אִשָּׁה -
4 אֵינָה מְקַדְּשֶׁת²¹; וְלִדְבָרֵי הָאוּמֵר שֶׁלּוֹ נִטְל²², הֵבֵא עָלֶיהָ
5 בְּמִזִּיד - עֲנוּשׁ כְּרֵת, בְּשׁוּגָג - חֵיב חֲטָאת²³; וְנִמְצָא הַדָּבָר
6 מִבֵּיא לְיַד דָּבָר שֶׁחֵיבִין עַל וְדוֹנוֹ כְּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת.
7 וְכֵן אִם נִחְלָקוּ בְּדִינֵי מִכּוֹת, אִם זֶה חֵיב מִלְּקוֹת אוֹ אֵינּוּ, אוֹ
8 שֶׁחָלַק בְּמִנְיֵן הַדִּינִים שְׁלֹקִין בְּפִנְיָהֶם²⁴ - הָרִי זֶה חֵיב;
9 שֶׁהָרִי לִדְבָרֵי הָאוּמֵר אֵינּוּ לֹקְהָ²⁵ - חוֹבְלִין הֵם בּוֹ, וְחֵיבִין
10 לְשִׁלְם²⁶, וְכֹל שֶׁיִּטֵּל מִהֶן - כְּדִין נִטְל; וְלִדְבָרֵי הָאוּמֵר בֵּין
11 מִלְּקוֹת הוּא²⁷, כֹּל שֶׁיִּטֵּל מִהֶן - גִּזֵּל הוּא בְּדוֹ, וְאִם קָדַשׁ
12 בּוֹ אִשָּׁה - אֵינָה מְקַדְּשֶׁת²⁸. וְכֵן אִם נִחְלָקוּ בְּעֶרְכֵּיהֶן²⁹ אוֹ
13 בְּחֶרְמֵיהֶן³⁰, אִם זֶה חֵיב לַתֵּן אוֹ אֵינּוּ - הָרִי זֶה³¹ חֵיב; שֶׁהָרִי
14 לִדְבָרֵי הָאוּמֵר אֵינּוּ חֵיב לַתֵּן, אִם לִקְחוֹ מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה גִּזֵּל,
15 וְהַמְקַדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה - אֵינָה מְקַדְּשֶׁת³². וְכֵן אִם חָלַק עָלֶיהֶן
16 בְּפִדְיוֹן קֳדָשִׁים, אִם נִפְדּוּ אוֹ לֹא נִפְדּוּ³³ - הָרִי זֶה חֵיב;
17 שֶׁהָרִי לִדְבָרֵי הָאוּמֵר אֵין זֶה פִּדְיוֹן, אִם קָדַשׁ בּוֹ אִשָּׁה -
18 אֵינָה מְקַדְּשֶׁת³⁴. וְכֵן אִם נִחְלָקוּ בְּעִרְפֵּת הָעֲגֻלָּה³⁵, אִם אֵלּוּ

(19) הואיל ואינם אלא שניים, ואין בית דין פחות משלושה. (20) התובע. (21) שהמקדש בגזל אינה מקודשת (קידושין נב, א).
(22) ברפוס וילנא; שלא נטל, והיא טעות גלויה. (23) שמקודשת היא, והרי היא אשת איש (סנהדרין פז, ב). (24) אם שלושה
הם, או עשרים ושלושה, ככל דיני נפשות (ראה סנהדרין י, א). (25) שאינו חייב מלקות. (26) כשאר חובל בחבירו שחייב לשלם
לו חמישה דברים (בבא קמא פג, ב). (27) שבית-דין של שלושה דן דיני מכות. (28) סנהדרין פז, ב. (29) כגון, שהעריך תינוק
שהוא פחות מבן חודש, שאין לו עדיין ערך, ואינו נותן כלום, אולם רבי מאיר אומר: נותן דמיו, כמו שהוא נמכר בשוק, שאין
אדם מוציא דבריו לבטלה, והוא יודע שאין ערך לפחות מבן חודש, וגמר והחליט לשם דמים (שם פח, א). (30) שאמר נכסי אלה
הם חרם, וסתם דבריו, ולא פירש אם לבדק הבית או לכוהנים. שאם זה שייך לכהן הרי הוא ממנו, ויכול לקדש בו אשה, ואם
זה לבדק הבית אין הכהן יכול לקדש בו אשה, שאין זה ממנו. (31) זקן ממרא זה. (32) סנהדרין שם. (33) שלדעת רבי אליעזר
בן יעקב אין דברי הקדש נפדים בפחות מעשרה שמאים השמים את ערך החפץ הנפדה, ולדעת החכמים מספיקים שלושה שמאים,
ראה שם יד, ב. (34) שהמקדש בהקדש במזיד אינה מקודשת, כמבואר בהלכות אישות פרק ה, הלכה ג (סנהדרין שם).
(35) שמביאים על מציאת חלל, ולא נודע מי היכהו (ראה דברים כא, א-ג). (36) שנחלקו מאיזה מקום בגוף מודדים אל העיר
הקרובה אל החלל (=ההרוג), אם מטבורו, או מחוטמו, אם העיר הקרובה אל החלל מטבורו מביאה עגלה, או הקרובה לו מחוטמו
מביאה. (37) בכתב יד תימן: בה. (38) כמבואר בקידושין נו, ב (סנהדרין שם). (39) כגון, הנוטע עץ מאכל לצורך רבים, שלדעת
החכמים חייב עץ זה בערלה, ופירותיו אסורים בהנאה כל שלוש השנים הראשונות לנטיעתו, ולדעת רבי יהודה עץ זה פטור מערלה
(ערלה פרק א, משנה ב), נמצא המקדש בפירות ערלה של עץ זה, לדעת החכמים אינה מקודשת, ולרבי יהודה מקודשת. (40) כמו
ששנינו (פאה פרק ו, משנה ה) "שני עומרים - שכחה, ושלושה אינם שכחה (=ושניים לבעל הבית); שני שיבולים לקט (=ושייך
לעניים), ושלושה אינם לקט... ועל כולם בית שמאי אומרים שלושה - לעניים וארבעה - לבעל הבית; ופאה - נחלקו בה רבי
ישמעאל וחכמים, אם לא הניח פאה בסוף שדהו לקצור, וטחן את התבואה ולשה, ולדעת רבי ישמעאל מפריש פאה מן העיסה
ונותנה לעני, ולחכמים פטור מן הפאה, שכבר קנה העיסה בשינוי מעשה (סנהדרין פח, א). (41) נגעי אדם, שהם בעור בשרו,
כגון שיש ספק אם בהרת קדמה לשיער לבן והוא טמא, או שקדם השיער לבן לבהרת וטהור - החכמים מטמאים, ורבי יהושע
מטהר (שם פז, ב). (42) כגון, שנראו כשני גריסים בשני קירות הבית, שלחכמים - הבית טמא, ולרבי אלעזר ברבי שמעון, אין
הבית טמא עד שייראה כשני גריסים על שתי אבנים, בשני כתלים בקרן זוית (שם). (43) כגון, שפרחה הצרעת בכל הבגד, שלדברי
רבי נתן, הבגד טהור, ולחכמים בגד זה טמא (שם פח, א). (44) שהרי שני דברים נפרדים הם. (45) זה שיש בו הנגע, או שנכנס
לבית המנוגע, או שנגע בבגד המנוגע. (46) שאין לו בוהן יד ובוהן רגל ואוזן ימנית, שלדעת החכמים אין לו טהרה עולמית,
שאין על מה לתת את דם האשם והשמן (ראה ויקרא יד, יד-יז), ולדעת רבי אליעזר נותן לו על מקומו ויוצא (שם). ואם אין לו
טהרה אסור לו להיכנס למקדש או לאכון מן הקדשים, שהרי טמא הוא. (47) כגון, שקינא לה בפני שני עדים; אל תסתרי עם
פלוני, ובא עד אחד והעיד שהיא נסתרה עם אותו פלוני, לרבי אליעזר צריכה לשתות מי המרים, ואם לא שתתה, נאסרה על בעלה.
ולרבי יהושע אינו משקה עד שיהיה גם שני עדים על הסתירה (שם פח, א). (48) כמבואר בסוטה ב, א. והכסף משנה מקשה,
שבכל זאת אין סוטה זו אסורה על היבם באיסור כרת, אלא איסור לאו בלבד, וכנראה מדברי רבינו הלכות ייבום פרק ו, הלכה
י"ט, שהיא "חולצת ואינה מתייבמת", ואילו היה דינה כרין ערוה ממש, הייתה פטורה גם מן החליצה, כמבואר שם בראש ההלכה.
וב"מרכבת המשנה" מתרץ שבכל זאת יש כאן דבר המביא לידי חיוב כרת. שאם צריכה להתייבם, הרי היא ככל יבמה, שאין

המיתדין; אבל אם קללם בכנוי - פטור מן הסקילה, ולוקה
בדרך שלוקה על קללת כל אדם כשר מִיִּשְׂרָאֵל.
ג. וכן המקלל אבי אביו ואבי אמו - הרי זה במקלל אחד
משאר הקהל.
ד. אזהרה של מקלל אביו ואמו מנין? ענש שמענו בפרוש,
אבל האזהרה הרי היא בכלל לא תקלל חרש. הואיל והוא
מזהר שלא לקלל אדם מִיִּשְׂרָאֵל, הרי אביו בכלל יִשְׂרָאֵל.
ה. המכה אביו ואמו - מיתתו בחנק; שְׁנָאֲמַר: מכה אביו
ואמו מות יומת. וצריך עדים והתראה, כשאר כל מחיבי
מיתת בית דין. ואחד האיש ואחד האשה, וכן הטמטום
ואנדרוגינוס. והוא שיעניעו לכלל ענשין. אינו חיב חנק עד
שיעשה בקו חבורה; אבל אם לא עשה בקו חבורה - הרי
זה כמכה אחד מִיִּשְׂרָאֵל. והמכה אותן לאחר מיתה - פטור.
ו. מי שהכה את אביו על אָזְנוֹ וחרשו - חיב ונִהְרַג. שאי
אפשר שיעשה חרש בלא חבורה, אלא יצאת טפת דם
בפנים באזן ונתחרש.
ז. המקזי דם לאביו, או שהיה רופא וחתך לו בשר או אבר
- פטור. אף על פי שהוא פטור, לכתחלה לא יעשה. או
להוציא סלון מבשר אביו או אמו - לא יוציא, שְׁמָא יַעֲשֶׂה
חבורה. בפה דברים אַמּוּרִים? כְּשֵׁיִשׁ שֶׁם אַחֵר לַעֲשׂוֹת;
אבל אם אין שם מי שיעשה אלא הוא, והרי הן מְצֻטְעָרִין
- הרי זה מקזי וחתך כפי מה שִׁירְשָׁהוּ לַעֲשׂוֹת.

בסוף לדבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת, בין שהיה הזקן
מקל והן מחמירין בין שהיה הוא מחמיר והן מקלין -
חיב⁴⁹.
ג. ואם לא תביא המחלוקת לידי פך⁵⁰ - הרי זה פטור. חוץ
ממצות תפלין בלבד⁵¹. כיצד? הורה להוסיף טוטפת
חמישית⁵² בתפלין ויעשה⁵³ חמש טוטפות - הרי זה חיב.
והוא שיעשה בתחלה ארבעה בתים כהלכתן זה⁵⁴, ויביא
חמישית וידבק בחיצון; שהבית החיצון שאינו רואה את
האזני⁵⁵ - תמיד⁵⁶ פסול. וחיוב זקן ממרא על דבר זה -
הלכה מפי הקבלה⁵⁷. אבל אם נחלקו בשאר מצות, כגון
שחלק בדבר מדברי לוחב⁵⁸ או ציצית⁵⁹ או שופר, זה אומר
פסול, וזה אומר כשר, זה אומר יצא ידי חובתו, וזה אומר
לא יצא, זה אומר טהור, וזה אומר שני לטמאה⁶⁰ - הרי זה
פטור מן המיתה⁶¹. וכן כל פיוצא בזה.

פרק חמישי

א. המקלל אביו ואמו - נסקל; שְׁנָאֲמַר: אביו ואמו קלל,
דמיו בו. ואחד המקלל בחייהן או לאחר מיתתן - הרי זה
נסקל. וצריך עדים והתראה, כשאר כל מחיבי מיתות בית
דין. ואחד האיש ואחד האשה, וכן הטמטום והאנדרוגינוס.
והוא שיהיו גדולים שהגיעו לכלל הענשין.
ב. אינו חיב סקילה עד שיקללם בשם מן השמות

קידושי היבם גומרים בה, ואינה נעשית בהם אשת איש גמורה, עד שיבוא עליה, כמבואר בהלכות ייבום פרק ה, הלכה ב, ולפיכך
אם בינתיים יקדשנה אחר מן השוק קידושי תופסים בה, ואם יבוא עליה אדם אחר, יתחייב כרת כבא על אשת איש, אבל לדברי
האומר: אסורה להתייבם, אם יקדשנה היבם הרי זו מקודשת קידושין גמורים, שהרי אינה חסירה ייבום. ואף על פי שאסורה היא
על היבם, בכל זאת קידושי תופסים בה, שאינה אסורה עליו אלא איסור לאו, כמבואר ביבמות יא, ב וב"מגיד משנה" הלכות
ייבום פרק ו, הלכה י"ט, ומעתה אם יקדשנה שני אינה מקודשת לו, שהרי אשת-איש גמורה היא, ואין קידושין תופסים באשת-איש
ואם יבוא עליה אחר: בחיי היבם - ענוש כרת, לאחר מותו - פטור מכלום, שיש לה דין פנוייה, הואיל וקידושי השני מן השוק
לא תפסו בה כלל. (49) כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, ותיעשה תורה כשתי תורות (רדב"ז). והשווה לעיל פרק ג, הלכה ד
"הרי התורה חלקה להם כבוד". (50) לידי דבר שחייבים על זדונו כרת, ועל שגגתו חטאת. (51) למרות שהיא מצוות עשה
בלבד, ואין בה דבר הגורם לידי כרת וכו'. (52) בית חמישי בתפילה של ראש, שדינה רק ארבעה בתים, ובהם ארבע פרשיות של
תפלין, פרשה אחת בכל בית. טוטפת - לשון דיבור מגזרת: "והטף אל דרום" (יחזקאל כא, ב), שהרואה אותן קשורות בין העיניים
יזכור הנס וידבר בו (רש"י לשמות יג, טז). והרמב"ן שם מפרש, שרבותינו קוראים לדבר המונה בראש: טוטפת, והם היו בעלי
הלשון שמדברים בו ומהם ראוי לקבלו. וראה בתוספות למנחות לד, ב דיבור המתחיל לטטפת. (53) או שהוא בעצמו עשה,
ראה לעיל פרק ג, הלכה ו. (54) בדפוס רומי וכן בכתב יד תימן תיבה זו איננה. (55) כגון, זה שהוסיף בצידו דבר אחר, המסתירו
מפני האוויר שבחוץ. (56) בכתב יד תימן תיבה זו איננה. (57) שכל עניין ראיית הבית את האוויר החיצון, אינו מפורש בתורה,
ואינו אלא מפי הקבלה (סנהדרין פט, א). ושם פה, ב אמרו: "אינו חייב אלא על דבר, שעיקרו מדברי תורה, ופירושו מדברי
סופרים, ויש בו להוסיף (=על מה שפירשו חכמים) ואם הוסיף גורע (פסל את הראשון בתוספתו), ואין לנו אלא תפלין" וכו',
כלומר מצוות תפלין עיקרה כתוב בתורה, אבל לא נתפרשה לנו אלא על ידי הסופרים, שהכוונה לארבעה בתים ובהם ארבע
פרשיות, ואם יוסיף עליהם בית חמישי אחרי שנעשו כבר בהכשר - פסלן. אבל אם עשה מתחילה תפילה של ראש בת חמישה
בתים אין זה "מוסיף וגורע" אלא גרועה ועומדת היא מתחילתה שלא נעשית בהכשר. וכל השיטה הזאת היא כרבי יהודה האומר
שם פז, א: "על דבר שעיקרו מדברי תורה, ופירושו מדברי סופרים" וסובר רבינו שהוא מורה לדברי רבי מאיר קודמו בברייתא
שם האומר: "אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת" וכו', אלא שהוא מוסיף עליו גם "מצוות תפלין", למרות שאין בה כרת, ואינה
אלא מצוות עשה בלבד (כסף משנה ורדב"ז). (58) שאמר להוסיף מין חמישי על ארבעה מינים שבלולב. (59) להוסיף חוט
תשיעי על שמונת החוטים שבציצית. (60) וכבר נתבאר בהלכות ביאת מקדש פרק ג, הלכה ט"ו, ששני לטומאה שנכנס למקדש,
אינו חייב כרת, נמצא שאין בדבר זה חיוב כרת. (61) אבל מכים ועושים אותו כפי ראות עיני בית דין הגדול, כמבואר לעיל
פרק ג, הלכה ז. (1) דיני המקלל אביו ואמו והמכה אותם. רופא מנתח מהו שיטפל בניתוח הוריו. ההבדל בין גר לעבר ביחס
לכיבוד הוריו. היו הוריו רשעים ונגמר דינם להריגה, אם מותר לבן להרגם או לקללם. אב שנתחייב שבועה לבנו, המותר לבן
להשביעו בשבועת האלה. דין גאולת דם האח מהאב הרוצח.

פרק ששי

44

א. כבוד אב ואם - מצות עשה גדולה. וכן מורא אב ואם. 45
שקל אותן כתיב בכבודו ובמוראו. כתוב: כבוד את אביך 46
ואת אמך, וכתוב: כבוד את יי מהונך. ובאביו ואמו כתוב: 47
איש אמו ואביו תיראו, וכתוב: את יי אליהך תירא. כדרך 48
שצוה על כבוד שמו הגדול ומוראו, כך צוה על כבודם 49
ומוראם. 50

ב. המקלל אביו או אמו - בסקילה, והמגדף - בסקילה. 51
הנה השנה אותן בענש. הקדים אב לאם לכבוד, והקדים 52
אם לאב למורא. ללמד ששניהם שוים, בין למורא בין 53
לכבוד. 54

ג. אי זהו מורא, ואי זהו כבוד? מורא - לא עומד במקומו, 55
ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מכריע את 56
דבריו. ולא יקרא לו בשמו, לא בחייו ולא במותו, אלא 57
אומר: אבא מרי. היה שם אביו או שם רבו בשם אחרים 58
- משנה את שמו. יראה לי, שאין נזהר בכך אלא בשם 59
שהוא פלא, שאין הכל דשין בו; אבל השמות שקוראין 60
בהן את העם, כגון אברהם יצחק ויעקב משה וכיוצא בהן, 61
בכל לשון ובכל זמן - קורא בהן לאחרים שלא בפניו, ואין 62
בכך כלום. אי זהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה 63
- משל האב. ואם אין ממון לאב, ויש ממון לבן - כופין 64
אותו וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול. ומוציא ומכניס 65
ומשמשו בשאר הדברים שהשמים משמשים בהן את 66
הרב. ועומד מפניו כדרך שהוא עומד מפני רבו. 67

ד. והאב שהיה תלמיד בנו - אין האב עומד מפני הבן, 68
אבל הבן עומד מפני אביו, אף על פי שהוא תלמידו. ותיב 69
לכבודו בשאר דרכיו בשעת עשיית משאו ומתנו ועשיית 70
חפציו. כיצד? הנשמע בדבר אביו למקום - לא יאמר: 71
מהרוני בשביל עצמי! פטרוני בשביל עצמי! אלא: מהרוני 72
בשביל אבא! פטרוני בשביל אבא! וכן כל פיוצא בזה, 73
לעולם יכלל בכלל דבריו שהוא חושש בכבוד אביו 74
ושמירתא ממנו. 75

ה. ותיב לכבודו אפלו לאחר מותו. כיצד? היה אומר דבר 76
שמועה מפיו - לא יאמר: כך אמר אבא; אלא אומר: כך 77
אמר אבא מרי, אני פסרת משכבו. במה דברים אמורים? 78
בתוך שנים עשר חדש שלאחר מיתתו; אבל לאחר שנים 79
עשר חדש - אומר: זכרונו לטיי העולם הבא. 80

ו. אחד האיש ואחד האשה חביב במורא וכבוד; אלא 81
שהאיש יש בידו לעשות, והאשה אין בידה לעשות, שהרי 82
רשות אחרים עליה. לפיכך, אם נתגרשה או נתאלמנה - 83
הרי שניהם שוים. 84

ז. עד היכן הוא כבוד אב ואם? אפלו נטלו כס של זהובים 85
שלו והשליכו בפניו לים - לא יכלימם, ולא יצער בפניהם, 86

ח. אזהרה של מפה אביו מנין? ענש שמענו, אזהרה לא 1
שמענו. הואיל והוא מזהר שלא להכות אדם מישראל - 2
הרי אביו ואמו בכלל. 3

ט. שתוקי - חיב על אמו, ואינו חיב על אביו. אף על פי 4
שנבדקה אמו ואמרה: בן פלוני הוא - אינו נסקל או נחנק 5
על פיה. אבל בנו מן השפחה ומן העובדת כוכבים - אינו 6
חיב לא על אביו ולא על אמו. וכן גר שהורתו שלא 7
בקדשה, אף על פי שלדתו בקדשה - אינו חיב על מפת 8
אביו וקללתו. 9

י. בשם שאינו חיב על אביו, כך אינו חיב על אמו. 10
שנאמר: ומקלל אביו ואמו. את שהוא חיב על אביו - חיב 11
על אמו, וזה שאינו חיב על אביו - אינו חיב על אמו. 12
יא. הגר אסור לקלל אביו העובד כוכבים ולהכותו. ולא 13
יבנהו. כדי שלא יאמרו: באו מקדשה חמורה לקדשה קלה, 14
שהרי זה מבזה אביו. אלא נוהג בו מקצת כבוד. אבל העבד 15
- אין לו יחוס, אלא הרי אביו כמי שאינו אביו לכל דבר, 16
אף על פי שנסתחררו. 17

יב. מי שהיו אביו ואמו רשעים גמורים ועובדי עברות, 18
אפלו נגמר דינן להריגה והם יוצאים להרג - אסור להפותן 19
ולקללם. ואם קלל או חבל בהן - פטור. ואם עשו תשובה 20
- הרי זה חיב, ונהרג עליהן, אף על פי שהרי הן יוצאין 21
למיתה. במה דברים אמורים? בבנו; אבל אחר שבא והפקהו 22
וקללו אחר שנגמר דינו, אף על פי שעשה תשובה - הרי 23
זה פטור, הואיל והוא הולך למיתה. ואם בישו - חיב בקנס 24
המביש. 25

יג. עבר אביו ואמו על עברה שלוקין עליה, והיה הוא חזן 26
לפני הדינים - לא יפה אותם. וכן אם נתחייבו נדוי - לא 27
יהיה שליח לנדותם. ולא ידחף אותם ולא יבזה אותם 28
בשליחות בית דין, אף על פי שהן ראויין לכך ולא עשו 29
תשובה. 30

יד. לכל אין הבן נעשה שליח להפותו ולקללו, חוץ 31
ממסית ומדיית. שהרי אמרה תורה: לא תחמל ולא תכסה 32
עליו. 33

טו. מי שנתחייב שבועה לבנו - כך ראינו בו תמיד, שאינו 34
משביעו בשבועת האלה, שהרי זה בא לקללת אביו, אלא 35
משביעו שבועה שאין בה אלה. וכבר בארנו, שהאב שהרג 36
את בנו - אין אחד מאחיו של נהרג נעשה גואל הדם. ולא 37
על הפאה ולא על הקללה בלבד הקפידה תורה, אלא אף 38
על הבזיון. שכל המבזה אביו או אמו, אפלו בדברים ואפלו 39
ברמיזה - הרי זה ארור מפי הגבורה. שנאמר: ארור מקלה 40
אביו ואמו. והרי הוא אומר: עין תלעג לאב ותבו ליקחת 41
אם וגומר. ויש לבית דין להכות על זה מפת מרדות ולענש 42
כפי מה שיראו. 43

30 אחרים לעשותה - יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו; שהוא
31 ואביו חבים בדבר מצוה. ותלמוד תורה גדול מכבוד אב
32 ואם.
33 יד. אמר לו אביו: השקני מים! ואמרה לו אמו: השקני
34 מים! - מניח כבוד אמו ועוסק בכבוד אביו תחלה, מפני
35 שהוא ואמו חביבין בכבוד אביו.
36 טו. חייב אדם לכבד את אשת אביו, אף על פי שאינה אמו,
37 כל זמן שאביו קיים; שזה בכלל כבוד אביו. וכן מכבד בעל
38 אמו, כל זמן שאמו קיימת; אבל לאחר מיתתה - אינו חייב.
39 ומדברי סופרים, שיהיה אדם חייב בכבוד אחיו הגדול
40 בכבוד אביו.

יום שני ט"ו אדר ב' ה'תשע"א

פרק שביעי

42 א. בן סורר ומורה האמור בתורה², הרי נתפרשה בו
43 סקילה³; ולא ענש הכתוב אלא אם בן הזהיר⁴, והיכן
44 הזהיר? לא תאכלו על הדם - לא תאכל אכילה המביאה
45 לידי שפיכות דמים; וזו אכילת בן סורר ומורה⁵, שאינו
46 נהרג אלא על אכילה מלעצת שאכל. שנאמר: וזלל וסבא.
47 מפי השמועה למדו, שזולל הוא האוכל בשר ברעבתנות,
48 וסובא - השוטה בין ברעבתנות⁶.
49 ב. אכילה זו שהוא חייב עליה - דברים הרבה יש בהם⁸,
50 והן כלן הלכה מפי הקבלה⁹. אינו חייב סקילה עד שיגנוב
51 משל אביו ויגנה בשר בזול וינין בזול¹⁰; ויאכל וישתה חוץ
52 מרשות אביו¹¹ בכתובה שפלו ריגנין ופחותין¹²; ויאכל
53 הפשר חי ואינו חי, מבשל ואינו מבשל, פדרף שהגנובים
54 אוכלים¹³, וישתה היין מזוג¹⁴ פדרף שהגנובים¹⁵ שותים.
55 והוא שיאכל משקל חמשים דינרין¹⁶ מבשר זה במלוגמא

1 ולא יכעס כנגדם; אלא יקבל גזרת הכתוב וישתק. ועד היכן
2 מוראן? אפלו היה לובש בגדים חמודות ויושב בראש בפני
3 הקהל, ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והפיהו בראשו וירקו
4 בפניו - לא יכלימם, אלא ישתק ויירא ויפחד ממלך מלכי
5 המלכים שצוהו בכך. שאלו מלך בשר ודם גזר עליו דבר
6 שהוא מצער יתר מזה - לא היה יכול לפרסם בדבר; קל
7 וחסר למי שאמר והיה העולם כרצונו.
8 ח. אף על פי שבכך נצטוינו, אסור לאדם להכביד עלו על
9 בניו ולדקדק בכבודו עמהם, שלא יביאם לידי מכשול, אלא
10 ימחל ויתעלם; שהאב שמחל על כבודו - כבודו מחול.
11 ט. והמכה בנו גדול - מנדין אותו, שהרי הוא עובר על
12 ולפני עור לא תתן מכשל.
13 י. מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו - משתדל לנהוג
14 עמהם כפי דעתם עד שירחם עליהן. ואם אי אפשר לו
15 לעמד מפני שנשטשו ביותר - יניחם וילך לו, ויצוה אחרים
16 להנהיגם כראוי להם.
17 יא. הממזר חייב בכבוד אביו ומוראו, אף על פי שהוא
18 פטור על מפתו וקללתו עד שיעשה תשובה. אפלו היה
19 אביו רשע ובעל עברות - מכבדו ומתירא ממנו. ראהו עובר
20 על דברי תורה - לא יאמר לו: אבא, עברת על דברי תורה!
21 אלא יאמר לו: אבא, כתוב בתורה כך וכך? כאלו הוא
22 שואל ממנו, ולא כמזהירו.
23 יב. מי שאמר לו אביו לעבר על דברי תורה, בין שאמר
24 לו לעבר על מצות לא תעשה או לבטל מצות עשה, אפלו
25 של דבריהם - הרי זה לא ישמע לו. שנאמר: איש אמו
26 ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו - כלכם חביבין בכבודי.
27 יג. אמר לו אביו: השקני מים! ויש בידו לעשות מצוה:
28 אם אפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים - תעשה, ויתעסק
29 בכבוד אביו; שאין מבטלין מצוה מפני מצוה. ואם אין שם

1) עונש בן סורר ומורה ומקור אזהרתו. תנאי האכילה שיתחייב עליה כזולל וסובא, הגיל המדויק של חיוב בן סורר ומורה. בן סורר שמחלו לו הוריו קודם שייגמר דינו. אם הבת נידונית כסוררת ומורה. ירושת בן סורר שנהרג למי? (2) דברים כא, יח-כא. (3) "ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת" (שם כא). (4) סנהדרין נו, ב. וראה לעיל פרק ה, ובביאורנו שם. (5) שם סג, א. ואף על פי שאין לוקים על לאו שבכללות, ולאו זה כולל דברים הרבה, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ח, הלכה ג - "כיוון שהעונש מפורש, לא נחוש לאזהרה אם היא מן הדין או מן לאו שבכללות" (ספר המצוות לרבינו לא-תעשה קצה). (6) זכר לדבר, שנאמר (משלי כג, כ): "אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו" (סנהדרין ע, א). וכתב "החינוך" מצוה רמח: "משורשי המצוה: לפי שרוב חטאות בני אדם יעשו בסיבת ריבוי האכילה ושתייה, כמו שכתוב (דברים לב, טו) "וישמן ישרון ויבעט", וכן אמרו חז"ל (ברכות לב, א) "מי גרם לך שתהא מבעט בך, אלא כרשינין שהאכלתיך". ודרך כלל אמרו (שם): מילוי הכרס יביא לחטאים רעים ... שהמזונות הם עיסת החומר, וההתבוננות במושכל ובריאת ה', היא עיסת הנפש, והנפש והחומר הפכים גמורים ובהתגבר עיסת החומר, יתחלש עיסת הנפש. ועל כן תמנענו תורתינו לטובתנו מהרבות באכילה ושתייה פן יתגבר החומר על הנפש עד שיחליאה ויאבד אותה לגמרי...". (7) תנאים והגבלות. (8) בכתב יד תימן: בה. (9) שנתקבלה איש מפי איש עד למשה מסיני. (10) אבל ביוקר - לא ימצא כל כך הרבה כסף לגנוב, וממילא לא ימשיך באכילה זו (סנהדרין ע, א וברש"י). (11) שאינו פוחד שם מאביו. (12) שירגילוהו בכך, אבל אם יש בחבורה אדם הגון, לא ימשיכו בה הרבה (שם עמוד ב וברש"י). (13) שאין להם שהות לבשל כל צרכו, הואיל ועושים מעשיהם בסתר. וראוי להעיר שבגמרא שם (עמוד א) אמרו: "בשר חי", ופירשו: שזה מבושל ואינו מבושל. ולפי זה יש לגרוס בדברי רבינו: ויאכל הבשר חי; מבושל ואינו מבושל. (14) במים. ובכתב יד תימן: מזוג ואינו מזוג. וכן בגמרא שם, שלא נתן בו מים הרבה, כי אם הוא מזוג מלוא צרכו - לא יבוא להמשיך בשתייתו (רש"י שם). (15) הסובאים. (16) שמשקלם ארבעת אלפים ות"ת שעורים בינוניות. וכדברי רבינו בהלכות עירובין פרק א, הלכה י"ב: "הדינר שש מעין והמעה משקל שש עשרה שעורות".

- 1 אחת¹⁷, וישתה חצי לג¹⁸ מיין זה בבת אחת. גנב משל
2 אביו, ואכל אכילה זו ברשות אביו¹⁹; או שגנב משל
3 אחרים²⁰, ואכל אכילה זו המלכרת בין ברשות אביו בין
4 ברשות אחרים – הרי זה פטור²¹. וכן אם גנב משל אביו,
5 ואכל אכילה מלכרת כזו ברשות אחרים, והיתה אכילת
6 מצוה אפלו מדבריהם [או אכילת עברה אפלו מדבריהם]
7 – פטור. שנאמר: איננו שמע בקלנו – שאינו עובר באכילה
8 זו אלא על קולם. יצא זה שעבר בה על דברי תורה²², או
9 שאכלה בדבר מצוה²³. כיצד? אכל אכילה זו המלכרת עם
10 החבורה הרעה שאוכל עמהם בדבר מצוה²⁴, או שאכלו
11 מעשר שני בירושלים²⁵, אפלו אכלו בתנחומי אבליים²⁶
12 שהיא מצוה מדבריהם – הרי זה פטור. וכן אם אכלה
13 מנבלות וטרפות, שקצים²⁷ ורמשים²⁸, אפלו אכל בתענית
14 צבור²⁹ שהיא עברה מדבריהם³⁰ – הרי זה פטור מן
15 המיתה³¹.
- 16 ג. אכל כל מאכל ולא אכל בשר בהמה, אף על פי שאכל
17 אכילה זו מבשר העוף – פטור. ואם אכל אכילה זו מבשר
18 בהמה, והשלים החמשים דיגרים מבשר העוף³² – חיב.
19 שתה פל משקה ולא שתה יין – פטור³³.
- ד. אכל בשר חי ושתה יין חי³⁴ – פטור; שתה קרי³⁵ הוא,
והאין אדם יכול להמשיך בזה³⁶. וכן אם אכל בשר מליח
ביום השלישי למליחתו³⁷, או שתה יין מגתו³⁸ – פטור;
שאין אדם יכול להמשיך בזה.
- ה. לא ענש הכתוב קטן³⁹ שלא בא לכלל המצות. וכן איש
שגדל והרי הוא ברשות עצמו – אינו נסקל מפני שגנב
ואכל ושתה אכילה זו המלכרת⁴⁰. הא כיצד⁴¹? מפי
השמועה למדו, שאין דין זה אלא בבן שלש עשרה שנה
ויום אחד שהביא שתי שערות, עד שיקיף⁴² כל הגיד⁴³;
ואחר שיקיף השער כל הגיד – הרי הוא ברשות עצמו ואינו
נסקל.
- ו. כל ימיו של בן סוֹרֵר ומוֹרֵה אינו אלא שלשה חדשים
מאחר שיביא שתי שערות⁴⁴. לפי שאפשר שתתעבר
אשתו⁴⁵ ויהיה עברה נפר בשלשה חדשים⁴⁶, ונאמר: כי
יהיה לאיש בן סוֹרֵר ומוֹרֵה – ולא אב⁴⁷ סוֹרֵר ומוֹרֵה. הא
למדת⁴⁸, שאם הקיף השער את כל הגיד קדם שישלים
שלשה חדשים – הרי זה פטור⁴⁹.
- ז. כיצד דנין בן סוֹרֵר ומוֹרֵה? מביאין אותו אביו ואמו
תחלה לבית דין של שלשה⁵⁰ ואומרים להן: בגנו זה סוֹרֵר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(17) אכילה אחת בלי הפסק, כאילו היא בלגימה אחת. שלא בלע החתיכה הראשונה עד שנתן השנייה לתוך פיו (רדב"ז). ובתוספתא סנהדרין פרק י"א, משנה ב שנינו: "אין נעשה בן סוֹרֵר ומוֹרֵה עד שיתן לתוך פיו כשיעור". והכוונה לאכילה בלי הפסק וכו"ל. (18) שהן שתי רביעיות "והרביעית מחזקת מן המים או מן היין משקל שבעה עשר דיגרים וחצי דיגן בקרוב" (הלכות עירובין פרק א, הלכה י"ב). והן כשיעור שלוש ביצים, וראה בהלכות נשיאת כפיים פרק ט"ו, הלכה ד. (19) שפחד שלא יראנו אביו. (20) אין זה מצוי לו לגנוב בכל עת. (21) הואיל ובכל המקרים הנזכרים אינו עלול להימשך ולהתמיד בהם, אין לחשוש לו (סנהדרין ע"א, א), שכל חטאו של בן סוֹרֵר ומוֹרֵה אינו אלא משום סופו, כי ירדה תורה לסוף דעתו, שסופו לכלות נכסי אביו ומבקש הרגלו (לזלול בשר ולסבוא יין) ואינו מוצא, "ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה: ימות זכאי ואל ימות חייב" (שם ע"ב, א). ולפיכך כשאין דרכו להימשך אחרי האכילה המכוערת אין מחייבים אותו. (22) שאפילו בקול אביו שבשמים אינו שומע (ירושלמי שם פרק ח, הלכה ב). (23) "יצא זה שהוא שומע בקול אביו שבשמים" (שם) והרי הוא עושה מצוה, ואינו חייב אלא כשיעשה עבירה באכילתו. (24) בסעודה של מצוה, כגון נישואין וברית מילה, או אכילת קדשים. (25) שגנב ממעות מעשר שני, וקנה ממנו בשר ויין ואכלו בירושלים, וזוהי דרך מצוותו, ככתוב (דברים יד, כו) "ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר". (26) שהיו סועדים בבית האבל כשבאו לנחמו, ראה לקמן הלכות אבל פרק י"ג הלכה ח. (27) עופות טמאים, ככתוב (ויקרא יא, יג) "לא יאכלו שקץ הם". (28) הם שרצים הרומשים על הארץ (סנהדרין ע, ב וברש"י). וראה לעיל הלכות עדות פרק י הלכה ב ובביאורנו שם, וכן בהלכות סנהדרין פרק י"ט, הלכה ד. ובהלכות שבועות פרק ה, הלכה ה. (29) שבית דין גוזר על הציבור להתענות. (30) כדברי רבינו בהלכות תעניות פרק א, הלכה ד: "ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הציבור עד שירוחמו מן השמים". (31) סנהדרין ע, ב. (32) כזית ממנו (רש"י שם). (33) שם. (34) בלתי מזוג במים. (35) מקרה, שאין אדם נוהג לאכול בשר ויין כשהם חיים. (36) שם עמוד א. ואמר החכם (שער השמים יג): "הדברים המקריים אינם תמידים". (37) שיצא ונחלף טעמו במלחו. (38) כשהוא יוצא מן הגת ועדיין מתוך הוא, ואינו טוב כיון ישן, וכל זמן שהוא תוסס (=רותח) הוא נקרא "יין מגיתו" ואינו טעים לשתייה (סנהדרין ע, א). ושם העלו דיעה שנייה, שבנוגע ל"סורר ומוֹרֵה" אינו נקרא סובא עד שישתה יין שעברו עליו ארבעים יום מסחיתתו בגת, ולא הכריעו שם הלכה כדברי מ'. וראה הלכות איסורי מזבח פרק ו, הלכה ט לענין נסכים, שאין מנסכים על המזבח "יין מגיתו שלא שהה ארבעים יום". ומקורו בעדויות פרק ו, משנה א. (39) פחות משלוש עשרה שנה. (40) שנאמר: "בן סוֹרֵר" – בן ולא איש (משנה בסנהדרין סח, ב). (41) מהו הזמן, שיצא מכלל קטן, ולכלל איש שגדל – לא בא. (42) בכתב יד תימן: עד שיקיף השיער. (43) שם, שנאמר: וכי יהיה לאיש בן – בן הסמוך לגבורתו של איש. (44) שצמחו לו אחרי יג שנה. אבל אם הביא שערות לפני יג שנה אינם אלא שומא בלבד, כדברי רבינו בהלכות אישות פרק ב, הלכה י. (45) ממנו, אחרי שהביא שתי שערות. (46) לעיבורה, שאז מכירים אם מעוברת היא, ככתוב (בראשית לח, כד) "ויהי כמשלוש חדשים... וגם הנה הרה". (47) סנהדרין סט, א. "בן" – ולא הראוי לקרותו אב". (48) מכאן אתה למד. (49) שאם נתקבל מפי השמועה, שאינו נסקל משיקיף כל הגיד, על כורחק, הכוונה קודם שישלים שלושה חדשים, כי לאחר שלושה חדשים ממילא אינו נסקל, אפילו כשלא הקיף השיער, שהרי אז הוא "אב", נמצא: הקיף שער – אף על פי שלא מלאו שלושה חדשים; מלאו שלושה חדשים – אף על פי של הקיף שיער, אינו נעשה סוֹרֵר ומוֹרֵה (שם). (50) המוסמך לדון דיני מכות, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק ה, הלכה ד.

אלמים; בגנו זה⁶⁵ - ולא סומים; איננו שמע בקלנו - ולא
 חרשים⁶⁶.
 יא. גזרת הכתוב הוא שיסקל בן סורר ומורה. אבל הבת
 - אינה נדונה בדין זה, שאין דרכה להמשך באכילה ושתייה
 כאיש⁶⁷. שנאמר: בן - ולא בת⁶⁸, ולא טמטום
 ואנדרוגינוס⁶⁹.
 יב. טמטום שנקרע⁷⁰ ונמצא זכר - אינו נעשה בן סורר
 ומורה. שנאמר: כי יהיה לאיש בן סורר ומורה - עד שיהיה
 בן משעת התראה⁷¹.
 יג. בן סורר ומורה צריך הכרזה. כיצד מכריזין עליו?
 כותבין לכל ישראל: בבית דין פלוני סקלנו פלוני מפני
 שהיה בן סורר ומורה⁷².
 יד. בן סורר ומורה הרי הוא ככל הרוגי בית דין שמונים
 ליושביה⁷³; שאף על פי שאביו גרם לו סקילה - הרי הוא
 יורש כל נכסיו⁷⁴.

בריה רחמנא דסייען

הלכות אבל

יש בכללן ארבע מצות. אחת מצות עשה, ושלוש מצות לא
 תעשה, וזה הוא פירושן: (א) להתאבל על הקרובים. ואפלו
 כהן מטמא ומתאבל על הקרובים. ואין אדם מתאבל על
 הרוגי בית דין. ולפי זה כללתי הלכות אלו בספר זה, שהן
 מעין קבוצה ביום מיתה, שהיא מצות עשה. (ב) שלא

ומורה. ומביאין שני עדים שגנב משל אביו, וקנה בשר וזין
 במה שגנב, ואכל אותה אכילה האמורה אחר ההתראה⁵¹.
 וזו היא עדות הראשונה. ומלקין אותו כשאר חביו מלקות,
 שנאמר: ויטרו אותו⁵² ולא ישמע אליהם. חזר וגנב משל
 אביו ואכל אכילה זו - אביו ואמו מביאין אותו לבית דין
 של שלשה ועשרים⁵³, ומביאין שני עדים ומעידין עליו
 שגנב ואכל אכילה זו האמורה אחר שהתרו בו⁵⁴. וזו היא
 עדות אחרונה. ואפלו היו השנים הראשונים⁵⁵ הם
 האחרונים⁵⁶. ואחר שמקבלין עדותן בודקין אותו שמה
 הקיף השער את כל הגיד. אם לא הקיף ולא שלמו לו
 שלשה חדשים - גומרין דינו כדרך כל הרוגי בית דין
 וסוקלין אותו. ואינו נסקל עד שיהיו שם שלשה
 הראשונים⁵⁷. שנאמר: בגנו זה - זהו שלקה בפניכם⁵⁸.
 ח. ואם מחלו לו אביו ואמו⁵⁹ קדם שיגמר דינו⁶⁰ - פטור⁶¹.
 ט. ברח עד שלא נגמר דינו, ואחר כך הקיף השער מלמטה
 - פטור⁶². ואם משנגמר דינו ברח, ואפלו הזקין - כל עת
 שימצא יסקל; שכל מי שנגמר דינו - הרי הוא כהרוג ואין
 לו דם⁶³.

י. היה אביו רוצה⁶⁴ ואמו אינה רוצה, אמו רוצה ואביו
 אינו רוצה - אינו נעשה בן סורר ומורה. שנאמר: ותפשו
 בו אביו ואמו. היה אחד מהן גדם או חגר או אלם או סומא
 או חרש - אינו נעשה בן סורר ומורה. שנאמר: ותפשו בו
 - ולא גדמים; והוציאו אותו - ולא חגרים; ואמרו - ולא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(51) שהתרו בו הוריו, בפני עדים אחרים, אבל אביו ואמו אין נאמנים עליו (סנהדרין עא, ב וברש"י). (52) ואין ייסור זה אלא מלקות, כתוב כאן: בן סורר ומורה, וכתוב (דברים כה, ב) "והיה אם בן הכות הרשע" מה שם מלקות אף כאן מלקות (שם). אבל אינו לוקה משום: לא תאכלו על הדם (ראה לעיל הלכה א), שאין לוקים על לאו שבכלות, אלא, לאו זה משמש אזהרה לעונש המלקות (שם סג, א ובתוספות דיבור המתחיל משום). (53) הדין דיני נפשות. (54) אביו ואמו. (55) העדים הראשונים. (56) תוספתא שם פרק י"א, משנה ג' "בגנו זה מלמד שאחד מן הראשונים מצטרף עם האחרונים לחייבו מיתה". (57) הדיינים שחייבוהו מלקות. (58) שם עא, א. (59) ואפילו אחד מהם, וכמבואר בירושלמי שם פרק ח, הלכה ו. (60) אפילו לאחר שתפשוהו והביאוהו לבית דין. (61) ירושלמי שם: "ואפילו עמד בדין - בשלא נגמר דינו, אבל אם נגמר דינו לא", שהרי הוא כהרוג, וכמבואר בסמוך. וראוי להעיר, שרש"י בסנהדרין פח, ב מפרש: "אם רצו למחול ולא הביאוהו לבית דין... שהכתוב תלה בהם: ותפשו אותו". נראה מדבריו שאם כבר הביאוהו לבית דין אינם יכולים למחול, אבל דברי רבינו מקורם בירושלמי הנ"ל (משנה למלך). (62) שנשתנה גופו, והרי אילו היה חוטא עכשיו היה נפטר, כמבואר לעיל הלכה ה. (63) משנה בסנהדרין עא, ב. (64) להביאו לבית דין ולהאשימו. (65) משמע שמראים אותו באצבעם. (66) כשהבן אומר להם: איני רוצה לשמוע בקולכם, אינם שומעים, ואף על פי שרואים אחריו כן, שאינו מקיים מצוותם? - התורה אמרה: איננו שומע בקולנו, משמעו, שבשעת הקול, שמעו ממנו: שאינו מקבל דבריהם (שם עמוד א וברש"י). (67) ולא תבוא ללסטם את הבריות, כדרך הבן, ראה בביאורנו לעיל הלכה ב. (68) שם ע, א. ושם הנוסח: "אמר רבי שמעון בדין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה, שהכול מצויים אצלה בעבירה (כשלא תמצא הרגלה לזלול ולסבוא תעמוד בפרשת דרכים ותרגיל הבריות לעבירה בשביל אתנן - רש"י), אלא גזירת הכתוב היא: בן - ולא בת". (69) שניהם ספק זכר ספק נקיבה, ואין עונשים מספק. (70) שניתחוהו ומצאו את גידו וביציו טמונים בגוף (רשב"ם לבבא בתרא קכו, ב). (71) משמע מזה, אילו היה נקרע לפני ההתראה, ונמצא בן, נעשה בן סורר ומורה, אולם בדפוס ויניציאה שי"א וכן בכתב יד תימן הנוסח: משעת הווייה. כלומר, משעת לידה, צריך שיהיה זכר גמור, ואפילו נקרע לפני ההתראה, אינו נעשה סורר ומורה, וזה בהתאם לגירסת התלמוד (בבא בתרא קכו, ב) "עד שיהא בן משעת הווייה" וכפירוש הרשב"ם שם, והשווה הלכות נחלות פרק ג, הלכה ג. (72) סנהדרין פט, א, כדי לרדות את האחרים, שנאמר (דברים כא, כא) "וכל ישראל ישמעו וייראו" והשווה לעיל פרק ג, הלכה ה, והלכות עדות פרק י"ח, הלכה ז. (73) כמבואר לקמן הלכות אבל פרק א, הלכה ט. בניגוד להרוגי המלך, שממונם למלך, ראה לקמן הלכות מלכים פרק ד, הלכה ט. (74) ואין חושדים בו שמה ענינו נתן בממונו, ולפיכך לא מחלו לו וגרם לסקלו (רדב"ז). וכן מצינו באחאב, אחרי ששמע כי מת נבות, ויקם "לרדת אל כרם נבות היוזעאלי לרשתו" (מלכים-א כא, טז), ואמר רב יהודה (סנהדרין מח, ב) נבות - בן אחי אחאב היה, וירד ליורשו בתורת דודו, הרי שלמרות זה, שגרם למותו, לא הפסיד את ירושתו, וכן מצינו (שמואל-ב יד, ז) "ונמיתוהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמידה

1 יטמא כהן גדול לקרובים. ג) שלא יכנס עם המת באהל.
2 ד) שלא יטמא כהן הדיוט לנפש אדם אלא לקרובים
3 בלבד.
4 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

6 א. מצות עשה להתאבל על הקרובים. שנאמר: ואכלתי
7 חטאת היום, הייטב בעיניי יי. ואין אבלות מן התורה אלא
8 ביום ראשון בלבד, שהוא יום המיתה ויום הקבורה; אבל
9 שאר השבעה ימים – אינו דין תורה. אף על פי שנאמר
10 בתורה: ויעש לאביו אבל שבעת ימים – נתנה תורה
11 ונתחדשה הלכה. ומשה רבנו תקן להם לישראל שבעת ימי
12 אבלות ושבעת ימי המשטה.

13 ב. מאימתי יתחייב אדם באבל? משיסתם הגולל. אבל כל
14 זמן שלא נקבר המת – אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל
15 אסור בהן. ומפני טעם זה רחץ דוד וסף בשמת הילד טרם
16 שיקבר.

17 ג. הרוגי מלכות שאין מניחין אותן להקבר, מאימתי
18 מתחילין להתאבל עליהן ולספור שבעה ושלושים?
19 משיתאשו לשאל למלך לקברו, אף על פי שלא נתיאשו
20 מלגנב אותן.

21 ד. מי שטבע בנהר או מי שאכלתו חיה רעה – משנתאשו
22 לבקש. מצאוהו איברים איברים – אין מונין לו עד שימצא
23 ראשו ורבו או יתיאשו מלבקש.

24 ה. מי שדרכן לשלח המת למדינה אחרת לקברו, ואינם
25 יודעים מתי יקבר – מצת שיחזירו פניהן מללותו מתחילין
26 למנות שבעה ושלושים ומתחילין להתאבל.

27 ו. הנפלים – אין מתאבלין עליהן. וכל שלא שעה שלשים
28 יום באדם – הרי זה נפל. אפלו מת ביום שלשים – אין
29 מתאבלין עליו.

30 ז. ואם נודע בודאי שנולד לתשעה חדשים גמורים, אפלו
31 מת ביום שנולד – מתאבלים עליו.

32 ח. בן תשעה חדשים שנולד מת, וכן שמונה שמת אפלו
33 לאחר שלשים, ומי שיצא מתת או מרסס אף על פי שכלו
34 לו חדשיו – הרי זה נפל; ואין מתאבלין עליהן, ולא
35 מתעסקין עמהם.

36 ט. כל הרוגי מלכות, אף על פי שנהרגו בדין המלך,
37 והתורה נתנה לו רשות להרגו – הרי אלו מתאבלין עליהן,
38 ואין מונעין מהן כל דבר, וממנום למלך, ונקברין בקברי

אבותיהן. אבל כל הרוגי בית דין – אין מתאבלין עליהן,
אבל אונגין; שאין אנינות אלא בלב. ואין נקברין עם
אבותיהן עד שיתאבל בפשוט, וממנום ליושיהם.
י. כל הפושטין מדרכי צבור, והם האנשים שפרקו על
המצות מעל צוארן, ואין נכללין בכלל ישראל בעשיית
המצות ובכבוד המועדות ושיבת בתי כנסיות ובתי
מדרשות, אלא הרי הן כבני חורין לעצמן, וכן האפיקורסין
והמומרים והמוסרין – כל אלו אין מתאבלין עליהן; אלא
אחיהם ושאר קרוביהם לובשין לבנים ומתעטפים לבנים
ואוכלים ושותים ושומחים, שהרי אבדו שונאיו של הקדוש
ברוך הוא. ועליהם הכתוב אומר: הלא משנאך יי אשנא.
יא. המאבד עצמו לדעת – אין מתעסקין עמו לכל דבר,
ואין מתאבלין עליו, ואין מספידין אותו. אבל עומדין עליו
בשורה, ואומרים עליו ברכת אבליים, וכל דבר שהוא כבוד
לחיים. ואי זהו המאבד עצמו לדעת? לא שעלה לגג ונפל
ומת, אלא האומר: הריני עולה לראש הגג! ראווה שעלה
מיד דרך פעס, או שהיה מצר, ונפל ומת – הרי זה בחזקת
שאבד עצמו לדעת. אבל אם ראווה חנוק ותלוי באילן, או
הרוג ומשלך על גב סifo – הרי זה בחזקת כל המתים,
ומתעסקין עמו ואין מונעין ממנו דבר.

פרק שני

59 א. אלו שאדם חייב להתאבל עליהן דין תורה: אמו ואביו,
60 בנו ובתו, ואחיו ואחותו מאביו. ומדבריהם שיתאבל האיש
61 על אשתו הנשואה, וכן האשה על בעלה, ומתאבל על אחיו
62 ועל אחותו שהן מאמו.

63 ב. אפלו הכהן, שאינו מטמא לאחיו ואחותו מאמו,
64 ולאחותו הנשואה אף על פי שהיא מאביו – מתאבל הוא
65 עליהן. ואם היתה אחותו זו הנשואה מאביו – הרי הוא
66 מתאבל עליה דין תורה.

67 ג. בנו או אחיו הפא מן השפחה ומן הנכרית – אינו
68 מתאבל עליהן כלל. וכן מי שנתגייר הוא ובניו, או נשתחרר
69 הוא ואמו – אין מתאבלין זה על זה. וכן אשתו ארוסה –
70 אינו מתאבל עליה ולא אונן, וכן היא לא אוננת ולא
71 מתאבלת עליו.

72 ד. כל קרובים שהוא חייב להתאבל עליהן – הרי זה מתאבל
73 עמהם בפניהם מדברי סופרים. כיצד? הרי שמת בן בנו או
74 אחי בנו או אם בנו – חייב לקרע בפניו בנו ולנהוג אבלות
75 בפניו; אבל שלא בפניו – אינו חייב. וכן בשאר הקרובים.

גם את הירוש" ומפרש הר"ק: הם מתכוונים להרוג את בני, כדי שירשו נכסי בעלי, ואין כוונתם לגאול את דם אחיו הנרצח, כי לא נתחמם לבבם על זה, אלא לרשת את נחלתו הם באים. הרי, שגואל הדם ההורג את הרוצח, יורשו, אם אין לו בנים (אור שמח).
(1) מתבאר בו המצוה להתאבל על הקרובים ומקורה בתורה. מאימתי יתחייב אדם באבל קרוביו שמתו, ובהרוגי מלכות שאין מניחים אותם להיקבר. תינוק שמת ביום היוולדו מה דין אבל. ההבדל בין הרוגי מלכות להרוגי בית דין באבלם ובקבורתם. הפורשים מדרכי ציבור, והמומרים והמוסרים שמתו – מה דינם באבל. המאבד עצמו לדעת – איך מתעסקים עימו ושאר דברי אבל. (1) מי הם הקרובים שחייב להתאבל עליהם דין תורה. הקרובים שהחכמים הוסיפו עליהם. הקרובים שהכהן מיטמא להם. שאין הכהן מיטמא למת חסר. שהטומאה לקרובים דחוייה היא, ולא התורה לכל, ולפיכך נקברים קרובי הכהנים בסוף בית-הקברות.

לְאִישׁ - מִי שֶׁהָיְתָה בְיָדֵי אִישׁ. אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ - פָּרֹט
לְאַרוּסָה, שְׁאִינוּ מְטַמֵּא לָהּ, אִם עַל פִּי שְׂהִיָּה אַרוּסָה לְכַהֵן.
יֵא. נִתְגַּרְשָׁה אַחֲתָו מִן הָאָרוּסִין - מְטַמֵּא לָהּ. שְׁנֵאָמֶר:
הַקְּרוֹבָה אֵלָיו - לְהֵבִיא אֶת הַמְּגֵרֶשֶׁת מִן הָאָרוּסִין.
יב. אַחֲיו וְאַחֲתָו מֵאִמּוֹ - אִינוּ מְטַמֵּא לָהֶן. שְׁנֵאָמֶר: וְלִבְנֵו
וְלִבְתּוֹ וְלִאֲחִיו וְלִאֲחֲתָו. מִה בְּנוֹ הָרָאִי לִירֶשֶׁתּוֹ, אִם אַחֲיו
וְאַחֲתָו הָרָאִיִּים לִירֶשֶׁתּוֹ.
יג. הַסְּפָקוֹת - אִינוּ מְטַמֵּא לָהֶן. שְׁנֵאָמֶר: לָהּ יִטְמָא -
מְטַמֵּא הוּא עַל הַיָּדָי, וְאִינוּ מְטַמֵּא עַל הַסְּפָק. לְפִיכָּךְ,
הַיָּלִידוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ, וְהַבֵּן שֶׁהוּא סָפֵק בֶּן שְׁבַעָה לְאַחֲרוֹן אוֹ
בֶּן תִּשְׁעָה לְרֵאשׁוֹן, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בֵּהֶן - אִינוּ מְטַמֵּא לָהֶן
מִסְּפָק. וְכֵן כָּל הַמִּתְגַּרְשָׁת סָפֵק גְּרוּשִׁין אוֹ בְּגֵט פָּסוּל - אִינוּ
מְטַמֵּא לָהּ.
יד. אֵין הִכָּהֵן מְטַמֵּא לְאָבִיר מִן הַחַי מַאֲבִיו, וְלֹא לְעֶצֶם
מִעֲצָמוֹת אֲבִיו. וְכֵן הַמְּלָקֵט עֲצָמוֹת אֲבִיו - אִינוּ מְטַמֵּא לָהֶן,
אִם עַל פִּי שֶׁהִשְׁדִּירָה קִיּוּמָהּ.
טו. נִקְטַע רֵאשׁוֹ שֶׁל אֲבִיו - אִינוּ מְטַמֵּא לוֹ. שְׁנֵאָמֶר: לְאָבִיו
- בְּזִמְנָן שֶׁהוּא שָׁלֵם, וְלֹא בְּזִמְנָן שֶׁהוּא חָסֵר. וְכֵן שְׂאֵר
הַקְּרוֹבִים. הַטְּמֵאָה לְקְרוֹבִים - דְּחִוְיָהּ הִיא, וְלֹא הִתְרָה לְכָל.
לְפִיכָּךְ אֲסוּר לְכַהֵן לְהִטְמֵא לְמַת אֶפְלוֹ בַּעַת שֶׁמְטַמֵּא
לְקְרוֹבָיו. שְׁנֵאָמֶר: לָהּ יִטְמָא - אִינוּ מְטַמֵּא לְאַחֲרִים עִמָּה.
שְׁלֹא יֵאמֶר: הוֹאִיל וְנִטְמָאֲתִי עַל אֲבִי, אֲלֵקֵט עֲצָמוֹת פְּלוֹנִי
אוֹ אֲנֵעַ בְּקֶבֶר פְּלוֹנִי. לְפִיכָּךְ, כֵּהֵן שְׁמַת לוֹ מַת - צְרִיף
לְהִזְהֵר וּלְקַבְּרוֹ בְּסוֹף בֵּית הַקְּבֻרוֹת, כְּדִי שְׁלֹא יִכְנַס לְבֵית
הַקְּבֻרוֹת וְלֹא יִטְמָא בְּקְבֻרוֹת אַחֲרִים בְּשִׁיקְבָר מֵתוֹ.

יום שלישי ט"ז אדר ב' ה'תשע"א

פרק שלישי

א. כָּל כֵּהֵן שֶׁנִּטְמָא לְמַת, חוּץ מִשְׁשֵׁה מֵתִים הַמְּכַרְשִׁים
בְּתוֹרָה² אוֹ אֲשֵׁתוֹ³, בְּעֵדִים וְהִתְרָאָה - הֵרִי זֶה לֹוֶקָה.
שְׁנֵאָמֶר: לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעִמּוֹ. וְאֶחָד הַנוֹגֵעַ בְּמַת אוֹ
הַמֵּאֲהִיל⁴ אוֹ הַנוֹשֵׂא. וְאֶחָד הֵמֶת וְאֶחָד שְׂאֵר הַטְּמֵאוֹת
הַפּוֹרָשׁוֹת מִן הַמַּת⁵. שְׁנֵאָמֶר: לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעִמּוֹ. וְכִבֵּר
פִּרְשָׁנוּ בְּהַלְכוֹת טְמֵאֵת מַת⁶ כָּל דְּבָרִים הַמְּטַמְּאִין מִן הַמַּת
מִן הַתּוֹרָה אוֹ מִדְּבָרֵיהֶם.
ב. וְכֵן אִם נִגַּע הִכָּהֵן בְּקֶבֶר⁷ - לֹוֶקָה. אֲבָל נֹוֶגַע הוּא

ה. אֲשֶׁתוֹ הַנְּשׂוּאָה, אִם עַל פִּי שֶׁהוּא מְטַמֵּא עָלֶיהָ - אִינוּ
מְטַמֵּא עִמָּה עַל שְׂאֵר קְרוֹבִים; אֲלֹא עַל אֲבִיהָ וְעַל אִמָּה,
מִשּׁוֹם כְּבוֹד אֲשֶׁתוֹ, נוֹהֵג אֲבָלוֹת עָלֶיהָ בְּפִנְיָהּ. בִּיצֵד? מִי
שְׁמַת חֲמִיו אוֹ חֲמוֹתוֹ - כּוֹפֶה מִשְׁתּוֹ נוֹהֵג אֲבָלוֹת עִם אֲשֶׁתוֹ
בְּפִנְיָהּ, אֲבָל לֹא שְׁלֹא בְּפִנְיָהּ. וְכֵן הָאִשָּׁה שְׁמַת חֲמִיהָ אוֹ
חֲמוֹתָהּ - נוֹהֶגֶת אֲבָלוֹת בְּפִנְיָהּ. אֲבָל שְׂאֵר קְרוֹבִים, כְּגוֹן
שְׁמַת אֲחִי אֲשֶׁתוֹ אוֹ בְּנָהּ, וְהָאִשָּׁה שְׁמַת אֲחִי בַּעֲלָהּ אוֹ בְּנוֹ
- אֵין מְטַמְּאִין זֶה עַל זֶה. וְכֵן יִרְאָה לִי, שֶׁאִם מַתָּה אֲשֶׁת
קְרוֹבוֹ אוֹ בַּעַל קְרוֹבָתּוֹ, כְּגוֹן שְׁמַתָּה אֲשֶׁת בְּנוֹ אוֹ בַּעַל בְּתוֹ
- אִינוּ חַיֵּב לְהִתְאָבֵל עָלֶיהָ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּנָהּ.
ו. כִּמָּה חֲמוּרָה מִצְוַת אֲבָלוֹת, שֶׁהֵרִי נִדְחִית לוֹ הַטְּמֵאָה
מִפְּנֵי קְרוֹבָיו, כְּדִי שִׁיתַּעֲסֵק עִמָּהּ וְיִתְאָבֵל עָלֶיהָ. שְׁנֵאָמֶר:
כִּי אִם לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו, לֵאמֹו וְגוֹמֵר, לָהּ יִטְמָא - מִצְוַת
עֲשֵׂה; שֶׁאִם לֹא רָצָה לְהִטְמָא - מְטַמְּאִין אוֹתוֹ עַל כִּרְחוֹ.
כִּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִכְרֵיהֶן עַל הַטְּמֵאָה; אֲבָל
הַכִּהָנוֹת, הוֹאִיל וְאֵין מְזֻהָרוֹת עַל הַטְּמֵאָה, כֵּן אֵין מִצְוֹת
לְהִטְמָא לְקְרוֹבִים; אֲלֹא אִם רָצוּ - מְטַמְּאוֹת, וְאִם לֹאוּ - לֹא
מְטַמְּאוֹת.
ז. אֲשֶׁתוֹ שֶׁל כֵּהֵן - מְטַמֵּא לָהּ עַל כִּרְחוֹ. וְאִינוּ מְטַמֵּא לָהּ
אֲלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. עֲשׂוּאָהּ כְּמַת מִצְוָה; כִּיֵּן שְׁאִין לָהּ
יִוֹרֵשׁ אֲלֹא הוּא, לֹא תִמְצָא מִי שִׁיתַּעֲסֵק בָּהּ. וְאִינוּ מְטַמֵּא
אֲלֹא לְנִשְׂוָאָה בְּלִבְדּוּ; אֲבָל הָאָרוּסָה - אִינוּ מְטַמֵּא לָהּ.
ח. וְכֵן כָּל אוֹתָן שְׂאֵמְרוֹ שְׁאִין מְטַמְּאִין עָלֶיהָ, כְּגוֹן הַרוּגִי
בֵּית דִּין וְשִׁפְרָשׁוֹ מִדְּרָכֵי צְבוּר וְהַנְּפִלִים וְהַמֵּאֲבֵד עֲצָמוֹ
לְדַעַת - אֵין הִכָּהֵן מְטַמֵּא לָהֶן. וְעַד מַתִּי מִצְוָה לְהִתְטַמֵּא
לְקְרוֹבָיו? עַד שִׁשְׁתֶּם הַגּוֹלֵל. אֲבָל מֵאַחַר שֶׁנִּסְתַּם הַגּוֹלֵל -
הֵרִי הֵן כְּשֶׂאֵר כָּל הַמַּתִּים, שֶׁאִם נִטְמָא בֵּהֶן - לֹוֶקָה.
ט. אֲשֶׁתוֹ הַפְּסוּלָה - אִינוּ מְטַמֵּא לָהּ. לְפִיכָּךְ, מִי שֶׁשְׁמַעָה
שְׁמוּעָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ וְנִשְׂאָתָה, וְכֹא בַּעֲלָהּ - שְׁנִיָּהּ אֵין
מְטַמְּאִין לָהּ, שֶׁהֵרִי הִיא פְּסוּלָה לְשִׁנְיָהּ. אֲבָל מְטַמֵּא הוּא
לֵאמֹו אִם עַל פִּי שְׂהִיָּה חֲלָלָהּ. וְכֵן מְטַמֵּא לְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ
וְלִאֲחִיו וְלִאֲחֲתָו אִם עַל פִּי שְׂהֵן פְּסוּלִין. אֶפְלוֹ הֵיוּ מִמְּזוּרִים
- מְטַמֵּא לָהֶן.
י. אַחֲתָו הַנְּשׂוּאָה - אִינוּ מְטַמֵּא לָהּ, אִם עַל פִּי שְׂהִיָּה
נִשְׂוָאָה לְכַהֵן. שְׁנֵאָמֶר: הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא
הָיְתָה לְאִישׁ. הַבְּתוּלָה - פָּרֹט לְאַנְסָה וּמִפְתָּהּ. יָכוֹל שְׂאֵנִי
מוֹצִיא אֶת הַבּוֹגֶרֶת וּמִכַּת עֵץ? תִּלְמוּד לֹוֹמֵר: אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה

(1) דין כהן שנכנס לאוהל המת או לבית הקברות בשגגה. שהכהן מיטמא לנשיא ולמת מצוה. שהמת תופש ארבע אמות שלו לטומאה. לאיזה דבר מצוה מותר לכהן לצאת לחוץ לארץ. שכבוד הבריות דוחה איסור טומאה מדבריהם. (2) ויקרא כא, א-ג, שמצווה להיטמא להם. (3) שמצווה להיטמא לה מדברי סופרים, ראה לעיל פרק ב, הלכה ו. (4) את גופו על המת, כגון שהמת בחוץ תחת כיפת השמים, והוא סוכך בגופו עליו, אף על פי שלא נגע בו. (5) כגון, רביעית דם מן המת, או כזית מן המת המטמא כמת שלם, וכן אבר הפורש ממנו או עצמות המת שיש בהן כדי רובע הקב. (6) תורת כהנים: "מניין לרבות את הדם תלמוד לומר לנפש, ואומר: כי הדם הוא הנפש, מניין לרבות את הטומאות הפורשות מן המת, תלמוד לומר: ואמרת אליהם - לרבות את הטומאות הפורשות ממנו". (7) פרק ב. (8) כגון דם תבוסה (=תערוכת רביעית דם, שאינו ידוע כמה יצא מן הגוף מחיים, וכמה יצא אחר מיתה), שם הלכה י"ג. ומובן, שאם נטמא לדבר שאינו מטמא אלא מדברי סופרים אינו לוקה. ובתוספתא מכות פרק ג הלכה י שנינו: "זה הכלל כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה... וכל... שאין הנזיר מגלח עליה אין לוקין עליה" וראה בשמחות פרק ד, הלכה כ"א. (9) והוא הדין אם האהיל עליו, שהקבר מטמא במגע ובאוהל, כמבואר בהלכות טומאת מת פרק ב, הלכה

1 בְּגָדִים שֶׁנִּגְעוּ בָּמֶת, אֵף עַל פִּי שְׁמִטָּא בְּהֵן טְמֵאָה
2 שְׁבָעָה¹⁰.
3 ג. וְכֵן אִם נִכְנס לְאֶהָל טְמֵא שֶׁנִּכְנסָה לוֹ הַטְּמֵאָה - לֹקָה,
4 אֵף עַל פִּי שְׁעֵצְמָה שֶׁל טְמֵאָה בְּבֵית אַחֵר¹¹. וְכֵכָר בְּאַרְנוֹ¹²
5 כֹּל הָאֶהָלִים שֶׁתִּפְנֹס לָהֶן הַטְּמֵאָה¹³ אוֹ שֶׁתִּצָּא מֵהֶן¹⁴, וְדִין
6 הַסִּכּוֹת וְהַפְּרָעוֹת¹⁵, וְכֹל הַדְּבָרִים הַמְּבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה¹⁶
7 וְהַחֲצִיצִין בִּפְנֵי הַטְּמֵאָה¹⁷, וְאִי זֶה מִקֵּין דִּין תּוֹרָה וְאִי זֶה
8 מִקֵּין מִדְּבָרִיהֶן¹⁸ - הַכֹּל בְּהִלְכוֹת טְמֵאָה מִתּוֹ¹⁹. וְשֵׁם בְּאַרְנוֹ,
9 שְׁאִין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְטַמְּאִין בְּאֶהָל²⁰, וְלִפְיָךְ קְבֻרָתֵיהֶם
10 טְהוּרִים²¹, וּמִתֵּר לָכֵהן לִכְנֹס לְשֵׁם וְלִדְרוֹךְ עַל קְבֻרָתֵיהֶם²².
11 וְאִינוּ אֶסוּר אֲלָא שִׁינֵּעַ בְּטְמֵאָה אוֹ שִׁישְׁאָנָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ
12 שֵׁם²³.
13 ד. כֵּהֵן שֶׁנִּכְנס לְאֶהָל הַמֵּת אוֹ לְבֵית הַקְּבֻרֹת בְּשִׁנְגָּה, וְאַחֵר
14 שִׁידַע הִתְרוֹ בּוֹ: אִם קָפֵץ וְיָצָא - פְּטוּר; וְאִם יֵשֵׁב שָׁם כְּדִי

15 הַשְׁתַּחֲוִיָּה²⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּעֵינֵן טְמֵאָה מְקַדְּשׁ²⁵ - הָרִי זֶה
16 לֹקָה. נִכְנס וְיָצָא, וְחָזַר וְנִכְנס וְיָצָא, אִם הִתְרוּ בּוֹ עַל כָּל
17 פַּעַם וּפַעַם - לֹקָה עַל כָּל פְּנִיסָה וּכְנִיסָה. וְכֵן אִם נִגַּע בְּמֵת
18 וְהִתְרוּ בּוֹ, וּפָרַשׁ וְחָזַר וְנִגַּע וְהִתְרוּ בּוֹ²⁶, אִפְּלוּ מֵאָה פְּעָמִים
19 - לֹקָה עַל כָּל אַחַת וְאַחַת²⁷. הָיָה נֹגַע וְלֹא פָּרַשׁ, אוֹ שֶׁהִתְרוּ
20 עוֹמֵד בְּבֵית הַקְּבֻרֹת וְנִגַּע בְּמֵתִים אַחֲרֵים, אֵף עַל פִּי שֶׁהִתְרוּ
21 בּוֹ כְּפָה פְּעָמִים - אִינוּ לֹקָה אֲלָא אַחַת; שֶׁהָרִי מִחֻלָּל וְעוֹמֵד
22 כָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ²⁸.
23 ה. הַמְטַמֵּא אֶת הַכֵּהֵן: אִם הָיָה שְׁנֵיהֶם מְזִידִין - הָרִי הַכֵּהֵן
24 לֹקָה, וְזֶה שֶׁטְמֵאוֹ עוֹבֵר עַל וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשְׁל²⁹; וְ
25 הָיָה הַכֵּהֵן שׁוֹגֵג, וְזֶה שֶׁטְמֵאוֹ מְזִיד - הָרִי זֶה שֶׁטְמֵאוֹ
26 לֹקָה³⁰.
27 ו. כֵּהֵן גְּדוֹל אִינוּ מְטַמֵּא לְקְרוֹבִים; שְׁנֵאֲמַר: לֹאֲבִיו וְלֵאמוֹ
28 לֹא יִטְמָא. וְכֵן אִינוּ נִכְנס עִם הַמֵּת בְּאֶהָל³¹, אִפְּלוּ קְרוֹבָיו;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ט"ו, שנאמר: "או במת או בעצם אדם או בקבר". ובשמחות שם הלכה כ"ב שנינו: "או שנכנס לבית הקברות הרי זה לוקה".
(10) כמבואר בהלכות טומאת מת פרק ה, הלכה י"ג - בכל זאת, הואיל ואין הנזיר מגלח עליהם, ראה הלכות נזירות פרק ז, הלכה ח, אין הכהן מוזהר עליהם, כמבואר לעיל הלכה א. ונקט רבינו: "נוגע הוא בבגדים" כי במשא ובאוהל אינם מטמאים כלל, כמבואר בהלכות טומאת מת פרק ה, הלכה י"ג. (11) שכבר יצאה הטומאה מאוהל זה למקום אחר, שהרי נטמא האוהל ולא נטהר עד שיוז עליו מאפר הפרה, ככתוב (במדבר יט, יח) "והיזהר על האוהל" וכו'. והתורה אמרה (שם, יד) "כל הבא אל האוהל... יטמא".
(12) בהלכות טומאת מת פרק ה, הלכה י"ב. (13) שאף על פי שיצאה ממנו נטמא האוהל עד שיוז עליו, והם: אוהלים הנעשים מבגד, או שק או כלי עץ (=פשתן הנעשה מעץ, והכתוב קוראו (יהושע ב, ו) "בפשתי העץ") או עור. (14) שאין האוהל טמא מחמת הטומאה שנכנסה לתוכו, ומשיצאה הטומאה ממנו אין האוהל מטמא את הבא אליו, והם: אוהל הנעשה מנסרים של עץ או ממתכות, או שהוא בניין, כל אלה אינם מטמאים את האדם אלא בשעה שהטומאה נמצאת בהם, והאוהל עצמו לא נטמא כלל, וכשיצאה הטומאה ממנו הרי הוא טהור, כשהיה לפני הכנסת הטומאה. (15) סככות - שריגי האילנות הסוככים על הארץ; פרעות - אבנים היוצאות מן הגדר הסוככות על הארץ, אם הן בריאות ועומדות, הרי הן מביאות הטומאה, וחוצצות מפני הטומאה; ואם אינן ראויות לקבל מעזיבה בינונית (שעושים מקנים, ושופכים עליהם טיט מועט) אלא הן נופלות - הרי אלו מביאות מדבריהם, ואינן חוצצות (הלכות טומאת מת פרק י"ג, הלכה ב). (16) שאם האהילו על הטומאה ואדם או כלים, נטמא האדם או הכלים אף על פי שלא נגעו בטומאה. (17) אם הטומאה תחתיהם, ואדם או כלים על גביהם, הרי הם מצילים עליהם מלהיטמא, לפי שהם חוצצים בפני הטומאה. וכן אם הטומאה על גבם מבחוץ, מצילים הם על הכלים שתחתיהם מלהיטמא (שם, הלכה ג).
(18) כגון, אוהל רעוע אינו חוצץ בפני הטומאה, והכלים שעל גביו מאהילים על הטומאה שמתחתיו, ונטמאו: ומביא את הטומאה מדברי סופרים (שם הלכה ב ופרק י"ב, הלכה א). (19) פרק א, הלכה י"ג. (20) אלא במגע ובמשא בלבד, "הרי הוא אומר במלחמת מדין (במדבר לא, יט) "וכל נוגע בחלל תחטאו" ולא הזכיר שם אוהל". (21) שאין הקבר מטמא אלא מפני שהוא מאהיל על המת. (22) שהנוגע באהלים לא נטמא (יבמות סא, א) כרבי שמעון בן יוחאי, וכן עשה אליהו הנביא, שהיה עומד בבית הקברות של נכרים, למרות שכהן הוא, וענה לשואליו, קבריהם של גויים אינם מטמאים (בבא מציעא קיד, ב). (23) הלכות טומאת מת פרק א, הלכה י"ב, "ודבר זה קבלה הוא" (שם הלכה י"ג). (24) כדי לקרוא: "ויכרעו אפיים ארצה על הרצפה וישתחוו, והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו" (דברי הימים ב ז, ג). (25) הלכות ביאת המקדש פרק ג, הלכה כ"ג והשווה הלכות נזירות פרק ה, הלכה י"ט. ואף על פי שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה, כמבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק י"ח, הלכה ב, בכל זאת, כיוון שבידו לפרוש מהטומאה ואינו פורש, הרי זה כמטמא עצמו בידים (על פי הריטב"א למכות כא, ב הובא בכסף משנה הלכות כלאיים פרק י, הלכה ל), וראה בבאורנו להלכות נזירות פרק ה יישוב אחר לזה. ומקור הלכה זו בשבועות יז, א וכן בנזיר יז, א. (26) סמוך לגניעתו. (27) נזיר מב, א. (28) שם עמוד ב. "ולא יחלל, במי שאינו מחולל, יצא זה שהוא מחולל ועומד", שכל זמן שהוא נוגע בטומאה הראשונה, נחשב הכול לטומאה אחת, אבל כשפירש מהטומאה וחזר ונטמא, הרי נסתלקה הטומאה הקודמת, והשנייה חוזרת וחלה (רש"י שם). והתוספות שם הסבירו: בשעה שפירש מן המת וחזר ונגע, יש כאן תוספת טומאה, שבאותה שעה שהוא מחובר למת, כל אדם שיגע בו יטמא שבעת ימים, אבל כשפירש מן המת ויגע בו אדם אחר, אינו טמא אלא טומאת ערב בלבד, נמצא בשעה שהוא נוגע במת והתרו בו אין כאן שום תוספת ואינו לוקה אלא אחת. (29) אבל אינו לוקה, שלא זו כולל דברים הרבה, ואין לוקים על לאו שבכללות. ומדובר, שלולא זה שטימא, לא היה הכהן יכול להגיע לטומאה כלל, אבל אם הטומאה מונחת במקום שהכהן בעצמו יכול להגיע שם, אין חבירו עובר על "ולפני עיוור" וגו', כי אין הוא אלא מסייע, ומסייע אין בו ממש (רדב"ז). (30) שנאמר: לא יטמא, ואפשר לקרוא: לא יטמא שזה מכוון למטמא את חבירו, בזמן שאין אתה קורא לא יטמא, כגון שהיה הכהן שוגג, קרא בו לא יטמא את אחרים, ובזמן שאתה קורא בו לא יטמא, שהיה הכהן מזיד, אין אתה קורא בו לא יטמא, אלא עובר הוא על "ולפני עיוור" וגו' (רדב"ז). ומקור הדברים בתוספתא מכות פרק ג, הלכה ז: המטמא את הכהן וכו'. (31) כשהמת באוהל.

הפכה לבדו ואין עמו אחר, ואפילו קרא שם בדרך ואין לו
 עונה; אבל אם קרא אחרים עונים אותו - אין זה מת
 מצוה, אלא יקרא לאחרים ויבואו ויעסקו בו⁴⁴.
 ט. היו כהן ונזיר מהלכין בדרך ופגעו במת מצוה - יתעסק
 בו הנזיר, לפי שאין קדשתו קדשת עולם⁴⁵, ואל יטמא בו
 הכהן, אף על פי שהוא כהן הדיוט. הנה כהן גדול וכהן
 הדיוט - יטמא ההדיוט⁴⁶. וכל הקודם את חברו במעלה -
 מתאחר בטמאה⁴⁷. וסגן⁴⁸ עם משוח מלחמה⁴⁹ שפגעו במת
 מצוה - יטמא משוח מלחמה, ואל יטמא הסגן⁵⁰.
 י. נשיא⁵¹ שמת - הפל מטמאין לו, אפילו כהנים. עשאוהו
 כמת מצוה לכל, מפני שהפל חביב כבכודו⁵². וכן הפל
 אוננין עליו⁵³.

שנאמר: ועל כל נפשת מת לא יבא³². הא למדת, שהוא
 חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא³³. כיצד? נגע או נשא -
 לוקה אחת. נכנס לאהל וישב שם עד שמת עליו המת; או
 שנכנס לשדה³⁴ תכה ומגדל³⁵, ובא חברו ופרע³⁶ עליו גג
 השדה, שהרי טמאה וביאה באין פאחד - הרי זה לוקה
 שתיים: משום לא יבא ומשום לא יטמא³⁷.
 ז. נטמא מקדם³⁸ ואחר כך נכנס לאהל, אם התרו בו³⁹ -
 לוקה אף על הביאה⁴⁰.
 ח. כהן שפגע במת מצוה בדרך - הרי זה מטמא לו. אפילו
 כהן גדול חייב להטמא לו ולקברו⁴¹. ואי זהו מת מצוה?
 אחד מישראל שהיה משלף בדרך ואין לו קוברין. דבר⁴²
 זה הלכה מפי הקבלה⁴³. במה דברים אמורים? כשהיה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(32) בניגוד לכוהן הדיוט שלא הוזהר, אלא על "לא יטמא" בלבד. (33) משום "לא יטמא". (34) מרכבה עשויה כעין ארון.
 "שדה ושדות" (קהלת ב, ח) מפרש רש"י: "מרכבות נזיר, עגלות צב". (35) הסגור מסביב, ומפסיקים בינו ובין הטומאה.
 (36) סתר וגילה. (37) ומדובר, שסייע אף הוא להסיר הגג, והתרו בו שלא יסיר, כי אם לא כן אינו לוקה, שהרי לא עשה מעשה
 (נזיר מג, א ובתוספות שם דיבור המתחיל כגון שנכנס). ובהלכות נזירות פרק ה, הלכה י"ח מסיים רבינו: "אבל אם נכנס כדרכו,
 טומאתו קודמת לביאתו, שמאותו זמן שנכנס חוטמו או אצבעות רגליו נטמא (=שאוהל המת כאילו מלא טומאה הוא, וכאילו נגע
 חוטמו בטומאה), ואינו חייב משום ביאה עד שיבוא כולו", נמצא שהוא מחולל ועומד משום "לא יטמא" ואין איסור "לא יבוא"
 חל עליו. וכל זה ככה גדול, שהוזהר על "לא יבוא", אבל כהן הדיוט שנכנס לאוהל בשדה ופרעו עליו הגג, אינו חייב אלא אחת,
 שאינו מוזהר אלא על "לא יטמא" בלבד. (38) שנגע במת או נשא. (39) משום "לא יבוא". (40) שמאחר שפירש מהטומאה
 הקודמת לוקה גם על השנייה, כמבואר לעיל הלכה ד, לגבי כהן הדיוט, אלא, שבכוהן הדיוט צריך להתרות בו משום "לא יטמא",
 כי אם התרו בו משום "לא יבוא" לא ילקה, שאין הוא מוזהר עליו, ואין התראה מועילה, אם לא יזהירו אותו בלאו הראוי לו
 (רדב"ז), וראה בתוספות מועד קטן, ב, ב דיבור המתחיל משום מאי מתרינן. (41) משנה בנזיר מז, א. (42) בכתב יד תימן:
 ודבר. (43) שנתקבל למשה מסיני. וב"תורת כהנים" דרשו: "לנפש לא יטמא בעמיו (ויקרא כא, א) - בזמן שעמיו שם (=יש
 אנשים) אינו מיטמא, מיטמא הוא למת מצוה", ובנזיר שם עמוד ב דרשו: "ועל כל נפשות מת לא יבוא (שם, יא) - במה הכתוב
 מדבר? אי ברחוקים, קל וחומר הוא, ומה כהן הדיוט... אינו מיטמא לרחוקים, כהן גדול שאינו מיטמא לקרובים אינו דין... אלא
 בקרובים הכתוב מדבר, ולאביו הוא דאינו מיטמא, הא מיטמא הוא למת מצוה". (44) יבמות פט, ב "קורא ואחרים עונים אותו
 אין זה מת מצוה". (45) שסתם נזירות אינה אלא שלושים יום, ואפילו היה נזיר מן הבטן ונזירותו נזירות עולם - כנזירות שמשון
 - אין קדושתו אלא על ידי הנזיר אביו, בניגוד לכוהן הדיוט, שקדושתו באה לו מאביו (רדב"ז), ובירושלמי נזיר פרק ז, הלכה א
 אמרו "הגע עצמך, שהקדישו אביו מרחם? זו תורה וזו אינו תורה" - קדושת כהן מפורשת בתורה, והדרת נזיר על ידי אביו, אינה
 אלא הלכה מפי הקבלה. וראה הלכות נזירות פרק ב, הלכה י"ג-יד. (46) נזיר מז, א, והשווה הלכות נזירות פרק ז, הלכה י"ג.
 (47) ובהלכות כלי המקדש פרק ד, הלכה י"ט מונה רבינו שמונה מעלות ככהנים: כהן גדול המשוח קודם למרובה בגדים, ומרובה
 בגדים קודם למשוח שעבר מחמת קרי, והעובר מחמת קרי קודם לעובר מחמת מום, וזה קודם לכוהן משוח מלחמה, וזה קודם
 לסגן וסגן קודם לקהן [כן כתב רבינו גם בפירוש המשניות (בשקלים פרק ה משנה ב)]. אבל זה אינו בהוריות שם ולמדו רבינו
 גם ממה שאמרו בירושלמי שקלים פרק ה הלכה ב, שאמרכל נותן לקתליקון וקתליקון נותן לכוהן גדול, הרי שקתליקון קודם
 לאמרכל. והוא בין הסגן לאמרכל, וזה - לאמרכל, וזה - לגובר, וזה - לראש משמר, וזה - לראש בית אב, וזה קודם לכוהן הדיוט
 משאר הכהנים. (48) שממנים אותו תחת הכהן הגדול, כמו המשנה למלך, והוא הנקרא סגן וגם ממונה, ועומד לימין הכהן הגדול
 תמיד (שם הלכה ט"ז). (49) שמושחים אותו בשמן המשחה, וממנים אותו לדבר אל העם בשעת המלחמה, ראה דברים כ, ב-ד,
 ולקמן הלכות מלכים פרק ז, הלכה א. (50) שהסגן ראוי לעבודת יום הכיפורים, שאם יארע פסול ככהן הגדול נכנס הסגן ומשמש
 תחתיו, ואילו משוח מלחמה עיקר מינויו אינו אלא למלחמה (נזיר מז, ב ובתוספות שם דיבור המתחיל משוח מלחמה). (51) ראש
 הסנהדרין, וכדברי רבינו בהלכות סנהדרין פרק א, הלכה ג: "הוא ראש הישיבה והוא שקוראים אותו החכמים נשיא בכל מקום".
 (52) פסחים ע, ב "דמית נשיא" ומפרש רש"י: ומצוה לכל ישראל להתעסק בו. ובירושלמי נזיר פרק ז, הלכה א אמרו: כשנפטר
 רבי יהודה הנשיא, הכריז רבי ינאי: "אין כהונה היום". ואפילו על אחותו של נשיא שנפטרה אמרו שם: "במיתתם עשו אותם כמת
 מצוה", לפי שאין כבוד הנשיא ביורשים וקרובים בלבד, אלא בכל אדם, שכולם כקרוביו (כסף משנה). ובכתובות קג, ב שנינו:
 "אותו היום שמת רבי בטלה קדושה" ומפרש רבי חיים כהן בתוספות שם, שהכוונה לקדושת כהונה, והיה אומר: "אלמלי הייתי
 כשנפטר רבינו תם הייתי מיטמא לו". (53) שביום מיתתו עד לקבורתו אין אוכלים בשר ולא שותים יין, כדין האונן המבואר לקמן
 פרק ד, הלכה ו. ובירושלמי שם, בקשר לתלמידים כהנים שנטמאו לרבם, ואכלו בשר ושתו יין, התפלא רבי חמא ואמר: "אם
 אבלים אתם למה אכלתם בשר ושתיתם יין"? ואמרו בירושלמי חגיגה פרק ב, הלכה ג: "דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננים
 והקריבו למחר".

1 יא. בנות אהרן לא הִזְהִירוּ עַל טְמֵאת מֵת. שְׁנֵאֲמַר: אָמַר
2 אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן - וְלֹא בָנוֹת אֶהֱרֹן.⁵⁴ וְכֵן הִחְלִילִים⁵⁵
3 מִתְרִין לְהִטְמָא. שְׁנֵאֲמַר: בְּנֵי אֶהֱרֹן - עַד שִׁיְהִיו בְּכַהֲנוֹם.⁵⁶
4 יב. כֹּהֵן קָטָן - הָרִי הַגְּדוֹלִים מְזַהְרִים שְׁלֹא יִטְמְאוּהוּ.⁵⁷ וְאִם
5 כָּא לְהִטְמָא מַעֲצָמו - אֵין בֵּית דִּין מְצִוִּין עָלָיו לְהַפְרִישׁוֹ.⁵⁸
6 אָבֵל אָבִיו צָרִיף לְחַנְכוּ בְּקִדְשָׁה.⁵⁹
7 יג. מֵת תּוֹפֵשׁ אַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלוּ לְטַמְאָה.⁶⁰ וְכֵן כֹּהֵן שֹׁנֵכֵס
8 לְתוֹף אַרְבַּע אַמּוֹת - מִפִּין אוֹתוֹ מִכֶּת מְרֻדוֹת. וְכֵן אִם נִכְנֵס
9 לְבֵית הַפָּרֶס,⁶¹ או יֵצֵא חוּצָה לְאַרְץ⁶², או שֶׁנִּטְמָא בְּדָם
10 תְּבוּסָה⁶³, או בְּגוֹלָל וּבְדוּפָק⁶⁴ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - מִפִּין אוֹתוֹ
11 מִכֶּת מְרֻדוֹת, מִפִּין שֶׁהֵן אֲבוֹת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנו
12 בְּהִלְכוֹת טְמֵאת מֵת⁶⁵. אָבֵל אִם נִכְנֵס לְבֵית הַקְּבָרוֹת - לוֹקָה
13 מִן הַתּוֹרָה.⁶⁶
14 יד. מֵתָר לִכְהֵן לְהִטְמָא בְּבֵית הַפָּרֶס או בְּחוּצָה לְאַרְץ
15 לְדַבֵּר מִצְוָה, בְּזִמְנָן שֶׁאֵין שָׁם דֶּרֶךְ אֶלָּא הִיא. בְּגוֹן שֶׁהִלָּף
16 לְשֹׂא אִשָּׁה או לְלַמֵּד תּוֹרָה.⁶⁷ אָף עַל פִּי שִׁישׁ שָׁם מִי
17 שֶׁיִּלְמְדוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - לֹא מִן הַכֹּל אָדָם זֹכֶה לְלַמֵּד.
18 וְכֵן מִטְמָא בְּטַמְאָה מִדְּבָרֵיהֶם לְכַבּוֹד הַבְּרִיחָה.⁶⁸ כִּיצַד?
19 אָבֵל שֶׁהִלָּף בְּבֵית הַפָּרֶס - הַכֹּל הוֹלְכִין אַחֲרָיו שָׁם לְנַחֲמוֹ.

פרק רביעי

20 וְכֵן מְדַלְגִּין⁶⁹ עַל גְּבֵי אַרְנוֹת שֶׁל מֵתִים לְקִרְאת מַלְכֵי
21 יִשְׂרָאֵל.⁷⁰ וְאַפְלוּ מַלְכֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, כְּדִי לְהַבְחִין בֵּינֵם
22 לְבֵין מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כְּשִׁיחֹזֵר בְּכוֹזֵן לְמִקּוֹמָן.⁷¹ וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא
23 בָּזֶה. וְכֵן מִטְמָא בְּטַמְאָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם לְדוֹן עִם הָעוֹבְדֵי
24 כּוֹכָבִים וְלַעֲרַר⁷² עֲמָהֶן, מִפִּין שֶׁהוּא מַצִּיל מִיָּדָם.⁷³ וְכֵן
25 כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.⁷⁴
26 **פרק רביעי**
27 א. מִנְהַג יִשְׂרָאֵל בְּמֵתִים וּבְקַבּוּרָה כִּף הוּא: מֵאֲמָצִין עֵינָיו
28 שֶׁל מֵת. וְאִם נִפְתַּח פִּיו - קוֹשְׁרִין אֶת לְחָיו. וּפּוֹקְקִין אֶת
29 נִקְבֵי אַחֵר שֶׁמְדִיחִין אוֹתוֹ. וְסָכִין אוֹתוֹ בְּמִינֵי בִשְׁמִים.
30 וְגוֹזִזִין שְׁעָרוֹ. וּמַלְבִּישִׁין אוֹתוֹ תְּכָרִיכִין תְּפוּרִין בַּחוּט שֶׁל
31 פֶּשֶׁתֶן לְבָנִים. וְלֹא יִהְיוּ דְמִיָּהֶן יָגָרִים. וְנִתְּנוּ חֲכָמִים בְּסוּדָר
32 שְׁוֶה זֶוֶז, שְׁלֹא לְבִישׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ. וּמִכַּסִּין כְּפִי הַמֵּת,
33 שְׁלֹא לְבִישׁ אֶת הָעֵנִיִּים שֶׁפְּנֵיהֶם מְשֻׁחָרִין בְּרַעֲב.
34 ב. וְאַסוּר לְקַבֵּר בְּתְכָרִיכִין שֶׁל מָשִׁי וּבְגָדִים הַמְּזַהְכִּין
35 הַרְקוּמִין, אֶפְלוּ לְנִשְׂיָא שֶׁכִּיּוֹצֵא; שְׁוֶהוּ גִסְתוֹת הָרוּחַ,
36 וְהַשְׁחָתָה, וּמַעֲשֵׂה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וְסוֹכְלִין אֶת הַמֵּת עַל
37 הַכֶּתֶף עַד בֵּית הַקְּבָרוֹת.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

54 קידושין לה, ב. 55) שנוולדו מגרושה לכהן. 56) השווה הלכות איסורי ביאה פרק י"ט, הלכה י': "אבל חלל... הרי הוא כזר... ומיטמא למתים, שנאמר: אמור אל הכהנים בני אהרן - אף על פי שהם בני אהרן, עד שיהיו בכיהונם", ומקורו ב"תורת כהנים" שם: "בני אהרן, יכול חללים? תלמוד לומר: הכהנים, יצאו חללים, ומניין לרבות בעלי מומים, תלמוד לומר בני אהרן", שהרי הם בכיהונם לעניין אכילת קדשים, ככתוב בויקרא כא, כב, בניגוד לחלל שאסור באכילת קדשים, שהרי הוא "כזר לכל דבר" (הלכות תרומות פרק ו, הלכה ז, וכן בהלכות איסורי ביאה שם). וראה הלכות מעשה הקרבנות פרק י"א, הלכה ח. 57) יבמות קיד, א שנאמר: "ואמרת אליהם" - להזהיר גדולים על הקטנים, שלא יטמאוהו בידים, כמבואר שם. 58) כלל הוא: קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווה להפרישו (שם). והשווה הלכות מאכלות אסורות פרק י"ז, הלכה כ"ז. 59) בקדושת כהונה וכן בקדושת כל המצוות, משום שנאמר (משלי כב, ו): חנוך לנער על פי דרכו, וכדברי רבינו שם הלכה כ"ח. 60) מדבריהם. כדי שלא יתרגלו אוכלי טהרות להתקרב לו, ויסברו שלא האהילו, ויש לחוש שמא יפשוטו יד ויאהילו ולא ירגישו (סוטה מד, א וברש"י), והשווה הלכות קריאת שמע פרק ג, הלכה ב. והוא הדין לקבר שתופס ארבע אמות, אם לא עשו מחיצות סביבותיו להיכר, כמבואר בסוטה שם (רדב"ז). וראה ברש"י לבבא בתרא יב, א דיבור המתחיל פרץ. 61) שדה שנחרש בה קבר ואבדו עצמות בעפרה, והיא מטמאה מאה אמות מהקבר לכל רוח, שמא התגלגלה עצם כשעורה על ידי החרישה (אהלות פרק י"ז, משנה א). 62) שגזרו טומאה על גושא ועל אווירה (שבת טו, ב והלכות טומאת מת פרק י"א, הלכה י"א). 63) לשון תערובת. שזב דם מהגוף בשעת מיתה מקצת רביעית מחיים (=שאינה מטמאה) והשאר לאחר מיתה (אהלות פרק ב, משנה ב). 64) גולל - אבן גדולה, שסותמים בה פי הקבר מלמעלה; דופק - שתי אבנים גדולות מזה ומזה, שהגולל נשען עליהן, ונקראו כך, על שהן דוחקות ודופקות המת סביב, מלשון "ודפקום יום אחד" (אהלות פרק ב, משנה ד). 65) פרק ב, הלכה י"ג-ט"ז. 66) שהרי הוא מאהיל על הקבר, והקבר מטמא באוהל, ככתוב (במדבר יט, טז) "או במת... או בקבר" וראה הלכות טומאת מת פרק ב, הלכה טו. וכתב הרדב"ז: אין זה אלא כשאין שם דרך להיכנס אלא על הקברות, אבל אם יש דרך להיכנס לבית הקברות ולא יאהיל על הקבר ממש, אינו לוקה דין תורה, ואם עבר בתוך ארבע אמותיו לוקה מדבריהם, ומחוץ לארבע אמותיו לא נטמא כלל. 67) עבודה זרה יג, א "מעשה ביוסף הכהן שהלך לצידן ללמוד תורה", וכתבו התוספות שם דיבור המתחיל ללמוד תורה, שאינו מותר לצאת לחוץ-לארץ, אלא כשדעתו לחזור לארץ-ישראל, אבל אם אין דעתו לחזור הרי אמרו (כתובות קיא, א): "אם אחיו של זה (היבם) נשא גויה ומת (שהלך מארץ ישראל לחוץ-לארץ, וכאילו נשא גויה), ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו"? וכן בהלכות מלכים פרק ה, הלכה ט. 68) ברכות יט, ב שגדול כבוד הבריות ודוחה לא תעשה של דבריהם. 69) קופצים ודורכים, ורש"י שם מפרש: מדלגים מארון לארון. 70) לקבל פניהם ולראות בכבודם. 71) כלשון הגמרא שם: "שאם יזכה יבחין" ומפרש רש"י (שם ט, ב) "שאם יזכה לעולם הבא, לראות גדולתם של ישראל, יבחין כמה הרבה גדולתם יותר על האומות עכשיו". וטומאת ארון אינה אלא מדבריהם, כי דבר תורה אוהל שיש בו חלל טפח חוצץ בפני הטומאה, ושארין בו חלל טפח אינו חוצץ, שנקראת "טומאה רצוצה" ובוקעת ועולה. ורוב ארונות יש בהם חלל טפח, וגזרו על שיש בהם משום שאין בהם, ומשום כבוד מלכים לא גזרו חכמים (שם יט, ב). 72) להגש ערעור בבית משפטם על נכסים שמחזיק בהם הגוי והם שלו. 73) מציל את שלו, שגזלו ממנו, ולא לעשות סחורה בתחילה (עבודה זרה יג, א וכן בעירובין מז, א). 74) ראה שמחות פרק ד, הלכה כ"ה: "לדיני ממונות ולדיני נפשות, לקדש את החודש, ולעבר את השנה". 1) מתבאר בו מנהג ישראל במתים ובקבורה. שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבר. דין מי שמתו מוטל לפניו ועדיין לא

פרק חמישי

א. אלו דברים שהאבל אסור בהן ביום ראשון מן התורה, ובשאר ימים מדבריהם: אסור לספור, ולכבס, ולרחץ, ולסוּף, ולשמש מטתו, ולנעל את הסנדל, ולעשות מלאכה, ולקרות בדברי תורה, ולקוף את המטה, ולפרע את ראשו, ולשאל שלום. הכל אחד עשר דבר.

ב. ומנין שהאבל אסור בתספורת? שהרי הזהיר בני אהרן: ראשיכם אל תפרעו. מפלל שכל המתאבל אסור לספור, שער, אלא מגדל פרע. וכשם שאסור לגלח שער ראשו, כך אסור לגלח שער זקנו וכל שער שיש בו. אחד המגלח ואחד המתגלח. היה מגלח ושמע שמע אביו - משלים תגלחת שער. אחד המגלח ואחד המתגלח. וכן אסור לגלח שפה, ולטל צפרניו בכלי; אבל בשני, או שנוטל צפרן בצפרן - מתר.

ג. ומנין שהאבל אסור לכבס בגדיו ולרחץ גופו ולסוּף? שנאמר: התאבלי נא ולבשי בגדי אבל ואל תסוכי שמן. ורחיצה בכלל סיכה, שהרחיצה קודמת לסיכה, שנאמר: ורחצת וסכת. וכשם שאכל אסור בכבוס בגדים, כך אסור ללבש פלים לבנים חדשים ומגהצין.

ד. אסור לסוּף מקצת גופו ככל גופו. ואם להעביר את הזהמה - מתר. וכן אסור ברחיצת מקצת גופו בחמין; אבל בצונן - רוחץ פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו.

ה. מנין לאכל שאסור בתשמיש המטה? שנאמר: וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה וישכב עמה. מפלל שהיה אסור מקדם. וכן לא ישא האכל אשה, ולא תנשא אשה, אף על פי שאין משמשים מטתו. ומתיר להתיחד עם אשתו, ואף על פי שהוא אסור בתשמיש המטה.

ו. מנין שהאבל אסור בנעילת הסנדל? שהרי נאמר ליהוואל: ונעליך תשים ברגליך. מפלל שכל העם אסורין. היה בא בדרך - נועל והולך; וכשיכנס במדינה - חולץ מנעליו.

ז. רמז לאכל שאסור בעשית מלאכה, זה שנאמר: והפכתי חגיכם לאכל. מה חג אסור בעשית מלאכה, אף אבל אסור בעשית מלאכה. וכשם שהוא אסור בעשית מלאכה, כך הוא אסור לשא ולתן בסחורה, ולילף ממדינה למדינה בסחורה.

ח. כל שלשה ימים הראשונים אסור בעשית מלאכה אפלו היה עני המתפרנס מן הצדקה. מפאן ואילף, אם היה עני - עושה בצנעה בתוך ביתו, והאשה טוה כפלה בתוך ביתה. שני אחים או שני שתפין שהיו פתונות אחת, וארע אבל לאחד מהן - נועל את החנות כל שבעה.

י. אפלו דברים שמתר לעשותן בחלו של מועד - אסור לאכל לעשותן בידו בימי אבלו; אבל אחרים עושים לו.

ג. ונושאי המטה אסורין בנעילת הסנדל, שמא תפסק רצועה מסנדלו של אחד מהן, ונמצא מתעכב מן המצוה.

ד. וחופרין בעפר מערות, ועושין כוף בצד המערה, וקוברין אותו בו ופניו למעלה, ומחזירין העפר והאבנים עליו. ויש להן לקבר בארון של עץ. והמלוין אותו אומרים לו: לך בשלום. שנאמר: ואתה תבוא אל אבתיך בשלום. ומצינין את כל בית הקברות, ובונים נפש על הקבר. והצדיקים אין בונים להם נפש על קברותיהם, שדבריהם הם זכרונם. ולא יפנה אדם לבקר הקברות.

ה. הגויס - הרי הוא כחי לכל דבר. אין קושרין לחייו, ואין פוקקין נקביו, ואין מניחין כלי מתכות וכלי מקר על טבורו שלא יתפח, ולא סכין אותו, ולא מדיחין אותו, ולא מטילין אותו על החל ולא על המלח, עד שעה שימות. והנוגע בו - הרי זה שופך דמים. למה זה דומה? לגר שמתפטף, כיון שיגע בו אדם יכבה. וכל המאמץ עניו עם יציאת נפש - הרי זה שופך דמים; אלא ישא מעט, שמא נתעלה. וכן אין קורעין עליו, ולא חולצין כתר, ולא מספירין, ולא מכניסין עמו ארון ותכריכין בבית עד שימות.

ו. מי שמתו מטל לפניו - אוכל בבית אחר. אין לו בית אחר - עושה מחיצה ואוכל. אין לו דבר לעשות מחיצה - מחזיר פניו ואוכל. ובין כף ובין כף אינו מסב ואוכל, ולא אוכל בפשר ולא שותה יין. ואינו מברך ואינו מוזהב, ואין מברכין עליו ואין מוזהבין עליו. ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומתפללין ומכל מצות האמורות בתורה. בשבת - מסב, ואוכל בפשר ושותה יין, ומברך ומוזהב, ומברכין עליו ומוזהבין עליו. וחובב בכל מצות האמורות בתורה, חוץ מתשמיש המטה. נקבר המת - הרי זה מתר לאכל בפשר ולשתות יין מעט, כדי לשרות אכילה שבמעיו, אבל לא לרוות.

ז. אין משהין את המת, אלא מדחין מטתו מיד. וכל המדחה מטתו - הרי זה משבח. ועל אביו ועל אמו - הרי זה מגנה.

ח. היה ערב שבת או ערב יום טוב, או שהיו גשמים מולפין על המטה - מתר; שלא מהר אלא לכבוד אביו ואמו. וכל המלין את מתו - עובר בלא תעשה, אלא אם כן הליו לכבודו ולהשלים צרכיו.

ט. האכל ביום ראשון בלבד - אסור להניח תפלין ולאכל משלו, וחובב לישב על מטה כפניה. ובשאר ימי האבל - מתר לו לאכל משלו, ולישב על גבי מפץ או קרע, ומניח תפלין. ומנין שהוא אסור ביום ראשון להניח תפלין? שהרי נאמר ליהוואל: פארך חבוש עליך. מפלל שכל העם אסורין. ונאמר לו: ולחם אנשים לא תאכל. מפלל שכל העם אוכלין משל אחרים ביום ראשון, ואסורין לאכל משל עצמן.

1 פיצד? היו זיתיו להפך, וכדיו לגוף, ופשתנו לעלות מן
2 המשנה, וצמרו מן הירנה - שוכר אחרים לעשות לו כדי
3 שלא יאבדו. ומרבצין לו שדה משתגיע עונת המים.
4 יא. האריסין והחכירין שלו והקבלנין - הרי אלו יעשו
5 כדרך. אבל החמרים והגמלים בבהמות שלו והספנים
6 בספינה שלו - הרי אלו לא יעשו. ואם היו מחכרים או
7 משכרים מקדם לזמן קצוב - הרי אלו יעשו.
8 יב. שכיר יום, אפלו בעיר אחרת - לא יעשה לו.
9 יג. האבל שהיתה מלאכת אחרים בידו, בין בקבלנות בין
10 שאינה בקבלנות - לא יעשה. היתה מלאכתו ביד אחרים:
11 בביתו - לא יעשו, בבית אחר - עושין.
12 יד. היה לו דין עם אדם - אינו תובעו כל שבעת ימי האבלות.
13 ואם היה דבר אבד - עושה שליח. כזה הורו הגאונים.
14 טו. מניין שהאבל אסור בדברי תורה? שהרי נאמר
15 ליחזקאל: האנק דם.
16 טז. אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות
17 במשנה ובמדרש ובהלכות. ואם היו רבים צריכין לו -
18 מתר. ובלבד שלא יעמיד תרגמן; אלא ילחש לאחר בצדו,
19 וזה שפצדו אומר לתרגמן, והתרגמן משמיע לרבים.
20 יז. ומניין שאין האבל יושב על המטה? שנאמר: ויקם
21 המלך ויקרע את בגדיו וישכב ארצה.
22 יח. וחיב לכפות המטה כל שבעה. ולא משתו בלבד הוא
23 כופה, אלא כל המטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה.
24 אפלו עשר מטות בעשרה בתים ובעשר עירות - חיב לכפות
25 את כלן. ואפלו חמשה אחים, ומת אחד מהן - כלן כופין
26 את מטותיהן. המטה המיוחדת לכלים או למעות - אינו
27 צריך לכפותה. דרגש - אינו צריך לכפותו, אלא מתיר את
28 קרביטיו והוא נופל מאליו. מטה שנקליטיה יוצאין ממנה,
29 שהרי אי אפשר להפכה - זוקפה ודי. הפך כל מטותיו,
30 והיה הוא ישן על גבי מטות אחרים, או על גבי כסא, או
31 על גבי ארון, או על גבי קרקע - לא יצא ידי חובתו, אלא
32 ישן על גבי המטה הכפוי.
33 יט. מניין לאבל שאסור בפריעת הראש? שהרי נאמר

34 ליחזקאל: לא תעטה על שפם. מכלל ששאר האבלים חייבין
35 בעטיפת הראש. והסודר שמכסה בו ראשו עוטה מקצתו
36 מעט על פיו. שנאמר: ועל שפם יעטה, ואנקלוס תרגם:
37 כפאלא יתעטף.
38 כ. ומניין שהאבל אסור בשאלת שלום? שנאמר: האנק דם.
39 כל שלשה ימים הראשונים, מי שנתן לו שלום - אין מחזיר
40 לו, אלא מודיעו שהוא אבל; ומשלשה ועד שבעה, מי
41 ששאל בשלמו - מחזיר לו שלום; ומשבעה ועד שלשים -
42 שואל בשלום אחרים, אבל אחרים אין שואלין בשלמו עד
43 לאחר שלשים. ועל אביו ועל אמו - אין שואלין בשלמו
44 עד לאחר שנים עשר חדש. אם בשאלת שלום נאסר האבל,
45 קל וחמור שהוא אסור להרבות דברים ולשחק; שנאמר: דם.
46 ולא יאחז תינוק בידו, שלא יביאנו לידי שחוק. ולא יכנס
47 למקום שמחה, כגון בתי המשתאות וכיוצא בהן.

יום רביעי י"ז אדר ב' ה'תשע"א

פרק ששי

49
50 א. מדברי סופרים, שהיה האבל נוהג במקצת דברי אבלות
51 כל שלשים יום. ומניין סמכו חכמים לשלשים יום? שנאמר:
52 וכתתה את אביה ואת אמה ירח ימים². מכלל שהאבל
53 מצטער כל שלשים יום.³
54 ב. ואלו דברים שהאבל אסור בהן כל שלשים יום: אסור
55 בתספורת, ובגהוץ, ובנשוואין, ובשמחת מרעות,⁴ ולילך
56 בסחורה ממדינה למדינה⁵. הכל חמשה דברים.⁶
57 ג. בתספורת פיצד? כשם שאסור לספור כל שער גופו או
58 לגלח שפמו או לקץ צפרניו בכלי כל שבעה⁷, כך אסור כל
59 שלשים יום⁸. כמה דברים אומרים? באיש; אבל באשה -
60 מתרת בנטילת שער לאחר שבעה. והאיש - עד שלשים
61 יום. ועל אביו ועל אמו - חיב לגדל שער עד שישלח
62 פרע⁹, או עד שיגער בו חבריו¹⁰.
63 ד. וכן אסור ללבש פלים לבנים חדשים ומגהצין¹¹ כל
64 שלשים יום¹². אחד האיש ואחד האשה. היו צבועין ומגהצין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מהם - מה דין חנותם המשותפת. שאילת שלום לאבל מהתחלת ימי אבלו, עד תום י"ב חודש לאבל אביו ואמו. (1) הדברים
שהאבל אסור בהם כל שלושים יום - מדברי סופרים. אבל על אשתו שמתה, מה דינו לעניין נישואין. מי שהוריו צלובים בעיר,
המותר לו לשכון באותה העיר. שמקצת היום ככולו, בין לגזירת שבעה, בין לגזירת שלושים. (2) וביבמות מ, ב אמרו: "ירח -
שלושים יום". (3) לדעת הרדב"ז מקור דרש זה בירושלמי, אולם גדולי האחרונים מעירים, שלא מצאו דרש כזה בירושלמי שלפנינו
(ראה תורה תמימה לפסוק זה, ועוד) ובירושלמי מועד קטן פרק ג, הלכה ה דרשו: "ויתמו ימי בכי אבל משה, ימי - שבעה; בכי
- שנים; אבל - שלושים". ובבבלי מועד קטן יט, ב אמרו: מניין לתספורת שאסורה כל שלושים יום? למד גזירה שווה פרע פרע
מנזיר, נאמר באבל: ראשיכם אל תפרעו, ונאמר בנזיר: גדל פרע שער ראשו, מה להלן שלושים, אף כאן שלושים. (4) סעודה
שרעים ואהובים עושים זה לזה (מועד קטן כב, ב), ראה לעיל פרק ה, הלכה ב. (5) מעיר לעיר. (6) וכולם מתבארים והולכים
בפרק זה. (7) ראה לעיל פרק ה, הלכה ב. (8) מועד קטן שם. (9) גידול שיער הרבה מאוד. (10) שכבר גידל פרע יותר מדאי
(מועד קטן כב, ב), אלא ששם הנוסח: "על אביו ואמו עד שיגער בו חבריו" ובירושלמי שם פרק ג, הלכה ח הנוסח כדברי רבינו.
ולדעת הרדב"ז יש טעות בדברי רבינו והנוסח הנכון הוא: "עד שישלח פרע ויגער בו חבריו" ולדעתו כן הוא הנוסח גם בירושלמי
הנ"ל. וכתב הכסף משנה: גזרת חביריו אינה מועילה אלא לאחר שלושים יום, אבל אם גערו בו בתוך שלושים, אינה כלום.
(11) מוחלקים יפה במגהץ, ראה בר"ן לתענית כט, ב, שהגהוץ אינו מכוון לליבוץ הבגד, אלא על האבן שמעבירים עליו, כשמכבישים
אותו, שעל ידי כן הוא מחזירו לחידושו. (12) מועד קטן כג, א.

- 1 - מתריץ¹³. וכן אם לא היו חדשים, אף על פי שהן לבנים
- 2 ומגהצין - מתריץ¹⁴. וכלי פשתן - אין בהן משום גהוץ¹⁵.
- 3 ולאחר שלשים יום - מתר בגהוץ אפילו על אביו ועל אמו¹⁶.
- 4 ה. בנשואין כיצד? אסור לשא אשה¹⁷ כל שלשים יום¹⁸.
- 5 ומתן לארשה¹⁹ אפילו ביום המיתה²⁰. ומי שמתה אשתו:
- 6 אם כבר קיים מצות פריה ורביה²¹, ויש לו מי שישמשנו,
- 7 ואין לו בנים קטנים - הרי זה אסור לשא אשה אחרת
- 8 עד שיעברו עליו שלשה רגלים²²; ואכל מי שלא קיים
- 9 מצות פריה ורביה, או שקיים ויש לו בנים קטנים²³, או
- 10 שאין לו מי שישמשנו²⁴ - הרי זה מתן לארשה ולכנס
- 11 מיד, ואסור לו לבוא עליה עד שלשים יום²⁵. וכן האשה
- 12 שהיתה אכלה²⁶ - לא תפעל עד שלשים יום²⁷.
- ו. שמחת מרעות שהיה חייב לפרע אותה מיד²⁸ - מתן
- לעשותה מיד לאחר שבעה²⁹. אבל אם אינו חייב לפרעה³⁰
- 15 - אסור להפנס לה עד שלשים יום³¹.
- ז. במה דברים אמורים? בשאר כל מתים; אבל על אביו
- ועל אמו, בין כף ובין כף³² - לא יפנס לשמחת מרעות עד
- 18 שנים עשר חדש³³.
- ח. על כל המתים כלין - מתן לילך בסחורה לאחר
- שלשים³⁴; על אביו ועל אמו - עד שיגיעו בו חבריו
- 21 ויאמרו לו: לך עמנו³⁵.
- ט. על כל המתים כלין - רצה ממצע בעסקו³⁶, רצה אינו
- ממצע³⁷; על אביו ועל אמו - ממצע בעסקו³⁸.
- י. ההולך ממקום למקום³⁹: אם יכול למצט בעסקו⁴⁰ -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(13) שם, שאין הגיהוץ ניכר בהם כל כך. (14) שאין גיהוץ עומד זמן מרובה, כי לאחר זמן קצר הוא מתמעך. (15) כמו שאמרו (תענית כט, ב) לענין שבוע שחל בו תשעה באב: "כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ" ומפרש הרב"ז, משום שמתקלקלים מיד, והרא"ש שם פרק ד אות לב מפרש: לפי שאין מקפידים בהם על גיהוץ יפה, הואיל והם קרובים לבשר ומתלכלכים מיד מפני הזיעה. (16) הואיל ולא מצינו בתלמוד בבלי, שיחלקו בזה בין שאר קרובים, לאביו ואמו, כדרך שמחלקים בהם ביחס לשאר דברים, ראה מועד קטן כב, א ועמוד ב שהדגישו שם חילוקים רבים ביניהם לדברי אבילות שונים. וראוי להעיר שיירושלמי שם פרק ג, הלכה ח אמרו: "על כל המתים הוא אסור בגיהוץ עד שלושים; על אביו ואמו עד שנים עשר חודש" ורבינו סובר שהבבלי חולק על זה ועלינו לפסוק כמותו. ובירורה דעה סימן שפט סעיף ג כותב הרמ"א שנהגו איסור ללבוש בגד חדש על אביו ואמו כל י"ב חודש, ושם בסעיף א כותב הרמ"א שנהגים לא ללבוש בגד מכובס בתוך שלושים יום, אלא אם כן לובשו אדם אחר תחילה, ואחרי כן לובשו האבל, ואפילו במגוהץ מותר באופן זה (ש"ך שם סעיף קטן ג), ומקורו בתוספות מועד קטן כד, ב דיבור המתחיל ברכת אבלים. ובנוגע לבגד חדש, לאחר שלושים, הביא ה"בית יוסף" שם בשם ה"כלבו" שאם נותנו לאדם אחר ללבושו שניים או שלושה ימים מותר לאבל ללבושו, אפילו כשהוא מתאבל על אביו ואמו. (17) לכנסה לביתו. (18) מועד קטן כג, א. (19) לקדשה לו, ועדיין אינו כונסה לביתו עד לנישואין. (20) שם יקדמנה אחר ברחמים. וכמו שאמרו בירושלמי (כתובות פרק א, הלכה א): מותר לארס בתשעה באב, שלא יקדמנו אחר בתפילה. והשווה הלכות אישות פרק י, הלכה י"ד. ומדובר כאן, באירוסין בלא סעודה, אבל עם סעודה, אסור בתוך שלושים, שזוהי שמחה יתירה (כסף משנה וכן ביורה דעה סימן שצב סעיף א). (21) שיש לו בן ובת (הלכות אישות פרק ט"ו, הלכה ד). (22) מועד קטן שם. וכפירוש ה"נמוקי יוסף" שם: כדי שתשתכח ממנו ולא יזכור אותה כשיהיה עם השנייה. והוסיף ה"ז לורה דעה סימן שצב סעיף קטן ב, שעל ידי שמחת הרגלים הוא שוכח הראשונה. ומקורו ברא"ש שם פרק ג אות מח. וראה בתוספות שם דיבור המתחיל עד שיעברו: "כדי שישא אחרת, ואל יהא זכור מן הראשונה, שלא יהיו שתי דיעות במטה" וכו'. (23) ואין לו מי שיטפל בהם. (24) ירושלמי יבמות פרק ד, הלכה י"א. (25) מועד קטן שם: "מעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה בבית הקברות לכו ופרנסו את בני אחותך. ואף על פי כן לא בא עליה אלא לזמן מרובה" (=לאחר שלושים יום). ואף על פי שאסור לו לבעול בתוך שלושים - בכל זאת התירו למי שלא קיים מצוות פריה ורביה, לכנסה בתוך שלושים, כי אם לא תתיר לו, שמה תלך זו, ואחרי שיעברו שלושים יתעכב שוב, ולא ימצא אשה אחרת (רדב"ז). (26) על אחד משאר קרוביה חוץ מבעלה. (27) כלומר, בדרך כלל אסור לה להינשא בתוך שלושים לאבלה, אלא מפני צורך האיש, שאין לו בנים, או שיש לו בנים קטנים, ואין מי שיטפל בהם, התירו לה להינשא בתוך שלושים לאבלה, ובלבד שלא תיבעל עד לאחר שלושים, כי הבעילה היא שמחה יתירה, אבל אם היא אכלה על מות בעלה אסור לה אפילו להתארס עד תשעים יום, כדי להבחין בין זרע בעלה הראשון לזרע השני, כמבואר בהלכות גירושין פרק י"א, הלכה י"ח (על פי "לחם משנה"). אבל אין האשה צריכה להמתין אחרי מות בעלה שלוש רגלים כאיש, כי האשה ב"כל שהוא" נוח לה, ושוכחת אהבת בעלה הראשון לאחר שלושים יום (מרדכי, הובא בש"ך לורה דעה סימן שצב סעיף קטן ב). (28) שחייב לשלם לחבריו סעודה, כנגד מה שהאכילוהו קודם שנעשה אבל. (29) שאי אפשר לו, שלא לפרוע (מועד קטן כב, ב וברש"י). (30) אלא חבירו מזמין אותו לסעודה אצלו, כדי שבעתיד יערוך אף הוא סעודה כמותו. (31) שם. (32) אפילו כשהחייב לפרוע אותה מיד. (33) שם. ובירושלמי שם פרק ג, הלכה ח שנינו: "אם הייתה חבורת מצוה או קידוש החודש מותר", כלומר לסעודת מצווה מותר לו להיכנס לאחר שלושים, אפילו על אביו ואמו. ולפיכך נפסקה ההלכה ביורה דעה סימן שצא סעיף ב, שאם משיא האבל יתום ויתומה לשם שמים, ואם לא יאכל שם יתבטל המעשה, מותר לו להיכנס לאחר שלושים, אבל תוך שלושים אסור בכל סעודת מצוה שבעולם. וראה בתוספות שם דיבור המתחיל ולשמחת מריעות, שהכניסה למשתה בלא אכילה - מותרת, שאין שמחה בלא אכילה ושתייה. (34) ירושלמי מועד קטן פרק ג, הלכה ח, ומדובר שהולך לסחור למקום רחוק, ובשיירה גדולה, שיש בה פרסום גדול ודומה לשמחה, כי במשא ומתן רגיל מותר בו לאחר שבעה ימים. כמבואר לעיל פרק ה, הלכה ז, שדינה כעשיית מלאכה (כסף משנה). (35) ירושלמי שם. (36) במשאו ומתנו, כדרך שאמרו בתעניות ציבור על עצירת גשמים: "עברו אלו ולא נענו ממעטים במשא ומתן" ראה הלכות תעניות פרק ג, הלכה ח. (37) ולאחר שבעה ידובר כאן, שומרת בסחורה. (38) כל שלושים יום (מועד קטן כב, א). (39) לאחר שבעה והוא אבל על אביו ואמו. (40) לא לקנות הרבה דברים.

- 1 ימעט⁴¹; ואם לאו⁴² - יקנה צרכי הדרך⁴³ ודברים שיש בהן
2 חיי נפש.
3 יא. מי שהיה בעלה צלוב⁴⁴ בעיר, או אשתו צלובה, או
4 אביו ואמו - אסור לו לשפן באותה העיר עד שיקלה
5 הפשור⁴⁵. ואם היתה עיר גדולה פאנטוכיא⁴⁶ - יש לו לשפן
6 בצד האחר שאינן צלובין בו⁴⁷.
7 יב. יום שביעי - מקצתו ככלו⁴⁸, והוא עולה לכאן ולכאן⁴⁹.
8 ולפיכך מתר לכבס ולרחץ ולעשות שאר הדברים ביום
9 שביעי⁵⁰. וכן יום שלשים - מקצתו ככלו, ומתר לספר
10 ולגהץ ביום שלשים⁵¹.
11 יג. מי שתכפוהו אכליו⁵² והכביד שעריו⁵³ - מקל בתער,
12 לא במספרים⁵⁴. ומכבס כסותו במים, אבל לא בנתר⁵⁵ ולא
13 בחול⁵⁶. ורוחץ כל גופו בצונן, אבל לא בחמין⁵⁷. וכן מי
14 שתכפוהו אכליו ובא ממדינת הים⁵⁸ ומבית השביה⁵⁹, או
15 שיצא מבית האסורים, או שהיה מנדה⁶⁰ והתר, או שהיה
16 מדר ונשאל על נדרו והתר⁶¹, וכל היוצא מטמא לטהרה⁶²
17 - הרי אלו מגלחין בימי אבלם⁶³; הואיל ותכבסם אבל אחר
18 אבל ולא מצאו פנאי⁶⁴.
19 פרק שביעי
20 א. מי שבאה לו שמועה שמת לו קרוב: אם בתוך שלשים
21 יום הגיעה השמועה, אפלו יום שלשים עצמו - הרי זו

- שמועה קרובה, וחיב לנהג שבועה ימי אבלות מיום
שהגיעה השמועה, וקורע. ומונה שלשים לאסור התספורת
עם שאר הדברים. כללו של דבר: יום שמועתו הקרובה -
פיוס הקבירה. אבל אם הגיעה לו השמועה אחר השלשים
יום - הרי זו שמועה רחוקה, ואינה נוהגת אלא יום אחד,
ואינו קורע. וכאלו יום השמועה הוא יום שביעי ויום
שלשים, ומקצת היום ככלו.
ב. כיצד מקצת היום ככלו? כיון שנהג אבלות שעה אחת
- פאלו נהג כל היום כלו. ומתר לנעל ולרוחץ ולסוף ולגלח
בשאר היום, וכן הוא מתר בכל הדברים.
ג. מי שבאה לו שמועה קרובה בתוך הרגל או ביום שבת,
ולאחר שבת או אחר הרגל נעשית רחוקה - עולה לו, ואינו
נוהג לאחר הרגל או לאחר השבת אלא יום אחד בלבד,
ומקצת היום ככלו, כמו שבארנו.
ד. מי שמת לו קרוב ולא ידע עד שבא: אם היה במקום
קרוב, שהוא מהלך עשרה פרסאות, שאפשר שיבוא ביום
אחד, אפלו בא ביום השביעי, אם מצא מנחמים אצל
גדול הבית, אף על פי שנוערו לעמד, הואיל ומצא
מנחמים - עולה לו, ומונה עמון תשלום שלשים יום;
ואם לא מצא מנחמים - מונה לעצמו. וכן אם היה במקום
רחוק, אפלו בא ביום שני - מונה לעצמו שבועה ושלשים
מיום שבא.

- (41) כמבואר בהלכה הקודמת באבל על אביו ואמו. (42) שאין לו מי שיקנה עבורו, ואם לא יקנה שם תחסר לו צידה לדרך.
(43) בכמות גדולה, שתספיק לו לכל הדרך, אף על פי שבביתו לא התיירו לו לקנות אלא כמויות מעטות בלבד (מועד קטן כז, א):
"יגלגל עימה"ן וכפירוש רבינו חננאל שם. (44) תלוי. "ותלית אותו על עץ" (דברים כא, כב) מתרגם אונקלוס: ותצלוו יתיה על
צליבא. ומדובר, שנתלה בידי מלכות האומות ואין בדינו לקברו (פרישה לטור יורה דעה סימן שמו). (45) שמחות פרק ב, הלכה
י"ג. "שארין הצורה ניכרת בעצמות", כלומר, שגורם לבזות המת, שיאמרו הרי אביו של זה צלוב, ואינו נוהג עליו אבלות אבל
משכלה הבשר אין מקום עוד להתאבל (רדב"ז). ולשון הר"ן למועד קטן סוף פרק ג: "עד שיהיה הבשר מעוכל לגמרי, - כיוון
שארין הצורה קיימת לא יזכרוהו לרעה עוד". (46) עיר עתיקה, קריית ממלכה בצפון סוריה. במדרש בראשית רבה פרשה כג
"אנטוכיא על שם אנטיוכוס". (47) ומתוך שאין אנשי צד זה מכירים באנשי הצד ההוא, לא יבוא לבזותו, שלא ידעו, שצלוו
פלוני הוא אביו של זה (שמחות שם). (48) שאחרי הנץ החמה נגמרה האבלות ומותר לו להתרחץ ולעשות מלאכה וכו'. אבל
מקצת ליל שביעי אינו ככל היום (רדב"ז וכן בתוספות מועד קטן כא, ב דיבור המתחיל אפילו). (49) לגמר ימי השבעה ולהתחלת
מניין השלושים, שאם קבר את מתו שבעה ימים קודם הרגל, הרי זה כאילו התחיל אבלות שלושים, ובטלה ממנו גזירת שלושים,
כמבואר לקמן פרק י, הלכה ה (מועד קטן יט, ב). (50) שכבר נגמרה גזירת שבעה. וכל זה מצד הדין, אבל היום "נהגו לאסור
רחיצה כל ל' יום... ואין לשנות המנהג, כי מנהג קדום הוא ונתייחד על פי ותיקין" (רמ"א ליורה דעה סימן שפא סעיף א, ומקורו
ב"הגהות מיימוניות" הלכות אבל פרק י אות ו). (51) מועד קטן שם. (52) באו עליו ברציפות, זה אחר זה, וטרם שקם מאבלו
הראשון, אירע לו אבל שני. (53) שלא יכול היה להסתפר בגמר השלושים לאבלו הראשון, שכבר תכפו האבל השני. (54) מוריד
משער ראשו ומספר ממנו קצת. והדבר ידוע, שהמספר מן השיער קצתו, אין דרכו בתער, ואי אפשר לגלחו כהוגן אלא בזוג של
מספריים (כסף משנה בשם הרמב"ן). (55) אחד ממלחי הנתן, הידוע בימי קדם, כחומר מנקה ומטהר, ככתוב (ירמיה ב, כב)
"אם תכבסי בנתר ותרכי לך בורית". (56) מועד קטן יז, ב ושם הנוסח: "ולא בנתר ולא באהל". אולם הרי"ף שם פרק ג גורס:
ולא בחול, וכן הגירסה בתענית יג, ב "ולא בנתר ולא בחול ולא באהל". (57) רי"ף למועד קטן שם. (58) שהיה טרוד שם
בסחורה ולא הספיק להתגלח עד אשר חזר לביתו, ותכפו כאן אבל אחר אבל. (59) ממחנה האויב. (60) והמנודה אסור בתספורת,
כמבואר בהלכות תלמוד תורה פרק ז, הלכה ד. (61) נדר שלא להסתפר ושאל לחכם והתיר לו את נדרו. (62) כגון, טמא מת או
בועל נידה, אין מי שיגלחם בימי טומאתם, שהרי מטמאים הם כל הנוגע בהם (שינויי נוסחאות למועד קטן פרק ג, משנה א). וראה
ב"מגיד משנה" להלכות יום טוב פרק ז, הלכה י"ט: "שהטמא אין לו להתקטש קודם הרגל". וראוי להעיר שבגזירה דעה סימן
שפט סעיף א מונה את כל אלה שלא יכלו להתגלח, ואילו "יוצא מטומאה לטהרה" אינו מונה עימהם. (63) כדרכם, בין בתער
בין במספריים. (64) לפני אבלם, שאנוסים או טרודים היו (מועד קטן יז, ב). והוא הדין שמותר להם לכבס את כסותם בימי אבלם
בנתר או בחול, כמבואר ביורה דעה סימן שפט סעיף א. וראה שם סימן שצ סעיף ג שמסתפרים אפילו בתוך שבעה כשם שמותר
להם לכבס בתוך שבעה לאבלם. (1) דין מי שבאה לו שמועה קרובה או רחוקה על מיתת קרובו. מת לו קרוב ולא ידע עד שבא,

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום חמישי י"ח אדר ב' – הלכות אבל קא

מתוך מהדורת וגשל

42 כִּתְפוּ וְזָרוּעוֹ, וְהוֹלֵךְ כֶּף לִפְנֵי הַמָּטָה. וְאַחַר שֵׁיבָר אָבִיו
43 וְאִמּוֹ - אֵינוֹ חֵיב לְחַלֵּץ.
44 ד. קוֹרְעִין לְקָטָן, מִפְּנֵי עֲגֻמַּת נֶפֶשׁ. וְחוֹלָה שָׁמַת לוֹ מֵת -
45 אֵין מְקַרְעִין לוֹ, וְלֹא מוֹדִיעִין לוֹ, שְׁלֹא תִטְרַף עָלָיו דַּעְתּוֹ.
46 וּמִשְׁתַּקֵּין אֶת הַנָּשִׁים מִפְּנֵיו.
47 ה. וְקוֹרֵעַ אָדָם עַל חֲמִיו וְעַל חֲמוּתוֹ, מִפְּנֵי כְבוֹד אִשְׁתּוֹ.
48 וְכֵן הָאִשָּׁה קוֹרַעַת עַל חֲמִיָּה וְעַל חֲמוּתָהּ, מִפְּנֵי כְבוֹד בַּעֲלָהּ.
49 ו. מִי שָׁאִין לוֹ חֲלוּק לְקָרֵעַ, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ חֲלוּק בְּתוֹךְ שִׁבְעָה
50 - קוֹרֵעַ; לְאַחַר שִׁבְעָה - אֵינוֹ קוֹרֵעַ. וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ,
51 אֲפִלּוּ לְאַחַר שִׁבְעָה - קוֹרֵעַ כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְכָל הַיּוֹצֵא
52 בִּבְגָד קְרוֹעַ לִפְנֵי מֵתִים, כְּלוּמַר שֶׁהוּא קָרַע עֵתָה עֲלֵיהֶן -
53 הָרִי זֶה גּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, וְזוֹלֵז בְּכָבוֹד הַחַיִּים וְהַמֵּתִים.
54 ז. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: הַשְׂאִילִנִי חֲלוּקָךְ וְאִבְכֶּךָ אֶת אָבִי שֶׁהוּא
55 חוֹלָה, וְהִלֵּךְ וּמִצָּאוּ שָׁמַת - קוֹרֵעַ וּמֵאָחָה, וּמִחֲזִיר לוֹ אֶת
56 חֲלוּקוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ דְּמֵי קָרְעוֹ. וְאִם לֹא הוֹדִיעֵנו שֶׁהוּא מִבְּכָר
57 לוֹ חוֹלָה - הָרִי זֶה לֹא יֵצֵעַ בּוֹ.
58 ח. מִי שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְנִתְעַלֵּף, וְסָבּוֹר שָׁמַת
59 וְקָרַע, וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ מֵת: אִם בְּתוֹךְ כְּדֵי דְבוּר - אֵינוֹ חוֹזֵר וְקוֹרֵעַ;
60 וְאִם לְאַחֲרַיִךְ כְּדֵי דְבוּר מֵת - חוֹזֵר וְקוֹרֵעַ קָרַע אַחֵר. וְכֵן מִי
61 שֶׁאָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו, וְקָרַע, וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ נִמְצָא שָׁמַת בְּנוֹ; אָמְרוּ
62 לוֹ מֵת לוֹ מֵת, וְכִסְבוֹר שֶׁאָבִיו וְקָרַע, וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ נִמְצָא בְּנוֹ:
63 אִם תּוֹךְ כְּדֵי דְבוּר נִזְדַּע לוֹ אֲמַתַּת הַדְּבָר - יֵצֵא יָדִי קְרִיעָה;
64 וְאִם לְאַחֲרַיִךְ דְבוּר - לֹא יֵצֵא, וְחֵיב לְקָרֵעַ קָרַע אַחֵר.
65 ט. מִי שֶׁמָּתוּ לוֹ מֵתִים הַרְבֵּה בְּאֶחָד - קוֹרֵעַ קָרַע אֶחָד
66 לְכֻלָּם. הֵיכָה בְּכָלֵן אָבִיו אוֹ אִמּוֹ - קוֹרֵעַ עַל כָּלֵן קָרַע אֶחָד,
67 וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ קָרַע אַחֵר.
68 י. מִי שֶׁמָּת לוֹ מֵת וְקָרַע עָלָיו, וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ מֵת לוֹ מֵת
69 אַחֵר: אִם בְּתוֹךְ שִׁבְעָה - קוֹרֵעַ קָרַע אַחֵר; וְאִם לְאַחֲרַיִךְ
70 שִׁבְעָה - מוֹסִיף עַל הַקָּרַע הָרִאשׁוֹן כָּל שֶׁהוּא. מֵת לוֹ מֵת
71 שְׁלִישִׁי אַחֵר שִׁבְעָה שָׁל שְׁנֵי - מוֹסִיף כָּל שֶׁהוּא. וְכֵן
72 מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ עַד טַבּוּרוֹ. הִגִּיעַ לְטַבּוּרוֹ - מִרְחִיק שְׁלֹשׁ
73 אַצְבָּעוֹת וְקוֹרֵעַ. נִתְמַלֵּא מִלִּפְנֵיו - מִחֲזִירוֹ לְאַחֲרָיו.
74 נִתְמַלֵּא מִלְּמַעְלָה - הוֹפְכּוֹ לְמַטָּה. אָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו,
75 וְקָרַע, וְאַחֲרַיִךְ שִׁבְעָה מֵת בְּנוֹ וְהוֹסִיף - מִתְאַחֶה הַתַּחְתּוֹן
76 וְלֹא הָעֲלִיּוֹן, כְּמוֹ שִׁיתְכַּבֵּר. אָמְרוּ לוֹ מֵת בְּנוֹ, וְקָרַע, וְאַחֲרַיִךְ
77 שִׁבְעָה מֵת אָבִיו - אֵינוֹ מוֹסִיף, אֲלֹא קוֹרֵעַ קָרַע אַחֵר;
78 שָׁאִין אָבִיו וְאִמּוֹ בְּתוֹסֶפֶת.

יום חמישי י"ח אדר ב' ה'תשע"א

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. כָּל הַקָּרָעִים שֶׁקוֹרֵעַ אָדָם עַל שְׂאָר קְרוֹכִיו - שׁוֹלֵל

1 ח. אָבִל בְּשִׁלְשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים - אֵינוֹ הוֹלֵךְ אֲפִלּוּ לְבֵית
2 אָבִל אַחֵר; מִכָּאֵן וְאֵילָף - הוֹלֵךְ. וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּמִקוֹם
3 הַמִּנְחָמִין, אֲלֹא בְּמִקוֹם הַמִּתְנַחֲמִין. וְלֹא יֵצֵא לְמִקוֹם אַחֵר
4 מִפֶּתַח בֵּיתוֹ כָּל שִׁבְתָּ הָרִאשׁוֹנָה. שְׁנִיָּה - יוֹצֵא, וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב
5 בְּמִקוֹמוֹ. שְׁלִישִׁית - יוֹשֵׁב בְּמִקוֹמוֹ, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כְּדוּכּוֹ.
6 רְבִיעִית - הָרִי הוּא כָּל אָדָם.
7 ו. כֹּהֵן גָּדוֹל חֵיב בְּכָל דְּבָרֵי אֲבָלוּת, אֲלֹא שֶׁאִסּוּר לוֹ לְקָרֵעַ
8 בְּגָדָיו לְמַעְלָה, וּלְגָדֵל פָּרַע, וְלִיצָאָת אַחֵר הַמָּטָה. וְכָל הָעָם
9 בָּאִין לְנִחְמוֹ לְבֵיתוֹ. וּכְשֶׁמְבָרִין אוֹתוֹ - כָּל הָעָם מְסַבִּין עַל
10 הָאֶרֶץ, וְהוּא מְסֵב עַל הַסֶּפֶסֶל. וְאוֹמְרִין לוֹ כְּשֶׁמְנַחֲמִין אוֹתוֹ:
11 אָנוּ כְּפֻרְתָּךְ. וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: תִּתְבָּרְכוּ מִן הַשָּׁמַיִם. וְאִם
12 רָצָה לְנַחֵם אַחֲרֵים - הַמִּמָּנָה מִמַּצְעוֹ בְּתוֹךְ הָעָם, וְאוֹמֵר
13 לָהֶם: תִּנְחָמוּ.
14 ז. וְכֵן הַמִּלֵּךְ חֵיב בְּכָל דְּבָרֵי אֲבָלוּת, אֲלֹא שֶׁאִינוֹ יוֹצֵא
15 מִפֶּתַח פְּלִטְרִין שְׁלוֹ אַחֵר מֵתוֹ; וְאֵין צָרִיף לִזְמַר אַחֵר מֵתִים
16 אַחֲרֵים. וְאֵינוֹ מְנַחֵם אֲבָלִים. וְלֹא יֵצֵא דוֹר אַחֵר אֲבָנִי, אֲלֹא
17 הַהוֹדִיעַ לָעָם שֶׁלֹא נִהְרַג בְּרָצוֹנוֹ.
18 ח. אֵין אָדָם נִכְנֵס לְמִלֵּךְ לְנִחְמוֹ, אֲלֹא עֲבָדָיו וְמִי שֶׁנָּתַן לוֹ
19 רְשׁוּת לְהַפְנִס. וְאֵין לָהֶן רְשׁוּת לְדַבֵּר לוֹ דְּבָרֵי תִנְחוּמִין, אֲלֹא
20 כְּפִי מַה שִּׁירְשָׁה אוֹתָם. וּכְשֶׁמְבָרִין אוֹתוֹ - כָּל הָעָם מְסַבִּין
21 עַל הָאֶרֶץ, וְהוּא מְסֵב עַל הַדֶּרֶגֶשׁ.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

23 א. אָבִל חֵיב לְקָרֵעַ עַל מָתוֹ. שְׁנֵאֲמַר: וּבְגָדֶיכֶם לֹא תִפְרְמוּ
24 וְלֹא תִמְתּוּ. הָא אַחֵר - חֵיב לְפָרֵם. וְאֵין קְרִיעָה אֲלֹא מַעֲמָד.
25 שְׁנֵאֲמַר: וְיָקָם הַמִּלֵּךְ וְיִקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וּמֵהִיכֵן קוֹרֵעַ?
26 מִלִּפְנֵיו. וְהַקוֹרֵעַ מֵאַחֲרָיו אוֹ מִן הַצִּדִּין אוֹ מִלְּמַטָּה - לֹא
27 יֵצֵא יָדִי חוּבַת קְרִיעָה. אֲלֹא כֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹרֵם
28 מִלְּמַטָּה.
29 ב. כַּמָּה שְׁעוֹר הַקָּרַע? טַפַּח. וְאֵין צָרִיף לְהַבְדִּיל שְׁפַת
30 הַבְּגָד. וּמִתֵּר לוֹ לְקָרֵעַ בְּכָלִי. וְיֵשׁ לוֹ לְקָרֵעַ בְּפָנִים, שֶׁלֹא
31 בְּפָנֵי אָדָם. לְפִיכָף יֵשׁ לוֹ לְהַכְנִיס יָדוֹ בְּפָנִים וְקוֹרֵעַ בְּצִנְעָה.
32 וְאֵינוֹ חֵיב לְקָרֵעַ אֲלֹא בְּגֵד הָעֲלִיּוֹן בְּלִבָּד.
33 ג. כָּל שִׁבְעַת יָמֵי אֲבָלוּת הַקָּרַע לְפָנִים. וְאִם בָּא לְהַחֲלִיף -
34 מִחֲלִיף, וְאֵינוֹ קוֹרֵעַ קָרַע אַחֵר; שֶׁכָּל קָרַע שֶׁאִינוֹ בְּשִׁעַת
35 חֲמוּם - אֵינוֹ קָרַע. כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׂאָר הַמֵּתִים
36 חוּץ מֵאָבִיו וְאִמּוֹ; אָבִל עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ - קוֹרֵעַ עַד
37 שֶׁמְגַלָּה אֶת לְבוֹ. וּמִבְדִּיל שְׁפַת הַבְּגָד. וְאֵינוֹ קוֹרֵעַ בְּכָלִי,
38 אֲלֹא בִידּוֹ. מִבְּחוּץ, בְּפָנֵי כָּל הָעָם. וְקוֹרֵעַ כָּל הַבְּגָדִים
39 שְׁעָלָיו. וּבְגֵד הַזֶּעֶה הַדְּבֻק לְבִשְׁרוֹ - אֵינוֹ מַעֲכָב. וְאִם
40 הִחֲלִיף בְּגֵד אַחֵר - חֵיב לְקָרֵעַ כָּל שִׁבְעָה. וְכֵן עַל אָבִיו וְעַל
41 אִמּוֹ - חוֹלֵץ כִּתְפוֹ וּמוֹצִיא זָרוּעוֹ מִן הַחֲלוּק עַד שִׁתְּגַלָּה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

איך ימנה את שבעת ימי אבלו. דיני כהן גדול ומלך באבלם על קרוביהם. מי הם מנחמי המלך באבלו. (1) חיוב הקריעה על מתו ומקורה בתורה. שיעור הקריעה ומהיכן קורע. המותר לקרוע חלוק שאול. סדר הקריעה על מתים הרבה ובכללם אביו או אמו. הקורע על חולה שנתעלף וסבור שמת, ואחר כך מת. (1) מתי מותר לשלול את הקרעים, ואימתי מאחים אותם. הקריעה על רבו,

- 1 הקרע² לאחר שבָּעָה, ומֵאַחֶה³ לְאַחַר שְׁלִישִׁים. עַל אֲבִיו וְעַל
2 אִמּוֹ - שׁוֹלֵל לְאַחַר שְׁלִישִׁים, וְאִינוּ מֵאַחֶה לְעוֹלָם. וְהָאִשָּׁה
3 קוֹרֵעַת וְשׁוֹלֵלֶת מִיָּד, אֶפְלוּ עַל אֲבִיהָ וְעַל אִמָּהּ, מִפְּנֵי
4 הַצְּנִיעוּת⁴.
- 5 ב. כְּדֶרֶךְ שְׁקוֹרֵעַ אָדָם עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ, כִּף חֵיב לְקָרֵעַ
6 עַל רֵבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ תוֹרָה⁵, וְעַל הַנְּשִׂא⁶, וְעַל אֵב בֵּית דִּין⁷, וְעַל
7 רֵב הַצְּבוּר שֶׁנִּהְיָג, וְעַל בְּרַכַּת הַשֶּׁם⁸, וְעַל סֵפֶר תוֹרָה
8 שֶׁנִּשְׁרַף, וְעַל עֵרִי יְהוּדָה, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם, וְעַל הַמִּקְדָּשׁ⁹.
- 9 ג. כָּל אֵלּוּ הַקְּרָעִים קוֹרֵעַ עַד שֶׁמִּגְלָה אֶת לְבוּשׁוֹ¹⁰, וְאִינוּ
10 מֵאַחֶה לְעוֹלָם¹¹. וְאִם עַל פִּי שְׂאִין מֵתֵאֲחִין - מֵתָר לְשִׁלְלָן¹²,
11 לְמִלְלָן וְלִלְקָטָן¹³, וְלַעֲשׂוֹתָם כְּמִין סְלֻמוֹת¹⁴; וְלֹא אֶסְרוּ אֶלָּא
12 בְּאֲחוּי אֶלְכַּסְנִדְרִי בִלְבָד¹⁵. וְכָל הַקְּרָע מֵתוֹךְ הַשִּׁלְל אוֹ
13 הַמִּלְל אוֹ הַלְקָט - לֹא עֲשֶׂה פְלוֹם¹⁶; אֲבָל קוֹרֵעַ מֵתוֹךְ
14 הָאֲחוּי הָאֶלְכַּסְנִדְרִי בִלְבָד¹⁷. אֶפְלוּ הַפֶּךְ הַכִּלִּי¹⁸ וְנִנְעָשָׂה¹⁹
15 שְׁפָתוֹ לְמִטָּה - לֹא יֵאָחֶה²⁰.
- 16 ד. וְכִשֶּׁם שֶׁהַמּוֹכֵר אֶסּוּר לְאַחֲתוֹ, כִּף הַלּוֹקָח. לְפִיכָף,
17 הַמּוֹכֵר צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְלוֹקָח שֶׁקָּרַע זֶה אִינוּ מֵתֵאֲחֶה²¹.
- ה. וּמִנֵּין שְׁקוֹרֵעַ עַל רֵבּוֹ כְּדֶרֶךְ שְׁקוֹרֵעַ עַל אֲבִיו? שְׁנֵאֲמַר: 18
וְהוּא מִצַּעַק אֲבִי אֲבִי רֵכֶב יִשְׂרָאֵל וּפְרָשִׁיו, וְלֹא רָאָהוּ עוֹד, 19
וַיַּחֲזֹק בְּבִגְדָיו וַיִּקְרַעֵם לְשָׁנִים קָרְעִים²². מִכָּאֵן, שֶׁחֵיב 20
לְהַבְדִּיל הַשִּׁפְחָה²³. 21
- ו. וּמִנֵּין שְׁקוֹרֵעִין עַל הַנְּשִׂא וְעַל אֵב בֵּית דִּין וְעַל שְׁמוֹעָה 22
שֶׁבָּאָה שְׁנֵהֲרֵג רֵב צְבוּר? שְׁנֵאֲמַר: וַיַּחֲזֹק דָּוִד בְּבִגְדָיו 23
וַיִּקְרַעֵם, וְגַם כָּל הַנְּשִׂאִים אֲשֶׁר אָתוּ. וַיִּסְפְּדוּ וַיִּכְכּוּ וַיִּצְמּוּ 24
עַד הָעֶרֶב, עַל שְׂאוֹל - זֶה נְשִׂאִי, וְעַל יְהוֹנָתָן בֶּנּוּ - זֶה אֵב 25
בֵּית דִּין, וְעַל עַם יִי וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ בַּחֲרֵב - זֶה 26
שְׁמוֹעָה רְעָה²⁴. 27
- ז. וּמִנֵּין שְׁקוֹרֵעִין עַל בְּרַכַּת הַשֶּׁם? שְׁנֵאֲמַר: וַיִּכָּא אֱלִיקִים 28
כִּן חֲלָקָהּ אֲשֶׁר עַל הַבֵּית וַיִּשְׁכַּח הַסֵּפֶר וַיּוֹאֵחַ בֶּן אֶסָף 29
הַמִּזְכִּיר אֶל חֲזָקָהּ קְרוּעֵי בְּגָדִים²⁵. אֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ וְאֶחָד 30
הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ חֵיבִין לְקָרֵעַ²⁶. 31
- ח. וְהַעֲדִים אֵין חֵיבִין לְקָרֵעַ כְּשִׁיעֵידוֹ בְּבֵית דִּין²⁷, שֶׁכָּכֵר 32
קָרַעוּ בְּשָׂעָה שֶׁשְׁמָעוּ²⁸. 33
- ט. וּמִנֵּין שְׁקוֹרֵעִין עַל סֵפֶר תוֹרָה שֶׁנִּשְׁרַף? שְׁנֵאֲמַר: וַיְהִי 34

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ועל אב בית דין או נשיא. הקריעה על חורבן ערי יהודה וירושלים ושאר מאורעות לא טובים. הקריעה על המת בשעת יציאת נשמתו, אף על פי שאינו קרובו. קריעת תלמידי חכמים זה על זה למרות שהם שווים בחכמתם. האבל על אב"ד [=אב בית דין] ונשיא שנסתלקו. (2) תופר תפירה בלתי ישירה, ואינה מעשה אומן. שלל - מלה ערבית, תפירה גסה, אחת הנה, ואחת הנה (הערון השלם). ובתוספות יום טוב למועד קטן פרק ג, משנה ו מפרש: לשון שלל וביזה, שכן השלל מפוזר אחת הנה ואחת הנה, ואינו מונח וצבור. (3) תופר תפירה שווה ומתוקנת, וראה להלן הלכה ג בביאורנו ל"אחוי אלכסנדר". "ועת לתפור" (קהלת ג, ז) מתרגם: "ועידן בחיר לאחאה בויעה". (4) מועד קטן כב, ב. ולשון הגמרא שם: "מפני כבודה", ומפרש ה"נמוקי יוסף": שגנאי הוא לאשה אף על פי שאין ליבה מגולה, לעמוד בבגדים קרועים. (5) על רבו מובהק, שלמד ממנו רוב חכמתו, "אבל אם לא למד ממנו רוב חכמתו, הרי זה תלמיד חבר... וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים" וכו' (לשון רבינו הלכות תלמוד תורה פרק ה, הלכה ט). (6) ראש הסנהדרין ונקרא גם כן ראש הישיבה, ראה לעיל הלכות סנהדרין פרק א, הלכה ג. ובנוגע למלך שמת - ראה לקמן פרק י"ד, הלכה כה. (7) זהו המשנה לנשיא, הגדול שבשבעים סנהדרין, כמבואר בהלכות סנהדרין שם. (8) גידוף שם שמים, ראה להלן הלכה ז. (9) שנחרבו, כמבואר להלן הלכה י. וכל אלה מקורם במועד קטן כו, א. (10) בניגוד לקריעה שעל שאר קרוביו, שאינה אלא טפח בלבד, ראה לעיל פרק ח, הלכה ב"ג. (11) שם כו, א, שנאמר באלישע שקרע על אליהו רבו (מלכים ב, יב) "ויחזק בבגדיו ויקרעם לשניים קרועים" - ממשמע שנאמר: ויקרעם, איני יודע שלשניים, אלא, מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם" - שאינם מתאחים. ומכאן למד רבינו שיקרע עד שיגלה את לבו, שאז יש היכר שהוא קרוע לשנים, אבל בקריעת טפח בלבד אין היכר שהבגד קרוע לשנים (כסף משנה). (12) תפירה רחבה. (13) מלל - אוחד שני ראשי הקרע בין האצבעות וכורכם יחד כעין כריכת ספר, ותוחב שם שתיים או שלוש תפירות; לקט - אוגד כל הקרע ראשו על סופו ותוחב במחט שתיים או שלוש פעמים (רש"י לאלפסי שם). (14) כמעלות הסולם, שתופר שתי תפירות ומפסיק, וחוזר ותופר למטה, שמניח בין תפירה לתפירה הפסק, כסולם הזה שיש בו הפסק בין שלב לשלב (שם). (15) תפירה מתוקנת, שהיא שווה למעלה ובולטת למטה. והרמב"ם מפרש: סתם תפירה - שווה למעלה ובולטת למטה, ואיחוי אלכסנדר - שווה למעלה ומלמטה כעין אריגה (טור יורה דעה סימן שמ). ובירושלמי מועד קטן פרק ג, הלכה ז אמרו: "איזה איחוי? כל שאין מקומו ניכר". (16) שאין זה שלם, והרי זה כקרוע ועומד. (17) מועד קטן כו, ב. ובכתב יד תימן תיבת "בלבד" אינה. (18) הבגד. (19) בכתב יד תימן: ונעשית. (20) שם, וכדעת רבי שמעון בן אלעזר. (21) שם. ואם מכרו לו בגד קרוע סתם, ולא הודיעוהו, אסור ללוקח לאחותו עד שידע, שקרע זה הוא מהמתאחים, וכן אסור למכרו לגוי (יורה דעה שם סעיף יט על פי מסכת שמחות פרק ט). (22) ואף על פי שאליהו חי הוא? כיוון "שלא ראהו עוד" הרי הוא אצלו כמת (מועד קטן כו, א). (23) את פתיחת בית צווארו, שייראה כאילו קרוע הוא לשניים, בניגוד לקריעה שעל שאר קרוביו שאינו צריך להבדיל שפת הבגד, אלא קרוע תחתיה ומניח השפה שלימה, כמבואר לעיל פרק ח, הלכה ב. (24) ואין לדחות, שלא קרע דוד אלא על כל הצרות כולן, שהתרגשו ובאו עליו כאחת, שהרי "על - על" הפסיק העניין, לומר, שעל כל צרה מהן, חייבים לקרוע (מועד קטן שם). מדברי רבינו נראה שאינו חייב לקרוע אלא אם נהרג רוב הציבור, אולם דעת הרמב"ם וה"נמוקי יוסף" שם, אם נקבץ רוב הציבור למלחמה, ונשמע שניגף לפני האוייב ואפילו לא נהרג אלא המיעוט, חייבים לקרוע. וכן ביורה דעה סימן שמ סעיף לו, והוא הדין אם הלכו בשבי (יורה דעה שם). (25) על דברי החירוף והגידוף של רבשקה שליחו של סנחריב מלך אשור באמרו: "מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי, כי יציל ה' את ירושלים מידי" (שם לה). (26) שכן כתוב (שם יט, א) "ויהי כשמוע המלך חזקיהו (דברי רבשקה, מפי אליקים וחביריו) ויקרע את בגדיו" (מועד קטן כו, א), והשווה הלכות עבודה זרה פרק ב, הלכה י: "והוא שישמענה מירשאל... אבל השומע מפי הגוי אינו חייב לקרוע; ולא קרעו אליקים ושנא, אלא מפני שרבשקה היה ישראל מומר", ומקורו בסנהדרין ס, א. (27) על ברכת המגדף. (28) מפי

- 1 פקדוה יהודי שלש דלתות וארבעה וגומר, עד תם כל
2 המגלה על האש אשר על האחד²⁹, ולא פחדו ולא קרעו את
3 בגדיהם המלך וכל עבדיו. מפלל שחייבין לקרע. ואין חייבין
4 לקרע אלא על ספר תורה שנשרף בנורע³⁰, כמעשה
5 שהיה³¹. וחיוב לקרע שתי קריעות: אחת על הגויל³² ואחת
6 על הכתב. שנאמר: אחרי שרף המלך את המגלה ואת
7 הדברים³³.
8 י. ומנין שקורעין על ערי יהודה ועל ירושלים ועל המקדש
9 שחרבו? שנאמר: ויבאו אנשים משכם ומשילה ומשמרון
10 שמנים איש מגלחי זקן³⁴ וקורעי בגדים³⁵.
11 יא. כל מי שעמד עם המלך בשעת יציאת נשמתו, אף על
12 פי שאינו קרובו - חייב לקרע³⁶. וכן אדם פשר³⁷ שמת -
13 הכל חייבין לקרע עליו³⁸, אף על פי שאינו חכם. וקורעין
14 טפח כשאר האבלים³⁹. אבל חכם⁴⁰ שמת - הכל קרוביו⁴¹,
15 והכל קורעין עליו עד שמגלין את לבם⁴², וחולצין ממין⁴³.
16 ובית מדרשו של אותו חכם בטל כל שבעה⁴⁴. וכבר נהגו
- 17 תלמידי חכמים בכל מקום לקרע זה על זה טפח, אף על
18 פי שהן שוין ואין אחד מהם מלמד את חברו⁴⁵.
19 יב. כל הקורעים על החכם שמת, בין שהחזירו פניהן
20 מאחורי המטה שוללין⁴⁶. ויראה לי, שהקורע על החכם -
21 מאחה למחר⁴⁷; שאפילו רבו⁴⁸ שמת - אין מתאבל עליו
22 אלא יום אחד בלבד, או יום מיתה או יום שמועה⁴⁹. וכן
23 יראה לי, שהקורע על הנשיא וכיוצא בו - שולל למחר⁵⁰,
24 אף על פי שאינו מאחה עליהם לעולם.
25 יג. חכם שבאה שמועתו שמת - אין קורעין עליו אלא
26 בשעת הספדו, וזהו כבודו⁵¹. ושולל בו ביום, ומאחה
27 למחר⁵².
28 יד. אב בית דין שמת - הכל קורעין עליו, וחולצין
29 משמאל⁵³, וכל בתי מדרשות שבעירו בטלין⁵⁴. ובני בית
30 הכנסת נכנסין לבית הכנסת, ומשנין את מקומן: היושבים
31 בדרום יושבו בצפון, והיושבים בצפון יושבו בדרום⁵⁵.
32 טו. נשיא שמת - הכל קורעין עליו, וחולצין שתי הידים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

המגדף (שם). וכן הכתוב אומר: "ויקרא את בגדיו" - חזקיה קרע, והם לא קרעו. וראה הלכות עבודה זרה פרק ב, הלכה ח. (29) מועד קטן כו, א, כיוון שקראו לפני המלך יהויקים בן יאשיהו, את הפסוק שבמגילת איכה (א, ה) "היו צריה לראש... כי ה' הוגה על רוב פשעיה" - מיד קרע כל אזכרות שבה ושרפן באש. (30) בכוח ובדון, שיש כאן חילול השם, פרט אם פרצה דליקה ואינו יכול להציל ונשרף ספר תורה, שאין כאן חילול השם. (31) על ידי שריפת יהויקים. והוא הדין הרואה תפילין, או אפילו מגילה אחת מן הנביאים, או מן הכתובים, שנשרפה, חייב לקרוע (יורה דעה שם סעיף לז). וכן כשנקרע או נמחק בזווע - חייב לקרוע (ש"ך סעיף קטן נו). (32) הקלף המקיף את הכתב. (33) מועד קטן שם. (34) ומפרש רש"י שם: כשיצאו מביתם לא ידעו בחורבן הבית, ובדרך שמעו וקרעו בגדיהם וגילוהו זקנם. (35) ובהלכות תענית פרק ה הלכה ט"ז כותב רבינו: ראה ירושלים בחורבנה, אומר: ציון מדבר הייתה וגו' (ישעיה סד, ט); בית המקדש בחורבנו, אומר: בית קדשנו ותפארתנו וגו' (שם, י) וקורע, ומקורו במועד קטן שם. (36) מועד קטן שם. "למה זה דומה לספר תורה שנשרף שחייב לקרוע" ומפרש רש"י: התורה קרויה נר שנאמר: כי נר מצוה ותורה אור, ונשמה נקראת נר, ככתוב: נר ה' נשמת אדם. ובשבת קה, ב מפרש רש"י: "אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו (=לספר תורה), שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצוות". ולדעת רבי מאיר מרוטנברג, הובאה בכסף משנה, חייבים לקרוע אפילו על אדם רשע, חוץ מעל מומר לעבודה זרה, או עובר על אחת מכל המצוות שבתורה להכעיס, שנחשב כמומר. (37) שאינו חשוד על שום עבירה, ולא על שום ביטול מצוה ואין שמועתו רעה, אף על פי שאינו גדול בתורה (לשון היורה דעה שם סעיף ו). (38) אפילו שלא במעמד יציאת נשמתו. (39) מועד קטן שם. (40) ממונה על העיר שמבקשים ממנו הוראה (רש"י שם כב, ב). (41) כקרוביו. (42) כדן קריעה על אביו ואמו, ראה לעיל פרק ח, הלכה ג, בניגוד ל"אדם כשר" שאין קורעים עליו אלא טפח. (43) חליצת כתף המפורשת לעיל שם, ולא ביאר רבינו שם בדין: חולץ לאביו, אם מימין, או משמאל, כדן אב בית דין המבואר להלן הלכה י"ד, וכנראה שהכל תלוי ברצון הבן, שאם רצה חולץ משמאל ואפילו אם רצה לחלוץ שתי הידיים מכאן ומכאן כדן נשיא, ראה להלן הלכה ט"ו - חולץ (רדב"ז). (44) לפי שמספידים אותו, ואין עוסקים בתורה בבית מדרשו, שלא יתעצלו בהספדו (רמב"ן). ואחר ההספד אין תלמידיו מתקבצים בבית מדרשו, אלא מתחברים שניים ושניים ולומדים בבתייהם (יורה דעה סימן שד"ם סעיף יח). (45) בבא מציצה לג, א ומפרש רש"י: לפי שהיו יושבים בבית המדרש יחד, ומקשים ומפרקים זה לזה, וכולם למדים זה מזה. נמצאו ארבע חלוקות הן: רבו מובהק, מפורש לעיל הלכה ב. ורבו שאינו מובהק, שלא למד רוב חכמתו ממנו, דינו מבואר בהלכות תלמוד תורה פרק ה, הלכה ט שאינו קורע עליו אלא טפח, כשם שהוא קורע על כל המתים. חכם שהוא גדול ממנו, שקורע עליו מצד הדין כמבואר לפנינו. ותלמידי חכמים השווים זה לזה בתורתם, אינם קורעים אלא מחמת מנהג (רדב"ז). (46) מועד קטן כה, א. (47) ולדעת הרמב"ן מותר לו לאחות אפילו בו ביום, אולם דעת רבינו הואיל ואמרו שם: כיוון שהחזיר פניהם... שוללים" הרי שלא התירו אלא לשלול, ולא לאחות באותו יום. (48) רבו מובהק. (49) שם עמוד ב. ולדעת הרמב"ן מתאבל עליו בחליצת נעל ושאר דיני אבלות. וביוורה דעה רמב"ם סעיף כה מסיים: "מקצת יום המיתה או מקצת יום השמועה", ודין רבו שאינו מובהק, נראה שהוא כ"חכם שמת" ואף על פי שהתלמיד גדול ממנו בחכמה ואין הגדול קורע על הקטן ממנו? כיוון שלימדו תורה חייב לקרוע עליו ומאחה למחר (רדב"ז בדעת רבינו). (50) בניגוד לקורע על קרוביו, שאינו שולל אלא לאחר שבעה ימים, ראה לעיל הלכה א. וכן אמרו בירושלמי מועד קטן פרק ג, הלכה ז לעניין רבו מובהק: "הורה רב יסא לשלול למחר". (51) מועד קטן כה, א "חכם כבודו בהספדו". וכל זה כשהספדו בתוך שלושים לקבורתו, אבל לאחר שלושים אין קורעים אפילו בשעת הספדו (ש"ך ליורה דעה סימן שם סעיף קטן יד). (52) כמבואר בהלכה הקודמת. (53) וחליצת שמאל עדיפה מימין, שהיא מגלה את לבו (רדב"ז לעיל הלכה י"א). (54) מלימוד תורה, כדי שיהיו פנויים להתעסק בהספדו (רמב"ן). (55) מועד קטן כב, ב.

1 מִכָּאן וּמִכָּאן⁵⁶, וּבְכָל בֵּתִי מִדְּרָשׁוֹת⁵⁷ בְּטָלִים. וּבְנֵי בֵּית
2 הַכְּנֶסֶת וְנִכְנְסִין בְּשַׁבַּת לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְקוֹרְאִין שְׁבָעָה⁵⁸. וְלֹא
3 יִטְּלוּ בַּשּׁוּק, אֶלָּא יוֹשְׁבֵינָם מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת דְּיוֹם⁵⁹ כֹּל
4 הַיּוֹם⁶⁰.

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

6 א. הַשַּׁבָּת עוֹלָה לְמַנְזֵן אֲבָלוֹת. וְאֵין אֲבָלוֹת בְּשַׁבַּת אֶלָּא
7 בְּדָבָרִים שֶׁבִּצְנָעָה, כְּגוֹן עֲטִיפַת הָרֹאשׁ וְחִשְׁמִישׁ הַמָּטָה
8 וְיִרְחִיצָה בְּחִמִּין; אֲבָל דְּבָרִים שֶׁבְּגָלוּי - אֵינוֹ נוֹהֵג בָּהֶן
9 אֲבָלוֹת, אֶלָּא לּוּבֶשׁ מְנָעִלִי, וְזוּקָף אֶת הַמָּטָה, וְנוֹתֵן שְׁלוֹם
10 לְכָל אָדָם. וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּגָד - מִחֲלִיף, וְלֹא יִלְבֹּשׁ בְּגָד קְרוּעַ
11 בְּשַׁבָּת, אֲפֹלוּ עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ. וְאִם אֵין לוֹ לְהַחֲלִיף -
12 מִחֲזִיר אֶת הַקָּרַע לְאַחֲרָיו.

13 ב. מֵאִימַתִּי זֻקָּפִים אֶת הַמָּטָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת? מִן הַמִּנְחָה
14 וְלִמְעַלָּה. וְאִף עַל פִּי כֹן, לֹא יֵשֵׁב עָלֶיהָ עַד שֶׁתִּחַשֵּׁד. וְאִף
15 עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּר לוֹ אֶלָּא יוֹם אֶחָד, חֲזוֹר וְכּוֹפֶה אוֹתָן
16 בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

17 ג. הַרְגָּלִים, וְכֵן רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים - אֵין דְּבָר
18 מִדְּבָרֵי אֲבָלוֹת נוֹהֵג בָּהֶן. וְכָל הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ אֲפֹלוּ שָׁעָה
19 אַחַת קֹדֶם הַרְגָּל אוֹ קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים - בְּטָלָה
20 מִמֶּנּוּ גִזְרַת שְׁבָעָה. נִמְצָא מוֹנֶה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם
21 הַכְּפוּרִים שֶׁלֹּשָׁה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וְלְאַחַר הַפֶּסַח - שְׁשֶׁה עָשָׂר
22 יוֹם; שֶׁהָרִי בְּטָלָה גִזְרַת שְׁבָעָה, וְשַׁבָּעַת יְמֵי הַחֵג - הָרִי
23 אֲרֻבָּעָה עָשָׂר. וְכֵן אִם קָבַר קֹדֶם עֲצֵרַת - מוֹנֶה אַחֲרֶיהָ שְׁשֶׁה
24 עָשָׂר יוֹם; אִף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹם אֶחָד - הָרִי הִיא רֵגֶל וְעוֹלָה
25 לְשַׁבָּעָה יָמִים.

26 ד. קָבַר אֶת מֵתוֹ קֹדֶם חַג הַסֻּכּוֹת - מוֹנֶה אַחַר הַחֵג תִּשְׁעָה
27 יָמִים בְּלִבְדּוֹ; שֶׁהָרִי שְׁמִינִי עֲצֵרַת רֵגֶל בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, וְנִמְצָא
28 יוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן מִפְּסִיק שְׁבָעָה, וְשַׁבָּעַת יְמֵי הַחֵג, וְשְׁמִינִי
29 שֶׁל חַג רֵגֶל אֶחָד - הָרִי אֶחָד וְעֶשְׂרִים יוֹם.
30 ה. הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ שַׁבָּעַת יָמִים קֹדֶם רֵגֶל מִן הַרְגָּלִים אוֹ
31 קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים - בְּטָלָה גִזְרַת שְׁלֹשִׁים.
32 וּמִתָּר לְסַפֵּר וּלְכַסֵּס בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב אוֹ בְּעֶרֶב יוֹם הַכְּפוּרִים,
33 שֶׁמִּקְצַת הַיּוֹם כְּכֹל, וְאֵינוֹ מוֹנֶה לְאַחֲרֵיהֶם כְּלוּם. וְאִם עַל
34 אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ הוּא מִתְאַבֵּל, אֲפֹלוּ מֵתוֹ קֹדֶם הַרְגָּל שְׁלֹשִׁים
35 יוֹם - אֵינוֹ מְגַלֵּחַ עַד שֶׁיִּשְׁלַח פָּרַע אוֹ עַד שֶׁיִּגְעְרוּ בּוֹ חֲבָרָיו,
36 וְאֵין הַרְגָּלִים מִפְּסִיקִין דְּבָר זֶה.

37 ו. חָל שָׂשִׁי שְׁלוֹ בְּעֶרֶב הַרְגָּל, וְאֵין צָרִיף לוֹמַר חֲמִישִׁי אוֹ
38 שְׁלִישִׁי - אֵינוֹ מְגַלֵּחַ, וְלֹא בְּטָלָה מִמֶּנּוּ אֶלָּא גִזְרַת שְׁבָעָה
39 בְּלִבְדּוֹ. וְאֵינוֹ מִתָּר לְרַחֵץ וְלִשְׁנוֹף וְלַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד שֶׁיִּכְנֹס יוֹם
40 טוֹב. וְיוֹם טוֹב מִפְּסִיק שְׁאֵר הַשְּׁבָעָה, וְלְאַחַר יוֹם טוֹב
41 מְשָׁלִים כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם הַמִּיתָה, וְאִסּוּר כֶּהֵן בְּכָל
42 חֲמִשָּׁה דְּבָרִים.

43 ז. חָל שְׁבִיעִי שְׁלוֹ לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב הַרְגָּל, וְהָרִי הוּא שַׁבָּת -
44 בְּטָלָה מִמֶּנּוּ גִזְרַת שְׁלֹשִׁים. וּמִתָּר לְגַלֵּחַ בַּתּוֹף הַמוֹעֵד, שֶׁהָרִי
45 אֲנוּס הִיָּה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְגַלֵּחַ בְּשַׁבָּת. וְכֵן מְגַלֵּחַ אַחֵר
46 עֲצֵרַת אוֹ אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים, שֶׁהָרִי בְּטָלָה
47 גִזְרַת שְׁלֹשִׁים, וְיֵשׁ לוֹ לְגַלֵּחַ בְּכָל עֵת שְׁרִיצָה.

48 ח. הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ בַּתּוֹף הַרְגָּל - לֹא חָלָה עָלָיו אֲבָלוֹת
49 כָּלֵל, וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֲבָלוֹת בְּרֵגֶל. אֶלָּא לְאַחַר הַרְגָּל מִתְחִיל
50 לְמִנּוֹת שְׁבָעָה, וְנוֹהֵג בָּהֶן כָּל דְּבָרֵי אֲבָלוֹת. וּמוֹנֶה שְׁלֹשִׁים
51 מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, וְנוֹהֵג בְּשְׁאֵר הַשְּׁלֹשִׁים בְּכָל גִּזְרֹת שְׁלֹשִׁים.
52 ט. הַמְקוּמוֹת שְׁעוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים - מוֹנֶה הַשְּׁבָעָה
53 מִיּוֹם טוֹב שְׁנֵי הָאֲחֵרוֹן, אִף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג אֲבָלוֹת.
54 הוֹאִיל וּמִדְּבָרֵיהֶם הוּא - עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנְחָה, וּמוֹנֶה אַחֲרָיו
55 שְׁשֶׁה יָמִים בְּלִבְדּוֹ. וּמוֹנֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, כְּמוֹ
56 שֶׁאֲמַרְנוּ.

57 י. הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי, שֶׁהוּא יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן,
58 אוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שֶׁל עֲצֵרַת - נוֹהֵג בּוֹ אֲבָלוֹת. הוֹאִיל וְיוֹם
59 טוֹב שְׁנֵי מִדְּבָרֵיהֶם, וְאֲבָלוֹת יוֹם רֹאשׁוֹן שֶׁל תּוֹרָה - יִדְּחָה
60 עֲשֵׂה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם מִפְּנֵי עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה. אֲבָל אִם קָבַר בְּיוֹם
61 טוֹב שְׁנֵי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵינוֹ נוֹהֵג בּוֹ אֲבָלוֹת; שֶׁשְּׁנִיָּהּ
62 בְּיוֹם אֲרוֹף הֵן, מִשְׁעָם שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

63 א. אִף עַל פִּי שֶׁאֵין אֲבָלוֹת בְּמוֹעֵד, קוֹרֵעַ עַל מֵתוֹ בְּמוֹעֵד
64 וְחוֹלֵץ כְּתוּב. וּמִכָּרִין אֶת הָאֲבָלִים לְחֵם בְּמוֹעֵד. כָּל אֵלוֹ
65 בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד; אֲבָל בְּיוֹם טוֹב, אֲפֹלוּ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי -
66 אֵין קוֹרְעִין וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִכָּרִין.

67 ב. אֵין קוֹרְעִין בְּמוֹעֵד וְלֹא חוֹלְצִין אֶלָּא הַקְּרוֹבִים שֶׁחִיבִין
68 בְּאֲבָל, אוֹ הַקּוֹרֵעַ וְהַחּוֹלֵץ עַל הַחֵם אוֹ עַל אָדָם כְּשֶׁר, אוֹ
69 מִי שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּשַׁבָּעַת יְצִיאַת נֶשְׁמָה. וּמִכָּרִין הַכָּל עַל הַחֵם
70 בְּמוֹעֵד לְתוֹף הַרְחֻבָּה, בְּדֶרֶךְ שֶׁמִּכָּרִין אֶת הָאֲבָלִים; שֶׁהַכָּל
71 אֲבָלִים עָלָיו.

(56) שם. (57) ובכתב יד תימן וכן בדפוס רומי ר"מ: וכל בתי מדרשות וכו'. ובשולחן ערוך יורה דעה סימן שדמ סעיף יח: "כל בתי מדרשות שבכל מקום שמספידים אותו בטלים". (58) בתורה. אבל אין מתפללים שם לגמרי אלא בבית האבל. והוא הדין ביום שני וחמישי קוראים בתורה בבית הכנסת, וכל אנשי אותה עיר מתפללים בבית האבל (כסף משנה וכן ביורה דעה שם). (59) כואבים ומצטערים. (60) מועד קטן כג, א ושם הנוסח: "יושבים ודומים". וגירסת רבינו כגירסת הרי"ף שם: "יושבים ודומים". ובטור שם כתב בשם רבינו האי גאון: "חכם ואלוף וגאון מכניסים אותו לבית הכנסת ומניחים המיטה במקום שהיה דורש, וסופדים התלמידים וקהל ישראל, וכשמוציאים המיטה סופדים אותו עד לבית הקברות" וכו'. (1) דיני אבלות בשבת; ואם השבת עולה למניין האבילות. דין אבילות ברגלים ובראש השנה ויום הכיפורים. ביטול האבילות לקובר את מתו קודם הרגל. דין האבילות ביום טוב שני של גלויות, ואם עולה למניין שבעה. (1) דיני אבילות בחול המועד. אבילות והספד בחנוכה ובפורים ובראשי חדשים. שלא לעורר אבל על המת, שלושים יום קודם לחג. שבעת ימי המשתה לנישואי חתן וכלה דינם כרגל. חתן שהכין כל צרכי סעודת נשואיו, ומת לו מת קודם שייכנס לחופה - מה דינו.

נתן מים על גבי פֶּשֶׁר - מוֹכֵר הַפֶּשֶׁר וְהַפֶּת, וְנוֹהֵג שְׁבַעַת
 יְמֵי אֲבָלוֹת, וְאַחֵר כֶּן נוֹהֵג שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה; וְאִם נָתַן
 מִים עַל גְּבִי פֶּשֶׁר, שֶׁהָיָה אֵי אֶפְשָׁר לְמָכְרוֹ - מְכַנְיִסִּין אֶת
 הַמֵּת לְחֹדֶר, וְאֶת הַחֶתֶן וְאֶת הַפֶּלֶה לְחֶפֶה, וְבוֹעֵל בְּעִילַת
 מִצְוָה וּפְדוּשָׁה, וְנוֹהֵג שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, וְאַחֵר כֶּן נוֹהֵג
 שְׁבַעַת יְמֵי אֲבָלוֹת. וְכָל אוֹתָן הַיָּמִים נוֹהֵג בְּדִבְרֵי שְׁבַעַת
 כְּשֶׁבַת. לְפִיכָךְ הוּא יֵשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים, וְאִשְׁתּוֹ יֵשְׁנָה בֵּין
 הָנָשִׁים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַשׁ מִטָּהוּ. וְאִין מוֹנְעִין תְּכַשִּׁיטִין מִן
 הַפֶּלֶה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. הֵיוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר לְמָכְרָה הַפֶּשֶׁר
 אֶף עַל פִּי שְׁנֵתָן עָלָיו מִים - מוֹכֵר, וְנוֹהֵג אֲבָלוֹת תְּחִלָּה.
 הֵיוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְמָכְרָה הַפֶּשֶׁר אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן
 עָלָיו מִים - נוֹהֵג שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה תְּחִלָּה. בְּמָה דְּבָרִים
 אֲמֹרִים? כְּשֶׁמֵּת אָבִיו שֶׁל חֶתֶן אוֹ אִמָּה שֶׁל כֶּלֶה; שָׂאֵם
 נִפְסִידוֹ סֵעָדָה זֶה - אִין לֵהֶם מִי שִׁיטְרַח לֵהֶם. אֲבָל אִם מֵת
 אָבִיהֶ שֶׁל כֶּלֶה אוֹ אִמּוֹ שֶׁל חֶתֶן אוֹ שָׂרָה קְרוֹבִיָּהֶם - נוֹהֵגִין
 שְׁבַעַת יְמֵי הָאֲבָל תְּחִלָּה, וְאַחֵר כֶּן תִּפְנֹס לְחֶפֶה וְיִנְהֲגוּ
 שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה.

יום שישי י"ט אדר ב' ה'תשע"א

פרק שנים עשר

א. הֶהָסֵפֵד כְּבוֹד הַמֵּת הוּא². לְפִיכָךְ כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לִתֵּן
 שָׂכָר מְקוֹנְנִים וְהַמְקוֹנְנֹת³ וְסוֹפְדִין אוֹתוֹ. וְאִם צָוָה שֶׁלֹּא
 יִסְפְּדוּהוּ - אִין סוֹפְדִין אוֹתוֹ⁴. אֲבָל אִם צָוָה שֶׁלֹּא יִקְבֹּר -
 אִין שׁוֹמְעִין לוֹ; שֶׁהַקְּבוּרָה מִצְוָה, שְׁנֵאֲמַר: כִּי קְבוּרָה
 תִּקְבְּרֵנוּ⁵.
 ב. כָּל הַמִּתְעַצֵּל בְּהִסְפָּדוֹ שֶׁל חָכֵם - אֵינוֹ מְאָרִיץ יָמָיו⁶.
 וְכָל הַמִּתְעַצֵּל בְּהִסְפָּד אָדָם פֶּשֶׁר - רָאוּי לְקָבֵר בְּחֵייו⁷. וְכָל
 הַמּוֹרִיד דְּמָעוֹת עַל אָדָם פֶּשֶׁר - הָיָה שֶׁכָּרוֹ שְׁמוֹר עַל כֶּן
 אֲצֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא⁸.
 ג. אִין מְנִיחִין סֶפֶר תּוֹרָה עַל מִטָּהוּ שֶׁל חָכֵם⁹. וְאִין מְשַׁנֵּין

ג. כְּשֶׁמְבָרִין אֶת הָאֲבָלִים בְּמוֹעֵד - אִין מְבָרִין אֶלָּא עַל
 מִטָּהוּ וְקוֹפּוֹת. וְאִין אוֹמְרִין בְּרַכַּת אֲבָלִים בְּמוֹעֵד, אֲבָל
 עוֹמְדִין בְּשׁוּרָה וּמְנַחֲמִין וּפּוֹטְרִין. וְאִין מְנִיחִין אֶת הַמִּטָּה
 בְּרַחוּב, שֶׁלֹּא לְהַרְגִּיל אֶת הַהִסְפָּד; שֶׁהַמוֹעֵד אֲסוּר בְּהִסְפָּד
 וּבְמַעֲנִית. וְכֵן אִין מְלַקְטִים עֲצָמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ בְּמוֹעֵד,
 שֶׁאֲבָל הוּא לוֹ; וְאִין צָרִיף לִזְמַר שָׂרָה קְרוֹבִים. וְכֵן אִין
 מְסַפִּידִין אֶת הַמֵּת בְּחֶנְכָּה וּבְפֹרִים וְלֹא בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים,
 אֲבָל נוֹהֲגִין בָּהֶן כָּל דְּבָרֵי אֲבָלוֹת. וּמִתָּר לְסַפֵּד לְפָנֵי חֲנֻכָּה
 וּפֹרִים וְלֹאחֲרֵיהֶן.
 ד. הַנָּשִׁים: בְּמוֹעֵד - מַעֲנֹת אֲבָל לֹא מִטְפָּחוֹת; וּבְרָאשֵׁי
 חֲדָשִׁים וּבְחֶנְכָּה וּבְפֹרִים - מַעֲנֹת וּמִטְפָּחוֹת. אֲבָל אִין
 מְקוֹנְנֹת לֹא בָּזָה וְלֹא בָּזָה. נִקְבֵּר הַמֵּת - לֹא מַעֲנֹת וְלֹא
 מִטְפָּחוֹת.
 ה. אִי יְהוּ עֲנוּי? שֶׁלֵּקֶן עוֹנֹת כְּאֶחָת. קִינָה? שְׂאֶחָת אוֹמְרַת
 וְכֵלֶן עוֹנֹת אַחֲרֵיהָ. שְׁנֵאֲמַר: וְלִמְדָנָה בְּנִתְיָכֶם נָהִי, וְאִשָּׁה
 רְעוּתָהּ קִינָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשָׂרָה הָעַם שְׁמָתוֹ;
 אֲבָל תַּלְמִיד חָכֵם שְׁמָת - סוֹפְדִים אוֹתוֹ בְּמוֹעֵד, וְאִין צָרִיף
 לִזְמַר בְּחֶנְכָּה וּבְפֹרִים וְרָאשֵׁי חֲדָשִׁים, אֲבָל לֹא בְּיוֹם טוֹב
 שָׁנִי. וְאִין סוֹפְדִין אוֹתוֹ בְּיָמִים אֵלּוֹ אֲלָא בְּפָנָיו. נִקְבֵּר -
 אֲסוּרִין בְּהִסְפָּד. וְיוֹם שְׁמוֹעָתוֹ - בְּכַפְּנָיו הוּא, וְסוֹפְדִין אוֹתוֹ,
 אֶף עַל פִּי שֶׁהָיָה רְחוּקָה.
 ו. לֹא תַעֲזוֹר אִשָּׁה עַל מֵת שֶׁלֶּה שְׁלֹשִׁים יוֹם קִדְּם לְחָג,
 כְּדִי שֶׁלֹּא יְבוֹא הַחַג וְהָיָה יוֹם; שֶׁאִין הַמֵּת מִשְׁתַּפֵּחַ מִן הַלֵּב
 שְׁלֹשִׁים יוֹם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּמֵת יֵשֵׁן; אֲבָל אִם מֵת
 בַּתּוֹף שְׁלֹשִׁים יוֹם סָמוּךְ לְחָג - מַעֲזֹרֶת.
 ז. שְׁבַעַת יְמֵי הַחֲתָנוּת - הָיָה הֵן בְּרִגְלָהּ. וּמִי שְׁמָת לוֹ מֵת
 בַּתּוֹף יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, אֲפִלּוּ אָבִיו וְאִמּוֹ - מְשַׁלִּים שְׁבַעַת יְמֵי
 הַשְּׁמִיחָה, וְאַחֵר כֶּן נוֹהֵג שְׁבַעַת יְמֵי אֲבָלוֹת. וּמוֹנָה הַשְּׁלֹשִׁים
 מֵאַחֵר יְמֵי הַשְּׁמִיחָה.
 ח. הֵכִין כָּל צָרָכֵי הַסֵּעָדָה וְאָפָה פֶתוֹ וְטָבַח טָבָחוֹ כְּדִי
 שִׁיכְנֹסוּ לְשִׁמְחָה, וְיָמָת לוֹ מֵת קִדְּם שִׁיכְנֹסוּ לְשִׁמְחָה: אִם לֹא

(1) דיני הספד, ושבעה מעמדות למת. דיני ליקוט עצמות ופינוי ארון המת ממקום למקום - לעניין אבל והספד. בן כמה שנים יהיה הקטן, ויהיה ראוי להספד. סדרי הלווייה שונים בקטנים - בהתאם לגילם. עבדים ושפחות - לעניין הספד ותנחומים. (2) ולא כבוד החיים ויקרם. (3) מלשון הכתוב (ירמיה ט, טז) "קראו למקוננות ותבואינה". (4) אבל אילו היה ההספד "כבוד החיים" לא היינו שומעים לו. שלא לפגוע בכבודם (סנהדרין מו, ב). (5) אלא שמשופקים בגמרא שם, אם המצוה היא "משום כפרה", שמורידים ומשפילים אותו בתחתיות (רש"י שם), ולפיכך אם ציווה שלא לקברו - שומעים לו, שהרי אינו רוצה בכפרה, או "משום בזיון" היא, שלא יתבזה על החיים, שיראוהו מת ונרקב ונבקע, ולפיכך אפילו ציווה שלא לקברו אין שומעים לו, לבזות את החיים בגללו, ומתוך שזוהי בעייה שלא נפשטה, הולכים בה להחמיר (שם), והשווה הלכות זכיה ומתנה פרק י"א, הלכה כ"ד "שאסור להניחו בלא קבורה, אלא כופים את היורשים לקברו מנכסיו". וראה הלכות אישות פרק י"ד הלכה כ"ג-כ"ד בעניין חיובי הבעל בקבורת אשתו. (6) שבת קה, ב "מידה כנגד מידה" - הוא לא התאבל על שנתקצרו ימי החכם, אף לחייו לא יחושו מן השמים (רש"י). (7) שם, שנאמר (יהושע כד, ל) "ויקברו אותו (את יהושע) בגבול נחלתו... מצפון להר געש" - מלמד שרגש עליהם ההר להרגם על שלא הספידוהו כראוי (שם וברש"י). וגם עונש זה הוא "מידה כנגד מידה" - כי אם הוא מתעצל בהספדו, הרי הוא מחשיבו כחי, והרי הוא כאילו מונח בקבר כשהוא חי, לפיכך ענשו להיקבר בחייו (מהרש"א שם). וראוי להעיר כי הנוסח שלפנינו בגמרא שם הוא: המתעצל בהספדו של חכם, ורבינו כנראה נמשך אחרי גירסת הרי"ף במועד קטן פרק ג דף רצג, שהיא: "בהספד של אדם כשר". (8) שבת שם, "הקדוש-ברוך-הוא סופר ומניח בבית גזיו", שנאמר (תהלים נו, ט) "נודי ספרת אתה, שימה דמעתי בנאדך". (9) לומר: "קיים זה מה שכתוב בזה", כי אסור לישב על גבי מיטה שספר תורה מונה עליה, כמבואר בהלכות ספר תורה פרק י, הלכה ו (מועד קטן כה, א). ודווקא על מיטתו, אבל להניח הספר לפניו על גבי ספסל, התיר רב האי גאון לאדם חשוב

- 1 אותו מִמָּטָה לְמָטָה¹⁰. ואין מוֹצִיאִין מִטָּה אֶלָּא דָּרָךְ
 2 פְּתָחִים, לֹא שִׁישְׁלִיָּה דָּרָךְ גִּגְוֹת¹¹. וּבְשָׁאָר הָעָם - מִתָּר
 3 לַעֲשׂוֹת¹².
 4 ד. אין פּוֹחֲתִין מִשְׁכָּעָה מַעֲמָדוֹת לְמַת¹³. ואין עוֹשִׂין מַעֲמָד
 5 וּמוֹשֵׁב בְּפָחוֹת מַעֲשָׂה¹⁴. ואין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּקִרְוֵי¹⁵. ואין
 6 עוֹשִׂין אֶלָּא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן¹⁶, וּבְבֵית הַקְּבָרוֹת, וּבְמָקוֹם
 7 שְׁנֶהְגוּ¹⁷. פִּיצֵד עוֹשִׂין בְּמָקוֹם שְׁנֶהְגוּ? מַעֲמִידִין שָׂאָר
 8 הַקְּרֻבִּים וּבְנֵי מִשְׁפָּחָה שְׂאִינָן בְּנֵי אָבִל, וְאוֹמְרִין לְפָנֵיהֶם
 9 דְּבָרֵי קִינּוֹת וְכִיּוּצָא בְּהֵן. וְאַחֲרָהּ אָמַר: שְׁבוּ יְקָרִים שְׁבוּ!
 10 וְאוֹמַר לְפָנֵיהֶם דְּבָרִים אַחֲרִים כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבֵינָן. וְאַחֲרָהּ כָּף:
 11 עָמְדוּ יְקָרִים עָמְדוּ! וְאוֹמַר כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִין. וְחֻזֵּר וְאוֹמַר כָּף
 12 עַד שֶׁבַע פְּעָמִים¹⁸.
 13 ה. כְּדָרָךְ שְׁעוֹשִׂין מַעֲמָד וּמוֹשֵׁב לְאֻנְשִׁים בְּמָקוֹם שְׁנֶהְגוּ,
 14 כָּף עוֹשִׂין לְנָשִׁים¹⁹. וּמִסְפִּידִין הַנָּשִׁים פְּאֻנְשִׁים בְּכָל מָקוֹם²⁰.
 15 אָבִל אֵין מִנִּיחִין מִטָּה הָאִשָּׁה בְּרַחוּב לְעוֹלָם²¹, שְׁנֵה גִנְאֵי
 16 לְאִשָּׁה²², אֶלָּא סְמוּךְ לְמִיתָתָה קְבוּרָתָה²³.
 17 ו. הַמְלָקֵט עֲצָמוֹת²⁴ - אֵין אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם קִינִים וְנֶהְיִי²⁵,
- 18 וְלֹא בְּרֶפֶת אָבִלִים וְלֹא תַנְחוּמֵי אָבִלִים²⁶. אָבִל אוֹמְרִים
 19 עֲלֵיהֶן דְּבָרֵי שִׁבְחָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא²⁷ וְדָבָרֵי כְבוֹדִים²⁸.
 20 ז. הַמְפָּנָה אֲרוֹנוֹ שֶׁל מֵת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם: אִם שָׁדְרוּ²⁹ קִינָת
 21 - עוֹמְדִין עֲלָיו בְּשׁוּרָה³⁰, וְאוֹמְרִים עֲלָיו בְּרֶפֶת אָבִלִים
 22 וְתַנְחוּמֵי אָבִלִים³¹, וּמִסְפִּידִין אוֹתוֹ, אִף עַל פִּי שְׁהַעֲבִירוּהוּ
 23 לְאַחֵר שְׁנִים עֶשְׂרִי חֲדָשׁ³²; וְאִם אֵין שָׁדְרוּ קִינָת - אֵין
 24 מִסְפִּידִין אוֹתוֹ, וְאֵין עוֹמְדִין עֲלָיו בְּשׁוּרָה, וְאֵין אוֹמְרִין עֲלָיו
 25 בְּרֶפֶת אָבִלִים וְלֹא תַנְחוּמֵי אָבִלִים. וְאֵלּוּ הֵן: בְּרֶפֶת אָבִלִים
 26 - דְּבָרִים שְׂאוֹמְרִים בְּבֵית הָאָבִל³³, תַנְחוּמֵי אָבִלִים -
 27 שְׂאוֹמְרִים בְּשׁוּרָה³⁴.
 28 ח. הַמְלָקֵט עֲצָמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ - הָרִי זֶה מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶן כָּל
 29 הַיּוֹם כָּל־יָמָיו³⁵; וְלַעֲרַב - אֵין מִתְאַבֵּל, אֲפִלּוּ צָרוּרִין לוֹ בְּסִדְיָו.
 30 וְאֵין אוֹמְרִין עֲלֵיהֶן קִינּוֹת³⁶.
 31 ט. אֵין מִסְפִּידִין אֶת הַקְּטָנִים. וְכֵן כְּמָה שְׁנִים יִהְיֶה רְאוּי
 32 לְהַסְפֵּד? בְּנֵי עֲנָיִים אוֹ בְּנֵי זְקֵנִים - בְּנֵי חֲמִשָּׁ³⁷; וּבְנֵי
 33 עֲשִׂירִים - בְּנֵי שֵׁשׁ. אַחַד זְכָרִים וְאַחַד נְקִבּוֹת.
 34 י. תִּינוּק שְׂמַת: כָּל שְׁלֹשִׁים - יוּצָא בְּחִיקָ³⁸, וְנִקְבֵּר בְּאִשָּׁה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

וגדול בתורה ויחיד בדורו, כמבואר בטור יורה דעה סימן שדמ וכן בש"ך שם ובטור יורה דעה סימן שנג. (10) אלא מוציאים אותו במיטה הראשונה שעשו לצרכו (מועד קטן שם) ובטור יורה דעה סימן שנג. (11) כגון, אם הייתה המיטה רחבה מפתח הדלת, שוברים הקיר ומרחיבים הפתח (מועד קטן שם). (12) שלא אמרו אלא: "חכם כבודו דרך הפתח", וכן: "חכם כבודו במיטה הראשונה". (13) בחזרתם מן הקבר הולכים מעט ויושבים, לנחם האבלים, או להרבות צער על המת ולתת איש אל לבו לשוב בתשובה, כי חיי האדם הבל. ועומדים, והולכים מעט וחוזרים ויושבים מעט, כך עושים שבע פעמים, כנגד שבעה הבלים הכתובים בקהלת (א, ב) "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים (=הבלים שניים במשמע) הכל הבל" (בבא בתרא ק, ב וברשב"ם שם). ורש"י למגילה כג, ב אומר: "כשנושאים את המת לקברו היו יושבים שבע פעמים לבכות את המת, והרוצה לספדו יספוד". (14) אנשים (מגילה כג, ב). (15) קרובי המת שאינם מתאבלים באים למעמדות לכבוד המת. (16) לקבורת המת. (17) בבא בתרא שם. (18) ולדעת הרשב"ם שם, לאחר שישבו מעט, היה הממונה אומר להם עמדו ולכו אל מקום אחר. ובטור יורה דעה סימן שעו מביא בשם גאון: "וצריך לישב שבע פעמים מפני שהרוחות מלוות אותו, ובכל שעה שיושב בורחות ממנו". (19) בבא בתרא שם. (20) כשמתה אמו של בן זוא, הספידה רבן גמליאל הספד גדול (ראש השנה כה, א). וכן במגילה כח, ב "רפרם הספיד לכלתו בבית הכנסת". (21) אפילו שלא בימי חול המועד, אלא בכל ימות השנה, ראה לעיל פרק י"א, הלכה ג. (22) להיות מונחת מתה ברחוב לעיני הכל. (23) מועד קטן כח, א, שנאמר (במדבר כ, א) "ותמת שם מרים ותיקבר שם" - סמוך למיתה קבורה, ולשון ה"נמוקי יוסף" למשנה שם: "שגנאי הוא לנשים החיות, כשאשה מתה עומדת [שוכבת] בתכריכה לבושה לפני האנשים". (24) מן הקבר, לקברן במקום אחר. (25) דברי בכי ומספד. (26) מפורש בסמוך בהלכה הבאה. (27) שהוא ממית ומחייה, מוריד שאול ויעל (ירושלמי מועד קטן פרק א, הלכה ה וכפירוש הטור ביורה דעה סימן תג). (28) דברי מוסר, הכובשים את לבו של אדם ומכניעים את יצרו. (29) מערכת החוליות בגבו, וכן בבבא קמא טז, א "שדרו של אדם". (30) לנחמו, ראה לקמן פרק י"ג, הלכה א. (31) מועד קטן כה, א. אלא, ששם הנוסח: "שלדו קיימת" ומפרש רש"י: גופו קיים, ורבינו סובר, כיוון ששדרתו קיימת, הרי זה כ"שלדו קיים" שהשדרה היא עיקר בניין הגוף (לחם משנה). (32) ואין מספידים אפילו את החכם לאחר שנים עשר חודש למיתתו, ראה לקמן פרק י"ג, הלכה י, זה שהעבירו את ארונו ממקום למקום - מספידים הואיל ושלדו קיים ונקבר מחדש. (33) בברכת ה"טוב והמטיב" שבברכת המזון, שמוסיף בה דברים: דיין אמת, שופט בצדק, שליט בעולמו לעשות בו כרצונו וכו', כדברי רבינו בהלכות ברכות פרק ב, הלכה ח. ובירושלמי מועד קטן פרק א, הלכה ה: ברכת אבלים - מה שאומרים בבית הכנסת, ומפרש ה"קרבן העדה" "ברוך מנחם אבלים", וכן בירושלמי פסחים פרק ח, הלכה ח. וראוי להעיר שבכתובות ח, ב אמרו: "ברכת אבלים ברחבה" ומפרש רש"י: כשמברכים את האבל סעודה ראשונה משל אחרים, היו מברכים אותו ברחבה (רחוב העיר), ומברכים שם ברכת אבלים, ונוסח הברכה מפורש בגמרא שם: "אחינו המיוגעים המדוכאים באל הזה... ברוך מנחם אבלים". (34) ירושלמי פסחים שם. כשחזרו מקבורת המת היו עומדים בצד בית הקברות לנחמו, כמבואר לקמן פרק י"ג, הלכה א. (35) מועד קטן ח, א וכפירוש התוספות שם. ואותו היום נוהג בעטיפת הראש וכפיית המיטה... ורחיצה וסיכה. וכל מה שאסור באבל (כסף משנה בשם רבינו ירוחם). ולא דווקא בעצמות אביו אלא גם על עצמות כל הקרובים, מתאבל עליהם ביום לקיטתן, בכל הדברים הנוהגים באבל (טור יורה דעה סימן תג). (36) כבר הזכיר זה רבינו לעיל הלכה ו, וכן משמיענו שאפילו על עצמות אביו ואמו אין אומרים קינות. (37) שהעני מצטער על בניו יותר מן העשיר, לפי שאין לו שמחה אחרת (מועד קטן כד, ב וברש"י). ושם אמרו: "בני זקנים - כבני עניים". (38) לבית הקברות, ולא בארון.

- 1 אחת ובשני אנשים; אבל לא באיש אחד ובשתי נשים,
2 מפני היחוד³⁹. ואין עומדין עליו בשורה, ואין אומרים עליו
3 ברפת אבלים ותנחומי אבלים⁴⁰. בן שלשים יום גמורים⁴¹
4 - יוצא בגלוסקמא⁴² קטנה הנטלת באגפים⁴³. ועומדין עליו
5 בשורה, ואומרים עליו ברפת אבלים ותנחומי אבלים⁴⁴. בן
6 שנים עשר חדש - יוצא במטה.
7 יא. כל היוצא במטה - רבים מצהיבין עליו⁴⁵; וכל שאינו
8 יוצא במטה - אין רבים מצהיבין עליו. וכל הנפר לרבים⁴⁶
9 - רבים מתעסקין בו⁴⁷; וכל שאינו נפר לרבים - אין רבים
10 חביבין להתעסק בו. ומקום שנהגו נשים לצאת לפני המטה
11 - יוצאות לפני המטה⁴⁸; לאחר המטה - יוצאות לאחר
12 המטה⁴⁹.
13 יב. העבדים והשפחות⁵⁰ - אין מספידין אותן, ואין עומדין
14 עליהן בשורה, ואין אומרים עליהן ברפת אבלים ותנחומי
15 אבלים; אלא אומרים לו כשם שאומרים לו על שורו ועל
16 חמורו: המקום ימלא חסרונך⁵¹.
17 פרק שלשה עשר
18 א. כיצד מנחמין את האבלים? אחר שקוברין את המת
19 מתקבצין האבלים ועומדין בצד בית הקברות, וכל המלוין
20 את המת עומדין סביב להן שורה לפני שורה. ואין שורה
21 פחותה מעשרה, ואין אבלים מן המגן.
22 ב. האבלים עומדין לשמאל המנחמין, וכל המנחמין באין
23 אצל האבלים אחד אחד, ואומרים להן: תנחמו מן השמים.
24 ואחר כך הולך האבל לביתו. וכל יום ויום משבעת ימי
25 אבלות באין בני אדם לנחמו, בין שבאו פנים חדשות בין
26 שלא באו.
27 ג. האבל מסב בראש. ואין המנחמין רשאים לישוב אלא על
28 גבי קרקע. שנאמר: וישבו אתו לארץ. ואין רשאים לומר
29 דבר עד שיתפתח האבל את פיו תחלה. שנאמר: ואין דבר
30 אליו דבר; וכתוב: אחרי כן פתח איוב את פיהו וגומר, ויצען
31 אליפו. וכיון שנועצו בראשו - שוב אין המנחמין רשאים
32 לישוב אצלו, שלא יטריחוהו יותר מדי.
33 ד. מת שאין לו אבלים להנחם - באים עשרה בני אדם
- 34 כשרין ויושבין במקומו כל שבועת ימי האבלות, ושאר העם
35 מתקבצין עליהן. ואם לא היו שם עשרה קבועין - בכל יום
36 יום מתקבצין עשרה משאר העם ויושבין במקומו.
37 ה. הכל חביבין לעמד בפני נשיא, חוץ מאכל וחולה. וכל
38 העומד מפניו אומר לו 'שב', חוץ מאכל וחולה. שמשמע:
39 יושב באכלו, יושב בחליו.
40 ו. מכבדין ומרביצין בבית האכל, ומדיחין קערות וכוסות
41 וקיתונות וצלוחיות, ומדליקין את הנרות. אבל אין מביאין
42 שם לא את המגמר ולא את הבשמים.
43 ז. אין מוליכין לבית האכל המאכל שמכרין בו לא בכלי
44 כסף ולא בכלי שעם וכיוצא בהן, אלא בכלי נסרים של
45 ערבה קלופה וכיוצא בהן; שלא לבייש את מי שאין לו.
46 ואין משקין בזכוכית לכה, אלא בצבועה; שלא לבייש את
47 העניים שאין יינותיהן טובות.
48 ח. אין שותין בבית האכל יתר על עשרה כוסות לכל אחד
49 ואחד: שלשה קדם אכילה, ושלשה בתוך אכילה, וארבעה
50 לאחר אכילה. ולא יוסיף, שםא ישתפר.
51 ט. אין אומרים שמועה והגדה בבית האכל, אלא יושבין
52 דוין. וכן אין אומרים בפני המת אלא דברים של מת. אבל
53 לעסק בדברי תורה בפניו או בבית הקברות - אסור.
54 י. אין בוכין על המת יתר משלשה ימים, ואין מספידין
55 יתר משבעה. במה דברים אמורים? בשאר העם; אבל
56 תלמידי חכמים - הכל לפי חקמתן. ואין בוכין עליהן יותר
57 משלשים יום; שאין לנו גדול ממשה רבנו, וכתוב: ויתמו
58 ימי בכי אבל משה. וכן אין מספידין יתר על שנים עשר
59 חדש. אין לנו בחכמה גדול מרבנו הקדוש, ושנים עשר
60 חדש בלבד נספד. וכן חכם שבאה שמועתו לאחר שנים
61 עשר חדש - אין סופדין אותו.
62 יא. אל יתקשה אדם על מתו יתר מדי. שנאמר: אל תבכו
63 למת ואל תגדו לו. כלומר: יתר מדי. שזהו מנהגו של
64 עולם; והמצער [עצמו יותר] על מנהגו של עולם - הרי זה
65 טפש. אלא כיצד יעשה? שלשה לבכי, שבועה להספד,
66 שלשים יום לתספורת ולשאר החמשה דברים.
67 יב. כל מי שאינו מתאבל כמו שצווי חכמים - הרי זה

39) שאסור להתייחד אפילו עם שתי נשים, מפני שדעתן קלה, ושתייהן נוחות להתפתות, אבל בשני אנשים מותר, שהאחד בוש מחבירו (קידושין פ, ב ברש"י). וכל זה בשעת אבל, שיצרו שבור ונכנע, אבל שלא בשעת אבלו, אפילו אנשים הרבה אסור להם להתייחד עם אשה אחת, עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם, כדברי רבינו בהלכות איסורי ביאה פרק כ"ב, הלכה ח ובכסף משנה שם. (40) מועד קטן כד, ב. (41) יצא מחזקת נפל, אבל יום שלוש עצמו כיום שלפניו הוא (בכורות מט, א), והשווה לעיל פרק א, הלכה ו. (42) תיבה או ארון בלשון יוונית. "ויישם בארון במצרים" (בראשית נ, כו) מתרגם יונתן: ושון יתיה בגלוסקמא. ונוסח הגמרא במועד קטן שם: דלוסקמא. ונוסח הערוך בכל המקומות בתלמוד: גלוסקמא. (43) בזרועות שני אנשים דרך כבוד (רש"י שם). (44) כשאר כל אדם (שם). ולדעת הרמ"א ביוורה דעה סימן שדמ סעיף ד אין אומרים צידוק הדין וקדיש על תינוק "עד שיהיה בן יב חודש, שיצא במיטה". (45) שרויים בצער וסופדים. (46) שהיה רגיל לצאת מן הבית, והכירו אותו. (47) לספדו וללוותו. (48) ואין לחוש להרהור עבירה בשעת צער ואבל. (49) סנהדרין כ, א. ובירושלמי שם פרק ב, הלכה ד אמרו: לפני המיטה - שהן גרמו מיתה. לאחר המיטה - מפני כבוד בנות ישראל, שלא יהו (האנשים) מביטים בנשים. וביוורה דעה סימן שנט סעיף א מסכם: "ועכשיו נהגו שאין יוצאות אלא לאחר המיטה, ואין לשנות". (50) הכנענים. (51) ברכות טז, ב. ושם אמרו: "רבי יוסי אומר: אם עבד כשר הוא, אומרים עליו, הוי איש טוב ונאמן, ונהנה מיגיעו, אמרו לו: אם כן, מה הינחת לכשרים". (1) סדר ניהום אבלים. מת שאין לו אבלים להתנחם עליו, כיצד עורכים לו אבל וניחומים. באיזה כלים מביאים את המאכל לבית

1 אכָרִי. אֶלָּא יִפְחַד וַיִּדְאָג וַיִּפְשַׁשׁ בְּמַעֲשָׁיו וַיִּחְזֹר בְּתַשׁוּבָּה.
2 וְאַחַד מִבְּנֵי חֲבוּרָה שָׁמַת - תִּדְאָג כָּל הַחֲבוּרָה כְּלָה. כָּל
3 שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרָאשׁוֹנִים יִרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלוֹ הָרֵב מִנַּחַת
4 לוֹ עַל צִוְּאוֹ; וַיִּמְשְׁלֶשָׁה וְעַד שִׁבְעָה - [כְּאִלוֹ הָיָא] מִנַּחַת
5 בְּקֶרֶן זוֹיִת; מִכָּאֵן וְאֵילָף - [כְּאִלוֹ] עוֹבְרֵת כִּנְגְדוֹ בְּשׁוּק. כָּל
6 זֶה לְהַכִּין עַצְמוֹ, וַיִּחְזֹר וַיַּעֲזֹר מִשְׁנֵתוֹ. וְהָרִי הוּא אוֹמֵר:
7 הִפִּיתָה אַתָּם וְלֹא חָלוּ. מִכָּלל שְׁצָרִיד לְהַקִּיץ וּלְחַוֵּל.

פָּרָק אַרְבַּעַה עָשָׂר

9 א. מַצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם לְבָקֵר חוֹלִים, וְלִנְחָם אֲבָלִים,
10 וְלִהְיוֹצִיא הַמֵּת, וְלִהְכַּנֵּס הַכְּלָה, וְלִלְווֹת הָאוֹרְחִים, וְלִהְתַּעֲסֵק
11 בְּכָל צָרָה הַקְּבוּרָה: לִשְׁמַת עַל הַתַּחַף, וְלִילָף לִפְנֵי, וְלִסְפֹּד,
12 וְלִחְפֹּר, וְלִקְבֹּר. וְכֵן לְשִׁמּוֹחַ הַכְּלָה וְהַתַּחַף, וְלִסְעֵדֵם בְּכָל
13 צָרָה. וְאֵלּוּ הֵן גְּמִילוֹת חֲסִידִים שְׂבֻגוֹפוֹ, שְׂאִין לָהֶם
14 שְׁעוֹר. אַף עַל פִּי שֶׁכָּל מַצּוֹת אֵלּוּ מִדְּבָרֵיהֶם, הָרִי הֵן בְּכָלל
15 וְאַהֲבָה לִרְעֵף כְּמוֹף - כָּל הַדְּבָרִים שְׂאֵתָה רוּצָה שִׁיעֲשׂוּ
16 אוֹתָם לִף אַחֲרִים, עֲשֵׂה אֵתָה אוֹתָן לְאַחִיד בְּתוֹרָה וּבְמַצּוֹת.
17 ב. שֹׁכֵר הַלְוִיָּה מְרֻבָּה מִן הַכֹּל. וְהוּא הַחֵק שֶׁחֲקָקוּ אֲבָרָהֶם
18 אֲבִינוּ, וְדָרְף הַחֵסֵד שֶׁנֶּהֱגָה בָּהּ: מֵאֲכִיל עוֹבְרֵי דְרָכִים, וּמִשְׁקָה
19 אוֹתָן, וּמִלְּוָה אוֹתָן. וְגִדּוּלָה הַכִּנְסָה אוֹרְחִים מִהַקְּבֵלָת פְּנֵי
20 שְׂכִינָה, שְׁנֵאמַר: וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים. וְלוֹוִיִּם יוֹתֵר
21 מִהַכִּנְסָתָן. אֲמָרוּ חֲכָמִים: כָּל שְׂאִינוֹ מְלֻגָּה - כְּאִלוֹ שׁוֹפָף
22 דָּמִים.

23 ג. כּוּפִין לְלוֹוִיָּה כְּדָרְף שְׂכּוּפִין לְצִדְקָה. וּבֵית דִּין הֵיוּ מִתְקַנִּין
24 שְׁלוּחִין לְלוֹוִת אָדָם הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאֵם נִתְעַצְלוֹ
25 בְּדָרָב זֶה - מַעֲלָה עֲלֵיהֶם כְּאִלוֹ שִׁכְּבוּ דָּמִים. אֲפִלּוּ הַמְּלֻגָּה
26 אֶת חֲבָרוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - יֵשׁ לוֹ שֹׁכֵר הַרְבֵּה. וְכִמְהָ שְׁעוֹר
27 לְוִיָּה שֶׁחִיב אָדָם בָּהּ? הָרֵב לְתַלְמִיד - עַד עֲבֹנָה שֶׁל עִיר.
28 וְהָאִישׁ לְחִבְרוֹ - עַד תַּחֲסוֹם שִׁבְתָּ. וְהַתַּלְמִיד לְרֵב - עַד פְּרֻסָּה.
29 וְאֵם הָיָה רֵב מִכֶּהֱק - עַד שְׁלֹשׁ פְּרֻסָּאוֹת.
30 ד. בָּקֹר חוֹלִים - מַצּוֹה עַל הַכֹּל. אֲפִלּוּ גִדּוֹל מִבָּקֵר אֶת
31 הַקֶּטֶן. וּמִבָּקֵרִין הַרְבֵּה פְּעָמִים בַּיּוֹם. וְכָל הַמוֹסִיף - מִשְׁבָּח.
32 וּבִלְבָד שְׁלֹא יִטְרִיחַ. וְכָל הַמִּבָּקֵר אֶת הַחוּלָּה - כְּאִלוֹ נָטַל
33 חֶלֶק מִחֲלִיו וְהָקַל מַעֲלָיו; וְכָל שְׂאִינוֹ מִבָּקֵר - כְּאִלוֹ שׁוֹפָף
34 דָּמִים.

35 ה. אֵין מִבָּקֵרִין אֶת הַחוּלָּה אֶלָּא מִיּוֹם שְׁלִישִׁי וְהַלְאָה. וְאֵם
36 קִפֵּץ עָלָיו הַחֲלִי וְהַכְּבִיד - מִבָּקֵרִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְאֵין מִבָּקֵרִין
37 אֶת הַחוּלָּה לֹא בְּשִׁלֹשׁ שְׁעוֹת רָאשׁוֹנוֹת בַּיּוֹם וְלֹא בְּשִׁלֹשׁ
38 אַחֲרוֹנוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִתְעַסְקִין בְּצָרָה הַחוּלָּה. וְאֵין מִבָּקֵרִין
39 לֹא חוֹלֵי מַעֲיָם וְלֹא חוֹלֵי הָעֵין וְלֹא מַחוּשֵׁי הָרָאשׁ, מִפְּנֵי
40 שֶׁהַבָּקֹר קָשָׁה לָהֶן.

41 ו. הַנִּכְנָס לְבָקֵר אֶת הַחוּלָּה - לֹא יֵשֵׁב לֹא עַל גְּבִי מִטָּה,
42 וְלֹא עַל גְּבִי פֶסֶס, וְלֹא עַל גְּבִי סִפְסָל, וְלֹא עַל גְּבִי מָקוֹם

43 גְּבוּהָ, וְלֹא לְמַעֲלָה מִמֶּרְאשׁוֹתָיו. אֶלָּא מִתַּעֲטֵף וַיּוֹשֵׁב לְמִטָּה
44 מִמֶּרְאשׁוֹתָיו, וּמִבְּקָשׁ עָלָיו רַחֲמִים וַיּוֹצֵא.
45 ז. יִרְאֶה לִי, שְׁנִחְמַת אֲבָלִים קוֹדֵם לְבָקֹר חוֹלִים; שְׁנִחְנוֹם
46 אֲבָלִים גְּמִילוֹת חֲסִיד עִם הַחַיִּים וְעִם הַמֵּתִים.
47 ח. מִי שֶׁהָיָה לִפְנֵי מֵת וְכָלָה - מְנִיחַ אֶת הַכְּלָה וּמִתְעַסֵּק
48 עִם הַמֵּת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: לֵב חֲכָמִים בְּבֵית אָבִל וְגוֹמֵר. מֵת
49 וְכָלָה שְׂפָגְעוּ זֶה בְּזֶה בְּדָרְף - מַעֲבִירִין אֶת הַמֵּת מִלִּפְנֵי
50 הַכְּלָה. וְזֶה וְזֶה עוֹבְרִין מִלִּפְנֵי הַמְּלָךְ.

51 ט. מִבְּטָלִין תַּלְמוּד תוֹרָה לְהוֹצֵאת הַמֵּת וְלִהְכַּנֵּס הַכְּלָה.
52 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׂאֵין לוֹ כָּל צָרָפוֹ; אֲבָל יֵשׁ לוֹ כָּל
53 צָרָפוֹ - אֵין מִבְּטָלִין. וְכָל שְׂאִין מִתְעַסְקִין בְּתוֹרָה - חִיבִין
54 לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ.

55 י. מֵת אֶחָד בְּעִיר - כָּל בְּנֵי הָעִיר אֲסוּרִין בַּעֲשִׂית מְלָאכָה
56 עַד שִׁיקְבְּרוּהוּ. וְאֵם יֵשׁ לוֹ מִי שִׁיקְעֵסֶק בְּצָרָכָיו - מִתְרִין.
57 יא. תַּלְמִיד חָכֵם שָׁמַת, אֲפִלּוּ הָיָה עִמּוֹ עַד שְׁשִׁים רְבּוּא -
58 מִבְּטָלִין תַּלְמוּד תוֹרָה לְהוֹצֵאתוֹ. הָיָה שְׁשִׁים רְבּוּא - אֵין
59 מִבְּטָלִין. וְאֵם הָיָה מְלָמֵד לְאַחֲרִים - אֵין לוֹ שְׁעוֹר, אֶלָּא
60 מִבְּטָלִין הַכֹּל לְהוֹצֵאתוֹ.

61 יב. קוֹבְרִין מֵתִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וּמִנַּחֲמִין אֲבָלֵיהֶם, וּמִבָּקֵרִין
62 חוֹלֵיהֶם, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.

63 יג. בְּתֵי הַקְּבֵרוֹת אֲסוּרִין בְּהִנָּאָה. בִּיצֵד? אֵין אוֹכְלִין בָּהֶן,
64 וְאֵין שׁוֹתִין בָּהֶן, וְאֵין עוֹשִׂין בָּהֶן מְלָאכָה, וְלֹא קוֹרִין בָּהֶן,
65 וְלֹא שׁוֹנִין בָּהֶן. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: אֵין נְאוּתִין בָּהֶן, וְלֹא נוֹהֲגִין
66 בָּהֶן קְלוֹת רָאשׁ. לֹא יִלָּף אָדָם בְּתוֹף אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל קֶבֶר
67 וַתַּפְלִין בִּידוֹ וְסִפֵּר תוֹרָה בְּזוּרוֹ, וְלֹא יִתְפַּלֵּל שֵׁם. וּבִכְרוֹחַ
68 אַרְבַּע אַמּוֹת - מִתָּר.

69 יד. הַמוֹלִיף עַצְמוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - לֹא יִתְנַם בְּדִסְקָיָא
70 וְיִנְיָחָם עַל גְּבִי חֲמוּרוֹ וְיִרְכַּב עֲלֵיהֶם, מִפְּנֵי שְׁנוּהֵג בָּהֶן מִנְהַג
71 בִּזְיוֹן. וְאֵם הָיָה מִתְיָרָא מִפְּנֵי הַגְּבִיבִים וּמִפְּנֵי הַלְסָטִים - מִתָּר.
72 טו. אֵין מִפְּנִין אֶת הַמֵּת מִקְבֵּר לְקֶבֶר, אֲפִלּוּ מִבְּזוֹי לְמִכְבֹּד.
73 וְאֵם הָיָה בְּתוֹף שִׁדְּהוּ - מִפְּנֵהוּ אֲפִלּוּ מִמִּכְבֹּד לְכּוּזִי.

74 טז. אֵין קוֹבְרִין מֵת עַל גְּבִי מֵת, וְלֹא שְׁנֵי מֵתִים כְּאַחֵד,
75 שֶׁבִּזְיוֹן הוּא. וְקִטְן הַיֶּשֶׁן עִם אִמּוֹ - נִקְבֵּר עִמָּה.

76 יז. עֶפֶר הַקֶּבֶר - אֵינוֹ אֲסוּר בְּהִנָּאָה, שְׂאִין קֶרֶקַע עוֹלָם
77 נִאָּסְרָת. אֲבָל קֶבֶר הַבְּנִין - אֲסוּר בְּהִנָּאָה.

78 יח. הַבּוֹנֶה קֶבֶר לְמֵת - לֹא נִאָּסֵר עַד שִׁיקְנָס בּוֹ הַמֵּת. וְאֲפִלּוּ
79 הַטִּיל בּוֹ גִּפֶּל - נִאָּסֵר בְּהִנָּאָה.

80 יט. נֶפֶשׁ שְׂנַעֲשָׂה לְשֵׁם חַי, וְשֵׁם בּוֹ הַמֵּת, וְהוֹסִיף בּוֹ דִּימוֹס
81 אֶחָד לְשֵׁם הַמֵּת, אַף עַל פִּי שֶׁפָּנָה הַמֵּת - הַכֹּל אֲסוּר
82 בְּהִנָּאָה. וְאֵם הִפִּיר אֶת הַתּוֹסֶפֶת - חוֹלֵץ אוֹתָהּ, וְהַשָּׂאָר
83 מִתָּר. נַעֲשֵׂה לְשֵׁם הַמֵּת - כִּינּוֹן שֶׁהוּטַל בּוֹ הַמֵּת נִאָּסֵר, אַף
84 עַל פִּי שֶׁפָּנָהוּ.

85 כ. הַבּוֹנֶה קֶבֶר לְאֲבִיו, וְהָלָף וַיִּקְבְּרוּ בְּקֶבֶר אַחֵר - הָרִי זֶה

1 לא יקבר בו מת אחר עולמית, והקבר הזה אסור בהנאה,
2 מפני כבוד אביו.
3 **כא.** המת אסור בהנאה בלו; חוץ משערו שהוא מתר
4 בהנאה, מפני שאינו גופו. וכן ארונו וכל תכריכיו - אסורין
5 בהנאה. אבל כלים המוכנים לתכריף - לא נאסרו בהנאה.
6 אפילו ארג בגד למת - לא נאסר עד שיגיע במטה הנקברת
7 עמו. שאין ההזמנה אסרת.
8 **כב.** כל הפלים שזרקין על המת על המטה הנקברת עמו
9 - אסורין בהנאה, שלא יתחלפו בתכריכין.
10 **כג.** היו אביו ואמו מזרקין כלים בחמתן על המת - מצנה
11 על אחרים להצילן. ואם הגיעו למטה הנקברת עמו - אין
12 מצילין אותן.
13 **כד.** מלמדין את האדם שלא יהא חבלן, ולא יפסיד את
14 הפלים וישליכם לחבלה. מוטב לתתם לעניים, ואל ישליכם
15 לרמה ותולעה. וכל המרבה כלים על המת - עובר בלא
16 תשחית.
17 **כה.** מלך שמת - עוקרין סוס שהיה רוכב עליו. ועגלה
18 שהיתה מושכת בקרון שהיה יושב בו - מנשר פרסותיה מן
19 הארכבה ולמטה, מקום שאין עושה אותה טרפה. ומושיבין
20 ישיבה על קברו שבעה ימים. שגאמר: וכבוד עשו לו
21 במותו - זה שהושיבו לו ישיבה על קברו. ונשיא שמת -
22 אין מבטלין ישיבתו יתר על שלשים יום.
23 **כו.** מלך או נשיא שמת - יש להן לשורף מטהו וכל כלי
24 תשמישו, ואין בזה דרך האמורי ולא משום השחתה.
25 שגאמר: בשלום תמות ובמשפחות אבותיך הראשנים
26 ישרפו לך.
27 סליקו להו הלכות אבל בסיעתא דשמיא
28 **שבת קודש כ' אדר ב' ה'תשע"א**
29 **הלכות מלכים ומלחמותיהם**
30 יש בכללן שלש ועשרים מצות. עשר מצות עשה ושלוש-
31 עשרה מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן:

32 (א) למנות מלך בישראל. (ב) שלא ימנה מקהל גרים. (ג)
33 שלא ירבה לו נשים. (ד) שלא ירבה לו סוסים. (ה) שלא
34 ירבה לו כסף וזהב. (ו) להחרים שבועה עממים. (ז) שלא
35 לחיות מהן כל נשמה. (ח) למחות זרעו של עמלק. (ט) לזכר
36 מה שעשה עמלק. (י) שלא לשכח מעשיו הרעים ואריבתו
37 בדרך. (יא) שלא לשכן בארץ-מצרים. (יב) לשלח שלום
38 ליושבי העיר בפצרים עליה ולדון בה, באשר מפרש
39 בתורה: "ואם תשלים"; "ואם לא תשלים". (יג) שלא
40 לדרש שלום מעמון ומואב בלבד בפצרים עליהם. (יד)
41 שלא להשחית אילני מאכל במצור. (טו) להתקין יד,
42 שיצאו בו בעלי המחנה להפנות בו. (טז) להתקין יתד
43 לחפר בו. (יז) למשח כהן לדבר באזני אנשי הצבא בשעת
44 המלחמה. (יח) להיות מארס, ובונה בנן, ונוטע כרם,
45 שמחים בקנינם שנה תמימה, ומחזירין אותן מן המלחמה.
46 (יט) שלא יעברו עליהם לכל דבר, ולא יצאו אפילו לצרכי
47 העיר ולצרכי הגדוד ודומה להם. (כ) שלא לערץ ולחזר
48 לאחור בשעת המלחמה. (כא) דין יפת-תאר. (כב) שלא
49 תמכר יפת-תאר. (כג) שלא יכבשנה לעבדות אחר
50 שנכבשה.
51 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
52 **פרק ראשון**
53 **א.** שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ:
54 למנות להם מלך, שגאמר: "שום תשים עליך מלך"³,
55 ולהכרית זרעו של עמלק, שגאמר: "תמחה את זכר
56 עמלק"⁴, ולבנות בית-הבחייה⁵, שגאמר: "לשכנו תדרשו
57 ובאת שמה"⁶.
58 **ב.** מגוי מלך קדם למלחמת עמלק, שגאמר: "אתי שלח ה'
59 למשחך למלך... עתה לך והכיתה את עמלק"⁷. והכרתת
60 זרע עמלק קודמת לבנין הבית, שגאמר: "ויהי פי יושב
61 המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מפל אביו. ויאמר המלך
62 אל נתן הנביא, אנכי יושב בבית ארזים וגו'"⁸. מאחר
63 שהקמת מלך מצוה - למה לא רצה הקדוש-ברוך-הוא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מחמת צער. הכבוד שעושים למלך או נשיא שמתו. (1) שלוש מצוות שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ. מי הם הפסולים להיות מלך או כהן גדול. ההבדלים בין זכויות מלכי בית דוד למלכי ישראל. שכל השררות והמינויים בישראל עוברים בירושה לבן, ולבן הבן עד עולם. (2) ספרי לדברים יב, י וכן בסנהדרין כ, ב. (3) וזה לאחר כניסתם לארץ, ככתוב שם: "כי תבוא אל הארץ... וירישתה וישבת בה... שום תשים עליך מלך". (4) וגם זו היא לאחר כניסתם לארץ, כלשון הפסוק: "והיה בהניח... לך מכל אויבך... בארץ אשר ה' אלוהיך נתן לך נחלה לרשתה". (5) בית המקדש, כלשון הכתוב: "המקום אשר יבחר ה' אלוהיכם... לשום את שמו שם". (6) ובהלכות בית הבחירה פרק א הלכה א מביא רבינו פסוק אחר: "שנאמר (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש, נראים הדברים, שעיקר מצוות בניין בית הבחירה נלמד מהפסוק הנ"ל, אולם כדי שלא נטעה לומר, שהפסוק מכוון רק למשכן שבמדבר בלבד, כמשמעות הפשוטה של אותו כתוב (ראה עירובין ב, ב), לפיכך מביא רבינו כאן את הכתוב: "לשכנו תדרשו" המדבר במקדש שלעתידי, הוא בית הבחירה שבירושלים, לגלות בזה, שהציווי: "ועשו לי מקדש" כולל הכול, גם המשכן שבמדבר, וגם בית הבחירה שלעתידי, שקדושתו קדושת עולמים, והשווה ספר המצוות עשה כ (אבן האזל). (7) בסנהדרין כ, ב למדו זה, ממה שנאמר (שמות יז, טז) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק" - מכאן שמינוי מלך קודם, שאין "כס" אלא מלך, ככתוב (דברי הימים-א, כט, כג) "וישב שלמה על כסא ה' למלך", אולם רבינו נקט דרשה פשוטה יותר, שזוהי דרכו להביא ראייה היותר פשוטה, והיותר נוחה, - אם אין הדבר נוגע לעצם הדין - אף על פי שבתלמוד דרשוה מפסוק אחר (לחם משנה), והשווה הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ט, הלכה ט ובהלכות תמידין ומוספין פרק ב, הלכה ב, שגם שם מביא רבינו דרשות מפסוקים, שלא הוזכרו בתלמוד וכנ"ל. (8) סנהדרין שם.

- 1 כְּשֶׁשָּׂאָלוּ מֶלֶךְ מִשְׁמוּאֵל⁹? לִפִּי שֶׁשָּׂאָלוּ בְּתַרְעֻמַּת¹⁰, וְלֹא
- 2 שָׂאָלוּ לְקִים הַמִּצְוָה, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁקָּצוּ בְּשִׁמּוּאֵל הַנְּבִיא,
- 3 שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי לֹא אֶתָּךְ מֵאִסּוּ, כִּי אֲתִי מֵאִסּוּ וְגו'".
- 4 ג. אֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ בְּתַחֲלָה, אֲלֵא עַל-פִּי בֵּית-דִין שֶׁל
- 5 שִׁבְעִים זְקֵנִים¹¹ וְעַל-פִּי נְבִיא¹², כִּיהוֹשֻׁעַ שֶׁמָּנְהוּ מִשָּׁה רַבְּנוּ¹³
- 6 וּבֵית-דִּינוֹ, וּכְשֶׁאֵלּוּ וְדָד, שֶׁמֶנֶם שִׁמּוּאֵל הֶרְמֵתִי וּבֵית-דִּינוֹ.
- 7 ד. אֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ מִקְּהֵל גֵּרִים אֲפִלּוּ אַחֵר בְּמָה דְּרוּת,
- 8 עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תוּכַל לָתֵת עֲלֶיךָ
- 9 אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אַחִיךָ הוּא"¹⁴. וְלֹא לְמַלְכוּת בְּלָכָד, אֲלֵא
- 10 לְכָל שְׂרָרוֹת שְׁבִיִּשְׂרָאֵל: לֹא שׂוֹר-צָבָא, לֹא שׂוֹר חֲמֻשִּׁים אוֹ
- 11 שׂוֹר עֲשָׂרָה, אֲפִלּוּ מִמֶּנֶּה עַל אֲמַת־הַמִּים¹⁵ שֶׁמַּחֲלֵק מִמֶּנֶּה
- 12 לְשׁוֹדוֹת¹⁶; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר דִּין אוֹ נָשִׂיא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֲלֵא
- 13 מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִקְרָב אַחִיךָ תִּשִּׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ" - כָּל
- 14 מְשִׁימוֹת שֶׁאֵתָּה מִשִּׂים לֹא יִהְיֶה אֲלֵא מִקְרָב אַחִיךָ¹⁷.
- 15 ה. אֵין מַעֲמִידִין אִשָּׁה בְּמַלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲלֶיךָ מֶלֶךְ" -

- וְלֹא מִלְכָּה¹⁸, וְכֵן כָּל מְשִׁימוֹת שְׁבִיִּשְׂרָאֵל אֵין מִמֶּנִּים בָּהֶם
- אֲלֵא אִישׁ¹⁹.
- ו. וְאֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ וְלֹא כֹהֵן גָּדוֹל - לֹא קֶצֶב²⁰, וְלֹא סֹפֵר,¹⁸
- וְלֹא בֶלֶן, וְלֹא בּוֹרְסִי²¹ - לֹא מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּסוּלִין, אֲלֵא הוּאֵל¹⁹
- וְאִמּוֹנִתֹן נִקְלָה, הָעַם מְזוֹלְזֵלִין בָּהֶן²² לְעוֹלָם. וּמִשְׁיַעֲשֶׂה²⁰
- בְּמַלְכָּה מֵאֵלּוּ יוֹם אֶחָד - נִפְסָל²³.
- ז. כְּשֶׁמַּעֲמִידִין הַמֶּלֶךְ, מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה²⁴,
- שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח שִׁמּוּאֵל אֶת פֶּה הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל רֹאשׁוֹ
- וַיִּשְׁקָהוּ"²⁵. וּמֵאַחֵר שֶׁמוֹשְׁחִין הַמֶּלֶךְ, הָרִי זֶה זֹכֶה לוֹ וּלְבָנָיו²⁴
- עַד עוֹלָם; שֶׁהַמַּלְכוּת יִרְשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמִים²⁵
- עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל". הַיָּמִים בֶּן קָטָן -
- מִשְׁמָרִין לוֹ הַמְּלוּכָה עַד שֶׁיִּגְדִּיל²⁶, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה יְהוֹיָדָע²⁷
- לְיוֹאָשׁ²⁷. וְכָל הַקּוֹדֶם בְּנִחְלָה²⁸ - קוֹדֶם לִירֵשֶׁת הַמְּלוּכָה²⁹.
- וְהַבֶּן הַגָּדוֹל, קוֹדֶם לְקָטָן מִמֶּנּוּ³⁰. וְלֹא הַמַּלְכוּת בְּלָכָד, אֲלֵא
- כָּל הַשְּׂרָרוֹת וְכָל הַמִּנּוּחִין שְׁבִיִּשְׂרָאֵל - יִרְשָׁה לְבָנָו וּלְבָנֵי בָנָו³⁰

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(9) ראה שמואל-א ח, ז. (10) סנהדרין שם: "לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן" ומפרש רבינו, שהכוונה לפרשת המלך שבשמואל שם. וכן אמרו שם: "זקנים שבדור כהוגן שאלו, שנאמר תנה לנו מלך לשפטנו, אבל עמי הארץ שבהם קלקלו, שאמרו (שם כ): והיינו גם אנחנו ככל הגויים ושפטנו מלכנו, ויצא לפנינו". (11) בשינויי נוסחאות כתב יד המבורגר: "על פי בית דין של ע"א זקנים". וכן מבואר לעיל הלכות סנהדרין פרק ה, א, ומקורו בתוספתא סנהדרין פרק ג, משנה ב. וכתב רבינו: בתחילה, לומר שאם בנו מלך אחריו, אינו צריך מינוי כזה, שהמלכות ירושה היא לו, כמבואר בסמוך הלכה ז. (12) ספרי פרשת שופטים אות קנז "אשר יבחר ה'..." על נביא". וכן אמרו (סוכה כז, ב) "שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים על פי נביא". וכן אמרו (סוכה כז, ב) "שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים על פי נביא". שאול ודוד על פי שמואל. (13) שהיה נביא. (14) יבמות מה, ב ולדעת התוספות שם קב, א אם אביו מישאל, ודאי שהוא כשר, וקוראים בו: מקרב אחיך. וראה לעיל הלכות סנהדרין פרק ב, הלכה ט, ופרק י"א הלכה יא ובביאורנו שם. ומטעם זה - כותב הכסף משנה - הוכשר רחבעם בן שלמה למלכות אף על פי שאמו הייתה נעמה העמונית כמפורש במלכים-א יד, כא. וראה יבמות עז, א. "שני מוסרות שהיו עלי פתחתם, רות המואבייה ונעמה העמונית". ובנודע ביהודה חושן משפט סימן א מחדש, שלא הזהיר הכתוב: "מקרב אחיך", אלא בתחילת ה"שימה" שראשית מינויו לא יהיה אלא מקרב אחיך, אבל בבן מלך, שהמלכות באה לו בירושה אינו צריך "שימה חדשה", ומכיוון שאביו מלך בהכשר, ממנים את בנו אפילו כשאין אמו מישאל, ולפיכך אין מקום לפקפק על כשרותה של מלכות רחבעם. (15) תעלה להעברת מים. (16) המשותפת לאנשים רבים, וממונה עליה שלא ישקה איש ביומו של חבירו (קידושין עז, ב וברש"י). (17) שם. ובירושלמי שם פרק ד, הלכה ה אמרו: "שום תשים עליך מלך - אין לי אלא מלך, מניין לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי דיינים ומכים ברצועה? תלמוד לומר: מקרב אחיך תשים עליך מלך, כל שתמניהו עליך לא יהא אלא מן הברורין שבאחיך". וכתוב בסמ"ג לא-תעשה רכא, במה דברים אמורים (=שאמו מישאל מכשירתו) בשאר שררות, אבל במלכות, שנינו בתוספתא סנהדרין פרק ד, משנה ו אין מעמידים מלך אלא מן המשיאים לכהונה, והטעם, משום שנאמר "מקרב אחיך" - ממוכחים שבאחיך, ולפיכך נתחייבו שונאיהם של ישראל [=בלשון "סגינהור"] כלייה, כשהחניפו לאגריפס המלך ואמרו לו "אחינו אתה", כמבואר בסוטה מא, ב. (18) ספרי פרשת שופטים אות קנז. ובברכות מט, א אמרו: "תורה ומלכות לפי שאינן לא בנשים ולא בעבדים". (19) כיוון שכל המשימות הושוו למלכות, לענין קהל גרים, הושוו גם לענין פסול אשה (קריית ספר). ובמדרש שוחר טוב פרק כ"ב פסוק ז אמרו: חשון הדור שהאשה מנהיגתו. ואין להקשות מדבורה הנביאה שהייתה שופטת את ישראל (שופטים ד, ד), כי שמא לא דנה, אלא מלמדת להם הדינים. ואולי קיבלו אותה עליהם משום שכינה, כלומר שזה היה על פי הדיבור (תוספות בבא קמא טו, א וינדה נ, א). (20) בכתב יד התימנים תיבה זו איננה, ובמקומה כתוב: לא גרע. והוא אומן המקיז דם, על שם שמגרע את הדם (רש"י לקידושין פב, א). (21) מעבד עורות. (22) ברייתא בקידושין פב, א, ושם כתוב במקום קצבים: כובסים, וכנראה שגירסת רבינו שם: קצבים (כסף משנה). ובתנא דבי אליהו זוטא פרק ט"ז נאמר: הגרע והבלן... אין מעמידים מהם לא מלך... ואין מוסרים להם דבר שיש בו שררה לרבים (קריית מלך). (23) וכל זה כשעסק באלו דרך אומנות ומקצוע, אבל אם עשה בהן דרך שחוק, כדרך הבחורים, שמספרים זה את זה, אין בכך כלום (כסף משנה). (24) שעשה משה למשוח בו דברים הצריכים משיחה, ככתוב (שמות ל, כה) "ועשית אותו שמן משחת קודש" וסדר עשייתו מבואר בהלכות כלי המקדש פרק א, הלכה ב-ג. (25) וכן אמרו (כריתות ה, ב): שמן שעשה משה במדבר... בו נמשחו כהנים גדולים ומלכים. ומושחים אותו כמין נזר על ראשו, כמבואר בהלכות כלי המקדש שם הלכה ט. (26) כריתות שם. (27) שהחביא שש שנים בבית ה', ובשנה השביעית המליכוהו, כמפורש במלכים-ב יא, ג; יב, א ובדברי הימים-ב כג, יא. וכן שבע שנים היה במלכו, כמפורש שם כד, א. (28) ליורשו בגלל קרבתו המשפחתית. (29) תוספתא שקלים פרק ב, משנה ט"ו. ושם אמרו: בן ואח, בן קודם לאח, אח ובנו, אח קודם (=לבן אחיו). (30) ככתוב (דברי הימים-ב, כא, ג) "ואת הממלכה נתן (=היושפט) ליהורם כי הוא הבכור".

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – שבת קודש כ' אדר ב' – הלכות מלכים ומלחמותיהם קיא

מתוך מהדורת וגשל

17 שְׁעָרָה מִלְּכֻת לְדָוִד, וַיְהִי מִבְּנֵי 39 מֶלֶךְ. שְׁהָרִי אֲחִיהָ
18 הַשִּׁילִנִי הַעֲמִיד יִרְבֶּעַם וְאָמַר לוֹ: "וַיְהִי אִם תִּשְׁמַע אֶת כָּל
19 אֲשֶׁר אֶצְנֹךְ... וּבְנִיתִי לָךְ בֵּית נֶאֱמָן פֶּאֶשֶׁר בְּנִיתִי לְדָוִד
20 וגו' 40". וְאָמַר לוֹ אֲחִיהָ: "וּלְבָנוּ אֶתֶּן שְׁכֵט אֶחָד, לְמַעַן הִיֹּת
21 נִיר לְדָוִד עֲבָדִי כָּל הַיָּמִים לְפָנַי בִּירוּשָׁלַיִם" 41.
22 ט. מֶלֶכִּי בֵּית-דָּוִד הֵם הָעוֹמְדִים לְעוֹלָם 42, שְׁנֶאֱמַר: "כִּסְאָךְ
23 יְהִי נֶכֶד עַד עוֹלָם". אָבֵל אִם יַעֲמֹד מֶלֶךְ מִשְׁאֵר יִשְׂרָאֵל -
24 תִּפְסַק הַמְּלָכוּת מִבֵּיתוֹ 43, שְׁהָרִי נֶאֱמַר לִירְבֶּעַם: "אֵךְ לֹא כָּל
25 הַיָּמִים" 44.
26 י. אֵין מוֹשְׁחִין מֶלְכִי יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה 45, אֲלֵא בְּשֶׁמֶן
27 אֶפְרַסְמוֹן 46. וְאֵין מִמֶּנִּין אוֹתָן בִּירוּשָׁלַיִם לְעוֹלָם, אֲלֵא מֶלֶךְ
28 יִשְׂרָאֵל מִזְרַע דָּוִד 47. וְאֵין מוֹשְׁחִין 48 אֲלֵא זֶרַע דָּוִד 49.
29 יא. כְּשֶׁמוֹשְׁחִין מֶלְכִי בֵּית-דָּוִד, אֵין מוֹשְׁחִין אוֹתָן אֲלֵא עַל
30 הַמַּעֲיָן 50.
31 יב. וְאֵין מוֹשְׁחִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ 51, אֲלֵא-אִם-כֵּן הִיֹּתָה שָׁם
32 מִחֻלָּה 52 אוֹ מִחֻלָּה 53, מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ כְּדִי לְסַלֵּק הַמִּחֻלָּה.

1 עַד עוֹלָם 31; וְהוּא, שְׁיָהִי הֵבֶן מִמֶּלֶא מְקוֹם אֲבוֹתָיו בְּחֻמָּה
2 וּבִירְאָה. הִיָּה מִמֶּלֶא בִירְאָה, אֶף-עַל-פִּי שְׁאִינוּ מִמֶּלֶא
3 בְּחֻמָּה - מִעֲמִידִין אוֹתוֹ בְּמִקוֹם אֲבִיו 32 וּמִלְּמִדִין אוֹתוֹ. וְכָל
4 מִי שְׁאִין בּוֹ יִרְאֶת-שָׁמַיִם, אֶף-עַל-פִּי שְׁחֻמָּתוֹ מִרְבָּה -
5 אֵין מִמֶּנִּין אוֹתוֹ לְמָנוּי מִן הַמַּנְוִיִּין שְׁבִי-יִשְׂרָאֵל 33. בֵּינָן
6 שְׁנִמְשַׁח דָּוִד, זָכָה בְּכֹתֶר מִלְּכוּת 34; וְהָרִי הַמְּלָכוּת לוֹ וּלְבָנָיו
7 הַזִּכְרִים עַד עוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר: "כִּסְאָךְ יְהִי נֶכֶד עַד עוֹלָם".
8 וְלֹא זָכָה אֲלֵא לְכֹשְׁרִים, שְׁנֶאֱמַר: "אִם יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךְ
9 בְּרִיתִי" 35. אֶף-עַל-פִּי שְׁלֹא זָכָה אֲלֵא לְכֹשְׁרִים - לֹא תִפְרַת
10 הַמְּלוּכָה מִזְרַע דָּוִד לְעוֹלָם 36. הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא הִבְטִיחוֹ
11 בְּכֹף, שְׁנֶאֱמַר: "אִם יַעֲזֹבוּ בְּנֵי תוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטִי לֹא יִלְכוּ...
12 וּפְקִדְתִּי בְּשֵׁכֶט פְּשָׁעִם וּבְנִגְעֵים עֲוֹנָם. וְחֹסְדִי לֹא אֶפִּיר
13 מִעֲמֹ" 37.
14 ח. נִבְיָא שְׁהָעֲמִיד מֶלֶךְ מִשְׁאֵר שְׁכֵטִי יִשְׂרָאֵל, וְהִיָּה אוֹתוֹ
15 הַמֶּלֶךְ הַחֹלֵף בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה וְנִלְחָם מִלְּחָמוֹת ה' -
16 הָרִי זֶה מֶלֶךְ, וְכָל מַצּוֹת הַמְּלָכוּת נוֹהֲגוֹת בּוֹ 38; אֶף-עַל-פִּי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

31) ספרי שופטים אות קסב: "מניין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם, תלמוד לומר: הוא ובניו בקרב ישראל, כל שהם בקרב ישראל, בנו עומד תחתיו". (32) כתובות קג, ב, רבינו הקדוש ציווה על בנו גמליאל שיהיה נשיא אחריו, אף על פי שלא מילא מקום אבותיו בחכמה, אלא ביראת חטא בלבד. והשווה הלכות כלי המקדש פרק ד, הלכה כ. (33) תוספתא שקלים שם: "ובלבד שינהג כמנהג אבותיו". וכן אמרו בתורת כהנים פרשת צו פרק ה "יכול אף על פי שאינו ממלא מקום אבותיו? תלמוד לומר (ויקרא טז, לב): ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו... אם אינו ממלא מקום אביו, יבוא אחר וישמש תחתיו". (34) כמו שאמרו (יומא עב, ב) "של שולחן - זכה דוד ונטלו". (35) ובמכילתא שמות יח, כה אמרו: שלושה דברים נתנו על תנאי, ארץ ישראל, ובית המקדש, ומלכות בית דוד... מלכות בית דוד מניין? שנאמר: אם ישמרו בניך בריתי. (36) שאין משיח בא אלא מזרע בית דוד, וכדברי רבינו לקמן פרק י"א, הלכה ד. וכן בכל ימי מלכי ישראל, לא פסקה מלכות בית דוד, וכדברי רבינו לקמן פרק י"א, הלכה ד. וכן בכל ימי מלכי ישראל, לא פסקה מלכות בית דוד, בניגוד לשאול שמלכותו פסקה בימי דוד, וכן אמר נתן הנביא (שמואל ב, ז, טו): "וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסירותי מעם שאול, אשר הסירותי מלפניך". (37) ובמכילתא שם אמרו: עד שלא נבחר דוד, היו כל ישראל ראויים למלכות. משנבחר, יצאו ישראל, שנאמר (דברי הימים ב, יג, ה): "הלא לכם לדעת, כי ה'... נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח". (38) ירושלמי הוריות פרק ג, הלכה ב "מלך ישראל ומלך יהודה שניהם שווים, לא זה גדול מזה, ולא זה גדול מזה, שנאמר (מלכים א, כב, י): "ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים... בגורן" - כבגורן. שהם שווים, כסנהדרין היושבים כחצי גורן עגול, וכולם שווים זה לזה (פני משה, שם). והשווה הלכות שגגות פרק ט"ו, הלכה ו. (39) של מלך ישראל. (40) וכן מצינו באלישע הנביא שציווה על תלמידו הנביא למשוך את יהוא למלך ישראל (מלכים ב, ט, א-ו). (41) שכבר הבטיחו הקדוש-ברוך-הוא, שלא תיכרת המלכות מזרעו לעולם, כאמור לעיל הלכה ז. (42) שבניהם אחריהם ימלכו זה אחר זה. (43) ואפילו יהיו כשרים וצדיקים, לא ימשיכו למלוך. (44) וכן ביהוא בן נמשי נאמר (מלכים ב, ל): בני רביעים ישבו לך - "מכאן ואילך בליסטאות היו נוטלים אותה" (ירושלמי הוריות פרק ג, הלכה ב). ולדעת הראב"ד אילו היה ירבעם מלך כשר ובניו כשרים, לא הייתה המלכות פוסקת מזרעו, אבל הייתה שנייה למלכות בית דוד, כגון קיסר ופלג (=חצי) קיסר, וזה בהתאם לאמור לעיל הלכה ז: "כל השררות וכל המינויים שבישראל, ירושה לבנו ולבנו בנו עד עולם". וכוונת רבינו היא, שאין שום הבטחה מהקדוש-ברוך-הוא, להעמיד מלכי ישראל לעולם, אלא למלכי בית דוד בלבד, שהרי נדב בן ירבעם נהרג, ולא נותרה מבית ירבעם כל נשמה, ככתוב במלכים א, טו, כט (על פי הכסף משנה). ולדעת ה"אבן האזול" כוונת רבינו היא, לומר, שאם יחול הפסק במלכי ישראל, ואחרי כן יקום מי מבניהם שהוא כשר למלכות, אין שום חובה להמליכו, בניגוד למלכי בית דוד, שאפילו נפסקה מלכותם, ואחר כך קם מבניהם יורש, שהוא כשר למלכות, מצוה להמליכו, שכן הובטח לו: כסאך יהיה נכון עד עולם. (45) שעשה משה במדבר, וכמבואר לעיל. (46) שמן ריחני המרוקח בבשמים אפרסמונים. ויש אומרים שזהו הצרי, והוא השרף הנוסף מעצי הקטף (הערוך). (47) ככתוב: "למען היות ניר לדוד עבדי... לפני בירושלים" - מכאן, שאין ממליכים בירושלים אלא מזרע דוד בלבד (פרי חדש). (48) בכתב יד התימנים: ואין מושחים בה, והכוונה לירושלים. (49) הוריות יא, ב, שנאמר (שמואל א, טז יב) "קום משחהו כי זה הוא" - זה טעון משיחה (בשמן המשחה), ואין אחר טעון משיחה, אלא בשמן אפרסמון בלבד. (50) כדי שתימשך מלכותם כמעין (שם יב, א), שנאמר (מלכים א, א, לג) "ויאמר המלך... והרכבתם את שלמה בני... והורדתם אותו אל גיחון ומשח אותו שם צדוק הכהן". וסובר רבינו, שאין זה אמור אלא במלכי בית דוד בלבד, שאנו מעוניינים בהמשך מלכותם, ולא במלכי ישראל (כסף משנה). (51) שהמלכות ירושה היא למלך לעולם ואין צורך במשיחתו (כריתות ה, ב). (52) כדי לסלק המחלוקת, ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו (שם), וכלשון רבינו בהלכות כלי המקדש פרק א, הלכה י"א. (53) שהעם מרגנים אחריו, והיא פחותה ממחלוקת (לחם משנה).

1 לפיכך משחו שלמה מפני אדניה⁵⁴, ויואש מפני עתליה⁵⁵,
2 ומשחו יהואחז⁵⁶ מפני יהויקים אחיו⁵⁷.

פרק שני

4 א. כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב
5 כל אדם, שנאמר: "שום תשים", שתהא אימתו עליך. אין
6 רוכבין על סוסו, ואין יושבין על כסאו, ואין משתמשין
7 בשרביטו ולא בכתרו ולא באחד מכל כלי תשמישיו.
8 וקשהוא מת - כלן נשרפין לפניו. וכן לא ישתמש בעבדיו
9 וספוחתיו ושמשיו, אלא מלך אחר. לפיכך, אבישג היתה
10 מתרת לשלמה ואסורה לאדניה.

11 ב. אכל אשתו של מלך אינה נבעלת לאחר לעולם. אפלו
12 המלך, אינו נושא אלמנתו או גרושתו של מלך אחר.
13 ג. ואסור לראותו קשהוא ערם ולא קשהוא מסתפר ולא
14 קשהוא בבית המרחץ ולא קשהוא מסתפג. ואינו חולץ,
15 שנאמר: "וירקה בפניו", וזה בזיון. ואפלו רצה - אין
16 שומעין לו; שהמלך שמחל על כבודו - אין כבודו מחול.
17 והואיל ואינו חולץ - אינו מביט. וכן אם מת הוא, כינן
18 שאי אפשר ליבם את אשתו, כך אין חולצין לה, אלא תשב
19 לעולם בזיקתה.

20 ד. מת לו מת - אינו יוצא מפתח פלטרין שלו. וכשמברין
21 אותו - כל העם מסבין על הארץ, והוא מסב על הדרגש.
22 ואם נכנס לעזרה והיה מזרע דוד - יושב; שאין ישיבה
23 בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, שנאמר: "ויבא המלך
24 דוד וישב לפני ה'".

25 ה. המלך מסתפר בכל יום, ומתקן עצמו ומתנאף
26 במלבושין נאים ומפארים, שנאמר: "מלך ביפו תחזינה
27 עיניך". ויושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו, ומשים כתר
28 בראשו, וכל העם באין אליו בעת שירצה, ועומדין לפניו
29 ומשתחוין ארצה. אפלו נביא עומד לפני המלך - משתחוה
30 ארצה, שנאמר: "הנה נתן הנביא, ויבא לפני המלך וישתחוה
31 למלך". אבל כהן גדול אינו בא לפני המלך אלא אם רצה.
32 ואינו עומד לפניו, אלא המלך עומד לפני כהן גדול,
33 שנאמר: "ולפני אלעזר הכהן יעמד". אף-על-פי-כן מצוה
34 על כהן גדול לכבד את המלך ולהושיכו ולעמד מפניו
35 כשיבוא לו. ולא יעמד המלך לפניו אלא כשישאל לו

36 במשפט האורים. וכן מצוה על המלך לכבד לומדי התורה.
37 וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחקמי ישראל, יעמד לפניהם
38 ויושיבם בצדו; וכן היה יהושפט מלך יהודה עושה, אפלו
39 לתלמיד - חכם היה עומד מפסאו ומנשקו וקורא לו: רבי
40 ומורי! במה דברים אמורים? בזמן שיהיה המלך בביתו
41 לכדו הוא ועבדיו, יעשה זה בצנעה; אבל בפרהסיא, בפני
42 העם - לא יעשה. ולא יעמד מפני אדם, ולא ידבר רבות,
43 ולא יקרא לאדם אלא בשמו, כדי שתהיה יראתו בלב הכל.
44 ו. כדרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול, וחיב הכל
45 בכבודו, כך צוהו להיות לבו בקרבו שפל וחלל, שנאמר:
46 "ולבי חלל בקרבי". ולא ינהג גסות-לב בישראל יותר מדי,
47 שנאמר: "לבלתי רום לבבו מאחיו". ויהיה חונן ומרחם
48 לקטנים וגדולים, ויצא ויבוא בהפציהם ובטובתם, ויחוס
49 על כבוד קטן שבקטנים. וכשמדבר אל כל הקהל בלשון
50 רבים - ידבר רכות, שנאמר: "שמעוני אחי ועמי", ואומר:
51 "אם היום תהיה עבד לעם הזה וגו'"; לעולם יתנהג בענוה
52 יתרה. אין לנו גדול ממה רבנו, והוא אומר: "ונחנו מה
53 לא עלינו תלנתיכם". ויסבל טרחם ומשאם ותלגותם וקצפם
54 באשר ישא האומן את היוג. רועה קראו הכתוב: "לרעות
55 ביצקב עמו". ודרכו של רועה מפרש בקבלה: "כרעה עדרו
56 ירעה, בורעו יקבץ טלאים ובחיקו ישא וגו'".

פרק שלישי

58 א. בעת שישב המלך על כסא מלכותו, כותב לו ספר-תורה
59 לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו. ומגיהו מספר
60 העזרה על-פי בית-דין של שבעים ואחד. אם לו הניחו לו
61 אבותיו או שנאבד - כותב שני ספרי-תורה: אחד מניחו
62 בבית גנזיו, שהוא מצוה בו ככל אחד מישראל, והשני לא
63 ידוע מלפניו, אלא בעת שיכנס לבית-הכנסא או לבית-
64 המרחץ, או למקום שאין ראוי לקריאה. יוצא למלחמה -
65 והוא עמו; נכנס - והוא עמו; יושב בדין - והוא עמו; מסב
66 והוא כנגדו, שנאמר: "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו".
67 ב. לא ירבה לו נשים. מפי השמועה למדו, שהוא לוקח
68 עד שמונה-עשרה נשים - בין הנשים ופילגשים - הכל
69 שמונה-עשרה. ואם הוסיף אחת ובעלה - לוקה. ויש לו
70 לגרש ולשא אחרת תחת זו שגרש.

(54) שרצה למלוך, ככתוב (מלכים-א, א, ה) "ואדוניה... מתנשא לאמור אני אמלך". (55) אם אחיהו, שאיבדה את כל זרע הממלכה, ומלכה בעצמה שש שנים, כשיואש בן אחיהו היה מוחבא מפניה בבית ה' (שם ב, יא, א). ובסוף שש שנים כשהוציאהו, כתוב (שם, יב) "וימליכו אותו וימשחוהו... ויאמרו יחי המלך". (56) שם כג, ל: "וימשחו אותו וימליכו אותו תחת אביו". (57) שהיה גדול ממנו שתי שנים (הוריות יא, ב). ויש להעיר, שאת יהואחז לא משחו בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון, שכבר בימי יאשיהו אביו נגנו שמן המשחה, וכמבואר בהוריות יב, א. (1) הכבוד הגדול שנוהגים במלך. שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. שאין המלך חולץ או מביט את אשת אחיו המת. הופעת העם והנביא לפני המלך. שמצוה על המלך לכבד לומדי תורה. ובייחוד הסנהדרין וחקמי ישראל. שלא לנהוג גסות לב בישראל יותר מדאי. (1) המצוה על המלך לכתוב לו ספר תורה לעצמו, כשישב על כסא מלכותו. האיסור להרבות לו נשים ופילגשים. שלא ירבה לו כסף וזהב להתנאות בו. החובה על המלך לעסוק בתורה ובצרכי ישראל ביום ובלילה. שאין דנים מלכי ישראל ולא מעידים עליהם, משום גזירה ותקלה. דיני מורד במלך. הרשות למלך להרוג ולתקן העולם בהתאם לצורך השעה.

1 ולא ירפה לו סוסים, אלא כדי מרפכתו. אפלו סוס אחד
2 פנוי להיות רץ לפניו בדרך שעושין שאר המלכים - אסור.
3 ואם הוסיף - לוקה.
4 ד. ולא ירפה לו כסף וזהב להניח בגניזו ולהתנאות בו או
5 להתנאות בו, אלא כדי שיתן לחילותיו ולעבדיו ולשמשיו.
6 וכל כסף וזהב שינפה לאוצר בית ה', ולהיות שם מוכן
7 לצרכי הצבור ולמלחמותם - הרי זה מצוה להרבותו. ואין
8 אסור אלא להרבות לעצמו בבית גניזו, שנאמר: "ולא ירפה
9 לו". ואם הרפה - לוקה.
10 ה. המלך אסור לשנות דרך שכרות, שנאמר: "אל למלכים
11 שתו יין". אלא יהיה עוסק בתורה ובצרכי ישראל ביום
12 ובליילה, שנאמר: "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו".
13 ו. וכן לא יהיה שטוף בנשים. אפלו לא היתה לו אלא אחת
14 - לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר הטפשים, שנאמר: "אל
15 תתן לנשים חילך". על הסרת לבו הקפידה תורה, שנאמר:
16 "ולא יסור לבבו", שלבו הוא לב כל קהל ישראל; לפיכך
17 דבקו הפתוב בתורה יתר משאר העם, שנאמר: "כל ימי
18 חייו".
19 ז. כבר בארנו שמלכי בית דוד, דנין אותן ומעידין עליהן.
20 אבל מלכי ישראל, גזרו חקמים שלא ידון ולא דנין אותו,

21 ולא מעיד ולא מעידין עליו, מפני שלפני גס בהן, וכבוא מן
22 הדבר תפלה והפסד על הדת.
23 ח. כל המורד במלך ישראל, יש למלך רשות להרגו. אפלו
24 גזר על אחד משאר העם שילך למקום פלוני ולא הלה, או
25 שלא יצא מביתו ויצא - חייב מיתה. ואם רצה להרגו -
26 יהרג, שנאמר: "כל איש אשר ימרה את פיו". וכן כל
27 המבנה את המלך או המחרפו, יש למלך רשות להרגו
28 כשמעי בן גרא. ואין למלך רשות להרג אלא בסיף בלבד.
29 ויש לו לאסור ולהפכות בשוטים לכבודו; אבל לא יפקיר
30 ממונו. ואם הפקיר - הרי זה גזל.
31 ט. המבטל גזרת המלך בשביל שנתעסק במצות, אפלו
32 במצוה קלה, הרי זה פטור - דברי הרב ודברי העבד, דברי
33 הרב קודמין. ואין צריך לומר אם גזר המלך לבטל מצוה,
34 שאין שומעין לו.
35 י. כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה או בלא התראה,
36 אפלו בעד אחד, או שזנא שהרג בשגגה - יש למלך רשות
37 להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה. והורג רבים
38 ביום אחד ותולה, ומניחן תלויים ימים רבים, להטיל אימה
39 ולשבר יד רשעי העולם.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ד אדר ב' ה'תשע"א

40 ד. גנות העיר שדרך העיר עוברת עליהן - רשות הרבים
41 לטמאה.
42 ה. הגנה, בזמן שהיא משתמרת - רשות היחיד, ובזמן
43 שאינה משתמרת - רשות הרבים לטמאה. וכן בסילקי
44 גדולה, בזמן שפותחין אותה - רשות הרבים לטמאה,
45 ובזמן שנועלין אותה - רשות היחיד לכל.
46 ו. הבקעה המקפת גדר בימות הגשמים - רשות היחיד
47 לשבת ולטמאה; ואם לא היתה מקפת - הרי היא רשות
48 היחיד לטמאה בלבד. ובקעה שעברו עליה בימות הגשמים
49 - הרי היא רשות היחיד לטמאה אפלו בימות החמה. ואלו
50 הן ימות החמה? משתעקר התבואה מתוכה. ואלו הן ימות
51 הגשמים? משתדד רביעה שניה. בין העגולים של ענבים
52 ליוגין - רשות הרבים לטמאה.
53 ז. פרום שלפני הבוצרים - רשות היחיד, ולאחר הבוצרים
54 - רשות הרבים לטמאה. אימתי? בזמן שהרבים נכנסים
55 ברוח זו ויוצאים ברוח שכנגדה. שאר כל המקומות חוץ
56 מאלו שבארנו דינם - כשם שהן רשות היחיד לשבת, כף
57 הם רשות היחיד לטמאה.
58 ח. ויש מקומות שאינן רשות היחיד לשבת, ואף על פי כן
59 הן רשות היחיד לטמאה, מפני שאין העם משתמשין בהן.
60 ואלו הן: האילנות, וחורי רשות הרבים אף על פי שאין

יום ראשון י"ד אדר ב' ה'תשע"א
הלכות שאר אבות הטמאות
פרק עשרים
א. כל מקום שהוא רשות הרבים לענין שבת, כף הוא
רשות הרבים לענין טמאה.
ב. ארבע אמות הסמוכות לרשות הרבים - הרי הן כרשות
הרבים לטמאה. וכן הפרמלית, כגון הים והאצטונת - הרי
הן כרשות הרבים לטמאה.
ג. יש שם מקומות, שאף על פי שהן רשות היחיד לשבת
- הרי הן כרשות הרבים לענין טמאה. ואלו הן: השבילין
המפלשין לשיחין ולבורות ולגתות; והבקעה המקפת גדר
בימות החמה; ובסילקי מלכים, שהוא בגן רחב הרפה
לעמד בו אנשי המרכבה ויש לו פתחים הרפה פתוחים
לרשות הרבים; והפון, והוא הבגין הגדול שיש לו שני
פתחים זה כנגד זה וחרצ, שהרבים נכנסין בפתח זה
ויוצאין בפתח אחר. וכן מבואות היורדים לים או לנהר,
אף על פי שהן גדרין מכאן ומכאן, ורבים מטפסין ועולין
בהן, והבימוסות והמרחצאות - הרי הן כרשות הרבים
לטמאה. וכן כל העזרה - כרשות הרבים לטמאה.

1 בָּהֶן אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה. כִּיצַד? אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּרִשּׁוֹת
2 הָרִבִּים וְטִמְאָה בְּתוֹכוֹ, עָלָה לְרֹאשׁוֹ, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע
3 - סֶפֶקוֹ טָמֵא. הַכֵּנִיס יָדוֹ לַחֹר שֵׁישׁ בּוֹ טִמְאָה, סֶפֶק נִגַע
4 סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָמֵא.

5 ט. חֲנוּת שֶׁהִיא טִמְאָה וּפְתוּחָה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, סֶפֶק נִכְנָס
6 סֶפֶק לֹא נִכְנָס - סֶפֶקוֹ טָהוֹר; שֶׁכָּל הַחֲנוּת כְּמוֹ שֶׁרָץ הַמִּנְחָה
7 בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, שֶׁסֶפֶק מִגַּעַו טָהוֹר. הִיוּ שְׁתֵּי חֲנִיּוֹת, אַחַת
8 טָהוֹרָה וְאַחַת טִמְאָה, וְנִכְנָס לְאַחַת מֵהֶן, סֶפֶק לְטָמֵא נִכְנָס
9 סֶפֶק לְטָהוֹר - סֶפֶקוֹ טָמֵא; שֶׁזֶּה סֶפֶק רִשּׁוֹת הַיְּחִיד, שֶׁהַחֲנוּת
10 רִשּׁוֹת הַיְּחִיד. וְכֵן בִּקְעָה בִּימּוֹת הַגִּשְׁמִים שֵׁישׁ בָּהּ שְׁדוֹת
11 הָרֶבֶה, וְכֵה שְׂדֵה אַחַת טִמְאָה וְאַחַת טָהוֹרָה, וְאָמַר: נִכְנָסְתִּי
12 לְבִקְעָה זוֹ וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם נִכְנָסְתִּי לְאוֹתָהּ שְׂדֵה אוֹ לֹא
13 נִכְנָסְתִּי - סֶפֶקוֹ טָמֵא; שֶׁסֶפֶק טִמְאָה בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד, אֶפְלוּ
14 סֶפֶק בִּיאָה - טָמֵא.

15 י. מְקוֹם שֶׁהִיא רִשּׁוֹת הַיְּחִיד וְנִעְשָׂה רִשּׁוֹת הָרִבִּים וְחֹזֵר
16 וְנִעְשָׂה רִשּׁוֹת הַיְּחִיד - כִּשְׁהוּא רִשּׁוֹת הַיְּחִיד סֶפֶקוֹ טָמֵא,
17 וְכִשְׁהוּא רִשּׁוֹת הָרִבִּים סֶפֶקוֹ טָהוֹר.

18 יא. דְּבָרִים שֶׁהֵן בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - הָרִי הֵן בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים.
19 כִּיצַד? קָפָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים וְהִטְמִינָהּ
20 בְּתוֹכָהּ, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָהוֹר. הַכֵּנִיס יָדוֹ
21 לְתוֹכָהּ, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָמֵא. הִיתָה כְּפִישָׁה
22 נְתוּנָה עַל כְּתָפוֹ, וְכִכָּר תְּרוּמָה כְּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בְּגִיר וְנִתְּנָה
23 לְתוֹכָהּ, סֶפֶק נִגַע בָּהּ אַחֵר סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָמֵא.
24 יב. חֲמֹר בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים וְטִמְאָה
25 נְתוּנָה עָלָיו, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָהוֹר. פֶּשֶׁט יָדוֹ
26 עַל גְּבִיר, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָמֵא. וְכֵן סֹלַע
27 הַמִּנְחָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים וְטִמְאָה נְתוּנָה
28 עָלָיו, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָהוֹר. עָלָה בְּרֹאשׁ
29 הַסֹּלַע, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע - סֶפֶקוֹ טָמֵא.

30 יג. הִיָּה זָב רֹכֵב עַל חֲמֹרוֹ וְזֶה רֹכֵב עַל חֲמֹרוֹ וּמִהֲלָכִין
31 בְּדֶרֶךְ, סֶפֶק נִגַע בְּזָב סֶפֶק לֹא נִגַע; תִּינוֹק טָמֵא מֵרֵכֵב עַל
32 כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִיו וְתִינוֹק טָהוֹר מֵרֵכֵב עַל כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִיו
33 וְהִלְכּוּ זֶה בְּצַד זֶה, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע; חֲבִילָה עַל כְּתָפוֹ
34 וְהִרָק מִדְּבֶק בִּפְתָל, סֶפֶק נִגַע סֶפֶק לֹא נִגַע; פְּלִים שְׁטוּחִין
35 בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים לְמַעַל מַעְשָׂרָה וְהִטְמִינָהּ עוֹבֵר, סֶפֶק הִסִּיט
36 סֶפֶק לֹא הִסִּיט - הֵחָל טָהוֹר.

37 בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיעֵן

38 יום שני ט"ו אדר ב' ה'תשע"א

הלכות טמאת אכלין

39 מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין טִמְאָת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין וְהַכְשָׁרָן.
40 וּבִאֵוָר מִצְוָה זוֹ בִּפְרָקִים אֲלוֹ:

פרק ראשון

41 א. כָּל אֶחָד הַמֵּיחֵד לְמֵאֲכָל אֲדָם, כְּגוֹן לֶחֶם וּכְשֵׁר וְעֻגִּים
42 וְזֵיתִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - מִקְבֵּל טִמְאָה; וְכָל שֵׂאִינוֹ מֵיחֵד

43 לְמֵאֲכָל אֲדָם - הָרִי זֶה טָהוֹר וְאֵינוֹ מִקְבֵּל טִמְאָה, אֲלֹא אִם
44 כֵּן חָשַׁב עָלָיו וְיַחֲדוֹ לְמֵאֲכָל אֲדָם. וְזֶה וְזֶה אֵינוֹ מִקְבֵּל
45 טִמְאָה עַד שֶׁיִּבְלַל תַּחֲלָה בְּאַחַד מִשְׁבְּעָה מִשְׁקִין. וְזֶהוּ
46 הַנִּקְרָא הַכָּשֵׁר. שְׁנָאֲמַר: וְכִי יִתֵּן מִים עַל זֶרַע.

47 ב. וְאֵלּוּ הֵן הַשְּׁבָעָה מִשְׁקִין שֶׁמְכַשְׁרִין אֶת הָאֲכָלִין
48 לְטִמְאָה: הַמִּים, וְהַטֶּל, וְהַשֶּׁמֶן, וְהַזֵּיַן, וְהַחֲלָב, וְהַדָּם,
49 וְהַדְּבַשׁ. וְאֵינֶן מְכַשְׁרִין עַד שֶׁיִּפְּלוּ עַל הָאֲכָלִין בְּרִצּוֹן
50 הַבְּעָלִים. וְלֹא יִהְיֶה סְרוּחִין, שֶׁהַמִּשְׁקָה הַסְּרוּחַ אֵינוֹ מְכַשֵּׁר.
51 וְכֵינֵן שֶׁהַכָּשֵׁר הָאֵחָד, אֵף עַל פִּי שֵׁיבֵשׁ וְהָרִי הוּא נָגוּב -
52 הָרִי זֶה מִקְבֵּל טִמְאָה.

53 ג. אֶחָד שֶׁהִיָּה בְּלוּל בְּמִי פְרוֹת, כְּגוֹן מִי תוֹתִים וְרֻמּוֹנִים,
54 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּלוּל וְנִגַע בּוֹ הַזָּב אוֹ בְּשֹׁר הַמֵּת - הָרִי
55 הוּא טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הַכָּשֵׁר בְּאַחַד מִשְׁבְּעַת הַמִּשְׁקִין.

56 ד. אֵין שֵׁם מִשְׁקָה שֶׁמִּקְבֵּל טִמְאָה אֲלֹא שְׁבַעַת הַמִּשְׁקִין
57 שֶׁמִּנֵּינוּ בְּלִבָּד; אֲבָל שְׂאֵר מִי פְרוֹת - כְּדֶרֶךְ שְׂאֵין מְכַשְׁרִין,
58 כֶּף אֵין מִקְבֵּלִין טִמְאָה כָּלָל.

59 ה. זֵיתִים וְעֻגִּים שֶׁלֹּא הִבְיָאוּ שְׁלִישׁ - מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֶן
60 אֵינֶן מְכַשְׁרִין וְלֹא מִקְבֵּלִין טִמְאָה, אֲלֹא הָרִי הֵן כְּשֹׂאֵר מִי
61 פְרוֹת שֶׁהֵן טָהוֹרִין לְעוֹלָם.

62 ו. אֵלוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵינֶן מִקְבֵּלִין טִמְאָה אֵף עַל פִּי שֶׁבִּגְנִי אֲדָם
63 אוֹכְלִין אוֹתָן, לְפִי שֶׁאֵינֶן נִאֲכָלִין לְהִנָּאֵת גּוֹפֵן, אֲלֹא מִפְּנֵי
64 שְׁנוּתָנִין טַעַם בְּמֵאֲכָלוֹת אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ אוֹ הַמַּרְאֶה. וְאֵלוֹ
65 הֵן: הַקֶּשֶׁט וְהַחֲמֵס וְרֹאשֵׁי בִּשְׁמִים וְהַתִּיּאָה וְהַחֲלִיתִית
66 וְהַפִּלְפִּלִין וְחִלּוֹת חֲרִיעַ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן.

67 ז. הַשְּׁבַת - סִתְּמוֹ לְאַכִּילַת גּוֹפֵן כְּשֹׂאֵר יִרְקוֹת הַשָּׂדֶה; וְאִם
68 חָשַׁב עָלָיו לְקַדְּרָה - אֵינוֹ מִתְּטַמֵּא טִמְאָת אֲכָלִין. וְהַשְּׁבַת
69 מִשְׁנִתָּנָה טַעַם לְקַדְּרָה - הָרִי זֶה כְּזָבֵל וְאֵינָהּ מִתְּטַמֵּא
70 טִמְאָת אֲכָלִין.

71 ח. הַתְּמָרִים וְהַגְּרוּגֵרוֹת שֶׁנִּתְּנָן לְקַדְּרָה כְּתִבְלִין - עֲדִין הֵן
72 מִתְּטַמֵּאִין טִמְאָת אֲכָלִין עַד שֶׁיִּפְסְדוּ מִלְּאֲכָל אֲדָם.

73 ט. הַכְּרִשִּׁינִים, אִם יַחֲדָן לְמֵאֲכָל אֲדָם - מִתְּטַמֵּאִין טִמְאָת
74 אֲכָלִין.

75 י. הַקּוֹר - הָרִי הוּא כְּעֵץ לְכָל דְּבַר. וְאִם שָׁלְקוֹ וְטָגְנוּ -
76 מִתְּטַמֵּא טִמְאָת אֲכָלִין.

77 יא. הַחֲרִצִּינִין וְהַזִּיגִין, אֵף עַל פִּי שֶׁכָּנָסֵן לְאַכְלִין - אֵינֶן
78 מִתְּטַמֵּאִין טִמְאָת אֲכָלִין.

79 יב. זֵיתִים וְעֻגִּים הַקָּשִׁים שֶׁנִּפְרָצִין וְיוֹצֵאִין מִתַּחַת הַקּוֹרָה
80 בְּשַׁעַת הַדְּרִיכָה - אֵינֶן מִקְבֵּלִין טִמְאָה. וְעַד כַּמָּה? עַד
81 אֲרַבְעָה קָבִין לְכָל כוֹר. הִיָּה הַנִּפְרָץ יָתֵר מִזֶּה - מִקְבֵּלִין
82 טִמְאָה. וְאִם כָּנָסֵן לְאַכְלִין, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן פְּחוֹת מֵאֲרַבְעָה
83 קָבִין - מִקְבֵּלִין טִמְאָה.

84 יג. הַכְּפִיּוֹת וְהַפִּגִּין וְהַבִּסֵּר וְהַקֶּצֶחַ - הָרִי הֵן כְּאֲכָלִין
85 וּמִקְבֵּלִין טִמְאָה.

86 יד. לוֹלֵבִי וְרִדִּים וְחֲרוּבִין וְשֵׁל עֶרְל וְעָלִי הַלּוּף הַשּׁוֹטֵה -
87 אֵינֶן מִקְבֵּלִין טִמְאָה עַד שֶׁיִּתְמַתְקוּ.

88 טו. הַחֲרָדֵל וְהַתּוֹרְמוֹסִין וְשֹׂאֵר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין - מִטְּמֵאִין
89 טִמְאָת אֲכָלִין בֵּין מִשְׁהַמִּתִּיקוֹ בֵּין עַד שֶׁלֹּא הִתְמִיקוּ.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ט"ז אדר ב' - הלכות טומאת אוכלין קטו

מתוך מהדורת וגשל

ד. אילן שנפסח ובו פרות - הרי הן כתלושין. וכן אם יבש
האילן ובו פרות - הרי הן כתלושין.
ה. תאנים שיכשו באביהן - מטמאות טמאת אכלין
במקומן.
ו. כל האכלין שהן מבעלי חיים - אינן מקבלין טמאה עד
שימותו. שחט בהמה חיה ועוף, אף על פי שעדין הן
מפרנסין - מקבלין טמאה. ודגים מאימתי מקבלין טמאה?
משימותו. נולד בהן טרפה ונתטמאו קשה מתנדנדין - הרי
יש בדבר ספק, אם הן חשובין כמתים הואיל ונטרפו, או
אינן מקבלין טמאה עד שידימו כאבן ולא יתנדנדו. האיבר
או הבשר המדלדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות,
אם הכשרו - מקבלין טמאה במקומן, מפני שהן חשובין
כאכל שפרש. נשחטה בהמה - הכשרו בפשיטה;
שהבהמה בלה כמו יד לאיבר זה, ויד שהכשר - הכשר
האיבר בלו, כמו שיתבאר. ויש בדבר ספק, אם תהיה
הבהמה בחייה כמו יד לאיבר או בשר המדלדלין בה.
ז. השוחט בהמה חיה ועוף - הכשר כל הבשר בדם שיצא
בפשיטה. לפיכך, אם לא יצא מהן דם בפשיטה - הרי כל
בשרן צריך הכשר ככל האכלין שלא הכשרו.
ח. אכלין שהכשרו קשה מחברין לקרקע, או שהכשרו
במים מחברים שבקרקע - אינו הכשר, עד שיכשרו אחר
שנעקרו במים התלושין מן הקרקע או בשאר משקין;
שנאמר: בכל פלי - אינו מכשיר עד שיתלש מן הקרקע
כעין המים שבכלים. שאב המים בכלי ונתנן בקרקע - אינו
מכשירין.
ט. קשות שנטעה בעצין והגדילה, אף על פי שיצאת חוץ
לעצין - אינה מקבלת טמאה. ועצין שהוא נקוב כדי שיצא
בו שרש קטן - הרי הוא כארץ, והנטוע בו אינו מקבל
טמאה. וכן אם היו בו מים - אינן מכשירין.
י. עצין שאינו נקוב - הרי הנטוע בו מקבל טמאה; ואם
היו מים בתוכו - מכשירין.
יא. פלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקע בהן
ולצאת - אינן מכשירין את הזרעים, ואף על פי שאינן
נקובין - הרי הן כנקובין.
יב. עצין שמלאהו עפר עד שפתו - אינו חשוב כפלי, אלא
הרי הוא כטבלא שאין לה שפה, שאינו כלי קבול.
יג. משקין טמאין שנפלו על האכלין - נטמאו, אף על פי
שנפלו שלא ברצון הבעלים, שהרי הטמאה וההכשר באין
כאחת. והוא שלא יהיו בקרקע.
יד. כל אכל שנפסד ונטרד עד שאינו ראוי למאכל אדם -
אינו מקבל טמאה. וכן משקה שנסרד ונפסד ואינו ראוי
לשתית אדם - אינו מקבל טמאה, כדרך שאינו מכשיר,
שנאמר: אשר ישטה.
טו. העור ששלקו והשללא שחשב עליה לאכילה -
מתטמאין טמאת אכלים בפני עצמן.
טז. עור החמור ששלקו - הרי זה ספק, אם מתטמא טמאת
אכלים בפני עצמו מפני ששלקו, או אינו מתטמא מפני
שהוא מאוס הרבה.

טז. זיתים שפכשן בעלין שלהן - אין העלין מקבלין
טמאה; שלא כבשן לאכלין אלא למראה.
יז. קשות של קשות והנץ שלה - אין מקבלין טמאה, מפני
שאינו אכל.
יח. דבש בכורתו - מטמא טמאת אכלין שלא במחשבה.
רדה הדבש - משיסס החלות מתטמא משום משקה. דבש
הזב מפורתו - מתטמא טמאת משקין; חשב עליו לאכלין
- מתטמא טמאת אכלין.
יט. השמן הקרוש - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו
כשהוא קרוש בין לאכלין בין למשקין - בטלה דעתו. וכן
הדם שקרש - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין -
מתטמא טמאת אכלין; חשב עליו למשקין - בטלה דעתו.
כ. חלב שקרש - לא אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין
- מתטמא טמאת אכלין; למשקין - בטלה דעתו.
כא. דבש תמרים - לא אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין
- מתטמא טמאת אכלין; למשקין - בטלה דעתו. ושאר כל
מי פרות בלן - לא אכל ולא משקה. חשב עליהן בין
לאכלין בין למשקין - בטלה דעתו.
כב. השלג - אינו אכל ולא משקה. חשב עליו לאכלין -
בטלה דעתו; למשקין - מתטמא טמאת משקין. נטמא
מקצתו - לא נטמא בלו; העבירו על גבי פלי חרס הטמא
- נטמא בלו.
כג. החלב שבפחל שחשב עליו - בטלה דעתו, והרי הוא
טהור. חשב על החלב שבבקה - הרי זה מתטמא טמאת
אכלין.
כד. ענבים שדרכן - משיהלף בהן הדורף שתי וערב
מתטמאין טמאת משקין. נשתייר בהן גרגרין שלמים - אותן
גרגרין מתטמאין טמאת אכלין. וכן הזיתים - משיטענום
מתטמאין טמאת משקין. נשתיירו בהן גרגרין שלמים -
מתטמאין טמאת אכלין.
כה. הערלה, וכלאי הכרם, ושור הנסקל שנשחט, ועגלה
ערופה בין שנשחטה בין שנערפה, וצפרי מצרע, ופטר
חמור, ובשר בקלב, ובשר פרה אדמה, והפגול, והנותר, אף
על פי שפל אלו אסורין בהנאה - בלן מתטמאין טמאת
אכלין.

יום שלישי ט"ז אדר ב' ה'תשע"א

פרק שני

א. כל האכלין הגדלין מן הקרקע - אינן מקבלין טמאה
עד שיעקרו; אבל כל זמן שהן מחברין, אפלו בשרש קטן
שיכולין לחיות ממנו - אינן מקבלין טמאה.
ב. יחור של תאנה שנפסח ומערה בקלפה שאינו יכול
לחיות ממנה - כל האכלין שבו מתטמאין. ויש בדבר ספק,
אם היה שאר האילן כמו יד לזה היחור שנשבר או לאו.
ג. ירקות שיכשו באביהן, כגון כרוב ודלעת שיכשו
באביהן - אינן מתטמאין טמאת אכלין. לקטן ליבשן - הרי
הן אכלין כשהיו עד שייכשו ויעשו כעץ.

1 יז. חטים שבגללי בקר ושעורים שבגללי בהמה שלקטן
2 - אין מקבלין טמאה. ואם חשב עליהן לאכילה -
3 מתטמאות טמאת אכלין.
4 יח. כל אכל שנטמא ואחר שננטמא נפסל ונסרח: אם נפסל
5 מלאכל הפלג או שיכש כחרש - הרי זה טהור; ואם נפסל
6 מלאכל אדם ועדין הוא ראוי לכלב - הרי זה טמא כשהיה.
7 וכל האכלין שננטמאו - אין להן טהרה במקוה.
8 יט. זרעים טמאים שזרעם - הרי הצומח מהן טהור, ואפלו
9 בדבר שאין זרעו פלה. והוא שהשרישו; אבל קדם השרשה
10 - הרי הן בטמאתן, אפלו בדבר שזרעו פלה.
11 כ. אכלין שמתכבדן לכלים - בטלו מתורת אכל. ואם נטמא
12 הפלי - הרי הן מתטמאין בטמאת הפלי; הואיל והן
13 משמשין תשמיש עץ - הרי הן כעץ.
14 כא. כל משקה שננטמא ואחר שננטמא נפסד ונסרח - הרי
15 זה בטמאתו לעולם, שאין המשקה יוצא על ידי הפלג
16 לעולם. ואין למשקה שננטמא טהרה חוץ מן המים בלבד,
17 שאם הטביל מים טמאים במקוה - פיון שצפו מי מקוה
18 עליהן טהרו. ומטבילין חמין בצונן וצונן בחמין, וזרעים
19 בקפים וקפים ברעים.
20 כב. מקל שהיא מלאה משקין טמאים והטביל מקצתה
21 במקוה - לא טהרו המים שעל מקצתה עד שיתבל את פלה.
22 כג. שלג שננטמא והשיק מקצתו למי מקוה - הואיל וטהר
23 מקצתו, טהר כלו.
24 כד. התמד הטמא, בין שננטמא אחר שתמדו בין שתמדו
25 במים טמאים: עד שלא החמיץ - משיקו במקוה ויטהר,
26 שהרי הוא כמים; משהחמיץ - הרי הוא כזין, ואין לו טהרה
27 במקוה.
28 כה. קדרה שמלאה משקין, כגון דבש וזין וכיוצא בהן,
29 ונתונה בתוף המקוה, ופשט הראשון לטמאה את ידו ונגע
30 בה - הרי זה מטמא את המשקין אף על פי שהן בתוף
31 המקוה, ונטמאת הקדרה מחמת המשקין שבתוכה אף על
32 פי שהיא בתוף המקוה. היתה מלאה מים - הקדרה טהורה,
33 שאין הראשון מטמא כלי חרס לעולם, ואין המים שבתוכה
34 טמאים, מפני שהן מערבים במי המקוה. פשט אב הטמאה
35 את ידו ונגע בה - נטמאת הקדרה, שאין המקוה מטהר כלי
36 חרס.
37 כו. מי שפיכות - הרי הן בחזקת טמאה. ירדו עליהן מי
38 גשמים, אם רבו עליהן - הרי הן טהורים; מחצה למחצה
39 - הכל טמא, בין בכלים בין בקרקעות. אימתי? בזמן
40 שקדמו מי שפיכה; אבל קדמו מי גשמים וירדו עליהן כל
41 שהוא ממי שפיכות - הכל טמא, שמשקין טמאין שירדו
42 לטהורים - מטמאין בכל שהוא.
43 כז. הטורף את גגו והמכבס את כסותו וזהרי הן מנטפים,
44 ירדו עליהן גשמים ורבו הנוטיפות - הרי רבו מי גשמים
45 עליהן, והנוטיפין מהן טהורין.
46 כח. הסף שמן טהור ונטמא זה האדם וטבל והרי השמן
47 על בשרו, אם היה כדי סיכת איבר קטן - הרי הוא טהור
48 כשהיה מקדם. סף שמן טמא וטבל - לא טהר השמן

49 שעליו; אלא אם נשאר ממנו משקה טופח - הרי השמן
50 בטמאתו, ואם לא נשאר ממנו כדי להטפוח ממנו - בטל
51 במעוטו.

יום רביעי י"ז אדר ב' ה'תשע"א

פרק שלישי

52 א. כבר בארנו, שאין האכלין מתטמאין עד שיכשרו; ושכל
53 אכל שאינו מיחד למאכל אדם - אינו מקבל טמאה עד
54 שיחדו לאדם.
55 ב. אכל שהוא מיחד לאדם במקום הזה ואינו מיחד לאדם
56 במקום אחר - במקום שהוא מיחד בו אינו צריך מחשבה
57 ליחדו לאדם, ובמקום שאינו מיחד בו צריך מחשבה ליחדו
58 לאדם ואחר כך יקבל טמאה. וכל אכל שסופו לטמא אדם
59 וכלים אינו צריך הכשר.
60 ג. יש אכלין שצריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה, ויש
61 שצריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר, ויש שצריכין
62 מחשבה והכשר, ויש שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר.
63 ביצד? כל האכלין המיוחדין לאדם בכל מקום - צריכין
64 הכשר ואין צריכין מחשבה. ודגים טהורים וחגבים טהורים
65 בכל מקום, וחגבים טמאים ודגים טמאים בכפרים - הרי
66 הן מיוחדין לאדם, וצריכין הכשר ולא מחשבה. וכן חלב
67 בהמה טהורה שמטהר - צריך הכשר ולא מחשבה בכל
68 מקום. ואלו צריכין מחשבה והכשר: בשר הפורש מן החי,
69 בין מן האדם בין מן הבהמה בין מן העוף, ונבלת העוף
70 הטמא, וחלב בהמה טהורה שחוטא בכפרים. אף על פי
71 שהכשר בשחיטה, צריך הכשר שני אחר המחשבה. ושאר
72 כל ירקות השדה, כגון הבצלים הקשים ביותר והפטריות.
73 וכן חגבים ודגים קטנים - צריכין מחשבה בכפרים. עלשין
74 שזרען לבהמה ונמלף עליהן לאדם - אינן מקבלין טמאה
75 עד שיחשב עליהן אחר שיתלשו, שמחשבת חבור אינה
76 מחשבה. עלשין שלקטן לבהמתו והדיחן, ונמלף עליהן
77 לאדם - צריכין הכשר שני אחר המחשבה. וכן כל פיוצא
78 בזה. האלל, אם חשב עליו לאכילה - מקבל טמאת אכלין,
79 ואם לאו - הרי הוא כעץ ואינו מקבל טמאה. וכן העצמות
80 המכבדן בבשר, והגידיים, והמקומות הרבים מן הקרנים
81 ומן הטלפים, והנפלים והנוצה, והמקומות הרבים מן
82 הצפרנים ומן החרטום המבלעין בבשר - צריכין הכשר
83 ומחשבה. ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר: נבלת
84 בהמה טהורה בכל מקום, ונבלת העוף הטהור וחלב בהמה
85 טהורה בכפרים. לפי שהן מיוחדין למאכל אדם, אין אחד
86 מאלו צריך מחשבה; ואינן צריכין הכשר, מפני שסופן
87 לטמא אדם וכלים בכזית, וכל המטמא טמאה חמורה אינו
88 צריך הכשר. ואלו צריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר:
89 נבלת העוף הטהור בכפרים, ונבלת בהמה טמאה בכל
90 מקום. והוא שחשב על פחות מכזית; אבל כזית - אב
91 טמאה הוא.
92 ד. ישראל ששחט בהמה טמאה לזכרי, ושחט בה שנים

טפת משקין טמאים פתחל שנגעה באכלין או בכלים או
במשקין אחרים - נטמאו. ואף על פי כן, אין השוטה
משקין טמאין נפסל עד שישתה רביעית, כמו שבארנו.
ג. כל המשקין מצטרפין לפסל את הגויה לרביעית. וכל
האכלין מצטרפין לכביצה לטמא טמאת אכלים, ולכחצי
פרס לפסל את הגויה. אפלו חטה עם קמח עם בצק עם
תאנה ובשר וכיוצא באלו - הכל מצטרף.
ד. העור המוכר בפשר, והמקד והתבלין, והאלל - אף על
פי שמקצתו חשב עליו ומקצתו לא חשב עליו, מקצתו
פלטתו חיה ומקצתו פלטתו ספין - והעצמות המוכרות
בבשר, והגידים, והמקומות הרפים מן הקרניים ומן
הטלפים, והכנפים והנוצה, והמקומות הרפים מן הצפרנים
ומן החרטום המבלעין בפשר - כל אחד מאלו מתטמאין
ומטמאין, ומצטרפין לכביצה או לכחצי פרס.
ה. כביצה אכלין טמאים שהניחן בחמה ונתמעטו - אינן
מטמאים. וכן כזית מן המת או מן הנבלה וכעדשה מן
השרץ שהניחן בחמה ונתמעטו - טהורין.
ו. כזית חלב ודם ונוטר ופגול שהניחן בחמה ונתמעטו -
אין חיבין עליהן פרת. הניחן בגשמים ונתפחו - חזרו
לכמות שהיו. בין לטמאה חמורה, בין לטמאה קלה, בין
לאסור.
ז. עלי בצלים ובגין בצלים שהן חלולין: אם יש בהם ריר
- משתערין כמות שהן; ואם היו חלולין וריקנים - ממצף
את חללן.
ח. פת ספגנין - משתערת כמות שהיא. ואם יש בה חלל
- ממצף את חללה.
ט. בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעטה - משתערין
כמות שהן.
י. האגוז והתמרים והשקד המתקרקשים - משתערין כמות
שהן.
יא. כל שטמאתו ושעורו שוין - מצטרפין זה עם זה. היו
טמאתן שוין אבל לא שעורן, שעורן אבל לא טמאתן - אין
מצטרפין ואפלו לטמא בקל שבשניהן. ביצד טמאתו ולא
שעורו? כגון בשר המת ורקב שלו. שעורו ולא טמאתו?
כגון בשר המת ובשר הנבלה. ואין צריך לומר, שאם לא
היו שוים לא בשעור ולא בטמאה, כגון בשר נבלה ובשר
השרץ - שאין מצטרפין.
יב. אכלין טמאים - שעורם שוה, שפל אכל טמא אינו
מטמא אלא כביצה, וטמאתם שוה, שפל אכל טמא אינו
מטמא אלא במגע ואינו מטמא לא אדם ולא בליים, לפיכך
מצטרפין לטמא בקל שבשניהן. ביצד? כחצי ביצה אכל
ראשון וכחצי ביצה אכל שני שבללן זה בזה - הרי זה שני,
ואם נגע בתרומה - פסלה. כחצי ביצה אכל שני וכחצי
ביצה אכל שלישי שבללן - הרי זה שלישי. וכן כל כיוצא
בזה. אפלו חצי ביצה אכל ראשון וחצי ביצה אכל רביעי
של קדש שבללן זה בזה - הרי הכל רביעי.
יג. כביצה אכל ראשון וכביצה אכל שני שבללן זה בזה
- הכל ראשון. חלקן - כל אחד מהן שני. נפל זה לעצמו

1 [או רב שנים] - הרי זו מתטמאה טמאת אכלין כל זמן
2 שהיא מפרקסת. ואין צריכה מחשבה, שהרי ישראל שחטה
3 לאכילת העובד כוכבים, ואין לה מחשבה גדולה מזו;
4 ואינה צריכה הכשר, לפי שסופה לטמא טמאה חמורה.
5 שחט בה אחד או שנתרה - אינה מטמאה טמאת אכלין.
6 וכן עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל, ושחט
7 בה שנים או רב שנים - מתטמא טמאת אכלין כל זמן
8 שהיא מפרקסת, ואינה צריכה הכשר. שחט בה אחד או
9 נתרה - אינה מטמאה טמאת אכלין, והרי היא כפשאר
10 הנבלות.
11 ה. החותך בשר מאיבר מן החי של בהמה ואחר כך חשב
12 עליו - צריך הכשר. חשב עליו ואחר כך חתכו - אינו צריך
13 הכשר, מפני שמתטמא טמאה חמורה כנבלה, וכל המטמא
14 טמאה חמורה אינו צריך הכשר.
15 ו. פחות מכזית מנבלת בהמה טמאה שחשב עליו, והשלים
16 עליו כביצה מאכלים אחרים - אין הכל צריך הכשר; הואיל
17 ופחות מכזית שפכל הביצה, אם השלימו לזוית, מטמא
18 טמאה חמורה. וכן כזית מנבלת בהמה טמאה שחשב עליו,
19 והניחה בבצק עד שהשלים לכביצה, הואיל ואינו מטמא
20 במגע מפני הבצק - הרי זה צריך מחשבה. ואין הבצק הזה
21 צריך הכשר, הואיל וכל השעור הזה מטמא במשא מפני
22 כזית נבלה שבתוכו, אף על פי שאינו מטמא במגע, הרי
23 סופו לטמא טמאה חמורה, לפיכך אין צריך הכשר.
24 ז. פחות מכזית מבשר המת שהשלים עליו כביצה מושאר
25 אכלין - הכל צריך מחשבה, שהרי בטל הכל אצל כל אדם;
26 ואין הפל צריך הכשר, מפני בשר המת שפכללו.
27 ח. כזית מן המת שחפהו בבצק - הפל מתטמא טמאה
28 חמורה.
29 ט. החותך בשר מאדם חי להאכילו לכלב, אם חשב עליו
30 למאכל אדם - הרי זה צריך מחשבה, ואינו צריך הכשר.
31 י. גוזל שנפל לגת ומת, אף על פי שהגת במדינה - הרי
32 נמאס בגת, ולפיכך צריך מחשבה. חשב עליו כשהעלהו
33 להאכילו לנכרי - הרי זה מטמא, שהרי חשב עליו למאכל
34 אדם. חשב עליו להאכילו לכלב - אינו מתטמא טמאת
35 אכלים. היה זה שחשב עליו להאכילו לאדם חרש שוטה
36 וקטן - הרי זה טהור. העלוהו כדי להאכילו לאדם - הרי
37 זה טמא; שיש להן מעשה, ואין להן מחשבה.

יום חמישי י"ח אדר ב' ה'תשע"א

פרק רביעי

40 א. כמה שעור אכלין לטמאה? לטמאת עצמן - כל שהן.
41 אפלו שמשום או חרדל מתטמא. שגאמר: כל האכל אשר
42 יאכל - כל שהוא. ואין אכל טמא מטמא אכל אחר או
43 משקין או ידים עד שיהיה בו כביצה בלא קלפתה. וכן
44 האוכל אכלין טמאים - אינו נפסל עד שיאכל כביצה
45 ומחצה. וזהו חצי פרס.
46 ב. המשקין מתטמאין כל שהן, ומטמאין בכל שהן. אפלו

1 [וְזֶה לְעֶצְמוֹ] עַל כָּכָר שֶׁל תְּרוּמָה - פְּסָלוּהוּ. נָפְלוּ שְׁנֵיהֶן
2 כְּאֶחָד - עֲשֹׂאוֹהוּ שָׁנִי.
3 **יד.** כְּבִיצָה אֶכֶל שְׁנֵי וּכְבִיצָה אֶכֶל שְׁלִישִׁי שֶׁבָּלָלָן זֶה בִּזְה
4 - הָרִי הַכֹּל שְׁנֵי. חֶלְקֵן - כֹּל אֶחָד מֵהֶן שְׁלִישִׁי. נָפַל זֶה
5 לְעֶצְמוֹ [וְזֶה לְעֶצְמוֹ] עַל כָּכָר שֶׁל תְּרוּמָה - לֹא פְסָלוּהוּ.
6 נָפְלוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד - פְּסָלוּהוּ, מִפְּנֵי שֶׁעֲשֹׂאוֹהוּ שְׁלִישִׁי.
7 **טו.** כְּבִיצָה אֶכֶל רֹאשׁוֹן וּכְבִיצָה אֶכֶל שְׁלִישִׁי שֶׁבָּלָלָן זֶה
8 בִּזְה - רֹאשׁוֹן. חֶלְקֵן - זֶה שְׁנֵי וְזֶה שְׁנֵי, שֶׁהִשְׁלִישִׁי שָׁנָע
9 בְּרֹאשׁוֹן נֶעֱשֶׂה שָׁנִי.
10 **טז.** כִּשְׁתֵּי בִיצִים אֶכֶל רֹאשׁוֹן וְכִשְׁתֵּי בִיצִים אֶכֶל שְׁנֵי
11 שֶׁבָּלָלָן - הַכֹּל רֹאשׁוֹן. חֶלְקֵן לְשֵׁנִים - כֹּל אֶחָד מֵהֶן רֹאשׁוֹן.
12 חֶלְקֵן לְשִׁלְשָׁה חֶלְקִים אוֹ לְאַרְבָּעָה - כֹּל אֶחָד מֵהֶן שְׁנֵי. וְכֵן
13 כִּשְׁתֵּי בִיצִים אֶכֶל שְׁנֵי וְכִשְׁתֵּי בִיצִים אֶכֶל שְׁלִישִׁי שֶׁבָּלָלָן -
14 הַכֹּל שְׁנֵי. חֶלְקֵן לְשֵׁנִים - כֹּל אֶחָד מֵהֶן שְׁנֵי; לְשִׁלְשָׁה
15 וְלְאַרְבָּעָה - הָרִי כֹל אֶחָד מֵהֶן שְׁלִישִׁי.
16 **יום שישי י"ט אדר ב' ה'תשע"א**
17 **פֶּרֶק חֲמִישִׁי**
18 **א.** יְדוֹת הָאֶכְלִים - הֵן הַעֲצִים הַרְפִּין הַסְּמוּכִין לְאֶכֶל
19 שֶׁהָאֶכֶל נִתְּלָה בָּהֶן מִן הָאֵילָן, כְּמוֹ עֵקֶצִי הַתְּאֵנִים וְהָאֲגָסִים
20 וְקֻצַּת הָאֶשְׁכּוֹל, וְכֵן הַגִּרְעִינִים וְכִיּוֹצָא בָּהֶן מִדְּבָרִים שֶׁהָאֶכֶל
21 צָרִיף לָהֶן. וְשׁוּמְרֵי הָאֶכְלִין - הֵן הַקְּלָפָה שֶׁעַל הָאֶכֶל שֶׁהִיא
22 שׁוּמְרָתָהּ. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצָא בִּזְה.
23 **ב.** כֹּל שֶׁהוּא יָד וְאֵינוֹ שׁוּמֵר - מִתְּטָמָא וּמִתְּמָא וְלֹא
24 מִצְטָרֵף; וְכֹל שֶׁהוּא שׁוּמֵר, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ יָד - מִתְּמָא
25 וּמִתְּטָמָא וּמִצְטָרֵף; וְכֹל שְׂאִינוֹ לֹא שׁוּמֵר וְלֹא יָד - אֵינוֹ
26 מִתְּטָמָא וְלֹא מִתְּמָא, וְאֵין צָרִיף לִשְׂמֵר שְׂאִינוֹ מִצְטָרֵף. כִּיּוֹצָא
27 מִתְּטָמָא וּמִתְּמָא וְאֵינוֹ מִצְטָרֵף? שְׂאֵם נִגְעָה טְמָאָה בִּיד -
28 נִטְמָא הָאֶכֶל הַתְּלוּי בּוֹ; וְאֵם נִגְעָה טְמָאָה בְּאֶכֶל - נִטְמָא
29 הָיִד; וְאֵין הָיִד מִצְטָרֵף עִם הָאֶכֶל לְהַשְׁלִימוֹ לְכְּבִיצָה אוֹ
30 לְכַחֲצִי פָּרֶס. אֶכֶל אֵם הָיִה שׁוּמֵר - הָרִי זֶה מִצְטָרֵף לְכְּבִיצָה
31 וּלְכַחֲצִי פָּרֶס.
32 **ג.** כִּשְׂם שְׂיָד לְטְמָאָה, כִּף יֵשׁ יָד לְהַכְשֵׁר. שְׂאֵם הַכֶּשֶׁר הָיִד
33 - הַכֶּשֶׁר כֹּל הָאֶכֶל הַתְּלוּי בּוֹ. וְיֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכּוֹזִית. וְיֵשׁ
34 שׁוּמֵר לְפָחוֹת מִכּוֹפֹל. וְשׁוּמֵר שֶׁחֶלְקֵן - אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִם
35 הָאֶכֶל.
36 **ד.** וּמִזְמִן לְשׁוּמְרֵי אֶכְלִין שֶׁהֵן מִתְּטָמָאִין עִם הָאֶכְלִין כִּשְׁהֵן
37 מִחֲפָרִין בָּהֶן? שְׁנֵאֲמַר: עַל כֹּל זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע - בְּדֶרֶךְ
38 שְׂבָנִי אָדָם מוֹצִיאֵין לְזִרְעָה: חֲטִים בְּשְׁעוּרֵיהֶן וּשְׁעוּרִים
39 בְּקִלְפֵיהֶן וְעֵדָשִׁים בְּקִלְפֵיהֶן. וְהוּא הִדִּין לְשָׂאֵר הַשׁוּמְרִין.
40 **ה.** וּמִזְמִן לִידוֹת הָאֶכְלִין שֶׁהֵן מִתְּטָמָאוֹת וּמִתְּמָאוֹת כִּשְׁהֵן
41 מִחֲפָרִין עִם הָאֶכְלִין? שְׁנֵאֲמַר: טְמָא הוּא לָכֵם - לְכֹל
42 שֶׁבְּצִרְכֵיכֶם.
43 **ו.** הַבּוֹצֵר לִגְת - אֵין לוֹ יְדוֹת, שֶׁהִרִי אֵין לוֹ צֶרֶף בִּיד, מִפְּנֵי
44 שֶׁמוֹצֵץ אֶת הַמִּשְׁקָה.
45 **ז.** הַקּוֹצֵר לְסִכּוּף - אֵין לוֹ יְדוֹת, שֶׁהִרִי אֵינוֹ צָרִיף לָיד.
46 **ח.** כֹּל יְדוֹת הָאֶכְלִין שֶׁבִּסְסָן בַּגֶּרֶן - טְהוֹרִין.

1 **ט.** פְּסִיגָה שֶׁל אֶשְׁכּוֹל שְׂרָקָנָה - טְהוֹרָה. וְאֵם נִשְׁתֵּיר בָּהּ
2 גִּרְגָר אֶחָד - הָרִי זֶה יָד לְאוֹתוֹ גִּרְגָר וּמִקְבֵּלַת טְמָאָה. וְכֵן
3 שְׂרָבִיט תְּמָרָה שְׂרָקָנוֹ - טְהוֹר. שִׁיר בּוֹ תְּמָרָה אֶחָד - טְמָא.
4 וְכֵן שְׂרָבִיט קִטְנִיּוֹת שְׂרָקָנוֹ - טְהוֹר. שִׁיר בּוֹ גִּרְגָר אֶחָד -
5 מִקְבֵּל טְמָאָה.
6 **י.** לְעוֹלָם אֵין שׁוּמֵר עַל גְּבִי שׁוּמֵר, אֲלֹא שׁוּמֵר אֶחָד בְּלִבָּד
7 הַסְּמוּךְ לְאֶכֶל הוּא הַנֶּחָשֵׁב עִמוֹ.
8 **יא.** שֶׁל קְלָפוֹת בְּבִצָּל: פְּנִימִית - בֵּין שְׁלֵמָה בֵּין קְדוּרָה
9 מִצְטָרֵפֶת; אֲמֻצְעִית - שְׁלֵמָה מִצְטָרֵפֶת, קְדוּרָה אֵינָה
10 מִצְטָרֵפֶת; הַחִיצוֹנָה - בֵּין כִּף וּבֵין כִּף טְהוֹרָה.
11 **יב.** כֹּל הַקְּלָפִין מִתְּטָמָאוֹת וּמִתְּמָאוֹת וּמִצְטָרְפוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
12 שׁוּמֵר. קְלָפֵי פוֹלִין וְתוֹרְמוֹסִין: זֶרֶקֶן - אֵינוֹ מִתְּטָמָאוֹת, כִּנְסָן
13 לְאֶכְלִין - מִתְּטָמָאִין. וְאֵם נִשְׂאָר בָּהֶן אֶכֶל - בֵּין כִּף וּבֵין כִּף
14 מִתְּטָמָאִין. קְלָפֵי מְלִפְפוֹן, אִף עַל פִּי שְׂאִין בָּהֶן מִתּוֹךְ
15 הַמְּלִפְפוֹן - מִתְּטָמָאוֹת טְמָאָה אֶכְלִין. הַשְּׁעוּרִים, בְּזִמְנֵן שֶׁהֵן
16 יְבִשִּׁין - קְלָפָתָן מִצְטָרֵפֶת עִמָּהֶן, וּבְזִמְנֵן שֶׁהֵן לַחִין - אֵין
17 מִצְטָרֵפֶת. אֶכֶל הַחֲטָה, בֵּין לַחָה בֵּין יְבִשָּׁה - קְלָפָתָהּ
18 מִצְטָרֵפֶת.
19 **יג.** כֹּל הַגִּרְעִינִין מִתְּטָמָאוֹת וּמִתְּמָאוֹת וְלֹא מִצְטָרְפוֹת, חוּץ
20 מִגִּרְעִינֵי הָרֹטֵב; אֶכֶל שֶׁל תְּמָרָה יְבִשָּׁה - אֵינָה מִצְטָרֵפֶת.
21 **יד.** הַחוֹתֵל שֶׁעַל הַגִּרְעִינָה שֶׁל רֹטֵב - אֵין מִצְטָרֵף, וְשֶׁעַל
22 גִּרְעִינֵי הַיְבִשָּׁה - מִצְטָרֵף; מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּבוּק בְּאֶכֶל, נֶחָשֵׁב
23 כְּאֶכֶל.
24 **טו.** גִּרְעִינָה שֶׁל רֹטֵב שִׁנְיָצָת מִקְצָתָה - כֹּל שֶׁכָּנְגַד הָאֶכֶל
25 מִצְטָרֵף, וְהִיּוֹצָא אֵינוֹ מִצְטָרֵף. וְכֵן עֵצִים שִׁשִּׁי עָלָיו בִּשְׂר -
26 כֹּל שֶׁכָּנְגַד הַבִּשְׂר מִצְטָרֵף. הָיִה עָלָיו הַבִּשְׂר מִצָּד אֶחָד -
27 אֵינוֹ מִצְטָרֵף מִמֶּנּוּ אֲלֹא הָעֵצִים שֶׁתַּחַת הַבִּשְׂר עַד חֲלָל
28 הָעֵצִים. וְאֵם לֹא הָיִה לְעֵצִים חֲלָל - רֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא
29 כְּעֵבִי הָאוֹזֵב. וְשָׂאֵר הָעֵצִים אֵין מִצְטָרֵף, שֶׁהָעֵצִים לְבִשְׂר
30 כְּשׁוּמֵר הֵן חֲשׁוּבִין.
31 **טז.** קוּלִית שֶׁהִיא עָלֶיהָ בִּשְׂר אֶפְלוֹ כְּפֹל - גּוֹרֵר אֶת כְּלָהּ
32 לְטְמָאָה.
33 **יז.** גִּרְעִינֵי זִיתִים וְתְּמָרָה, אִף עַל פִּי שֶׁשְׁלָקָן לְאֶכְלִין - אֵין
34 מִתְּטָמָאִין.
35 **יח.** גִּרְעִינֵי חֲרוּבִין, אִף עַל פִּי שֶׁכָּנְסָן לְאֶכְלִין - אֵין
36 מִתְּטָמָאִין; שְׁלָקָן לְאֶכְלִין - מִתְּטָמָאִין.
37 **יט.** וְאֵלוֹ מִתְּטָמָאִין וּמִתְּמָאִין וּמִצְטָרְפִין: שְׂרָשֵׁי הַשּׁוּם
38 וְהַבְּצָלִים וְהַקְּפִלוֹטוֹת בְּזִמְנֵן שֶׁהֵן לַחִין, וְהַפְּטָמָה שֶׁלֶּהֶן בֵּין
39 לַחָה בֵּין יְבִשָּׁה, וְהָעֵמּוֹד שֶׁהוּא מְכֻּן כְּנֶגֶד הָאֶכֶל. וְשְׂרָשֵׁי
40 הַחֲזוּרִין וְהַנְּפוֹס. וְשְׂרָשׁ צֶנוּן גָּדוֹל - מִצְטָרֵף, וְהַסִּיב שְׁלוֹ -
41 אֵינוֹ מִצְטָרֵף. וְשְׂרָשֵׁי הַמִּנְתָּא וְהַפִּיגָם. וְשְׂרָשֵׁי יִרְקוֹת שְׂדֵה
42 וְיִרְקוֹת גֶּזֶה שֶׁעָקָרָן לְשִׁתְּלִים. וְהַשּׁוּרָה שֶׁל שְׂבִלָת וְהַלְבוּשׁ
43 שֶׁלָּהּ. וְעֵקֶצִי תְּאֵנִים וְגִרְגָּרוֹת וְהַפְּלָסִים וְהַחֲרוּבִין.
44 **כ.** וְאֵלוֹ מִתְּטָמָאִים וּמִתְּמָאִין וְלֹא מִצְטָרְפִין: שְׂרָשֵׁי הַשּׁוּם
45 וְהַבְּצָלִים וְהַקְּפִלוֹטוֹת בְּזִמְנֵן שֶׁהֵן יְבִשִּׁים, וְהָעֵמּוֹד שְׂאִינוֹ
46 מְכֻּן כְּנֶגֶד הָאֶכֶל. וּמִלְעִין שֶׁל שְׂבִלִים. וְהֵן הַשְּׁעֻרוֹת
47 הַשְּׁחֹרוֹת שֶׁבְּרָאשׁ הַשְּׂבִלָת שְׂדוּמִין כְּמוֹ מִסֵּר. וְעֵקֶצִי
48 הָאֲגָסִים וְהַקְּרוֹסְטִמָּלִין וְהַפְּרִישִׁין וְהַעֲזָרְדִּין. וְעֵקֶץ דִּלְעַת -

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – שבת קודש כ' אדר ב' – הלכות טומאת אוכלין קיט

מתוך מהדורת וגשל

אף על פי שהוא מערה בו. חתף לכבש או לשלך או להניח
 על השלחן - הרי זה חבור, ואפלו התחיל לפרק מה שחתף.
 ח. כל אכל שעדין לא פרקו - חבור, ואם נטמא מקצתו -
 נטמא כולו.
 ט. אכל שנפרס ומערה במקצת, ונגע טמא באחד מהן: אם
 אוחד בזה שנגע בו והשני עולה עמו - הרי זה חבור; ואם
 כשאחד בזה הטמא ומגביהו לשמט האחר ויפל - אינו
 חבור, אלא הרי זה האחר כנוגע בראשון שנטמא.
 י. כל האכלין שהיו עלין או קלחין מחברין בהן: את
 שדרכו להאחדו בעלה - אוחדין אותו בעלה, בקלח - אוחדין
 אותו בקלח; אם נתלה עמו - הרי זה חבור בטבול יום,
 ואין צריך לומר בשאר הטמאות. וכן אם היה לו יד -
 אוחדין אותו בידי שלו. היתה לו יד ועלה - אוחדין אותו
 באי זה מהן שירצה. לא היתה לו יד ולא עלה - בזה אמרו:
 אם אוחדו בטמא והשני עולה עמו - חבור, ואם לאו - אינו
 חבור.
 יא. האגוזין שקצצן בעקציהן כשהן רפין ואמנן בלן כמו
 חבל, וכן הבצלים שחברן בדרך הזאת - הרי אלו חבור.
 התחיל לפרק באגוזים ולפקל בבצלים - אין השאר חבור.
 אפלו היו לפניו מאה כור - אין בלן חבור, שהרי הוכיח
 שדעתו לפרק הכל.
 יב. קליפה של שום שנפלו משקין על אחד מהן - הוא
 טמא וחבורו טהור; שאין חבורי אדם חבור לכל דבר. וכן
 אתרוג שנפרש ותחבו בכוש או בקיסם - אינו חבור.
 יג. עסה שלשה במי פרות - אינו חבור; שאין לה דבר
 שמחבר את האכלין אלא שבעה משקין בלבד.
 יד. הממנע אכלין זה בזה וקצצן, כגון הדבילה והתמרים
 והצמוקין שקבצן וצשאן גוף אחד - אינן חבור. לפיכך,
 עגול של דבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתו - הרי זה
 נוטל ממנו מקום המשקין בלבד, והשאר טהור.
 טו. התמרים והגורגרות ששלקן ונעשו אום - הרי זה
 חבור.
 טז. הזיתים שעטנן ונעשו גוש אחד - הרי זה חבור, מפני
 שמתחלה לא נתנן למעטן אלא על מנת שיינקו זה מזה.
 לפיכך, שרץ שנמצא על אום של זיתים, והן הזיתים
 שנעשו בלן גוף אחד, אפלו נגע בכשעורה - הכל טמא,
 שהכל גוף אחד. היתה לו אום של זיתים ועתיד להפכה -
 כיון שתקע בה את היתד, אף על פי שיש בה גושים הרבה,
 אינן חבור. ואם משהפכה נעשו אום - אינן חבור.
 יז. אכל פרוד שהוא כולו מכנס ודבק זה בזה, אף על פי
 שאינו חבור להתטמא ואינו כגוף אחד כמו שבארנו - הרי
 הוא מצטרף לכביצה לטמא טמאת אכלים אחרים. ואם לא
 פנסו אלא הרי הוא מפרד, כמעשה קדרה וחקטנית - אינו
 מצטרף עד שיקבצם ויעשו גוש אחד. היו גושים הרבה זה
 בצד זה, ונגע אב הטמאה באחד מהן - הרי הוא ראשון,
 והגוש שבצדו שני, ושבצד השני שלישי, ושבצד השלישי
 רביעי.
 יח. כפר של תרומה שהיתה ראשון לטמאה והשיף לה

1 טפח הסמוך לאכל. ועקץ קונדס - טפח. וכן יד הפרכל -
 2 טפח מכאן וטפח מכאן. והפרכל הוא השריג שהאשכולות
 3 תלוין בו. ויד האשכול - כל שהוא. וזנב האשכול שרקנו
 4 ויד המכבד של תמרה - ארבעה טפחים. והמכבד הוא העץ
 5 האדם שהשרכיטין תלוין בו, והתמרים דבוקות בשרכיטין.
 6 וקנה השבלת - שלשה טפחים. ויד כל הנקצרין - שלשה
 7 טפחים; ושאר דרך הנקצר - ידיהם ושרשיהן כל שהן.
 8 כל אלו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין, מפני שהן ידות
 9 אכלין.
 10 כא. ואלו לא מתטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין: שאר
 11 כל העצים. ושרשי קלחי הכרוב. וקלפי תרדים וקלפי
 12 הלפת. והן העקרין שנשארו בקרקע כשילקטו הכרוב
 13 והלפת וחזרו והחליפו. וכל השרשין שדרפן להגזו שנעקרו
 14 עם האכל. הפטמה של רמון - מצטרפת, והגץ שלו - אינו
 15 מצטרף.
 16 כב. הרמון והאבטיח שנמוק מקצתו - אין הנשאר חבור
 17 לאותו שנמוק. ואין הנשאר מן הקלפה מצטרף, שהרי אין
 18 שמירתו מועלת כלום. וכן אם היה שלם מכאן ומכאן
 19 ונמוק באמצע - אין הצדדין חבור זה לזה, ואין קלפתו
 20 מצטרפת. עלי נרקות: נרקין - מצטרפין, ולבנים - אינם
 21 מצטרפין, שהרי אינן כלום.
 22 שבת קודש כ' אדר ב' ה'תשע"א
 23 פרק ששי
 24 א. האגוזין והשקדים שנסדקה קלפתן - עדין הוא חבור
 25 לאכל עד שירצץ את הקלפה.
 26 ב. ביצה מגלגלת - משיקב בה מקום לגמעה ממנו אין
 27 שאר קלפתה חבור. ושלוקה - קלפתה חבור עד שירצץ את
 28 הקלפה. ואם נתבלה בקלפתה, אף על פי שרצצה כלה -
 29 חבור.
 30 ג. עצם שיש בו מח - חבור עד שירצץ. צמר שבראשי
 31 הכבשים ושער שבזקן התישים, אף על פי שחרכן באור -
 32 הרי הן חבור עד שיתחיל לתלש.
 33 ד. כנפי חגבים וקשקשי דגים, אף על פי שהעביר סכין
 34 עליהן - חבור עד שיתחיל לקלף. הרמון שפרדו - חבור
 35 עד שיקיש עליו בקנה.
 36 ה. השרכיטים של תמרים - אינן חבור זה לזה.
 37 ו. מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן - חבור עד שיתחיל
 38 לפרק. התחיל לפרק - חתיכה וכל העולה עמה חבור,
 39 והשאר אינו חבור. פכה התחתונה - חבור לעצמה, ואינה
 40 חבור לחתיכות. היו שנים או שלשה מלפפונות, וחתף כל
 41 אחד מהן והניח על השלחן, והתחיל באחד מהן - זה
 42 שהתחיל בו חבור, והשאר אינו חבור. אפלו אמר: חציו
 43 אני אוכל שחרית וחציו ערבית - זה החצי שהתחיל בו
 44 חבור, והשאר אינו חבור.
 45 ז. המחית וירקות וכיוצא בהן לבשל, אף על פי שלא מרק
 46 והבדיל - אינו חבור; אלא אם נטמא זה - לא נטמא זה,

- 1 אחרות - כלם ראשון; פרשה - היא ראשון וכלן שניות.
 2 היתה שניה והשיף לה אחרות - כלן שניות; פרשה - היא
 3 שניה וכלן שלישיות. היתה שלישית והשיף לה אחרות -
 4 היא שלישית וכלן טהורות, בין שפרשו בין שלא פרשו.
 5 יט. כפרות של תרומה נושכות זו בזו, נטמאת אחת מהן
 בשרץ - כלן ראשון, ואף על פי שפרשו אחר מכלן.
 [נטמאת אחת במשקין טמאין - כלן שניות, אף על פי
 שפרשו אחר מכלן]. נטמאת אחת מהן בדיש - כלן
 שלישיות, ואף על פי שפרשו. מפני שהיו גוף אחד בשעת
 טמאתן.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ד-כ' אדר ב' ה'תשע"א

- 11 יום ראשון י"ד אדר ב' ה'תשע"א
 12 מצות לא תעשה שיח. שיט.
 13 מצות עשה רי. ריא.
 14 המצוה השי"ח — האזהרה שהזהר כל-אדם
 15 ממנו מלקלל אב ואם, והנה הענש מפרש בתורה,
 16 והוא אמרו: "ומקלל אביו ואמו מות יומת"
 17 (שמות כא, יז) והוא מקלל הנסקלין ואפלו קלל
 18 אחד מהם בשם לאתר מותו במזיד — נסקל. אבל
 19 האזהרה לא נתבארה בכתוב בפרוש, שלא אמר:
 20 לא תקלל אביך; אלא כבר קדם שבא האזהרה
 21 מלקלל כל-אדם מישראל — וזה כולל את-האב
 22 וזולתו. ובמקלל (פרשת משפטים שמות כא, יז)
 23 אמרו: "מקלל אביו ואמו מות יומת", ענש
 24 שמענו, אזהרה מניין? תלמוד לומר "אלהים לא
 25 תקלל", אם דין הוא אביך — הרי הוא בכלל
 26 אלהים; ואם נשיא הוא — הרי הוא בכלל נשיא;
 27 ואם בור (אדם פשוט) הוא (הרי הוא בכלל). "לא
 28 תקלל חרש". הרי אפה דן בנזן אב (אחת מהמדות
 29 שהתורה נדרשת בהן — שפרט המובא בפסוק מסויים
 30 הוא כ"אב" ויסוד להעתיקו למקומות נוספים שבאותו
 31 ענין) משלשפן וגו' עד הצד השוה שבהם שהם
 32 'בעמך' ואפה מזכיר על קללתם, אף אביך שב'עמך'
 33 אפה מזכיר על קללתו. ובספרא (פרשת קדושים):
 34 "כי-איש איש אשר יקלל את-אביו ואת-אמו" וגו'
 35 (ויקרא כ, ט) ענש שמענו, אזהרה לא שמענו!
 36 תלמוד לומר: "אלהים לא תקלל", שנה ללשון
 37 המקלל. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק ז'
 38 מסנהדרין (נג).
 39 המצוה השי"ט — האזהרה שהזהרנו מלהכות אב
 40 ואם. וגם כן לא נתבארה בכתוב אזהרה מיוחדת
 41 למעשה זה; אבל הזכיר את-הענש ואמר: "ומכה
 אביו ואמו מות יומת" (שמות כא, טז), ולמדנו
 42 האזהרה למכה אביו על הדרך שלמדנו מלקלל
 43 אביו, והוא שכבר בארנו במצוה המשלימה שלש
 44 מאות שאנו מזקרים: על כל-אדם מישראל שלא
 45 להכותו, ואביו בכלל. ולשון המקלל (פרשת
 46 משפטים שם): "מכה אביו ואמו" וגו' ענש שמענו,
 47 אזהרה לא שמענו! תלמוד לומר: ארבעים יכנו
 48 לא יסיף" (דברים כה, ג). והרי דברים קל וחמר:
 49 אם מי שמצוה להכותו הרי הוא מזכיר שלא
 50 להכותו, מי שמצוה שלא להכותו — דין הוא
 51 שיהא מזכיר שלא להכותו". והעובר על לאו זה,
 52 כלומר: המכה אביו ואמו במזיד ויוצא מהם דם
 53 — חייב חנק. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בסוף
 54 סנהדרין (פה).
 55 המצוה המשלימה מאתיים ועשר — הצווי
 56 שנוצטונו לכבד אב ואם והוא אמרו יתעלה:
 57 "כבד את-אביך ואת-אמך" (שמות כ, יב; דברים ד,
 58 טז) וכבר נתבארו דיני מצוה זו בכמה מקומות
 59 בתלמוד, רבם בקדושין (לא:). ולשון ספרא (ריש
 60 פרשת קדושים): "איזהו כבוד? מאכיל ומשקה,
 61 מלביש ומכסה, מכניס ומוציא".
 62 המצוה הרי"א — הצווי שנוצטונו לירא מאב
 63 ואם. ושנחשבם כמעלת מי שיראים ממנו שיעניש,
 64 כמו המלך, ונתנהג עמהם כמו שנתנהג עם מי
 65 שיראים ממנו, וחוששים פן יעשה להם דבר בלתי
 66 רצוי, והוא אמרו יתעלה: "איש אמו ואביו
 67 תיראו" (ויקרא יט, ג) ולשון ספרא (פרשת קדושים
 68 שם): "איזהו מורא? לא יושב במקומו (המיוחד לו)
 69 ולא מדבר במקומו ולא יסתור את-דבריו". וכבר
 70 נתבארו גם דיני מצוה זו בקדושין (לה).
 71

מצות לא תעשה קצה.

מצות עשה לז.

המצוה הקצ"ה — האזהרה שהזהרנו מלהיות
זולל וסובא (שקוע ולהוט) במאכל ומשתה בימי
הנערות בתנאים האמורים בבן סורר (סר מדרכו)
ומורה (ממרה פי אביו), והוא אמרו יתעלה: "לא
תאכלו על-הדם" (ויקרא יט, כו) ובאור ענין זה
שבן סורר ומורה מפלל מחיבי מיתת בית דין
ומפרש בתורה (דברים כא, כא) שהוא בסקילה.
וכבר בארנו בהקדמת מאמר (ספר) זה (סוף הכלל
הי"ד) שכל-מה שחייב בו הפתוב פרת או מיתת
בית דין הרי הוא מצות לא-תעשה, חוץ מן-הפסח
והמילה, כמו שבארנו (בהקדמה שלאחר הכלל
הי"ד). וכיון שדן את זה הזולל והסובא בתנאים
האמורים בסקילה ידענו שזה מעשה שמזהרים
עליו בהחלט, והרי נתבאר הענין, ונשאר לנו
לחקור על האזהרה לפי הכלל שלנו: לא ענש
הכתוב אלא-אם-כן הזהיר. ולשון גמרא סנהדרין
(סג): "אזהרה לבן סורר ומורה מנין? תלמוד
לומר: לא תאכלו על-הדם", כלומר: לא תאכל
אכילה הגורמת לשפוך דם, והיא אכילת זה הזולל
וסובא שחייב בו מיתה. ואם אכל אותה האכילה
הרעה באותם הדרכים הבלתי טובים — הריהו
עובר על לאו, ואף-על-פי שזה לאו שבכללות,
כמו שבארנו בכלל התשיעי, אין בכך כלום.
שבין שהענין מפרש, לא נחש (נפקק) לאזהרה
אם היא מן-הדין או מן לאו שבכללות. וכבר
בארנו את-זה כמה פעמים וקדמו ממנו דגמאות.
וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק ח' מסנהדרין.

המצוה הל"ז — הצווי שנצטוינו שיתטמאו
הכהנים לקרובים הנזכרים בתורה (שם כא, ב-ג).
שכן מאחר שמנעם הכתוב מלהתטמא למת בלבד
(ולא לשאר הטומאות), כדי לכבדם, והתיר להם
להתטמא לקרובים, היה אפשר לחשוב שזה תלוי
ברצונם ושזו רשות בלבד: רוצה — יתטמא;
אינו רוצה — אל יתטמא, לפיכך גזר עליהם
גזרה וחיובם בחיוב, והוא אמרו יתעלה: "לה
יטמא" (שם) כלומר לאחיות. ולשון ספרא (פרשת
אמור שם): "לה יטמא — מצוה. לא רצה

להטמא, מטמאין אותו על כרחו. ומעשה ביוסף
הכהן שמתה אשתו בערב הפסח ולא רצה
להטמא לה, ודחפהו חכמים וטמאווהו על
כרחו". וזו עצמה היא מצות אכל, כלומר:
שכל-אדם מישראל חייב להתאכל על קרוביו,
רצוני לומר ששה מתי מצוה (אב, אם, בן, בת, אח,
ואחות). ומחמת חמור חיוב זה פרש בכהן, שהוא
מזהר על הטמאה, שיתטמא על-כל-פנים כשאר
ישראל, כדי שלא יקלו בדיני האבלות. וכבר
נתבאר (זבחים ק.) שאבלות יום ראשון דאורייתא.
ובפרוש אמרו במועד קטן (יד:): "אכל אינו נוהג
אבלות ברגל, אי אבלות דמעקרא (מלפני-כן, על
מי שמת קודם הרגל) הן — אתי (בא) עשה (של
"ושמחת בחגך") דרבנים (המוטל על כלל ישראל)
ודחי עשה דייחיד" (האבלות — המוטלת על האבל
בלבד). הנה נתבאר (מכך שנקרא "עשה"), שחיוב
האבלות דאורייתא ושהיא מצות עשה, אף דוקא
ביום ראשון בלבד: אכל שאר השבועה —
מדרבנן, ושאפלו הכהן ינהג אבלות ביום ראשון
ויתטמא לקרוביו; והבן זה. וכבר נתבארו דיני
מצוה זו (אבלות וטומאה) במסכת משקין (מועד
קטן יט ואילך) ובכמה מקומות בברכות (יח).
ובתבות (ה: וביבמות (כב: ועוד) ועבודה זרה (יג).
ובספרא בפרשת "אמר אל הכהנים". וחיוב זה
שאנו מחיבים את-הכהן להטמא לקרובים אינו
חובה לנשים — לפי שמי שהזהר שלא יטמא
לזולת הקרובים, הוא שנצטוה להטמא לקרובים;
אכל הכהנת בין שלא הזהרה על טמאת מת, כמו
שאבאר במקומו (לא תעשה קסו), כך אין עליה
צווי ולא חיוב להטמא. אמנם חייבת היא
באבלות, אכל הטמאה תלויה ברצונה. והבן זה.

יום שלישי ט"ז אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה קסח.

המצוה הקס"ח — האזהרה שהזהר כהן גדול
מלהטמא למת מן המתים באיזה אופן שתהיה
הטמאה, בין בנגיעה בין במשא (הרים חפץ שהמת
מונח עליו בלי לגעת במת), והוא אמרו: "לאביו
ולאמו לא יטמא" (ויקרא כא, יא). ואולי תחשוב
שזה והקודם (לא תעשה קסז) ענין אחד הוא,

1 וְשָׁזָה שְׁאֵמֶר "לֹא־כִּי וּלְאֵמוֹ לֹא יִטְמָא" בְּאוֹר הוּא
2 — אֵין הַדְּבָר כֵּן, אֲלֹא הֵם שְׁנֵי לְאוּיִן: לֹא יָבוֹא
3 וְלֹא יִטְמָא. וּלְשׁוֹן סִפְרָא (פֶּרֶשֶׁת אֲמֹר שֶׁם): "חֵיב
4 בְּלֹא יָבוֹא וְחֵיב בְּלֹא יִטְמָא" וְכֵן חֵיבֵי כֻלָּהֶן
5 הַדְּיוּט בְּדִין גְּזֵרָה שְׁוֶה, אָמְרוּ: "כְּשֶׁם שְׁכָהֶן גְּדוֹל
6 שְׁנֶאֱסָרָה עָלָיו נֶפֶשׁ מֵת חֵיב בְּשְׁנֵי לְאוּיִן: לֹא יָבוֹא
7 וְלֹא יִטְמָא, כִּף גַּם כֵּהֶן הַדְּיוּט, כִּיִּן שְׁנֶאֱסָר עָלָיו
8 לְהִטְמָא בְּנֶפֶשׁ מֵת חֵיב בְּלֹא יָבוֹא". אַבֵּל לֹא מְנִינֵו
9 אוֹתֹו (כִּשְׁתֵּי מִצְוֹת גַּם בִּכְהֵן הַדְּיוּט) מִהִשְׁטַעַם
10 שְׁבִאֲרָנוּ בְּכָלֵל הַשְּׁנֵי (וְהוּא: כִּיִּן שְׁאִינוּ בֹא
11 בִּמְפֹרֶשׁ), אֲלֹא מְנִינֵו שְׁנֵי לְאוּיִן אֵלוֹ (בִּכְהֵן גְּדוֹל)
12 מִכִּיִּן שֶׁהֵם שְׁנֵי פְסוּקִים: לֹא יָבוֹא וְלֹא יִטְמָא;
13 וְעִנְיָן "לֹא יָבוֹא" אִינוֹ עִנְיָן "לֹא יִטְמָא", כְּמוֹ
14 שְׁבִאֲרוֹ מִקְבְּלֵי הַפְּרוּשׁ (חז"ל) וְאָמְרוּ: חֵיב בְּלֹא
15 יָבוֹא וְחֵיב בְּלֹא יִטְמָא.

יום רביעי י"ז אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה קסז.

18 הַמִּצְוָה הַקִּס"ז — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵר כֵּהֵן גְּדוֹל
19 מִלְּהִמְצֵא עִם מֵת תַּחַת תַּקְרָה אַחַת וְאֶפְלוֹ מִתִּי
20 מִצְוָה, כְּלוּמֹר: קְרוּבִי, וְהוּא אָמְרוּ: "וְעַל כָּל־
21 נֶפֶשׁת מֵת לֹא יָבֹא" (ויקרא כא, יא) וְאֵם נִטְמָא,
22 וְאֶפְלוֹ לֹא־כִּי וּלְאֵמוֹ — לִזְקָה.

יום חמישי י"ח אדר ב' ה'תשע"א

יום שישי י"ט אדר ב' ה'תשע"א

מצות לא תעשה קסו.

26 הַמִּצְוָה הַקִּס"ו — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵר כֵּהֵן הַדְּיוּט
27 מִלְּהִיטָמָא לְשָׂאֵר מֵתִים חוּץ מִן־הַקְּרוּבִים
28 הַמִּפְרָשִׁים בְּכַתוּב, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "לְנֶפֶשׁ
29 לֹא־יִטְמָא בְּעַמְיוֹ" (ויקרא כא, א). וְהַעֲוָר עַל לֹאוֹ
30 זֶה וְנִטְמָא לְזוּלַת חֲמִשָּׁה [שְׁשָׁה] מִתִּי מִצְוָה —
31 חֵיב מִלְּקוּת. וְלֹאוֹ זֶה אִינוֹ חָל עַל הַנָּשִׁים; כֹּא
32 בְּקִבְלָהּ (סִפְרָא רִישׁ פֶּרֶשֶׁת אֲמֹר): "בְּגִי אֶהְרֵן —
33 וְלֹא בְנוֹת אֶהְרֵן".

שבת קודש כ' אדר ב' ה'תשע"א

מצות עשה קעג. מצות לא תעשה שסב.

שסד. שסג. שסה.

37 הַמִּצְוָה הַקַּע"ג — הַצְּוִי שְׁנֶצְטוּיֵנוּ לְמִנּוֹת עָלֵינוּ

38 מִלֵּף מִיִּשְׂרָאֵל שְׁיִקְבֹּץ אֶת כָּל־אֲמִתָּנוּ [יֶאֱחָד אֶת
39 דְּבָרָתָנוּ (יִדְבֵּר דְּבַר אֶחָד בְּשֵׁם כּוֹלָם)]. וַיִּנְהִיג אֶת
40 כָּלָנוּ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "שׁוּם תְּשִׁים עָלֶיךָ
41 מִלֵּף" (דְּבָרִים יז, טו) וְכִכֵּר הַזְּכָרָנוּ מִקֶּדֶם (מִצְוֹת
42 עֲשֵׂה כ) אֶת־דְּבָרֵיהֶם בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים יז, טו) "שֶׁלֶשׁ
43 מִצְוֹת נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת כְּנִיסַתָּם לְאֶרֶץ: לְמִנּוֹת
44 לָהֶם מִלֵּף, וְלִכְנוֹת בֵּית־הַבְּחִירָה, וְלִהְכָרִית זֶרְעוֹ
45 שֶׁל עַמְלֶק". עוֹד אָמְרוּ בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים יז, טו):
46 "שׁוּם תְּשִׁים עָלֶיךָ מִלֵּף — מִצְוֹת עֲשֵׂה". וְכֹא
47 הַפְּרוּשׁ, שֶׁזֶּה שְׁנֶאֱמַר "שׁוּם תְּשִׁים עָלֶיךָ מִלֵּף —
48 תִּהְיֶה אֵימָתוֹ עָלֶיךָ" וְשִׁיחֵיהָ בְּלִבָּנוּ בְּתַכְלִית הַכְּבוֹד
49 וְהַגְּדֻלָּה וְהַרְוּמָמוֹת שְׁאִין לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה, עַד
50 שֶׁתִּהְיֶה מַעַלְתּוֹ אֲצִלָּנוּ גְּדוֹלָה מִמַּעַלַת נָבִיא מִכִּיִּן
51 הַנְּבִיאִים שְׁבִדּוּרוֹ. וּבְפִירוּשׁ אָמְרוּ (הוֹרִיֹּת יג):
52 "מִלֵּף קוֹדֶם לְנָבִיא". וְכִשְׁמִצְוָה הַמִּלֵּף הִזָּה אֵיזָה
53 צְוִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה סוֹתֵר מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה — חוֹבָה
54 לְקִיָּם אֶת־פְּקֻדָּתוֹ; וְהַעֲוָר עַל פְּקֻדָּתוֹ וְאִינוֹ
55 מְקִימָהּ, רְשׁוּת יֵשׁ לְמִלֵּף לְהַרְגוֹ בְּסִיף, כְּמוֹ שְׁקִבְלוֹ
56 אֲבוֹתֵינוּ עַל עֲצָמָם וְאָמְרוּ: "כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרָה
57 אֶת־פִּיָּךְ וְגו' יוֹמַת" (יהושע א, יח). וְכָל־מוֹרֵד
58 בְּמַלְכוּת — יִהְיֶה מִי שִׁיחֵיהָ — דָּמוֹ מִתֵּר לְמִלֵּף
59 הַמִּמָּנָה עַל פִּי הַתּוֹרָה. וְכִכֵּר נִתְבָּאָרוּ כָּל־דִּינֵי
60 מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ב' מִסְנֵה־דִּרִּין (יט): וְכִרִּישׁ כְּרִתוֹת
61 (ה: וּפֶרֶק ז' מִסּוּטָה (מא)).

62 הַמִּצְוָה הַשִּׁס"ב — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵרָנוּ מִלְּהַעֲמִיד
63 עָלֵינוּ מִלֵּף, אִישׁ שְׁאִינוֹ מְזַרַע יִשְׂרָאֵל, אֶף־עַל־פִּי
64 שֶׁהוּא גֵר צָדֵק, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "לֹא תוּכַל
65 לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיָּךְ הוּא" (דְּבָרִים
66 יז, טו). וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פֶּרֶשֶׁת שׁוֹפְטִים שֶׁם): "לֹא
67 תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי — זֶה מִצְוֹת לֹא־
68 תַעֲשֶׂה". וְכֵן שָׂאֵר הַמְּנוּיִים אֲסוּר שְׁנִמְנָה עָלֵינוּ
69 בְּשׁוּם דְּבַר מִן הַדְּבָרִים — לֹא מְנוֹי תּוֹרָה (דִּין,
70 רֹאשׁ יִשִּׁיבָה וְכִדּוּמָה) וְלֹא מְנוֹי מַלְכוּת — אָדָם
71 שֶׁהוּא מִקְהֵל גֵּרִים עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. שְׁהִירִי
72 אָמַר יִתְעַלָּה: "שׁוּם תְּשִׁים עָלֶיךָ מִלֵּף מִקְרָב
73 אֲחִיָּךְ" (שֶׁם), אָמְרוּ (יִבְמוֹת מִה:): "כָּל־מְשִׁימוֹת
74 שְׁאֵתָה מִשִּׁים עָלֶיךָ לֹא יִהְיוּ אֲלֹא מִקְרָב אֲחִיָּךְ".
75 אַבֵּל הַמַּלְכוּת בְּלִבָּד, כִּכֵּר יִדְעָתִי מִפְּסוּקֵי סִפְרֵי
76 הַנְּבוּאָה (נ"ך) שֶׁזֶּכָּה בָּהּ דָּוִד. וּבְפִירוּשׁ אָמְרוּ (יומא

27 וְהִגְבִּיל לָכֶּךָ הוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ לַמַּעֲלָה מְכַדִּי
 28 לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל מְרֻכָּתוֹ וְעִבְדֵּי הַמִּיחָדִּים
 29 לוֹ. אֲבָל לְקַבֵּץ מָמוֹן שִׁיחָא לְצִרְכֵי כָּל-יִשְׂרָאֵל —
 30 הֲרִי זֶה מִתֵּר. וּכְכֹר בָּאֵר ה' יִתְעַלֶּה בְּכָתוֹב טַעַם
 31 שְׁלֹשׁ מִצְוֹת אֵלּוּ, כְּלוּמָר: "לֹא-יִרְכָּה-לוֹ סוֹסִים
 32 (כדי "שלא ישיב העם מצרימה") וְלֹא יִרְכָּה-לוֹ נָשִׁים
 33 (כדי "שלא יסור לבבו"), וְכֹסֶף וְזָהָב לֹא יִרְכָּה-לוֹ
 34 מָאֵד". וּלְפִי שְׁנוּדָע טַעְמָן הִגִּיעוּ בְּהֵן לִידֵי בְּטוּל
 35 בְּמִפְרָסָם מַעֲנִין שְׁלֵמָה (המלך) עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל
 36 אֵף גִּדָּל מַעֲלָתוֹ בְּמַדָּע וּבְחֻכְמָה וְשֶׁהוּא יִדְיָהּ
 37 (שהתיר לעצמו באמרו "לא אסור" "לא אסור" —
 38 וּנְבִשְׁל). אָמְרוּ (סנהדרין כא:): שֵׁישׁ בָּזָה הָעֶרֶה
 39 לְבָנֵי אָדָם, שְׁאֵלוּ יָדְעוּ טַעְמֵי כָּל-הַמִּצְוֹת הָיוּ
 40 מוֹצֵאִים לָהֶם דֶּרֶךְ לְבִטּוּלָן שֶׁהֲרִי אָפְלוּ זֶה הַשְּׁלֵם
 41 הַגָּדוֹל (שלמה המלך) טָעָה בָּזָה וְחָשַׁב שְׁלֹא יִהְיֶה
 42 מַעֲשֶׂה זֶה סִבָּה לַעֲבָרָה בְּשׁוּם פָּנִים, כָּל-שֹׁכֵן
 43 הַהֶמוֹן בְּדַעְתָּם הַחֲלוּשָׁה, שֶׁהָיוּ בָּאִים לִידֵי זְלוּל
 44 בְּהֵן וַיֹּאמְרוּ: לֹא אֶסֶר דָּבָר זֶה וְלֹא צָוָה עַל דָּבָר
 45 זֶה אֲלֹא בְּגִלָּל כֶּף וְכֶף — אָנוּ נִזְהָר בְּדָבָר
 46 שֶׁבַעֲבוּרוֹ נִתְּנָה מִצְוָה זוֹ וְלֹא נִקְפִּיד עַל הַמִּצְוָה
 47 עֲצָמָה, וְכֶף הָיוּ בָּאִים לִידֵי הַפֶּסֶד הַדֵּת. לְפִיכֶף
 48 הִסְתִּיר ה' יִתְעַלֶּה טַעְמִיהֶן; אֲבָל אֵין מִקֵּץ גַּם אַחַת
 49 שְׁאֵין לָהּ טַעַם וְסִבָּה, אֲלֹא שָׂרַב אוֹתָם הַסִּבּוֹת
 50 וְהַטַּעְמִים לֹא יִשְׁיגוּם דַּעוֹת הַהֶמוֹן וְלֹא יִבְיִנוּם.
 51 וְכֻלָּם הֵם כְּמוֹ שֶׁהָעִיד הַנָּבִיא: "פִּקּוּדֵי ה' יִשְׁרִים
 52 מִשְׁמַחֵי-לֵב" (תהלים יט, ט).

1 עב: "כִּתְר מַלְכוּת זָכָה בּוֹ דָּוִד", וְכֵן וָרַעוֹ אֲחֵרָיו
 2 עַד סוֹף כָּל-הַדּוֹרוֹת. אֵין מֶלֶךְ לְמִי שֶׁמֵּאֲמִין
 3 בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבְּנוֹ אֲלֵא מִזְרַע דָּוִד, מִזְרַע שְׁלֵמָה
 4 דּוֹקָא; וְכֹל שֶׁהוּא מְזוּלָת הַזֶּרַע הַנִּכְבָּד הַזֶּה לַעֲנִין
 5 מַלְכוּת — "נִכְרִי" קָרִינָא בִּיה. וְזֶה בְּרוּר וַאֲיִן בּוֹ
 6 סִפֵּק. וּכְכֹר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת
 7 בִּיבְמוֹת (יח. ואילך) וְסִנְהֶדְרִין (מה: וְסוּטָה (מא).
 8 וְנִדָּה (מט:).

9 הַמִּצְוָה הַשְּׁס"ד — הָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהָר הַמֶּלֶךְ
 10 מִלְּהִרְבוֹת נָשִׁים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא יִרְכָּה-
 11 לוֹ נָשִׁים" (שם, יז). וְהִגְבִּיל לָכֶךָ, שְׁלֹא יוֹסִיף עַל
 12 שְׁמִנָּה עֲשָׂרָה נָשִׁים בְּכֻתָּבָה וְקִדּוּשִׁין. וּכְכֹר
 13 נִתְבָּאֲרוּ גַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ב' מִסִּנְהֶדְרִין
 14 (כא:); וְכֹל-זֶמֶן שֶׁמוֹסִיף עָלֶיהֶן — לֹקָה.

15 הַמִּצְוָה הַשְּׁס"ה — הָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהָר הַמֶּלֶךְ
 16 מִלְּהִרְבוֹת סוֹסִים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא-יִרְכָּה-
 17 לוֹ סוֹסִים" (שם, טז). וְהִגְבִּיל לָכֶךָ, שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ
 18 סוֹסִים (פְּנוּיִים) שֶׁרָצִים לְפָנָיו, וְאָפְלוּ סוֹס אֶחָד לֹא
 19 יִהְיֶה אֲצִלוֹ, זוּלָת הַבְּהֵמָה שֶׁהוּא רוֹכֵב עָלֶיהָ
 20 בְּלֶכֶד, אוֹ סוֹסִים שֶׁהָיוּ בְּאֵרוֹת שֶׁהֵם מוֹכְנִים
 21 אֲצִלוֹ לְמַלְחָמָה שֶׁיִּרְכָּבוּ עָלֶיהֶם הַצָּבָא; אֲבָל
 22 לַעֲצָמוֹ — רַק בְּהֵמָה אַחַת בְּלֶכֶד. וּכְכֹר נִתְבָּאֲרוּ
 23 דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ב' מִסִּנְהֶדְרִין (כא:).

24 הַמִּצְוָה הַשְּׁס"ו — הָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהָר הַמֶּלֶךְ
 25 מִלְּהִרְבוֹת מָמוֹן מִיָּחָד לַעֲצָמוֹ, וְהוּא אָמְרוּ
 26 יִתְעַלֶּה: "וְכֹסֶף וְזָהָב לֹא יִרְכָּה-לוֹ מָאֵד" (שם).

נוסח המברק ששלח כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנ"ש שיחיו בכל מקום לקראת ימי הפורים, ה'תשד"מ

שבת שלום ופורים שמח והתועדויות פעילות מתוך אורה ושמחה וששון ויקר ובהחלטות טובות
 על כל השנה כולה באורה זו תורה וכו' ככל פירושי חז"ל. ולמסמך תיכף ממש גאולת פורים זה לגאולתנו
 והשלימה ע"י משיח צדקנו. לחיים, לחיים ולברכה.

שמואל-א כח ח-טו

ח ויתחפש שאול וילבש בגדים אחרים וילך הוא ושני אנשים עמו ויבאו אל-האשה לילה ויאמר קסומי (קסמיקרי) נא לי באוב והעלי לי את אשר-אמר אליך: ט ותאמר האשה אליו הנה אתה ירעת את אשר-עשה שאול אשר הכרית את-האבות ואת-הידעני מן-הארץ ולמה אתה מתנקש בנפשי להמיתני: י וישבע לה שאול ביהוה לאמר חיהוה אם-יקרד עון בדבר הזה: יא ותאמר האשה את-מי אעלה לך ויאמר את-שמואל העלי-לי: יב ותרא האשה את-שמואל ותזעק בקול גדול ותאמר האשה אל-שאול לאמר למה רמיתני ואתה שאול: יג ויאמר לה המלך אל-תיראי כי מה ראית ותאמר האשה אל-שאול אלהים ראיתי עליך מן-הארץ: יד ויאמר לה מה-תארו ותאמר איש זקן עלה והוא עטה מעיל וידע שאול כי-שמואל הוא ויקד אפים ארצה וישתחו: טו ויאמר שמואל אל-שאול למה הרגותני להעלות אתי ויאמר שאול צר-לי מאד ופלשתים | נלחמים בי ואלהים סר מעלי ולא-ענני עוד גם ביד הנביאים גם-בחלמות ואקראה לך להודיעני מה אעשה:

רש"י

רואהו ואינו שומע קולו, והנשאל לו, שומעו ואינו רואהו, ולפיכך שאל מה תארו, ואחר, לא רואהו ולא שומעו (תנחומא שם): והוא עוטה מעיל. שהיה רגיל ללבוש מעיל, שנאמר (לעיל ב ט): ומעיל קטן תעשה לו אמו, ובמעילו נקבר, וכן עלה, וכן לעתיד לבא יעמדו בלבושיהם (תנחומא שם): (טו) הרגותני. החרדתני: גם ביד הנביאים גם בחלומות. אבל באורים ותומים לא אמר לו, ואף על פי ששאל בהם כמו שאמור למעלה, שהיה בוש ממנו על שהרג נוב עיר הכהנים: ואקראה לך. לשון ואזעק אחרך, כמו (שמואל-ב א ו): נקרא נקראתי בהר הגלבוע; וכמו (שם כ א): ושם נקרא איש בליעל, הוצרכת להיות נקרא אליך, שתודיעני מה אעשה:

מצודת ציון

(ח) ויתחפש. ענין חליפות והשתנות הכסות באחר, כמו (מלכים-א כב ל): התחפש ובוא במלחמה: קסמי. הוא שם כולל לכל מיני הקסם: (ט) מתנקש. רוצה לומר מסיר המוקש והצרה שעליך, להשאיר בי: (י) יקרד. מלשון מקרה: עון. ענין עונש, וכן (איכה ה ז): ואנחנו עונותיהם סבלנו: (יד) עוטה. מעוטף, כמו (תהלים קד ב): עוטה אור כשלמה: ויקוד. כפה הקדקוד: אפים. על פניו: (טו) הרגותני. ענין תנועת החרדה ממקום המנוחה, כמו (איוב ט ו): המרגיז ארץ מקומה:

מצודת דוד

(ח) קסמי נא לי. עשי בעבורי קסם במעשה אוב, והוא העליית המת, ונשאלין בו: (ט) מתנקש בנפשי. להיות מתה על ידי שאול: (י) חי ה'. הריני נשבע: חי ה' אם יקרה לך עונש בדבר זה: (יב) ותרא האשה. אמרו רבותינו ז"ל (מדרש תנחומא אמור ב): המעלה, רואהו ואינו שומע קולו, והנשאל, שומע קולו ואינו רואהו: למה רמיתני. מבלי הגיד לי שאתה שאול, ובעבור כי דרך העולים לעלות ברגליהם כלפי מעלה, וזה עלה בראשו כלפי מעלה, ידעה בזה שהוא שאול, ובעבור כבוד המלכות עלה בראשו כלפי מעלה (שם): (יג) אל תיראי. מכל מקום אל תיראי ואם אני שאול: כי מה ראית. כי אם

אמרי מה ראית: אלהים. רוצה לומר: אדם גדול, וכן (שמות כב כז): אלהים לא תקלל: עולים. לפי שאמרה אלהים בלשון רבים כי כן יאמר בדרך לשון כבוד על ענין אדנות, לזה אמרה גם 'עולים' בלשון רבים, וכן (לעיל ד ח): האלהים האדירים האלה וכו' המכים: (יד) מה תארו. לשתדע אשר הוא אדם גדול: והוא עוטה מעיל. והוא מלבוש המיוחד לאדם גדול וחשוב: (טו) הרגותני. החרדתני ממקום מנוחתי, להעלות אותי פה: גם ביד הנביאים. אמרו רבותינו ז"ל (ברכות יב ב) שלא אמר גם באורים, לפי שנתבייש להזכיר האורים לפני שמואל, על שהרג כהני נוב השואלים באורים:

תהלים יז יג-טו יח א-ג

יג קוֹמָה יְהוָה קִדְמָה פָּנָיו הִכְרִיעָהוּ פִּלְטָה נִפְשִׁי מִרְשָׁע חֲרָבָה: יד מִמָּתִים יִדָּךְ | יְהוָה מִמָּתִים מִחֲלָד חֲלָקֶם בְּחַיִּים (כתיב וצפיק) וְצִפּוֹנֶךָ תִּמְלֵא כְּטָנִים יִשְׁבְּעוּ בָּנִים וְהַנִּחוּ יִתְּרָם לְעוֹלָלֵיהֶם: טו אֲנִי בְּצַדֵּק אֲחֻזָּה פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה כְּהִקִּיץ תִּמְוֹנֶתְךָ:

יח א לְמִנְצָח | לַעֲבֹד יְהוָה לְדוֹר אֲשֶׁר דָּבָר | לַיהוָה אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הוֹאֵת בְּיוֹם | הַצִּילִי־הוּא אוֹתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו וּמִיָּד שָׂאוֹל: ב וַיֹּאמֶר אֶרְחֹמֶךָ יְהוָה חֲזָקִי: ג יְהוָה | סִלְעִי וּמְצוֹדֹתִי וּמַפְלְטִי אֵלַי צוּרִי אֲחֻסָּה־בּוֹ מִגְּנִי וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׁגָּבִי:

רש"י

(יג) קדמה פניו. של אויב: הכריעהו. קפח את רגליו ויכרע ויפול: פלטה נפשי. מכל רשע שהוא חרבך שאתה משליטו ליפרע מן המחוייבים לך: (יד) ממתים ירך. מן המתים בידך על מטת' אני בוחר להיות: ממתים מחלד. מאותם שמתים בזקנה משהעלו חלודה רדוייל"א בלעז ומן הצדיקים אשר חלקם בחיים: וצפונך תמלא כטנם. ומאותם אשר תמלא מעיהם מטובך אשר צפנת ליריאתך: יתרם. נכסיהם אשר ישאירו כמותם: (טו) אני בצדק אחזה פניך. לעתיד, או בצדק אחזה פניך משפטי הוצא מלפניך והצדקות שבידי אחוזו ובהם אחזה פניך: אשבעה בהקיצ' תמונתך. אשבעה מראיית תמונתך בהקיצ' המתים משנתם ל"א אשבעה מראות פניך בהקיצ' המתים משנתם שהם בדמות תמונתך שכן נאמר כי בצלם אלהים עשה את האד' (שם ט): (א) ביום הציל ה' אותו וגו'. כשהזקין וכבר עברו עליו כל צרותיו ונצול מהם: ומיד שאול. והלא שאול בכלל היה אלא לפי שהיה קשה עליו ורודפו יותר מכולם, כיוצא בדבר אתה אומר וראו את הארץ ואת יריחו (יהושע ב'): (ב) ארחמך. אאהבך כדמתרגם ואהבת לרעך (ויקרא יט) ותרחם: (ג) סלעי. שעזרתני בסלע המחלקות כשהייתי מצומצם בין שאול ואנשיו להתפס כמו שנאמר' ושאול ואנשיו עוֹטְרִים אֶל דוֹד וגו' (ש"א כג): ומצודתי. לשון מבצר: צורי. לשון סלע: אחסה. אברי"איר בלעז" אחסה בו אתנסה בצלו כענין שנאמר ומבלי מחסה חבקו צור (אויב כד) שהסלעים כסוי ומגן להולכי דרכים מן הרוחות ומזרם גשמים:

מצודת דוד

מצודת ציון

(יג) קדמה פניו. עד שלא ילכדנו הקדימהו והפילהו לכרוע על ברכיו: פלטה. הצל נפשי מיד הרשע שהוא חרבך: (יד) ממתים. אהיה מן המתים מידך: מחמת שכלה זמן חייהם בעבור הזקנה: חלקם. ואותן שחלקם בחיי עולם הבא ואשר תמלא כטנם מרב טוב הצפון אשר עין לא ראתה: ישבעו בנים. ומאותן אשר ישבעו בבנים הגונים ומאותן אשר יניחו יתרון עשרם לבניהם לרשת אותם אחרי מותם:

(טו) בצדק. בעבור הצדק שעשיתי אזכה לחזות פניך ואשבעה ממראית תמונתך בעת בא זמן היקיצה הוא תחיית המתים כמ"ש ורבים משיני אדמת עפר יקיצו וכו' (דניאל י"ב): (א) ביום הציל. לעת זקנותו שניצל מכל התלאות או בכל עת שהיה ניצל מאיזה צרה אז שר השירה הזאת: (ג) ה' סלעי. ה' לי למחסה כבנין הסלעים וכמצודה: וקרן ישעי. הוא לי ישע ועזר כמו הקרן לבעל הקרנים:

יהל אור

ומצודתי ומפלטי. ב' הבאת תועלת היינו קרן ישעי משגבי וכנ"ל בשם המ"ע ספורנו:

(ב) במדרש תלים סלעי מתוגה. ומצודתי. בשמך אני צד את הרשעים. יש לפרש גם על היצה"ר. ומה ראה לקלס בסלע על שנעשה לו נס בסלע כו' ע"ש. עו"ש וכנגדן אמר דוד עשרה מיני קילוסין ואלו הן חזקי סלעי ומצודתי ומפלטי אלקי צורי אחסה בו מגני וקרן ישעי משגבי (י"ל כנגד עשרה מאמרות ע' ילקוט בש"א סי' ט"ז ד"ז ע"ב סוף רמז קכ"ד ע"פ קום משחחו כי זה הוא. כי זה הוא בעולם הזה וזה הוא לעולם הבא לפיכך הוא מקלס להקב"ה בעשרה מאמרות ה' סלעי ומצודתי עכ"ל. ור"ל ע"ד בבבל עשור אוזמרה לך כנור של יו"ד נימין שבחי' כנור זה יהיה לעוה"ב ולפי שבדד נאמר כי

טו אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיצ' תמונתך. (נדפס בס' דרך אמונה).

ג ה' סלעי ומצודתי ומפלטי אלי צורי אחסה בו מגני וקרן ישעי משגבי. עיין רש"י. והרד"ק פ' ה' סלעי כאדם שהוא עומד במקום גבוה ולא יפחד מהשפל ממנו. והאבן יחייא פ' סלעי כענין חומה ומצודתי ענין מגדל ומפלטי עוד מין מגדל שבתוך החומה. והתורת חסד פ' סלעי הנס המלוכב בדרך הטבע ואם לא יספיק יעשה לו נפלאות וזהו ומצודתי. ועוד זאת ומפלטי. והמ"ע ספורנו פ' סלעי מנוסי ביום צרה. מצודתי משכן בטח. מפלטי מן הבא להזיק. קרן ישעי לנצח את האויב משגבי לנשא את מלכותי עכ"ל. ומהרמ"א מפרש שיש בפסוק זה ב' ענינים אחד סילוק נזק. היינו סלעי

יהל אור

הבינה שכינתא עילאה ששם שוכן ומאיר שם הוי' דלעילא כמ"ש בזהר ויצא דקנ"ח ע"ב ע"פ ברוך הוי' מהעולם ועד העולם. וע' בלק"ת גבי דרושי ר"ה סד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין. מצודות סלעים משגבו זה דוד היינו מל' דאצילות ור"ל שמבינה ממשיכים האור במל' שזהו פ' מן הרמה עד בית אל דהיינו ענין ברוך הוי' מהעולם ועד העולם. וזהו אין סלע אלא ביהמ"ק. שהוא מל' דאצילות. אך שהי' שורה בה בחי' בינה ע"ד לא זו מחבבה עד שקראה אמי וזהו"ע בית ראשון ה' עילאה וכמ"ש בזח"ב פ' שמות ד"ט ובמק"מ שם. לכן בהיות המל' במעלה זו נק' סלע כמ"ש בפרס ערך סלע שהיא בחי' כלת משה ולכן נאמר ודברתם אל הסלע בדבור ובפיס כבת מלך. משא"כ בקטנות נאמר והכית בצור כו' כמ"ש בילקוט ח"ב קי"ד ג' ע"פ הן הכה צור תלים סי' ע"ח. כשהנער קטן רבו מכה אותו ומלמדו כיון שהגדיל בדבור הוא מייסרו כו' וזה ה' חטא של משה שהכה את הסלע. הרי סלע הוא בגדלות כנס"י שהוא ע"ד עד שקראה מי כנ"ל וכ"כ במא"א אות סמ"ך סי"ב סלע רחל כשהיא גדולה ובאה בפנים כו' עכ"ל. ועמ"ש מענין סלע בלק"ת פ' חקת בד"ה אז ישיר ישראל כו' עלי באר כו'. וזהו פ' הוי' סלעי דכבר מבואר לעיל דפ' ברוך הוי' מהעולם ועד העולם שממשיכים הברכה משם הוי' דלעילא השורה בבינה בחי' סוכ"ע שהי' מאיר עד העולם היינו במל'. והיינו הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו זהו דוד שהוא מל' ואזי נק' דוד בן ישי. ישי היינו ב"פ ש"י עלמין שבבינה כו'. ועי"ז נק' המל' סלע שיש בו כח ותוקף גדול. וזהו הוי' סלעי. שמחבר וממשיך שם הוי' דלעילא סוכ"ע בשם הוי' דממכ"ע כענין ויקרא הוי' הוי'. והיינו מן הרמה עד בית אל. ועי"ז הוי' סלעי כו'.

קיצור ענין ה' סלעי ע"ד הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו. מרום זהו בינה עלמא דאתי. הוא דא עתיקא. מרומים ישכון שכינתא עילאה. ומשם מאיר במל' וזהו ברוך ה' מן העולם ועד העולם. מן הרמה עד בית אל. ואזי נק' המל' סלעי. גדלות ותוקף אין סלע אלא בהמ"ק. ולכן ודברתם אל הסלע. וזהו הוי' סלעי ומצודתי היינו בחי' מצדות סלעים משגבו. וזה נמשך ע"י התורה כי ד"א של הלכה נק' בהמ"ק היכל קדה"ק בינה. וכן ע"י הצדקה. עיין בת"א פ' מקץ בבאור כי אתה נרי בענין הצדקה. וענין לחמו ניתן ומימיו נאמנים. יש להעיר ממ"ש ע"פ ויטע אשל ר"ת אכילה שתיה לוי'. שע"ז ויטע אשל בבאר שבע. וכתוב תחת האשל ברמה. וכן התורה נק' לכו לחמו בלחמי:

זה הוא לעוה"ב דהיינו בחי' ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה ע"כ מקלסו להקב"ה בעשרה מיני קלוסין כו'. ריה"ו אומר לפי שקלסו בעשרה קלוסין לפיכך קלסו בסוף הספר בעשרה הלולין הללו אל בקדשו וכל הפרשה שהן עשרה עכ"ל. ואגב למדנו מעלת מזמור הללו אל בקדשו שיש בו עשרה הלולין ג"כ דוגמת עלי עשור ועלי נבל. וכ"כ בו הללוהו בנבל וכנור כו'. וקראן ישעי שהי' שמן המשחה מבעבע עליו עמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה הנה להבין שרש ענין מ"ת דק"כ ע"ד גבי וזהו שאמרה חנה רמה קרני בהוי' שדוד שנמשח בקרן הוא בבחי' רמה כו' שהוא בחי' עתיקא כו'.

קיצור עשרה מיני קלוסין להיות בבחי' בנבל עשור אומרה לך של יו"ד נימין וקראן ישעי רמה קרני:

(ג) **במד"ר** פ' בשלח פכ"ה דקמ"ב ע"ג ד"א והוא מרומים ישכון (בישעי) סי' ל"ג ט"ז) זה הקב"ה שנאמר מרום וקדוש אשכון (ישעי) סי' נ"ז) מצודות סלעים משגבו זה דוד שנאמר ה' סלעי ומצודתי כו' עכ"ל ובפ"ק דב"ב ד"י ע"ב מ"ט הוא מרומים ישכון מצודות סלעים משגבו משום דלחמו ניתן מימיו נאמנים. ובילקוט בתהלים סי' מ"ם רמז תשל"ו ע"פ ויקם על סלע רגלי אין סלע אלא ביהמ"ק שנאמר הוא מרומים ישכון מצודות סלעים משגבו ובילקוט במשלי רמז תתקנ"ב דקל"ט א' צדקה שעושים גורמת שיהיו מקבלין פני שכינה שנאמר הוא מרומים ישכון. והנה פ' הוא מרומים ישכון זה הקב"ה. הנה בפרס ערך ירום כ' וז"ל פ' בזהר פ' מקץ דף קצ"ג סע"ב כי הוא בבינה. וכן פ' בפי' וישב דקפ"א ע"ב בפסוק ירום ונשא וגבה מאד. ירום מסטרא דנהורא עילאה דכל נהורין עכ"ל. ופי' הטעם שנקרא הבינה ירום מפני שהיא עליונה למעלה מכל ספירות הבנין (ור"ל כי ד"ת נק' ספירות הבנין שהם שייכים לעולמות משא"כ ג"ר כח"ב ועמ"ש בענין ולתבונתו אין מספר בד"ה והיה מספר בנ"י וגם כי והנגלות ו"ה נגלות אבל י"ה נק' עלמא דאתכסייא בד"ה ועשית ציץ ובר"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות) ורז"ל פ' ירום מאברהם ולא פליגי דאברהם למטה מבינה. שהוא חסד והארקנו בערך רס עכ"ל. וע' בזהר ויגש דף ר"י ע"א ע"פ קול ברמה נשמע. מאי ברמה דא הוא עלמא עילאה עלמא דאתי. וסימנך מן הרמה ועד בית אל. מן העולם ועד העולם עכ"ל. ור"ל כי בית אל הוא מל' עלמא תתאה וא"כ מן הרמה עד בית אל היינו מעלמא דאתכסייא סוכ"ע עד עלמא דאתגלייא ממכ"ע. גם בינה נק' יובל עלמא דחירו כו' חרות על הלחות חירות כו' ולכן נק' רמה. וא"כ פ' הוא מרומים ישכון. הוא דא עתיקא שישכון במרומים בבינה שלכן נק'.

המשך ביאור למס' מנחות ליום שני עמ' ב

1 **פּוֹסֵל**, כי אפילו בדבר שאינו ראוי המחשבה פוסלת. והסיפא של
2 משנתנו נאמרה כשיטתו, אבל הרישא נאמרה כדעת חכמים.
3 אביי מבאר שאין סתירה בין רישא לסיפא: **אֲבִי אִמְרֵי אֲפִילוּ תִּימָא**
4 שהסיפא כדעת רַבִּינָן היא, שאין מחשבה פוסלת אלא בדבר הראוי,
5 **וְלֹא תִימָא** – ולא תדייק מלשון הסיפא כמו שדייקת לעיל **הָא לְאָבּוּל**
6 חצי כזית שיריים וְלְאָבּוּל חצי כזית דָּבָר שְׁאִין דָּרְבּוּ לְאָבּוּל (קומץ)
7 פסול, **אִלָּא אִימָא** – אמור ודייק **הָא לְאָבּוּל וְלְאָבּוּל דָּבָר שְׁדָרְבּוּ**
8 **לְאָבּוּל**, וכגון שחושב לאכול חצי זית בחוץ וחצי זית למחר,
9 מצטרפים לפסול.

10 הגמרא מקשה על דברי אביי: **וְאִי קָא מְשַׁמַּע לֵן בדברי הסיפא אם**
11 **לא נתכוון שנדייק אלא זאת בלבד** ונשחצי זית חוץ לזמנו וחצי זית
12 חוץ למקומו מצטרפים, **הָא בְּהָרִיא קִתְּנִי לָהּ** – הלא דבר זה כבר
13 מפורש ברישא, ששינוי, חישב לְאָבּוּל בְּזִית בְּחוּץ וְכִזְזִית לְמַחֵר, או
14 בְּזִית לְמַחֵר וְכִזְזִית בְּחוּץ, או בְּחֻצִּי וְזִית בְּחוּץ וְכִזְזִי וְזִית לְמַחֵר, או
15 בְּחֻצִּי וְזִית לְמַחֵר וְכִזְזִי וְזִית בְּחוּץ, פְּסוּל וְאִין בּוּ בְּרִית, הרי מבואר
16 שחצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו מצטרפים לפסול, ואם כן
17 קשה,

עין יעקב

רש"י

כדאי הוא חלל. ראוי לכך: הוציאו בניזפה. דתניא הבא לקבל דברי חברות חוץ מדבר אחד וכן גר הבא להתגייר וקבל עליו ד"ת חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו במס' בכורות (דף לז: גייריה. וסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו דלא דמיא הא לחוץ מדבר אחד שלא היה כופר בתורה שבעל פה אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו: אפיך ליה. כגון תשר"ק: לאו עלי קא סמכת. מנין אתה יודע שזו אל"ף וזו ב"ת אלא שלמדתיך וסמכת עלי דעל פה נמי סמוך על דברי:

דף ל עמ' ב אמר לו⁵⁹⁴: שאלות הרבה יש לי לשאל, ו⁵⁹⁵ מתירא אני שמא תכעס. נתעטף⁵⁹⁶ וישב לפניו⁵⁹⁷, אמר לו⁵⁹⁸: כל שאלות שיש לך לשאל, שאל. אמר לו⁵⁹⁹: אתה הוא הלל, שקורין אותך "נשיא ישראל"⁶⁰⁰? אמר לו⁶⁰¹: הן. אמר לו⁶⁰²: אם⁶⁰³ אתה הוא⁶⁰⁴, לא ירבו במוותך בישראל. אמר לו⁶⁰⁵: בני, מפני מה⁶⁰⁶? אמר לו⁶⁰⁷: מפני שאפדתי על ידך⁶⁰⁸ ארבע מאות זוז. אמר לו⁶⁰⁹: הוי זהיר ברוחך⁶¹⁰, כדאי הוא הלל שתאבד על ידו ארבע מאות זוז⁶¹¹, ו⁶¹² ארבע מאות זוז, והלל לא יקפיד⁶¹³. תנו רבנן⁶¹⁴: מעשה בנכרי אחד ש⁶¹⁵ בא לפני שמאי⁶¹⁶, אמר לו: כמה תורות יש לכם? אמר לו⁶¹⁷: שתים, תורה שבכתב⁶¹⁸, ו⁶¹⁹ תורה שבעל-פה⁶²⁰. אמר לו⁶²¹: שבכתב אני מאמינך⁶²², ושבעל-פה, איני מאמינך⁶²³. גירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב⁶²⁴. גער בו⁶²⁵ והוציאו בניזפה. בא לפני הלל⁶²⁶, גייריה⁶²⁸. יומא קמא⁶²⁹ אמר ליה⁶³⁰: א"ב ג"ד. למחר⁶³¹, אפיך ליה⁶³². אמר ליה⁶³³: והא⁶³⁴ אתמול, לא אמרת לי הכי⁶³⁵? אמר ליה⁶³⁶: לאו עלי ידי קא סמכת⁶³⁷? ד⁶³⁸ על-פה נמי⁶³⁹ סמוך עלי.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

אנכי מפקד: (624) בלבד. (625) שמאי (626) אותו גוי (627) ובפיו אותה בקשה: (628) הסכים הלל לגיר אותו וללמד אותו את התורה ואת ההלכות הנצרכות לו. כיצד שקנע הלל את הגוי על אודות אמתות התורה שבעל-פה? ב (629) ביום הראשון ללמודים (630) הלל לגוי: כדי ללמד את יסודות היהדות, צריך אתה ללמוד תחלה לקרא, זהו סדר האותיות העבריות: (631) ביום השני הראה הלל לגוי את אותן אותיות של אתמול, אלא שהוא (632) הפך הלל את הסדר, על ידי שהפך את מקום האותיות, (633) אותו גוי (634) והרי (635) כך! מה פשר השנוי? ומה הוא אם כן הסדר הנכון? כמו היום? או כמו אתמול? או שמא מחר תאמר לי שמות אחרים? מה היא צורתה האמתית של כל אות? (636) הלל: פתאם היום אתה כבר יודע? כיצד? בגלל שאתמול אמרתי לך, האם (637) לא על דברי סמכת, שלמדתי אותך אתמול? לכן כבר היום יש לך שאלות על הסדר ההפוך, או על צורתם האחרת, הרי שעל מסרת בת יום אחד של איש אחד בודד אתה מסתמך, ועל פיה כבר אתה בונה שאלות. המשיך הלל וטען באזני המתגייר: את שמות האותיות יודע אתה בגלל שאני אמרתי, אם כן על מסרת התורה (638) שבו (639) גם כן.

(594) אותו אדם להלל: (595) אינני שואל כי (596) הלל (597) בנחת והתכוון לשעה ארצה של הקשבה בסבלנות. (598) הלל לאותו אדם: (599) אותו אדם להלל: האם (600) רק קוראים לך 'נשיא', אבל באמת אולי אינך ראוי לתאר זה (601) הלל לאותו אדם: (602) אותו אדם להלל: (603) אכן (604) הנשיא, אני מקנה ומתפלל ש (605) הלל לאותו אדם: (606) שלא ירבו כמותי? (607) אותו אדם להלל: (608) בגללך (609) הלל לאותו אדם: (610) תשלט על עצמך, ואל תהיה פזיז. הוסיף הלל ואמר: (611) שתצטרף לשלם לחברך. ו (612) כדאי היה לך להפסיד עוד (613) אף פעם ובשום מצב. (614) בבית המדרש הציגו את ההנהגות של שמאי ושל הלל ואת המעלות של שניהם – זו מול זו, לשם כך ספרו (615) רצה להתגיר (616) אף לא עמד לפניו בהכנעה, כראוי למי שבא אל הרב ובקשה בפיו, אלא בא בדרשות ובחקירות. הגוי שאל את הרב (617) שמאי: (618) שנתנה בהרסיני כידוע לך (619) בצמוד אליה נמסרה גם ה (620) וגם היא חלק בלתי נפרד מהתורה (621) הגוי לשמאי: על התורה (622) אבל על התורה (623) ואני גם איני מבקש הסברים, ולא רוצה לשמע הוכחות, אלא דורש גיור כדי לקיים את התורה שבכתב בלבד! על כן מבקש

או קורט לְבוֹנָה מהלבונה הבאה עם המנחה, פסול, לפי שנמצא
הקומץ חסר מעט, וקומץ החסר פסול.
הגמרא מבארת מדוע הזכירה המשנה את כל הדוגמאות הללו.
שואלת הגמרא: כָּל הָנִי – כל אלו הדוגמאות שנקטה המשנה, שהם
צורר, גרגר מלח וקורט לבונה, לָמָּה לִי, ומדוע לא היה די שתכתוב
המשנה דוגמא אחת בלבד.
משיבה הגמרא: צִירְקָא – הוצרכה המשנה לכתוב את כל אלו, דאִי
תָּנָא – שאם היתה שונה רק שאם עלה בידו צִירְרִי שהקמיצה פסולה,
הייתי אומר שאין דין זה אלא בצורר, מִשּׁוּם דְּלֹא בֵּית הַקֶּרֶבֶת הִיא
– שאין צורר שייך בהקרבה כלל, ועל כן אינו יכול להיחשב חלק מן
הקומץ, ונמצא שהקומץ חסר, אֲבָל אם עלה בידו מֶלֶח, דְּבֵית
הַקֶּרֶבֶת הִיא – שהוא שייך בהקרבה, שהרי אחר שהניחו את קומץ
על המזבח היו מולחים אותו, כאמור בתורה (ויקרא ב יג) יָכַל קֶרֶבֶן
מִמֶּחָתֶךָ בְּמֶלֶח תִּמְלַח, ועל כן אִימָא תִּתְכַּשֵּׁר – שמה נאמר שתוכשר
המנחה בקומץ זה אף שהוא חסר, כיון שהמלח משלימו. משום כך
שנתה המשנה שאם עלה בידו גם גרגר מלח, שהקמיצה פסולה. וְאִי
תָּנָא – ואם היתה המשנה שונה רק מֶלֶח, הייתי אומר שאין דין זה
אלא במלח, דְּלֹא אִיקְבַּע בְּהִדֵּי מִנְחָה מַעֲקָא – שלא הוקבע בכלי
אחד יחד עם המנחה, כלומר שלא הונח עמה יחד שיחשבו כמנחה
אחת (לפי שִׁאֲנִינוּ מוֹלֵחַ אֵלָא את הקומץ בְּלִבָּד, כפי שדרשו להלן
(ג.) שהמנחה עצמה אינה צריכה מליחה), ועל כן אין המלח יכול
להשלים את שיעור הקומץ, אֲבָל אם עלתה בידו לְבוֹנָה, דִּיאִיקְבַּע
בְּהִדֵּי מִנְחָה מַעֲקָא – שהוקבעה עם המנחה והרשמה עמה בכלי
אחד להיות מנחה אחת, אִימָא תִּתְכַּשֵּׁר – שמה נאמר שתוכשר
המנחה בקומץ זה אף שהוא חסר, לפי שהלבונה משלימו לשיעורה,
קָא מִשְׁמַע לָן – משמיעתנו המשנה שאין זה כך, שאף אם עלה בידו
קורט לבונה, שהקמיצה פסולה.
שנינו במשנה: אם עלה בידו צורר או גרגר מלח או קורט לבונה,
שהוא פסול, מִפְּנֵי שֶׁאֲמָרוּ חכמים שֶׁהַקֶּמֶץ הֵחָסֵר או הַתֵּר פָּסוּל.
הגמרא מבררת מדוע לא נפסל הקומץ משום חציצה. שואלת
הגמרא: מָאִי אִירִיָּא – מדוע נקט התנא את טעם פסולו של הקומץ
שמעורב בו צורר וכדומה, שהוא דווקא מִשּׁוּם שֶׁבֶכָּן הַקֶּמֶץ הָסֵר
וְיִתְרָא, וְתִיפּוּק לִיה – הלא בלא זה יש לפסול את הקומץ מִשּׁוּם
חֲצִיצָה, שאם הדבר שנתערב נמצא בין יד הכהן לקמח, הרי הוא
חוצץ ביניהם, ואם הוא נמצא בתוככי הקומץ הרי הוא כחולק את
הקומץ לשני חלקים, ולא היתה המשנה צריכה לבאר את פסולו
משום שהקומץ חסר.
משיבה הגמרא: אֲמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, מדובר שהיה הדבר שנתערב מִן
הַצֵּד של יד הכהן, כלומר, ביצידו של הקומץ כלפי חוץ, ולכך אינו
חוצץ בין יד הכהן לקמח או בין חלקי הקמח עצמו, ואין לפסול את
הקומץ אלא משום שהוא חסר בשיעור מקומו של אותו דבר
שנתערב.
הגמרא מבארת כיצד נעשית הקמיצה: אֲמַר לִיה אַבְי לְרַבָּא, בִּיצֵד
קוֹמְצִין את המנחות. אֲמַר לִיה רבא לאבבי, בְּרִיקְמִצִּי אִינְשֵׁי – כאשר
רגילים בני האדם לקמץ, כלומר בכל האצבעות.
אבבי הבין מדברי רבא שמעשה הקמיצה נעשה בכל האצבעות כולן,
ומקשה על כך: אִיִּתִּיבִיה – הקשה אבבי לרבא מברייטא האומרת
שכל אצבעותיו של אדם יש בהם שימוש לצורכי גבוה. זו, האצבע
הקטנה, ממנה מודדים את מדת הַזֵּרֶת האמורה בחושן שהיא שיעור
אורכו ורוחבו. זו, האצבע שלאחריה, ממנה מתחילה הַקְּמִיצָה,
וכאמור להלן. זו, האצבע שלאחריה, הארוכה מכולן, ממנה מודדים
את שיעור הַאֵמָה למדות בית המקדש ומדות כליו, שמקצה אצבע זו
עד סוף אמת היד הוא שיעור האמה. זו, האצבע שלאחריה, היא
הַאֲצָבָע שטובל הכהן בהם החטאות ומוזה בה. זו, האצבע האחרונה,
היא הַגְּדִיל, ובלשון תורה 'בוהן', שעליו נותנים מדם אשם המצורע
ומן השמן הבא עמו. הרי מוכח מברייטא זו שאין קומצים בכל
האצבעות, אלא רק מן האצבע השניה ואילך, ושלא כמשמעות דברי

רבא.
משיבה הגמרא: אֵלָא כוונת רבא באומרו שכל האצבעות נצרכות
לקמיצה, היא לְהַשְׁווֹת את הקמיצה, כלומר שאמנם הקומץ הוא רק
מה שנאסף בין האצבעות קמיצה אמה ואצבע, אולם גם הזרת
והאגודל מסייעות לקמיצה, על ידי שהוא מוחק ומשווה בהן את
הקמיצה שלא היא הקמח מבצבץ ויוצא מחוץ לשלש האצבעות
האמורות (בְּלוֹמַד קוֹמֵץ מֶלֶח הֵיךְ כִּדִּי שְׁלֵא יֵהָא הקומץ הָסֵר,
וְאַחֵר כִּדִּי מוֹחֵק ומשווה את הקמיצה בַּאֲצָבָע קְטַנָּה מִלְמַטָּה וכן
באגודל מלמעלה).
שנינו בברייטא זו קמיצה, שהקמיצה נעשית מן האצבע השניה.
הגמרא מבארת כיצד היה הדבר נעשה, ומה מקורו. מבררת הגמרא:
הִיכִי עָבִיד – כיצד עושה הכהן את הקמיצה. אומרת הגמרא: אֲמַר
רַב זוטרא בר טוביה אֲמַר רַב, חוּפָּה – פושט] את שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹתָיו,
הקמיצה האמה והאצבע, עַד שֶׁמִּגִּיעַ עַל פֶּס יָדוֹ – עד שהן מגיעות
לכף היד, וקוֹמֵץ בתוכן את הקמח.
הגמרא מסייעת לדברי רב מברייטא: תָּנִיא נְמִי הֵכִי – שנינו גם
בברייטא כן, נאמר (ויקרא ב ג) יָקַמְץ מִשֵּׁם מֶלֶח קוֹמְצוֹ, יָכֹל הייתי
אומר שיש ללמוד מהפסוק שהקומץ יהיה מְבוֹרָץ – מבצבץ] מצידי
האצבעות ובכך הוא מלא, תִּלְמוּד לִזְמַר – מלמדנו הכתוב (סו ח)
יְהִי מִמֶּנּוּ בְּקוֹמְצוֹ, שרק מה שבקומצו ממש הוא הקומץ, ולא מה
שמבצבץ מן הצדדים. מבררת הברייטא: אִי –אם] היה נאמר רק
'בְּקוֹמְצוֹ', יָכֹל הייתי אומר שיקמץ בְּרֹאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו בלבד, שלא
יפשטן עד שתגענה לכף היד ככל שיוכל, אלא די בכל כמות קמח
שנכנסת בהן, תִּלְמוּד לִזְמַר 'מֶלֶח קוֹמְצוֹ', שהיה הקומץ מלא. הָא
בִּיצֵד יעשה ויתקיימו שני המקראות הללו, חוּפָּה – פושט] שְׁלֹשׁ
אֲצָבָעוֹתָיו עַל פֶּס יָדוֹ – עד שהן מגיעות לכף היד, וקוֹמֵץ בתוכן את
הקמח, וּבְמִתְחַלְתָּ וּבְמִתְחַלְתָּ שהקמיצה נעשית בהן לאחר שנאפו
בתנור ונפתתו, ואין הפתיחים דקים כקמח ועל כן בעת הקמיצה הם
מבצבצים ויוצאים מן הצדדים, מוֹחֵק ומשווה בְּגוֹדְלוֹ מִלְמַעְלָה
וּבַאֲצָבָעוֹ קְטַנָּה –הזרת] מִלְמַטָּה, ועל ידי כך מתקיימים שני
המקראות, שכיון שפשט אצבעותיו עד כף היד הרי זה 'מלא קומצו',
וכיון שאין הקומץ מבצבץ מן הצדדים הרי זה 'בְּקוֹמְצוֹ' ולא יותר.
מסיימת הברייטא: וְקָמִיצָה זו, שנעשית באופן האמור, זו הִיא עָבִידָה
קִשָּׁה שֶׁבְּמִתְחַלְתָּ, שקשה הדבר במנחות מחבת ומרחשת לחמוק
ולהשוות את הקומץ מלמעלה ומלמטה באופן מדויק עד שלא יהיה
לא חסר ולא יותר.
הגמרא מבררת את סיום דברי הברייטא. שואלת הגמרא: וכי זו היא
העבודה הקשה ביותר שיש במקדש וְתוֹ לֹא – ואין עוד קשות
כמותה, וְהָאִיכָא – והרי יש] את עבודת הַמְּלִיקָה שאף עליה אמרו
שהיא עבודה קשה שבמקדש, וְהָאִיכָא את עבודת הַתְּפִינָה שאף
עליה אמרו שהיא עבודה קשה שבמקדש. משיבה הגמרא: אֵלָא
כוונת הברייטא שזו הִיא אַחַת מֵעֲבֻדוֹת קִשָּׁה שֶׁבְּמִתְחַלְתָּ, בנוסף
לעבודות מליקה וחפינה, שאף הן מעבודות הקשות שבמקדש הן.
הגמרא דנה בפרטים שונים באופן הקמיצה: אֲמַר רַב פִּפְא, פְּשִׁיטָא
לִי שמה שנאמר (ויקרא ב ג) יָקַמְץ מִשֵּׁם מֶלֶח קוֹמְצוֹ, היינו שיקמץ
בְּרִיקְמִצִּי אִינְשֵׁי – כפי שרגילים בני האדם לקמץ, והיינו שיהיה כף ידו
על צידה באופן שיכניס את צידו אצבעותיו בקמח עד שיכנס לתוך
ידו, ויקמץ את אצבעותיו. בְּעִי – נסתפק] רַב פִּפְא, בכמה אופני
קמיצה אם הם כשרים. קָמֵץ בְּרֹאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו, והיינו שהיתה כף
ידו פשוטה כלפי הקמח וכפף ראשי אצבעותיו לתוכו עד שנאסף בהן
מן הקמח וקמץ על כף ידו, מָאִי –מהו הדין בזה]. ספק נוסף: קָמֵץ מִן
הַצֵּדִי, והיינו שהניח גב ידו על הקמח והולִיךְ ידו אֵילָךְ ואֵילָךְ עד
שמן הצדדים נכנס הקמח לתוך ידו, מָאִי –מהו הדין בזה]. ספק נוסף:
קָמֵץ מִמֶּטָּה לְמַעְלָה, שהפך גב ידו כלפי המנחה ותרכ אצבעותיו בה
וקמץ, מָאִי –מהו הדין בזה]. מסיקה הגמרא: תִּיקֵן – יעמדו בעיות
אלו בספק, שלא נפשטו.

מנחות. פרק ראשון – כל המנחות דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קכט רש"י תוספות

או קורט לבונה פסול – מפני שהקומץ חסר כדי מקום הקורט. ואם תאמר: כיצד קומץ? והלא לבונה על המנחה היא, דכתיב (ויקרא ו): "כל הלבונה אשר על המנחה!" תשובה לדבר: כשקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד, וקומץ הסולת מאמצע הכלי. מלח בת הקרבנה היא – דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו כדפרישית, דהכי אמר בפרק שלישי (מנחות ב, א): "כול תוא מנחה כולה טעונה מלח? תלמוד לומר: "על כל קרבנך" – קרבן טעון מלח, ואין כל המנחה טעונה מלח. ואי קשיא: ולישמעינן לבונה, וכל שכן צרור ומלח תריץ: אי תנא לבונה ברישא, הכי נמי דלא מיבעיא ליה למיתני צרור ומלח, אלא הואיל ונקט צרור ברישא – תנא לבונה ומלח. מאי איריא משום קומץ חסר תיפוק ליה דצרור פסול משום חציצה – דחוצץ בין ידו לקמח, וחציצה פוסלת בקדשים כדמפרש בבבחים (כד, א). אי נמי, חוצץ בין קמח לקמח, כגון באמצע הקומץ, וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קמצים. מן הצד – למעלה אצל גודל, או למטה אצל קמיצה, דליכא חציצה. דהיינו מן הצד, דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום, והוי גודל וקמיצה מן הצד. והשתא ליכא חציצה, שאצל הקמח מוטל הצרור, אבל חסרון איכא. בדקמצי אינשי – משמע בכל האצבעות. וזת – אצבע קטנה, ממנה מתחיל הוור, ונפקא מינה למדת חשן וזת ארכה. זו קמיצה – ממנה מתחיל הקומץ, מאותו אצבע שאצל הקטנה. זו אמה – ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים, לפי שהיא ארוכה מכולן. ושתי אמות היו ביושן הבירה – שתי מקלות שזן אמה, ובהן מודדין אמות הבנין, ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע שהוא ארוך. זו אצבע – לטבל חכין אצבעו בדם. זו גודל – לבהנות דמצורע. אלמא קמיצה בקומץ ולא זרתו ומשנה: כי אמרין דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה. להשוות – דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ – מוחקו ומשווהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ, וכן מלמעלה בגודל. היכי עבדי – אמתניתא מהדר דקתני: זו קמיצה, דממנה מתחיל הקומץ. תלמוד לומר בקומצו – "והיה ממנו בקומצו" (ויקרא ו). בראשי אצבעותיו – מעט, שלא יגיע עד פס ידו. במחבת וטרישת – דמעטא אפיין, דאמר לקמן בפרק "אלו מנחות נקמצות" (ע"ה, ב) דלאחר שזן אפיין פותחן וקומץ, הלכך אי אפשר לפותחן דקות כל כך, וכשהוא קומץ יוצאות חוץ למקומו, הלכך מוחק בגודלו למעלה ובאצבעו קטנה מלמטה. וזו היא עבודה קשה שבמקדש – שבקושי גודל הוא משהו שלא יהא חסר ולא יותר. מליקה – יומא (מט, ב): אחוז את הבקר בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו', וזו היא עבודה קשה. בדקמצי אינשי – מכניס יצדי אצבעותיו דוחק בקמח, והקמח נכנס בתוך ידו. בראשי אצבעותיו – שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח, וקומץ מלא קומצו עד פס ידו בתקנו, מהו? מן הצדדין – שנתן גב ידו על הקמח והוליד ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו. לישנא אחרינא: מן הצדדין – מצדי הכלי, שלא קמץ באמצע הכלי. מלמטה למעלה – שהכניס אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקומץ. מלח חפניו – דיום הכיפורים, קטרת סמים דקה. כרחמי אינשי – שמכניסין יצדי ידיהם וחופנים. מן הצדדין – שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע. לישנא אחרינא: מן הצדדין של כלי. דבקה לקומץ – בשעת קידושו לכלי בדפנו דמנא מבפנים. בארעיתא דמנא – כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בעריות. משנה ריבה שמה – רדינה לוג, דאמר בפרק "שתי מדות" (מנחות פח, א) מהאי קרא: "למנחה ולוג שמן". חסר שמה – כדמפרש לעיל (ט, ב): "משמנה" – שאם חסר כל שהוא פסול. חסר לבונה – דשעור לבונה מלא הקומץ. בפרק "הרי עלי עשרון" (מנחות ק, ב) מפרש לה בגזרה שוה, נאמר הרמה כו', ואי קשיא: ליתני ריבה לבונה! הא מפרש לה בגמרא. גמרא שהפריש לה – לשם מנחה זו (הפריש לה). שני לוגין – ועירבו עמה, דנראית כשתי הלחם. אבל בלוג ומחצה דעתן דלא מיפסלא. ולוקמה כגון דעריב בה – פורתא שמן דחול, או שמן דחבירתה. דפסיל בה שמן – דאמר בפרק "כל המנחות" (מנחות נט, ב): לא ישים עליה שמן, ואם שם פסול. אי דידה – שהפרישו לשמה. הא לית לה – וכיון דלא חזי לה – לא מקדיש שמן שמופרש לה. והאי חזי לה – כלומר, זיל לגביה דהאי – חזי ליה, חזיל לגביה דהאי – חזי ליה. ומנא ליה לרבי אליעזר הא – דאפילו הפרישן לשמן פסול, אם עירבו עמה? שמה – משמע דהופרש לשמה. והרמנא

וְזו היא עבודה קשה שבמקדש – למאן דאמר בפרק "אלו מנחות" (מנחות ע"ה, ב) שמחזיקן לסולתן, אינה קשה יותר ממנחת סולת. אלא סבר לה כמאן דאמר שהיה מחלקה לשינים ושינים לארבעה. וזוהי איכא חפינה – כשהיה נכנס לפני ולפנים, ולא כשהיה חופן בלשכת בית אבטיס. ועבודה קשה היא מאד כדמוכח ביומא (מט, ב). מלמטה למעלה – פירש בקונטרס: שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקמץ. ואין זה כנגד הקמח, אצבעותיו דלעיל, דההם פס ידו כנגד הקמח, ומכניס ראשי אצבעותיו וקומץ מלא קומצו עד פס ידו. והשתא לפירוש הקונטרס קורא ראשי אצבעותיו למטה. וכן מפרש רבינו תם במסכת שבת (צד, ב) גבי ציצין הפרשין למעלה – פירוש: לצד פיסת הדוד. ומביא ראיה מהא דאמר בפרק "כל הדין" (נדה יג, א): מן העשרה ולמעלה, דלצד הגוף קורא למעלה. ואינה ראייה כל כך, דלגבי מילה שהיא תלייה שייך לקרות ראש המילה למטה, אבל אצבעות שאדם זוקף אצבעותיו למעלה שייך לקרות למעלה ראשי האצבעות. ורמלמטה למעלה" יש לפרש: שמכניס ידו בקמח דרך פס היד עד שמגיע לראשי אצבעותיו. קומץ

או קורט לבונה – פסול. כל הני למה לי? צריכא, דאי תנא צרור – משום דלאו פת הקרבנה היא, אבל מלח דבת הקרבנה היא – אימא תתכשר; ואי תנא מלח – דלא איקבע בהדי מנחה מעיקרא, שאינו מולח אלא הקומץ בלבד, אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקרא – אימא תתכשר, קא משמע לן. "מפני שאמרנו: הקומץ החסר או היתר – פסול". מאי איריא משום חסר ויתר? ותיפוק ליה משום חציצה! אמר רבי ירמיה: מן הצד. אמר ליה אביי לרבה: כיצד קומצין? אמר ליה: בדקמצי אינשי. איתביה: זו זרת, זו קמיצה, זו אמה, זו אצבע, זו גודל! אלא להשוות. כלומר, קומץ מלא היד כדי שלא יהא חסר, ואחר כך מוחק באצבע קמחה מלמטה. היכי עבדי? אמר רב וזמרא בר טוביה אמר רב: חופה שלש אצבעותיו עד שמגיע על פס ידו וקומץ. תנאי נמי הכי: "מלא קמצו" – יכול מבורץ? תלמוד לומר: "בדקמצי", אי "בדקמצי", יכול בראשי אצבעותיו? תלמוד לומר: "מלא קמצו"; הא כיצד? חופה שלש אצבעותיו על פס ידו וקומץ; במחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קמחה מלמטה, וזו היא עבודה קשה שבמקדש. זהו ותו לא? והאיכא מליקה, והאיכא חפינה! אלא, זו היא אחת מעבודות קשות שבמקדש. אמר רב פפא: פשיטא לי, "מלא קמצו" – בדקמצי אינשי. ד בעי רב פפא: קמץ בראשי אצבעותיו, מאי? מן הצדדין, מאי? מלמטה למעלה, מאי? תיקו. אמר רב פפא: פשיטא לי, "מלא חפניו" – בדחפני אינשי. בעי רב פפא: חפן בראשי אצבעותיו, מהו? מן הצדדין, מהו? חפן בזה ובזה וקרבו זו אצל זו, מהו? תיקו. בעי רב פפא: דבקה לקומץ בדפניה דמנא, מאי? תוך כלי בעינן והאיכא, או דלמא הנהה בתוכו בעינן ולכא? תיקו. בעי מר בר רב אשי: הפכיה למנא ודבקה לקומץ בארעיתא דמנא, מאי? הנהה בתוכו בעינן והאיכא, או דלמא תתקנו בעינן ולכא? תיקו. משנה כיצד הוא עושה? פשיטא את אצבעותיו על פס ידו. ריבה שמנה, חסר שמנה, חסר לבונה – פסולה. גמרא היכי דמי ריבה שמנה? אמר רבי אליעזר: כגון שהפריש לה שני לוגין. ולוקמה כגון דעריב בה שמן דחולין ושמן דחולין ושמן דחבירתה לא פסל, מתקריף לה רב וזמרא בר טוביה: אלא מעתה, מנחת חוטא דפסל בה שמן היכי משכחת לה? אי דידה – הא לית לה, אי דחולין ודחבירתה – הא אמרת: לא פסל! ואי אמרת דאפריש לה שמן, בין דלית לה שמן כלל – חולין גינה! – ורבי אליעזר: לא מיבעיא קאמר; לא מיבעיא דחולין ודחבירתה דפסיל, אבל הפריש לה שני לוגין, הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה – אימא לא ליפסיל, קא משמע לן. ומנא ליה לרבי אליעזר הא? אמר רבא: מתניתין קשיתיה, מאי איריא דתני "ריבה שמנה"? ליתני: ריבה לה שמן! אלא הא קא משמע לן, דאף על גב דהפריש לה שני לוגין, "חיסר לבונה". תנו רבנן: חסרה ועמדה על קורט אחד – פסולה, על שני קרמין – פסולה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: על קורט אחד – פסולה, פחות מכאן – פסולה. והרמנא

אמרין בפרק "קדשי קדשים" (ובחים סד, ב): זו היא עבודה קשה. ובחפינה – נמי אמרין בפרק "הוציא לו" במסכת יומא (מט, ב): אחוז את הבקר בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו', וזו היא עבודה קשה. בדקמצי אינשי – מכניס יצדי אצבעותיו דוחק בקמח, והקמח נכנס בתוך ידו. בראשי אצבעותיו – שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח, וקומץ מלא קומצו עד פס ידו בתקנו, מהו? מן הצדדין – שנתן גב ידו על הקמח והוליד ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו. לישנא אחרינא: מן הצדדין – מצדי הכלי, שלא קמץ באמצע הכלי. מלמטה למעלה – שהכניס אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקומץ. מלח חפניו – דיום הכיפורים, קטרת סמים דקה. כרחמי אינשי – שמכניסין יצדי ידיהם וחופנים. מן הצדדין – שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע. לישנא אחרינא: מן הצדדין של כלי. דבקה לקומץ – בשעת קידושו לכלי בדפנו דמנא מבפנים. בארעיתא דמנא – כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בעריות. משנה ריבה שמה – רדינה לוג, דאמר בפרק "שתי מדות" (מנחות פח, א) מהאי קרא: "למנחה ולוג שמן". חסר שמה – כדמפרש לעיל (ט, ב): "משמנה" – שאם חסר כל שהוא פסול. חסר לבונה – דשעור לבונה מלא הקומץ. בפרק "הרי עלי עשרון" (מנחות ק, ב) מפרש לה בגזרה שוה, נאמר הרמה כו', ואי קשיא: ליתני ריבה לבונה! הא מפרש לה בגמרא. גמרא שהפריש לה – לשם מנחה זו (הפריש לה). שני לוגין – ועירבו עמה, דנראית כשתי הלחם. אבל בלוג ומחצה דעתן דלא מיפסלא. ולוקמה כגון דעריב בה – פורתא שמן דחול, או שמן דחבירתה. דפסיל בה שמן – דאמר בפרק "כל המנחות" (מנחות נט, ב): לא ישים עליה שמן, ואם שם פסול. אי דידה – שהפרישו לשמה. הא לית לה – וכיון דלא חזי לה – לא מקדיש שמן שמופרש לה. והאי חזי לה – כלומר, זיל לגביה דהאי – חזי ליה, חזיל לגביה דהאי – חזי ליה. ומנא ליה לרבי אליעזר הא – דאפילו הפרישן לשמן פסול, אם עירבו עמה? שמה – משמע דהופרש לשמה. והרמנא

קומץ ולבונה שחסר בו – בכל דוכתי משמע דשיעור לבונה בקומץ. ולקמן בפרק בתרא (ק), גמר דלבונה לא יפחות מן הקומץ, דכתיב: "הרים ממנו בקומצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה", מקיש לבונה להרימה דמנחה, מה דרמה דמנחה קומץ – אף לבונה קומץ. ולבונה באה בבדיקן שני קמצים ליתף לה בתורת כהנים בגזרה שזה, דנאמר

כאן "אזכרתה" וגבי קומץ "אזכרתה", מה להלן

מלא הקומץ אף כאן מלא הקומץ. ודחינו שני קמצים, מלא הקומץ לסדר זה ומלא הקומץ לסדר זה. רבי יהודה סבר כל ואפילו חד קורט –

משמע הכא דרבי יהודה סבר ד"הלבונה" – כולה לבונה משמע. והכי נמי אית ליה בפרק קמא

דבכורות (א, א): "בכור" – כוליה בכור משמע.

כתב רחמנא "כל" דאפילו כל שהוא. ותימה

בדפיק "כסוי הים" (וחיל פה, א) שמעתי ליה

לרבי יהודה: "דמר" – מקצת דמו משמע ושנא

משום דכתיב "דמר" ביו"ד דריש, ד"ד"ם כל דם

משמע – כתב רחמנא "דמר" דאפילו מקצת דמו.

ולפי סברא זו לא יתכן מה שפוסק רבינו תם כרבי

יהודה דאמר: אם יש שם דם שלא הוא – פטור

מלבסות. דהא אמר בבכורות (ג, א): לית דחש לה

להא דרבי יהודה דאמר: שותפות גוי חייבת

בבכורה ושנא יש לחלק בין דם לבכור. וכמו כן

צריך לחלק דלא תקשי ההיא דבכורות אורא

דאמר פרק "אלמנה נזונית" (כתובות צו, ב): לית

דחש לה להא דרבי שמעון דאמר: מקצת כסף

בכל כסף, ובשמעתין משמע דאית ליה לרבי

שמעון "הלבונה" – כולה לבונה. והא דדרשי רבי

יהודה הכא כולה לבונה, וכן לקמן בפרק "כל

המנחות באות מצה" (נו, ב) דריש "כל מום",

ובריש "אלו עוברין" (פסחים מג, א) לא דריש

"כל", לקמן אפרש בפרק "כל המנחות באות

מצה" (נו, ב) בעזרת השם. ורבי שמעון את לא

דריש – פירוש: לא דריש לא דרשא, אבל דלא

דריש כולל לא קאמר, דשמעין דדרש "את"

בפרק קמא דבכורות (ו, ב) גבי "את הגמל",

דריש ליה לאסור את חלבו, ולקמן בפרק "כל

המנחות באות מצה" (ס, ב) דדרש רבי שמעון

"את המנחה" לרבות שאר מנחות להגשה. ומשום

הכי לא מיתיה הכא והיא דשמעון העמסתי

כדמיתיה לה התם בבכורות על רבנן. וכן יש לתרץ

מרבי יהודה דריש הכא "את", ובפרק שני דסוטה

(ז, א) דריש רבי יהודה צוואות וקבלות

"מהלכות" כרבי מאיר, ואליבא דרבי מאיר מסיק

התם ד"את" לא דריש, ועל כרחך כמו כן יאמר

לרבי יהודה. אלא ודאי לא דריש לההיא דרשא

קאמר. ומיהו יש לומר, דרבי יהודה "את" לא

דריש, "זאת" דריש, והכא כתב "זאת כל הלבונה".

ועוד קשה, דרבי יוסי הגלילי דריש בפרק "שור

שנגח ארבעה וחמשה" (בבא קמא מב, א) נק

מדמי ולדות, אלמא דריש הנאת ערו מ"את

בשרו" כדמשמע התם. ובפרק "בהמה המקשה"

(חולץ ע, ב) משמע דלא דריש "את" בגמרא

בהמה שנת עובדיה, כן, דקאמר על מילתיה דרבי

יוסי הגלילי: קלות במעי קלטה לישמא, משמע

דסבר כרבנן דרבי שמעון, דשור פרק קמא

דבכורות (ו, ב) קלט (במעי קלטה), ולא דריש אתן. ומיהו יש לפרש, דפרץ בחולין (שם)

מקלות במעי קלטה שראשו ורובו דומה לאמו, דשרי לכולי עלמא. כגון שהפריש לה שני

קמצים – ואם תאמר: והיאך קדשי? אי בבת אחת – האמרנן בפרק "התודה" (לקמן עה, ב):

תודה ששחטה על שמונה קלות לא קדשו לרבי יוחנן, ואי בזה אחת – האמרנן בקדושין

בפרק שני (ג, ב) דכל שאינו בזה אחד זה אפילו בבת אחת אינו. והכא כיון דליתיה בבת אחת

– כל שכן בזה אחד זה? ויש לומר, כגון דאמר: קדש קומץ אחד מתוך שני קמצים, כדאמר

בפרק "התודה" (שם) הכל מודים היבא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדושי.

כגון שהפריש לה שני קמצין – בלשון אחד פירש בקנטרס: דההיא דקתני פסולה –

שהפריש לה שני קמצין. ואי אפשר לומר כן, דלעיל משמע דבהפריש לה שני לוגין יש לי

להכשיר יותר, והואיל ודאי חזי ליה, והוא הדין הא שיש להכשיר יותר

בהפריש לה שני קמצים מבקומץ וחצי. ועוד, דקאמר בסמוך: הפריש שני קמצים ואבד אחד

מתוך קודם קמיצה – לא הוקבע, פירוש: וכשרה. אבד לאחר קמיצה – הוקבע, והוא

יתירה

והתניא, רבי שמעון אומר: קומץ ולבונה שחסר כל שהוא

- פסול! - תני: קורט לבונה שחסר כל שהוא - פסול.

ואיבעית אימא: פאן בלבונה הפאה עם המנחה, פאן

בלבונה הפאה בפני עצמה. אמר רבי יצחק בר יוסף אמר

רבי יוחנן: שלש מחלוקת בדבר, רבי מאיר סבר: קומץ

בתחילה וקומץ בפסוף, ורבי יהודה סבר: קומץ בתחילה

ושני קרמין בפסוף, ורבי שמעון סבר: קומץ בתחילה וקורט

אחד בפסוף. ושלשתן מקרא אחד דרשו: "זאת כל הלבונה

אשר על המנחה", רבי מאיר סבר: עד דאימא ללבונה

דאיבקעה בחד מנחה מעיקרא; ורבי יהודה סבר: "כל"

ואפילו חד קורט, "את" - לרבות קורט אחר; ורבי

שמעון "את" לא דריש, ואמר רבי יצחק בר יוסף אמר

רבי יוחנן: מחלוקת בלבונה הפאה עם המנחה, אבל

בלבונה הפאה בפני עצמה - דברי הכל קומץ בתחילה

וקומץ בפסוף; להכי איצטרף "אשר על המנחה", דבהדי

מנחה - אין, בפני עצמה - לא. ואמר רבי יצחק בר יוסף

אמר רבי יוחנן: מחלוקת בלבונה הפאה עם המנחה, אבל

בלבונה הפאה בבדיקין - דברי הכל שני קמצין בתחילה

ושני קמצין בפסוף. פשיטא! - מהו דתימא: פיון דבהדי

לחם אתיא, פ"אשר על המנחה" דמיא, קא משמע לן.

פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא, חד אמר: מחלוקת

בלבונה הפאה עם המנחה, אבל בלבונה הפאה בפני

עצמה - דברי הכל קומץ בתחילה וקומץ בפסוף; וחד

אמר: במחלוקת בזה בך מחלוקת בזה. "חיסר לבונה".

הא יתיר - בשרה; והתניא: יתיר - פסולה! אמר רמי בר

חמא: בגון שהפריש לה שני קמצין, ואמר רמי בר חמא:

הפריש לה שני קמצין ואבד אחד מהן, קודם קמיצה -

לא הוקבעו, אחר קמיצה - הוקבעו. ואמר רמי בר חמא:

הפריש ארבעה קמצין לשני בדיקין ואבדו שנים מהן,

קודם סילוק בדיקין - לא הוקבעו, לאחר סילוק בדיקין -

הוקבעו. הא תו למה לי? היינו הך! - מהו דתימא: פיון

דבריר קומץ דידה, פיון שהגיע זמנה לפזרקה - פמאן

דפריקה דמיא, קא משמע לן. משנה תקומץ את המנחה

לאכול שיריה בחוץ או פזית משיריה בחוץ, להקטיר

קומצה בחוץ או פזית קומצה בחוץ, או להקטיר לבונה

בחוץ - פסול ואין בו פרת. לאכול שיריה למחר או פזית

משיריה למחר, להקטיר קומצה למחר או פזית

מקומצה למחר, או להקטיר לבונה למחר

פגול

באכילת אדם ואכילת מונח. פסול - דמחשבת חוץ למקומו פסולה, דאמר בתורת

כהנים: יכול לא תפסל מחשבת חוץ למקומו? כשהוא אומר בפרשת "קדושים

תהיו": "אם האכל יאכל ביום השלישי, אם אינו ענין לחוץ לזמנו, דהא כתיבה

"ביום את הארץ": "האכלת ממנו עונה תשא" - תננו ענין לחוץ למקומו, וזאת לזמנו

בהכרת ואין חוץ למקומו כרת. ואי קשיא, דהא כתב גבי חוץ למקומו ב"קדושים

תהיו": "ואוכליו עונן ישא ונברתה" וגו! הווא מוקמינן לה בכריתות בפרק קמא

(ה, א) לכרת דנותר, בגזירה שוה ד"קדוש" ו"קדוש". ואי קשיא: אמאי לא תנא נמי

כזית מלכותה? תריץ: הך סתמא כרבנן דאמר: לעיל דלבונה כשרה בקורט אחד,

להכך לא תנא כזית. למחר - דהיינו חוץ לזמנו, דמנחה אינה נאכלת אלא ליום

ולילה. ואיתקש ואשם. ובחטאת ואשם אמר בתורת כהנים גבי תודה: חוץ

לרבות חטאת ואשם דיאכל ביום קרבנו? תלמוד לומר "ובח", ו"בשר זבח חטת

שלמים" וגו' (ויקרא ז).

פגול

פגול

פגול

פגול

פגול

פגול

פגול

מנחות דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קלא

כל שהוא, קא משמע לן רבי יוחנן שאין לומדים משאר המנחות.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין לבונה הבאה בפני עצמה:
פליגי בה – נחלקו בענין זה רבי אמי ורבי יצחק נפחא, חד אמר,
מחלוקת התנאים היא דווקא בלבונה הפאה עם המנחה אבל
בלבונה הפאה בפני עצמה דברי הכל צריך קומץ בתחילה וקומץ
בסוף. וחד אמר, במחלוקת בזה בן מחלוקת בזה.
שנינו במשנה: חיסר לבונתה [פסולה].
הגמרא מביאה סתירה בין משנה לברייתא. מדקדקת הגמרא: משמע
שדווקא אם חיסר לבונתה פסולה, ואי יתיר – אבל אם הוסיף בה
לבונה מעבר למידה, המנחה פשוטה. ומקשה הגמרא: והתניא – והרי
שנינו בברייתא יתיר – אם הוסיף לבונה המנחה פסולה.
מתרצת הגמרא: אמר רמי בר חמא, בברייתא מדובר בגזן שהפריש
לה שני קמציין של לבונה, וכיון שריבה יותר מדאי פסולה, אבל מה
שדייקנו מהמשנה שאם ריבה כשרה, היינו כשהוסיף בה פחות
מקומץ לבונה.
הגמרא מרחיבה בדין ריבוי הלבונה: ואמר רמי בר חמא, הפריש לה
– למנחה שני קמציין של לבונה (שהוא השיעור הפוסל) ואבד אחד
מהן קודם קמיצה, לא הוקבעו שני הקמציים עם המנחה, אלא קומץ
אחד בלבד הוקבע עמה וכן הוא דינה ולפיכך כשירה, אבל אם אבד
הקומץ הנוסף אחר קמיצה ובשעת הקמיצה היו שם שני קמציים של
לבונה, הוקבעו שניהם עם המנחה ולא מועיל מה שנאבד הקומץ
המיותר, ופסולה וכמו שלמדנו לעיל שמנחה שהפריש לה שני
קמציים של לבונה פסולה.
דין דומה בענין הלבונה של לחם הפנים: ואמר רמי בר חמא, הפריש
ארבעה קמציין של לבונה לשני בויכין של לחם הפנים, ואבדו שנים
מהן קודם סילוק בויכין, לא הוקבעו הקמציים המיותרים, וכשר,
אבל אם אבדו לאחר סילוק בויכין, הוקבעו ארבעת הקמציים, ופסול
משום ריבוי כדין לבונה שהוכפלה בשיעורה.
מקשה הגמרא: הא תו למה לי – מדוע הוסיף רמי בר חמא לפרש דין
לחם הפנים, הלא תינינו תד – זהו הדין הראשון שהשמיע לענין שאר
מנחות (שלא נאבד קומץ הלבונה המיותר לפני הקמיצה לא הוקבע
והמנחה כשירה, ואם נאבד אחרי הקמיצה הוקבע והמנחה פסולה)
ופשוט הדבר שסילוק הבויכים הוא כקמיצה המנחה. מתרצת
הגמרא: מהו דתימא – היה מקום לומר שיש לחלק בין קמיצה
לסילוק בויכים, שביין דבריר קומץ דידה – שכיון שקומץ הלבונה
של לחם הפנים הוא מבורר ועומד בפני עצמו, לפיכך בין שהגיע
ומנה לפורקה – כיון שהגיע הזמן לסלק את הבויכים במאן דפריקה
דמיא – הרי הם כאילו מסולקים, וממילא הוקבעו שני הקמציים
המיותרים שבבויכים ובאו לידי פסול, קא משמע לן שאין אומרים
כן, ואין הקמציים המיותרים נקבעים על ידי הגעת הזמן אלא על ידי
סילוק הבויכים.

משנה

החושב בשעת הקרבה לאכול מהקרבן או להקטיר ממנו לאחר הזמן
הראוי, עושה את הקרבן פגול, והיינו שהקרבן נפסל והאוכל ממנו
חייב כרת, וכן החושב בשעת העבודה לאכול או להקטיר מחוץ
למקום הראוי פוסל את הקרבן, אלא שבמחשבה זו של חוץ למקומו
אין חייבים כרת על אכילתו, שלא כבמחשבת חוץ לזמנו. המשנה
עוסקת בפרטי דינים של פסולי מחשבה אלו.
הקומץ את המנחה על מנת לאכול שריה בחוץ לעזרה (שאינן זה
המקום הראוי לכך) או לאכול פזית משריה בחוץ, להקטיר קומצה
בחוץ לעזרה או פזית מקומצה בחוץ, או להקטיר לבונתה בחוץ,
הקרבן פסול ואין בו כרת על אכילתו.
והקומץ על מנת לאכול שריה למחר, שהוא לאחר הזמן הראוי, או
פזית משריה למחר, וכן הקומץ על מנת להקטיר קומצה למחר או
פזית מקומצה למחר, או להקטיר לבונתה למחר,

הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי שמעון: והתניא בברייתא, (רבי
שמעון אומר) קומץ המנחה ולבונה שחסר אחד מהם כל שהוא,
פסול, וברייתא זו דברי רבי שמעון היא, וקשה, שהרי לעיל מבואר
שלדעתו אינה נפסלת אלא כשנחסרה ועמדה על פחות מקורט.
מתרצת הגמרא: תני – תקן את הברייתא (האחרונה) ושנה בה קורט
לבונה שחסר כל שהוא פסול. והיינו כדברי רבי שמעון לעיל.
תירוצו נוסף: ואיבעית אימא – ואם תרצה תאמר שפאן, בברייתא
הראשונה, מדובר בלבונה הפאה עם המנחה, ואם חסרה ועמדה על
קורט כשירה לרבי שמעון, שכן למד מגזירת הכתוב (לקמן בגמרא)
ופאן, בברייתא השניה, בלבונה הפאה בפני עצמה, כגון המתנדב
ואומר 'הרי עלי לבונה', שדינו להביא מלוא קומץ לבונה על המזבח
(לקמן קט), ואם חיסר אפילו כל שהוא פסול, שלגבי זה לא נאמרה
גזירת הכתוב שלמד ממנה רבי שמעון.
הגמרא מסכמת את שיטות התנאים בדין חסרון הלבונה: אמר רבי
יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן, ישנן שלש מחלוקות – שלש שיטות
בדבר, שבמשנתנו שנינו 'חיסר לבונתה פסולה', ומשמע שאפילו אם
לא נחסרה אלא כל שהוא פסולה, וסתם משנה רבי מאיר היא, נמצא
שרבי מאיר סבר קומץ בתחילה, והיינו שבשעת הקמיצה (שהיא
תחילת העבודה) צריך שיהיה בכלי קומץ שלם של לבונה, וקומץ
בסוף, והיינו שגם בשעת ההקטרה צריך שלא תחסר הלבונה כלום,
ורבי יהודה בברייתא לעיל סבר שצריך קומץ לבונה בתחילה
(בשעת הקמיצה), ושני קמציין בסוף, שאם נחסרה הלבונה לאחר
הקמיצה אין המנחה נפסלת אם נותר ממנה שני קרטים, ורבי שמעון
סבר שצריך קומץ לבונה בתחילה – (בשעת הקמיצה) וקורט אחר
בסוף.
מבארת הגמרא: ושלשיתן מקרא אחד דרשו, שנאמר (ויקרא ו ח)
'והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלכנה אשר
על המנחה והקטיר' וגו', רבי מאיר סבר שאינה כשירה עד דאיתא
ללבונה דאיכבועה בתרי מנחה מעיקרא – עד שתהיה בשעת
ההקטרה כל הלבונה שהוקבעה יחד עם המנחה מתחילת עבודתה
(קמיצה), ורבי יהודה סבר, 'כל' ואפילו חד קורט – ממנה שכתוב
'כל הלבונה' יש ללמוד שאין צריך בשעת ההקטרה אלא קורט אחד
בלבד, משום ש'כל' משמע כל שהוא, ובאה התיבה 'את' (וזאת כל
הלבונה) לרבות עוד קורט אחר, ולמדנו שבסך הכל צריך שני
קרטים בשעת ההקטרה. ורבי שמעון 'את' לא דריש – אינו דורש
את התיבה 'את', אך לגבי הפירוש של 'כל הלבונה' סובר כרבי
יהודה, שמשמע אפילו כל שהוא, והיינו קורט אחד.
הגמרא מצמצמת את המחלוקת: ואמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי
יוחנן, מחלוקת בלבונה הפאה עם המנחה, אבל בלבונה הפאה
בפני עצמה דברי הכל קומץ בתחילה וקומץ בסוף, ואם חסר כל
שהוא, פסולה, ולחכי איצטרך ואת כל הלבונה אשר על המנחה
(או) ללמד דבתרי מנחה אין בפני עצמה לא – שדין זה ושאין צריך
קומץ שלם, כפי שלמדנו מפסול זה) נוהג בלבונה שעם המנחה אבל
לא בלבונה שבאה בפני עצמה.
הגבלה נוספת במחלוקת התנאים: ואמר רבי יצחק בר יוסף אמר
רבי יוחנן, מחלוקת בלבונה הפאה עם המנחה אבל בלבונה הפאה
בבויכין, והיינו בלבונה של לחם הפנים, דברי הכל צריך שני קמציין
(קומץ לבונה בכל בוך בתחילה – משעת סדור לחם הפנים ובויכי
הלבונה, ושני קמציין בסוף – בשעת הקטרתם. שואלת הגמרא:
פשימא שכן הדין ומדוע הוצרך רבי יוחנן להשמיע זאת, שהרי לגבי
הלבונה של לחם הפנים לא כתוב 'כל', ואין מקור להכשיר בפחות
משיעורה (שהוא שני קמציים). משיבה הגמרא: מהו דתימא – היה
מקום לומר בין דבתרי לחם אתיא – כיון שהבויכים באים עם לחם
הפנים, ב'אשר על המנחה' דמיא – מתקיים בזה מאמר הכתוב 'אשר
על המנחה', שלבונה זו באה יחד עם המנחה, ויש לומר שהיא בכלל
מה שכתוב בשאר המנחות 'את כל הלבונה' שדרשו משם שמספק

הקרבן נעשה פיגול וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת על אכילת שיריים.
וְהַכֶּלֶל, כֹּל הַקּוֹמֵץ [או] נִתֵּן את הקומץ בְּכָלִי שֶׁרָת, או הַמּוֹלֵךְ
אותו למזבח או הַמְקַטֵּר אותה, וחשב בשעת העבודה לֵאכּוֹל דָּבָר
שֶׁדָּרְכוּ לֵאכּוֹל, כגון שיריים וְהַקְטִיר – או להקטיר דָּבָר שֶׁדָּרְכוּ
לְהַקְטִיר, כגון קומץ, חוץ לְמִקְוֵה, הקרבן פָּסוּל וְאֵין בו כֶּרֶת
באכילתו, ואם חישוב לאכול או להקטיר חוץ לְזִמְנוֹ, הקרבן פִּיגוּל
וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת על אכילתו, וּבְלִבְדִּי שִׁקְרִיב הַמִּתֵּר וְהֵינּוּ
הַקּוֹמֵץ בְּמִצְוָתוֹ, שלא יהיה בשעת עבודתו שום פסול מחשבה נוסף
מלבד מחשבת חוץ לזמנו, אבל אם היה בו פסול מחשבה אחרת, אינו
נעשה פיגול ואין חייבים כרת על אכילתו.

המשנה מבארת את הכלל האמור: בִּיצֵד קֶרֶב הַמִּתֵּר בְּמִצְוָתוֹ, כגון
שֶׁקֶמֶץ בְּשִׁתִּיקָה, שלא חישוב מחשבת פסול, וְנִתֵּן את הקומץ בְּכָלִי
וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר במחשבת חוץ לְזִמְנוֹ, או שֶׁקֶמֶץ חוץ לְזִמְנוֹ וְנִתֵּן
בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר בְּשִׁתִּיקָה, או שֶׁקֶמֶץ וְנִתֵּן בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ
וְהַקְטִיר חוץ לְזִמְנוֹ, וְהוּא שֶׁקֶרֶב הַמִּתֵּר בְּמִצְוָתוֹ, שהרי לא היה שם
שום פסול מלבד מחשבת חוץ לזמנו.

בִּיצֵד לֹא קֶרֶב הַמִּתֵּר בְּמִצְוָתוֹ, כגון שֶׁקֶמֶץ חוץ לְמִקְוֵה שֶׁמִּחֲשָׁבָה
זו פוסלת ואינה מפגלת, ואחר כך נִתֵּן בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר כל אלה
במחשבת חוץ לְזִמְנוֹ, או שֶׁקֶמֶץ חוץ לְזִמְנוֹ וְנִתֵּן בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ
וְהַקְטִיר כל אלה במחשבת חוץ לְמִקְוֵה, או שֶׁקֶמֶץ וְנִתֵּן בְּכָלִי
וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר חוץ לְמִקְוֵה, והיינו שעשה אחת העבודות האלה
במחשבת חוץ למקומו וכל השאר במחשבת חוץ לזמנו, וְהוּא שֶׁלֹא
קֶרֶב הַמִּתֵּר בְּמִצְוָתוֹ, שהרי נתעברה מחשבת פסול אחרת מלבד
מחשבת חוץ לזמנו.

וכעין זה מִנְחָת חוֹטָא וּמִנְחָת קִנְאוֹת של סוטה ושתי מנחות האלו
נפסלות במחשבת 'שלא לשמה' שֶׁקֶמֶץ שֶׁלֹא לְשִׁמְן אלא לשם
מנחה אחרת, וְנִתֵּן בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר כל אלה חוץ לְזִמְנוֹ, או
שֶׁקֶמֶץ חוץ לְזִמְנוֹ וְנִתֵּן בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר כל אלה שֶׁלֹא לְשִׁמְן,
או שֶׁקֶמֶץ וְנִתֵּן בְּכָלִי וְהוֹלִיךְ וְהַקְטִיר שֶׁלֹא לְשִׁמְן, והיינו שעשה
אחת העבודות במחשבת שלא לשמו וכל השאר במחשבת חוץ
לזמנו, וְהוּא שֶׁלֹא קֶרֶב הַמִּתֵּר בְּמִצְוָתוֹ, שהרי נתעברה מחשבת פסול
אחרת מלבד מחשבת חוץ לזמנו.

אופנים נוספים שלא קרב המתיר כמצותו: חישוב באחת העבודות
לֵאכּוֹל בְּזֵית שיריים בְּחוּץ, ואחר כך, בהיותו עסוק באותה העבודה
חישוב לאכול בְּזֵית שיריים לְמַחֵר, או שקודם חישוב לאכול בְּזֵית
לְמַחֵר ואחר כך חישוב לאכול בְּזֵית בְּחוּץ, וכן אם חישוב לאכול בְּחִצֵּי
זֵית בְּחוּץ ואחר כך חישוב באותה העבודה לאכול בְּחִצֵּי זֵית לְמַחֵר,
או להיפך, בְּחִצֵּי זֵית לְמַחֵר בְּחוּץ זֵית בְּחוּץ, בכל אלה הקרבן פָּסוּל
וְאֵין בו כֶּרֶת באכילתו, משום שלא קרב המתיר כמצותו.

שיטה אחרת: אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה, וְהַכֶּלֶל, אִם מִחֲשַׁבְת הוֹמֵן קֶרֶמָה
לְמִחֲשַׁבְת הַמָּקוֹם הרי זה פִּיגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת, שכבר הוקבע
הפיגול במחשבת חוץ לזמנו ואינו נפקע על ידי מחשבה אחרת
שלאחר מכן, ואם מִחֲשַׁבְת הַמָּקוֹם קֶרֶמָה לְמִחֲשַׁבְת הוֹמֵן פָּסוּל
וְאֵין בו כֶּרֶת, משום שלא קרב המתיר כמצותו, וְהַכֶּמֶץ אֻמְרִים,
זֶה וְזֶה [בין שזה קדם ובין שזה קדם] הקרבן פָּסוּל וְאֵין בו כֶּרֶת.

גמרא

אם נחסרו השיריים במקצת, לדעת ריש לקיש (לעיל ט) אין מקטירים
עליהם את הקומץ, ולדעת רבי יוחנן מקטירים אלא שאין השיריים
ניתרים באכילה (שם ע"א). לפי זה דנה הגמרא: אִיבְעִינָא לְהוּן לְדָבָר
הָאֻמֵּר שִׁירִים שֶׁחֲסָרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטִיר מְקַטֵּר קוֹמֵץ עָלֶיהָ,
וְקִינָא לָן דְּאוֹתָן שִׁירִים אֲסוּרִים בְּאִכְלָהָ, מִהוּ דִּתְהֵינּוּ לְהוּ –
שְׁתוּעִיל הַקְטִירָה חוץ לזמנו ואינו נפקע על ידי מחשבה אחרת
לְמִקְבְּעִיהוּ בְּפִיגוּל – לקבוע את השיריים בפיגול, וכגון שהקטיר
את הקומץ על מנת לאכול שיריים אלו למחר, שיש להסתפק, האם
נאמר כיון שעצם ההקטרה נעשתה ברשות הרי היא קובעת בפיגול,

או כיון שאין השיריים נאכלים, הרי זה כמחשב לאכול למחר דבר
שאין דרכו לאכול, שבוז לא מועילה מחשבתו, וְכֵן יֵשׁ להסתפק
לגבי לְפָקִידָתוֹ – להוציא את השיריים מִיָּדִי מְעִילָה, שיש לומר שכיון
שניתנה רשות להקטיר הרי זו הקטרה גמורה, והכלל הוא שהקטרת
הקומץ מוציאה את השיריים מידי מעילה (מעילה ט), משום שבשעה
זו הם ניתרים לכהנים, וכל שהיתה לו שעת היתר לכהנים אין בו
מעילה (מעילה ב), או שנאמר שהרי סוף סוף כאן אין השיריים נאכלים
(משום שחסרו השיריים לפני ההקטרה), והרי זה דבר שאין לו היתר
לכהנים, ולא יצא מידי מעילה.

האמוראים פושטים את הספק: אִמֵּר רַב הוּנָא, אִפִּילוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא
דְּאִמֵּר (מעילה ה) וְרִיקָה מוֹעֵלָת לְיוֹצֵא – בשר קדש קדשים שיצא חוץ
לעזרה, אף שנפסל בכך, מועילה וריקת דמו להוציאו מידי מעילה,
הרי שמצאנו וריקה שאינה מתירה באכילה ואף על פי כן מועילה
להוציא מידי מעילה, הֲנִי מִלִּי גְבִי פִסּוּל יוֹצֵא, דְּאִתִּיהָ בְּעִינֶיהָ –
שהבשר קיים ופָּסוּל מִחֲמַת דָּבָר אַחֵר הוּא, שאיך ירושלים פסלו
כשיצא חוץ לעזרה, אֲכָל חֶסְרוֹן שִׁירִים דְּפָסוּלָא דְּגוּפִיהָ הוּא –
שהוא פסול בגוף הקרבן, וחמור יותר, לֹא מִהֵנִי לִיה – לא מועילה לו
הַקְטִירָה להוציאו ממעילה.

רבא חולק על רב הונא: אִמֵּר לִיה רַבָּא, אֲדָרְבָּה, אִפִּילוּ לְרַבִּי
אֶלְעִיזָר דְּאִמֵּר (שם) אֵין וְרִיקָה מוֹעֵלָת לְיוֹצֵא להוציאו מידי מעילה
משום שאין בו היתר לכהנים, הֲנִי מִלִּי גְבִי פִסּוּל יוֹצֵא, דְּלִיתִיהָ
בְּפָנִים – שאינו בתוך העזרה, אֲכָל חֶסְרוֹן שִׁירִים דְּאִתִּיהָ
בְּפָנִים – שהשיריים בתוך העזרה, אינו חמור כל כך, וּמִהֵנִי לִיה
הַקְטִירָה להוציא את השיריים מידי מעילה.

רבא מביא ראיה לדבריו: אִמֵּר רַבָּא, מִנָּא אִמְנִינָא לָהּ – מהו המקור
לדבריו, שהקטרת קומץ המנחה שחסרו שיריה מועילה לענין פיגול
ומוציאה מידי מעילה, דִּתְנֵן במשנתנו הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לֵאכּוֹל
שִׁירֵיהָ בְּחוּץ או בְּזֵית מְשֻׁרְרָה בְּחוּץ וכו', ומפרטת המשנה אופני
מחשבת פסול מזכיר התנא בכל אחד ואחד מהדינים 'או בזית', והיינו
שאפילו אם לא חישוב לאכול אלא בזית מהשיריים וכן אם לא חישוב
להקטיר אלא בזית מהקומץ, הרי זו מחשבת פסול, וְהֵנִי רַבִּי חִיָּא
בבביתא, הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לֵאכּוֹל שִׁירֵיהָ בְּחוּץ וכו', וְלֹא תִנִּי אוֹ
בְּזֵית, והיינו שרבי חייא שונה כלשון משנתנו אך משמיט בכל אחד

מהמקומות את המילים 'או בזית'. שואל רבא: מִנָּא טַעְמָא לֹא תִנִּי
'או בְּזֵית', לֹא – וכי לא משום שמשמעות הלשון 'או בזית' אינה
שכל השיריים קיימים ומחשב על בזית מהם אלא גִּזְוֹן שֶׁחֲסָרוּ
שִׁירֵים וְקָמוּ לְהוּ אֲבָצִית – ועמדו על בזית, ומחשב לאכול את הכזית
הנותר. וזו היא המשמעות הפשוטה של 'או בזית', אבל ישנם דינים
שאף שכתוב בהם 'או בזית' לא יתכן להבין שלא נותר אלא בזית
אחד בלבד, ובאופנים אלו על כרחך 'או בזית' יתפרש שמחשב על
בזית אחד מתוך שיריים אשר הם קיימים בשלמותם, ומתוך כך דברי

המשנה עלולים להתפרש בחוסר אחידות, ולכן נמנע רבי חייא
לגמרי מלהזכיר בדבריו 'או בזית' (וכמו שיתבאר). שהנה משנתנו
מורכבת משני חלקים, רישא וסופא, ברישא מבוארים אופני פסול
מחשבה בעבודת הקמיצה, ובסיפא מבוארים פסולי מחשבה בשאר
העבודות (נתינה, הולכה והקטרה). אם שונים 'או בזית' ברישא,
משמע שגם בסיפא מדובר באופן זה שמחשב בין על הכל ובין על
בזית. ואולם ברישא (בעבודת הקמיצה) לא יתכן לומר שהשיריים
חסרים, שאם כן היתה זו מנחה שחסרה קודם קמיצה, שהיא פסולה
ולא חל עליה שם פיגול, וכן בסיפא (נתינה, הולכה והקטרה) רק לגבי
מחשבת אכילת שיריים ניתן לפרש שמדובר שכבר חסרו השיריים
בשעת העבודה, אבל לגבי מחשבת הקטרת הקומץ אי אפשר לומר
שהפירוש 'או בזית מקומצה' שכבר עכשיו בשעת העבודה הקומץ
חסר, שאם כן היה הקרבן פסול ולא שייך בו פיגול, וְכֵן דְּבִסְפָא
והיינו בְּמִתָּן כֹּלִי בְּהִילּוֹךְ וּבְהַקְטִירָה לֹא מִתְּנִי לִיה – לא נוח לרבי
חייא לשנות

יחירה ופסולה. והשאת. כיון דבלא אבד פסולה — אמאי נקט אבד? על כן נראה דבלא
אבד כשרה, דתרייהו חוו לה, ואבד לאחר קמיצה. **והכמים** אומרים אחד זה ואחד
זה פסול ואין בו כרת — ואם תאמר: היינו תנא קמא ויש לומר: דאמת למסתם בותיה,
דכי האי גונא משני בפרק "המפלת" (גדה ל, ב). **הני** מילי יוצא דאיתיה בעיניה בר —
הזה מצי למימר: הני מילי יוצא מקצתו, אבל
יוצא כולו לא, כדאמרין בפרק קמא דמסילה
(ו, ב), והבא כיצא כולו דמי, כיון דמסילה
באכילה. ומיהו פלוגתא היא התם. ואם תאמר:
למאן דאמר יצא כולו לא, הא דתניא פרק "כל
שעה" (פסחים לד, ב): טנמא בשר או נפסל או
שיצא חוץ לקלעים, רבי אליעזר אומר: חרוק,
פירוש: דיש דם אף על פי שאין בשר. רבי
יהושע אומר: לא חרוק, פירוש: דאם אין בשר
אין דם. ומודה רבי יהושע דאם זרק הורצה —
על כרחך ביצא כולו, דאי נשתתיר כוית — זורק
לכתחילה. ומדקאמר: אם זרק הורצה, שמע
מינה דזריקה מועלת ליצא כולו ושמא דרבי
יהושע עדיפא מדרבי עקיבא. אי נמי, לענן
הרצאה שאני לרבי יהושע על פי הכתחילה בין
לדיעבד אפילו ביצא כולו, כדאמר בפרק "ביצד
צולין" (שם עז, ב). אבל לעולם לא מיקבע
בפיגול ולא נפיק מידי מעילה היבא דיצא כולו,
מידי דהוה אחסרון לרב הונא. **ותני** רבי חיאי
בר — ולא תני "או כוית". רבי חיאי תני
בברייתא ידידה בשטת משנתנו, אלא דלא תני
"או כוית". והכי תני הקומץ את המנחה לאכול
שיירה בר — זה הכלל כל הקומץ ונתון בכלי
והמולך והמקטיר בר. ועל כרחיך, הא דמשמע
ליה לרבי חיאי "או כוית" מיירי בשחסור שירים
ועמדו על כך — לאו היינו "או כוית" משירים
דרישא, כדפריש בקטטרס, דאם כן הוה ליה
מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה בקומץ, ותי
לא מיקבע בפיגול. אלא משום ד"זה הכלל"
דסיפא קאי אבל מה דתנא ברישא, וברישא תנא
"או כוית", אם כן נתון בכלי ומולך ומקטיר —
עליה נמי קאי. ובבבית משירים מיתוקם שפיר
בשחסור שירים, דהא מקטיר קומץ עליהן, אבל
כוית מקטיר קומצה — אם מיתוקם כחסור
קומץ ועמד על כוית, הוא חסר קומץ בשעת
מחשבה — כבר נפסלה המנחה ותו לא מיפגלא.
ומשמע ליה לרבי חיאי דמאי דמיתוקם "כוית"
משיריה" מיירי בחסר ועמד על כוית,
משום

פיגול וחיבים עליו כרת — האוכל משירי מנחה, דכתיב בחוץ לזמנו (ויקרא ז): "עונה
תשא", וכתיב בנותר: "ואוכליו עונו ישא" (שם יט), מה להלן כתיב: "ונכרתה" — אף
כאן האוכלו בכרת. ודך גוריה שוה בפרק קמא דכריתות (ה, א). כל הקומץ או נותר
— קומץ, או מולך או מקטיר, על מנת לאכול דבר שדרכו לאכול — כגון שיריים, או
להקטיר דבר שדרכו להקטיר — כגון קומץ

חוץ לזמנו בר. אבל אם חישב להקטיר שירים
למחר או לאכול קומץ למחר — כשר, דבטלה
דעתו אצל כל אדם. בארבע עבודות הללו
מפגלין במנחה, דגמרינן מובחים בהקטיר
כדאמר בריש פירקין (מנחות ב, ב) דאיתקש
מנחה לחטאת, (ומה היא) ומההיא היקישא
גמרינן מחשבה דפסלה במנחה, ומינה: מה
זבח נפול בארבע עבודות, שחשבה וקבלה
הולכה חוריקה, כדאמרין בתורת כהנים —
אף מנחה בארבע עבודות, קמיצה כנגד
שחיטה, קבלה כנגד מתן כלי, והולכה כנגד
הולכה, והקטרה כנגד זריקה. ובלבד שיחא
קרב המתיר כמצותו — כאילו היה כשר,
שלא יהא שום פסול אלא הפיגול. אבל אם
יש שם פסול אחר — תו לא פגיל, ואין בו
כרת, כדאמר בפרק שני (מנחות טז, ב),
"רצה" כתיב בפיגול, וכתיב בכשר "ירצה",
כהרצאת בשר — כך הרצאת פיגול, שלא
יהא בו שום פסול אחר. בשתיקה — שלא
חישב. או שקומץ נתן בכלי והולך והקטיר
— כל אלה חוץ לזמנו, זהו שקרב המתיר
כמצותו, דלא היה בו שום פסול אחר. או
שקמץ ונתן בכלי והולך והקטיר כל אלה
חוץ למקומו — כלומר, "או" קנה, אם עשה
אחת מאלה על מנת לאכול שיריים חוץ
למקומו, וכל השלש חוץ לזמנו — לא קרב
הקומץ כמצותו. מנחת חוטא וקמא — שם
בחן עוד פסול אחר המוציאן מידי פיגול, כגון
שלא לשמן, דאמרין בריש פירקין (מנחות ב,
א) דפסולה, אם קומצו שלא לשמן — לא קרב
המתיר כמצותו, ואין בשירים כרת. כוית
בחון וכוית למחר — חישב באחת העבודות
שתי מחשבות, חוץ לזמנו חוץ למקומו. ועד
השאת איירי בשתי עבודות, שחישב באחת
חוץ לזמנו ובאחת חוץ למקומו, והשאת
מיירי שחישב בשתייהן בעבודה אחת. ולרבי
יהודה הוא דאיצטריך, ללא תימא שחישב
שתייהן בשתי עבודות הוא דפליג רבי יהודה,
דבחר קמייתא אולין, אבל (בההיא) ובחרא
עבודה מודה, קא משמע לן. והכי מפרש
בובחים בפרק שני (ל, א). כוית למחר כוית
בחון — אף על פי שחישב תחילה חוץ לזמנו
— הרציאתו שניה מידי כרת. רבי יהודה פליג
אתנא קמא בין בעבודה אחת בין בשתי
עבודות. גמרא מהו דתתני להו הקטרה
למיבקעיהו בפיגול — כגון אם הקטיר
הקומץ על מנת לאכול הני שירים חוץ לזמנו

— מקבעי בפיגול בהך הקטרה כבהקטרה מעליא, הואיל וברשות מקטיר. או דלמא, כיון דאין שיריים נאכלים — הוה ליה כמחשבה לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול,
כדאמר לקמן (מנחות יז, א) דלא מהניא מחשבתו? **אי נמי לאפוקיהו ממעילה** — אם הקטיר כדרכו בשתיקה, מי אמרינן: כיון דניתן רשות להקטיר — הויה הקטרה מעליא,
ומפקא לשירים מידי מעילה בהקטרה מעלייתא, דאמר במסכת מעילה בפרק "תשעת העוף" (ט, א): המנחות מועלין בהן משהוקדשו, קרב הקומץ — חיבינן עליהן משום פיגול
נותר וטמא, ואין מעילה בשיריים בר, דהוה ליה שעת היתר לכהנים, וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה, בפרק קמא דמעילה. או דלמא, כיון דסוף סוף אין
שיריים נאכלין — הוה ליה דבר שאין לו היתר לכהנים, ולא נפקי ממעילה? **אפילו רבי עקיבא** — דאמר בפרק קמא דמעילה (ו, א): זריקה מועלת ליצא חוץ לקלעים, למיחוי
כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי אשם מעילות, רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, דרוקתו הוציאנו מידי מעילה. אף על פי שאינה מותרת באכילה, אף על פי
מועלת לו להוציא מידי מעילה. מחמת דבר אחר — אייר ירושלים פסולה, שיצא מן הקלעים. לא מהניא ליה הקטרה — ולא נפקא ממעילה. רבי אליעזר סבירא ליה
דפסול יוצא חמור מחסרון. **מנא אמינא לה** — דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת מעילה. ותני רבי חיאי — למתניתין, ולא תני "או כוית" לא בקומץ ולא בשירים, לא
בפגול ולא בפסול. **מאי טעמא לא תני או כוית** — משירים למחר. לאו — משום דמאן דקתני "או כוית" משמע ליה דכי הדר תני: הנתון בכלי והמולך והמקטיר לאכול
דבר בר או להקטיר קומצה או כוית מקומצה למחר. כגון שחסור שירים — ועמדו על כוית, ואמר "הריני נתון בכלי ומולך ומקטיר על מנת לאכול כוית של שירים למחר".
ואף על גב דמחשבת קמיצה ליכא למימר שכבר חסרו, דאם כן הוה ליה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול, אפילו הכי משחבת מתן כלי וחילוק
הוקטרה, הואיל ואפילו חסרו נותר להקטיר — מוקי לה בשכבר חסרו לאחר קמיצה, אפילו הכי קן פיגול. והאי דלא תני ליה רבי חיאי, (משום) דלא סבירא ליה
(וכי) דלא פליג עליה דרבי, דסתמא דמתניתין רבי היא, אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין בכהאי גוונא. דבמתן כלי ובחילוק ובהקטרה לא מתני ליה
או

חסרון, דפסולא דגופיה הוא — לא מהני ליה הקטרה. **אמר ליה רבא: אדרבה, אפילו**
לרבי אליעזר דאמר: אין זריקה מועלת ליצא — הני מילי יוצא, דליתיה בפנים, אכל חסרון
דאיתיה בפנים — מהניא ליה הקטרה. **אמר רבא: מנא אמינא לה?** דתני: הקומץ את
המנחה לאכול שיריה בחון או פנית משיריה בחון, ותני רבי חיאי: הקומץ את
המנחה, ולא תני "או פנית"; מאי טעמא לא תני "או פנית", לאו כגון שחסור
שירים וקמו להו אפנית? וכיון דבמתן כלי ביהלוק ובהקטרה לא מתני ליה
או

— מקבעי בפיגול בהך הקטרה כבהקטרה מעליא, הואיל וברשות מקטיר. או דלמא, כיון דאין שיריים נאכלים — הוה ליה כמחשבה לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול,
כדאמר לקמן (מנחות יז, א) דלא מהניא מחשבתו? **אי נמי לאפוקיהו ממעילה** — אם הקטיר כדרכו בשתיקה, מי אמרינן: כיון דניתן רשות להקטיר — הויה הקטרה מעליא,
ומפקא לשירים מידי מעילה בהקטרה מעלייתא, דאמר במסכת מעילה בפרק "תשעת העוף" (ט, א): המנחות מועלין בהן משהוקדשו, קרב הקומץ — חיבינן עליהן משום פיגול
נותר וטמא, ואין מעילה בשיריים בר, דהוה ליה שעת היתר לכהנים, וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה, בפרק קמא דמעילה. או דלמא, כיון דסוף סוף אין
שיריים נאכלין — הוה ליה דבר שאין לו היתר לכהנים, ולא נפקי ממעילה? **אפילו רבי עקיבא** — דאמר בפרק קמא דמעילה (ו, א): זריקה מועלת ליצא חוץ לקלעים, למיחוי
כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי אשם מעילות, רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, דרוקתו הוציאנו מידי מעילה. אף על פי שאינה מותרת באכילה, אף על פי
מועלת לו להוציא מידי מעילה. מחמת דבר אחר — אייר ירושלים פסולה, שיצא מן הקלעים. לא מהניא ליה הקטרה — ולא נפקא ממעילה. רבי אליעזר סבירא ליה
דפסול יוצא חמור מחסרון. **מנא אמינא לה** — דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת מעילה. ותני רבי חיאי — למתניתין, ולא תני "או כוית" לא בקומץ ולא בשירים, לא
בפגול ולא בפסול. **מאי טעמא לא תני או כוית** — משירים למחר. לאו — משום דמאן דקתני "או כוית" משמע ליה דכי הדר תני: הנתון בכלי והמולך והמקטיר לאכול
דבר בר או להקטיר קומצה או כוית מקומצה למחר. כגון שחסור שירים — ועמדו על כוית, ואמר "הריני נתון בכלי ומולך ומקטיר על מנת לאכול כוית של שירים למחר".
ואף על גב דמחשבת קמיצה ליכא למימר שכבר חסרו, דאם כן הוה ליה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול, אפילו הכי משחבת מתן כלי וחילוק
הוקטרה, הואיל ואפילו חסרו נותר להקטיר — מוקי לה בשכבר חסרו לאחר קמיצה, אפילו הכי קן פיגול. והאי דלא תני ליה רבי חיאי, (משום) דלא סבירא ליה
(וכי) דלא פליג עליה דרבי, דסתמא דמתניתין רבי היא, אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין בכהאי גוונא. דבמתן כלי ובחילוק ובהקטרה לא מתני ליה
או

משום הכי לא תני רבי חיאי "או כוית" ברישא, משום דבסיפא במתן כלי והילוך והקטרה לא מיתני ליה "או כוית בקומצה או כוית בשיריה", פירוש: אפילו בשירים לא מיתני ליה "או כוית", משום דלא מיתני אקומץ – לא תני ליה "כוית" ברישא. ומה שכתוב בספרים "בשירים נמי" לא גרס "נמי". אבל תנא דמתניתין לא חישי, ותני ליה ברישא אף על גב דבסיפא לא היו בשיריה. **הוא** שאם נפרסה אחת כו' – פירש

בקומצה: בלחם הפנים, דכתיב "כי קדש קדשים הוא לו". ונראה דעל כרחיך כשנפרסה משפירקה איירי, או משראיה לפרק, דאי עד שלא פירקה, מאי קשיא ליה לרבא מהבא? הא כי אמר רבא דמתניא ביה הקטרה הני מילי בשחטרו בין קמצה להקטרה, וחבא הוה ליה כמנחה שחטרה קודם קמצה, דפסולת היא ואין מקטיר עליה את הקומץ, דלא נמציא לעיל (א: עד שלא פירקה נפרס לחמה – הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבויכין ועוד, דדייק מינה: הא יצאת או נטמאת, דהיינו לאחר שפירקה, ודומיא דרבי מירי נפרסה אחת מחלותיה לאחר שפירקה, דמקטיר עליו את הבויכין כדאמרנן לעיל. ותימה: היכי דייק מהבא דלא מצינא הקטרה למקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה? וזרקה לומר דמקטני לשון "פסולות" דייק, דהוה ליה למיגר "אין נאכלות", ועוד, אם כן לידוך נמי מזהדיא דלעיל דקתני: הלחם פסול ומקטיר עליו את הבויכין ושמן הבא איכא לדחוי, דהא מני – רבי אליעזר הבא דאמר אין זריקה מועלת לירצא. אבל מדרך דייק ואפילו לרבי עקיבא. ואם תאמר: למה לי למידק רבי עקיבא, משום דמשמע: הא יצאת הנך דאיכא גזאי כשרה? הוה ליה למידק: הא יצאת אין שום פסול עליהם, ומתניא להו הקטרה לפיגול ומעילה, אלמא רבי עקיבא היא. וכי האי גזאי הוה מצי למידק מהדיא דלעיל דרבי עקיבא ושמא לא משמע ליה למידק הא יצאת מלשון "פסולות" כמו אהא דקתני "כולך כו". ועוד נראה לפרש, דדייק הבל מדרש ליה קרא מדרבנן: "הוא", שמוע מינה לא מתניא להו הקטרה כלל. אין נמי, דייק מדאמרי כולי האי, דכי נפרסה האחת כולן פסולות, שמוע מינה דלא מתניא ליה הקטרה לפיגול ומעילה. **שאם** נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות – למאי דמסיק דאמאי כרבי אליעזר, אבל לרבי עקיבא האחרות כולן כשרות, יש לתמוה: דמאן דילף מילתא ממילתא, עשר חלות שבמנחה של מחבת או של מרחשת, כשחטרה אחת אמאי כולן פסולות, כדררשנן לעיל (ט, ב: פרט למנחה שחטרה: וילף מחבת כשרתו ושמן התם חשיבי כולוהו טפי כחלה אחת. **אלא** אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרבו לאכול – מכאן ואילך כתובה בספרים בשבשבו, וצריך להגיה כאן כמו שהיא כתובה בסוף פרק שני דבוכים (לא, ב).

הדרן עלך כל המנחות

הקומץ

"או כוית" אשירים – בקמצה נמי לאכול שירים לא תני **"או כוית"**; וקתני סיפא: פגול וחיבין עליו פרת, אלמא מהניא להו הקטרה. אמר ליה אביי: לא, הא מני? רבי אלעזר היא, דתנן: הקומץ, והלבונה, והקמרת, ומנחת פהנים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, שהקריב מאחת מהן כוית בחוץ – חיבי, ורבי אלעזר פוטר עד שיקריב את כולו, בין דבהקמרת קמצה לא מתני ליה "או כוית" מקומצה בחוץ" – בשירים נמי לא מתני ליה "או כוית". **אי רבי אלעזר**, האי "להקטיר קומצה", "להקטיר קומצה ולבונה" מיבעי ליה! דתנן: הקומץ והלבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ – חיבי, ורבי אלעזר פוטר עד שיקריב את שניהם! – לא נצרכא אלא לקומץ דמנחת חוטא. – ואיכפל תנא לאשמועינן קומץ דמנחת חוטא? – אין. וכן כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר: קומץ דמנחת חוטא הוא, ורבי אלעזר היא. הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי, דתניא: "קדש קדשים הוא", שאם נפרסה אחת מהן – חלותיה כולן פסולות; הא יצאת – הני דאיכא גזאי פשרות. מאן שמעת ליה דאמר: זריקה מועלת לירצא? רבי עקיבא היא, וקאמר: נפרסה – לא. אמר ליה אביי: מי קתני "הא יצאת"? דלמא, הא נמאאת – הנך פשרות, מאי טעמא? דמרצה ציין, אבל יצאת – לא, ורבי אלעזר היא, דאמר: אין זריקה מועלת לירצא; וברין הוא דאיבעי ליה למיתני נמי יצאת, והאי דקתני נפרסה – הא קא משמע לן, דאפילו נפרסה, דאיתיה בפנים – לא מהניא ליה הקטרה. אבל לרבי עקיבא דאמר: זריקה מועלת לירצא, אפילו חסרון נמי מהניא ליה הקטרה. **משנה** לאכול פחצי זית ולהקטיר פחצי זית – פשר, שאין אכילה והקטרה מצטרפין. **גמרא** מעמא דלאכול ולהקטיר, הא לאכול ולאכול דבר שאין דרבו לאכול – מצטרף. והקתני רישא: לאכול דבר שדרבו לאכול ולהקטיר דבר שדרבו להקטיר; דבר שדרבו לאכול – אין, שאין דרבו לאכול – לא! מאן תנא? אמר רבי ירמיה: הא מני? רבי אלעזר היא, דאמר: מחשבין מאכילת אדם למנחה ומאכילת מנחה לאדם, דתנן: הקומץ את המנחה לאכול דבר שאין דרבו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרבו להקטיר – פשר, ורבי אלעזר פוסל. אביי אמר: אפילו תימא רבנן, לא תימא: הא לאכול ולאכול דבר שאין דרבו לאכול, אלא אימא: הא לאכול ולאכול דבר שדרבו לאכול. – ומאי קא משמע לן? הא בהדיא קתני לה: לאכול כוית למחר, כוית למחר וכוית בחוץ, פחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, פחצי זית למחר וכוית בחוץ – פסול ואין בו פרת; הא

"או כוית" דכיון דמחשבת שלש עבודות הללו מוקמינן בשבכר חטרו השירים ועמדו על כוית, הילכך לא מצי למיתנייה "או כוית מקומצו למחר" דומיא דשירים, דאם חסר קומץ בשעת מחשבה – כבר פסולה, ולא מיפגל מנחה בהדיא מחשבה. הילכך, כיון דלא מיתני ליה "או כוית מקומצה" – לא תנא "כוית" בשירים. ורישא כי חשיב בקמצה, דמיתני ליה "או כוית" אף בקומץ, דהויא דאי מיתני להו חסרה עדיין מתקמא, אפילו הכי, כיון דסיפא לא מיתני ליה אקומץ – לא תני ליה ברישא אפילו אשירים. אמר ליה אביי – לרבא: לעולם מרבי חיאי לא משמע דמתניתין מיירי בחסרון. דהיינו טעמא דלא תני רבי חיאי "או כוית" בברייתא ידידה – דרבי חיאי רבי אלעזר היא, דלא חשיב הקטרה עד שיקטיר כולו. דתנן הקומץ – דמנחת ישראל. והלבונה – של מנחה. והקמרת – שבכל יום. (ומנחת כהנים – מנחה שהתנדב כהן דאניה נקמצת אלא כליל, דכתיב "וכל מנחת כהן כליל תהיה") (ויקרא ו). ומנחת כהן משיח – חביתו כהן גדול נמי כתיב בה (ויקרא ו) "כליל תקטר". ומנחת נסכים – נמי כליל היא. עד שיקטיר [את] כולו – אלמא לא חשיב הקטרה בכוית. הילכך לא תני רבי חיאי "או כוית" במתניתא אפילו בשירים, כיון דבקמצה לא מיתני ליה "או כוית". כלומר, בהקטרת קמצה – לא מצי למיתני מהנתיא: "הקומץ על מנת להקטיר כוית מקומצו למחר", דהא לא מפגל בהכי, דלא חשיב בהקטרה גמורה, הילכך לאו מחשבה היא. ואי קשיא: תנא דין אמאי תנא: "להקטיר מקומצה למחר"? הא לרבי אלעזר לא הויא הקטרה עד שיקטיר גם הלבונה, ואשחבך דלית בהקטרה מחשבה שלמה; ומשני: מתניתין בהקמרת קומץ לחודיה בפנחת חוטא קטירי – דאין בה לבונה, "על מנת להקטיר לבונה" דהני במתניתין דהוי פיגול – מוקים לה בלחם הפנים, דאין בה אלא הקטרת לבונה. **איכפל** = טר. – לאו מילתא היא דאמר – הדיא לא מתניא להו הקטרה לשירים שחטרו. הוא – בלחם הפנים כתיב (ויקרא כד) "כי קדש קדשים הוא לו". פסולות – וישרפו. הנך גזאי כשרות – אף על גב דלא הויא הקטרת בויכין כשרה עד שתהא כל המנחה שלמה, שתיים עשרה חלות של לחם הפנים. אלמא, קד חלה דירצאת מהנאי להו למיחוי שתיים עשרה חלות, ולאכשורי לבויכין, ולאשתריוי הנך באכילה. אלמא זריקה, כגון הקטרת בויכין שהוא במקום דם וזחים, מועלת לירצא, מדחשיב ליה בכלל שתיים עשרה חלות. אלמא מהנאי הקטרה לאחשובי בהדי הנך, אף על גב דאסורה באכילה. וקאמר נפרסה כולן פסולות – אלמא, אפילו לרבי עקיבא דאמר: מהנאי הקטרה לירצא מיירי חסרון – לא מהנאי הקטרה מי קתני יצאת – כשרה, דתימא רבי עקיבא היא? דלמא – הכי דוק מיניה הא נטמאת אחת – בחרותיה כשרות, דהא

טומאה הציץ מרצה. אבל יצאת – דאין ציץ מרצה על הירצא – לא מיתכשרי אינך דגואי, משום דליכא הקטרה על שתיים עשרה חלות, דהא חסרו להו. **והקטיר חצי זית** – למחר כשר. **גמרא** הא לאכול – חצי זית שירים, לאכול חצי זית קומץ, דהיינו דבר שאין דרבו לאכול – מצטרף לפסול. שאין דרבו לאכול – לא הויא מחשבה אם חישב לאכול למחר, וכיון דלא הויא מחשבה – לא מצטרף לפסול. מאן תנא – דהך (רישא) ונוסח אחר: סיפא דמתניתין, דדייקין מינה דאם חשיב לאכול קומץ למחר הויא מחשבה? אמר רבי ירמיה רבי אליעזר היא דאמר מחשבין מאכילת אדם למנחה – שאם חישב להקטיר שירים למחר הוי מחשבה. ומאכילת אדם – שאם חישב על מנת לאכול קומץ למחר. שאין דרבו להקטיר – שירים. פסול – ואין חיבים עליו כרת. וטעמא מפרש בריש פרק שליש. **אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרבו להקטיר** – מצטרף לפסול. הא בהדיא קתני לה כו' – והך סיפא דקתני: שאין אכילה והקטרה מצטרפין, למח

מנחות דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קלה

משום שלא מועילה להן הקטרה, וכמו כן ראוי להיות שאם על אחת
החלות לא חל דין הקטרת הבזיכים הרי היא כאילו חסרה, ולא
תכשיר הקטרת הבזיכים את השאר, אלא על כרחך הקטרת הבזיכים
מועילה לחלה שיצאה. והרי הקטרה במנחות היא כנגד זריקה
בבזיכים, ומאין שְׁמַעְתָּ ליה – ולמי שמענו דְּאָמַר וְיִיקָה מוֹעֵלָת
לְיוֹצֵא, הלא שיטת דְּבִי עֲקִיבָא הִיא (לעיל ע"א), וְקָאָמַר בברייתא שאם
נִפְרָסָה אחת מהחלות, לֹא, והיינו שכולן פסולות, נמצא שאפילו
לרבי עקיבא, הסובר שהקטרה מועילה ליוצא, מכל מקום לפסול
חסרון אין הקטרה מועילה, ואינה מוציאה מידי מעילה ולא קובעת
בפיגול. ולכן חזר בו רבא ממה שאמר לעיל (ע"ב).

אביי מתיר את הקושיא שמכחה חזר בו רבא: אָמַר ליה אַבְי לרבא,
מה שדייקת שבריתא זו דברי רבי עקיבא היא, שאין הקטרה מועילה
ליוצא, אינו נכון, דְּמִי קָתַנִּי – וכי שנינו בה בפירוש הָא יֵצְאֵת אחת
מהן אלו שבפנים כשרות, הלא אין הדבר מפורש, ורק שדייקת כן
ממה ששנינו בה שאם נפרסה אחת מהן כולן פסולות, ומשמע
שבפסול אחר אין הדין כן, ודְּלָמָא יש לדייק באופן אחר שדוקא
בנפרסה כולן פסולות הָא אם נִמְמָאֵת אחת מהחלות והקטיר את
הבזיכים הֵנָּה – החלות הנותרות בְּשָׁרוֹת, וּמֵאִי טַעְמָא, משום דְּמִרְצָה
צִיץ – שהציץ שבמצחו של כהן גדול מרצה על פסול טומאה,
ומכשיר את העבודה כאילו לא היתה החלה טמאה, אָבֵל אם יֵצְאֵת
אחת מהחלות, לֹא, כלומר אין ההקטרה מועילה לה, וְבִרְיָא זו רְבִי
אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר (לעיל ע"א) אֵין וְיִיקָה מוֹעֵלָת לְיוֹצֵא ולכן גם
הקטרת בזיכין אינה מועלת ליוצא, וְכִדִּין הוּא דְּאִיבְעִי ליה לְמִתְנִי
נָמִי – שצריך היה התנא של הברייתא לשנות גם כן שאם יֵצְאֵת אחת
מהן כולן פסולות, וְהָאִי דְּקָתַנִּי 'נִפְרָסָה', הָא קָא מְשַׁמַּע לָן תוספת
חידוש דְּאִפִּילוּ נִפְרָסָה אחת מהן, דְּאִיתִיה – שהיא נמצאת בְּפָנִים
מכל מקום לֹא מְהֵנִיא ליה הַקְטָרָה. אָבֵל לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר
וְיִיקָה מוֹעֵלָת לְיוֹצֵא, יש לומר שֶׁאִפִּילוּ פסול חסרון נָמִי מְהֵנִיא ליה
הַקְטָרָה, להוציא מידי מעילה ולקבוע בפיגול, וכמו שאמר רבא
לעיל (ע"ב).

משנה

הקומץ את המנחה וחישוב לְאָבֹל בְּחֻצֵי זֵית משיירה למחר
וְלִהְקִטִּיר בְּחֻצֵי זֵית מקומצה למחר, הקרבן בְּשֶׁר, שְׁאִין המחשבות
אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין.

גמרא

הגמרא מוצאת סתירה במשנה: טַעְמָא שכשירה משום דְּחִישָׁב
לְאָבֹל (שיריים) וְלִהְקִטִּיר (קומץ), ואכילה והקטרה הם שני דברים
שונים ואינם מצטרפים, ומשמע הָא אם במקום לחשב לְאָבֹל חצי
כוזת שיריים ולהקטיר חצי כוזת קומץ חישב לְאָבֹל חצי כוזת שיריים
ולאכול חצי כוזת קומץ והיינו לְאָבֹל דְּכָר שְׁאִין דְּכָר לְאָבֹל,
מִצְטָרְפִין, וקשה, וְהַקְטָנִי – והרי שנינו בְּרִישָׁא (לעיל יב) שפסול מחשבה
הוא רק באופן שחישוב לְאָבֹל דְּכָר שְׁדָרְכּוּ לְאָבֹל, והיינו חישוב
לאכול שיריים לאחר הזמן, וכן באופן שחישוב לְהַקְטִיר דְּכָר שְׁדָרְכּוּ
לְהַקְטִיר, ומשמע שְׁדָרְכּוּ שְׁדָרְכּוּ לְאָבֹל אֵין – יש בזה מחשבת פסול,
אבל אם חישוב לאכול דבר שְׁאִין דְּכָר לְאָבֹל (והיינו קומץ) לֹא –
אין בזה מחשבת פסול. והרי זה סותר למה שדייקנו מהסיפא. ועל
כרחך שהרישא והסיפא הן שתי שיטות חלוקות.

שואלת הגמרא: מֵאֵן תִּנָּא – מי הוא התנא של הסיפא. אָמַר רְבִי
יְרֵמְיָה, הָא מִנִּי – דברי מי היא, רְבִי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר מִחֻשְׁבִּין
מֵאֲכִילָת אֲדָם [לְאֲכִילָת] מִזְבֵּחַ וּמֵאֲכִילָת מִזְבֵּחַ [לְאֲכִילָת] אֲדָם,
כלומר שגם אם חישוב לאכול קומץ או להקטיר שיריים היא מחשבה
שפוסלת. דְּתַנֵּן במשנה לקמן (ט) הַקּוֹמֵץ אֵת הַמִּנְחָה על מנת לְאָבֹל
לאחר זמנו דְּכָר שְׁאִין דְּכָר לְאָבֹל (קומץ) וְכֵן הַקּוֹמֵץ על מנת
לְהַקְטִיר לאחר זמנו דְּכָר שְׁאִין דְּכָר לְהַקְטִיר (שיריים), הקרבן בְּשֶׁר,
שאין מחשבה פוסלת אלא כשחישוב בדבר הראוי, וְרְבִי אֱלִיעֶזֶר

אִי בְּרִית אפילו אֲשִׁירִים – לגבי מחשבת אכילת שיריים, משום שאם
היה שונה 'או כוזת' בסיפא, היינו מוכרחים לפרש זאת באופנים
חלוקים, שלגבי שיריים הכוונה שלא נשאר אלא כוזת וכפי
המשמעות הפשוטה של 'או כוזת', ולגבי קומץ על כרחינו היינו
מפרשים שלא נחסר אלא שחישוב על כוזת מתוך קומץ שלם, שהרי
אם נחסר מהקומץ הרי המנחה פסולה ואינה מתפגלת, וכיון שבסיפא
לא רצה רבי חייא לשנות 'או כוזת', אף ברישא, והיינו בְּקִמְצָה, נָמִי
אפילו לגבי מחשבת לְאָבֹל שִׁירִים לֹא תִנִּי אִי בְּרִית. והתנא של
משנתנו [ששנה 'או כוזת'] אינו חלוק עם רבי חייא לא בדיון ולא
בפירוש 'או כוזת', אלא שאינו מקפיד אם 'או כוזת' יתפרש בכל אחד
מהדינים כעניינו. ומבואר על כל פנים לפי הביאור הנ"ל, שיש לפרש
בדברי משנתנו שהשיריים חסרו לאחר הקמיצה, וְעַם כֵּל זֶה קָתַנִּי
בְּסִיפָא שאם הקטיר על מנת לאכול כוזת מהשיריים למחר הרי זה
פִּיגוּל וְחִיבִין עָלָיו בְּרִית, אֲלֵמָא מְהֵנִיא לָהּ – מוכח שמועילה
הַקְטָרָה לקבוע את השיריים שחסרו בפיגול.

אביי דוחה את הוכחת רבא: אָמַר ליה אַבְי לרבא, לֹא, אין לדייק
מהברייתא של רבי חייא שמשנתנו מדברת בחסרון, והטעם שלא
שנה רבי חייא 'או כוזת', משום שהברייתא של רבי חייא הָא מִנִּי –
באיזו שיטה היא, בשיטת רְבִי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּתַנֵּן במשנה (ובחים קט)
הַקּוֹמֵץ של מנחת ישראל, וְהַלְבֹּנָה של מנחה, וְהַקְטָרָת שְׁבֹכֵל יוֹם,
וּמִנְחַת בְּחִינִים – מנחה שהתנדב כהן, שאינה נקמצת אלא מוקטרת
כליל, וּמִנְחַת בְּחִין מִשֶּׁח – חביתי כהן גדול, וגם היא מוקטרת כליל,
וּמִנְחַת נִסְכִּים – מנחה הבאה עם הקרבן, ואף היא מוקטרת כולה,
שְׁהַקְרִיב מֵאֶחָת מֵהֶן בְּרִית בְּחוּץ לעזרה חִיב כרת, כדיון מעלה
קדשים בחוץ, וְרְבִי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב אֵת כּוֹלּוֹ, שלדעתו
בכוזת לבד אינה נחשבת הקטרה, ולפיכך לא שנה רבי חייא בענין
מחשבת פסול שחישוב להקטיר כוזת מקומצה, שהרי לשיטת רבי
אלעזר אין מחשבה כזו פוסלת מאחר שאין זו הקטרה גמורה, וְכִיֵּן
דְּבִהְקָטֵר קְמִיצָה לֹא מִתְנִי ליה – לא שנה 'או בְּרִית מקומצה
בְּחוּץ', לכן במחשבת אכילת שִׁירִים נָמִי לֹא מִתְנִי ליה 'או בְּרִית'.
מקשה הגמרא: אִי רְבִי אֱלִיעֶזֶר הִיא הָא ששנינו בה 'לְהַקְטִיר
קומצה', לכאורה אינו נכון, אלא 'לְהַקְטִיר קומצה וְלְבֹנָתָה' מִיבְעִי
לִיה – היה צריך לומר, שרק באופן זה נחשבת הקטרה גמורה לשיטת
רבי אלעזר, דְּתַנֵּן (ובחים קי) הַקּוֹמֵץ וְהַלְבֹּנָה שְׁהַקְרִיב אֵת אֶחָד מֵהֶן
בְּחוּץ לעזרה חִיב כרת, וְרְבִי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב אֵת שְׁנֵיהֶם,
הקומץ והלבונה, שרק אז נחשבת הקטרה גמורה. ולפי זה גם לענין
מחשבת פסול, אין המחשבה פוסלת עד שיחשוב גם על הקומץ וגם
על הלבונה.

מתיר רבא: לֹא נִצְרָכָא – לא הוצרכה הברייתא לשנות כן אֲלֵא
לְקוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוּטָא, שאין בה לבונה, ולכן גם רבי אלעזר מודה
שהקטרת הקומץ שלה היא הקטרה גמורה.

מקשה הגמרא: וְאִיכְפֹּל – וכי טרח תִּנָּא לְאִשְׁמוּעֵינָן דִּין קוֹמֵץ
דְּמִנְחַת חוּטָא.

מתיר רבא: אֵין – אכן כן, וְכֵן כִּי אֵתָא – כשבא [ומארץ ישראל לבבל]
רְבִי דִּימִי, אָמַר בשם רְבִי אֱלִיעֶזֶר, הַקּוֹמֵץ השנוי בברייתא, קוֹמֵץ
דְּמִנְחַת חוּטָא הוּא, וְרְבִי אֱלִיעֶזֶר הִיא.

רבא חוזר משטתו: תִּיר – חזר ואָמַר רְבִי, לֹא מִלִּילָתָא הִיא דְּאָמַרִי
– מה שאמרתי אינו נכון, אלא באמת לא מועילה הקטרה לשיריים
שחסרו, דְּתַנֵּינָא בברייתא, נאמר בענין לחם הפנים קִדְּשׁ קִדְּשִׁים הוּא'
(ויקרא כד ט), וממה שקרא הכתוב לשתיים עשרה החלות כדבר אחד
'הוא' יש לדרוש שְׁאֵם נִפְרָסָה – נחתכה לשתיים) אֶחָת (מהן
חלותיה) [מחלותיה], לאחר שסילק את הבזיכים, והרי היא כמי
שאינה, כּוֹלֵן פְּסוּלוֹת, ולא מועילה להן הקטרת הבזיכים. ויש לדייק
מדברי הברייתא שדוקא בפסול חסרון (שנפרסה אחת מהן) כולן
פסולות, הָא אם יֵצְאֵת חוץ לעזרה, ונפסלה בכך, והקטיר את
הבזיכים, הִנֵּי דְּאִיכָּא גְּזוּאִי – החלות שבפנים בְּשָׁרוֹת, ואם נאמר
שהקטרת הבזיכים אינה חלה על החלה שיצאה, איך הוכשרו
הפנימיות, והרי דין הוא שאם חלה אחת חסרה, כל השאר פסולות,

הָא תוּ לָמָּה לִי – לָמָּה צָרִיךְ לִשְׁנוֹת אֶת הַסִּיפָא, אִי לֵאכּוֹל וְלֵאכּוֹל
דְּבָר שְׂאִין וְרַבּוֹ לֵאכּוֹל קָא מִשְׁמַע לֹן דְּמַצְטָרָה – אַם בִּשְׂבִיל
שְׂדַרְיִיק מִמֶּנּה שְׂדוּקָא אֵבִילָה וְהִקְטֵרָה אִין מַצְטָרִים אַבֵּל חִישְׁב
לֵאכּוֹל חֲצִי זֵית שִׁירִים וְלֵאכּוֹל חֲצִי זֵית קוֹמֵץ הַמְחֻשְׁבוֹת מַצְטָרִפוֹת,
הֵלֵא מִרְיָשָׁא (דְּסִיפָא) שְׁמַעַת מִינָה שְׂאִין הַדְּבַר כֵּן, שְׂדַרִי שְׁנֵי
בְּרִישָׁא דְּבַר שְׂדַרְכוֹ לֵאכּוֹל, וּמִכָּאן שָׂאם חִישְׁב לֵאכּוֹל קוֹמֵץ אִין זֹו
מַחֲשָׁבָה כֻּלָּל (וּפְשׁוּט שְׂאִינָה מַצְטָרֶפֶת עִם מַחֲשָׁבָה אַחֲרָת) (דְּקָתְנִי
בְּחֲצִי זֵית בְּחוּץ בְּחֲצִי זֵית לְמַחַר פְּסוּל הָא בְּחֲצִי זֵית לְמַחַר וּבְחֲצִי
זֵית לְמַחַר פִּיגוּל).

הגמרא מציעה הסבר אחר מדוע נשנתה הסיפא ודוחה גם אותה: **א** – ואם נאמר שבא התנא להשמיע בדברי הסיפא שאם חישב **לֵאכּוּל** חצי כזית שיריים ו**לְהַקְטִיר** חצי כזית קומץ, שאין המחשבות מצטרפות, והיינו שלא נשנתה הסיפא לשם דיוק אלא נצרכת לגופה, **(דְּהֵיאִי גּוּפָא קָא מְשַׁמְעֵ לָן)**. הרי כבר **מְדִיוּקָא דְרִישָׁא שְׁמַעַת מִינָּה** – מדיוק דברי הרישא שמענו זאת, שדייקנו ממנה שאם חישב לאכול חצי כזית שיריים וחצי כזית קומץ, שאין זו מחשבה, **דְּתִשְׁתָּא** – שהרי מעתה ומה **לֵאכּוּל** חצי כזית שיריים ו**לֵאכּוּל** דָּבָר שֶׁאֵין דְּרָבּוֹ **לֵאכּוּל** – (חצי) כזית קומץ **אֶמְרַת לֹא מְצִימָהּ**, אם כן **לֵאכּוּל** חצי כזית שיריים ו**לְהַקְטִיר** חצי כזית קומץ **מִיפְּעֵי־א** – וכי צריך לומר שאינם מצטרפים, הרי בזה השוני עוד יותר גדול מאשר לאכול שיריים ולאכול קומץ.

מתרצת הגמרא: **אין** – אכן האופן הזה גופו, שחישב ל**אכול** חצי כזית שיריים ולהקטיר חצי כזית קומץ **איצטרובא** ליה להשמיע שאין בכך צירוף, ואין ללמוד דין זה ממה שהמחשב לאכול שיריים וקומץ אין מצטרפים, משום ד**לְקַחְתָּ דַּעְתְּךָ אִמְנִיָּה דְהָתָם** במחשב לאכול שיריים וקומץ הוא שאין מצטרפים משום ד**לֹא בִי אוֹרְחִיָּה קְמָחֶשֶׁב** – שמחשב שלא בדרך [שהרי על חצי כזית קומץ שמייעד להקטרה הוא מחשב לאוכלו], ולכן אין זו מחשבה כלל ואינה מצטרפת עם מחשבת אכילת חצי כזית שיריים, **אֵכָל הָכָא** [בלאכול חצי כזית שיריים ולהקטיר חצי כזית קומץ] **דְּבִהָאִי בִי אוֹרְחִיָּה קְמָחֶשֶׁב וּבִהָאִי בִי אוֹרְחִיָּה קָא מְחָשֵׁב** – שבוה [–בשיריים] הוא מחשבה כדרכו [והיינו לאוכלם] וכן בזה [–בקומץ] מחשב כדרכו [להקטירו] **אִימָא לְצִטְרָא** – אמור שיצטרפו. **קָא מְשַׁמְעֵי לֵן** שאינם מצטרפים.

פרק שני - הקומץ את המנחה

פרק זה עוסק בדיון מחשבת פיגול במנחות ובזבחים, בשעת אלו מהעבודות פוסלת המחשבה, ועל אלו ממעשי הקרבת המנחה שחשב לעשותם שלא כדין מועילה המחשבה.

מתיר, הקרבן פסול, וּמֵאֵן דְּאָמַר כְּשֶׁר סוֹבֵר כְּרַבִּי (לעיל יד.), שאם פִּיגַל בַּחֲצֵי מֵתִיר בְּכָל פֶּעַם, כְּשֶׁר, שֶׁאִין הַחֲצָאִים מִצְטֻרְפִּים.

משיבה הגמרא: **ממאי** – מאין לנו לומר כך, **דלמא** – שמוא עד כאן לא קאמר רבי מאיר ה^אתם שמפגלים בחצי מתיר אלא באופן דחישב מחשבת פיגול בשיעורו – בהקטרת שיעור הקטרה שלם, דהיינו כל הקומץ יחד, אבל ה^אתם, דלא חישב בשיעורו, אלא בכל פעם חישב בהקטרת שיעור שמושום, לא פיגל. ועד כאן לא קא אמרי רבנן ה^אתם שפסול אלא באופן דלא חישב ביה בכוליה – בכל המתיר, אלא רק בחצי מתיר, אבל ה^אתם, דחישב ביה בכוליה מתיר – בכל הקומץ והלבונה, הכי נמי דפגיל – אכן פיגל. ועד כאן לא קא אמר רבי ה^אתם שכשר אלא באופן דלא דתר מלייה מאותה עבודה – שאת חצי הכזית שחשב עליו בשחיטת הכבש הראשון, לא השלים לכזית, אבל ה^אתם, דדתר מלייה מאותה עבודה – שבסך הכל חשב על כזית, הכי נמי דפסיל.

משנה

40
41 המשנה שלפנינו מבארת את דין מחשבת פיגול על הקטרת הקומץ
42 והלבונה: הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה וְחִשַּׁב שְׁקוּמָצָה עַל מִנֵּת לְאַבּוּל כּוֹיֵת
43 מִשְׁרִיָּהּ לַמֶּחֶר, לֵאחֹר זִמֵּן אֲבִילָתוֹ, אוֹ שְׁקִמֵּץ עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר
44 קוֹמָצָה לַמֶּחֶר, אִף שְׁחֹלַק רַבִּי יוֹסֵי עַל חֲכָמִים לַעֲנִין הַקּוֹמֵץ עַל מִנֵּת
45 לַהֲקִטֵּר אֶת הַלְּבֹנָה לַמֶּחֶר, וְסוּבֵר שֶׁאֵין לוֹ דִּין פִּיגוּל. בְּכָל זֹאת מוֹדָה
46 רַבִּי יוֹסֵי בְּזֶה – בְּקִמֵּץ עַל מִנֵּת לַהֲקִטֵּר אֶת קוֹמָצָה לַמֶּחֶר, שֶׁהוּא
47 פִּיגוּל גָּמוּר, וְחִיִּיבִין עָלָיו בְּרָתָהּ.
48 הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אֶת לְבֹנֹתָהּ לַמֶּחֶר, בּוֹה נַחֲלֹק
49 רַבִּי יוֹסֵי וְחֲכָמִים, שֶׁרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, פְּסוּל מִדְּבָרֵי חֲכָמִים, וְאֵין בּוֹ
50 בְּרָתָהּ, שֶׁמֶן הַתּוֹרָה אֵין בּוֹ פְּסוּל כָּלֵל. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, פִּיגוּל גָּמוּר
51 הוּא וְחִיִּיבִין עָלָיו בְּרָתָהּ. אֲמָרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי יוֹסֵי, מַה שִּׁנְתָּה זֶה –
52 מִדּוּעַ נִשְׁתַּנָּה דִּין הַמִּנְחָה מִן הַזֶּבֶחַ, שְׁבֻזָּב אִם שָׁחַט הַבְּהֵמָה עַל מִנֵּת
53 לַהֲקִטֵּר הָאֵימּוּרִים לַמֶּחֶר, הֲרֵי זֶה פִּיגוּל גָּמוּר. וּמִדּוּעַ בִּמְנַחָה
54 לְשִׁקְמָצָה עַל מִנֵּת לַהֲקִטֵּר הַלְּבֹנָה לַמֶּחֶר, לֹא יֵהִי לוֹ דִּין פִּיגוּל
55 גָּמוּר. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי לְחֲכָמִים, חִילוֹק יֵשׁ בְּדָבָר, שֶׁזֶּבֶחַ, דָּמוֹ
56 וּבִשְׂרֹו וְאִמּוּרָיו אֶחָד הֵם, שְׂכֹלֶם מִן הַזֶּבֶחַ, וְלִכֵּן מוּעִיל מַחֲשָׁבָה
57 בִּשְׁעַת עֲבוּדָתוֹ אֶחָד מהֶם עַל עֲבוּדָה אַחֲרָתָהּ. וְעַד שֶׁאֵין כֵּן לְבֹנֹתָהּ,
58 אֵינָה חֶלֶק מִן הַמִּנְחָה.

גמרא

שנינו במשנה: הקומץ את המנחה על מנת לאכול את השיריים או
על מנת להקטיר את קומצה חוץ לזמנו, מודה רבי יוסי בזה שהוא
פיגול.
שואלת הגמרא: למה לִי לְמִיתָנָא – מדוע הוצרך התנא לומר
שמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בִּזְוֹ – בקומץ על מנת לאכול השיריים או על מנת
להקטיר הקומץ חוץ לזמנו.
מיישבת הגמרא: מִשּׁוּם דְּקָא בְּעֵי לְמִיתָנָא סִיפָא – שהיה בדעתו
להביא בסוף המשנה את מחלוקתם של רבי יוסי וחכמים, לענן
הקומץ על מנת להקטיר לכוֹנְתָהּ לְמַחֲרָ, שרבי יוסי אִמְרַר פְּסוּל,
וְאִין בּוֹ בְּרַת, שאינו פיגול גמור. ומהו דְּתִימָא – וכיון שהיה עולה
על דעתו לפרש דְּמַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי מִשּׁוּם דְּקָקֵר אִין מַפְלִין
בְּחִצֵּי מְתִיר – שכאשר חישב מחשבת פיגול להקטיר חוץ לזמנו רק
חצי מתיר, אינו פיגול. וכיון שהלבונה אינה אלא חצי מתיר, שהרי
אין השיריים ניתרים באכילה אלא לאחר הקטרת שניהם, הקומץ
הלבונה, לכך אם חשב להקטיר רק את הלבונה חוץ לזמנו אינו
פיגול, וְלִפְטֵי טַעַם הוּא אֶפְּלוּ רִישָׁא נָמִי – גם בדין הראשון, שקמץ על
מנת להקטיר הקומץ חוץ לזמנו, יסבור רבי יוסי שאינו פיגול, שהרי
הקומץ גם כן אינו אלא חצי מתיר,

15 מסיקה הגמרא: אלא מאן דאמר פיגול, דיבר לדברי הכל – לדעת
16 רבי מאיר וחכמים ורבי, וכן מאן דאמר פסול דיבר לדברי הכל ומאן
17 דאמר בשר לדברי הכל.
18 מבאתר הגמרא את טעמיהם: מאן דאמר פיגול לדברי הכל, קסבר
19 שדרך אכילה בך לאכול מעט מעט ודרך הקטרה בך להקטיר
20 מעט מעט, ומנצא שהקטיר כדרכו במחשבה לאכול כדרכו חוץ
21 לזמנו, ופיגול. ומאן דאמר פסול לדברי הכל, קסבר (אין) שדרך
22 אכילה בך ואין דרך הקטרה בך, ולכן הויא לה – הרי היא
23 במנחה שלא להקטרה, שהיא פסולה. ומאן דאמר בשר לדברי
24 הכל, קסבר שדרך הקטרה בך ואין דרך אכילה בך, והקטיר
25 כיון ללא מחשבה פוסלת.
26 שנינו (ג.) דין מן שמקני על מנת להקטיר לבונה למחר. הגמרא דנה
27 במקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר: אמרי

למה לי אי למידק מינה הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול – כגון לאכול חצי זית שירים ולאכול חצי זית קומץ דמצטרפין. הא מרישא שמעת מינה – דלא מצטרפין, דקתי רישא: דבר שדרכו לאכול – אין, שאין דרכו לאכול – לא. אי לאכול ולהקטיר – כלומר, דהיא גופיה אתא לאשמועין, דאין אכילה והקטרה מצטרפין. הא מדוקיא דרישא שמעת מינה – מדדיקין מרישא: דבר שאין דרכו לאכול, אם חישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ למחר לא היא מחשבה – כל שכן דלאכול חצי זית שירים ולהקטיר חצי זית קומץ דאין מצטרפין. דהשתא ומה אכילות לא מצטרפות – הואיל וחדא חצי אכילה היא בקומץ, אכילה והקטרה מיבעיא דאין מצטרפין?

איצטרך – לאשמועין דאין אכילה – והקטרה מצטרפין. דסלקא דעתך אמינא – היכא דחישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ לא מצטרפין, משום דלאו בבי אורחיה חישב בקומץ, אבל לאכול ולהקטיר, דבשירים כי אורחיה חישב – אימא לצטרף, קא משמע לן.

הדרן עלך כל המנחות

ושייך דף יב, א וקיימא לן דאזות שירים אסורין באכילה – ואי הוו מותרים – הו' קומץ מפגל. ואי הוו פסולים לגמרי, כגון דנטמאו או חישב עליהם לאכלן חוץ למקומן – תו לא מצי למידק בעיא בפיגול, דהא לא קרב המתיר כמצותו. אבל היכא דחסרי, מי אמרין: הואיל ואיתגדו קצת לא חישב פסול, ובמו שקרב מתיר כמצותו דמי, ויכול לקובעו בפיגול בהקטרת קומץ, שאם חישב בשעת הקטרה לאכול שירים למחר אית בהו פיגול בשירים. או דלמא, הואיל ואבדיה באכילה הו' כמחשבה לאכול דבר שאין דרכו לאכול. ולאפקועינהו מידי מעילה – דאילו קדש קדשים מועלין בכל הזבח קודם זריקה. אבל משנזק הדם – אימורים לגבוה והבשר

הדרן עלך כל המנחות

תקומין את המנחה לאכול שירה או להקטיר קומצה למחר – מודה רבי יוסי בזה שהו'א פיגול ותייבין עליו כרת. להקטיר לבנותה למחר – רבי יוסי אומר: פסול ואין בו כרת, וחכמים אומרים: פיגול ותייבין עליו כרת. אמרו לו: מה שינה זה מן הזבח? אמר להן: שהזבח דמו ובשרו ואימוריו אחד, ולבונה אינה מן המנחה. גמרא למה לי למיתנא: מודה רבי יוסי בזה? – משום דקא בעי למיתנא סיפא: להקטיר לבנותה למחר – רבי יוסי אומר: פסול ואין בו כרת; מהו דתימא, טעמא דרבי יוסי משום דקסבר: אין מפגלין בחצי מתיר, ואפילו רישא נמי, קא

לכניהם, ואין מעילה אלא באימורין שחן חלק המזבח, והבשר אין בו מעילה. וגבי מנחה נמי, קודם הקטרה יש מעילה אפילו בשירים, ולאחר הקטרה אין מעילה בשירים, כדנתן בפרק "זטאת העוף" (מעילה ט, א): המנחות מועלין בהן משוהקדשו, קרב הקומץ חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא, ואין מועלים בשירים. וקא מיבעיא להו: מהו דתייהי דה' הקטרה דומה לשאר הקטרות למפקע שירים מידי מעילה? אפילו לרבי עקיבא דאמר זריקה מועלת – דנתן (מעילה ו, ב): בשר קדשי קדשים וכו' רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, והייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא. דזריקת דם מועלת ליה לקבוע בפיגול ולהוציאתו מידי מעילה, אף על פי שאינה מתירתו באכילה. סתמת דבר אחר – שיצאו, דבאימורין גופיהו ליכא שום פסול. אפילו לרבי אליעזר – דפליג ארבי עקיבא. מנא אמינא לה דנתן הקומץ כו' זה הכלל כו' עד פיגול ותייבין עליו כרת – דאם חישב באחת מן העבודות להקטיר קומצה למחר או כוית מקומצה למחר, או לאכול שירה למחר או כוית משירה למחר – פיגול ותייבין עליו כרת. ותני רבי חייא במתניתין: הקומץ את המנחה לאכול שירה למחר – פיגול. אבל לאכול כוית משירה למחר פיגול לא קתני. מאי טעמא לא תני "כוית משירה", דהא אכתי לא חסרו שירים עד לאחר קמיצה. דאי חסרו קודם קמיצה הו'א לה מנחה פסולה ואינה נקמעת כלל. ומאי טעמא לא תני: "או כוית משירה למחר"? – לאו כגון דאיתרמי מילתא דחסרו שירים אחר קמיצה – וכיון דבמתן כלי ובהולדו והקטרה לא מיתני "או כוית משירה למחר", דהא כבר חסרו להו, ולא הו' מצי למיתני "חריני מוליך או מקטיר לאכול שירה למחר או כוית משירה למחר", דהא שירים וכוית משירים חדא מילתא היא, ולא איתרמי ליה כוית, דהא חסרו להו אחר קמיצה וקמו להו אכזית – הלכך בקמיצה נמי לא תני "או כוית". הכי גרסין: בקמיצה נמי לא תני "או כוית", ולא גרסין "בשירה". הא מני רבי אליעזר היא וכו' – הכי גרסין: וכיון דבקומץ לא מתני ליה "או כוית" בשירים נמי לא תני "או כוית". כלומר, כיון דלא מצי למיתני "להקטיר קומצה למחר או כוית מקומצה למחר", דמחשבה דכוית קומץ לאו כלום הוא ולא מפגלין – הלכך בשירים נמי לא תני "או כוית" באחת מכל ארבע העבודות, ולא משום דאיסור שירים, דהא לא מיירי רבי חייא באיסור שירים. והוה ליה למיתנא בקמיצה ובמתן כלי ובהולדו ובהקטרה "על מנת לאכול שירה למחר או כוית משירה למחר", אלא משום דלא מיתני ליה גבי קומץ "או כוית מקומצו למחר", הלכך בשירים נמי לא תני "או כוית". אמר ליה אביי – הא דלא תני רבי חייא "או כוית" – לאו כדאמרת, כגון דחסרו שירים. אלא שירים איתגדו בעניניהו, והא דלא קתני כוית רבי חייא בשירים – משום דסבר רבי אליעזר דאמר: עד שיקריב את כולו, הכא נמי כשחישב אכזית לא הו' פיגול עד שיהא מחשב אכזית לא מיתני ליה "או כוית" – בשירים נמי לא תני. ולעולם לא חסרו השירים, ומשום הכי תנא סיפא: פיגול ותייבין עליו כרת – הואיל ולא חסרו השירים, אבל היכא דחסרו אימא לך דלא מהניא להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול. ורבי אליעזר אומר עד שיקריב את כולו – דהואיל וכולו כליל – בעינן שיהא הכל קרב. הכא נמי סבר: לא הו' פיגול עד שיהא מחשב להקטיר כל הקומץ, דאי אמר: חריני קומץ על מנת להקטיר כוית מן הקומץ או על מנת לאכול כוית משירה למחר – לא הו' פיגול. אי רבי אליעזר הו' – דה' ברייתא דרבי חייא, אמאי קתני בה: להקטיר קומצה למחר פיגול? היא – דכתיב במילואים "אשה הוא", דמשמע שלם. הנך דאיכא גוואי – דלא יצאו, והכי נמי הני דלא נטמאו כשירות, דמהניא להו זריקה שבהם הזבח (דמילואים). מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא – דהוי כובח מעליא לכל ענינים, דהוה שנתייר שש לאכול לפניו כשר לאכול ונחה בו נמי פיגול, דקתני הכא: הנך דאיכא גוואי כשירות, דזריקה מועלת ליוצא. וקאמר נפרסה לא – דהיינו חסרו שירים. אלא כרב חנוה דאמר: כי חסרו שירים אפילו רבי עקיבא מודה דלא מהניא הקטרה, לא להתיר ולא למיקבע בפיגול, וכל שכן רבי אליעזר. ענין אחר: "הוא" בלחם הפנים כתיב. אבל לרבנן לא אתיא הכי, משום דקאמר: מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא וכו', ובלחם הפנים ליכא זריקה דם. מי קתני – בהדיא: הא יצאת – הנך דאיכא גוואי כשירות, למידק דרבי עקיבא היא? אבל יצאת – לא אמרין: הנך דאיכא גוואי כשירות, אלא כולן פסולות, ורבי אליעזר הוא. וידין הוא דאיבעי ליה למיתני יצאת ולא נפרס, והא דקתני נפרס וכו'. ולעולם לאו כרב חנוה, אלא כדרבא דאמר: הקטרה מהניא נמי לחסרון, ואליבא דרבי עקיבא לחוד. עד כאן הדקדוק שפירש הרב רבינו שמואל ואביו הרב רבינו מאיר.

משנה הקומץ, רבי יוסי אומר כו' – טעמא מפרש בגמרא. מה שינה זה מן הזבח – ששוחטו על מנת להקטיר אימוריו למחר פיגול? אינה מן המנחה – מפרש בגמרא. גמרא אין מפגלין בחצי מתיר – שאם חישב לעבוד למחר עבודת חצי מתיר, הוא דפליג רבי יוסי.

משום הולכה נגדו בה קסבר הולכה שלא ברגל כו' – בסוף פרק קמא דבחים (יג, ב): שמעתי שטבילת אצבע מפגלת. וחד טעמא הוא. דמסיק עלה אף אן נמי תנינא. כי הכא, ואפילו הכי לא קאמר עלה: קסבר הולכה שלא ברגל הוא. **לאכול** אחד מן הסדרים – הוא הדין חלה אחת מן הסדרים. שאיתו הסדר פיגול. מדבעי רבי יוחנן בגמרא:

בלחמי תודה מהו? בבנחת מאפה תנור מהו?

משמע דמביעאי ליה משום דדוח שני מינים, אבל אותו מין פשיטא דנתפגל. והא דקאמרין בגמרא: אילו איטמא חד אבר מי איטמא כוליה, אף על גב דשייך האי טעמא בחלה אחת, שאם נטמאה אחת לא נטמא כל הסדר, מכל מקום לענין פיגול נתפגל, הואיל והוקבע בסדר אחד, וחשיב כחד לענין פיגול טפי מפיגול בירך של ימין דלא נתפגל ירך שמאל. ושמן גם לענין טמאה, אם נטמאה אחת – נטמא כל הסדר. והא דנקט הכא ובסיפא אחד מן הסדרים, ולא נקט חלה אחת מאחד מן הסדרים – משום רבותא דרבי יוסי, ובסיפא – משום רבותא דחכמים, דאף על פי שחישב על כל הסדר, אפילו הכי אותו סדר דוקא פיגול וטמא, והשני אינו פיגול וטמא. **אי** אמרת בשלמא חד גופא – נראה דהשתא נמי סבירא ליה דהא דמצטרפין כי ערבינהו, היינו מטעם דדרשין לקמן (יד, ב): הכתוב עשאו גוף אחד והכתוב עשאו שני גופין. ומשום הכי פריך: אי אמרת בשלמא דשתי ירכות חשיבי חד גופא, דאם פיגול בזה נתפגלה זו – משום הכי מצטרף כמו כשמערב, דהכתוב עשאו גוף אחד. אלא אי אמרת דשתי ירכות נמי חשיבי תרי גופי, מה מועיל מה שעשאו הכתוב גוף אחד? דאפשר נמי דלמאי דקסבר רב הונא, אם חישב בשתי הירכות בבית לא הוי פיגול, אם איתא דחשיבא לאחר שהובדלו זו מזו. וצריך עיון. ובקונטרס פירש בענין אחר.

פיגול

קא משמע לן דבהא מודה. "להקטיר לבונה למחר – רבי יוסי אומר: פסול ואין בו פרת". **אמר ריש לקיש, אומר הנה רבי יוסי: אין מתיר מפגל את המתיר, וכן אתה אומר בשני בויכי לבונה של לחם הפנים, שאין מתיר מפגל את המתיר. מאי "וכן אתה אומר"? – מהו דתימא, מעמא דרבי יוסי בלבונה – משום דלאו מינה דמנחה היא, אכל בשני בויכי לבונה דמינה דהרדי ניהו – אימא מפגלי אהרדי, קא משמע לן. – ומי מצית אמרת טעמא דרבי יוסי בלבונה לאו משום דלאו מינה דמנחה היא? והא קתני סיפא, אמרו לו: מה שינויה מן הזבח? אמר להן: הזבח דמו ובשרו ואימוריו אחד, ולבונה אינה מן המנחה! – מאי "אינה מן המנחה" – אינה בעיבוב מנחה, דלאו כי היכי דמעבב להו קומץ לשירייה, דכמה דלאו מתקטיר קומץ לא מיתאכלי שירים – הכי נמי מעבב לה ללבונה; אלא אי בעי האי מקטיר ברישא, ואי בעי האי מקטיר ברישא. – ורבנן? כי אמרין אין מתיר מפגל את המתיר, נפי שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר, דאמרת שניהם פשרים – הני מילי היכא דלא איקבעו בחד מנא, אכל היכא דאיקבעו בחד מנא – בחד דמי. אמר רבי ינאי: ליקוט לבונה בור – פסול. מאי טעמא? אמר רבי ירמיה: משום הולכה נגדו בה; קסבר: הולכה שלא ברגל שמה הולכה, והולכה בור – פסולה. אמר רב מרי: אף אגן נמי תנינא, זה הקומץ וגו' בפלי והמוליד והמקטיר; בשלמא קומץ – היינו שוחט, מוליד נמי – היינו מוליד, מקטיר – היינו זורק, אלא גו' בפלי מאי קא עביד? אילימא משום דדמי לקבלה, מי דמי? התם ממילא, הכא קא שקיל ורמי! אלא משום דכיון דלא סגיא ליה דלא עבד לה – עבודה חשובה היא, על פרחיה משיי לה כקבלה, הכא נמי, כיון דלא סגיא ליה דלא עבד לה – עבודה חשובה היא, על פרחיה משיי לה כי הולכה! – לא, לעולם דדמי לקבלה. ודקא קשיא לך: התם ממילא, הכא קא שקיל ורמי! מברי תרוייהו קדושת פלי הוא, מה לי ממילא, מה לי קא שקיל ורמי. **משנה שחט שני כבשים לאכול אחד מן החלות למחר, הקטיר שני בויכין לאכול אחד מן הסדרים למחר, רבי יוסי אומר: אותו החלה ואותו הסדר שחישב עליו – פיגול וחיבין עליו פרת, והשני פסול ואין בו פרת; והכמים אומרים: זה חה פיגול וחיבין עליו פרת. גמרא** אמר רב הונא, אומר הנה רבי יוסי: פיגול בירך של ימין – לא נתפגל הירך של שמאל; מאי טעמא? איבעית אימא: סברא, ואיבעית אימא: קרא. איבעית אימא סברא: לא עדיפא מחשבה ממעשה הפומאה, אילו איממי חד אבר, מי איממי ליה כוליה? ואיבעית אימא קרא: "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו – ולא מחבירו. איתבייה רב נחמן לרב הונא: והכמים אומרים: לעולם אין בו פרת עד שפיגל בשתייהן כבשית; בשתייהן – אין, באחת מהן – לא. מני? אילימא רבנן, אפילו באחת מהן נמי! אלא פשיטא רבי יוסי; אי אמרת בשלמא חד גופא הוא – משום הכי מצטרף, אלא**

אלא

קא משמע לן דבהא מודה – דטעמא לאו משום הכי הוא, אלא משום דמפרש לקמן: אין מתיר מפגל מתיר. **אומר היה רבי יוסי** – כלומר, היינו טעמא דרבי יוסי. **אין מתיר מפגל את המתיר** – אין עבודת מתיר זה כגון קומץ, מועלת לפגל מתיר האחר הלבונה, במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ. **וכן אתה אומר בבויכי לבונה** – שאם הקטיר האחד מבויכי לחם הפנים על מנת להקטיר האחר למחר – אינה מחשבה לפגל. **מאי וכן** – פשיטא דכא היכא דאיכא שני מתירין פליג רבי יוסי! **לאו מינה דמנחה היא** – דזו סולת וזו לבונה. **אינה בעיבוב מנחה** – כלומר, לעולם טעמא משום דאין מתיר מפגל את המתיר. והכי קאמר לה: הובח כולו אחד, והדום הוא מתיר את האימורים, הלבך, כי חשב על האימורים חוץ לזמנו בשעת עבודת דם – לאו שני מתירין ניהו. אבל לבונה אינה מעבבת מנחה – אינה בכלל עבוב שירים, ואין הקומץ מעבב הלבונה מהקטיר כי היכי דמעבב שירים, הילכך הויא לבונה מתיר בפני עצמו, ואמר אין מתיר מפגל את המתיר. **היכא דלא איקבעו בחד מנא** – כגון גבי כבשי עצרת, דמודו רבנן בסיפא דמתניתין: שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים, דשניהם מתירין את הלחם – ההם דאי אמר אין מתיר מפגל את המתיר. ליקוט לבונה – דלאחר הקטרת הקומץ היה מלקט הלבונה מעל הסלע ומקטירו. **משום הולכה נגדו בה** – שזה שליטתה ונתנה לכהן מיעט בדילוך הכהן. והולכה אחת מן העבודות, דגמירין מובחים דכתיב בהו הולכה, דכתיב "והקריבו בני אהרן". ואף על גב דאמר מר (ובחים ד, א.) זו קבלת הדם, אפילו הכי לשון הולכה הוא. כדאמרין בסוף "הכל חייבין בראייה", (חגיגה יא, א.) **שלא ברגל** – כגון זר שלא זו ממקומו, אלא ליקט והושיטה לכהן. **תנינא** – דליקוט לבונה עבודה היא. זה הכלל – בפרק קמא, וקחשיב להנך ארבע עבודות חשובות. קומץ דמי לשחוט, דזה נוטל ומפרש חלק לגביה מחלק כהנים, וכן זה. **התם ממילא** – גופל דהם במזרק, הכא שקיל קומץ ורמי בכלי. **הכא נמי** – בליקוט לבונה. קדושת כלי הוא – דמקדש מקבל דם בכלי, והנותן בכלי מקדש הכי נמי קומץ בכלי, ובדבר זה דומין. אבל ליקוט לבונה דלא דמי לחדא מהנך, לאו עבודה היא. **משנה שני כבשים** – כבשי עצרת, דכתיב: "ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים" (ויקרא כג), ואותם כבשים מתירין ומקדשין לשתי הלחם. ואף על גב דשבע כבשים ופר ואילים שנים ושעיר עזים כתיבי התם, מפרש בפרק "התבולת" (מנחות מז, א) שאין הלחם קדוש אלא בשחישת שני כבשים שלמים, והואיל והווקע עמו בתנופה. אותו החלה או אותו הסדר כו' – וטעמא דרבי יוסי מפרש בגמרא.

גמרא ימין ושמאל – לאו דוקא. לא נתפגל ירך שמאל – והאכלה אין חייב כרת. אילו איממי חד אבר – לאחר שהופרש מן הבשר. **לעולם אין בו כרת** – בלחם האחר שלא חישב עליו. עד שיפגל בשתייהן החלות בכית – כלומר, אפילו לא פיגול אלא בבית בין שתייהן, הוי כולו פיגול. **באחת מהן** – לא נתפגלה חבירתה. **אפילו באחת מהן נמי** – דהא אמר במתניתין: זה חה פיגול. **אי אמרת בשלמא** – גבי ירכות, דמזבח אחד אתה: חד גופא ניהו, ואי פיגול בזה נתפגלה זו – משום הכי מצטרפות חלות חצי זית מזו וחצי זית מזו כי ערבינהו, דחישב על מנת לאכול כזית למחר בין שתייהן, דמהני להו מה שעירבו זה במחשבתו כאילו באו שתייהן מגוף אחד, דאמרין לקמן (יד, ב) דעירבו מחשבתו מהני לצרפן. וגבי חלות היינו טעמא דבאות מזה לא נתפגלה חבירתה – משום דלא מחד גופא אתו, ובמחשבתו נמי לא עירבן, אלא

מנחות דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קלט

מיתרה את שתי הלחם לאכילת הכהנים. שאין מחשבה בשעת
 עבודת כבש האחד, על עבודת כבש השני, מועלת לפגל. **אָבֵל הֵיכָא**
דְּאִיקְבָּעוּ בְּחַד מְנָא, כמו הקומץ והלבונה, **בְּחַד דְּמִי** – הרי הם
 חשובים כמתיר אחד, ומועילה מחשבה באחד מהם על עבודת השני.
 הסוגיא שלפנינו עוסקת בבירור דין ליקוט הלבונה מהמנחה, שלאחר
 שקמץ מהסולת, מלקט את הלבונה המיונחת על המנחה, ומקטירה
 על המזבח, כמו שמקטיר הקומץ, אם עבודה שפסולה בזה היא או
 לא. **אָמַר רַבִּי יֵאָאֵל**, לִיקוּט הַלְבוּנָה מעל הסולת על מנת להקטיר
 הלבונה, שנעשה בְּזֶרַח – על ידי זר, פְּסוּל.
 שואלת הגמרא: **מָאֵי טַעְמָא**, והרי אין זה עבודה. מיישבת הגמרא:
אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, מִשּׁוּם עֲבוּדַת הוֹלֵכָה, הוא שִׁנְעָו בָּהּ – שליקוט
 הלבונה תחילת ההולכה להקטרה הוא, ולכן הוא בכלל עבודת
 הולכה. לפי דקדק רבי ינאי, שגם הוֹלֵכָה שְׁלֹא בְּרִגְלָא, שְׁמָה
 הוֹלֵכָה, שאף אם לא הוליך ברגלו, אלא רק הושיט וקירב למזבח,
 הולכה היא, ולכן גם ליקוט הלבונה, שמקרב הוא בזה את הלבונה
 להקטרה על המזבח, בכלל הולכה הוא. וְסוּבַר הוּא גַם שֶׁהוֹלֵכָה בְּזֶרַח
 פְּסוּלָה.
 הגמרא מביאה מקור לדין זה, שליקוט לבונה עבודה היא: **אָמַר רַב**
מְרִי, **אֲפֵּי אֲנִי נִמְיָה** – שנינו במשנה דין שיש ללמוד מזה גם
 לענין ליקוט לבונה, שעבודה היא. המשנה לעיל (בב) עוסקת בדין
 פיגול בקרבן המנחה, ומלמדת המשנה שארבע עבודות יש במנחה
 שמפגלים בהם, והם כנגד ארבע עבודות שבזבח, וכך שנינו: **זֶה**
הַכֶּבֶד, כָּל הַקּוֹמֵץ, וְהַנּוֹתֵן אֶת הַקּוֹמֵץ בְּכָלִי, וְהַמּוֹלִיךְ וְהַמְקַטֵּיר
אֶת הַקּוֹמֵץ, אם חישב בשעת העבודות הללו, הרי זה פיגול. מפרש
 רב מרי: **בְּשִׁלְמָא קוֹמֵץ** – מה שאמרו שקומץ עבודה חשובה היא
 מובן, שכן הקומץ הֵינּוּ – הרי הוא כמו שְׁזָחַם, וּמּוֹלִיךְ נִמְיָה הֵינּוּ
 כְּמוֹלִיךְ הָדָם. וכן מְקַטֵּיר הֵינּוּ כְּזוֹרֵק אֶת הָדָם עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וכך
 זה מקטיר הקומץ על המזבח. **אֵלָּא** מה שאמרו שנותן בְּכָלִי גם זו
 עבודה חשובה שמפגלים בה, יש להקשות, **מָאֵי קָא עֲבִיד** – איזו
 עבודה עושה הוא בזה, **אֵילִימָא מִשּׁוּם דְּרִמִּי לְקַבְּלָהּ** של הדם
 במזרק, אי אפשר לומר כן, לפי שמי דְּרִמִּי, והרי הָתָם בקבלת הדם,
מְמִילָא – מעצמו נכנס הדם לתוך הכלי, ללא עשייה מצד הכהן, מה
 שאין כן הֵכָא בנתינת הקומץ בכלי, קָא שְׁקִיל וְרִמִּי – הכהן לוקח
 הקומץ ומניחו בידים בתוך הכלי. ושוב קשה מדוע נתינה בכלי
 נחשבת עבודה.
אֵלָּא מבאר רב מרי, שהטעם שחשובה עבודה, מִשּׁוּם דְּכִיּוֹן דְּלֹא
סְנִיָא לִיהּ דְּלֹא עֲבִיד לָהּ – כיון שאי אפשר להקטיר הקומץ בלא
 הנחת הקומץ בכלי קודם לכן על מנת לקדש הקומץ, לכן עֲבוּדָה
 חֲשׂוּבָה הִיא, וְעַל פְּרִיחָיָא מִשּׁוּם לָהּ – יש להחשיבה כְּפִקְלָתָא, ואף
 שאינה דומה ממש לקבלה. לומד מכך רב מרי, שכמו כן הֵכָא נִמְיָה
 בנידונו לענין ליקוט הלבונה, כִּיּוֹן דְּלֹא סְנִיָא לָהּ דְּלֹא עֲבִיד לָהּ –
 שאי אפשר להקטיר את הלבונה בלא שילקטנה תחילה מעל גבי
 הסולת, עֲבוּדָה חֲשׂוּבָה הִיא, וְעַל פְּרִיחָיָא מִשּׁוּם לָהּ – יש להחשיבה
 כִּי – כמו הוֹלֵכָה.
 דוחה הגמרא את דברי רב מרי: **לֹא** – אי אפשר ללמוד ליקוט לבונה
 מנתינה בכלי להחשיב משום כך את הליקוט כעבודת הולכה, לפי
 שְׁלֵעוּלָם יש לומר, שהטעם שנתינה בכלי עבודה היא, מפני דְּרִמִּי
 לְקַבְּלָהּ, וְדָקָא קְשִׁיָא לָהּ, שאין לדמותם, הָתָם בקבלת הדם
מְמִילָא היא נעשית, וְהֵכָא, קָא שְׁקִיל וְרִמִּי – בידים. יש לתרץ, שאין
 להשיג בחילוק זה, כיון דְּמַכְרִי – שהרי תְּרִיבִיּוּהּ, גם קבלת הדם
 בכלי, וגם נתינת הקומץ בכלי, עיקרם לשם קְדוּשַׁת כְּלִי הוּא,
 שהכלי מקדש את מה שבתוכו, את הדם לזריקה, ואת הקומץ
 להקטרה. וכיון שכן מָה לִי אם הנתינה לכלי נעשית מְמִילָא, וְמָה לִי
 קָא שְׁקִיל וְרִמִּי בידים, אלא אין לחלק בזה, ומטעם זה נתינה בכלי
 נחשבת עבודה לפגל בה שכן בכלל קבלה היא. ומכל מקום אין
 ללמוד לענין ליקוט לבונה שבכלל עבודה היא, שאינה דומה לא
 לנתינת הדם בכלי ולא לנתינת הקומץ בכלי.

קָא מִשְׁמַע לָן דְּבָהָא – שבקמץ על מנת להקטיר הקומץ חוץ לזמנו,
 מוֹדָה רבי יוסי שפיגול הוא. וטעמו, שאין מתיר מפגל את המתיר,
 וכמבואר להלן.
 שנינו במשנה: הקומץ על מנת להקטיר לְבוֹנָתָה לְמַחֵר, רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר פְּסוּל וְאִין בּוֹ כֶּרֶת.
 הגמרא מבארת את טעמו של רבי יוסי: **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ**, טעמו של
 רבי יוסי הוא, שכן אוֹמֵר הִיָּה רַבִּי יוֹסִי, אִין מְתִיר מְפַגֵּל אֶת
 הַמְתִּיר – אין מחשבה בשעת עבודת מתיר אחד, מועילה לפגל
 כאשר מחשב לעשות עבודת מתיר אחר חוץ לזמנו. ולכן אם חישב
 בעת קמיצת הקומץ, מחשבת פיגול על הקטרת הלבונה, אינו פיגול.
 לפי שהלבונה מתיר אחר היא, שאין השיריים נותרים באכילה עד
 שיקטירו הקומץ והלבונה, ונמצא ששניהם מתירים את השיריים.
 מוסיף ריש לקיש: **וְכֵן אִתָּהּ אוֹמֵר** – שכמו כן סובר רבי יוסי, בְּשִׁנִּי
בְּיוֹכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפְּנִים, ששניהם מתירים את הלחם, ושני
 מתירים הם, וְאִין מְתִיר מְפַגֵּל אֶת הַמְתִּיר, שאם חישב בשעת
 הקטרת אחד מהבוינים, להקטיר את השני לאחר זמנו, אינו פיגול.
 שואלת הגמרא: **מָאֵי** – מהו שהוסיף ריש לקיש לומר 'וְכֵן אִתָּהּ
 אוֹמֵר בשני ביוכי לבונה של לחם הפנים', והרי פשוט הוא שבכל שני
 מתירים סובר רבי יוסי שאין מתיר מפגל את המתיר. מיישבת הגמרא:
מָהוּ דְּתִימָא טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי שאין מתיר מפגל את המתיר הוא רק
בְּלְבוֹנָה, מִשּׁוּם דְּלֹא מִינָה דְּמִנְחָה הִיא, שהמנחה סולת היא, וזו
 הלבונה. **אֵבֵל בְּשִׁנִּי בְּיוֹכֵי לְבוֹנָה**, דְּמִינָה דְּהִדְרִי נִינְהוּ – שמיין אחד
 הם, ששניהם לבונה, אִימָא שְׁמוּדָה רַבִּי יוֹסִי שֶׁמְפַגֵּל אֶתְרֵי –
 שמועילה מחשבה בשעת עבודת אחד מהם על עבודת השני. קָא
מִשְׁמַע לָן רִישׁ לְקִישׁ שאין חילוק בזה, ואף אם מין אחד הם, כל ששני
 מתירים הם, סובר רבי יוסי שאין אחד מפגל את השני.
 מקשה הגמרא: **וְמִי מְצִית אִמָּרַת** – וכי האם יכול הנך לומר דְּטַעְמָא
 דְּרַבִּי יוֹסִי שאמר בְּלְבוֹנָה שאינו פיגול, דְּלֹא מִשּׁוּם דְּלֹא מִינָה
 דְּמִנְחָה הִיא – שאינו מטעם זה שהלבונה אינה ממין המנחה, וְהָא
 קְתִינִי סִיפָא, אָמְרוּ לֹא חֲכָמִים לרבי יוסי, מָה שִׁינְתָּה – מדוע שונה
 דין המחשבה על הלבונה מן הוֹבָה, שאם חישב בשעת עבודת הדם
 על הקטרת האימורים פיגול הוא. וְאָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסִי לחכמים,
 שהחילוק הוא כך, שהוֹבָה דְּמֹו וּבְשָׁרֹו וְאִימּוּרִי אֶחָד הם, שכולם
 מין הוֹבָה הם, וְהַלְבוּנָה אִינָה מִמֶּן הַמִּנְחָה, שהמנחה סולת היא, וזו
 לבונה. ומפורש אם כן, שטעמו של רבי יוסי אינו משום שאין מתיר
 מפגל את המתיר, אלא שאין מחשבה מועלת על דבר שאינו מינו.
 מתרצת הגמרא: באמת יש לומר שטעמו של רבי יוסי הוא מפני שאין
 מתיר מפגל את המתיר, ואף כששניהם מין אחד הם, וּמָאֵי אִינָה מִן
 הַמִּנְחָה, שִׁאִינָה כמו השיריים פְּעִיבּוּב מִנְחָה. מפרשת הגמרא: דְּלֹא
כִּי הִיבִי דְּמַעֲקֵב לָהּ קוֹמֵץ לְשִׁירִים – שלא נאמר שהלבונה כמו
 השיריים היא, שהקומץ מעכב אותם, דְּכִמָּה דְּלֹא מְתַקְּטֵר קוֹמֵץ
לֹא מִיתְאַבְּלִי שִׁירִים, וְהִיבִי נִמְיָה נאמר שהקטרת הקומץ מַעֲקֵב לָהּ
לְלְבוֹנָה – שכל שלא הוקטר הקומץ אין להקטיר הלבונה, ואם אכן
 היינו אומרים כן, היתה מועילה מחשבת פיגול על הלבונה בשעת
 עבודת הקומץ, לפי שהיה זה פיגול במתיר עצמו, שאין הדבר כן,
אֵלָּא אִי בָּעֵי הָאֵי מְקַטֵּר בְּרִישָׁא – יכול הוא להקטיר את הקומץ
 בתחילה, ואחר כך את הלבונה. וְאִי בָּעֵי, הָאֵי מְקַטֵּר בְּרִישָׁא – יכול
 הוא להקטיר את הלבונה תחילה, ורק לאחר מכן את הקומץ. ולכן
 חשובים הם כשני מתירים שונים. מה שאין כן בזבח, שהדם הוא
 מתיר את האימורים להקטרה, לכן מועיל מחשבה על האימורים,
 שהרי זה כפיגול במתיר עצמו.
 מבארת הגמרא: וְרַבְּנָן – שגם חכמים מודים לרבי יוסי שאין מתיר
 מפגל את המתיר. אבל לדעתם, כִּי אִמָּרִינֵן אִין מְתִיר מְפַגֵּל אֶת
 הַמְתִּיר (נִבִּי שֶׁחָטְא אֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים לְאֹכֹל מִחִבּוּרֵי לְמַחֵר דְּאִמָּרַת
 שִׁנְיָהם בְּשִׁירִים) הֵנִי מִלִּי הֵיכָא דְּלֹא אִיקְבָּעוּ בְּחַד מְנָא – רק כשלא
 הוקבעו שני המתירים בכלי אחד, כמו בשני כבשי עצרת, שהם קרבן
 שלמים הבאים עם שתי הלחם בזה השבועות, והקרבן הכבשים

אֵלָא אִי אִמְרַת שגם ירך ימין וירך שמאל, שאף שמגוף אחד הם
באים, תָּרִי גוּפִי נִינְהוּ – חשובים הם כשני גופים, ואם פיגל באחת
לא נתפגל השני, מִי מִיַּצְמָרְפִי – האם יתכן לומר שיצטרפו שתי
חצאי הויתים משתי החלות לכזית, רק על ידי מחשבתו, והרי אפילו
אם גוף אחד ממש הם, הרי הם כשני גופים. ואם נתפגל אחד מהם לא
נתפגל השני. אלא בהכרח מודה רבי יוסי בירך ימין וירך שמאל שהם
גוף אחד, ואם פיגל באחד נתפגל גם השני, ולכן מועילה מחשבה
לצרף גם בשתי חלות, להעשות כגוף אחד, ושלא כדברי רב הונא.
דוחה הגמרא: אין להוכיח מברייאת זו לדעת רבי יוסי, לפי שיש לומר
שאינה כדעתו. ובאמת יש לומר שלדעת רבי יוסי פיגל בירך ימין לא
נתפגל של שמאל, ואכן לדעתו לא יצטרפו שתי החלות לכזית. ומה
שהקשה רב נחמן הָא מַנִּי. יש לומר, שכדעת רבי הָא. ואין הנידון
בברייאת מתי נתפגלו שתי החלות ומתי לא נתפגלה אלא אחת, אלא
הנידון הוא אם שתי עבודות מצטרפות לכזית. תַּנְיָא, הַשּׁוֹחֵט אֶת
הַכֶּבֶשׂ האחד משני כבשי עצרת, על מנת לֵאכּוֹל חֲצִי זֵית מַחֲלָה זו
– מאחת מהחלות למחר. וְכַמוּ כֵן שָׁחַט אֶת הַבִּירָו – הכבש השני,
על מנת לֵאכּוֹל חֲצִי זֵית מַחֲלָה זו – מהחלה השניה למחר, רַבִּי
אֲמַר, אֲמַר אֲנִי שֶׁהָא בִּשְׁרָ – שהקרבת כשר, ומותר להקריב את
אימורי הכבשים ולאכול הבשר. כיון שלא חישוב אלא על חצי כזית
ובחצי מתיר. מדייקת הגמרא מדברי רבי: מַצְמָא שהכשיר רבי, הוא
רק מפני דְאִמְרָא – שבשחיטת כבש אחד חייש רק על חֲצִי אחד, וכן
בשחיטת הכבש השני חשב רק על החֲצִי השני. אֲבָל אֵם בשחיטת
שני הכבשים אִמְרָא במחשבתו שיאכל בְּזֵית מִשְׁתֵּיהֶן – משתי
החלות, למחר, הרי זה מַצְמָרְפִי לכזית, מפני שצירפם במחשבתו,
ופיגול הוא. והרי זה כמו שאמרו בברייאת שעל ידי מחשבה
מצטרפים שני חצאי זיתים משתי חלות לכזית. ואם כן יש לומר
שהברייאת כדעת רבי היא.

מקשה הגמרא: שאמנם תירצנו שהברייאת אינה כדעת רבי יוסי,
אלא כדעת רבי. וְעֵדִין יש להקשות, רַבִּי אֶלִיפָא דְמָאן – כדעת מי
מהתנאים בענין פיגול במקצת הקרבן אם נתפגל כולו, שנה רבי את
הברייאת שאמרה שלעולם אין חייב על שתיהם עד שיחשוב על כזית
משתיים. אִי אֶלִיפָא דְרַבְּנָן אמר כן, אי אפשר לומר כן, שהרי
לדעתם אֶפִּילוֹ אם לא חישוב אלא בְּאַחַת מֵהֶן, נִמִּי נתפגלו שתיהם,
ובברייאת אמרו שאינו חייב עד שיחשוב על שתיהם. וְאִי אֶלִיפָא
דְרַבִּי יוֹסִי שסובר שלא נתפגל השני עד שיחשוב עליו בפירושו. אם
כן הִדְרָא קוּשְׁיָן לְדוּכְתִּיהָ, שמוכח שלדעת רבי יוסי פיגל בירך ימין
נתפגל של שמאל, שלכך מועילה מחשבתו לצרף שתי החלות
לכזית. ושוב קשה על דברי רב הונא, שאמר שלדעת רבי יוסי פיגל
בשל ימין לא נתפגל של שמאל.

דוחה הגמרא: לְעוֹלָם יש לומר שרבי שנה ברייתא זו אֶלִיפָא דְרַבְּנָן
שסוברים שאם פיגל באחת נתפגלה גם השניה. ומה שקשה לפי זה
מה שנאמר בברייאת שלעולם אינו חייב עד שיפגל בשתייהן, והרי
לדעת חכמים דרבי שיפגל באחת, יש לשנות את הגירסא בתברייאת, לֵאמֹר
תִּימָא בדברי הברייאת שאינו חייב עַד שִׁיפְגַל בְּשְׁתֵּיהֶן – בשתי
החלות, אֵלָא [אִימָא, שלעולם אינו חייב עַד שִׁיפְגַל] בְּשְׁנֵיהֶן – בשני
הכבשים, שצריך שיחשב את מחשבת הפיגול בשעת שחיטת שני
הכבשים, לפי ששני הכבשים מתירים הם את הלחם, ואין חייב כרת
כשחיטת רק בשחיטת אחד מן הכבשים, כיון שכל אחד מהכבשים
חצי מתיר הוא, ואין פיגול עד שיפגל בעבודת כל המתיר. ובאשר
חישוב בשחיטת שני הכבשים, אזי לענין החלות, אֶפִּילוֹ אם לא פיגל
אלא בְּאַחַת מֵהֶן נתפגלו שתיהם. והידידש במה שאמרו שאינו חייב
עד שיפגל בשני הכבשים, הוא לְאִפּוֹקִי מִדְרַבִּי מֵאִיר דְאִמְרָא (להלן טו)
מִפְּלִין בְּחֲצִי מֵתִיר, שלדבריו אף אם חישוב בשעת שחיטת אחד מן
הכבשים פיגול הוא, קָא מַשְׁמַע לָן דְלֵא, אלא כדעת חכמים שאינו
פיגול, עד שיפגל בכל המתיר.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם דברי הברייאת לא באו אלא
להשמיענו שלא כרבי מאיר, מֵאִי – מהו הלשון שאמרו לְעוֹלָם אינו

חייב עד שיפגל' וכו', ששמענו מלשון זו שבאה הברייאת להוציא בזה
מדברים הרבה. מבארת הגמרא את קושייתנו: אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא
בְּשְׁתֵּיהֶן וּבְשְׁנֵיהֶן – אם נאמר שכונת הברייאת שאינו חייב עד
שיפגל בשתייהם, בשתי החלות, וגם בשניהם, בשני הכבשים,
והברייאת רַבִּי יוֹסִי הִיא שסובר שלא נתפגל אלא מה שחשב עליו,
וְלִאִפּוֹקִי מִדְרַבִּי מֵאִיר וּמִדְרַבְּנָן קָאֵת – והברייאת באה להשמיענו
שלא כדברי רבי מאיר שסובר שיש פיגול בחצי מתיר, וגם שלא
כדברי חכמים החולקים על רבי יוסי וסוברים שפיגול מקצתו נתפגל
כולו, הִינֵנּוּ דְקָאִמְרָא לִשְׁוֹן 'לְעוֹלָם', לפי שהוא ממעט גם פיגול בכבש
אחד, וגם פיגול בחלה אחת, אֵלָא אִי אִמְרַת שברייאת זו אינה כרבי
יוסי, אלא כרַבְּנָן שפיגל בחלה אחת נתפגלו שתיהם, וְלִאִפּוֹקִי
מִדְרַבִּי מֵאִיר – ולא באה הברייאת למעט אלא מדברי רבי מאיר
לענין פיגול בכבש אחד, מֵאִי לְעוֹלָם, לא היה לברייאת לומר אלא
שאינו חייב עד שיפגל בשניהם.

הגמרא מביאה הוכחה נוספת מברייאת שמודה רבי יוסי שאם פיגל
בירך ימין נתפגל של שמאל: וְעוֹד, דְהָא אִמְרָא רַב אֲשִׁי, תָּא שְׁמַע
ראיה שמחשבת פיגול במקצת מועיל לפגול הכל, ממנה ששינוי
בתורת כהנים (צו פ"ח) לענין פיגול בפרים ושעירים הנשרפים, שמוזם
מדמם על הפרוכת בפנים, ומקטירים את אימוריהם על המזבח בחוץ.
וכך שנינו, רַבִּי אלעזר אֲמַר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי, שִׁיגַל בְּדָבָר הַנֶּעֱשֶׂה
בְּחוּץ, בעזרה שהיא מחוץ להיכל, כלומר שמחשבת הפיגול הייתה
בשעת עבודה הנעשית בעזרה, וחשוב על דבר שעשייתו היא בעזרה,
רק באופן זה הועילה מחשבתו וּפִיגֵל. אבל אם פיגל בְּדָבָר הַנֶּעֱשֶׂה
בְּפָנִים, לֹא פִיגֵל. ומבארת הברייאת: בִּיצֵד, הִיָּה עוֹמֵד בְּחוּץ,
בעזרה, ושוחט את הפר או השעיר, וְאִמְרָא הִרִינִי שוֹחֵט עַל מִנֵּת
לְהָזֹת מִדָּמָו בפנים על הפרוכת לְמַחֵר חוץ לזמנו, לֹא פִיגֵל. לפי
שְׁמַחֲשָׁבָה בְּחוּץ בְּדָבָר הַנֶּעֱשֶׂה בְּפָנִים הוא, שהחזאה בפנים היא
נעשית, ומחשבה בשעת עבודת חוץ אינה פוסלת אם חישוב על עבודת
פנים. וכן אם הִיָּה עוֹמֵד בְּפָנִים, וְחֹזֵה, ובשעת החזאה אִמְרָא, הִרִינִי
מִזֶּה עַל מִנֵּת לְהַקְטִיר אִימורֵיו לְמַחֵר, וכן אם אמר על מנת לְשַׁפּוֹךְ
את הַשִּׁירִיִּים לְמַחֵר, לֹא פִיגֵל. לפי שְׁמַחֲשָׁבָה בְּפָנִים, בְּדָבָר הַנֶּעֱשֶׂה
בְּחוּץ הוא. אבל אם הִיָּה עוֹמֵד בְּחוּץ ושחט, וְאִמְרָא הִרִינִי שוֹחֵט עַל
מִנֵּת לְשַׁפּוֹךְ שִׁירִיִּים לְמַחֵר, וכן אם אמר על מנת לְהַקְטִיר את
הַאִימורִין לְמַחֵר, פִּיגֵל. מפני שְׁמַחֲשָׁבָה בְּחוּץ בְּדָבָר הַנֶּעֱשֶׂה בְּחוּץ
הוא.

מברר רב אשי: מה שאמרו שאם חישוב לְשַׁפּוֹךְ שִׁירִיִּים הרי זה פיגול,
לְאִיפְּגוּלִי מֵאִי – לענין מה אמרו שהוא פיגול, כלומר איזה דבר
נתפגל בקרבן שאם יאכלהו חייב כרת, אֵלִימָא לְאִיפְּגוּלִי דָם, לענין
שאם יאכל מן הדם יתחייב כרת משום פיגול. אי אפשר לומר כן,
שהרי דָם מִי מִיפְּגַל – האם יש פיגול בדם, וְהִתְנַן במשנה (ובחים מב'),
אֵלֹ דְרַבִּים שֶׁאֵין תִּיבִין עֲלֵיהֶן כרת באכילתם מִשּׁוּם פִּיגוּל, שאין
דין פיגול אלא בדבר שיש לו מתיר אחר, או למזבח או לבהמה, אבל
בדברים שאין להם מתירים אחרים אין בהם פיגול. ואלו הן הדברים
שאין להם מתירים, הַקּוֹמֵץ של המנחה, כגון שקמץ את המנחה על
מנת לאכול השיריים לאחר זמנו, שהקומץ עצמו אינו נעשה פיגול,
להתחייב כרת על אכילתו. כיון שאין דבר אחר המתיר, אלא הוא
מתיר את שיירי המנחה לאכילה. וְכֵן הִלְבֵּנָה של המנחה, אינה
נעשית פיגול. לפי שאין דבר אחר מתיר להקטרה. אלא בהקטרתה
היא מתירה ביחד עם הקומץ את שיירי המנחה לאכילה. וְהַקְּמוּצָה,
שהיה הכין מקריב קטורת הסמים בכל יום, בוקר וערב. ואם חישוב
בשעת הולכת הקטורת, להקטיר לאחר זמנו, אינו פיגול. וּמִנְחַת
בְּהֵנִים, היא מנחה שכהנים מתנדבים, שאינה נקמצת, ואין נאכל
ממנה כלום, אלא נקטרת כולה. וּמִנְחַת נֶסֶכִּים, היא מנחת סולת,
שמביאה המתנדב להביא קרבן נסכים שהם יין ושמן. וּמִנְחַת בָּהֶן
מִשִּׁיתָ, הם שתי עשרה חלות שמביא כהן גדול בכל יום, ונקראים
חבתי כהן גדול, לפי שנעשים במחבת, ומקריב מנחתם בבוקר
ומנחתם בערב. ונקטרים כולם. וְהָדָם של קרבנות, שאם חישוב

מנחות. פרק שני – הקומץ את המנחה דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קמא רש"י

אלא אי אמרת – גבי יריכות דמחד גופא אתו, תרי גופי נינהו, ואם פיגל זו בלא זו לא נתפגלה זו, גבי חלות כי ערבן לאכול כוית משתיקן מי מצטרפי? מי מהניא עירוב מחשבתו למידיה דוד גופא טפי מחיבור זבא דלא מהני להו לירצות? רבי היא – ורבי יוסי לא איירי בהו, ולא תקשי לרב הונא. לאכול חצי זית מחלה זו – למחר.

שוה כשר – להקטיר אימוריו ולאכול בשר, דהא לא חישב אלא חצי אכילה בחצי מתיר. אבל אמר כוית משתיקן – דערבן לחלות במחשבתו, ואמר בכל אחד ואחד מן הכבשים "הריני שוחט על מנת לאכול כוית משתיקן ולמחר" – מצטרפי. ורבי אליבא דרמאן אמר – להא מתניתין דקתני לעיל: לעולם אינו חייב עד שיפגל בשתיקן בכוית, בשתיקן אין, באחד מהן לא. אלא אליבא דרבי יוסי אמר – וקתני דמצטרפות החלות. והדרא קושין לדוכתא – דאי אמרת בשלמא יריכות חד גופא הוא כו', כדאמרין לעיל (יג, ב) לעולם אליבא דרבנן – דקשיא לך: אפילו באחת מדן נמי לא תימא בשתיקן, דהא ודאי אפילו באחת מדן נמי, אלא אימא עד שיפגל בשניהם – הכבשים, ואפילו בכוית, דשחט שני כבשים על מנת לאכול כוית מחלה אות או משתי חלות, אבל אם חישב בכבש אחד לאכול כוית אחד מן החלות, ובשחיטת האחר לא חישב – לא הו' פיגול, דאין מפגלן בעבודת חצי מתיר. ולאפוקי מדרבי מאיר – דאמר בסוף מתניתין: מפגלן בעבודת חצי מתיר, דקתני שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר, רבי מאיר אומר: פיגול וחיובין עליו כרת. ואי קשיא: הקומץ את המנחה אמאי פוסל במחשבתו? הא עבודת חצי מתיר הוא, דהאיכא נמי לבונה תריץ: בקמיצה ודאי עבודה שלימה היא, דהא ליכא קמיצה בלבונה. תדע, דהא בהקטרת קומץ אם חישב לאכול שירים למחר פליגי רבנן ואמרי: כיון דאיכא נמי הקטרת לבונה – לא חשיבא הקטרת קומץ לפגל, דקתני מתניתין: פיגול בהקטרת קומץ ולא בלבונה כו' (יג, א). ודוכתא אמרי: אין פיגול עד שיפגל בכל המתיר. ואי קשיא: הא אוקימנא בריש פירקין (שם) לכולי עלמא מפגלן בחצי מתיר, דקתני: הקומץ על מנת להקטיר קומצה למחר מודה רבי יוסי כו', והרי לא חישב אלא על חצי מתיר על הקטרת קומץ? לאו פירכא היא, דלא דמי להאי דהכא, דהתם חישב על חצי מתיר בשעת עבודה שלימה, והאי חישב בשעת חצי עבודה, כגון שחיטת אחד מן הכבשים. לעולם – משמע דמפיק ממילתא טובא. ורבי יוסי היא – דאמר במתניתין: בשתיקן אין, אבל באחת לא מפגלה חבירתה. ולאפוקי מדרבי מאיר – דאמר מפגלן בעבודת חצי מתיר, מרקאמר הכא "ובשתיקן" – היינו דקאמר "ולעולם", דמשמע אפילו פיגל אף בשתיקן. ולאפוקי נמי מדרבנן – דאמרי במתניתין: פיגול דאמר "ולעולם", דמשמע: לעולם, אפילו פיגל בשתיקן, אין פיגול עד שיפגל אף בשתיקן. פיגל בדבר הנעשה בחזון כו' – גבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כתיבי בתורת כהנים בפרשת פיגול ב"צ את אהרן. לחוות מדמו – על הפרוכת, הקטרת אימורין – על מזבח החיצון. לשפוך שירים – שירי הדרם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. לאיפגול מאי – מה יאכל מאותו פר שיתחייב כרת משום פיגול? לאיפגול דם – כלומר, דהאי דקתני פיגול – בדם קאמר, שאם יאכל מן הדם בשוגג יתחייב שתי חטאות, אחת משום כרת דם ואחת משום כרת דפיגול. הקומץ והלבונה – דמנחת ישראל, והקטרת כו'. דכל הנך אין להם מתירין, שהם מותרין אחרים, וקיימא לן (מנחות יז, א) דאין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין, או לאדם – כגון שירי מנחת שהקומץ מתירין, או למזבח – כגון אימורי בהמה שדם מתירין לקרבן. דגמירין מנחתן, דכתיב בהו עיקר פיגול: מה שלמים דבר שיש מתירין לאדם ולמזבח, שזריקת דם מתיר האימורין לקרב והבשר ליאכל – אף כל דבר שיש לו מתירין או לאדם או למזבח, לאפוקי הנך דאין אחר מתירין. ואי קשיא: פשיטא דקומץ לא מחייבי עליה כרת משום פיגול, דהא כי אכיל מניה פקע ליה פיגוליה, שהרי לא קרב המתירין תריץ: כגון שהוצת האור ברובו, דחשיב כמאן דקרב, כדאמרין לקמן (כו, ב) קומץ מאימתי מתיר שירים באכילה – משהוצת האור ברובו, דהא חשיב כבשר אלא כשירי הדרם.

פיגול בדבר הנעשה בפנים לא פיגל – הא דאמר רבי יוסי גופיה בפרק "הנוקד" (גיטין נד, ב): כהן גדול ביום הכפרים יוכיח, דכי אמר פיגול מזהבן – לאו דוקא, אלא פסול. וכי האי גונא בפרק קמא דזבחים (יד, א) גמרא רבי שמעון מכשר בחילוק, דאמר רבי שמעון בן לקיש: מודה רבי שמעון בהולכת חטאת הפנימית כו', ופריך: והאמר רבי שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כו' ומשנה: מודה היה רבי שמעון לפסול מקל וזוטר כו'. הקומץ והלבונה – דקשה בקונטרס: פשיטא דקומץ לא מחייב עליה כרת משום פיגול, דהא אי אכיל מניה פקע ליה פיגוליה, שהרי לא קרב המתירין ותרץ: כגון שהוצת האור ברובו, דחשיב כמאן דקרב, כדאמר לקמן (כו, ב) מאימתי מתיר שירים באכילה – משהוצת האור ברובו. וקשה לפירוש, דאי הוצת האור ברובו – פקע פיגול ממנו, ואפילו פלגיה מנחת אאירעא ופלגא אסקיה למערכה ומשלח בו האור – מסקינן ויה לכתחלה, כדאמר בסוף פרק "בית שמואל" (זבחים מג, ב) והלבונה – בפרק "בית שמואל" (זבחים מג, א) מפרש: משום דאין להם מתירין לאדם ולא למזבח. ואם תאמר: ודרי קומץ מתירה. ואף על פי שיכול להקטירה קודם קומץ כדמוכח לעיל (יג, ב), קדם הקמיצה מיהא אין להקטירה: ויש לומר: ומכל מקום לא היא לבונה דומיא דשלמים, דלבונה היא גופה מתיר, שמתרת שירים באכילה, ועיקר פיגול ילפנן משלמים. ואף על גב דשירין פיגול באימורים, דכמה דלא מקטירי אימורים כהנים בשר לא מצו אכיל, מכל מקום לא חשיבי מתיר, כיון דאם נטמאו או נאבדו שירי בשר באכילה. ועוד יש לומר: דלבונה אין לה מתיר בעבודת מזבח. ולא היא דומיא דשלמים שעבודת מזבח מתירין, כגון זריקת דם. מנחת נסכים – בפרק "בית שמואל" (זבחים מג, א) פירש הקונטרס דלא גרס מנחת נסכים, משום דפליגי בה בסיפא דהך משנה (דבשר הודם) קתני: והנסכים הבאים בפני עצמן, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אף בבאין עם הבהמה. ור' בפי ע'צמן' דקאמר היינו בין במנחת נסכים, כדאמרין: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום, בין בבאין עם הבהמה, כגון שהביא זבחו היום ונסכים מכאן עד עשרה ימים. ומיהו יש ליישב הגירסא, דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום, ונסכים הבאים בפני עצמן מיירי במביא זבחו היום ונסכים מכאן עד עשרה ימים. אבל קשה, שלא היה לו להפסיק בדם, והכי הוה ליה למיתני: והדם, ומנחת נסכים, ונסכים הבאים בפני עצמן! ושמן אידי דתנא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח תנא מיד מנחת נסכים. הכתוב

קומץ, קומץ מי מפיגל? והתנן, אלו דברים שאין חיבין עליהן משום פיגול: הקומץ כו'! אלא פשיטא, לאיפגול שירים. השתא, ומה התם דלא חשיב בהו בשירים גופיה מפיגל

– דאמרי במתניתין: פיגל באחת נתפגלה חבירתה (מדקתני הכא ובשתיקן) – גבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כתיבי בתורת כהנים בפרשת פיגול ב"צ את אהרן. לחוות מדמו – על הפרוכת, הקטרת אימורין – על מזבח החיצון. לשפוך שירים – שירי הדרם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. לאיפגול מאי – מה יאכל מאותו פר שיתחייב כרת משום פיגול? לאיפגול דם – כלומר, דהאי דקתני פיגול – בדם קאמר, שאם יאכל מן הדם בשוגג יתחייב שתי חטאות, אחת משום כרת דם ואחת משום כרת דפיגול. הקומץ והלבונה – דמנחת ישראל, והקטרת כו'. דכל הנך אין להם מתירין, שהם מותרין אחרים, וקיימא לן (מנחות יז, א) דאין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין, או לאדם – כגון שירי מנחת שהקומץ מתירין, או למזבח – כגון אימורי בהמה שדם מתירין לקרבן. דגמירין מנחתן, דכתיב בהו עיקר פיגול: מה שלמים דבר שיש מתירין לאדם ולמזבח, שזריקת דם מתיר האימורין לקרב והבשר ליאכל – אף כל דבר שיש לו מתירין או לאדם או למזבח, לאפוקי הנך דאין אחר מתירין. ואי קשיא: פשיטא דקומץ לא מחייבי עליה כרת משום פיגול, דהא כי אכיל מניה פקע ליה פיגוליה, שהרי לא קרב המתירין תריץ: כגון שהוצת האור ברובו, דחשיב כמאן דקרב, כדאמרין לקמן (כו, ב) קומץ מאימתי מתיר שירים באכילה – משהוצת האור ברובו, דהא חשיב כבשר אלא כשירי הדרם. מפיגל

מִפִּגְלִי – בשר. **הכא** – פיגל בירך ימין, דחשיב בבשר גופיה. כל שכן – דמיפגלא אף של שמאל. (וש"ך לעמוד אן לאִיפגולי מאי – כלומר, מי נתפלג במחשבה זו ושיחיו חייבין כרת באכילתו? אלא אמר רבי יוחנן – ליתא לרב הונא, ואם פיגל בימין – פיגל בשמאל, דהא חזינן אפילו לא חישוב אלא כדס נתפלג בשר. וגבי חלות היינו טעמא דרבי יוסי, דאמר במתניתין דתרי גופי ניהו, ואם פיגל בוו לא נתפגלה זו, ולעיל קתני: בשתיק בבית, דמשמע מדמצטרפות דחד גופא ניהו. **הכתוב עשן? גוף אחד והכתוב עשן? שני גופין** – הכתוב עשן גוף אחד דמעבבי אהרדי, דאין זו כשרה בלא זו, דכתיב (ויקרא כג): "שתיים שני עשרונים" דמשמע: שתיים ולא אחת, וכתיב (שם): "סלת תהינה", וכל היייה עיכובא. ואותו כתוב עצמו עשן שני גופין, מדכתיב "שתיים", דמשמע דכל אות

לשיתה ועריכתה בפני עצמה. הלכך, עריניהו – דאמר כוית בין שתיק – מתערבין ומצטרפין, דהכתוב עשן גוף אחד. **פלגיניהו** – דאמר: על מנת לאכול מן האחת, ולא עירב חבירתה עמה. **מפלגי** – ואין חבירתה פיגול, דהרי הכתוב עשן שני גופים. יש לשנות אחרים בהלכה זו, אבל זו עיקר. **פיגל בלחמי תודה** – שחן ארבעה מינים, ופיגל באחד מן המינים, מי פליגי רבי יוסי ורבנן בהא אם נתפגלו האחרים או לא? מי אמרין: כיון דזבח אחד מתירן – כחד דמיין, או דלמא: כיון דלאו חד מינא הוא, פליגי רבי יוסי? **במנחת מאפה** – שיש בה שני מינים, חמש חלות וחמשה ריקין, כדאמר בפרק "התודה" (מנחות נו) ו"כל המנחות" סג, א, ואליבא דרבי שמעון קנסיב להו, מהו? מי אמר: הואיל וקומץ אחד לשניהם – לא פליגי רבי יוסי, ואם פיגל בחלות נתפגלו ריקין, או דלמא: כיון דשני מינים פליגי? **וכן אתה אומר** – דהכא נמי פליגי. **בשעת שחיטה כו'** – אסתם זבח קאי. שחיטה חריקה מתירין ניהו, שחיטה קדשה לרם, כדאמר בשליחי פירקין (מנחות טז, ב), ואמר ר' חייא: **הבא לקדש כבא להחיר דמי**, חריקה מתרת הבשר. **קבלה והולכה** – דלאו מתירין ניהו לא מצטרפין, דקבלה אינה מתרת, דאינה אלא לצורך זריקה. שחיטה חריקה – מרחקי אהרדי ומצטרפין, וכל שכן קבלה והולכה דמקרבין. **אין מצטרפין** – שתיים מזה וזה, אם חישוב בוו על חצי זית ובוו על חצי זית. **הא רבי הא רבנן** – הא דתני אין מצטרפות רבי הא. **חצי מתיר אכילה** – כבש כזה חצי מתיר, ולא חישוב עליו אלא בחצי אכילה. **כולו מתיר וחצי אכילה** – כגון שחיטה דכולו מתיר בדם, חריקה דכולו מתיר בבשר. **מי שמעת ליה** – דאם חישוב בוו בחצי זית ובוו בחצי זית דאין מצטרפין? **ואי את ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה** – מצטרפין לפיגול. **ליגור חצי מתיר וחצי אכילה** – דלפסול, אטו כולו מתיר וחצי אכילה, דכרת הוא! **דא רבי יוסי גור** – במתניתין (מנחות יג, א) בהקומץ את המנחה על מנת להקטיר לבנתה למחר, ואמר: פסול, ואף על גב דאין

הכתוב עשן גוף אחד – דכתיב (ויקרא כג): "תביאו לחם תנופה", והכתוב עשן שני גופין – דכתיב (שם): "שתיים שני עשרונים", וסדרים דלחם הפנים ילפין משתי הלחם, אפילו למאן דלא יליף מלתא ממלתא, דהכא דמו אהרדי טפי. **פיגל בלחמי תודה מהו** – הוא הדין דהה מצי למבעי ברקיקי נזיר שיש שני מינים. **שחיטה חריקה** חריקה תרווייהו מתירין הן – פירש בנקטסר: ששחיטה מקדשת את הדם, ואמרין בסוף פירקין דבא לקדש כבא להחיר דמי. ואם תאמר: קבלה נמי מקדשת את הדם בבלי שרת! לאו פירכא היא, דדם סכין מקדשא ליה, כדאמרין בסוף פירקין. **רבנן** –

דאמרין: שחיטה חריקה דתרווייהו מתירין – אין, קבלה והולכה – לא; ואיכא דאמרין: הנה דמרחקין, וכל שכן הני דמקרבין. – איני? **והא תני לוי, ארבע עבודות אין מצטרפות לפיגול: שחיטה חריקה, קבלה והולכה! אומר רבא, לא קשיא: הא רבי, הא רבנן, דתנאי: השוחט את הקבש לאכול חצי זית מחלה זו, וכן חבירו לאכול חצי זית מחלה זו – רבי אומר: אומר אני שזה כשר. אומר ליה אביי: אימר דשמעת ליה לרבי חצי מתיר וחצי אכילה, כולו מתיר וחצי אכילה מי שמעת ליה? אומר ליה רבא פר רב חנן לאביי: ואי את ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה, לגזור חצי מתיר וחצי אכילה אטו כולו מתיר וחצי אכילה, דהא רבי יוסי גור ורבנן גזרי, רבי יוסי גזר, דתנן: להקטיר לבנתה למחר – רבי יוסי אומר: פסול ואין בו פרת, וחכמים אומרים: פיגול וחייבין עליה פרת, ורבנן נמי גזרי, דתנן: פיגל בקומץ ולא בלבונה, בלבונה ולא בקומץ – רבי מאיר אומר: פיגול וחייבין עליו פרת, וחכמים אומרים: אין בו פרת עד שיפגל בכל המתיר! אומר ליה: הכי השתא? בשלמא התיב רבי יוסי קומץ דלבונה – אטו קומץ דמנחה, רבנן גזרי קומץ – אטו קומץ דמנחת חוטא, ולבונה – אטו לבונה הפאה בבזיכין, ככשים נמי – ככש אטו ככש חבירו, כן – אטו כן חבירו. אלא הכא, מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא, דליקום וליגור? הכי נמי מסתברא דטעמא דרבנן משום הכי הוא, דקתני סיפא: מודים חכמים לרבי מאיר במנחת חוטא ומנחת קנאות, שאם פיגל בקומץ – שפיגול וחייבין עליה פרת, שהקומץ הוא המתיר; הא למה לי למיתנא כלל? פשיטא, מי איכא מתיר אחרניא? אלא לאו הא קא משמע לן, דטעמא דקומץ – משום דאיכא קומץ דמנחת חוטא דמי ליה. **משנה נטמאת אחת מן החלות או אחד מן הסדרים** – רבי יהודה אומר: שניהם יצאו לבית השירפה, שאין קרבן ציבור חלוק. וחכמים אומרים: הטמא בטומאתו, והטהור יאכל. **גמרא** אומר רבי אלעזר: מחלוקת לפני זריקה, אבל לאחר זריקה – דברי הכל הטמא בטומאתו והטהור יאכל. ולפני זריקה במאי פליגי? אומר רב פפא: בציון מרצה על אכילות קא מפלגי, רבנן**

בו פיגול, דגור ליה אטו פיגול. ורבנן – נמי במתניתין דקתני: פיגל בהקטרת קומץ על מנת לאכול שריים למחר, ולא פיגל בהקטרת לבונה. **רבי מאיר אומר פיגול** – הן השיריים, דאית ליה מפגלין בשעת עבודת חצי מתיר. וחכמים אומרים אין בו כרת כו' – כרת הוא דליכא, אבל חזקא אטו כולו, ורבנן אטו כרת. ורבנן אומר ר' עמרם (עמוד א) בהדיא כשרו קומץ דלבונה אטו הקטרת קומץ דמנחה – דדמו להדי, ובקומץ על מנת להקטיר קומצה למחר מודה רבי יוסי דפיגול הוא. ורבנן נמי דגזרי – דהתפסול מנחה במחשב בשיריים בשעת הקטרת קומץ. **דמנחת חוטא** – דהתם עבודה שלימה היא ומפגלת. לבונה – נמי מחשב אשירים בשעת הקטרת לבונה, דהיינו טעמא דפסול רבנן למנחה – גזרה אטו מחשב בהקטרת לבונה בבזיכין, דהתם פיגול גמור הוא, שאין הקטרה אלא היא. **ככש** – דאמר רבנן במתניתין: שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר, או הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר, דקאמר רבנן אין בו כרת, הא פסול איכא. דגור חר ככש אטו ככש חבירו, שלא ישחוט שניהם במחשבה, דהתם פיגול בכל המתיר. וכן בבזיכין. כולוהו הך גזירה דאיכא בעלמא דמי להו חצי אכילה דרבי, מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא פיגול, דגזור הכא אטו התיב? **משום הכי הוא** – דמשכחי פיגול דמי להו. דקתני סיפא – דמתניתין דפיגל בקומץ ולא בלבונה; מודים חכמים כו' שאם חישוב בקומץ או בהקטרת קומץ – פיגל בשיריים. **הא קא משמע לן** – דטעמא דפסול רבנן במחשב בשעת הקטרת קומץ דמנחת נרבה משום הכי הוא, דאיכא דמנחת חוטא דמי ליה, שום מודים שהוא פיגול. **משנה שאין קרבן ציבור חלוק** – הכי מסקנא דגמרא: תלמוד ערוך בפיו של רבי יהודה ששנאה מרבתי, שאין קרבן ציבור חלוק, ואם נפסל חצי נפסל כולו. **גמרא לפני זריקה** – נטמאת אחת מן החלות של עצרת, ובלחם הפנים לפני הקטרת בזיכין. **אבל לאחר זריקה** – דוריקה מעלייתא הוא (הוא) דברי הכל כו'. רבנן

מנחות דף יד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמג

מיתרה, ואינה אלא לצורך זריקה. ואיכא דאמרי דהנה – העבודות הללו, שחיטה וזריקה, דמקחן – שרוקים הם אחד מחבירו, שהשחיטה בתחילה והזריקה בסוף, מצטרפים, וכל שכן הנה, קבלה והולכה דמקרבן – שקרובים הם זה לזה, שההולכה תיכף אחר הקבלה היא, ודאי שיצטרפו, אף שאינם מתירים. הגמרא מקשה על עיקר דברי הברייתא שמחשבה בשתי עבודות מצטרפות לכזית. מקשה הגמרא: איני, והא הני לוי בברייתא, ארבע עבודות, אין כל אחת ואחת מהם מצטרפות לפיגול, והם, שחיטה וזריקה קבלה והולכה. מיתרה הגמרא: אמר רבא, לא קשיא, הא – ברייתא זו ששנה לוי שאין עבודות מצטרפות, דעת רבי היא, והברייתא הראשונה שאמרה שמצטרפות, דעת רבנן היא. דתנא בברייתא לענין שני כבשי עצרת, הבאים עם שתי הלחם, השוחט את הכבש האחד, על מנת לאכול חצי זית מחלה זו למחר, וכן שחט את השני – הכבש השני, על מנת לאכול חצי זית מחלה זו – מהחלה השניה, למחר, רבי אומר, אומר אני שזה – הקרבן כשר. וכשם שסובר רבי שמחשבה בשחיטת שני הכבשים אינה מצטרפת לכזית, כך סובר לענין שתי עבודות בקרבן אחד, שאינם מצטרפים לכזית. מקשה אביי: אמר ליה אביי לרבא, אימר דשמעת ליה לרבי שסובר שאין מצטרפים שני חצאי זיתים לפגול, הוא רק כשכל מחשבה היתה בחצי מתיר, וחשב רק על חצי אכילה, וכגון כבשי עצרת שכל כבש הוא חצי מתיר, ואף מחשבת האכילה היתה על חצי אכילה, אבל כשחשב בפולו מתיר – בשעת עבודת מתיר שלם, וחשב על חצי אכילה, מי שמעת ליה שגם בזה סובר הוא שאינו פיגול, והרי יש לומר שהטעם שהכשיר רבי הוא מפני שלדעתו אין מפגלין בחצי מתיר, וכל כבש חצי מתיר הוא, ולכן אינם מצטרפים, אבל אם חישב בשחיטה וזריקה, שכל אחת מהם מתיר שלם הוא, שהשחיטה מתרת את הדם, והזריקה מתרת את הבשר, יתכן שמודה רבי שמצטרפים לכזית. מיישבת הגמרא: אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי, ואי את ליה לרבי – ואם כדברין, שרבי מודה בפולו מתיר וחצי אכילה שפיגול הוא, אם כן היה לו לגזור גם בחצי מתיר וחצי אכילה, שהקרבן יהיה פסול, אטו פולו מתיר וחצי אכילה, שבזה יש חיוב כרת. ומכיון שאמר רבי שהקרבן כשר, על כרחך סובר הוא, שגם בחישוב בשני מתירים שלמים על חצי אכילה אינו פיגול. מוכיחה הגמרא כסברא זו שהיה לו לרבי לגזור: דהא מצינו שרבי יוסי גזר לפסול במחשבה שאינה פיגול, משום דבר אחר שהוא פיגול, ומצינו שגם רבנן גזרי. מבארת הגמרא: רבי יוסי גזר, דתנן במשנה (לעיל יג) הקומץ את המנחה על מנת להקטיר לבונה למחר, רבי יוסי אומר פסול ואין בו כרת, וחקמים אומרים פיגול, וחקיבין עליה כרת. הרי שלדעת רבי יוסי, אף בדבר שאינו פיגול, משום שסובר הוא שאין מתיר מפגל את המתיר, הקרבן פסול. ומצינו שרבנן נמי גזרי, דתנן במשנה להלן (טו) פיגול בקומץ ולא בלבונה, בלבונה ולא בקומץ, רבי מאיר אומר פיגול הוא, וחייבין עליו כרת, לפי שמפגלים בחצי מתיר. וחקמים אומרים אין בו כרת, עד שיפגל ככל המתיר. ומשמע שרק כרת אין בו, אבל מודים הם שהקרבן פסול. והטעם, מפני שגזרו על חצי מתיר משום מתיר שלם. ואם כן, מדברי רבי שאמר בברייתא שמחשבת חצי מתיר וחצי אכילה כשר, מוכח שלדעתו, גם במתיר שלם וחצי אכילה, אינו פיגול. שאם לא כן היה לו לגזור לפסול בחצי מתיר. דוחה הגמרא: אמר ליה אביי לרבא בר רב חנן, הכי השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה להשוות הנידונים, הרי בשלמא התם – בנידון של המנחה לעיל (ג) מובן שגזר רבי יוסי לפסול בחישוב על קומץ דלבונה – הקטרת הלבונה, אף שאינו פיגול, אטו קומץ דמנחה, שמודה בה רבי יוסי, שאם חישב להקטיר הקומץ של סולת המנחה למחר, שהוא פיגול, שהרי דומים שניהם, וסברא יש בדבר לגזור זה משום זה. וכמו כן מובנים כל הגזירות שגזרו רבנן, במשנה להלן (טו).

אף על פי כן, מפיגלי השיריים. הכא, בשתי יריכות, דחשיב בהו בביהמה גופיה – שחשב מחשבת פיגול על בשר הזבח עצמו, לא כל שכן שיתפגל כל הבשר, וגם ירך שמאל. מסקנת הגמרא בטעמו של רבי יוסי: אלמא אמר רבי יוחנן, באמת מודה רבי יוסי לגבי שתי יריכות, שאם פיגל באחת נתפגלה חברתה. כיון שגוף אחד הוא. ושלא כדברי רב הונא. ובישוב הסתירה בדברי רבי יוסי לענין שתי חלות הבאים עם כבשי העצרת, אם הם כגוף אחד או לא. מבארת הגמרא: היינו טעמא דרבי יוסי, שמצינו שהקטוב עשין – החשיבם לשתי החלות של עצרת כגוף אחד, ומצינו גם שהקטוב עשין – החשיבם כשני גופין. ומבארת הגמרא: עשין הכתוב גוף אחד, לענין זה דמקעבי אהרן, שאין חלה אחת כשירה בלא חברתה, שנאמר (ויקרא כג יז) ממושבתיכם תביאו להם תנופה שתיים שני עשרים סלת תהייה חמץ תאפינה בפורים לה, ומשמע שתיים ולא אחת. וכיון שנאמר 'תהינה' אין הויה אלא לשון עיכוב. ואותו הכתוב עצמו עשין אף כשני גופין, בכך דאמר רחמנא – שקראם 'שתיים', לענין זה דהא לחודה עבידא, והא לחודה עבידא – שצריך לעשות את לישתה ועריכתה של כל אחת מהחלות בפני עצמה. ולכן, אם עריכניהו במחשבתו, שחישב לאכול משניהם כזית, מתערבין ומצטרפים כאילו גוף אחד הם, מפני דהקטוב עשין גוף אחד. ואם פליגינהו – חילקם במחשבתו, שחשב מחשבת פיגול רק על אחת מהם, מפיגלי – מתחלקים הם להיות כשני גופים, ולא נתפגלה השניה. לפי דהקטוב עשין שני גופין. הגמרא דנה האם רק בשתי הלחם של עצרת ובלחם הפנים, נחלקו חכמים ורבי יוסי אם נתפגלה השניה, או גם בשאר מנחות. מסתפקת הגמרא: בעי רבי יוחנן, פיגול בלחמי תודה, שהמביא קרבן תודה, מביא עם הקרבן ארבעים לחמים, ומחולקים הם לארבעה מינים, עשרה של חמץ, ושלישים של מצה, שהם עשרה חלות, עשרה רקיקין, ועשרה רבוכה. ובשעת הקרבת הקרבן חישב לאכול מין אחד מהם חוץ לזמנו. מהו, האם גם בזה סובר רבי יוסי שלא נתפגלו כולם, או שמא מודה רבי יוסי בזה שנתפגלו כולם, לפי שקרבן אחד שהוא קרבן התודה, מתיר את כולם, הרי הם כגוף אחד. וכמו כן נסתפק רבי יוחנן, כשפיגל במנחת מאפה תנור, שמתנדב אדם להביא מנחת מאפה תנור, שהיא עשר חלות, ויכול להביאם או רקיקין או חלות, ולדעת רבי שמעון (הלן טו) יכול להביא גם מחצה רקיקין ומחצה חלות. ולדעה זו נסתפק רבי יוחנן כשפיגל במין אחד מהם, מהו – האם לדעת רבי יוסי, לא נתפגל המין השני, או שמא מודה רבי יוסי בזה, שנתפגל הכל, כיון שקומץ אחד לשניהם, הרי הם כגוף אחד. פושטת הגמרא: תנא ליה רב תחליפא מבערבא לרבי יוחנן, ברייתא שאמרו בה בפירוש לדעת רבי יוסי, וכן אתה אומר בלחמי תודה, וכן אתה אומר במנחת מאפה, שאם פיגל במין אחד, לא נתפגל אלא מין זה בלבד. לאחר שנתבאר בסוגיא לעיל דין פיגול בחלק מהקרבן אם נתפגל כולו, והביאו את דברי הברייתא לגבי מחשבת פיגול בשני כבשי עצרת, על שתי החלות, אם מצטרפים הם לכזית, דנה הגמרא האם שתי מחשבות פיגול בשתי עבודות מצטרפות לשיעור כזית: תנו רבנן בתוספתא (ובחים פ"ב ה"ד), לענין כל הקרבנות, שמחשבת פיגול אינה אלא אם חישב על אכילת כזית, לפי שפחות מכזית אינה בכלל אכילה. שאם בשעת שחיטה חישב לאכול מבשר הקרבן, חצי זית למחר, ובשעת זריקה חישב לאכול עוד חצי זית למחר, הרי זה פיגול. מפני ששחיטה וזריקה מצטרפין. הגמרא מבררת אם רק שחיטה וזריקה מצטרפים, או גם שאר עבודות: איכא דאמרי, שחיטה וזריקה, דתרווייהו מתיירין הם, שהשחיטה מקדשת את הדם, וקידוש הרי הוא כהיתר, והזריקה מתירה את הבשר באכילה, ואת האימורים להקטרה. אין, מצטרפים הם לשיעור כזית. אבל קבלה והולכה, לא מצטרפים, אם חישב בשעת קבלה לאכול חצי זית למחר, ובשעת הולכה חישב על עוד חצי זית, לא יצטרפו לפיגול, לפי שאינם מתירים, שקבלה אינה

רַבֵּנּוּ סָבְרִי שֶׁהָצִיץ מִרְצָה גַם עַל אֲכִילוֹת, וּמַחֲמֵתוֹ הוֹרִיקָה
וְהַהֲקֵטְרָה כְּשֵׁרִים, וּמַתִּירִים אֶת הַחֶלֶק הַטְּהוֹר, וְלֹכֵן 'הַטְּהוֹר בַּטְּהֵרָתוֹ'
וְנֹאכֵל לִכְהֻנָּה, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבֵר שֶׁאֵין הָצִיץ מִרְצָה עַל הָאֲכִילוֹת,
וְכִיּוֹן שֶׁנִּטְמָא חֶלֶק מִהֶקְרֵבן אֵין הוֹרִיקָה וְהַהֲקֵטְרָה כְּשִׁירוֹת, וְאִף
הַחֶלֶק הַטְּהוֹר לֹא הוֹתֵר, וְיוֹצֵא הֵבֶל לְבֵית הַשְּׂרִירָה.

רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב נָתַן מִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַב פַּפָּא: אָמַר לִיה רַב הוֹנָא
בְּרִיה דְּרַב נָתַן לְרַב פַּפָּא, הֵיאךְ נִיתֵן לּוֹמֵר שֶׁנַּחֲלָקוּ אִם צִיץ מִרְצָה
עַל הָאוֹכֵלִין, וְהָא עוֹלָין – הָעוֹלִים עַל הַמִּזְבֵּחַ, כַּדָּם קֶרֶבן וְקוֹמֵץ
מִנְחָה, שֶׁהֵבֶל מוֹדִים לְהָצִיץ מִרְצָה עַל הָעוֹלָין שֶׁנִּטְמָאוּ וְהֶקְרַבְתֶּם
כְּשִׁירָה, וּפְלִיגִי – וְגַם בָּהֶם נַחֲלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבֵּנּוּ, דְּתַנְיָא בְּבִרְיָתָא,
נִטְמָא אֶחָד מִן הַבְּיֻבֵּין שֶׁל לְבוֹנֵה, הַמַּתִּירִים בַּהֲקֵטְרָתָם אֶת לֶחֶם
הַפִּנִּים לְאִכִּילַת הַכֹּהֲנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי הֵם יַעֲשׂוּ יָחִיד
בְּטוֹמָא, אִף שֶׁבֶכֶךְ מִטְמָא אֶת הַבְּיֻבִּין הַטְּהוֹר, לְפִי שֶׁאֵין קֶרֶבן צִיבּוֹר
חֲלוּקִי, וְכִיּוֹן שֶׁהַבְּיֻבִּין שֶׁנִּטְמָא נַעֲשֶׂה בְּטוֹמָא, שְׁהוֹתֵרָה בְּצִיבּוֹר, אִף
הַשְּׂנִי יִכּוֹל לְהַעֲשׂוֹת בְּטוֹמָא. וְהַכְּבָשִׂים אוֹמְרִים, הַטְּמָא קֶרֶב
בְּטוֹמָא, וְהַטְּהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ וְאִסּוּר לְטַמְאוּתוֹ. וּמִבָּאן קֶשֶׁה עַל רַב
פַּפָּא, שֶׁאִם סִבֵּר רַבִּי יְהוּדָה מַחֲמֵת שֶׁאֵין הָצִיץ מִרְצָה עַל הָאִכִּילוֹת
וְאֵין הוֹרִיקָה כְּשִׁירָה, אִם כֵּן בְּבֻיבִין שֶׁהֲקֵטְרָתָם כְּשִׁירָה כִּי הָצִיץ
מִרְצָה עַל הָעוֹלִים, הִיא רַבִּי יְהוּדָה צָרִיךְ לְהוֹדוֹת שֶׁאִסּוּר לְטַמָּא אֶת
הַטְּהוֹר, וּמוֹכַח שֶׁאִף אִם הָצִיץ מִרְצָה סִבֵּר שֶׁאֵין קֶרֶבן צִיבּוֹר חֲלוּקִי.

הַגְמָרָא מְבִיאָה קוּשִׁיא נּוֹסֶפֶת עַל דְּבָרֵי רַב פַּפָּא: וְעוֹד אָמַר רַב אִשִּׁי,
תָּא שְׁמַע רֵאשִׁי מְדַבְּרֵי הַבְּרִייתָא (פסחים פג), רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֲפִילוּ
שֶׁכֶּט אֶחָד טָמֵא בְּיוֹם הַקֶּרֶבָת קֶרֶבן פֶּסַח, וְכָל הַשְּׂכָמִים שְׁהוֹרִין,
יַעֲשׂוּ כָל הַשְּׂבָטִים אֶת הַפֶּסַח בְּטוֹמָא, לְפִי שֶׁאֵין קֶרֶבנות צִיבּוֹר
חֲלוּקִי, וְכִיּוֹן שֶׁגַּם שֶׁבֶט אֶחָד נִקְרָא 'קֹהֶל' וּמוֹתֵר לוֹ לְהִקְרִיב בְּטוֹמָא,
שְׁטוֹמָא הוֹתֵרָה בְּצִיבּוֹר, מִמִּילָא הוֹתֵרָה כָּל הַפִּסְחִים שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם
לְהִקְרִיב בְּטוֹמָא. וּמִקְשָׁה רַב אִשִּׁי: וְהָכָא בְּטוֹמָא הַשְּׂבָטִים, מָאִי הָצִיץ
מִרְצָה אֵיכָא – אִיזֵה רִיעִי צִיץ יֵשׁ, וְהוּרִי הָצִיץ מִרְצָה עַל טוֹמָא
שֶׁבִקְרִבּוֹת וְלֹא עַל טוֹמָא שֶׁנִּטְמָאוּ הַמִּקְרִיבִים, וּבִהֲכֵרַח שֶׁכָּאן אֵין
טַעֲמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם שֶׁהָצִיץ מִרְצָה, וְאִם כֵּן מִנֵּין שֶׁבִּמְשַׁנְתִּינוּ
זֶהוּ טַעֲמוֹ.

הַגְמָרָא מְבִיאָה קוּשִׁיא נּוֹסֶפֶת עַל דְּבָרֵי רַב פַּפָּא: וְעוֹד, הָאֵמֵר רַבִּינָא,
תָּא שְׁמַע רֵאשִׁי מִמְשַׁנְתִּינוּ, נִטְמָא אֶחָת מִן הַחֲלוֹת שֶׁל שְׁתֵּי הַלֶּחֶם,
אוֹ אֶחָת מִן הַקֶּרֶבֶן שֶׁל לֶחֶם הַפִּנִּים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי הֵם –
הַטְּמָא וְהַטְּהוֹר וְיָצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרִירָה, לְפִי שֶׁאֵין קֶרֶבן צִיבּוֹר
חֲלוּקִי וְאִי אִפְשָׁר שִׁידִיָּה חֶלֶק מִמֶּנּוּ כֶּשֶׁר וְחֶלֶק פֶּסוּל, וְהַכְּבָשִׂים
אוֹמְרִים, הַטְּמָא בְּלִבֵּד נִפְסֵל בְּטוֹמָא, וְיוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרִירָה,
וְהַטְּהוֹר אֵינוֹ נִפְסֵל אִלָּא יֵאָכֵל בַּטְּהֵרָה לִכְהֻנָּה. וּמִדִּיק רַבִּינָא: וְאִם
אֵיתָא – וְאִם כְּדִבְרֵי רַב פַּפָּא שֶׁטַעֲמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הוּא שֶׁאֵין הָצִיץ
מִרְצָה עַל אִכִּילוֹת, לֹא הִיא לּוֹ לּוֹמֵר 'לְפִי שֶׁאֵין קֶרֶבן צִיבּוֹר חֲלוּקִי',
אִלָּא 'לְפִי שֶׁאֵין הָצִיץ מִרְצָה עַל אֲכִילוֹת' מִיִּבְעֵי לִיה – טַעֲמוֹ זֶה הִיא
צָרִיךְ לּוֹמֵר, וּמִבּוֹאֵר שֶׁאֵין טַעֲמוֹ כְּדִבְרֵי רַב פַּפָּא, אִלָּא כְּפִי שְׁפִירָשׁ
'שֶׁאֵין קֶרֶבן צִיבּוֹר חֲלוּקִי'.

הַגְמָרָא חוֹתֵר בַּהּ מְדַבֵּר רַב פַּפָּא, וּמִבְּאֵרֵת בְּאוֹפֶן שׁוֹנֵה: אֲלֵא טַעֲמוֹ
שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הוּא כְּפִי שֶׁאֵמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, תִּלְמִיד עָרוּךְ הוּא כְּפִי
שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, הֵינּוּ שֶׁלֹּמֶךְ כֵּן מִרְבוּתִי, שֶׁאֵין קֶרֶבן צִיבּוֹר חֲלוּקִי,
וְאִם נִפְסֵל בְּחֻלְקוֹ, חֵל הַפֶּסֶל בְּכוֹלוֹ, וְלֹכֵן סִבֵּר שֶׁשְׁנֵיהֶם יוֹצֵאִים לְבֵית
הַשְּׂרִירָה, שֶׁהֵבֶל פֶּסוּל, אֲבָל חֲכָמִים חוֹלְקִים עַל כָּלֹּל זֶה וְלֹכֵן סִבֵּרוּ
שֶׁהַטְּהוֹר אֵינוֹ נִפְסֵל אִלָּא כֶּשֶׁר וְנֹאכֵל לִכְהֻנָּה.

משנה

קֶרֶבן תּוֹדָה מוֹבָא בְּנֶדֶבָה כְּהוֹדָאָה עַל נֶס, וְעֵשִׂיתָו כְּקֶרֶבן
שְׁלָמִים, אִלָּא שְׁנוּסָף בּוֹ הַבֹּאת אַרְבַּעִים חֲלוֹת, כְּמִבּוֹאֵר בְּפִסּוֹק (ויקרא
ז ט) 'וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת' וְגו'. וְכֵן הִיוּ מְבִיאִים בְּעֶצֶרֶת שְׁנֵי
כְּבָשִׂים לְקֶרֶבן שְׁלָמִים יָחִיד עִם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, כְּמִבּוֹאֵר בְּפִסּוֹק (שם כג טז–טז)
'מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תִּבְיְאוּ לֶחֶם תְּנוּפֶה, שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים וְגו', וְהִקְרִיבְתֶּם
עַל הַלֶּחֶם וְגו' וְשְׁנֵי כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים'. הַעֵיֶקֶר בְּקֶרֶבנות
אֵלֵיוֹ הֵם הָעוֹלִים עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהַלֶּחֶם טַפֵּל לָהֶם.

מִשְׁנֵיתֵנוּ מְבִאֵרֵת מִזֶּה הַדִּין בְּקֶרֶבן תּוֹדָה אִם פִּיגֵל רַק בְּקֶרֶבן אוֹ רַק
בְּלֶחֶם: הַתּוֹדָה שֶׁנַּעֲשֶׂתָה פִּיגוּל, מְפַגֶּלֶת אֶת הַלֶּחֶם – גּוֹרֵמַת פִּיגוּל
אִף לֶחֶם הַבָּא עִמָּה, וְאִילוּ הַלֶּחֶם שֶׁנַּעֲשֶׂה פִּיגוּל, אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת
הַתּוֹדָה. בִּיצֵד, שֶׁחָט אֶת הַתּוֹדָה עַל מִנֵּת לְאֹכֹל מִמֶּנָּה לְמַחֵר
שֶׁהוּא אַחֵר זֶמַן אִכִּילָתָהּ, הִיא וְהַלֶּחֶם מְפוֹגֵלִין, שֶׁהֵלֶחֶם נִגְרַר אַחֲרֶיהָ
וְנַעֲשֶׂה אִף הוּא פִּיגוּל. אֲבָל שָׁחַט אֶת הַתּוֹדָה עַל מִנֵּת לְאֹכֹל מִן
הַלֶּחֶם לְמַחֵר שֶׁהוּא אַחֵר זֶמַן אִכִּילָתוֹ, רַק הַלֶּחֶם מְפוֹגֵל, וְהַתּוֹדָה
אֵינָה מְפוֹגֵלֶת, שֶׁהִיא אֵינָה נִגְרַרֶת אַחֲרֵי הַלֶּחֶם, וְהַאֲכִילָה אֵינוֹ חַיִּיב
כֵּרֶת כְּדִין הָאוֹכֵל פִּיגוּל.

הַמִּשְׁנָה מוֹסִיפָה לְבִאֵר דִּין זֶה גַם בְּכַבְשֵׁי עֶצֶרֶת: הַכְּבָשִׂים – שְׁנֵי כַּבְשֵׁי
עֶצֶרֶת, שֶׁנַּעֲשׂוּ פִּיגוּל, מְפַגֵּלִין אֶת הַלֶּחֶם – גּוֹרֵמִים פִּיגוּל אִף לְשְׁתֵּי
הַלֶּחֶם הַבָּאִים עִמָּם, וְאִילוּ הַלֶּחֶם [וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם] שֶׁנַּעֲשֶׂה פִּיגוּל, אֵינוֹ
מְפַגֵּל אֶת הַכְּבָשִׂים. בִּיצֵד, הַשְּׁחוֹט אֶת הַכְּבָשִׂים עַל מִנֵּת לְאֹכֹל
מִהֵן לְמַחֵר שֶׁהוּא אַחֵר זֶמַן אִכִּילָתָם, הֵם וְהַלֶּחֶם מְפוֹגֵלִין, שֶׁהֵלֶחֶם
נִגְרַר אַחֲרֵיהֶם וְנַעֲשֶׂה אִף הוּא פִּיגוּל. אֲבָל אִם שָׁחַט אֶת הַכְּבָשִׂים עַל
מִנֵּת לְאֹכֹל אֶת הַלֶּחֶם לְמַחֵר שֶׁהוּא לֹא אַחֵר זֶמַן אִכִּילָתוֹ, רַק הַלֶּחֶם
מְפוֹגֵל, וְהַכְּבָשִׂים אֵינָן מְפוֹגֵלִין.

גמרא

הַגְמָרָא מְבִרֵּרֶת מִזֶּהוּ טַעֲמוֹ הַדִּין שֶׁאִם פִּיגֵל בַּתּוֹדָה, הִיא וְהַלֶּחֶם
מְפוֹגֵלִים. שׁוֹאֵלֵת הַגְמָרָא: מָאִי טַעֲמָא – מִזֶּהוּ טַעֲמוֹ הַדִּין שֶׁהַתּוֹדָה
מְפַגֵּלֶת אֶת הַלֶּחֶם, אֵילִימָא – אִם נֹאמַר שֶׁהֵטַעַם מִשּׁוּם דְּרַב כְּהֵנָּה
– מִמָּה שֶׁדִּרְשׁ רַב כְּהֵנָּה, דְּאָמַר רַב כְּהֵנָּה, מִנֵּין לְלֶחֶם תּוֹדָה
שְׁנִיקְרָאוּ גַם 'תּוֹדָה' סֵתָם, שְׁנֵאמַר (ויקרא ז ט) 'אִם עַל תּוֹדָה יִקְרִיבוּ
וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוֹלֹת בְּשֶׁמֶן'. הִיא הַכְּתוּב
צָרִיךְ לְכַתּוּב 'וְהִקְרִיב חֲלוֹת עַל זֶבַח הַתּוֹדָה', וְשִׁינָה וְכַתּוּב 'וְהִקְרִיב עַל
זֶבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת', מִשְׁמַע שֶׁבְּמִילִים 'הַתּוֹדָה חֲלוֹת' בֹּא לְלַמְדֵּינוּ
שֶׁהַחֲלוֹת נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם 'תּוֹדָה'. וּמִטַּעֲמוֹ זֶה כְּשִׁפְגִּיל אֶת הַתּוֹדָה גַּם
הַלֶּחֶם מְפוֹגֵל, כִּיּוֹן שֶׁאִף הוּא נִקְרָא תּוֹדָה וְנִכְלָל בְּמִזְבְּחָתוֹ. מִקְשָׁה
הַגְמָרָא: אִי הָכִי, אֵיפְכָא נָמִי – צָרִיךְ לְהִיטֵּת גַּם הַדִּיקָף, שֶׁכְּשִׁפְגִּיל
בַּחֲלוֹת אִף הַתּוֹדָה תִּהְיֶה פִּיגוּל, כִּיּוֹן שֶׁהַחֲלוֹת נִקְרָאוֹת תּוֹדָה,
וּבִמְשַׁנָּה שְׁנִינוּ שֶׁכְּשִׁפְגִּיל בַּחֲלוֹת לֹא נִתְפַּגֵּלָה הַתּוֹדָה. מִתְרַצָּת
הַגְמָרָא: הָא לֹא קָשְׁיָא – זֶה אֵינוֹ קֶשֶׁה, כִּי רַק הַלֶּחֶם אֵיכָרָא [וְנִקְרָא]
תּוֹדָה, אֲבָל הַתּוֹדָה לֹא אֵיכָרָא – אֵינָה נִקְרָא לֶחֶם, וְלֹכֵן רַק כְּשִׁפְגִּיל
בַּתּוֹדָה נִכְלָל הַלֶּחֶם בּוֹזֵה, אוֹלָם כְּשִׁפְגִּיל בְּלֶחֶם אֵין הַתּוֹדָה נִכְלָלָת
בּוֹזֵה.

הַגְמָרָא מוֹכִיחָה מִמְשַׁנְתִּינוּ שֶׁאֵין הֵטַעַם מִשּׁוּם שֶׁהֵלֶחֶם נִקְרָא תּוֹדָה.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אִכֵּן נִיתֵן לּוֹמֵר שֶׁהַתּוֹדָה מְפַגֵּלֶת אֶת הַלֶּחֶם מִטַּעֲמוֹ זֶה,
אֲלֵא הָא דְקָתְנִי – אוֹלָם בְּמָה שֶׁשְׁנֵינוּ בְּסִיפָא, הַכְּבָשִׂים מְפַגֵּלִין אֶת
הַלֶּחֶם וְהַלֶּחֶם אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת הַכְּבָשִׂים, בּוֹזֵה אֵין לְבִאֵר כִּי הִרִי
לֶחֶם הֵיכָא אֲשַׁכְּחֵן דְּאֵיכָרָא כְּבָשִׂים – הֵיכֵן מִצְּאֵנוּ שֶׁהֵלֶחֶם נִקְרָא
כְּבָשִׂים, וּבִהֲכֵרַח שֶׁאֵין הַלֶּחֶם מְפוֹגֵל מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִקְרָא כְּבָשִׂים, וְאִם
כֵּן אִף בַּתּוֹדָה אֵין הֵטַעַם מִחֲמַת שֶׁהַחֲלוֹת נִקְרָאוֹת תּוֹדָה.
הַגְמָרָא מְבִאֵרֵת בְּאוֹפֶן אַחֵר: אֲלֵא (לֹא) הֵינִי טַעֲמָא – אִלָּא וְדָאִי
זֶהוּ הֵטַעַם, מִשּׁוּם שֶׁלֶּחֶם גָּלֵל תּוֹדָה – הַלֶּחֶם נִגְרַר אַחֲרֵי הַתּוֹדָה שֶׁהוּא
טַפֵּל לָהּ, וְכְשִׁפְגִּיל בְּעֵיקֶר הַקֶּרֶבן חֵל הַפִּיגוּל גַּם עַל הַלֶּחֶם שֶׁהוּא טַפֵּל
וּנִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְאֵין תּוֹדָה גָּלֵל לֶחֶם – הַתּוֹדָה אֵינָה נִגְרַרֶת אַחֵר
הַלֶּחֶם, שֶׁהִיא הַעֵיֶקֶר, וְלֹכֵן אֵינָה מְתַפַּגֵּלֶת כְּשִׁפְגִּיל בְּלֶחֶם. וְכֵן בְּכַבְשֵׁי
עֶצֶרֶת, אִם פִּיגֵל בָּהֶם חֵל הַפִּיגוּל גַּם עַל שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, מִשּׁוּם שֶׁלֶּחֶם
גָּלֵל דְּכַבְשִׂים – הַלֶּחֶם נִגְרַר אַחֵר הַכְּבָשִׂים שֶׁהוּא טַפֵּל לָהֶם, וְאֵין
כְּבָשִׂים גָּלֵל לֶחֶם – אֵין הֵם נִגְרָרִים אַחֲרֵי הַלֶּחֶם שֶׁאֵין הֵם טַפִּלִּים לוֹ,
וְהַפִּיגוּל שֶׁבְּלֶחֶם אֵינוֹ מְפַגֵּל אֶת הַכְּבָשִׂים.

הַגְמָרָא מְבִאֵרֵת מִדּוּעַ הִיא צָרִיךְ לְכַפּוֹל דִּין זֶה בַּתּוֹדָה וּבְכַבְשִׂים:
וְצִירִיכִי – גַּם תּוֹדָה וְגַם כְּבָשִׂים, הוֹצִרְנוּ לְשׁוֹנוֹת בָּהֶם דִּין זֶה, דָּאִי
אֲשַׁמְעִינָן תּוֹדָה – שֶׁאִם הִיא תִּתְנָא מִלְּמַדְיָנוּ אֶת הַדִּין רַק בַּתּוֹדָה, הִיא
מִקּוֹם לּוֹמֵר, הֵתָם הוּא דְכִי מְפַגֵּל בְּלֶחֶם לֹא מְפַגֵּל תּוֹדָה – רַק שֶׁם
כְּשִׁמְפַגֵּל בְּלֶחֶם אֵין הַתּוֹדָה מְתַפַּגֵּלֶת, מִשּׁוּם דְּלֹא הוֹיָקְנוּ זֶה לָהּ.

מנחות. פרק שני – הקומץ את המנחה דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמה

רבנן סברי הציץ מרצה על אכילות – לא למשיריה לטמא באכילה, אלא לענין דלא
היזק טמא כאבד ושרוף, אלא חשוב כטהור לענין דשראי זריקה לאידך דטהור
גמור. **ורבי** יהודה סבר אין הציץ מרצה – הנה ליה האי טמא כאבד ושרוף, ולא מהניא
זריקה לטהור. אף על גב דרבי יהודה סבירא ליה בפרק "כיצד צולין" (פסחים ע, א); טומאה
הותרה בציבור, ולא מיבעי ציץ לרצוי. דמאי
דחתך הוא בציבור לא מהניא להאי טמא
למשיריה באכילה – הוא הדין נמי דלא מהניא
למשיריה לטהור, דלענין היתר אכילה לא
מהניא, ולא הוא ברצוי ציץ. ולמאן דאמר
מרצה – מהניא לטהור ולא מהניא לטמא.
והא עולץ דציץ מרצה כו' – ואפילו למאן
דאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים ע, ב); אין
הציץ מרצה על העולץ – הני מילי ביחיד, אבל
בציבור מודה דציץ מרצה על העולץ. **ופלגי**
– משמע דאי משכח תנאי דציץ מרצה על
העולץ הנה ניהא ליה. ולבאורה של כן דהנה
קשה טפי, דרבי יהודה דאמר שניהם יעשו
בטומאה קסבר דציץ מרצה על העולץ, ומתניתין
קסבר אין הציץ מרצה על אכילות. ורבנן דאמרי
טמא בטומאתו וטהור בטורתו קסברי אין הציץ
מרצה על העולץ, ובמתניתין קסברי הציץ מרצה
על אכילותו

רבי יהודה אומר אפילו שבת אחד טמא כו'
שאין קרבן ציבור חלוק – אף על גב דרבי יהודה
סבירא ליה בפרק קמא דימא (ו, א) דטומאה
הותרה בציבור, מכל מקום איצטריך ליה טעמא
דאין קרבן ציבור חלוק בפסח, כיון דיש ביה
אכילה, כדמוכח התם. **והכא** מאי ציץ מרצה
איכא – פירושו: הא אין הציץ מרצה על טומאת
הגוף, כדפירש בקונטרס, ודריש לקמן ב"הקומץ
רבה" (כה, א); עון הקדשים הוא נושא ולא עון
המקדשים, ובפרק שני דהבדלים (כג, א) נמי
אמרין בהדיא דאין הציץ מרצה על טומאת
הגוף. והא דאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים ע, א)
דלמאן דאמר טומאה דחיה בעיא ציץ לרצוי
– היינו לטומאת בשר דמהני ציץ, אבל לטומאת
הגוף דלא מהני ציץ – אפילו בלא ציץ. **מנין**
ללחמי תודה כו' – לקמן בפרק "התודה" (פ, א)
עקר מילתא. **לחם** איקרי תודה תורה לא
איקרי לחם – מהאי טעמא מיתרצא מה
שמקשים בפרק "הערל" (יבמות עג, ב) דיש
במעשר וביכורים מה שאין כן בתרומה; מאי
טעמא דלא ילפינן (ביכורים מתרומה) ותרומה
מביכורים אף על גב דאיתקוש, ודרשין (פסחים
לו, ב): "ותרומת מידך אלו הביכורים. דביכורים
איקרו תרומה תרומה, לא איקריא ביכורים. והא
דמקיש להו בפרק "העיר הדרוש" (חולין קכ, ב),
התם אסמכתא בעלמא אמר.

המפגל אין מתפגל כו' – פירושו: אותו שאתה
רוצה לומר שהוא מפגל אתה מודה
שאין מתפגל. ובריש מכות (ב, א) רוצה לומר קל
חומר כי האי גזירה נמי "מעידין אנו באיש פלוני
שהוא כן גרשה" ונמצאו וזמנין, דאין אומרים:
יעשה זה כן גרשה תחתיו, משום דאמרין קל
חומר: ומה המולל אין מתחלל, בא לחלל ולא
חלל – אינו דין שלא יתחלל ופרקי רבינא: אם
כן ביטלת תורת עדים וזמנין, ומה הסוקל אינו
נסקל, הבא לסקול ולא סקל – אינו דין שלא

רבנן סברי הציץ מרצה – על טומאת אכילות כהנים, למיהוי זריקה שנוקדה עליון
זריקה מעלייתא. ומיהו, כי מרצה ציץ – למיהוי קרבן מעליא, אבל טמא לא מיתרתי
באכילה, דעבר ליה בלאו מ"דבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ויקרא ז). **ורבי**
יהודה סבר אין הציץ מרצה – בטומאה שנוגעה בדבר הנאכל לכהנים. הלכך לא
הוי זריקה מעליא, ולא מיתרתי טהור. **והא**

עולץ – דרבי הכי ציץ מרצה על טומאה
שנוגה בעולץ למזבח. **כיוצא** – הוי עולץ.
יעשו במזבח בטומאה – יגעם זה לזה אם
ירצה. **שאין קרבן ציבור חלוק** – ואפילו אמן
מגיעו בשניהם – טמאים, וקרבן ציבור דחה
טומאה בפרק "כיצד צולין" (פסחים פ, א).
אמאי לא הוי טהור בטורתו? הא ציץ
מרצה על העולץ, והוא הקטרה מעלייתא,
ואסור לטמא את הטהור: **שבת אחד טמא** –
בארבעה עשר בניסן. וסבירא ליה לרבי
יהודה: שבת אחד איקרי קהל, הלכך דחה
טומאה, ויעשו כולן בטומאה עמו. **לפי שאין**
קרבן ציבור חלוק – ולדברי חכמים, טהורים
עושים הוראשן, והשבת עושין פסח שני. **רבי**
יהודה תלמוד ערוך – ששנאה מרביתו.
משנה והתודה אינה מפוגלת – והאכילה
אין ענוש כרת. **גמרא** מאי טעמא – התודה
מפוגלת לחם? מדהיה ליה למיכתב "והקריב"
חלות על זבח התודה, ובתיב: "והקריב על
זבח התודה חלות" (תורת שלמים) דמשמע:
תודה הם החלות, הלכך כי אמר "על מנת
לאכול תודה למחר" – הוי לחם בכלל. **אבל**
תודה – בהבחה לא איקרי לחם, הלכך כי
מפגל לחם – לא הויא בזמנה בכלל. **הכבשים**
– של עצרת. לחם גלל תודה – תודה עיקר
ולחם טפל, דשדשת תודה מקדשה ללחם,
תודה הם החלות, הלכך כי אמר "על מנת
לאכול תודה למחר" – מלמד שאין הלחם קדוש
אלא בשחיטת חובתו. וכן לחם גלל כבשים,
דשחיטת כבשים מקדשים ללחם בפרק
"התכלת" (מנחות מו, א). תודה אין מניפין
אותה עם החלות, אבל כבשים מניפין אותם
עם החלות, דכתיב (ויקרא כג): "והזניף אותם
ובתיב על לחם" וגו'. זה לזה – בכשים עם
לחם. **אימא כו'** – הוא הדין אי תנא כבשים
הוא אמיתא: התם כי מפגלי כבשים מפגלי
חלות, צריכא. ממה ומלחמה – כחצי זית
מוה וכן מזה. השתא זית כולו מלחם –
הויא מחשבה חמורה דלא בעיא צירוף,
אמרין במתניתין דלא יפגל תודה, ממה
ומלחמה דבעי לצרופי מיבעיא? **או לא** –
פגלי לחם, דשרי במחשבה. תודה המפגל –
תודה שסייעה לפגל לחם – אין מתפגל.
כדקאמרין: התודה אינה מפוגלת. **הבא**
לפגל – חצי זית של לחם, הבא לפגל גם את
התודה ולא פגולה, אינו דין שלא יתפגל?
שורע

לא מיבעיא ליה; השתא פולז מלחמה לא מיפגלא, ממה ומלחמה מיבעיא? כי קא מיבעיא ליה
– לאיפגלי לחם, מי מצטרפה תודה לאיפגלי לחם או לא? אמר ליה: אף בזו, הלחם מפוגל
והתודה אינה מפוגלת. – ואמאי? לימא קל וחומר: ומה תודה המפגל – אין מתפגל, הבא לפגל
ולא פגל – אינו דין שלא יתפגל? – ומי אמרינן קל וחומר כי האי גזירה? והתניא: מעשה באחד

יסקל? ואף על גב דהבא מתקיים הקל וחומר, לענין עדים וזמנין שאני, משום טעמא דאם כן ביטלת תורת עדים וזמנין. ומה הסוקל כו' פירושו: משום דקיים לן הרגו אין נהרגין, משום דדרשין:
"כאשר זמם" ולא כאשר עשה. כך פירש שם בקונטרס. וקשה: אם כן אמאי נקט סקילה יותר משאר מיתות? ומפרש רבינו תם: ומה הסוקל אינו נסקל – דרצח לעולם בסיף, אפילו הרג את
חביו באבן, ועוד נראה דקל וחומר דהבא לא דמי להדוא, דבא לפגל הכא היינו לחם, שבא לפגל חצי זית של תודה על ידי שיצטרף לפסולה, ולא פיגל – שאינו מצטרף לפסולה. אינו
דין

1 דין שלא יצטרף להתפגל לעצמו וכי האי גונא חי האי דבסמור; ומה אוסר אינו נאסר –
2 הגוף שאוסר אינו נאסר, הבא לאסור – והיינו זרעים שבאין לאסור הגוף על ידי צירופם
3 שנעשין בלאים, ולא אסר, אינו דין שלא יאסר על ידי צירוף של גופן ומהאי טעמא נמי
4 נחא במתניתין דשוחט את התורה לאכול הלחם, שהלחם מפוגל והתורה אינה מפוגלת,
5 ולא אמרין קל וחומר. **שורע** כרמו של חבירו

6 סמור – דא נדקט סמור – לאשמועינן
7 ההגפנים התירו, מטעם אדם אוסר דבר
8 שאינו שלו. דלא תימא: מה שהתירו את ההגפנים
9 – משום דנגמרו ולא הוסיפו מאתים, ולא משום
10 דאין אדם אוסר. **ואסרו** את הזרעים – היינו
11 דלא כרבי יאשיה דאמר: עד שיועץ חטה
12 ושעורה וחרצן במפולת יד. וכמה סתם משניות
13 דלא כותיה, אף על גב דקימא לן כותיה,
14 כדאיתא בברכות (כב, א) ובחולין בפרק "ראשית
15 הגו" (קל, ב): נהוג עלמא כחלתא סבי, כרבי
16 יאשיה בכלאים. ואמרין בפרק קמא דקדושין
17 (לט, א) גבי ההוא דזרע חטי ושערי בי גופני
18 ליתו ניר משמיתיה אמר ליה: לא צהריתו בה, לא
19 קימא לן כרבי יאשיה פירוש: בתמיד.

20 **והתירו** ההגפנים – היינו כרבי יוסי ורבי שמעון
21 דמסכת גפנו על גבי תבואתו של
22 חבירו, דאמר בסוף "הערל" (יבמות פג, ב) אין
23 אדם אוסר דבר שאינו שלו. וצריך לומר דתבואה
24 דהתם לאו בסתם תבואה של חמשה מינין, דאם
25 כן הוי דאורייתא כמו קנבוס ולוף דמסקין הבא
26 דאסור, והכי מסיק רבי יוסי דשרי' אלא דרב
27 פסק היתם כרבנן. **אפשר** לשנותן לזבח אחר –
28 בתוספתא דזבחים אין הלשון כן. וגרס היתם, אמר:
29 אף אני לא אמרתי אלא כשקדשו בכלי, אמרו לה:
30 אף על פי שנתקדשו אפשר לשנותן לזבח אחר.
31 "קדשו בכלי" דתוספתא היינו "באים עם הזבח"
32 דהבא. ואם תאמר: דהשתא משמע דלרבנן
33 דאפשר לשנותן לזבח אחר אפילו לאחר שחטתה.

34 ולקמן בפרק "התודה" (עט, א) תנן: הנסכים
35 שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול, אם יש זבח אחר
36 יקרב עמו. ופריך בגמרא (שם עמוד ב), והאמר רב
37 חסדא: שמן שהפרישו לשם מנחה זו – פסול לשם
38 מנחה אחרת! ומשני: לב בית דין מתנה עליהם, אם
39 הוצרכו להצרכו, ואם לאו יזה לזבח אחר. אלמא
40 דאסור לשנותן אם לא משום תנאי בית דין! ואין
41 לומר דהא דאמר רבנן נמי הכא אפשר לשנותן –
42 היינו משום תנאי בית דין. חדא, מי לא עסקין
43 בקרבן יחיד דלא שייך ביה לב בית דין? ועוד, לוג
44 שמן דאשם מצורע לא משכחת אלא ביחוד! ועוד,
45 דאין לב בית דין מתנה אלא היכא דלא הוצרכו,
46 אבל אם הוצרכו אי אפשר לשנותה ונראה לפרש,
47 דסוגיא דהתם כרבי מאיר. ואם תאמר: והלא רב
48 חסדא סתמא כבולי עלמא, כדמפרש טעמא דהתם
49 – משום דשמן גופא דמנחה הוא, ומאי קשיא ליה
50 מרב חסדא ממתניתין דהתם? תיקשי ליה הא
51 דרבנן דהבא? ושמא כמו כן היה יכול להקשות.
52 אלא מקשה אסתם מתניתין, דאפילו לרבי מאיר
53 אפשר לשנותה. והא דלא פריך מסתם מתניתין
54 דהתם, מדרבי מאיר גופיה אדרבי מאיר דהבא –
55 משום דלא נזכר שם רבי מאיר בהדיא. וכן מילתא
56 דועירי דהתם נמי אליבא דרבי מאיר אתיא,

57 דקאמר התם (מנחות עט, א): אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח, פירוש: לענין שלא לשנותן (לענין לזבח אחר. ולא כמו שפירש שם בקונטרס לענין ליפסל בלינה, דלענין לינה דאי
58 מיפסלי מתקדש בכלי, דאמר בסוף "רבי ישמעאל" (שם עב, ב) גבי שחי' הלחם דאי תנור מקדש מיפסלי בלינה. ועוד, בסוף "לולב וערבה" (סוכה ג, א) קאמר זעירי גופיה דאי מייית במקודשת
59 איפסלו להו בלינה, ומשנה שלמה שנינו בפרק שני דמעילה (י, א) גבי נסכים: קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה. מיהו ההיא יש לדחות, דדוקא בנסכים הבאים בפני עצמן, וכמו שפירשתי דאיידי
60 לענין שלא לשנותן לזבח אחר. והא דפריך התם ממתניתין דקתני: אם יש זבח אחר יקרב עמו, מאי לאו דאיפסול בשחיטה – הכי פריך: דמכשר דדוקא משום דאיכא זבח
אחר

1 **שורע** – משלו. **סמור** – כבר חנטו ענבים, וכן היה מעשה ואסרו את הזרעים. טעמא
2 מפרש לקמן. **האוסר** – גפנים האוסרים את הזרעים. **הבא לאסור** – זרעים. **קנבוס**
3 = *קנבא. לוף = מיני קיטנית. **אסרה תורה** – בברם, אין זרעם כלה, שיש להם שרש.
4 לישנא אחרינא: קנבוס ולוף אסרה תורה – דכתיב (דברים כב): "כרמך בלאים" –

5 זרעים הדומין לכרם, ובהגן תולין אשכולות
6 כעין ענבים. **בעל הכרם לא עבד איסורא**
7 **אלא הבא אכתי** – איכא למיפרי: לימא קל
8 וחומר. **כל שכן אכבשים** – מצטרפין הן
9 והלחם לפגל הלחם. **אבל תודה לא** – פשוט
10 ליה דלא פגיל לחם. **כעי רבי אבא זוסי כו'**
11 מחבירו – ולא פירש כבש. **ולא מפגל** –
12 כדקתני במתניתין בסופא: שחט אחד מן
13 הכבשים לאכול מחבירו למחר שנינו
14 כשרים, דאין מתיר מפגל את המתיר. או
15 דלמא: "חבירו" – לחם משמע ומפגל לחם.
16 **משנה מפגל את הנסכים** – שהשוותה מהם
17 חייב כרת משום פיגול. שמשקדשו בכלי שוב
18 אין להן פדיון, וקדושתן קדושה. **גמרא שרם**
19 **הזבח מתירין ליקרב** – והוי דבר שיש לו
20 מתירין לזוהב, ונהוג בזה פיגול, דכל דבר
21 שיש לו מתירין יש בו פיגול, במסכת יומא
22 בפרק "הוציאו לו" (ס, א). ונכסיו **מכאן ועד**
23 **עשרה ימים** – דאמר מר לקמן (מנחות מד,
24 ב): "מנחתם ונסכיהם" – אפילו למחר, אלמא
25 לאו מזבחה נענהו. **אף אני לא אמרתי** – אם
26 פיגול בזבח שיהו הנסכים שיביא לסוף עשרה
27 ימים מפוגלים, אלא בבאים עם הזבח. **אמרו**
28 **לו אפשר לשנותו לזבח אחר** – הלכך לא
29 מפגלי. **בשחיטה** – דהאין הוקבעו לזבח זה,
30 ואין רשאים לשנותם לאחר. **כלחמי תודה** –
31 שהשחיטה קובעתה, כאמרין ב"התודה"
32 כדפרישתי לעיל. **לוג שמן כו'** – אם פיגול
33 בשחיטת האשם.

מתיר

1 **איסורא לא קנסיה רבנן; אבל הכא לימא קל וחומר! מאן דמתני לה אתודה** – כל שכן
2 **אכבשים, ומאן דמתני לה אכבשים** – כבשים הוא דהווקקו זה לזה לתנופה, **אבל תודה**
3 **דלא הווקקה זה לזה בתנופה** – לא. **רבי אבא זוסי בעי לה הכי, בעא מיניה רבי אלעזר מרב:**
4 **השוחט את הכבש לאכול פזית מחבירו למחר, מהו? "חבירו" כבש משמע ולא מפגל, או**
5 **דלמא לחם משמע ומפגל ליה? אמר ליה, תניתיה: שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר**
6 **– הוא פיגול וחבירו כשר, לאכול מחבירו למחר – שניהם כשרים; אלמא "חבירו" כבש משמע!**
7 **דלמא דפריש ואמר: "חבירו כבש". משנה הזבח מפגל את הנסכים משקדשו בפגל, דברי**
8 **רבי מאיר. הנסכים אינן מפגלים את הזבח. ביצד? השוחט את הזבח לאכול ממנו למחר –**
9 **הוא ונסכיו מפוגלין, להקריב נסכיו למחר – הנסכים מפוגלין, הזבח אינו מפוגל. גמרא תנו**
10 **רבנן: נסכי בהמה חייבין עליהן משום פיגול, מפני שדם הזבח מתירן לקרב, דברי רבי מאיר.**
11 **אמרו לו לרבי מאיר: והלא אדם מביא זבחו היום ונסכיו עד עשרה ימים! אמר להן: אף אני**
12 **לא אמרתי אלא בבאין עם הזבח. אמרו לו: אפשר לשנותו לזבח אחר. אמר רבא, קסבר רבי**
13 **מאיר: הוקבעו בשחיטה, כלחמי תודה. תנו רבנן: לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פיגול,**
14 **מפני שדם אשם מתירו לכהונות, דברי רבי מאיר. אמרו לו לרבי מאיר: והלא אדם מביא אשמו**
15 **היום ולוהו מיקן ועד עשרה ימים! אמר להן: אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם. – אפשר**
16 **לשנותו לאשם אחר. אמר רבא, קסבר רבי מאיר: הוקבעו בשחיטה, כלחמי תודה.**

משנה

17 דאמר התם (מנחות עט, א): אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח, פירוש: לענין שלא לשנותן (לענין לזבח אחר. ולא כמו שפירש שם בקונטרס לענין ליפסל בלינה, דלענין לינה דאי
18 מיפסלי מתקדש בכלי, דאמר בסוף "רבי ישמעאל" (שם עב, ב) גבי שחי' הלחם דאי תנור מקדש מיפסלי בלינה. ועוד, בסוף "לולב וערבה" (סוכה ג, א) קאמר זעירי גופיה דאי מייית במקודשת
19 איפסלו להו בלינה, ומשנה שלמה שנינו בפרק שני דמעילה (י, א) גבי נסכים: קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה. מיהו ההיא יש לדחות, דדוקא בנסכים הבאים בפני עצמן, וכמו שפירשתי דאיידי
20 לענין שלא לשנותן לזבח אחר. והא דפריך התם ממתניתין דקתני: אם יש זבח אחר יקרב עמו, מאי לאו דאיפסול בשחיטה – הכי פריך: דמכשר דדוקא משום דאיכא זבח
אחר

מנחות דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קמז

מותרים, ואמאי – ומדוע אסרו, לימא קל וחומר הוא, מה האוסר
 אינו נאסר – הגפנים האוסרים את הזרעים, הם עצמם לא נאסרו,
 הקא לאסור ולא אסר – זרעים הקלים מהם, שלא אסרו את הגפנים,
 אינו דין שלא יתאסר – כל שכן שלא יאסרו. ומוכח שלא חששו
 חכמים לקל וחומר זה, ואף על רב לא יקשה מחמת הקל וחומר.
 הגמרא דוחה שאין להוכיח מברייתא זו. מקשה הגמרא: הכי השתא
 – וכי משם אתה מוכיח כן, והרי הָתֵם – בכלאי הכרם, דווקא קנבוס
 ולוף אסרה תורה, אבל הברייתא מדברת בשאר זרעים, שמדרבנן
 הוא דאסרי, ובאיסור דרבנן סברא היא, דהאי דעבד איסורא – זה
 שעשה איסור וזרע בכרם, קנבוס רבנן ואסרו את זרעיו, אבל דלא
 עבד איסורא – בעל הכרם שלא עשה איסור, לא קנבוס רבנן, ולא
 אסרו את גפניו מחמת מעשי בעל הזרעים, וכיון שיש טעם לקנוס
 באופן זה, לא שייך קל וחומר. אבל הקא לגבי השוחט את הכבשים
 לאכול מהם ומלחמם למחר, שהאיסור מהתורה, קשה לימא קל
 וחומר, מה הכבשים המפגלים, אינם מפגלים, הלחם שבא לפגל
 ולא פיגל כל שכן שלא יתפגל.
 הגמרא מבארת שהלשונות נחלקו לגבי המפגל בתודה ובלחמה: מאן
 דמתני לה אתרוה – השונה שמועה זו לגבי תודה, כל שכן ששנה
 דין זה אכבשים, ומאן דמתני לה אכבשים – אבל השונה שמועה
 זו לגבי הכבשים, סובר שבכבשים הוא דהווקקו זה לזה לתנופה – זה
 דווקא בכבשים שהוצרכו להיות מונפים עם הלחם, מצטרפים ללחם
 לפגל בו, שלגבי זה הם כמין אחד, אבל תורה דלא הווקקה זה לזה
 בתנופה – שאין בה תנופה עם הלחם, לא – לא היה בזה ספק, ופשוט
 שאין התודה מצטרפת עם הלחם, ואף הלחם אינו מפוגל.
 רבי אבא זוטא שנה שמועה זו לגבי דין אחר: רבי אבא זוטא בעי לה
 הכי – שנה כך.
 בעא מיניה (ו-שאל) רבי אלעזר מרב, השוחט את הכבש, היינו
 אחד משני כבשי עצרת, על מנת לאכול בזה מקבירו למחר –
 לאחר זמנו, מהו, שכיון שלא פירש, יש להסתפק האם מחשבתו על
 'חבירו', כבש משמע – משמעות דבריו על הכבש השני, ולא מפגל
 כלום, כמבואר להלן במשנה (טו) שאם חשב מחשבת פיגול על הכבש
 השני, שניהם כשרים, או דלמא – שמא 'חבירו' לחם משמע – על
 הלחם המובא יחד עם הכבש, ומפגל ליה – ופיגל את הלחם,
 כמבואר במשנתנו (לעיל ע"א) שהכבשים מפגלים את הלחם.
 אמר ליה רב לרבי אלעזר, תניתיה – שנינו זאת כבר במשנה (להלן
 טז) שחט אחד מן הכבשים על מנת לאכול ממנו למחר – לאחר
 זמנו, הכבש שחשב עליו הוא בלבד פיגול, וחבירו – הכבש השני,
 כשר. חשב בשחיתת אחד מן הכבשים לאכול מקבירו למחר,
 שניהם כשרים. אלמא – מסוף דברי המשנה מוכח, ש'חבירו' כבש
 משמע, כי אם משמע על הלחם, הרי הדין שהלחם מפוגל, וכיון
 ששנינו ששניהם כשרים, מוכח ש'חבירו' היינו הכבש השני.
 הגמרא דוחה את הוכחת רב: דלמא – שמא מדובר דפרשי ואמר
 'חבירו' כבש, ולא חשש התנא להאריך ולפרש כל דבריו, אבל
 כשאמר 'חבירו' ולא פירש, שמא כוונתו על הלחם.

משנה

נבאר במשנה לעיל (ע"א) שהמפגל בעיקר הקרבן נמשך הפיגול על
 כל הטפל לו, אבל פיגול בטפל אינו נמשך על העיקר. משנתנו
 מבארת אופן נוסף בדין זה: הובח – שנתפגל, מפגל גם את הנסכים,
 שהם טפלים לו, אבל רק משקרישו בקלי – שבשעה שפיגל בזבח כבר
 נתקדשו הנסכים בכלי שרת, אבל קודם לכן אין בהם קדושת הגוף
 ואפשר לפדותם, ואין בהם פיגול, דברי רבי מאיר. אולם הנסכים
 שנתפגלו, אינן מפגלים את הובח. כיצד, השוחט את הובח, על
 מנת לאכול ממנו למחר – לאחר זמנו, הוא ונסכיו מפוגלין,
 שהנסכים נגזרים אחריה, אבל השוחט את הובח על מנת להקריב לו,
 נסכיו למחר, רק הנסכים מפוגלין, אבל הובח אינו מפוגל, שהוא
 אינו נגרר אחרי הנסכים הטפלים לו.

שזרע את זרעיו בכרמו של חבירו, כשהגפנים היו קמדין – לאסור
 חנטה, וכא מעשה לפני חכמים, ואסרו את הזרעים מחמת כלאי
 הכרם, והתירו את הנפנים. מקשה הגמרא: ואמאי – מדוע אסרום,
 לימא קל וחומר הוא, ומה האוסר אינו נאסר – ומה הגפנים
 האוסרים את הזרעים, הם עצמם לא נאסרו, הקא לאסור ולא אסר
 – זרעים הקלים מהם, שלא אסרו את הגפנים, אינו דין שלא יתאסר.
 ומוכח שלא חששו חכמים לסברת קל וחומר זה, ואם כן אף על רב
 לא יקשה מחמת הקל וחומר.

הגמרא דוחה ההוכחה מברייתא זו. מקשה הגמרא: הכי השתא – וכי
 משם אתה סובר להוכיח כן, והרי הָתֵם – בכלאי הכרם, דווקא קנבוס
 ולוף אסרה תורה, שיש להם שורש ואין זרעם כלה, (דהנן במשנה
 כלאים פ"ב מ"ה) לגבי מי שהזית שדהו זרועה, ורוצה לזרוע מין אחר,
 צריך להמתין שיתליע הזרע הראשון ולחרוש את השדה, שכן יכלה
 הזרע הראשון ולא יהיו כלאים כשיזרע זרע אחר, אבל היתה שדהו
 וזרעה קנבוס ולוף, לא יהא זרע על גביהם, ואין מועיל להמתין
 שיתליעו ולחרוש, כיון שהן עושות לשלש שנים, וכל זמן זה השורש
 שלהם קיים, אבל הברייתא מדברת בשאר זרעים, שמדרבנן הוא
 דאסרי, ובאיסור דרבנן סברא היא, דהאי דעבד איסורא – זה
 שעשה איסור וזרע בכרם, קנבוס רבנן – קנסוהו חכמים ואסרו את
 זרעיו, אבל האי דלא עבד איסורא – בעל הכרם שלא עשה איסור,
 לא קנבוס רבנן, ולא אסרו את גפניו מחמת מעשיו של הזרע, וכיון
 שיש טעם לקנוס באופן זה, לא שייך בזה קל וחומר. אבל הקא,
 בשוחט תודה לאכול ממנה ומלחמה למחר, שהוא איסור מהתורה,
 קשה לימא קל וחומר, מה התודה המפגלת, אינה מפוגלת, הלחם
 שבא לפגל ולא פיגל כל שכן שלא יתפגל.

הגמרא מביאה לשון אחרת: ואימא דמתני לה אכבשים – יש ששנו
 שמועה זו על המפגל בכבשים ובשתי הלחם.
 בעא מיניה (ו-שאל) רבי אלעזר מרב, השוחט את הכבשים של
 עצרת, על מנת לאכול בזה אחד מהן ומלחמן לאחר זמן אכילתם,
 מהו.

ומפרש רבי אלעזר את שאלתו: לאיפגולי כבשים, לא קא מיבעיא
 לי – לגבי הכבשים, אין להסתפק שמא הם פיגול, והראיה, השתא –
 מאחר ששנינו שבאשר הכזית שפיגל בו היה פולו מלחם, שזו
 מחשבה גמורה בזית שלם בלא צירופים, לא מפגלי הכבשים,
 שהלחם אינו מפגל את הכבשים, אם כן כשחשב על כזית מהן
 ומלחמן, שאין כזית מן הלחם אלא רק בצירוף עם הכבשים, מיבעיא
 לי – וכי צריך לומר שאין הלחם מפגל את הכבשים, הרי אין בו שיעור
 שלם. כי קא מיבעיא לי – הדבר שנסתפקתי בו, לאיפגולי לחם –
 אם הלחם נעשה פיגול, מי מצטרפי כבשים לאיפגולי לחם – האם
 מצטרף חצי חזית של הכבשים לחצי זית של הלחם, כיון שהכבשים
 מפגלים את הלחם, והלחם פיגול, או לא, כיון שהם שני מינים, ואם
 כן לא פיגל בכזית ואין כאן פיגול.

אמר ליה רב לרבי אלעזר, אף בזה הדין שזה ששנינו במשנתנו,
 שהלחם מפגל ביון שהכבשים מפגלים את הלחם ולפיכך מצטרפים
 עם הלחם לכזית וחל הפיגול בלחם, והכבשים אינן מפוגלין, כיון
 שהלחם אינו מפגל את הכבשים ועל כן אינו מצטרף עם הכבשים
 בכדי לפגל אותם.

הגמרא מקשה על דברי רב: ואמאי – מדוע הלחם מפוגל, לימא קל
 וחומר, ומה המפגל אינו מתפגל – החצי זית של הכבשים, שלדברי
 רב מסייע לפגל את הלחם, והוא אינו מתפגל כפי שאמר רב
 שהכבשים אינם מפוגלים, הקא לפגל ולא פיגל, אינו דין שלא
 יתפגל – החצי זית של הלחם שהוא קל ממנו, שהרי לדברי רב לא
 פיגל בכבשים, כל שכן שהוא עצמו אינו מפוגל.

הגמרא מוכיחה שאין לומר קל וחומר כזה. מקשה הגמרא: ומי
 אמרינן קל וחומר ביה האי גזא – וכי אומרים קל וחומר כזה,
 והתניא בברייתא. מעשה באחד שזרע בתוך כרמו של חבירו,
 כשהיו הגפנים קמדין, וחורו חכמים שהזרעים אסורים והגפנים

משנה

המשנה מלמדת דין מנחה שיש לה יותר ממתייר אחד, ופיגל רק בחלק מהמתירים:

פִּיגֵל בְּקוֹמִין – בהקטרת הקומץ חשב לאכול את השיריים חוץ לזמנם ולא בלבונה – אך בהקטרת הלבונה לא חשב מחשבת חוץ לזמנו, או שפיגל בהקטרת הלבונה ולא בהקטרת הקומץ, שפיגל בעבודת חצי המתיר, רבי מאיר אומר, זהו פיגול, ותייבין עליו – על אכילת השירים ברת, וחכמים אומרים, אין בו ברת עד שפיגל בכל המתיר, בקומץ ובלבונה. ומוזרים חכמים לרבי מאיר במנחת חומא ובמנחת קנאות, שאף אם פיגל רק בקומץ, שהוא פיגול ותייבין עליו ברת, שכן הקומץ לבדו הוא המתיר, שאין בהו לבונה. שתי החלות הבאות שבועות, יש להן שני מתירים, דהיינו שני הכבשים שמקריבים עמדה לשלמי ציבור. ולחם הפנים, מתיריו הם שני זיכוי הלבונה.

אם שחט אחד מן הכבשים על מנת לאכול את שתי החלות למחר, או הקטיר את הלבונה שבאחד מן הזיכויין לאכול את שני הסדרים של לחם הפנים למחר, רבי מאיר אומר, פיגול ותייבין עליו ברת, וחכמים אומרים, אין בו ברת עד שפיגל בכל המתיר. שחט אחד מן שני הכבשים של שלמי ציבור של שבועות לאכול ממנו למחר, הוא פיגול, שפיגל במתיר שלו (אחת מעבודותיו), והיבין – הכבש השני בשר, שכן לא פיגל במתיר שלו. ואם שחט לאכול מהבשר למחר, שניהם בשרים, שאף כבש לא נתפגל בעבודת המתיר שלו.

גמרא

הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי מאיר וחכמים: **אמר רב, מחלוקת רבי מאיר וחכמים היא באופן שנתן – הקטיר את הקומץ בשתיקה** – בלא מחשבת פיגול ואחר כך הקטיר את הלבונה במחשבה – במחשבת פיגול, או שהקטיר את הלבונה בשתיקה ואחר כך את הקומץ במחשבה, כלומר שאת חצי המתיר הראשון הקטיר בשתיקה ובשני פיגל, אבל אם נתן את הקומץ במחשבה ואחר כך את הלבונה בשתיקה, דברי הכל פיגול, שכן כל העושה על הדעת הראשונה שלו הוא עושה, וכשהקטיר את חצי המתיר השני בשתיקה, כונתו היתה על דעת מה שחשב בחצי המתיר הראשון, ונמצא שהוקטר כל המתיר במחשבת פיגול. ושמאל אמר, עדיין הוא מחלוקת – גם כשהקדים מחשבה לשתיקה, נחלקו חכמים על רבי מאיר, ולדעתם לא פיגל.

הגמרא מקשה על רבי יתיב – **ישב רבא וקאמר לה להא שמעתא** – ואמר שמועה זו, שרב אמר שמודים חכמים כשהקדים מחשבה לשתיקה. **איתיביה** – הקשה לו רב אחא בר רב הונא לרבא מברייטא, במה דברים אמורים שאם פיגל בעבודת הקומץ פיגל את הקרבן, זהו רק בקמיעה ובמתן כלי ובהילוך, שאין בלבונה עבודות כאלו והקומץ הוא כל המתיר, (אבל) כאשר בא לו הכהן להקטרה, אם נתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה או את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה, רבי מאיר אומר, פיגול ותייבין עליו ברת, וחכמים אומרים אין בו ברת עד שפיגל בכל המתיר, בקומץ ובלבונה. מסיים רב אחא, קתני מיהא – מכל מקום שנינו 'נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה', ושנינו שפליגי בזה רבי מאיר וחכמים, ולא כדברי רב שאמר שלא נחלקו בזה. מתרצת הגמרא: **אימא** – אמור שכוונת הברייטא ובכך נתן את הלבונה בשתיקה מעיקרא – מקודם, שפיגל בקומץ אחר שכבר נתן את הלבונה בשתיקה, ואם כן חצי המתיר הראשון קרב בשתיקה והשני במחשבה.

דוחה הגמרא את התירוץ: **שתי תשובות בדבר** – יש שתי דחיות לתירוץ זה, **הדא** – דחיה אחת, דהיינו קמיתא – לפי תירוץ זה, האופן השני 'את הקומץ במחשבה וכבר נתן את הלבונה בשתיקה' הוא עצמו האופן הראשון 'את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה', ומדוע הובא פעמיים. ועוד דחיה, **התנא** – הרי שנינו

ברייטא אחרת במפורש 'את הקומץ במחשבה ואחר כך את הלבונה בשתיקה', ולכן אין לומר שכוונת הברייטא שכבר נתן את הלבונה בשתיקה לפני הקומץ. מתרצת הגמרא: **תרגמא** – העמיד וביאר רב חנינא את הברייטא שמדובר ב**שתי דיעות** – בשני כהנים, שאחד הקריב קומץ במחשבה ואחר כך הקריב חבירו לבונה בשתיקה, שבוה סוברים חכמים שאינו פיגול שכן אין לומר שהקריב את חצי המתיר השני על דעתו הראשונה, שהרי כהן אחר הקריבו. עבודת יום כפור כשירה רק בכהן גדול. ומערב יום הכפורים היו ממנים לו סגן, כדי שאם ימות הכהן הגדול או שיארע לו פסול, ישמש הסגן תחתיו (וינא ב.). ונאמר בעבודת יום כפור (ויקרא טו א) 'זבאת יבא אחריו אל הקדש, בפר בן בקר' וגו', שמביא פר לחטאת ונותן מדמו בקודש הקדשים, וכן בהיכל על הפרוכת שבינו לקודש הקדשים, וכן על קרנות המזבח הפנימי וכן על טהרו של מזבח הפנימי (ויקרא טו יד-טז). ואם מת או נפסל אחר ששחט את הפר ולפני שהכניס את דמו, יש הסוברים (וינא מט) ש'בפר' משמע אף בדמו של פר, ואין צורך שיביא הכהן השני פר ממש אלא די שיביא דם פר והיינו דם הפר שהביא הכהן הקודם, ויש הסוברים ש'בפר' משמע דווקא פר, וצריך הכהן השני להביא פר חדש.

הגמרא מקשה עוד על רבי: **תא שמע, במה דברים אמורים** שאם פיגל במתנה אחת של דם, פיגל את הקרבן אפילו לרבנן, זהו רק בדמים הניתנים על המזבח התיצון, שבהם די במתנה אחת להתיר את הקרבן, ולכן המפגל במתנה הראשונה, פיגל בכל המתיר, אבל בדמים הניתנים על מזבח הפנימי, כגון ארבעים ושלש מתנות של קרבנות יום הכיפורים, ואחת עשרה מתנות של פר בהן מושה, ואחת עשרה של פר העלם דבר של ציבור, שאם חיסר אחת מהן לא כיפר, וכל מתנה היא רק חצי מתיר, אם פיגל בין בראשונה – בכל מתנות קודש הקדשים ובין בשניה – או בכל מתנות הפרוכת ובין בשלישית – או בכל מתנות המזבח הפנימי, רבי מאיר אומר, פיגול ותייבין עליו ברת, אף שלא פיגל בכל המתיר, וחכמים אומרים, אין בו ברת עד שפיגל בכל המתיר. מסיימת הגמרא: **קתני מיהא פיגל בין בראשונה בין בשניה ובין בשלישית**, שפיגל במתנות קודש הקדשים ונתן את האחרות בשתיקה, ואף בזה פליגי חכמים על רבי מאיר. וכי תימא – ואם תאמר לתוך שהקא נמי מדובר בשתי דעות, ולזה אין לומר שעשה על דעתו הראשונה, הניחא – אפשר אמנם לתוך כך למאן דאמר 'בפר' ואפילו בדמו של פר, שהכהן השני ממשיך לעבוד עם דם הפר הראשון, אלא למאן דאמר בפר ולא בדמו של פר, שהכהן השני צריך להביא פר חדש ולתת את כל המתנות מחדש, והמתנות שנתן הכהן הראשון אינן כלום, אם כן מאי איכא למימר – איך נבאר את הברייטא שנחלקו חכמים על רבי מאיר אף אם פיגל בראשונה ולא בשניה, שהרי אין להעמיד בשתי דעות.

מתרצת הגמרא: **אמר רבא, הלא ברייטא במאי עסקינן, כגון שפיגל בראשונה ושחט בשניה ופיגל בשלישית, דאמרינן** – שבאופן זה אנו אומרים, שאי סלקא דעתך – אם עולה על דעתך שכל העושה, על דעת ראשונה הוא עושה, אם כן מיהדר פיגולי בשלישית למה לי – מדוע היה לו לחזור ולפגל במתנות המזבח הפנימי, הרי היה יכול לסמוך על דעתו במתנות קודש הקדשים. אלא ודאי זה מוכיח שלא עשה על דעתו הראשונה, ואם כן מתנות הפרוכת קרבו כהלכתן, ופיגל רק בחצי מתיר.

דוחה הגמרא: **מתקיף לה רב אחי, מיד שחט קתני** – האם שנינו בברייטא שמדובר כך, ששחט וחזר ופיגל, הרי לא שנינו כך. מתרצת הגמרא באופן אחר: **אלא אמר רב אחי, הלא במאי עסקינן, כגון שפיגל בראשונה וגם בשניה ושחט בשלישית, דאמרינן, אי סלקא דעתך שכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה**, אם כן מיהדר פיגולי בשניה (ובשלישית) למה לי – מדוע היה לו לחזור ולפגל בשניה, הרי היה לו לסמוך על דעתו שבראשונה. אלא ודאי מוכח שלא עשה על דעתו הראשונה, ומתנות המזבח הפנימי קרבו כהלכתן, ופיגל רק בחצי מתיר.

מנחות. פרק שני – הקומץ את המנחה דף טז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמט תוספות

1 מתירו לבהונות – כדכתיב (ויקרא יד): "על דם האשם", דכל זמן שלא נתן מן הדם
2 מעכב השמן, כדאמרין בפרק קמא (מנחות ה, א). **משנה** פִּיגֵל בְּקוֹמֶץ – בהקטרת
3 קומץ חישוב על השירים. עד שִׁפְגַל בְּכָל הַמִּתִּיר – והקטרת אחד מזה חצי מתיר
4 הוא. דאיכא נמי הקטרת חבירו. **גמרא** שֶׁנֶּתַן הַקּוֹמֶץ בּוֹ – כלומר, הקטרה ראשונה
5 הקטיר בשתיקה ושניה במחשבה. אבל חישוב

6 בראשונה ושתק בשניה – פיגול לדברי הכל.
7 **לחא שמעתא** – דרב. כמה דברים אמורים
8 – דמחשבת עבודה הקומץ מפגל, בברייתא
9 דמנחות. **בקימצה** ב' – דבהנך שלש עבודות
10 אין דומה לזה בלבונה, הילכך כולו מתיר
11 הוא. הולכה מפרש בגמרא לקמן בשמעתין.
12 דהא איכא בלבונה. קתני מיהא ב' ופליגי –
13 ותובתא דרב. דאית דעות – דאית הקטיר
14 קומץ במחשבה, ואחר כך הקטיר חבירו
15 לבונה בשתיקה. דמשום הכי פליגי רבנן –
16 דליכא למימר על דעת ראשונה עשה. כמה
17 דברים אמורים – דבמתנה אחת פיגול בדמים
18 הניתנין ב', בברייתא דובחים (מב, א).
19 **ארבעים** ושלש דיומ הכיפורים – שמונה
20 הזאות דפר בין הבדים, אחת למעלה ושבע
21 למטה, ושמונה דשעיר – הרי שש עשרה,
22 וכנגדו בהיכל כדאמרין במסכת יומא (נג, ב)
23 – הרי שלשים ושתים, וארבע קרנות המזבח
24 הפנימי – הרי שלשים ושש, ושבע על טהרו
25 של אותו מזבח כשדום הפר והשעיר
26 מעורבין ביחד – הרי ארבעים ושלש. אחת
27 עשרה של פר כהן משיח – שבע הזאות על
28 הפרוכת וארבע מתנות דמזבח, כדכתיב
29 בויקרא, וכן פר העלם דרב. בראשונה – בין
30 הבדים, בשניה – על הפרוכת, בשלישית –
31 על מזבח הזהב. וחייבים עליו כרת – האוכל
32 מבשר הפר. ופליגי – אפילו פיגול בראשונה
33 פליגי רבנן, אלמא לא אמרין: שניה
34 ושלישית על דעת ראשונה עשה! בשתי
35 דעות – שמת כהן גדול או אירע לו קר
36 לאחר הזאות דבין הבדים, ושמש אחר תחתיו
37 הוזה בהיכל, דליכא למימר על דעת ראשונה
38 עשה. הניחא למאן דאמר – במסכת יומא
39 בפרק "הוציאו לו" (נט, ב). פר ואפילו דמו
40 של פר – (ושנאמר) "זאת יבא אהרן וגו'"
41 בפר" – ואפילו בדמו של פר, שאם שחטו
42 הראשון ואירע בו פסול – יבא אהרן בדמו
43 אל הקדש, ואין צריך להביא ולשחוט פר
44 אחר, לדידה הוה ומצו! לאוקמיא בשתי
45 דעות. **אלא למאן דאמר ולא בדמו של פר**
46 – לא מצו לאוקמיא בשתי דיעות. **אלא אמר**
47 **רב אשי** כגון שפיגול בראשונה ובשניה
48 ושתק בשלישית, דאכתי הוה חצי מתיר. והא

1 **משנה** פִּיגֵל בְּקוֹמֶץ וְלֹא בְּלִבְנָה, בְּלִבְנָה וְלֹא בְּקוֹמֶץ
2 - רבי מאיר אומר: פִּיגֵל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת, וְהַכְּמִים
3 אֲמֹרִים: אֵין בּוֹ כֶּרֶת עַד שִׁפְגַל בְּכָל הַמִּתִּיר. וּמִדִּים
4 הַכְּמִים לְרִבִּי מֵאִיר בְּמִנְחַת חֹמֶת וּבְמִנְחַת קִנְאוֹת,
5 שְׁאֵם פִּיגֵל בְּקוֹמֶץ - שְׁהוּא פִּיגֵל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת,
6 שֶׁהַקּוֹמֶץ הוּא הַמִּתִּיר. שְׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׁים לְאֹכֹל
7 שְׁתֵּי חֲלוֹת לְמַחֵר, הַקְטִיר אֶחָד מִן הַבְּזִיכִין לְאֹכֹל
8 שְׁנֵי סָדְרִים לְמַחֵר - רבי מאיר אומר: פִּיגֵל וְחֵיבִין
9 עָלָיו כֶּרֶת, וְהַכְּמִים אֲמֹרִים: אֵין בּוֹ כֶּרֶת עַד שִׁפְגַל
10 בְּכָל הַמִּתִּיר. שְׁחַט אֶחָד מִן הַכְּבָשִׁים לְאֹכֹל מִמֶּנּוּ
11 לְמַחֵר - הוּא פִּיגֵל וְחֵיבִירָא בְּשִׁיר, לְאֹכֹל מִמֶּחֱבִירָא
12 לְמַחֵר - שְׁנֵיהֶם בְּשִׁירִים. **גמרא** אָמַר רַב: מִחֲלוּקָתָא
13 שֶׁנֶּתַן אֶת הַקּוֹמֶץ בְּשִׁתְּקָהּ וְאֶת הַלִּבְנָה בְּמַחֲשָׁבָה,
14 אֲבָל נֶתַן הַקּוֹמֶץ בְּמַחֲשָׁבָה וְאֶת הַלִּבְנָה בְּשִׁתְּקָה -
15 דְּבָרֵי הַכֹּל פִּיגֵל, שְׁכָל הָעוֹשָׂה - עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה
16 הוּא עוֹשָׂה. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר: עֲדִין הוּא מִחֲלוּקָתָא. וְיָתִיב
17 רַבָּא וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּ. אִיתִיבִיהּ רַב אֲהָא
18 פֶּר רַב הוֹנָא לְרַבָּא: בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים - בְּקִמְצָה
19 וּבְמִתֵּן כָּלִי וּבְחִילּוּךָ; בָּא לוֹ לְהַקְטִירָהּ, נֶתַן אֶת הַקּוֹמֶץ
20 בְּשִׁתְּקָהּ וְאֶת הַלִּבְנָה בְּמַחֲשָׁבָה, אֶת הַקּוֹמֶץ
21 בְּמַחֲשָׁבָה וְאֶת הַלִּבְנָה בְּשִׁתְּקָה - רבי מאיר אומר:
22 פִּיגֵל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת, וְהַכְּמִים אֲמֹרִים: אֵין בּוֹ
23 כֶּרֶת עַד שִׁפְגַל בְּכָל הַמִּתִּיר. קֶתְנִי מִיָּהּ: נֶתַן אֶת
24 הַקּוֹמֶץ בְּמַחֲשָׁבָה וְאֶת הַלִּבְנָה בְּשִׁתְּקָה, וּפְלִיגִי! -
25 חֵאִימָא: וְכַבֵּר נֶתַן אֶת הַלִּבְנָה בְּשִׁתְּקָה מַעֲיָקְרָא. -
26 שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר: חֲדָא, דְּהֵינּוּ קִמְצִיתָא. וְעוֹד,
27 הַתִּנְיָא: אַחֵר קֵדָּ! תִּרְבֵּמָא רַב חֲנִינָא: בְּשִׁתֵּי דִיעוֹת.
28 תָּא שְׁמַע: בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים - בְּדָמִים הַנִּתְּנִין
29 עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אֲבָל דָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ
30 הַפְּנִימִי, כְּגוֹן אֲרֻבַּעִים וְשִׁלְשׁ שָׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְאַחַת
31 עֲשָׂרָה שָׁל פֶּר כֹּהֵן מִשׁוּחַ, וְאַחַת עֲשָׂרָה שָׁל פֶּר
32 הָעֶלֶם דְּכֶר שֶׁל צִיבּוֹר, פִּיגֵל בֵּין בְּרֵאשׁוֹנָה בֵּין בִּשְׁנֵיהּ
33 וּבֵין בְּשִׁלִּישִׁית - רבי מאיר אומר: פִּיגֵל וְחֵיבִין עָלָיו
34 כֶּרֶת, וְהַכְּמִים אֲמֹרִים: אֵין בּוֹ כֶּרֶת עַד שִׁפְגַל בְּכָל
35 הַמִּתִּיר. קֶתְנִי מִיָּהּ: פִּיגֵל בֵּין בְּרֵאשׁוֹנָה בֵּין בִּשְׁנֵיהּ

36 וּבֵין בְּשִׁלִּישִׁית, וּפְלִיגִי! וְכִי תִּמָּא: הֲכָא נִמִּי בְּשִׁתֵּי דְעוֹת - הִנֵּחָא לְמָאן דָּאָמַר: "כִּפֹּר"
37 וְאִפִּילוּ בְּדָמוֹ שָׁל פֶּר, אֵלֹא לְמָאן דָּאָמַר: "כִּפֹּר" וְלֹא בְּדָמוֹ שָׁל פֶּר, מֵאִי אִיכָא לְמִימַר?
38 אָמַר רַבָּא: הֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ - כְּגוֹן שְׁפִיגֵל בְּרֵאשׁוֹנָה וְשִׁתְק בְּשִׁנְיָהּ וּפִיגֵל בְּשִׁלִּישִׁית,
39 דְּאֲמַרְיָנוּ: אִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל הָעוֹשָׂה עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה הוּא עוֹשָׂה, מִיְהֵדֵר פִּיגּוּלֵי
40 בְּשִׁלִּישִׁית לְמָה לִּי? מִתְקִיף לָהּ רַב אֲשִׁי: מִיֵּד שִׁתְק קֶתְנִי? אֵלֹא אָמַר רַב אֲשִׁי: הֲכָא
41 בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ - כְּגוֹן שְׁפִיגֵל בְּרֵאשׁוֹנָה וּבְשִׁנְיָהּ וּבְשִׁלִּישִׁית, דְּאֲמַרְיָנוּ: אִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ כָּל
42 הָעוֹשָׂה עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה הוּא עוֹשָׂה, מִיְהֵדֵר פִּגּוּלֵי בְּשִׁנְיָהּ וּבְשִׁלִּישִׁית לְמָה לִּי?

1 אחר שהיה (זבח) זבח באותה שעה, וגם משום דלב בית דין מתנה עליו, כמו שמעמידה
2 בסוף, הא לאו הכי לא קרבי, דמשקדשו בכלי הוקבעו אפילו קודם שחטו. והא דקרבי עם
3 הזבח אחר הזבח באותה שעה, היינו משום דלב בית דין מתנה דכמפרש התם. ולפי מה
4 שסובר השתא, לית ליה דאמרין הכא לרבי מאיר דשחיטה קובעת ולא כלי קובעת. עוד
5 די לפרש שהיא התם ד"התודה" אפילו כרבנן,
6 רבי פליגי רבי מאיר ורבנן – בשחיטת פיגול.
7 דבפגול מיירי בירשא, וקאי אמיתנין דהזבח
8 מפגל את הנסכים, וקסבר רבי מאיר דהוקבעו
9 בשחיטת פיגול כלחמי תודה, דנתן בפרק
10 "התודה" (מנחות עז, ב): שחט חוץ למנוה וחוץ
11 למקומו – קדש הלחם, אבל שחיטה כשרה
12 קובעת אפילו לרבנן. ולעזרי דאמר: נסכים
13 מתקדשים בשחיטה – היינו למר דאמר: ליה
14 ולמר כדאיתא ליה. ופרך ממתנין דזבח פסול,
15 דאלמא שחיטה פסולה מקדשה, וקשיא לרבנן.
16 ואפילו רבי מאיר לא אמר אלא בפיגול במתנות
17 ולא בשאר פסולי שחיטה. דהוקא דאיכא זבח
18 אחר, משום תנאי בית דין, הא ליכא זבח אחר –
19 לא. ומיזו קשה לפירושו זה, דאם כן משכחת
20 לרבנן דנסיב בהמה חייבין עליהם משום פיגול,
21 שנעשית השחיטה בהכשר ופיגול בשאר עבודות.
22 ושיך לך טו, **כל הוקבעו** בשחיטה – כרבי
23 דאמר: שני דברים המתירים מעלין זה בלא זה.
24 ולרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר: אין מעלין, הוה
25 ליה למינסק שחיטה חריקה, או שנתקבל הדם
26 בבטו ושפך, וכאבתו דאמר: כל העומד לזרוק
27 בזרק דמי כדאמרין בפרק "התודה" (מנחות
28 עז, ב). ופלוגיתיהו בפרק "התכלת" (מנחות מז,
29 א) ובסוף "רבי שמעאל" לקמן (עב, ב). חזא
30 דהיינו קמיתא – פירושו: דנתן את הקומץ
31 בשתיקה ב', לכך שוות זה כזה. ובפרק "בית
32 שמאי" (ובחים זב, א) מבאי ברייתא זו איכפא,
33 דקתני בירשא: נתן את הקומץ במחשבה.
34 **בין** בראשונה בין בשניה בין בשלישית –
35 ראשונה – כל הזאות דבין הבדים, שניה –
36 דפרוכת, שלישית – דמזבח הזהב, כך פירש
37 בקנטרס. וכן מוכח בסמוך כל דבין הבדים חשיב
38 חזא, דקאמר: דחשיב בפנים פוסל, כל כידי בהיכל
39 מאי בעלמא קא מדי. ובחזי הזאות חזיתא קא
40 מודי רבי מאיר דלא הוי פיגול, מידי דהוה חצי
41 קומץ דלא הוי פיגול, כדאמר בסוף פרק שני
42 דובחים (ל, א) דבעינן קומץ שלם, דקאמר: הרי
43 קמיעה, דכי לחצות דמי ופליגי. וצריך עיון
44 בהדיא דלקמן ועמוד בן דהקטיר שומשום לאכול
45 שומשום עד שכלה הקומץ. **קתני** מיהא פיגול
46 בראשון וכו' ופליגי – הוי מצו לשנוי שפירש
47 בהדיא שאינו עושה על דעת ראשונה.
48 **כגון** שפיגול בראשונה ובשניה ובשלישית –
49 בפרק "בית שמאי" (ובחים מב, א) פירש
50 בקנטרס: וברביעית לא פיגול. וקשה, דרביעית
51 מנא דכר שמוהו ובכאן פירש בקנטרס: שפיגול
52 בראשונה ובשניה, ושתק בשלישית. ואם תאמר,
53 אם כן קשיא: מידי שתק קתני, כדאקשין לעיל
54 ושנא לעיל דשתק באמצעית הוה ליה לפרוש
55 טפי, כיון דראשונה ושלישית במחשבה ושניה
56 בשתיקה. ולהאי פירוש חשיב כל הזאות דמזבח
57 הזהב באחת, שבע דסידורו וארבע דקדורת. וכן
58 משמע בפרק "הוציאו לו" (יומא סא, א). דהניא
59 "וכפר את הקדש" – זה לפני ולפנים, "זאת אהל
60 מועד" – זה היכל, "זאת המזבח" – כמשמעו, משמע דחשיב מזבח כפרה אחת. עוד קאמר התם: מכאן אמרו כו' עד: גמר מתנות שבהיכל ותשפך הדם – יביא אחר ויתחיל בתחילה. אבל לא קתני: גמר ארבע דרנות ותשפך הדם – יביא אחר ויתחיל בטהור, דכולהו חשיבי באחת. וקשה, דלקמן קאמר
61 (גם כן). משכחת לה בארבעה פרים וארבעה שעירים, פירוש: חד אחזאות דבין הבדים, וחד אחזאות דפרוכת, וחד אחזאות דקדורת, וחד אסידור. אלמא לא חשיבי כחד הזאות דקדורת ודסידורו
62 ושנא סבירא ליה שיריים מעכבין, הוי חד בשביל שיריים. ולפי זה נזכר לגרס כאן: שפיגול בראשונה ובשניה ושלישית. וכן כתוב בספר רבינו גרשום ובפרק "בית שמאי" (ובחים מב, א), וחשיב
63 חצי מתיר משום דאיכא ערין שיריים דמעכבי. ואם תאמר: הא בעל בריהא הוי תנא סבר שיריים לא מעכבי, מדלא חשיב אלא ארבעים ושלש, דהוהא דסבר שיריים מעכבי חשיב חזא טפי,
64 כדמוכח בסמוך ויש לומר: דאף על גב דשיריים מעכבי, לא חשיב הוי תנא אלא הזאות.

כ"י מדי בהיכל מיא בעלמא קא מדי – הקשה בקנטרס: בקומץ ושחט נמי נימא דלא מיפגל, דכי חשיב בקבלה איפסול, וכי זרק – מיא זרקו ותיירץ בפרק "בית שמאי" (זבחים מב, ב) דהתם גזירת הכתוב הוא. אבל כאן תירץ דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדשה, אבל הנך הזאות כולוהו חרא עבודה, ולא קרבו כל מתירי אותה עבודה בקדשתה. וקשה: דאם כן, פיגל בקומץ ולא בלבונה, לרבי מאיר אבנאי הוי פיגול בחצי מתירי? הא חד עבודה לא נעשית בקדשתה, וכי מקטיר ללבונה – עפרא בעלמא מקטיר? וכי תימא משום דהווי שני מינין, אחתי קשה משני בויכין? אם לא נחלק, דכיון דבעו שני כלים הווי כשני מינין. ורבינו תם מפרש דבחד מקום פשיטא ליה דלא אמרינן מיא בעלמא הוא דקא מדי, תחילת עבודה כגמור עבודה, והכא גזירת הכתוב. אבל בשני מקומות – בהכי לא איירי קרא, ומיא בעלמא קא מדי.

משכחת לה בארבעה פרים – פירש בקונטרס: פר ושעיר פנים וחישוב עליו, ונשפר הדם לאחר הזאות פנים.

הדרן עלך הקומץ וזמא

והא "בין" "בין" קתני! קשיא. אמר מר, רבי מאיר אומר: פגול ותייבין עליו פרת. מכדי פרת לא מייחב עד שיקרבו כל המתירין, דאמר מר: "ירצה" – בהרצאת פשר כד הרצאת פסול, מה הרצאת פשר עד שיקרבו כל המתירין – אף הרצאת פסול עד שיקרבו כל המתירין; והאי בין דחשיב בה בפנים – פסליה, כי מדי בהיכל – מיא בעלמא הוא דקא מדי! אמר רבה: משכחת לה בארבעה פרים וארבעה שעירים. רבא אמר: אפילו תימא פר אחד ושעיר אחד, לפגול מרצי. "ארבעים ושלש". והתניא: ארבעים ושבע! – לא קשיא: הא כמאן דאמר מערבין לקרנות, והא כמאן דאמר אין מערבין. והתניא: ארבעים ושמונה! – לא קשיא: הא כמאן דאמר שירים מערבין, הא כמאן דאמר שירים לא מערבין. איבעיא להו: פיגל בהולכה, מהו? אמר רבי יוחנן: הולכה בקמיצה, וריש לקיש אמר: הולכה בהקטרה. בשלמא לריש לקיש – איכא נמי הולכה דלבונה, אלא לרבי יוחנן מאי מעמא? אמר רבא, קסבר רבי יוחנן: כל עבודה שאינה מתרת, עבודה חשוכה היא לפגל עליה בפני עצמה. אמר ליה אבאי: הרי שחיטת אחד מן הכבשים, דעבודה שאינה מתירתה, ופליגי! דתנן: שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר, הקטיר אחד מן הכזיבין לאכול שני סדרים למחר – רבי מאיר אומר: פגול ותייבין עליו פרת, וחקמים אומרים: אין בו פרת עד שיפגל בכל המתירי! אמר ליה: מי סברת לחם בתנור קדוש? שחיטת פכשים מקדשא ליה, והבא לקדש – כבא להתיר דמי. מתיב רב שימי בר אשי, אחרים אומרים: הקדים מולים לערלים – פשר, הקדים ערלים למולים – פסול, וקיימא לן דבחיצי מתיר פליגי! אמר ליה: מי סברת דם בצואר בהמה קדוש? דם – סבין מקדשא ליה, והבא לקדש – כבא להתיר דמי. תא שמע: במה דברים אמורים – בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך; מאי לאו הילוך דהקטרה? – לא, הילוך דמתן כלי. אי הכי, במתן כלי ובהילוך – בהילוך ובמתן כלי מיבעי ליה! – הא לא קשיא, תני הכי. בא לו להקטרה – בא לו להולכה מיבעי ליה! – הא לא קשיא, בין דהולכה צורך דהקטרה היא, קרי לה הקטרה. – אלא, נתן את הקומץ בשתיקה – הולך מיבעי ליה! קשיא. הקטיר שומשום לאכול שומשום, עד שפלה קומץ כולו – רב חסדא ורב המנונא ורב ששת, חד אמר: פיגול, וחד אמר: פסול, וחד אמר: פשר. לימא, מאן דאמר פיגול – כרבי מאיר, ומאן דאמר פסול – כרבנן, ומאן דאמר פשר – כרבי? ממואי? דלמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם אלא דחשיב בשיעורו, אבל הכא דלא חישב בשיעורו – לא! ועד כאן לא קא אמרי רבנן התם אלא דלא חישב ביה בכזויה מתיר, אבל הכא דחישב ביה בכזויה מתיר – הכי נמי דפגיל! ועד כאן לא קא אמר רבי התם אלא דלא הדר מלייה מאותה עבודה, אבל הכא דהדר מלייה מאותה עבודה – הכי נמי דפסיל! אלא מאן דאמר פיגול – דברי הכל, מאן דאמר פסול – דברי הכל, מאן דאמר פשר – דברי הכל, מאן דאמר פיגול דברי הכל – קסבר: דרך אכילה בך ודרך הקטרה בך; ומאן דאמר פסול דברי הכל – קסבר: אין דרך אכילה בך ואין דרך הקטרה בך, והואי לה כמנחה שלא הוקטרה; ומאן דאמר פשר דברי הכל – קסבר: דרך הקטרה בך ואין דרך אכילה בך. אמרי

חריפי

והא בין בין קתני – דמשמע באחת ולא בשתיים. ירצה – "פיגול הוא לא ירצה" (ויקרא יט), וכתביב בכשר: "ירצה לקרבן אשה" (שם כב). אף פסול עד שיקרבו כל מתירין – לא מחייבין כרת על אכילת פסול עד שיקרבו כל מתירין באותה עבודה שהוא מתפגל בה. והאי כיון דחשיב ב' – ואי קשיא: בקומץ ושחט נמי לימא דלא מפגל, דכי חשיב בקבלה איפסול, כי זרק – מיא בעלמא זרקו לאו פירכא היא, דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדשתה, אבל הנך הזאות חרא עבודה היא. משכחת לה – דמפגלי כולוהו. בארבעה פרים וארבעה שעירים – פר ושעיר פנים וחישוב עליו, ונשפר הדם לאחר הזאות פנים, והביא פר ושעיר אחד להיכל ואחד למזבח לשבע הזאותיו, וכן לקרנות. דבכל אחד קרבו מתירין, דהא כולם כשרים, ואין צריך לחזור ולהזות מן השני בפנים, ובמקום שפוסק הוא מתחיל, כדאמרין במסכת יומא בפרק "הוציאו לו" (סא, א). לפגול מרצה – לענין כן הן חשבות, שלא יצא מדי פיגול. מערבין לקרנות – פלוגתא היא בפרק "הוציאו לו" (יומא נז, ב). הא דקתני ארבעים ושלש כמאן דאמר מערבין – דם פר ושעיר בשעת ארבע מתנות דקרנות דמזבח הפנימי. והא דקתני ארבעים ושבע כמאן דאמר – מכל אחד נתן ארבע מתנות, ואיתר להו ארבע. שירים – של כל ההזאות מעבכי, אם לא שפכן על יסוד מזבח החיצון, והווי להו ארבעים ושמונה. והא דקתני ארבעים ושבע כמאן דאמר שירים לא מעבכי – ופלוגתא היא בפרק "הוציאו לו" (יומא ס, ב). פיגל בהולכת קומץ מאי – מי הויא חצי עבודה, ופליגי רבנן עד שיפגל בכל המתירי, כלומר אף בהולכת לבונה, או לא פליגי? בקמיצה – דהויא עבודה שלימה, דאין קמיצה בלבונה. בהקטרה – ופליגי. כל עבודה שאינה מתרת – כגון הולכה, דלא מיעבכא, דאפשר להושיט זה לזה. חשוכה לפגל עליה בפני עצמה – דליכא למימר עד שיפגל בכל המתירי, דהא לאו מתיר הוא, ואין כח לאחירת לעבכ. שחיטתה – אינה מתרת לא בשר ולא אימורין, דחריקה מתירתן. כבא להתיר דמי – ובענין עד שיפגל בכל המתירי. הקדים מולים לערלים – בשחיטת פסח מיירי, דשחט סימן ראשון למולים סימן שני לערלים. וקיימא לן – בפרק "תמיד נשחט" במסכת פסחים (סג, א). אלמא בעבודה שאינה מתרת ולא מקדשת, כגון הכא דליכא לחם דתתקדש ליה שחיטה, פליגי נמי רבנן במה דברים אמורים – דמפגלין בעבודת הקומץ. והיינו ההיא ברייתא דמתיב רב אחא בר רב הונא לעיל. מאי לאו בהילוך דהקטרה – וקתני דלא פליגי רבנן, ותויבחת דריש לקיש: הילוך דמתן כלי – כשמוליכו לתנו בכלי, דההיא

עבודה שלימה היא. דאין מתן כלי בעבודת לבונה. תני הכי – בהילוך ובמתן כלי. בא לו להולכה מיבעי ליה. הקטיר כרי שומשום – כשיעור שומשום, וכן עשה עד שהקטיר כל הקומץ וכן בלבונה, ומהו? פיגל או לא? כרבי מאיר – דאמר: מפגלים בחצי מתיר, והכא נמי כל שומשום ושומשום חשיב ליה בחצי מתיר. כרבנן – דאמרי: אין בו כרת, אבל פסול הוא. כרבי – דאמר לעיל (יד, א): אומר אני שזה כשר, דאין חצאין מצטרפין. דחישב כשיעורו – שחישב כשיעור הקטרה שלימה ביחד. הבא חישב בכל המתיר – בקומץ ובלבונה, חשיב כחאי גונא כל המתיר. דלא הדר מלייה – לשיעור אכילה מאותה עבודה, שחישב בכבש האחד ובהלכה האחרת השלמה וית, ולא חישב כל באו כבש ולא באותה חלה. מאן דאמר פיגול דרך הקטרה בכך – והווי ליה מחשב בעבודה כשרה, והוי כמקטיר כזית על מנת לאכול זית שירים למחר. ומאן דאמר פסול קסבר אין דרך הקטרה בכך – וומאן דאמר כשר קסבר אין דרך אכילה בכך. ציקו ולא פסל מחשבתו. אבל דרך הקטרה בכך, והקטרה מעלייתא היא. חריפי

רבי מאיר אומר, פגול ותיבין עליו ברת, והכמים אומרים, אין
 בו ברת עד שיפגל בכל המתיר. נמצא שגם בעבודה שאינה מתרת
 צריך לפגל בכל המתיר. מתוך רבא: אומר ליה רבא, מי ברת –
 האם סובר אתה שהלחם בתנור קדוש – מתקדש, אין זה כך, אלא
 שחיטת הכבשים מקדשה ליה – מקדשתו, והכא לקדש כבא
 להתיר דמי – כשם שבעבודה הבאה להתיר צריך לפגל בכל המתיר,
 כך בעבודה הבאה לקדש (וכבשי עצרת) צריך לפגל בכל המקדש
 ושני הכבשים. ואין ראיה שצריך לפגל בכל המתיר גם בעבודה
 שאינה מתרת.
 מתיב – הקשה רב שימי בר אשי לרבא, שנינו (פסחים סא.) שהשוחט
 קרבן פסח על מנת שיאכלוהו ערלים, הקרבן פסול, אך השוחט
 שיאכלוהו גם מולים וגם ערלים, כשר. ושנינו (שם סב.) אחרים
 אומרים, הקדים מולים לערלים – שחט סימן ראשון שיאכלוהו
 מולים, וסימן שני על מנת שיאכלו ממנו אף ערלים, כשר שכן
 בשניהם חשב למולים, הקדים ערלים למולים – בסימן הראשון חשב
 לערלים ובשני למולים, פסול שכן בראשון לא חשב למולים. מביא
 רב שימי וקיימא לן – ומקובל בידינו דבחיצי מתיר פליגי – הפוסל
 בסיפא הוא רבי מאיר, שלדעתו פוסלים בחצי מתיר (סימן אחד), אך
 לדעת חכמים אין פוסלים בחצי מתיר. נמצא שלדעתם אף בשחיטה
 שאינה מתירה ולא מקדשת צריך לפגל (או לפסול) בכל המתיר.
 מתוך רבא: אומר ליה רבא, מי ברת שהדש כבר בצואר ההכהמה
 קדוש, אין זה כך, אלא דם, כפי שהשחיטה מקדשה ליה, ואם כן
 השחיטה מקדשת והכא לקדש כבא להתיר דמי.
 הגמרא מקשה על דברי ריש לקיש: תא שמע, שנינו (לעיל ע"א,) במה
 דברים אומרים שהמפגל בקומץ לבדו, פיגל, זהו רק בקמיצה ובמתן
 כלי ובהילוך. מאי לאו – האם אין מדובר בהילוך דהקמחה –
 הולכת הקומץ להקטירו, ונמצא שאף לחכמים די לפגל בהולכת
 הקומץ. מתרצת הגמרא: לא, זהו הילוך דמתן כלי – הולכת הקומץ
 לחיתו בכלי, שעבודה זו אינה בלבונה, והקומץ הוא כל המתיר.
 מקשה הגמרא: אי הכי – אם כן, דברי התנא 'במתן כלי ובהילוך',
 'בהילוך ובמתן כלי' מיפעי ליה – היה צריך לומר, שכן הילוך מתן
 כלי קודם למתן כלי. מתרצת הגמרא: תא לא קשיא, תני הכי – שנה
 כך בברייתא, 'בהילוך ובמתן כלי'.
 מקשה הגמרא: להלן בברייתא שנינו 'בא לו להקמחה! אך אם
 'הילוך' הוא הילוך מתן כלי, הרי 'בא לו להולכה' מיפעי ליה, שכן
 אחר מתן כלי יש הולכה להקטרה. מתרצת הגמרא: תא לא קשיא,
 'בין הולכה צורך דהקמחה היא, לכן קרי – קורא לה התנא
 'להקמחה', רבא לו להקטרה' בונותו 'בא לו להולכה להקטרה'.
 מקשה הגמרא: אלא מה ששנינו להלן בברייתא 'נתן את הקומץ
 בשתיקה', הרי 'הילוך' את הקומץ בשתיקה מיפעי ליה, שהרי
 מדובר כאן בהולכה להקטרה ולא בהקטרה. מסיקה הגמרא: קשיא
 – קשה על ריש לקיש, שכן משמע ש'הילוך' שבו די לפגל בקומץ הוא
 הולכה להקטרה.
 אם שחט אחד מכבשי עצרת על מנת לאכול חצי זית מחלה אחת
 למחר, ואת הכבש השני על מנת לאכול חצי זית מהחלה השניה
 למחר, מכשיר רבי (לעיל ד.) את הכבשים והחלות. הגמרא דנה במי
 שהקטיר קומץ מעט מעט, ובכל פעם חשב לאכול עוד קצת מהשירים
 למחר: אם הקטיר מהקומץ כשיעור שומשום – קצת ממנו על מנת
 לאכול מהשירים כשיעור שומשום למחר, ושוב הקטיר קצת על מנת
 לאכול עוד קצת למחר, וכך עשה עד שפגל קומץ בולו – שהקטיר
 כולו כך, וכן בלבונה הקטיר, וכן פעם קצת במחשבה לאכול קצת
 מהשירים למחר, נחלקו רב חסדא ורב חמנא ורב ששת, שחך –
 אחד מהם אומר שזהו פיגול, וחד אומר שהקרבן פסול אך אינו
 פיגול, וחד אומר שהקרבן כשר.
 שואלת הגמרא: לוימא – האם יש לומר שמאן דאמר פיגול סובר
 בריבי מאיר שמפגלים בחצי מתיר, ולכן כאן אף שלא פיגל בכל
 הקומץ יחד, פיגל, ומאן דאמר פסול סובר ברבנן, שהמפגל בחצי

מקשה הגמרא: והא 'בין בראשונה בין בשניה' וכו' קתני – שנינו,
 שפיגל רק פעם אחת. מסיקה הגמרא: קשיא – תירוצו רב אשי,
 שתירץ שפיגל פעמיים, קשה.
 הגמרא דנה בסברת רבי מאיר בברייתא (ע"א): אומר מר, רבי מאיר
 אומר, אף המפגל רק בראשונה, פגול ותיבין עליו ברת. מקשה
 הגמרא: מכדי – הרי ברת לא מתיבין עד שיקרבו כל המתירין של
 הקרבן, דאמר מר בברייתא, נאמר בפיגול (ויקרא טז ט) 'לא ירצה'
 ובקרבן כשר (שם כב כז) 'ירצה', ולומדים בגזירה שוה שבהרצאת כשר
 – כאופן בו מתקבל קרבן כשר לרצון לה' כך אופן הרצאת פסול –
 קביעת קרבן פסול כפיגול, כלומר מה – כשם שבהרצאת קרבן כשר,
 אינו כשר עד שיקרבו כל המתירין שלו, אף בהרצאת קרבן פסול
 אינו מתפגל עד שיקרבו כל המתירין של העבודה שנתפגל בה. ואם
 כן, הא פרי יום כפור בין דחשיב בה מחשבת פיגול בפנים – בקודש
 הקדש, פסליה – פסלו, וכי מדי – כאשר הוא מזה דם פסול
 בתיבול, כאילו מיא בעלמא הוא דקא מדי – מים סתם הוא מזה.
 נמצא שלא קרבו כל מתירי העבודה (והזאות), והיאך אומר רבי
 מאיר שפיגל.
 מתרצת הגמרא: אומר רבא, אכן אם הוזה מדם פסול, לא פיגל, אך
 משפחת לה – מוצא אתה שפיגל באופן שהקריב ארבעה פרים
 וארבעה שעירים – שפיגל בדם בפנים, ונשפך שאר הדם, והביא פר
 ושעיר אחרים והוזה על הפרות, ונשפך שאר דמם, והביא אחרים
 והוזה על הקרנות, ונשפך דמם, והביא אחרים להזאות טהרו של
 מזבח. נמצא שכל פר ושעיר קרבו כל מתיריו.
 תירוצו נוסף: רבא אומר, תימא שמדובר בפר אחד ושעיר
 אחד, מכל מקום מתנות ההיכל לפגולי מרצי – נחשבות לענין שלא
 יצא הקרבן מידי פיגול, ואינן כמים.
 הגמרא מקשה על הברייתא לעיל (ע"א): שנינו שבעבודת הפר
 והשעיר יש ארבעים ושלש מתנות, והתניא בברייתא אחרת
 ארבעים ושבע. מתרצת הגמרא: לא קשיא, תא – התנא הראשון
 סבר במאן דאמר מערבין את דם הפר והשעיר למתנות הקרנות,
 והן ניתנות מזהם המעורב, והא – השני סבר במאן דאמר אין
 מערבין לקרנות, ונותנים ד' מתנות מדם כל אחד, ונמצאו ד' מתנות
 יתירות.
 מקשה הגמרא: והתניא בברייתא אחרת ארבעים ושמונה. מתרצת
 הגמרא: לא קשיא, תא – תנא זה סבר במאן דאמר שפיכת השירים
 של הדם על יסוד המזבח החיצון מעבדין – מעכבת, ולכן השפיכה
 נמנית במנין המתנות, והא – התנא ששנה מ"ו מתנות סבר במאן
 דאמר שירים לא מעבדין ולא מנה את השפיכה.
 שנינו (ע"א) שהמפגל בהקומץ לבדו, לא פיגל לדעת חכמים.
 אך בקמיצה (שאינה בלבונה) די לפגל בקומץ, שכן זהו כל המתיר.
 הגמרא דנה בפיגול בהולכת הקומץ: איפעיא להו, פיגל בהולכה
 של הקומץ, מהו הדין לחכמים. אומר רבי יוחנן, הולכה בקמיצה,
 ופיגל, וריש לקיש אומר, הולכה בהקמחה, וצריך לפגל גם בהולכת
 הלבונה.
 שואלת הגמרא: בשלמא – מובן הדבר לריש לקיש, שכן איכא נמי
 הולכה דלבונה, והקומץ הוא חצי מתיר, אלא לרבי יוחנן, מאי
 מעמא שאין צריך לפגל בלבונה. משיבה הגמרא: אומר רבא, קסבר
 רבי יוחנן, כל עבודה שאינה מתרת, כגון הולכה שאינה מעכבת
 את היתר הקרבן, עבודה חשובה היא לפגל עליה בפני עצמה, ואין
 צריך לפגל ביכל המתיר, שכן אין ההולכה 'מתיר', ולכן אין כח
 לעבודה אחרת (וכהולכת לבונה) לעכב את הפיגול.
 מקשה אביי לרבא: אומר ליה אביי לרבא. תרי שחיטת אחד מן
 הכבשים של עצרת, דעבודה שאינה מתירה ו–מתרת היא, שכן
 הוריקה היא המתיר, ומכל מקום פליגי בה רבי מאיר וחכמים,
 ולדעת חכמים צריך לפגל בכל המתיר, דתנן לעיל (ע"א) שחט אחד
 מן הכבשים במחשבה לאכול את שתי החלות למחר, או הקטיר
 אחד מן התיבין של לחם הפנים לאכול את שני הסדרים למחר,

1 הריפי הישיבה דפומבדיתא, הקטרה מפגלת הקטרה – הקטיר
2 קומץ על מנת להקטיר לבונה לאחר זמנה, פיגל, ואפילו לרבנן
3 דאמרי (א) אין מפגלין בחצי מתיר, הני מילי – זהו רק היכא
4 דחישב ביה פשירים – שחישב על אכילת השירים, ולבונה
5 במילתא קיימא – במקומה עומדת, שלא פיגל בה, ונמצא שפיגל רק
6 בחצי מתיר, אבל הקא, דבהקטרת הקומץ חישב לה בלבונה
7 להקטירה חוץ לזמנה, בקא דחישב ביה בפוליה מתיר דמי – זה
8 דומה למחשב בכל הקטרת המתיר, שכן פיגל בכל המתיר, גם בקומץ
9 שחשב בהקטרתו וגם בלבונה שחשב עליה.
10 רבא מביא ראיה: אמר רבא, אף אנו נמי תנינא – שנינו ראייה לכך
11 במשנה (לעיל יב), זה הכלל, כל כהן קומץ ונותן בכלי – או הנותן
12 בכלי, והמוליך, או המקטיר – או המקטיר על מנת
13 לאכול דבר שדרבו לאכול (שירים) חוץ למקומו, ולהקטיר – או
14 להקטיר דבר שדרבו להקטיר (קומץ או לבונה) חוץ למקומו, פסול
15 ואין בו כרת, אך אם חשב לאכול שירים או להקטיר קומץ או
16 לבונה חוץ לזמנו, פסול ותיבין עליו כרת. מדייק רבא: מאי לאו
17 – האם אין הכוונה שדון הקטרה דוקא דהנה – דומה לדין האחרים
18 וקמיצה, מתן כלי והילוך, שמה הנה – כשם שלגבי קמיצה, מתן כלי
19 והילוך, בין אם חישב לאכול שירים למחר ובין אם חישב להקטיר
20 לבונה למחר, פיגל, כמו כן אף בהקטרה של הקומץ בין אם חישב
21 לאכול שירים למחר ובין אם חישב להקטיר לבונה למחר, פיגל.
22 ואם כן שנינו את דינם של הריפי דפומבדיתא.
23 דוחה הגמרא: לא – אין מכאן ראיה, אלא כוונת המשנה שהנה –
24 בקמיצה, מתן כלי והילוך, פיגל בין אם חשב לאכול שירים למחר
25 ובין אם חשב להקטיר לבונה למחר, אך בהקטרה, אם חשב לאכול
26 שירים למחר אין (כן) פיגל, ואם חשב להקטיר לבונה למחר לא
27 פיגל.
28 הגמרא מביאה דעה חולקת: יתיב – יושב רב מנשיא בר גרמא קמיה
29 דאביי, ויתיב וקא אמר משמיה – משמו דרב חסדא, אין הקטרה
30 מפגלת הקטרה – הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר, לא
31 פיגל, ואפילו לרבי מאיר דאמר מפגלין בחצי מתיר, הני מילי רק
32 היכא דחישב בהו פשירים לאוכלם למחר, שהקומץ מפגלם כיון
33 דקומץ הוא המתיר ידיהו – שלהם, אבל הקא, שחשב על הלבונה,
34 דקומץ לאו מתיר דלבונה הוא, לא מצי מפגל ביה – אין יכול
35 הקומץ לפגל בה. אמר ליה אביי לרב מנשיא, עניי קרי – ענני אדוני,
36 האם רב חסדא אמר זאת משמיה דרב. אמר ליה רב מנשיא לאביי,
37 אין – כן.
38 מוסיפה הגמרא: איתמר נמי – כך גם נאמר בבית המדרש, אמר רב
39 חסדא אמר רב, אין הקטרה מפגלת הקטרה. אביי מביא ראיה:
40 אמר רב יעקב בר אידי משמיה דאביי, אף אנו נמי תנינא (לעיל)
41 שחמ אחד מן הכבשים של עצרת על מנת לאכול ממנו למחר,
42 הוא פיגול, ותיביר – הכבש השני שלא נתפגל בשר. אך אם שחטו
43 על מנת לאכול מחבירו למחר, שניהם פשרין. מבאר אביי: מאי
44 מעמא שניהם כשרים, האם לאו משום דבין דהכבש הראשון
45 לאו מתיר ידיה של הכבש השני הוא, לכן לא מצי הכבש הראשון
46 מפגל ביה, וכן כאן שהקומץ אינו מתיר של הלבונה, אינו מפגלה.
47 דוחה הגמרא את הראיה, לא, הנה לגבי כבשי עצרת הוא שלא
48 פיגל משום דלא איקבע (דוקבעו) הכבשים בחד מנא – בכלי אחד,
49 ואינם שייכים זה לזה, אבל הקא, קומץ ולבונה דאיקבע בחד מנא
50 – שהוקבעו שניהם בכלי אחד, כי חד דמו – הם נחשבים כדבר אחד,
51 ואם חשב על הלבונה כשהקטיר הקומץ, פיגל.
52 הגמרא מלמדת שאף לדעה שאין הקטרה מפגלת הקטרה ואין
53 מפגלים בחצי מתיר, מכל מקום שתי המחשבות הללו יכולות
54 להצטרף לפגל: אמר רב המנונא, הא מילתא – דבר זה אכלע
55 (הבליע) לי – הטעימני ולימדני רבי חנינא, ותקילא לי בפוליה
56 תלמודא – ושקול וחביב עלי ככל תלמודי, הקטיר קומץ וחשב שתי
57 מחשבות, להקטיר לבונה (ולבונה) למחר ולאכול שירים למחר,
58 פיגול.

59 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן – מה בא רבי חנינא ללמדנו.
60 סוברת הגמרא לומר, שלפגל די באחת מהמחשבות הללו, ועליה
61 משמענו רבי חנינא שהיא מפגלת, ואם כן, אי הקטרה מפגלת
62 הקטרה קא משמע לן, וכוונתו שהמחשבה להקטיר לבונה למחר
63 פיגלה, והמחשבה לאכול שירים למחר אינה כלום משום שאין
64 מפגלים בחצי מתיר, אם כן לימא – היה לו לומר רק הקטיר קומץ
65 להקטיר לבונה, ולא היה לו להזכיר שחשב על השירים. ואי
66 מפגלין בחצי מתיר קא משמע לן, וכוונתו שהמחשבה לאכול
67 שירים למחר פיגלה, והמחשבה להקטיר לבונה למחר אינה כלום
68 משום שאין הקטרה מפגלת הקטרה, אם כן לימא רק הקטיר קומץ
69 לאכול שירים למחר. ואי תרנויהו – שניהם (אתא) קא משמע לן,
70 שהקטרה מפגלת הקטרה ומפגלים בחצי מתיר, ומה שאמר 'לאכול'
71 כוונתו 'או לאכול', שהמנחה מתפגלת אם חשב להקטיר לבונה
72 למחר או אם חשב לאכול שירים למחר, אם כן לימא שהקטיר
73 קומץ להקטיר לבונה 'ולאכול' שירים למחר, שלשון 'לאכול'
74 משמע שמדובר או כך או כך. משיבה הגמרא: אמר רב אדא בר
75 אבהה, מדובר שחשב את שתי המחשבות, ולעולם קסבר רבי חנינא
76 שאין הקטרה מפגלת הקטרה ואין מפגלין בחצי מתיר, ולכן
77 מחשבה אחת לבד אינה מפגלת, ושאני הקא – ושונה הדין כאן
78 כשחשב את שתיהן, דפשיטא ליה מהשבה – שפשטה מחשבת
79 הפיגול בפוליה מנחה, שהרי בהקטרת הקומץ חשב על גם הלבונה
80 וגם על השירים, ולכן פיגל.
81 הגמרא מבררת גירסא בברייתא בסוגיית פיגול בחצי מתיר: תני תנא
82 קמיה – שנה אחד החכמים ושהיה רגיל לשנות ברייתות לפני דרב
83 יצחק בר אבא, הקטיר קומץ על מנת לאכול שירים למחר, לדרבי
84 הפל פגול. אמר לו רבי יצחק לחכם, והא מיפלג פליגי – והרי נחלקו
85 תנאים בזה, שלרבי מאיר פיגל אך לחכמים אין מפגלים בחצי מתיר
86 (טז), והיאך שנית שלדברי הכל פיגל. אלא אימא – יש לך לשנות
87 בברייתא 'לדרבי הפל פסול', שהרי אף חכמים מודים שהמנחה
88 פסולה.
89 שואלת הגמרא: מדוע אמר רבי יצחק לחכם לשנות 'פסול' במקום
90 'פיגול', שזהו דין אדור, הרי כיון שמכל מקום בברייתא משובשת, היה
91 לו לתרץ אחרת ולימא לחכם לשנות 'הרי זה פגול' במקום 'לדרבי
92 הכל פיגול', ונמצא שברייתא זו רבי מאיר היא, וכך לא היה משנה
93 רבי יצחק את דין הברייתא לדין אחר. משיבה הגמרא: רבי יצחק הבין
94 שתנא – חכם זה, ודאי בלשון 'לדרבי הפל' אתנייה – שנה לו רבו,
95 אך יתכן ששנה לו 'פסול' ולא 'פיגול' שכן 'פיגול' ב'פסול' מיהלף
96 ליה – עשויים בני אדם להחליף, ויתכן לומר שטעה בזה, אך 'הרי זה'
97 ב'לדרבי הפל' לא מיהלף ליה – אין בני אדם עשויים להחליף. ולכן
98 תירץ רבי יצחק כך.

הדרן עלך הקומץ את המנחה

פרק שלישי – הקומץ רבה

100 בפרק הראשון (א) התבארו כללי דיני פיגול במנחות, וכאן מפרטת
101 המשנה אופנים בהם מחשבת פיגול אינה פוסלת את המנחה: כהן
102 הקומץ את המנחה על מנת לאכול ממנה חוץ לזמנה או למקומה
103 דבר שאין דרכו לאכול, כגון קומץ ולבונה, שטעונים הקטרה על גבי
104 המזבח. וכן הקומץ על מנת להקטיר ממנה למחר דבר שאין דרכו
105 להקטיר – כגון שיירי המנחה שנאכלים לאדם, בשר, שבטלה דעתו
106 אצל כל אדם. רבי אליעזר פוסל בשני האופנים.
107 המשנה מפרשת מהו שיעור מחשבת פיגול: הקומץ על מנת לאכול
108 למחר דבר שדרבו לאכול, וכן הקומץ על מנת להקטיר למחר דבר
109 שדרבו להקטיר, וחשב כך רק על פחות מכוית, בשר. ואף אם חשב
110 לאכול בחצי זית ולהקטיר בחצי זית אף על פי שחשב מחשבת
111 פיגול על כוית שלם, בשר, מפני שאין אכילה והקטרה מצטרפין
112 לכוית.
113

הקומץ את המנחה כו' – משום דבעי למתני "רבי אליעזר פוסל" איצטריך, דלגופיה לא איצטריך דממתניתין דפרק קמא (מנחות יב, א) שמעין, דקתני: לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר – חוץ למקומו פסול, חוץ לזמנו פיגול, דא לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר – כשר, דליכא למימר: מדויקא לא שמעין כשר, אלא דלא הוי פיגול, אבל פסול הוי. דבסוף פרק קמא (שם עמוד ז) משמע דאפילו כשר שמעין מניה, גבי האי דדיק: טעמא דלאכול ולהקטיר כו', ועל כרחך מדויקא דחוץ למקומו שמעין דכשר.

שאין אכילה והקטרה מצטרפין – בסוף פרק קמא (מנחות יב, ב) מוקי לה רבי ירמיה כרבי אליעזר, ואבין מוקי לה כרבנן. **מדאפקינהו** רחמנא בלשון אכילה – תימה: תינתן דאכילת מזבח לאדם, אבל (אכילת) אדם לאכילת מזבח מנל? דדומיא דהכי אמר ב"הקומץ זוטא" (מנחות טו, א): לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם! ויש לומר דבפשיטה דקרא קיימי שתי האכילות אבשר זבח תודה שלמי. וקצת קשה, דמזה לא משנו רבנן מיד.

דלא

חריפי דפומבדיתא – מפרש בפרק קמא דסנהדרין (ז, ב): עיפה ואבימי בני רחבה דפומבדיתא. הקטרה מפגלת הקטרה – הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה לאחר זמן – פיגול, ואף על גב דאין מתיר מפגל את המתיר. ולא דמי לשוחט את הכבש לאכול מחבירו למחר, כדמפרש לקמן, דהתם לא איקבעו בחד מנא, הכא איקבעו בחד מנא. **מאי לאו הקטרה דומיא** – דקומץ ונותן ככלי. מה הנך – בין חישב לאכול שירים למחר, בין חישב להקטיר לבונה, פיגול קומץ לאו מתיר דלבונה הוא – דאמרן לעיל (מנחות יג, ב) דאינה בעיכוב מנחה. **אמר ליה אבי** – לרב משיא. **עני מרי** – עניי ארזי. **משמיה דרב** – כלומר, אמרה רב חסדא להא מילתא משמיה דרב? **מאי טעמא** – שניהם כשרים.

בחד דמו – מפגל להקטרה דלבונה דמי. והני מילי לרבי מאיר ולרבנן, אבל לרבי יוסי דברישי פירקין – אין מתיר מפגל את המתיר, ולא מפגלא הקטרת קומץ להקטרת לבונה. **אבעל לי** – הסעימינו ולמדנו. ותקילא לי – ושקולה לי, כלומר חביבה עלי. הכי גרסינן: הקטיר קומץ להקטיר לבונה לאכול שירים – ולא גרסינן "ולאכול". וזה פירושו: הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר ועל מנת לאכול שירים למחר. **מאי קא משמע לן** – קא סלקא דעתך דמשמע חדא מהנך מחשבות מפגלא, וחד מנייהו אשמעין. ופיגול משום מחשבת להקטיר לבונה למחר הוא, ולא משום לאכול שירים, דאין מפגלין בחצי מתיר. **ליטא** הקטיר קומץ להקטיר לבונה – ולא ליטא "לאכול שירים". כיון דההיא מחשבה לא מחזינא, למה לי מחשבה בחדי קמייתא? ואי פיגול משום לאכול שירים הוא, דמפגלין בחצי מתיר, אבל להקטיר לבונה לא מחזינא, למה לי לצרפה בחדא? **ואי תרוייהו קא משמע לן** – ואי לאכול קאמר, שלא חישב אלא באחת מחן. **ליטא** להקטיר לבונה ולאכול שירים – דמשמע תרתי מילי: הקטיר קומץ להקטיר לבונה או לאכול שירים למחרו דפשיטא לה מחשבה ככולה מנחה – ואף על גב דלא מפגל בחדא מנייהו, והשתא דחשיב בתרוייהו מפגלא. **הא מיפלג פליגי** – דלרבנן אין מפגלין בחצי מתיר. **וליטא** – ליה רב יצחק לתנא דלא לשנייה, ולקמא בדרקתני "פיגול". ורבי מאיר **היא** – ואמאי שני מילתיה ותרין? ליה "פסול"? **תנא דברי הכל אתניהו** – הלכך איכא למימר ד"פסול" אתניהו, והא דתנא "פיגול" – משום דאיחלף ליה "פיגול" ב"פסול". הרי זה בדברי הכל לא מיחלף ליה – הלכך אי הוה אתניהו "הרי זה" ולא הוה אמר "דברי הכל".

הדרן עלך הקומץ זוטא

הקומץ את המנחה, לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר – כשר, רבי אליעזר פוסל. לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר פחות מכוית – כשר. לאכול בחצי זית ולהקטיר בחצי זית – כשר, שאין אכילה והקטרה מצטרפין. **גמרא** אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי אליעזר? אמר קרא: "וּאֵם הָאֵכֶל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר זֶבַח שְׁלָמִיו" – בִּשְׁתֵּי אֲכִילוֹת הַכֶּתֹּב מְדַבֵּר, אֶחָד אֲכִילָת אֶדָם וְאֶחָד אֲכִילָת מִזְבֵּחַ, לֹאֵר לָךְ: כִּשֶׁם שֶׁמִּחְשְׁבִין בְּאֲכִילַת אֶדָם – כֵּן מִחְשְׁבִין בְּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ, וְכֵשֶׁם שֶׁמִּחְשְׁבִין מֵאֲכִילַת אֶדָם לְאֲכִילַת אֶדָם וּמֵאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לְאֲכִילַת מִזְבֵּחַ – כֵּן מִחְשְׁבִין מֵאֲכִילַת אֶדָם לְמִזְבֵּחַ וּמֵאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לְאֶדָם; מַאי טַעְמָא? מְדַאֲפָקִינְהוּ רַחֲמָנָא לְהַקְטִירָהּ בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה. וְרַבְּנָן? הֵיא דַּאֲפָקִינְהוּ רַחֲמָנָא בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה דלא

גמרא בשם שמחשבין מאכילת אדם לאדם ומאכילת מזבח למזבח – כשם שפוסלת מחשבה בדבר אכילת אדם, כגון שירים אם חישב עליהן לאדם למחר. **מאכילת מזבח** – כגון קומץ, אם חישב עליו למחר למזבח פוסלת, כך פוסלת מחשבת

ר"ל שנה כי מחשב בלשון אכילה כו' – תימה: למה לי קרא להכי? תיפוק ליה מדאיקר אכילת אש אכילה, כמו חישוב שיאכלוהו כלבים למחר, שתאכלוהו אש למחר, דמסקין בסוף פרק שני דבבחים (לא, א) דהוי פיגול משום דכתיב: "זאת איובל ואיובל הכלבים", ובתיב: "תאכלוהו אש לא נופח". ומסקי התם דהא דתנן: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי

זית כשר שאין אכילה להקטרה מצטרפין, אי חושב בלשון אכילה – מצטרפין, משום דאיקר אכילת אש אכילה כדכתיב: "תאכלוהו אש לא נופח" ויש לומר: דאיצטרך לרביי הכא שיאכלוהו מזבח למחר אף על פי שלא הזכיר אש, דמקרא ד"תאכלוהו אש" לא נפיק אלא אם כן הזכיר אש. ועוד נראה, דהתם איירי בבשר, דמחשב לאכול דבר שדרכו לאכול, והבא מיידי באימורים, ואי לא רביי קרא הכא – הוה אמנע דמחשב באימורים שתאכלם אש למחר הו' כמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר, דלא הו' פיגול. דאפילו השתא נמי דרבי קרא מחשב בלשון אכילה, אי חישוב באימורים שתאכלם אש של הדיוט למחר – לא הו' פיגול, אף על עב דבשר הו' פיגול, דמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר. דדוקא אש של מזבח דמריבין בלשון אכילה, דהוי מחשב בלשון מזבח למחר, והא דקאמר התם דמצטרפין בלשון אכילה, אי לאו דרבי הכא מחשב בלשון אכילה – לא הו' פיגול באימורים, אף על גב דאיקר אכילה. וקצת קשיא, מאי קא פריך התם: אלא מעתה חישוב שתאכלוהו אש כו' וכי תימא הכי נמי, והא תנן: לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה להקטרה מצטרפין מאי קשיא? דלמא חצי זית כשר וחצי זית אימורים לא מצטרפין, שוה לאדם חז' למזבח, אבל חצי זית בשר לאדם וחצי זית בשר למזבח מצטרפין, משום דכתיב: אכילה גבי אש! ויותר קשה לדמשני אי דאפקיה בלשון אכילה הכי נמי, דמשמע דמצטרפין. ואמאי מצטרפין? כיון דאין מחשבין מאכילת אדם למזבח וממזבח לאכילת אדם? וצריך לומר שכן היא סברא דמצטרפין, כיון דאיקר אכילה, ואיתריב הכא בלשון אכילה

באימורים. וקצת תימה, דהתם דאיתריב אכילה באש מדכתיב "תאכלוהו אש לא נופח", דהוה ליה לאיתריב קרא דכתיב (ויקרא ו) "אשר תאכל האש את העולה" ובתיב (שם ט) "ותאכל (האש) את החלבה ואת החלבים!" ושמן ניתא ליה לאיתריב קרא דאש של הדיוט. ומיהו גבי אש דהדיט נמי כתיב (שמות כב) "תאכל גדיש", וכי מיתרי התם קרא "זאת איובל ואיובל הכלבים" הוה מצי לאיתריב "ולבגמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול" (ויקרא כה) ושמן משום דלא כתיב התם אכילה על בשר.

לכתוב קרא האכל האכל או יאכל יאכל – כי האי גזיתא בפרק "החובל" (בבא קמא פה, ב) גבי "ורפא ירפא". אבל בסנהדרין בריש "הזי בודקין" (מ, ב) משמע דאי הוה כתיב "דרש תדרש וחקרת" לא הוה מצי למדרש טפי מדי, ולא אמרינן: מדלא כתיב "דרש דרש" או "תדרש תדרש". **מאי** האכל יאכל שמע מניה תרי – משמע דלית ליה רבי אליעזר דברה תורה כלשון בני אדם. ותימה: דבריש "הערל" (בבבא קמא, א) גבי "איש איש" (לא דרש וסבירא ליה דדברה כו') ונאית ליה. וכן רבי יוסי, פרק "אין מעמידין" (עבודה זרה כו, א) דריש "המול ימול", ובסוטה פרק "ארוסה ושומרת יבם" (כו, א) דריש "איש איש" לרבות אשת חרש ואשת שוטה, ובבבא קמא פרק "השחוט המעלה" (קה, ב) לא דריש "איש איש", אלמא קסבר דברה תורה כלשון בני אדם ועוד, בעלמא לא אשכחן תנא דפליג אהא דדרשין (חולין יג, ב) "איש איש" לרבות את הגויים שנודרין גזירות כשיראלו ועוד קשה: דב"השחוט והמעלה" (ובבבא קמא, קה, ב) דריש רבי שמעון "איש איש", ובפרק קמא דקדושין (כ, ב) דריש רבי שמעון "אם גאול יגאל" שלוח וגאול לחצאין, וכן בפסחים בפרק "מי שהיה טמא" (צג, א) "איש איש" לחייב זבין ומצורעין ובעולי גזרות בפסח שני, ומוקי לה כרבי יהודה ורבי שמעון דפסטי נשים מפסח שני, ולהכי לא תני זבות ומצורעות. ובפרק "אלו מציאות" (בבא מציעא לא, ב) ובבבא קמא (סו, א) גבי "העבט תעביטנו" קאמר רבי שמעון דברה תורה כלשון בני אדם ועוד קשיא מרבי יהודה, דריש "איש איש" בההיא דפסחים, וכן בריש "גזות כותים" (נדה לב, ב) דריש רבי יהודה "איש איש" גבי תינוק בן יומו שנטמא בביבה, וגבי "המול ימול" (עבודה זרה כו, א) סבר רבי יהודה דברה תורה כלשון בני אדם ועוד, בסוף "אלו מציאות" משמע דדרש רבי שמעון "הקם תקים" ורשב"ה תשיבנו", ובפרק קמא דראש השנה (ת, א) "עשר תעשר" – בשתי מעשרותיו ועוד קשיא מרבי עקיבא בפרק "אין עומדין" (ברכות לא, א) גבי הני דדריש רבי שמעאל "אם ראה תראה", ורבי עקיבא קאמר דברה תורה כלשון בני אדם. ובסנהדרין בפרק "ארבע מיתות" (סד, ב) איפכא גבי "הזכר תכרת", וכן בסוף פרק שני דבריתא (א, א) גבי "הזכר תכרת" ועוד קשיא מדאמרין דהיינו רבי מאיר (גבי איש איש) דאית ליה התם בבבא קמא דריש רבי יהודה כלשון בני אדם, ובפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נו, א) משמע דדרש רבי מאיר "איש איש" גבי ברכת השם ונראה לפרש, דמאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם – לאו בכל דוכתי אית ליה, אלא שום דוכחה יש לו במקום שאינו דורש הכפילות. מדאמר אביי בסוף "אלו הן הגולין" (מכות יב, א) גבי "זאם יצא יצא" – מסתברא כמאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, שלא היא סופו חמור מתחילתה, משמע דלא בא אביי להביא ראיה אלא שם, ולא שנאמר כן בכל המקומות, דהא לא מיתרי דאביי גבי שאר פלוגתיותיו. ואם תאמר: אם כן, מאי קא פריך בפרק "השואל" (בבא מציעא צד, ב) גבי "אם גזוב יגבב מעמו"? הניחא למאן דלית ליה דברה תורה, וכן בריש נדרים (ג, א) הניחא למאן דאמר דברה תורה? והא לאו בכל דוכתי פליגי? ועוד, למאן דאמר דברה תורה נמי מניחא? מה טעם יש שם שלא לדרוש "לנדר נדר" לרבות ידות נדרים, כמו גבי נזירות דכתיב: "נזיר להזיר!" **אמר** ליה תנאי היא – משמע דלרבי יוחנן, דאמר דפסיל רבי אליעזר מניחין – היינו מדאורייתא. ואפילו ברת איכא, מדפריש טעמיה דקרא. ותימה, דלא הוה ליה למימר: רבי אליעזר פוסל, אלא "מפגל" מיכתי ליה, דהכי דייק בסוף פרק קמא דבבא (ג, א) ויש לומר: דשאני הכא דאירי נמי בחוץ למקומו. **דתנא** סבר להניח פסולא בעלמא בהנך כרת נמי מחייב – האי תנא קמא היינו רבי יהודה, וקרי ליה תנא קמא משום דכולה רישא רבי יהודה, דליכא אלא שתי מחלוקת, מדקאמרין ברת הכי: שלש מחלוקות דבבר, מכלל דעד השתא סבירא לן דליכא אלא שתי מחלוקות.

מחשבת אכילת אדם, כגון שירים אם חישוב עליהן למזבח להקטירן למחר. **מדאפקינהו** רחמנא לתרייהו בלשון אכילה – שמע מניה כי חרדי ניהו ומחשבין מזו לזו. ועד כאן שייך לעמוד הקודם. בלשון אכילה למזבח – כגון: "הריני קומץ על מנת להאכיל קומץ למזבח למחר". **אי נמי** – להכי אפיק רחמנא להקטרה בלשון אכילה. מה אכילה בכיות אף מחשבת הקטרה בכיות – אם חישוב בקמיצה להקטיר בית קומץ למחר – פיגול. לעולם אכילה דאורחא משמע – קומץ למזבח, ושירים לאדם. **מאי האכל יאכל** – מדשני קרא בירבוא. שמעת מניה תרתי – למחשבת הקטרה בכיות, ומחשבין מאכילה לאכילה. **איכא למאן דאמר** – רבי אליעזר פסל מדאורייתא, ומתאי קרא דפרשקין, ואית ליה כרת. לשתות מדמו למחר – אכילת מזבח לאדם. להקטיר מבשרו למחר – אכילת אדם למזבח. להניח מדמו – לא לשום זריקה ולא לשתיה. **אליכא דמאן** – כלומר, ברת טעמא דמאן אמרה למילתיה, וכמאן סבירא ליה ב"הלשות" מדמו למחר? **תנא קמא** – רבי יהודה דאמר פסול, סבר: האי הוא דפסול לרבי אליעזר, אבל לשתות – אפילו ברת איכא. ורבי אליעזר דאמר: אף בזה, כלומר שתיקן דין אחד להם, מה כאן ליכא כרת – אף בלשות אין כן ברת. דכולי עלמא ברת **ליכא** – וטעמא דרבי אליעזר לא מדאורייתא, אפילו לרבי יהודה. והבא שלש מחלוקות דבבר תנא קמא סבר בהנך פליגי – דרבי אליעזר גזר אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול, הילכך גזר בשלא כדרכו דהוי פסול. אבל להניח – דרבי הכל כשרה, ולא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה, ושתיה דבכלל אכילה הוא. ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן. ורבי יהודה סבר – בשתייה הוא דפליגי רבנן, משום

ר"ל שנה כי מחשב בלשון אכילה ולא שנה כי מחשב בלשון הקטרה למזבח; אי נמי, מה אכילה בכיות אף הקטרה בכיות; ולעולם אכילה דאורחא משמע. ורבי אליעזר? אם כן, לכתוב רחמנא: "אם האכל האכל", אי נמי "אם יאכל יאכל", מאי "האכל יאכל"? שמעת מניה תרתי. אמר ליה רבי יוחנן לרב אסי: ואי טעמא דרבי אליעזר משום הכי הוא, ברת נמי ליתייב! וכי תימא הכי נמי, והא את הוא דאמר מן משמיה דרבי יוחנן: מודה רבי אליעזר שאין ענוש ברת! אמר ליה: תנאי היא אליכא דרבי אליעזר, איכא למאן דאמר: פסולה דאורייתא, ואיכא למאן דאמר: פסולה דרבנן. דתנאי: השוחט את הזבח לשתות מדמו למחר, להקטיר מבשרו למחר, לאכול מאימוריו למחר – כשר, ורבי אליעזר פוסל. להניח מדמו למחר – רבי יהודה פוסל. אמר רבי אליעזר: אף בזו רבי אליעזר פוסל ורבנן מכשירין. רבי יהודה אליכא דמאן? אליכא אליכא דרבנן, השתא ומה התם דקא מחשב בלשון אכילה מכשירי רבנן, הכא לא כל שכן? אלא אליכא דרבי אליעזר, ואמר רבי אליעזר: אף בזו רבי אליעזר פוסל ורבנן מכשירין, רבי אליעזר היינו רבי יהודה! אלא ברת איכא ביניהו, דרבי יהודה דתנא קמא סבר: להניח פסולא בעלמא, בהנך – ברת נמי מיחייב, ואתא רבי אליעזר למימר: אידי ואידי פסול ואין בו ברת! – לא, דכולי עלמא ברת ליכא, והבא שלש מחלוקות דבבר, תנא קמא סבר: בהנך פליגי, להניח – דבברי הכל כשר, ורבי

מנחות דף יז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קנה

וּמִן שָׁחַט אֶת הַזֶּבֶחַ עַל מִנְתָּהּ לְהַנִּיחַ מִדְּמֹו לְמַחַר
מִדֵּם הַזֶּבֶחַ, לֹא לִשְׁם זִרְקָה וְלֹא לִשְׁם שְׁתִּיָּה, רַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל. אָמַר
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵף כִּזֹּו, בְּדִין הַשּׁוֹחֵט עַל מִנְתָּהּ לִהְיוֹת מִדְּמֹו לְמַחַר נִחְלָקוּ
חֲכָמִים וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל וְחֲכָמִים מְכַשְּׁרִין.
הַגִּמְרָא מְבַרֶּרֶת מִהֵי שִׁטַּת רַבִּי יְהוּדָה: רַבִּי יְהוּדָה אֵלִיפָא דְמָאָן –
כִּדְעַת מִי מִהֲתַנְאִים פֶּסֶל רַבִּי יְהוּדָה. אֵלִיפָא אֵלִיפָא דְרַבְּנָן – אִם
נֹאמַר שְׂרָבִי יְהוּדָה דִּיבַר לְפִי חֲכָמִים, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׂחָכָמִים מְכַשְּׁרִים
בְּמִשְׁנֵה מֵאכִילַת מִזְבֵּחַ לֵאכִילַת אָדָם, בְּמַחֲשַׁב לִהְיוֹת מִדְּמֹו לְמַחַר
הֵם מוֹדִים לְפִסּוּל, הַשְׁתָּא – יֵשׁ לְתוֹמָה מַעֲתָה, הֲלֹא הִדְרִים קֵל
וְחוֹמֶר, וְמָה הָתָם בְּמַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילַת אָדָם לְמַחַר, דְּקָא מְחַשֵּׁב בְּלִשְׁוֹן
אֲכִילָה – שְׁחוֹשֵׁב בְּלִשְׁוֹן אֲכִילָה, לֵאכּוֹל אֶת הָאִימּוּרִים לְמַחַר, וְאֵף
עַל פִּי כֵן מְכַשְּׁרִי דְרַבְּנָן – חֲכָמִים מְכַשְּׁרִים מִפְּנֵי שְׁשִׁינָה מֵאכִילַת
מִזְבֵּחַ לֵאכִילַת אָדָם, הֵכָּא – כֵּאֵן בְּמַחֲשַׁבְתָּ הִנַּח לְמַחַר, שֶׁלֹּא חָשַׁב
לֹא בְּלִשְׁוֹן אֲכִילָה וְלֹא בְּלִשְׁוֹן הַקְטָרָה, לֹא כֹל שֶׁכֵּן שְׂחָכָמִים
מְכַשְּׁרִים. אֵלִיפָא אֵלִיפָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – אִלָּא אִם תִּרְצֶה לִפְרֹשׁ
שְׂדֵרְבִי רַבִּי יְהוּדָה נֹאמְרוּ לְפִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַפּוֹסֵל בְּמִשְׁנֵה מֵאכִילַת
מִזְבֵּחַ לֵאכִילַת אָדָם, וּמִשְׁמִיעֵנוּ רַבִּי יְהוּדָה שֶׁגַם בְּמַחֲשַׁבְתָּ הִנַּח פּוֹסֵל
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְעַל כֵּךְ אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבִרְיָא: אֵף כִּזֹּו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
פּוֹסֵל וְחֲכָמִים מְכַשְּׁרִין. וְכִי אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ כֵּךְ, הֲלֹא אִם כֵּן רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר הֵינִי רַבִּי יְהוּדָה, שְׁהָרִי לְדַעַת שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים חֲכָמִים וְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר דָּן בְּמַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילַת מִזְבֵּחַ לֵאדָם וְדָן בְּמַחֲשַׁבְתָּ הִנַּח לְמַחַר.
הַגִּמְרָא מְנַסֶּה לִפְרֹשׁ שְׂרָבִי יְהוּדָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִחְלָקוּ אִם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
פּוֹסֵל מִהֲתוֹרָה: אֵלִיפָא לֹא – אִלָּא וְדָא, בְּרַת אֵיפָא בִּינִיחָהּ – הִבְדִּיל
בִּינֵיהֶם הוּא רַק לַעֲנִין חֵיב כֵּרַת לְדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּרַבִּי יְהוּדָה
(דְּתַנָּא קָמָא) סָבַר כִּדְעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁרַק בְּמַחֲשַׁבְתָּ לְהַנִּיחַ מִדְּמֹו
לְמַחַר, אֵינוֹ חֵיב כֵּרַת, מִפְּנֵי שְׁאִינָה אֵלִיפָא פּוֹסֵל אֵלִיפָא בְּעֵלְמָא מְדַרְבְּנָן,
אֲבָל בְּהֶנֶךְ – בָּאלוּ הַדִּינִים הָאֲחֵרִים שֶׁהוֹכֵרוּ בְּבִרְיָא, בְּמַחֲשַׁבְתָּ
אֲכִילָה שֶׁלֹּא כִדְרַכָּה, בְּרַת נָמִי מִיֵּיחִיב – אֵף חֵיבִים עַל אֲכִילַת קֶרֶב
זֶה כֵּרַת, מִפְּנֵי שֶׁהִתְפַּגֵּל מִן הַתּוֹרָה. וְאֵתָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמִימַר – וְכֵן
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְחַלּוֹק וְלוֹמַר, אִידִי וְאִידִי – בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתָּ הִנַּח וּבֵין
בְּמַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה סוֹבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהִקְרַב פּוֹסֵל וְאִין כֹּז בְּרַת,
מִפְּנֵי שֶׁהִפְסִיל הוּא מְדַרְבְּנָן, וּמִן הַתּוֹרָה לֹא פִּיגֵל כֹּל שֶׁלֹּא חָשַׁב
מַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה כִדְרַכָּה.
דּוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא – אֵין הִכְרַח לִפְרֹשׁ כֵּךְ, שְׁהָרִי אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ דְּכֹלִי
עֲלֵמָא בְּרַת לִיפָא – שֶׁלְדַעַת הֵכָל אֵין חֵיב כֵּרַת עַל מַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה
שֶׁלֹּא כִדְרַכָּה, וְהֵכָא בְּבִרְיָא זֹו יִשְׁנֵן שְׁלֹשׁ מַחְלּוֹקֹת בְּדָבָר: תַּנָּא
קָמָא – הִתְנַח הָרֵאשׁוֹן בְּבִרְיָא שֶׁהִבִּיא אֶת מַחְלּוֹקֹת חֲכָמִים וְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר רַק לַעֲנִין מַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה שֶׁלֹּא כִדְרַכָּה סָבַר בְּהֶנֶךְ פְּלִיגִי –
סוֹבֵר שֶׁלֹּא נִחְלָקוּ אֵלִיפָא כְּשִׁשְׁנָה בְּלִשְׁוֹן אֲכִילָה, וְלִכֵּן פֶּסֶל רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר מְדַרְבְּנָן גְּזִירָה שְׁמָא יְבוֹאוּ לְהַכְשִׁיר אֵף בְּמַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה
כִדְרַכָּה, אֲבָל בְּמַחֲשַׁבְתָּ לְהַנִּיחַ דְּבָרִי חֶבֶל בְּשֶׁר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין פִּיגּוֹל
מִן הַתּוֹרָה אִלָּא בְּמַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה וְשְׁתִּיָּה, וְעַל כֵּן מוֹדֵה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
שֶׁלֹּא גִזְרוּ עַל מַחֲשַׁבְתָּ הִנַּח לְמַחַר.

דְּלֹא שְׁנָא כִּי מְחַשֵּׁב בְּלִשְׁוֹן אֲכִילָה לְמוֹנֵה וְלֹא שְׁנָא כִּי מְחַשֵּׁב
בְּלִשְׁוֹן הַקְטָרָה לְמוֹנֵה – שֶׁאֵין הִדִּין שׁוֹנֶה בֵּין אִם חָשַׁב 'לְהַאכִיל' אֶת
הַמִּזְבֵּחַ חוּץ לְזִמְנֹו וּבֵין אִם חָשַׁב 'לְהַקְטִיר' עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ חוּץ לְזִמְנֹו,
בְּשֵׁנִי הַמְקָרִים פִּיגֵל.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה בִּיאור נוסף בַּפְּסוּק לְדַעַת חֲכָמִים: אִי נָמִי – אוֹפֵן נוסף
לְבֹאֵר לְדַעַת חֲכָמִים שֶׁעַל כֵּן נִקְרָאת הַקְטָרָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׁם
'אֲכִילָה' לְלַמֶּדךָ שֶׁמָּה אֲכִילָה בְּכֹזִית – כֵּשֶׁם שִׁשְׁעוֹר אֲכִילָה הוּא
בְּכֹזִית (בְּרֻכּוֹת מִטָּה), אֵף מַחֲשַׁבְתָּ פִּיגּוֹל בְּהַקְטָרָה בְּכֹזִית, וְאִם חָשַׁב
לְהַקְטִיר כֹּזִית חוּץ לְזִמְנֹו, פִּיגֵל. וְלַעֲלֹלֶם לִשְׁוֹן 'אֲכִילָה' שֶׁהוֹכִיר
הַכְּתוּב, 'אֲכִילָה' דְּאוֹרְחָא מְשַׁמֵּעַ – אֵין בְּמִשְׁמַעוֹתוֹ אִלָּא אֲכִילָה
כִּדְרַכָּה, אֲכִילַת אָדָם לֵאדָם וְאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לְמוֹנֵה.
שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְדוּעַ לֹא דִרַשׁ כְּחֲכָמִים. מְשִׁיבָה
הַגִּמְרָא: מִפְּנֵי שֶׁאֵם כֵּן – אֵילוֹ הַאֲכִילָה הַמְּזוּכֶרֶת בַּפְּסוּק זֶה הִתֵּה
דּוּקָא אֲכִילָה כִּדְרַכָּה, לְכַתּוּב רַחֲמָנָא – הִיָּה הַכְּתוּב צִרִיךְ לְכַתּוּב
'אִם הָאֲכִיל הָאֲכִיל', אִי נָמִי – אוֹ בְּאוֹפֵן אַחֵר 'אִם יֵאָכּוּל יֵאָכּוּל', לֹא
שִׁינִי בֵּין שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת הַאֲכִילָה. מֵאִי הָאֲכִיל יֵאָכּוּל – מְדוּעַ שִׁינָה
הַכְּתוּב לְכַתּוּב 'הָאֲכִיל יֵאָכּוּל' בְּלִשְׁוֹנוֹת שׁוֹנִים, שְׁמַעַת מִינָהּ תִּרְתִּי –
יֵשׁ לָךְ לְלַמֶּד מִכָּאן לִימּוּד נוסף, שֶׁגַם הַמִּשְׁנָה מֵאֲכִילַת אָדָם לְמוֹנֵה
אוֹ לְהַפֵּךְ, פִּיגֵל.
רַבִּי זִירָא הִקְשָׁה לְרַב אֲסִי עַל הַבִּיאור שֶׁאִמַּר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר
לִיה רַבִּי יוֹרָא לְרַב אֲסִי כִּיצַד אִמַּרְתָּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁטַעְמֹו שֶׁל רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר הוּא מִהַפְסוּק, וְהֵלֵךְ אִי טַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִשּׁוּם כִּי
הוּא – אִם טַעְמֹו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִפְּסוּק, אִם כֵּן בְּרַת נָמִי לִיֵּיחִיב –
רַאוי שִׁיתְחִיב כֵּרַת עַל אֲכִילַת מִנַּחֵה זֹו, שְׁהָרִי הִיא פִּיגּוֹל מִהֲתוֹרָה.
וְכִי תִימָא כִּי נָמִי – וְאִם תִּרְצֶה לֹמַר שֶׁאֵין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָאוֹכֵל
חֵיב כֵּרַת. וְהָאֵת הוּא דְּאִמַּרְתָּ מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן – וְהָרִי אֵתָה
אִמַּרְתָּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאֵף עַל פִּי שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל בְּמִשְׁנֵה
מֵאכִילַת אָדָם לֵאכִילַת מִזְבֵּחַ וְלְהַפֵּךְ, מוֹדֵה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאֵין עֲנֹוֹשׁ
בְּרַת עַל אֲכִילָה זֹו.
מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא: אָמַר לִיה רַב אֲסִי לְרַבִּי זִירָא תַנָּא הִיא אֵלִיפָא
דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – יִשְׁנָה מַחְלּוֹקֶת תַּנָּאִים בְּדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּדִין אֲכִילָה
שֶׁלֹּא כִדְרַכָּה, אֵיפָא דְמָאָן דְּאָמַר – יֵשׁ שְׁאוֹמֵר שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר
הַמִּנַּחֵה פּוֹסֵל מִדְּאוֹרְחָא, וְאֵיפָא לְמָאן דְּאָמַר – וְיֵשׁ שְׁאוֹמֵר
בְּדַעַתוֹ שֶׁהִמְנִיחָהּ פּוֹסֵל מִדְּרַבְּנָן.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִיָּתָא לְהוֹכִיחַ שֶׁנִּחְלָקוּ תַנָּאִים בְּדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר:
דְּתַנָּא בְּבִרְיָא (תּוֹסֵפֶת זְבָחִים פ"ב ה"ד), הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶחַ עַל מִנְתָּה
לְשִׁתּוֹת מִדְּמֹו הָרָאוי לְזִרְקָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לְמַחַר – חוּץ לְזִמְנֹו,
וְנִמְצָא שְׁשִׁינָה מֵאכִילַת מִזְבֵּחַ לֵאכִילַת אָדָם. וְכֵן אִם שִׁחַט עַל מִנְתָּה
לְהַקְטִיר מִבְּשָׂרָה הָרָאוי לֵאכִילַת אָדָם, לְמַחַר, וְנִמְצָא שְׁשִׁינָה
מֵאכִילַת אָדָם לְמוֹנֵה. וְכֵן אִם שִׁחַט עַל מִנְתָּה לְאָכּוֹל מֵאִימּוּרֵי
הָרָאויִם לְהַקְטָרָה לְמַחַר, וְגַם בְּאוֹפֵן זֶה שִׁינָה מֵאכִילַת מִזְבֵּחַ לֵאדָם.
בְּכֹל הָאוֹפְנִים הֵלְלוּ הַקְרָב בְּשֶׁר. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל – כְּשִׁטּוֹת
בְּמִשְׁנֵיהֶן שֶׁכָּאִשֶׁר שִׁינָה מֵאכִילַת אָדָם לְמוֹנֵה וְלְהַפֵּךְ הַקְרָב פּוֹסֵל.

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש עמ' א

יֵשׁ לְלַמֶּד מִפְּסוּק זֶה שֶׁכְּשֶׁם שְׂמַחֲשִׁבִין מֵאכִילַת אָדָם לֵאכִילַת אָדָם
– כְּשִׁחֲשֵׁב עַל אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר חוּץ לְזִמְנֹו, וְכִשְׁחֲשֵׁב עַל מִזְבֵּחַ לֵאכִילַת
מִזְבֵּחַ – וְכִשְׁחֲשֵׁב עַל הַקְטָרֶת הָאִימּוּרִים חוּץ לְזִמְנֹו. כִּךְ מְחַשְּׁבִין
כְּשִׁשְׁנָה מֵאכִילַת אָדָם לְמוֹנֵה – שְׁחֲשַׁב לְהַקְטִיר אֶת הַבֶּשֶׂר חוּץ
לְזִמְנֹו, וְכִשְׁחֲשֵׁב מִזְבֵּחַ לְאָדָם – כְּשִׁחֲשֵׁב לֵאכּוֹל אֶת הָאִימּוּרִים חוּץ
לְזִמְנֹו. מֵאִי טַעְמָא – מִזֶּה הַטַּעַם שֶׁגַם דִּין זֶה נִלְמַד מֵאוֹתוֹ פְּסוּק.
מִדְּאִפְקִינָהוּ רַחֲמָנָא לְהַקְטִיר בְּלִשְׁוֹן אֲכִילָה – מִתּוֹךְ שֶׁהִשְׁוּהוּ
הַכְּתוּב הַקְטָרָה לֵאכִילַת אָדָם וְהוֹצִיאָה בְּלִשְׁוֹן 'אֲכִילָה' מִשְׁמַע שְׁדִינָם
שׁוֹה, וּמַחֲשִׁבִים מִזֹּו לִזֹּו.
הַגִּמְרָא מְבַאֵרֶת כִּיצַד חֲכָמִים דּוֹרְשִׁים אֶת הַפְּסוּק: וְרַבְּנָן הַחוֹלְקִים עַל
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְבַאֵרִים דְּהָא דְּאִפְקִינָהוּ רַחֲמָנָא – מִזֶּה שְׁהוֹצִיא הַכְּתוּב
פִּיגּוֹל בְּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ בְּלִשְׁוֹן 'אֲכִילָה', בֹּא לְלַמֶּד

גמרא

הַגִּמְרָא מְבַרֶּרֶת אֶת טַעְמֹו שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אָמַר רַבִּי אֲסִי אָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן, מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַפּוֹסֵל בְּמַחֲשַׁבְתָּ אֲכִילָה שְׁאִינָה
כִּדְרַכָּה. אָמַר קָרָא – נֹאמַר בַּפְּסוּק הַעוֹסֵק בְּדִינִי פִּיגּוֹל (וַיִּקְרָא יח') וְאִם
הָאֲכִיל יֵאָכּוּל מְבַשֵּׂר וְכֹז שְׁלִמִיו בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצֶה, הַמְקָרִיב
אוֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ, פִּגּוֹל יִהְיֶה' וְגו'. וּבִיארוּ ח"ל (זְבָחִים כט) שֶׁהַפְּסוּק
מְדַבֵּר עַל הַמְקָרִיב מֵאֲכִילַת מִזְבֵּחַ חוּץ לְזִמְנֹו. וּמִכְּפַל הַלֶּשֶׁן 'הָאֲכִיל יֵאָכּוּל'
מִשְׁמַע שְׁבִשְׁתֵּי אֲכִילּוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֶחָד אֲכִילַת אָדָם וְאֶחָד
אֲכִילַת מִזְבֵּחַ – כְּלוֹמַר, שְׁנֵי מִינֵי אֲכִילּוֹת מְזוּכָרִים בַּפְּסוּק. אֲכִילַת
הָאָדָם שְׁאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ, וְאֲכִילַת הַמִּזְבֵּחַ שְׁמוֹקְטִירִים עֲלֵיו אֶת
הָאִימּוּרִים. וְהוֹכֵרָה אֲכִילַת מִזְבֵּחַ בְּדִין הַפִּיגּוֹל כִּדִּי לֹמַר לָךְ, כְּשֶׁם
שְׂמַחֲשִׁבִין – כֵּשֶׁם שְׂמַחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֵל בְּאֲכִילַת אָדָם – בְּבִשֵּׁר הַזֶּבֶחַ,
כִּךְ מְחַשְּׁבִין – כִּךְ מַחֲשַׁבְתָּ פּוֹסֵל בְּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ – בְּאִימּוּרִים. וְעוֹד

45 שנינו במשנה שמנחה שריבה שמנה פסולה, הגמרא מבארת דין זה.
46 מבררת הגמרא: היכי דמי ריבה שמנה. אמר רבי (אלעזר)

91 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בענין חסרון לבונה: תנו רבנן
92 בברייתא. לבונה שחפרה ונעמדה על קורט – חתיכה אחת, המנחה
93 פסולה, ואם עמדה על שני קורטין המנחה כשורה, דברי רבי יהודה,
94 רבי שמעון אומר אפילו אם עמדה על קורט אחד בשורה אולם
95 פחות מכאן פסולה.

מנחם שניאורסאהן

משנה

1 משנה זו עוסקת בדין פיגול בחלק מהקרבן, אם כל הקרבן נתפגל.
2 ומביאה המשנה שתי קרבנות שבכל אחד מהם יש שני חלקים.
3 הראשון, קרבן מנחת ביבורים, והוא שתי הלחם הבא בעצרת,
4 מתבואה חדשה של השנה. ועמם מקריב שני כבשים לקרבן שלמים,
5 ומניפם הכהן ביחוד. והקרבנות כבשים אלו מתירה ומקדשת את שתי
6 הלחם, לאכילת הכהנים. והשני הוא קרבן לחם הפנים, הבא בכל
7 שבת, שמניח על השולחן שתי מערכות של לחם, ובכל מערכה שש
8 חלות, ועל כל מערכה מניח גם כלי ובו קומץ לבונה. ולשבת הבאה,
9 מקטיר הלבונה על המזבח הפנימי, ולאחר מכן מתחלקות החלות
10 לכהנים.

11 **שְׁחַט שְׁנֵי כִבְשִׁים** שהם קרבן שלמים של עצרת, הבאים ומונפים
12 ביחוד עם שתי הלחם, והם מקדשים ומתירים את שתי הלחם לכהנים.
13 ובשעת שחיטתם היתה דעתו **לְאָכֹל אֶחָת מִן הַחֲלוֹת** – משתי
14 הלחם של עצרת, לְמַחֵר, לאחר זמן אכילתו, שזמן אכילת החלות
15 הוא רק ביום עצרת, ולמחר חוץ לזמנו הוא. וכן אם הִקְטִיר שְׁנֵי
16 כִּזְבִּינִי – שתי הכפות שמונחות בהם הלבונה על שולחן של לחם
17 הפנים, ובשעת הקטרתם היתה דעתו **לְאָכֹל אֶחָד מִן הַסְּדָרִים** של
18 לחם הפנים, לְמַחֵר, לאחר זמן אכילתו, שזמן אכילת לחם הפנים הוא
19 רק ביום השבת, ולמחר חוץ לזמנו הוא. **רַבִּי יוֹסֵף אוֹמֵר, אוֹתוֹת הַחֲלֹה**
20 **מִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְאוֹתוֹת הַסְּדָר מִלֶּחֶם הַפָּנִים, שְׁחִיבָה עָלָיו, פִּיגוֹל הוּא,**
21 **וְחִיבִין עָלָיו בְּרֵית.** והשני שלא חישב עליו לאוכלו חוץ לזמנו, אינו
22 פיגול אלא רק פְּסוּל הוּא וְאֵין בּוֹ בְּרֵית. וְחֻקִּים אוֹמְרִים, זֶה וְזֶה
23 פִּיגוֹל, וְחִיבִין עָלָיו בְּרֵית.

גמרא

24 הגמרא מבררת את טעמו של רבי יוסי שאין הפיגול חל אלא רק
25 בדבר שחשב עליו מחשבת פיגול: **אָמַר רַב הוֹנָא, אוֹמֵר הִיא רַבִּי**
26 **יוֹסֵף, גַּם אִם פִּיגֹל בְּיָדוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שְׁחִיבָה בִּשְׁעַת עֲבוּדַת**
27 **הַקֶּרֶבֶן עַל רֹגֶל יִמִּין לְאֹכֹלוֹ חוּץ לְזִמְנוֹ אֲכִילָתוֹ, לֹא נִתְפַּגֵּל רִדָּה שֶׁל**
28 **שְׂמָאל, וְהָאוֹכֵלוֹ אֵינוֹ חַיִּיב כֶּרֶת.** מברר רב הונא: **מֵאֵי טַעְמָא, וְהִיא**

המשך ביאור למס' מנחות ליום חמישי עמ' א

1 **בְּתַנּוּפָה** – שאין עושים תנופה לתורה יחד עם הלחם, ואם כן שמא
2 רק בתורה אין הלחם מפגל את התורה שהרי אף אינם מונפים יחד,
3 **אֲבָל כִּבְשִׁים דְּהוּוּקְקוּ זֶה לָזֶה בְּתַנּוּפָה** – שהנפתם היא יחד עם שתי
4 הלחם, **אִימָא** – שמא תאמר, **כִּי מְפַגֵּל בְּלֶחֶם לִפְנֵי נְמִי כִבְשִׁים,**
5 **שאף שהכבשים הם העיקר, מכל מקום כיון שהם זקוקים ללחם**
6 **בהנפתם שמא אם פיגול בלחם אף הם נתפגלו.** וכן להיפך, אם היה
7 התנא שונה רק בכבשים, היה מקום לומר שרק בהם אם פיגול
8 בכבשים נתפגל גם הלחם, כיון שהזקוק להיות מונפים יחד, אבל
9 בתורה שאין בה תנופה יחד עם הלחם שמא אם פיגול בתורה אין
10 הלחם מפוגל, **צָרִיכָא** – לכך הוצרכה המשנה להשמיענו בשניהם
11 דין זה.

12 הגמרא מביאה ספיקו של רבי אלעזר, אם יכולים התורה והלחם
13 להצטרף לשיעור פיגול: **בָּעָא מִינֵיהּ [ו-שאל] רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַב,**
14 **הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹרָה עַל מִנֵּת לְאָכֹלוֹ בְּיָת אֶחָד מִמֶּנָּה וּמִלֶּחֶמָה,**
15 **כַּחַצִּי זֵית מִזֶּה וְכַחַצִּי זֵית מִזֶּה, לְמַחֵר, שְׁהוּא אַחֲרָיו זֶמַן אֲכִילָתָם, מָהוּ –**
16 **ומפרש רבי אלעזר את שאלתו: לְאִפְּגוּלֵי תּוֹרָה לֹא מִיבָעִינָא לוֹ –**
17 **לגבי התורה, פשוט לי שאין היא פיגול, והראיה לזה, הַשְׁתָּא – מאחר**
18 **ששנינו שכאשר הכוית שפיגול בו היה בולו מִלֶּחֶמָה, שמחשבתו**
19 **מחשבה גמורה בכזית שלם מהלחם בלא צירופים, לֹא מִיבָעִינָא – אין**
20 **מתפגלת התורה, שהלחם אינו מפגל את התורה, אם כן כשחשב על**
21 **כוית אחד מִמֶּנָּה וּמִלֶּחֶמָה, שאין כאן כוית מן הלחם אלא רק בצירוף**
22 **עם התורה, מִיבָעִינָא – וכי צריך לומר שאין הלחם מפגל את התורה,**

31 כיון שנתפגל חלק מהקרבן, כל הקרבן כולו פיגול הוא. מברר רב
32 הונא: **אִיבָעִית אִימָא כִּבְרָא, וְאִיבָעִית אִימָא קְרָא. אִיבָעִית אִימָא**
33 **כִּבְרָא, שלא יתכן שתהא עֲרִיפָא מְחַשְׁבָה של פיגול, מִמְעָשָׂה**
34 **הַטּוֹמָאָה, שאילו אִימָא חַד אֶבֶר – אבר אחד, לאחר שהופרש**
35 **משאר כל הבשר, מִי אִימָא לִיה בּוֹלִיָה, ודאי שאין הדבר כן, ורק**
36 **במה שנעשה בו מעשה הטומאה טמא, וכמו כן במחשבת פיגול, אין**
37 **מתפגל אלא האבר שחשב עליו. וְאִיבָעִית אִימָא קְרָא, שנאמר**
38 **בפסוק לענין קרבן שחשבו עליו מחשבת פיגול (ויקרא י יח) 'וְהִנֵּפֶשׁ**
39 **הָאוֹכֵלֶת מִמֶּנּוּ עֵזְבָה תִּשָּׂא.' ויש ללמוד מזה, שרק האוכל מִמֶּנּוּ**
40 **מתחייב כרת, ולא האוכל מִחִבְרֹו.**
41 הגמרא מקשה על דברי רב הונא שאמר שלדעת רבי יוסי פיגול בירך
42 של ימין לא נתפגלה ירך של שמאל. מקשה הגמרא: **אִיִּתִּיבִיה רַב**
43 **נְחֻמִּין לְרַב הוֹנָא, שנינו ברייתא לענין שני כבשי עצרת ושתי הלחם**
44 **(וְחֻקִּים אוֹמְרִים) לְעֹלָם אֵין בּוֹ – בשתי הלחם בְּרֵית על אכילתם,**
45 **כשחשב עליהם מחשבת פיגול, אלא עַד שִׁפְגֵּל – שיחשוב מחשבת**
46 **פיגול (ולאכול חוץ לזמנו) בְּשִׁתִּיָּהוּ בְּכִזְבִּינִי – לאכול כוית משתיים**
47 **יחד, חוץ לזמנו, ואז שתי הלחם מתפגלים וחיבים עליהם כרת.**
48 מדייקת הגמרא: **בְּשִׁתִּיָּהוּ אֵין –** רק אם חישב מחשבת פיגול על שתי
49 הלחם, הוא ששתיים פיגול, אבל אם לא חשב אלא **בְּאֶחָת מֵהֶן, לֹא**
50 **נתפגלה השניה.** מברר רב נחמן: **מִנֵּי –** כדעת מי מהתנאים סוברת
51 ברייתא זו, **אִלֵּימָא כִּרְבָּנָן שבמשנתנו, אין זה יתכן, שהרי לדעתם**
52 **אִפְּלוֹ אִם לֹא חִיֵּשֵׁב אֵלָּא בְּאֶחָת מֵהֶן, נִמִּי –** השניה גם כן פיגול
53 היא, ובברייתא משמע שרק אם חישב בשתיים הוא שנתפגלו
54 שתיים. **אֵלָּא פְּשִׁיטָא** שברייתא זו דעת רבי יוסי היא, ואם כן, מוכיח
55 רב נחמן שלא כרב הונא, לפי שאי אפשר **בְּשִׁלְמָא חַד גּוֹפָא הוּא –**
56 **שאם נאמר שירך ימין ושמאל גוף אחד הם, וכאשר פיגול באחד,**
57 **ממילא נתפגל השני, ומשום שזבח אחד הם, מובנים היו דברי**
58 **הברייתא לענין שתי חלות שאף אם אמנם שתי גופים הם, מכל מקום**
59 **כאשר חישב לאכול כוית משתיים יחד מִשּׁוּם הֵבִי מִצְטָרֵף להיות**
60 **כגוף אחד, והרי זה כחישוב על כוית שלימה, ומתפגלים שניהם,**
61 **שמועילה מחשבתו לצרפם להיות כגוף אחד,**

23 הרי אין בו אפילו שיעור שלם. **כִּי קָא מִיבָעִינָא לִי –** הדבר שנסתפקתי
24 בו הוא, **לְאִפְּגוּלֵי לֶחֶם –** האם הלחם נעשה פיגול, **מִי מִצְטָרֵף**
25 **תּוֹרָה לְאִפְּגוּלֵי לֶחֶם –** האם מצטרף חצי הזית של התורה לחצי
26 זית של הלחם, כיון שהתורה מפגלת את הלחם, ויהיה הלחם פיגול,
27 **אוֹ לֹא, שאין הם מצטרפים כיון שהם שני מינים, ואין הלחם מתפגל,**
28 **ואין התורה מפגלת את הלחם אלא אם כן יש לה שיעור בפני עצמה.**
29 **אָמַר לִיה רַב לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אָף בָּזוּ –** אף באופן זה הדין שזה למה
30 ששנינו במשנתנו, **שֶׁהֲלֶחֶם מְפַגֵּל כִּיוֹן שֶׁהַתּוֹרָה מִפְּגֵל אֶת הַלֶּחֶם**
31 **ולפיכך מצטרפת אל הלחם לכזית שלם וכל הפיגול על הלחם,**
32 **וְהַתּוֹרָה אֵינָה מְפַגֵּלֶת כִּיוֹן שֶׁהֲלֶחֶם אֵינוֹ מִפְּגֵל אֶת הַתּוֹרָה וְעַל כֵּן**
33 **אינו מצטרף אל החצי כוית של התורה וממילא אין בה פיגול.**

34 הגמרא מקשה על דברי רבי: **וְאִמָּא –** מדוע אמר רב שהלחם מפוגל,
35 **לִימָא קַל וְחֻמְרָא –** והרי קל וחומר הוא שאין הוא מפוגל, וְמָה
36 **(תּוֹרָה) הַמְּפַגֵּל, אֵין מְפַגֵּל –** החצי זית של התורה, שלדברי רב
37 הוא מסייע לפגל את הלחם, הוא עצמו אינו מתפגל כפי שאמר רב
38 שהתורה אינה מפוגלת, הֲבָא לְפַגֵּל וְלֹא פִּיגֵל, **אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִתְפַּגֵּל**
39 **– החצי זית של הלחם שהוא קל ממנו, שהרי בא להצטרף לפגל גם**
40 **את התורה, ולא פיגול בה, כפי שאמר רב שהתורה אינה מפוגלת, על**
41 **אחת כמה וכמה שהוא עצמו אינו מפוגל.**

42 הגמרא מוכיחה שאין לומר קל וחומר כזה. מקשה הגמרא: **וּמִי**
43 **אֲמַרִּין קַל וְחֻמְרָא כִּי הֵיא גְּוִינָא –** וכי אומרים קל וחומר כזה,
44 **וְהֵתִיב בְּרִייתָא, מַעֲשָׂה בְּאֶחָד**

שפסלו בפיגול בקומץ בלבד, או בלבונה בלבד, כיון דג'י' פיגול
בקימין בלבד, אטו קומין דמנחת חוטא, שדומה לו שאין בו לבונה
כלל. ומתיר שלם הוא. ועל לבונה גזרו אטו לבונה של לחם הפנים
הבאה בשני בויכין, ואין עמה קומץ, שמתיר שלם היא, ופיגול גמור
הוא. ובשני בבישים של עצרת, נמי גזרו, בחשב בשחיטת בביש אחד,
אטו חישב גם בביש חבירו, שפיגול בכל המתיר. וכן בבזיכי לחם
הפנים, גזרו, בחדש על בון אחד, אטו חישב גם על בון חבירו,
שפיגול בכל המתיר הוא. אלא הקא לענין חישב בשחיטת כבש אחד
על חצי אכילה, מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא – במקום
אחר הדומה לזה שפיגול הוא, דליקום וליגזר – שנקום ונגזור לפסול
בזה. ומשום חישב בכל המתיר אין לגזור, לפי שאינו דומה מחשבה
בחצי מתיר, למחשבה במתיר שלם.

מוסיפה הגמרא: הכי נמי מסתברא, דמעמא דרבנן משום הכי
הוא, משום שמצינו פיגול בדבר הדומה לו, דקתני סיפא – שאחר
שהביאו את מחלוקתם של חכמים עם רבי מאיר, לענין פיגול בחצי
מתיר, אמרו (להלן טז), ומזדים חכמים לרבי מאיר, במנחת חוטא
ומנחת קנאות, שאין בהם לבונה, שאם פיגול בקומץ, שפיגול הוא,
וחייבין עליו ברת. מפני שתקומין הוא המתיר. ויש לשאול, הא
למה לי למיתנא כלל – מדוע הוצרך התנא של המשנה לכתוב זאת,
והרי פשיטא שפיגול הוא, שהרי מי איכא מתיר אחרניא לבד
מהקומץ, והרי דאי מתיר שלם הוא, ופשוט שהוא פיגול, אלא לאו
הא קא משמע לו, דמעמא דקומין שפסלו בו, משום דאיכא קומין
דמנחת חוטא שהוא פיגול. דמי ליה – שדומה הוא לקומץ שאינו
אלא חצי מתיר, ולכן גזרו זה משום זה.

משנה

לאחר שנתבאר במשנה הקודמת מהו הדין כשפיגול באחת מן החלות

או באחד מן הסדרים, משנתינו מבארת את הדין כשנטמא אחד מהם.
נמארת אחת מן החלות של שתי הלחם, או אחד מן הסדרים של
לחם הפנים, רבי יהודה אומר, שניהם – הטמא וטהור, יצאו לבית
השריפה כדין קדשים שנפסלו, שהלכה היא שאין קרבן ציבור
חלוק, אלא אם נפסל חלק ממנו נפסל כולו, ולכן אף אלו שלא
נטמאו יוצאים לבית השריפה. וחקמים חולקים ואומרים, חטמא
בלבד נפסל בטומאתו ויוצא לבית השריפה, והטהור אינו נפסל
אלא יאכל בטהרה לכהנים.

גמרא

הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי יהודה ורבנן: אמר רבי
אלעזר, המחלוקת שנחלקו במשנתינו, אינה אלא כשנטמאו לפני
זריקה – החלה לפני זריקת דם הכבשים המתירה את שתי הלחם,
והסדר לפני הקטרת הבזיכין המתירה את לחם הפנים, ששוב אין
הזריקה והקטרת הבזיכין מועילות להתיר את הטמא, ולכן סבר רבי
יהודה שאין מועילות גם לחלק הטהור, אכל כשנטמאו לאחר
זריקה או הקטרת הבזיכין, שכבר הותר הכל בזריקה כשירה, לדברי
הכל רק חטמא נפסל בטומאתו ויוצא לבית השריפה, והטהור אינו
נפסל מחמת טומאה זו אלא יאכל לכהנים.

הגמרא מבארת במה נחלקו כשנטמאו לפני זריקה. שואלת הגמרא:
וכשנטמאו לפני זריקה במאי פליגי – במה נחלקו רבי יהודה שפסל
גם את הטהור, ורבנן שהבשירוהו. אמר רב פפא, בציצין מרצה על
אכילות קא מיפלגי – נחלקו אם הציץ מרצה (מכשיר) את זריקת
הדם כשנטמאו חלקי הקרבן שמצוה לאכלם, כשם שמכשיר את
הזריקה כשנטמא מן העולים על המזבח כגון דם וקומץ, כאילו לא
נטמאו, או שרק על העולים על המזבח הציץ מרצה, אבל על
הנאכלים אין הציץ מרצה.

גמרא

פיגול שייך רק בדבר שדבר אחר מתיר אותו, כגון אימורים הניתרים
להקטרה על ידי זריקת דם הקרבן, ועל כן אם פיגול בהם בשעת
עבודת הקרבן, חל הפיגול. במשנתינו מבואר דעת רבי מאיר, שהזבח
מפגל את הנסכים. הגמרא מביאה שרבנן חלקו עליו בברייתא, וסברו
שנסכים אין להם מתירים ואין בהם פיגול: תנו רבנן בברייתא, נסכי
בהמה – נסכים הבאים עם קרבנות, חייבין עליהן כרת משום פיגול,
כלומר, ראויים להיות חייבים עליהם כרת אם פיגול בהם, מפני שדם
הזבח מתירן לקרב, וקודם לכן אי אפשר להקריבם, וכיון שיש דבר
אחר המתירם, יש בהם פיגול. דברי רבי מאיר.
אמרו לו חכמים לרבי מאיר, והלא אדם מכיא זבח היום, ונסכיו
אפילו עד עשרה ימים אחר כך, ואם כן הם קרבן בפני עצמו, ואינם
ניתרים על ידי דם הזבח.

אמר להן, אף אני לא אמרתי שיתפגלו הנסכים אלא רק בנסכים
הבאין עם הזבח, שאף על פי שאין חיוב להביאם עם הזבח, אך
כשבאו עם הזבח הרי הם קרבן אחד, ודם הזבח מתירן ליקרב, ולכן
אם פיגול בהם הרי הם מפוגלים.

אמרו לו, אף כשהביא את הנסכים עם הזבח, הרי אם נפסל הזבח
אפשר לשנותו (את הנסכים) לזבח אחר מאותו המין, ומוכח
שעדיין נחשבים הם לקרבן בפני עצמו ואין דם הזבח מתירם, ואם כן
אי אפשר לפגל בהם.

הגמרא מבארת שלרבי מאיר אי אפשר לשנותם לזבח אחר: אמר
רבא, קסבר רבי מאיר, שנסכים הוקבעו בשחיטה, כלומר, נקבעו
בשחיטת הקרבן שהובאו עמו להיות נסכיו, בלחמי תודה, שדרשו
(לקמן עה) את הפסוק (ויקרא יז) 'על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח

תודת שלמי', שהלשון 'על זבח' משמע שהלחמים נקבעו לתודה
בשחיטת הזבח, ואף כאן נקבעו הנסכים לזבח, וכיון שהוקבעו, אין
יכולים להקרב עד שיתירם דם הזבח, ואם כן יש להם מתירים. אבל
רבנן סברו שאפשר לשנותם תמיד לזבח אחר, ואף לאחר שנשחט
הזבח.

הגמרא מביאה שנחלקו רבי מאיר ורבנן גם בלוג שמן של מצורע:
תנו רבנן בברייתא, לוג שמן של מצורע, שמביאו עם קרבנות
כפרתו, חייבין עליו כרת משום פיגול, כלומר, ראויים להיות חייבים
עליו כרת משום פיגול, אם יחשוב לאכול משייריו לאחר זמנו, מפני
שדם האשם הניתן על בהונות המצורע, מתירו לשמן להינתן
לבהונות, ואם כן יש מתירים לשמן, ויש בו פיגול, דברי רבי מאיר.
אמרו לו חכמים לרבי מאיר, והלא אדם מכיא אשמו היום, ולוגו
אפילו ימין (מעתה) ועד עשרה ימים אחרי כן, ומוכח שנחשב
השמן לקרבן בפני עצמו, אינו נתר על ידי דם האשם.

אמר להן, אף אני לא אמרתי, אלא רק בשמן הקא עם האשם,
שאף שאין חיוב להביאו עם האשם, אך כשבא עם האשם, דם האשם
מתירו להינתן על הבהונות, ולכן אם פיגול בשמן הרי הוא מפוגל.

[אמרו לו], אף כשהביא את השמן עם האשם, הרי אפשר לשנותו
לאשם של מצורע אחר, ומוכח שאף כשבא עם האשם, נחשב הוא
לקרבן בפני עצמו ואין דם הזבח מתירו, ואם כן אי אפשר לפגל בו.

הגמרא מבארת שלרבי מאיר אי אפשר לשנות את השמן: אמר רבא,
קסבר רבי מאיר, הוקבעו בשחיטה – בשחיטת האשם נקבע השמן
לאשם של המצורע הזה, בלחמי תודה שהוקבעו לתודה בשחיטתה,
וכיון שהוקבעו, אין לו היתר לבהונות אלא על ידי דם האשם, ואם כן
יש לו מתירין ויש בו פיגול.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

א. נוהגין שלא ליפול על פניהם^א אחר תפילת מנחה^ב בערב שבת^ג:

חלק ב סימן רסז, דין התפילה בערב שבת, סעיף א

הלכתא רבתא

אומרים 'פתח אליהו', ידיד נפש - בכל ערב שבת קודש, אף כשחל יום טוב או חול המועד בערב שבת^ה (לענין אמירת 'שיר השירים' ראה להלן).
אין מקפידין לומר 'הודו' בציבור^ו.
[ד] תפלת מנחה - אין הש"ץ מתעטף בטלית לתפלת מנחה אפילו של עש"ק ויו"ט^ז.
[ה] תפלת מנחה - גם בערב שבת מוטב להתפלל בציבור מנחה גדולה מאשר מנחה קטנה ביחידות^ח.

א] ליפול על פניהם - הוא הדין שאין אומרים מזמור מ"ט בבית האבל לאחר תפלת מנחה בערב שבת^א.
ב] תפלת מנחה - והוא הדין במתפלל מנחה גדולה או שאחר להתפלל שחרית לאחר חצות היום - שאין נופלים על פניהם^ב.
ג] תפלת מנחה - קודם מנחה של ערב שבת אומרים 'הודו' (מזמור קז בתהלים), לבד כשחל יום טוב או חול המועד בערב שבת^ג שאין אומרים 'הודו'^ד.

ציונים והוספות

דאתרא מורה שלא לומר? והרי מרא דעלמא כולא מצווה לומר] והמש"ך לומר "הודו" בהתלהבות עצומה.
בשבעות 'כפר חב"ד' גליין 959 ע' 50 מובא שהבעש"ט תיקן זאת בשובו מהנסיעה שנעסע לארץ ישראל, לאות תודה להשי"ת על הנס הגדול הידוע שהיה לו, וכן קיימו וקיבלו כל תלמידי הבעש"ט הקדוש זי"ע וכל החסידים ההולכים לאורם.
(5) היום יום יח ניסן, ספר המנהגים ע' 25, הגהות כ"ק אדמו"ר על הסידור שהובאו לעיל, רשימת היומן ע' שפט.
(6) בשער הכולל שם: הוא כעין ברכת הודאה ד' צריכין להודות על אשר מעובדין דחול (טרדת הפרנסה) לא נזוקו בגוף ונפש ברוחניות וגשמיות. ומהדרין לאומרו בציבור ע"ד לאודווי קמי עשרה וקודם תפלת מנחה אחר גמר עובדין דחול. וברשימת כ"ק אדמו"ר (הובא בס' המנהגים שם, ובאג"ק כרך כג ע' קמח) כתב: ולא ראיתי מקפידין בזה.
אמנם במקום אחר (אג"ק ח"ו ע' שכא) משמע שבמקומות מסויימים יש בזה תועלת: בשאלתו, אם אפשר לתקן שיתחיל העובר לפני התיבה באמירת וידבר גו' למנחה בכל יום, ובעש"ק באמירת הודו ופתח אלי, כדי שכל המתפללים יאמרו זה, הנה בטח נכון הדבר כדי להזהר משכחה וכו' וחדש כגון זה מחויב מן התורה.
(7) ספר המנהגים ע' 25.
(8) אגרות קודש כרך א ע' רכט: ע"ד מנחה בעש"ק נכון הוא - ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א - שיתפללו בציבור מנחה גדולה ולא מנחה קטנה ביחידות.
וראה המובא בקובץ 'תשורה' רבינוביץ י"ג סיון ה'תשס"ד ע' 28 שבחורף תרפ"א שנת האבילות אחרי הסתלקות אביו הוד כ"ק אדמו"ר נ"ע, התפלל בכל ערב שבת קודש מנחה בשעה שתיים.
(9) עד"ז בס' תרב ס"ב לענין אמירת אבינו מלכנו: וכל הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים מרבים בתפלה ותחנונים ונוהגים לומר אבינו מלכנו כו' ערב ובוקר מלבד בשבת וכן בערב שבת אחר מנחה אין אומרים אותו כמו שנתבאר.
והטעם לזה מבואר בלקו"ש חכ"ח ע' 19 שהוא מצד שקדושת

(1) אף שאומרים מזמור זה גם ביום שאין בו תחנון, כן מובא בס' תולדות לוי יצחק ח"ב ע' 411 מהנהגות כ"ק אדמו"ר בעת האבלות אחר אחיו ר' ישראל ארי' ליב ע"ה (רשימת הרי"ל ש' גרונר): עש"ק אחר תפלת מנחה לא אמר פרק מ"ט, כי עש"ק אחר חצות אין אומרים צדוק-הדין. נענה אחד ואמר: הלא אין אומרים תחנון כל השבוע? וענה: "דאס איז צוליב אן אנדער טעם, ניט צוליב מעורר זיין דינים", ואח"כ אמר: "זאל מען זאגן א קאפ" תהלים, ס'איז אן אחריות", ואמר קדיש אחר האמירה.
(2) משנ"ב סק"א, שו"ת אז נדברו ח"א סי' טו.
(3) אם חל יום טוב או יום כיפור בשבת, וערב יום טוב או ערב יום הכיפורים הוא יום ששי שהוא חול - אומרים הודו במנחה (שער הכולל פי"ז ס"ב הובא בספר המנהגים ע' 25).
(4) פסקי הסידור לאדה"ז.
וראה קובץ הגהות לסידור רבנו הזקן מכ"ק אדמו"ר פ"ט אות לג: דאפ"ל שכפל המילה 'הודו' הוא דאסור לאומרו (ביו"ט) כי הוא גנאי ליו"ט, ואולי לדיוקא דפתח אליהו אומר (ועד"ז שם בפ"א אות יח).
בס' על אבותינו ועל יחוסם ע' 113: ב"שער הכולל" (שבסידור "תורה אור") הוצאת קה"ת תשמ"ז פרק י"ז אות ב' מציין כ"ק אדמו"ר שליט"א את המקור למנהגנו לומר "הודו" בכל ערב שבת: בספר "מאור עינים" סוף פרשת בשלח מבואר שמנהג זה יסדו הבעש"ט, והמקור למנהגנו לאמרו לפני תפלת המנחה דווקא, הוא בספר "עטרת צבי" ל"זוהר חדש" דף קס"ח, ב.
ואבא מארי ה"ה רגיל לספר לנו:
הרה"ק ר' נחום נ"ע מצ'רנוביל, ה"מאור עינים" הקדוש, איקלע פעם בערב שבת לעיירה רחוקה. לפנות מנחה נגש הרה"ק אל העמוד לומר "הודו" עם הצבור כתקנת רבו הקדוש. רב העיירה ה' מתנגד שלא ידע ולא הכיר את ה"מאור עינים" הקדוש והוא שלח אליו את משמשו לומר לו: "דער מרא דאתרא הייסט ניט זאגן קיין [=המרא דאתרא מורה שלא לומר] "הודו". התרגש הרה"ק ואמר: "אזוי דער מרא דאתרא הייסט ניט זאגן? אבער דער מרא דעלמא כולא הייסט דאך זאגן! [=אמנם המרא

ציונים והוספות

השבת מאירה בזמן זה (מחצות היום ואילך) באופן ששולל אמירת תחנון.
 עוד על מעלת תפלה זו: בסידור עם דא"ח ע' 338 מבואר שזמן תפילת המנחה בערב שבת הוא כמשל מי שצריך ליכנס להיכל המלך שיתקן אבריו כו', ועיקר התיקון היינו להסיר כל בחי

לכלוך וטינוף.

ובס' כתר שם טוב סי' רצט: בערב שבת בתפלת מנחה וקבלת שבת מעלין כל אותן הדיבורים והמצוות של כל השבוע, שאז הוא עליית העולמות.

שולחן ערוך – הלכות ברכת הפירות

ב היו לפניו פרי האדמה ופרי העץ ובירך תחלה על פרי האדמה צריך לחזור ולברך על פרי העץ כי לא נפטר בברכת בורא פרי האדמה אלא כשבירך עליו ולא כשבירך על פרי האדמה במה דברים אמורים במברך בסתם אבל אם נתכוין לפטור בברכתו גם פרי העץ יצא ואפילו לא היו פרי העץ עדיין לפניו כשבירך ואח"כ הביא וזהו לפניו:

ג כל אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין הברכה לאכילה אפילו מפני הכבוד והיראה ואם הפסיק ודיבר דיבור שאינו לצורך האכילה צריך לחזור ולברך כמו שנתבאר בס"ק קס"ז.

וואפילו בשתיקה אסור להפסיק יותר מכדי דיבור שהוא כדי שאילת שלום תלמיד לרב שהן ג' תיבות אלו שלום עליך רבי ואם שהה יותר א"צ לחזור ולברך ושהייה שהיא לצורך אכילה אינה חשובה הפסק כלל אפילו לכתחלה לפיכך המברך על הפרי וחותר ממנו ואוכל לא יחתוך עד אחר הברכה כדי שיברך על השלם למצוה מן המובחר כמו שנתבאר בסימן קס"ח ואין לחוש להפסק שהיית החיתוך בין הברכה לאכילה הואיל והוא צורך אכילה.

ומכל מקום האוכל אגוז וכיוצא בו ישברנו ואחר כך יברך כי

שמה התליע בתוכו או נרקב ונמצא בירך לבטלה:

ד כל הברכות נאמרות בכל לשון ואם צריך להבין הברכות נתבאר בס"ק קפ"ה:

ה וצריך שישימיע לאזניו ואם לא השמיע יצא ובלבד שיוציא בשפתיו כמו שנתבאר בס"ק קפ"ה:

ו וצריך ליהדר מצוה ומי רגלים וגילוי ערוה ולבו רואה את הערוה כמו בקריאת שמע והאשה מותרת לישיב ערומה ולברך מפני שבישיבתה פניה של מטה מכוסים בקרקע או בספסל שהיא יושבת עליו ובירכותיה כשתשוה רגליה ותאסף אותן זו לזו משא"כ באיש שהגיד והביצים בולטים ונראים:

ז אין לברך בגילוי הראש כמו שנתבאר בסימן (ק)צ"א:

ח כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו או לעשות בו מצוה צריך לאחוז בימינו כשהוא מברך.

יש מי שאומר שעל דרך הקבלה אין לתחוב הפרי שמברך עליו בסכין ולאחוז הסכין בימינו כי הם ב' הפכים בנושא אחד שהימין ממנה תוצאות חיים והסכין הוא כחו של עשו המקצר חיים כמו שנתבאר בסימן קפ"פ:

חלק א סימן רו דין הפסק וטעות בברכת הפירות טעיף ב"ח

לקוטי תורה

הזמרה והתפלה של מדת המלכות

[בפרק הקודם נתבאר שעיקר ענין התפלה הוא "לשמוע" ולקלוט את תפלת הנשמה הקדושה, חלק אלקה ממעל, המשתוקקת להתדבק בשרשה ומקורה למעלה.
 בפרק זה יבאר מדריגה עליונה יותר בתפלה (השייכת לבעלי מדריגה גבוהה בעבודת ה'), שהאדם מרגיש בתפלתו לא רק את תפלת נשמתו המלובשת בגוף אלא יתירה מזו, שהוא "שומע" (גם) את "תפלת" שורש הנשמה ("כנסת ישראל") למעלה.

להבנת ענין ה"תפלה" של שורש הנשמה ה"נשמעת" למטה בתוך נשמת האדם המתפלל – מקדים:]

וזהו התהללו בשם קדשו.

ויוכן זה על פי פירוש הכתוב "התהללו בשם קדשו" שאומרים בתחילת פסוקי דזמרה.

דלכאורה אינו מובן לשון התהללו, שהוא לשון נפעל, כמו נִשְׁבַּע וְנִאֶכַל, דמשמע שבהן נמשך בחינת תהלה, והרי אדרבה, הם מהללים את ה'. והוי' לי' למימר הללו את שם קדשו, ומהו לשון התהללו.

– לשון "פועל" מתאר את פעולת האדם, ואילו לשון "נפעל" מתאר את הנעשה ונפעל בדבר שבו נעשית הפעולה. ולדוגמא – "האדם אוכל לחם" – הוא לשון "פועל"; ואילו "הלחם נאכל" – הוא לשון "נפעל".

וכך שייך לשון נפעל באדם עצמו (כשהוא ה"נפעל"), וכמו לשון "נשבע", שאינו לשון פועל (פעולת השבועה) אלא לשון נפעל, שהאדם נשבע ("ווערט באַשוואָרן").

40 בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בה מחשבתו ;
 41 כי דעת הוא לשון התקשרות".
 42 והנה, עיקר העמקת הדעת וההתבוננות המעוררת
 43 אהבת ה' היא ההתבוננות בענין אחדות ה', כמו
 44 שאומרים בקריאת שמע: "שמע ישראל גו' ה' אחד".
 45 ועל ידי זה ניתן לקיים מה שנאמר אחר כך – "ואהבת
 46 את ה' אלקיך".
 47 ולכן, ראשית העבודה בענין התפלה היא –
 48 שיתבונן האדם ויעמיק מחשבתו היטב בענין אחדות
 49 ה' וגדולתו ית' (על דרך פסק הרמ"א "ויחשוב קודם
 50 התפלה מרוממות האל יתעלה"), ועל ידי זה יוכל
 51 להגיע לאהבה ודביקות באלקות.
 52 והנה, בדרך כלל, עבודה זו דורשת יגיעה רבה
 53 ועצומה – "יגיעת הנפש, שלא תכבד עלי' העבודה
 54 ליגע מחשבתה להעמיק ולהתבונן בגדולת ה' שעה
 55 גדולה רצופה", ובפרט אם אין נפש האדם "זכה
 56 בטבעה" שאז "לא תוכל למצוא במחשבתה האלקות
 57 כי אם בקושי ובחזקה".
 58 ולפעמים אין צריך ליגיעה כלל, רק מיד שתעלה
 59 במחשבתו אחדות ה' וגדולתו תמשך הלב מאליה
 60 בהתפעלות, מבלי שידע מי הוא המושבה
 61 בעבותות אהבה רבה, וכפלא יחשב בעיניו מהיכן
 62 באה לו הכוונה ברעותא דלבא מאליו וממילא כו'.
 63 אך לפעמים קורה אצל אדם בעל מדריגה, שמיד
 64 שמתחיל להעלות בדעתו ובמחשבתו ענין אחדות ה'
 65 וגדולתו ית' – הרי תיכף ומיד הוא מתפעל ומתעורר
 66 ברגשי אהבה רבה לאלקות ומרגיש בעצמו
 67 שהתעוררות זו באה מאלי', על ידי כח מבחוץ
 68 ש"מושך" את לבו בעבותות אהבה רבה ו"ברעותא
 69 דלבא" [- רצון הלב], והוא עצמו מתפלא מהיכן באה
 70 לו התעוררות כזאת מאלי' וממילא, בלי יגיעה כלל.
 71 [ומבאר רבינו שהתעוררות זו אכן באה לו מלמעלה
 72 – ונקראת "דחילו ורחימו [יראה ואהבה] הבאים
 73 מלמעלה", והולך ומבאר מהי הסיבה להתעוררות זו
 74 למעלה:]
 75 אך הענין הוא, דכתיב למען יזמר כבוד ולא ידום,
 76 וכתוב אלקים אל דמי לך, ופירש בוזהר דקאי על
 77 בחינת מלכות שמוזמרת תמיד.
 78 איתא בוזהר ד"כבוד" הוא כינוי לשכינה – היא
 79 מדת מלכותו ית', ופירוש הכתוב "למען יזמר כבוד

1 ועד"ז משמעות הלשון "התהללו" היא,
 2 שהנבראים המשבחים והמזמרים את תהלת ה' הם
 3 עצמם מתהללים. ולכאורה, הדבר אינו מובן, שהרי הם
 4 המהללים את ה' (ולא שהם מתהללים), ואם כן הי' לו
 5 לומר "הללו את שם קדשו" (על דרך לשון הכתוב
 6 "הללו עבדי ה' הללו את שם ה'", וכיוצא בזה בכמה
 7 פסוקים של פסוקי דזמרה), ולמה נאמר "התהללו
 8 בשם קדשו"?
 9 אך הענין הוא, על פי מה שכתוב אדניי שפתי
 10 תפתח ופי יגיד תהלתך.
 11 הטעם לכך שהכתוב אומר "התהללו" (לשון
 12 נפעל) יובן על פי ביאור הכתוב "אדניי שפתי תפתח
 13 ופי יגיד תהלתך" שאומרים כהקדמה לתפלת שמונה
 14 עשרה, בו האדם מבקש מאת הקב"ה שיפתח את פיו
 15 ושפתיו כדי שיוכל להגיד תהלותיו ושבחיו של
 16 הקב"ה.
 17 ויש להבין:
 18 מדוע מבקשים בקשה זו לפני התפלה דוקא ולא
 19 לפני כל המצוות שהאדם עושה, והרי האדם אינו יכול
 20 לעשות שום פעולה בלי עזר וסיוע מהקב"ה?
 21 וגם, מדוע מזכיר הכתוב שם "אדניי" דוקא (ולא
 22 שם "הוי")?
 23 וביאור פסוק זה יובן על דרך משל:
 24 הנה כשאדם מתפלל, ברוב העתים צריך ליגיעה
 25 רבה בהתבוננות עד שיתפעל בלב.
 26 ענין התפלה הוא עבודה שבלב, פירוש שלב האדם
 27 יתפעל ויתעורר באהבה רבה ותשוקה עזה להדבק
 28 בהקב"ה.
 29 והנה כתיב "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב
 30 שלם", היינו שכדי לעבוד את ה' ב"לב שלם" [שהלב
 31 יתפעל ויתעורר ברגשי אהבה ותשוקה להקב"ה], צריך
 32 האדם לידע ולהבין ולהשיג את גדולתו של הקב"ה –
 33 "דע את אלקי אביך", "כי העבודה שבלב היא לפי
 34 הדעת".
 35 – ענין הדעת האמור כאן "אינה הידיעה לבדה,
 36 שידעו גדולת ה' מפי סופרים ומפי ספרים, אלא העיקר
 37 הוא להעמיק דעתו בגדולת ה', ולתקוע מחשבתו בה'
 38 בחוץ ואומץ הלב והמוח עד שתהא מחשבתו
 39 מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק, כמו שהיא קשורה

1 ולא ידום" הוא, שמדת מלכותו ית' (בחנינת "כבוד")
2 בעצמה, מזמרת ואומרת שירה ותהלה להקב"ה,
3 בתמידות ובתדירות, בלי הפסק כלל – "ולא ידום".

4 ועל ענין זה נאמר "אלקים אל דמי לך אל תחרש
5 ואל תשקוט אל-ל": לפי פשוטו זוהי בקשת ישראל אל
6 הקב"ה שלא ידום ולא יחריש מלענות לבקשותיהם של
7 בני ישראל ולהושיע אותם מצרותיהם ומאויביהם,
8 אבל לפי הזוהר הק' הכתוב מתאר את השירה והזמרה
9 התמידית של שם אלקים – היא מדת המלכות, ופירוש
10 "אלקים אל דמי לך" הוא – שמדת המלכות מזמרת
11 ומשבחת את הקב"ה תמיד בלי שום הפסק וללא כל
12 שתיקה ו"דומי".

13 [וזוהו ענין השירה והזמרה (התמידית) של מדת
14 המלכות:

15 מדת המלכות היא הספירה האחרונה מעשר הספירות
16 העליונות (חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח,
17 הוד, יסוד ומלכות). ו"ספירה" זו שונה מתשע הספירות
18 הראשונות בכך, שבעוד שכל "ספירה" משאר תשע
19 הספירות היא בעלת תכונה מסויימת, כל אחת לפי ענינה
20 המיוחד, הנה כל ענינה של מדת המלכות הוא "המשכת"
21 ההשפעות מהספירות העליונות והורדתם למטה אל
22 הנבראים.

23 – על דרך ענין המלוכה אצל בני אדם, להבדיל, שכל
24 ענינה אינו אלא הנהגת הזולת – ולכן, בלי מציאות של
25 זולת לא יצויר כלל גדר מלכות (כמאמר: "אין מלך בלא
26 עם"), כי צריכה להיות מציאות של זולת שהמלך יוכל
27 לשלוט עליו – וכך הוא עניינה של מדת המלכות
28 הרוחנית, שהוא הכח האלקי המשפיע חיות אל הנבראים
29 (ראה גם לקמן עמ' ריט ואילך).

30 ולכן, מדת המלכות נקראת בשם "כבוד", כי כמו
31 שענין הכבוד אינו חלק מהאדם עצמו אלא כל ענינו הוא
32 רק ביחס אל הזולת (שהוא מכובד בעיני הבריות), כך
33 למעלה כביכול, כל ענין "כבוד" ית' היא הארתו והשפעתו
34 אל הנבראים (ראה ספר המאמרים תרנ"ט (לאדמו"ר
35 הרש"ב) עמ' לו).

36 נמצא, דעיקר ענין ספירת ה"מלכות" הוא החיות
37 האלקית היורדת למטה להחיות העולמות, והרי בירידה
38 זו היא מתרחקת משרשה ומקורה באלקים ששם היא
39 מיוחדת במהותו ועצמותו ית' בלי שום ריחוק וירידה;
40 ולפיכך היא שואפת ומשתוקקת תמיד לחזור ולעלות
41 מירידתה ולהדבק שוב בשרשה ומקורה.

42 וביטוי תשוקה וחפיצה זו נקרא "זמרה", וזוהי
43 ה"זמרה" התמידית של מדת המלכות – שאיפתה וריצונה
44 לחזור מירידתה ולהיכלל בשרשה. פירוש: כשם שלמטה
45 ענין השירה והזמרה הוא ביטוי של רגש והמיית הלב
46 (כנ"ל פרק ב), כך גם למעלה, חפצה ותשוקתה של מדת
47 המלכות לחזור ולעלות לשרשה נקרא "זמרה".

48 נהורא תתאה קרי תדיר לנהורא עילאה ולא שכיך
49 בו'.

50 זהו גם מה שאמרו בזוהר "נהורא תתאה קרי תדיר
51 לנהורא עילאה ולא שכיך" (האור התחתון קורא
52 (ומשתוקק) תמיד אל האור העליון, ואינו "נרגע"):

53 ספירת המלכות נקראת "נהורא תתאה" (אור
54 תחתון), כי האור האלקי שבה יורד ומתצמצם אל
55 הנבראים כדי להחיותם ולקיימם, כנ"ל; ואילו מקורה
56 ושרשה למעלה נקרא "נהורא עילאה".

57 ומחמת גודל ההשתוקקות של "נהורא תתאה"
58 לחזור לשרשה, הרי היא "קוראת" תדיר אל "נהורא
59 עילאה" – היינו, שהיא "נמשכת" ומשתוקקת תמיד
60 לחזור ולהכלל במקורה ושרשה.

61 וזהו ואני תפלה, אני היא בחינת מלכות, היא
62 בחינת תפלה בו'.

63 לפי הפירוש הפשוט אמר דוד המלך "ואני תפלה"
64 על עצמו – "אני איש תפלה", כי "אני מתפלל אליך
65 תמיד".

66 אך על פי המבואר בתורת הסוד ש"אני" הוא כינוי
67 למדת המלכות, הכתוב מדבר על מדת המלכות ואומר
68 שענינה ומהותה של מדת המלכות ("אני") היא
69 בחינת תפלה".

70 פירוש: מדת ה"מלכות" היא במצב של תשוקה
71 תמידית לעלות ולהכלל בשרשה, והרי זהו ענין התפלה
72 – התשוקה להכלל באלקות, וזהו "אני" – תפלה".

73 [להלן יבאר רבינו שהתעוררות מדת המלכות למעלה
74 ב"תפלה וזמרה" ממשיכה ומעוררת את רגש האהבה
75 והתשוקה לאלקות גם בלב האדם למטה "מאליו וממילא".

76 אך להבנת הענין מקדים ומוסיף בענינה של ספירת
77 המלכות:]

78 ובחינת מלכות כלולה מעשר ספירות, חכמה בינה
79 דעת ומדות ודבור.

80 ספירת המלכות כלולה מכל עשר הספירות: חכמה

1 שבמלכות, בינה שבמלכות, דעת שבמלכות, [שש]
2 מדות שבמלכות, ומלכות שבמלכות – שהיא הדיבור
3 שבמלכות.

4 ביאור הענין:

5 במדת המלכות יש שני ענינים, קבלה והשפעה:
6 קבלה – שהיא "כלי קיבול" לקבל את האור ואת
7 החיות האלקית מהספירות שלמעלה הימנה; והשפעה
8 – שהיא משפיעה את האור ואת החיות (שקבלה
9 מהספירות העליונות) אל העולמות והנבראים שלמטה
10 הימנה.

11 ולפיכך, עשר הספירות הכלולות בספירת המלכות
12 נחלקות לשני סוגים:

13 (א) תשע הספירות הראשונות הכלולות בה, היינו
14 האור והשפעה של תשע הספירות העליונות שהמלכות
15 מקבלת לתוכה. ולדוגמא – "חכמה שבמלכות" הוא
16 האור האלקי מספירת החכמה שהמלכות מקבלת
17 לתוכה, וכן כולן;

18 (ב) "מלכות שבמלכות", היינו האור והחיות
19 האלקית שהמלכות משפיעה בפועל לעולמות
20 ולנבראים.

21 והנה, בחינת "מלכות שבמלכות", שהיא ההשפעה
22 מספירת המלכות למטה כנ"ל, נקראת גם בחינת
23 הדיבור שבמלכות, וכמבואר בכמה מקומות אשר
24 "מדת מלכותו ית' נקראת בשם דבר ה' כמ"ש באשר
25 דבר מלך שלטון"; כי כשם שלמטה, על דרך משל,
26 המלך מנהיג את העם (בעיקר) על ידי כח הדיבור שלו,
27 כך למעלה, האור והחיות האלקית שנמשכים ממנו ית'
28 להחיות את הנבראים נקראים בשם דיבורו ית'.

29 ולפיכך, כח ההשפעה של ספירת המלכות (בחינת
30 "מלכות שבמלכות") הוא ענין ה"דיבור" שבמלכות,
31 היינו השפעת החיות בפועל אל הנבראים.

32 ובחינת הדבור, ממנו נמשכו עשרה מאמרות
33 המלוכשים בעולמות.

34 – ונמצא, שבחינת "דיבור" שבמלכות היא היא
35 מקורם של עשרה מאמרות שבהם נברא העולם שהרי
36 עשרת המאמרות הם הכחות והחיות האלקית שיוורדים
37 למטה ומתלבשים בתוך כל נברא ונברא להחיותו, והם
38 נמשכים מבחינת ה"דיבור שבמלכות".

39 ובפרט בנשמות ומלאכים כו', שמקבלים שלא על
40 ידי העלם כל כך כו'.

41 עיקר "גילוי" בחינת דיבורו ית' הוא בנשמות
42 ומלאכים.

43 פירוש:

44 ענינו של כח הדיבור הוא – גילוי, "על דרך משל":
45 כמו שדיבור התחתון שבאדם הוא מגלה לשומעים את
46 מה שהי' צפון ונעלם במחשבתו, כך למעלה באין סוף
47 ב"ה יציאת האור והחיות ממנו ית' מההעלם אל
48 הגילוי לברוא עולמות ולהחיותם, נקרא בשם דיבור".

49 אמנם, בעולמות ובנבראים, הכח האלקי המלוכש
50 בתוכם להחיותם ולקיימם הוא בהעלם גדול עד
51 שהנבראים אינם מרגישים כלל את החיות האלקית
52 המלוכשת בהם; משא"כ הנשמות (כפי שהן למעלה)
53 וכן המלאכים העליונים מקבלים את האור והחיות
54 שלא על ידי העלם והסתור כל כך.

55 ולכן, עיקר ההשפעה של דיבורו ית' (שענינו –
56 "גילוי") הוא לנשמות ומלאכים.

57 [מעתה, לאחר שנתבאר ענין הדיבור של ספירת
58 המלכות, חוזר לבאר ענין השפעת ה"תפלה" וה"זמרה" של
59 מדת המלכות על נשמת האדם למטה:]

60 והנה, כשיש גילוי אור אין סוף בתחלה זו של מדת
61 מלכות, היינו שהגילוי [הוא] בחכמה בינה דעת
62 ומדות, עד גם בבחינת הדבור שבמלכות, כמ"ש
63 למען יזמך כו' אל דמי לך כו'.

64 ישנם זמנים למעלה שבהם יש "גילוי אור אין
65 סוף" ב"תהלה וזמרה" של מדת המלכות.

66 פירוש:

67 נתבאר לעיל, שתשע הספירות הכלולות בספירת
68 המלכות ענינן הוא – השפעה והאור והחיות האלקית
69 שהמלכות מקבלת מהספירות העליונות; וענין "מלכות
70 שבמלכות" ("דיבור" שבמלכות) – הוא שהמלכות
71 "יורדת" להשפיע את האור והחיות אל העולמות
72 והנבראים שלמטה ממנה.

73 והנה, כאשר האור האלקי מהספירות העליונות
74 מאיר בגילוי בספירת המלכות, היינו בחכמה בינה
75 ודעת ומדות של המלכות, והגילוי הוא בחוזה ובתוקף
76 גדול כל כך עד שהוא נרגש גם בבחינת ה"דיבור" של
77 מדת המלכות (היינו האור והחיות היורדת למטה) –
78 הרי זה מגביר את ענין ה"תפלה" וה"זמרה" של מדת
79 המלכות ("יזמך כבוד"), היינו התעוררות תשוקתה
80 "לעלות" מירידתה ולהכלל בשרשה; כי ככל שמדת

1 המלכות "מרגשת" יותר כביכול את גילוי אור אין סוף
2 ב"ה, כך היא משתוקקת יותר לחזור לשרשה ומקורה
3 באלקים חיים.

4 [ומעתה יובן כיצד ה"זמרה" של מדת המלכות פועלת
5 על נשמת האדם למטה:]

6 והנה על דרך משל באדם התחתון, כשמתפלל
7 ברעותא דלכא וגילוי תשוקת הלב, שאז הדבורים
8 יוצאים מעומקא דלכא ורשפי אש, ודבר היוצא מן
9 הלב נכנס ללב השומע עד שהוא גם כן מתפעל
10 מזה, משא"כ אם הדבור בקרירות כו'.

11 ידוע המאמר "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל
12 הלב". ובענין התפלה שבו עסקינן: כאשר אדם מתפלל
13 מתוך התרגשות והתעוררות עצומה, ודברי התפלה
14 היוצאים מפיו מלאים חיות ורגש הלב עד שניכרת
15 בתוכם תשוקת לבבו לאלקות, הרי דיבורים אלו
16 נכנסים אל לב השומע את תפלתו, ופועלים עליו שגם
17 הוא יתרגש ויתפעל, מאליו וממילא, ברגשי תשוקה
18 לאלקות.

19 וכמו כן יובן על דרך משל למעלה בענין "ואני
20 תפלה" רבחינת מלכות.

21 וכך הוא גם בנמשל למעלה, כביכול, בענין
22 ה"תפלה" של מדת המלכות: כאשר יש גילוי אור אין
23 סוף במדת המלכות, אזי ה"תפלה" שלה היא באופן
24 של "דברים היוצאים מן הלב", הנכנסים אל לב
25 השומעים.

26 [וענין "יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב" למעלה
27 הוא:]

28 שהוא בחינות חכמה בינה דעת ומדות שבמלכות,
29 עד גם בחינת הדבור – שהוא בחינת האותיות, כח
30 הפועל שבנפעלים, נשמות ומלאכים – מאירים
31 בבחינת גילוי אלקות, דברים היוצאים מן הלב כו'.
32 ענין "דברים היוצאים מן הלב" למעלה הוא –
33 שההשפעה הנשפעת מבחינת "דיבור" שבמלכות יש
34 בה גילוי רב של אור אלקי (הנמשך בה על ידי תשע
35 הספירות שלמעלה ממנה).

36 ומאחר ש"האותיות" של בחינת הדיבור שבמלכות
37 הן האור והחיות המלוכשים ומתגלים "בנשמות
38 ומלאכים" (כנ"ל) – ונקרא "כח הפועל שבנפעלים" –
39 לפיכך, תוספת גילוי אור זה בבחינת דיבור שבמלכות
40 ("כח הפועל"), בבחינת "דברים היוצאים מן הלב",

41 גורמת לתוספת גילוי אלקות גם בתוך "הנפעלים"
42 ("לב השומע"), היינו בנשמות למעלה ובמלאכים
43 עליונים ("נכנסים אל הלב").

44 עד שמאיר בחינה זו גם בנשמות שלמטה,
45 שנמשכים מאליהן להתפעל ולתלהב לבו לה' בלי
46 יגיעה.

47 הגילוי שנמשך בנשמות למעלה פועל גם בנשמות
48 למטה, שיתעוררו מאליהן בהתפעלות והתלהבות הלב
49 לה', כמו אדם השומע דברים היוצאים מלב חבירו,
50 שהם נכנסים ללבו והוא מתעורר מהם בדרך ממילא.

51 ומטעם זה לפעמים מתעורר לב אדם "מיד שתעלה
52 במחשבתו אחדות ה'", שהתעוררות באה מאלי'
53 וממילא – משום שהיא עת רצון למעלה, ומחמת
54 הגילוי אלקות בבחינת הדיבור שבמדת המלכות
55 למעלה, הרי זה פועל בדרך ממילא התפעלות
56 והתלהבות בנשמת האדם למטה.

57 וזהו בחינת אהבה ויראה הנמשכים מלמעלה,
58 עבודת מתנה אתן כו'.

59 התעוררות זו הבאה מאלי', היא בחינת האהבה
60 והיראה שבאה ונמשכת לאדם בדרך מתנה מלמעלה,
61 ועל זה נאמר "עבודת מתנה אתן את כהונתכם".

62 משא"כ לפעמים, כשאין נמשך בחינת דבור העליון
63 בבחינת גילוי למטה.

64 כשם שבאדם למטה יש דיבור שאינו יוצא מן הלב
65 אלא הוא בקרירות, בלי התפעלות ורגש הלב, וממילא
66 אינו נכנס ללב השומעים – כמו כן למעלה, כביכול,
67 הנה יש זמנים שהאור והחיות האלקית הנמשכים
68 מהספירות העליונות למדת המלכות אינם מאירים
69 בבחינת גילוי למטה.

70 [כלומר: אמנם יש תוספת גילוי בספירות
71 העליונות, וגם בבחינת המלכות, אך יש הסתר על
72 בחינת ה"דיבור העליון" שאינו מניח שתאיר למטה,
73 ובמילא אין הגילוי נמשך במלאכים ונשמות, וכל שכן
74 לא בנשמות למטה].

75 כמו שכתוב נאלמתי דומיה, כרחל לפני גוויזה
76 נאלמה.

77 על "העלם והסתר" זה על בחינת "דיבור העליון"
78 נאמרו הפסוקים "נאלמתי דומי" וכן "כרחל לפני
79 גוויזי" נאלמה".

80 פירוש:

18 יפעל מאומה; וכך, כדי שגילוי אור אלקי יפעל
19 התעוררות בנשמת האדם, עליו להיות במצב מזוכך,
20 אבל אם מחמת גשמיותו וחומריותו אין הוא כלי ראוי
21 לקבל את הגילוי הזה, הרי הגילוי לא יפעל בו מאומה.
22 דהיינו כי כדי לקבל דחילו ורחימו הבאים
23 מלמעלה, הוא על ידי שמעורר תחלה אהבה ויראה
24 בנפשו.
25 כדי להיות "כלי ראוי לקבל" את ההתעוררות
26 דאהבה ויראה הבאה מלמעלה, צריך האדם לעורר
27 בעצמו תחלה, אהבת ה' ויראתו על ידי הכחות שלו,
28 ביגיעה רבה בהתבוננות בגדולת ה', כמבואר לעיל,
29 ורק כאשר האדם עושה בכחות עצמו כל מה
30 שביכולתו, אזי הוא נעשה כלי לגילוי אור אלקי שמאיר
31 מלמעלה, ועל ידי גילוי זה הוא זוכה לאהבה ויראה
32 במדריגה נעלית יותר, והן דחילו ורחימו הבאות לו
33 מלמעלה בדרך מתנה.

ד"ה שיר השירים פרק ג

1 "רחל" היא מדת המלכות (כנודע), וכאשר יש
2 "העלם והסתר אלקות" בבחינת "דיבור העליון" (מדת
3 המלכות) נאמר "כרחל לפני גוזזי" נאלמה".
4 ולכן בדרך כלל אין האדם מתעורר מאליו אלא
5 צריך יגיעה עצומה כדי לעורר בלבו רגשי התפעלות
6 אהבה ותשוקה לאלקות – כי כאשר הדיבור העליון
7 אינו נמשך בגילוי למטה, אין האדם מרגיש את
8 ה"תפלה" של מדת המלכות למעלה.
9 וגם מחמת גשמיות וחומריות האדם, שאין לו כלי
10 לקבל גילוי זה.
11 בנוסף לכך, גם כאשר הגילוי מבחינת הדיבור
12 העליון מאיר למטה, יתכן שהאדם לא ירגיש כלל את
13 הגילוי הזה ואת ההתעוררות הבאה מלמעלה, כי כדי
14 שהאדם יוכל להרגיש את ההתעוררות הזו עליו להיות
15 כלי ראוי לקבל בתוכו גילוי אור זה.
16 וכמו בגשם היורד על הארץ, על דרך משל, שאם
17 לא חרשו את השדה ולא זרעו אותה, אזי הגשם לא

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

21 העלם החכמה שלמעלה מבחי' גילוי אור הוא מקור
22 לפנימית ח"ע דתורה ושם השמחה והתענוג בהעלם
23 העצמות וכמ"ש ואהיה אצלו שעשועים אצלו בהעלם כו'
24 ואז הלב ישמח יחד עם פנימית המוח כי פנימית המוח
25 עם פנימית הלב מתאחדים כא' ממש כנ"ל משא"כ מאור
26 דחכמה יומשך ללב אח"כ כו' אך זהו מלמעלה למטה
27 בבחי' או"י וכמ"כ מלמטה למעלה בבחי' או"ח והוא ע"י
28 הקטרת שהוא הריח שמשיב את הנפש שעולה באו"ח
29 להשיב פנימית ועצמות הנפש במוח ולב יחד לעשות בהם
30 חיבור וקשר אחד ולמעלה היינו המצו' שנק' ריח כנ"ל
31 להשיב ולהמשיך פנימית אא"ס גם בחכמה ומדות שבלב
32 העליון יחד ואמנם בחי' הריח דקטרת לבדו אע"פ שהוא
33 עושה ההמשך והשבת הנפש אין אור ההעלם בא לידי
34 גילוי גמור בבחי' אור שיהיה נק' נרות רק ע"י השמן
35 שממנו מדליק האור מן ההעלם לגילוי וכן בשמחת הלב
36 מלמעלה למטה שיבא בגלוי בלב א"א כ"א ע"י שמן קדש
37 שבא השמחה בגלוי וזהו שמן וקטרת בחבורם יחד שמן
38 מלמעלה למטה וקטרת מלמטה למעלה ישמח לב
39 בפנימית שלו שמתאחד עם פנימית המוח והיו לאחדים
40 ולכך א' ישמח לשון יחיד (וזהו ההפרש בין שמחה ש"מ

1 (לא) וזהו שמן וקטרת ישמח לב ויש להבין למה דוקא
2 שמן וקטרת ומה שייכי' זע"ז כו' אך הנה ידוע
3 שהריח הוא המשיב את הנפש כנ"ל שזהו בעצמות הנפש
4 ממש עד שיאיר אור בתוס' בחכמה שבראש ומיד מן
5 המוח נמשך ללב חיות חדש ונמצא הריח עושה במוח
6 ולב יחד השבת הנפש שזהו חיבור פנימי' המוח עם
7 פנימי' הלב יחד כנראה בחוש בטבע הריח החזק כאשר
8 משיב את הנפש משיב הנפש במוח ולב כא' משא"כ
9 שמחה ותענוג שבחכמה הנ"ל שיאיר אורו במוח תחלה
10 ואח"כ נמשך ללב לשמחו וזהו שמן וקטרת ישמח לב
11 והל"ל לשון רבים ישמחו לב ולמה א' ישמח לב דמשמע
12 ע"י חיבורם יחד ישמח לב והענין הוא שזהו בחי' נרות
13 וקטרת הנ"ל שהוא ענין ב' מיני הארת פנים הנ"ל בבחי'
14 או"י ואו"ח דהנה מבואר למעלה בבחי' הארת פנים
15 העליונים שע"י החכמה שהוא בא מלמעלה למטה כמו
16 במ"ת וכן במע"ב דכולם בחכמה עשית ומחדש בכל יום
17 מע"ב כו' וחכמת אדם תאיר פניו בחידוש החכמה במע"ב
18 בכל יום בחיצוניות העולמות ובח"ע דתו' בחידוש פנימית
19 הארת פנים והיינו כשהתורה נק' אור כמ"ש ותורה אור
20 שאז מתגלה הארתה בפנים כנ"ל אבל השמן הוא בחי'

לשמחה פנימית שבפנימית לב אדם העליון שהוא עושה
הארת פנים העליונים שע"י שמן וקטרת שהן תו"מ ישמח
לב האדם העליון והעיקר ע"י המצו' שישאל עושי
למטה שזהו כמו ענין ריח הקטרת שעושה חיבור פנימית
המוח ולב העליון יחד וממילא יאר ה' פניו בח"ע כו' לפי
שהמצות הן ביטול רצון בפ"מ מיש לאין מלמטה למעלה
מעוררים השבת הנפש שיהיה גילוי העלם העצמות מאין
האמיתי להיות בחי' גילוי אור בהארת פנים העליונים
דתורה אור כו' וזהו כי נר מצוה ואח"כ ותורה אור וד"ל:

שער החנוכה

לשמחת מצות ת"ת הנגלית כמו ר"ש שאמ' כו' דתורה
אור אין השמחה באה רק מגילוי אור פנים העליונים כנ"ל
אבל שמחה ש"מ כמו פקודי ה' משמחי לב (שזהו שמן
שממנו דולק נר מצוה) עולה למעלה בעצמות ממש שיאיר
מהעלם העצמות לגילוי שזהו המעלה יתירה שבריה על
המאכל והתורה נק' לחם כמו שאוכל לשובע שאין בו
שמחה פנימית רק בפנימית התורה שנק' יין המשמח כו')
וכך יובן למעלה באדם העליון שהקב"ה נקרא לב כמו
צור לבבי ואע"פ שנאמר ישמח ה' במעשיו אין ערך

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

שהוא יסוד שזהו עיקר הצוותא וההתקשרות מעצמיות
א"ס ב"ה בישאל ע"י היסוד דוקא וכמ"ש ג"כ בפע"ח
לה"ר יוסף מערב בדרוש הלולב ממשל ברית קדש
שכשמגיע בו מתעורר כללות הגוף עם המוח שבראש כו',
וגם צ"ל הראש ב"ד מקודש בפה דוקא כי הדבור שרשו
בפנימיות אור אבא דאבא יסוד ברתא כידוע דמהבל הדבור
נעשה אור מקיף כו' ולפי שכל ההעלאות צ"ל ע"י
הגבורות דוקא ולא ע"י החסדים כי מטבע החסד להשפיע
ולירד כמים ממעלה למטה אבל האש שהוא מבחי' גבורה
טבעו לעלות ולכן אומרים שם מ"ב דאנא בכח לפני ק"ש
שעל המטה משום שאז צ"ל העלאת הנשמה בבחי' מ"ן
ביסוד דנוק' כמ"ש בידך אפקיד רוחי (תלים ל"א ו') שזהו
ע"י שם מ"ב דגבורה דוקא וכן מזה הטעם בקידוש מי
חטאת שהם העלאה כשירים נשים לקדש לפי שיש בדעתם
עט' דגבורה אע"פ שדעתם קלה ואין בה עט' דחסד משום
שמ"מ לצורך העלאה די בעט' דגבורה כו' כמ"ש באורך
בתורה ע"פ פרה אדומה כו' לכן גם לצורך העלאה זו
דקידוש החדש צ"ל בית דין דוקא שהוא מבחי' דין
וגבורה, אך להבין שהרי נת' שב"ד סמוכים הם מבחי'
אבא א"כ איזו שייכות יש להם למדת הגבורה דוקא עד
שיקראו בשם בית דין, אמנם הענין ע"פ מ"ש הפרד"ס
במחלוקת המקובלים אם החכמה בחי' דין או חסד
שהחייט כתב שהחכמה היא דין ושאר המקובלים כתבו
שהיא חסד והאריז"ל הכריע ששניהם אמת כי מ"ש
שהחכמה היא דין היינו בחי' ח"ס דא"א שבה מתלבשת
גבורה דע"י ולפיכך נק' דין אבל חכמה דאצי' היא בחי'
חסד שהרי חח"ן הוא קו הימין, וביאור הדבר ידוע כי
חכמה דא"א היא בחי' קו המדה למדוד שפע האור דכתור
עליון שיהי' נמשך במדה וגבול למי שראוי ולא למי שאינו

(ב) **והנה** בזמן שהיו מקדשים החדש ע"פ הראי' היו
צריכים להיות שני עדים כשרים מעידים על
ראיית הלבנה אך א"צ שיהיו סמוכים ולא אפי' שיהיו ת"ח
אלא גם ב' הדיוטות כשרים לזה. והענין כי הראי' נמשכת
מן החכמה כמאמר איזהו חכם הרואה את הנולד (תמיד
ל"ב א') תלה הראי' בחכמה וכן מזה הטעם נקראו
החכמים עיני העדה והטעם הוא שרוחנית כח הראי' נמשך
מן החכמה שבנפש כי החכמה היא בחי' ראי' רוחניות
שהרי מהות השכל הוא להשיג דבר זולתו איך ומה הוא
וה"ז בדוגמת הראי' שענינה ג"כ לתפוס ולהכיר דבר מה
ולכן כתיב הכסיל בחשך הולך (קהלת ב' י"ד) כלומר שמי
שהוא נעדר כח השכל הוא כמי שהולך בחשך ואינו רואה
כלום מה בבית כך זה שאין לו שכל א"א לו לראות ראי'
רוחנית והראי' גשמיות שבעינים נמשכת מן החכמה אלא
שהיא מבחי' חיצונית השכל כידוע בספרי הטבע שהראי'
בעינים נמשכת מחיצונית המוח שבראש ובל' הקבלה הוא
נו"ה דאבא שהם בחי' תרין עינין וידוע דנו"ה הם בחי'
חיצוניות המדות ונק' ערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא
ריח וכמבואר אצלנו מצוה ג' בענין ירך יעקב, לכן גם שני
הדיוטות כשירים להיות עדים לומר שהם ראו מולד הלבנה
כי עם היותם מבחי' חיצונית הרי כך היא המדה למעלה
שנו"ה דאבא שהם בחי' חיצוני' מהם נמשך הראייה על
בחי' המ"ל הנק' לבנה שיוכלו עי"ז להעלותה לבחי'
עצמיות אור אבא והוא במה שאומר הראש ב"ד אח"כ
מקודש מקודש כי זהו עיקר העלאת המל' בקדש העליון
דאור אבא משא"כ העדות די בהדיוטות שאין זה אלא כמו
הכנה בשביל ההעלאה אבל לקדשה ממש צ"ל סמוכים
דייקא מבחי' יסוד אבא שהוא הארת פנימי' אור אבא
כמ"ש במ"א עפ"י הברכה שלפני המצות באמרנו וצונו

1 ראוי כי מצד עצם הכתר הוא ארך אפיים ולטובים
2 וכחשכה כאורה קמ' ית' כי אם צדקת מה תתן לו (איוב
3 ל"ה ז') ורבו פשעין מה תעשה לו (איוב ל"ה ו'), אבל
4 ע"י החכמה כשכא לדון הדבר בשכל ימצא טעם ודעת
5 שאין מהראוי להטיב למי שמעשיו אינן רצויים ואם יעמיק
6 בשכלו ימצא גם במי שראוי לכך איזה שמץ פסול הרי
7 השכל הוא בחי' דין וצמצום וכמאמר שמים לא זכו בעיניו
8 (איוב ט"ו ט"ו) וכיוצא בזה מצינו בחכמה שבתורה שיש
9 בה הרבה דינים וצמצומים ודרך כלל הן הנה שס"ה ל"ת
10 לא תאכל חלב ולא תאכל דם ולא תאכל חמץ שזהו בחי'
11 הרחקה להרחיקם ולדחותם בשמאל דוחה מהקדושה
12 האלקית וכמ"ש להבדיל בין הטמא ובין הטהור כו' (ויקרא
13 י"א מ"ז) ונמצא שהחכמה היא בחי' דין ולכן לע"ל בגמר
14 כל הברורים שמתבררים ע"י החכמה בהגלות נגלות אור
15 הכתר לא יהי' אז בחי' דין וצמצום עד שארז"ל עתיד חזיר
16 להטהר כו' והנה ע"ש מדת גבורה דע"י שמתלבשת
17 בחכמה נק' הסמוכים ב"ד ומחמת בחי' גבורה שבהם יש
18 בהם כח להעלות המ"ל באור אבא שכל ההעלאות הוא
19 ע"י הגבורה וז"ס מקודש החדש כנ"ל. ואחר כל הנ"ל יובן
20 ג"כ ענין ברכת הלבנה שצריך לברך עליה כל חדש בא"י
21 מחדש חדשים כידוע בדברי רז"ל בסנהדרין מ"ב שאמרו
22 שהוא כאילו מקביל פני השכינה ועיקר מצות הברכה הוא
23 מן ז' ימים אחר המולד ואילך, והענין כי יש הפרש בין
24 קדושה לברכה כי הקדושה היא העלאה ממטה למעלה
25 שהרי קדושה ל' הבדלה וזהו ג"כ פי' קדש שאנו אומרים
26 עליו ית' לומר שהוא מובדל מהעולמות ועם היותו מחי'
27 אותם אינו מעורבב עמם להיות כח בגוף ח"ו אלא מובדל
28 ומתנשא מהם ומקיף עליהם וע"י הקפה זו הוא מחי' אותם
29 והארה בעלמא מתלבשת בהם מה שאין ערוך לעצמיותו
30 כו' כמ"ש כ"ז במ"א, אבל הברכה ענינה המשכה ממעלה
31 למטה כמו ענין בריכה שהוא קבוץ מהמשכת מים וגם
32 עליו ית' אנו אומרים ברוך כלומר שאנו ממשיכים גילוי
33 הארה ממנו ית' הקדושה ומובדלת מהעולמות שמ"מ תאיר
34 בהם ותתגלה להם ע"י המצות וזהו פי' הקדוש ב"ה שהוא
35 קדוש ואנו ממשיכים להיות ברוך וכמבואר בפי' מאמר
36 האגדה בפי' הפועלים (ב"מ פ"א א') קמיפלגי במתיבתא
37 דרקיע קב"ה אמר טהור כו' וז"ש בזהר איהו ברוך ואיהי
38 ברכה פי' אור אבא שהוא המקור שבו שורה הא"ס נק'
39 ברוך ואור אימ' המקבל נק' ברכה מלשון בריכה שלשם
40 הוא קבוץ ההמשכה מא"ס ב"ה להיות משם הארה למטה
41 וכמו מי שרוצה להמשיך מן המעיין לשדות שמתחלה

42 עושה בריכה שיתקבץ מי המעיין לתוכה ומשם הוא ממשיך
43 בחפירות למקומות המצטרפים כפי המדה הראויה, וכמ"כ
44 בענין הלבנה שמצותה ג"כ ב' דברים אלו קידוש החדש
45 מתחלה ואח"כ ברכת הלבנה שהקידוש ענינו ההעלאה של
46 המל' בקדושה העליונה דאא"ס שבחכמה ע"י סמוכים
47 דוקא כנ"ל ואחר שנתקדשה אנו ממשיכים אותה להאיר
48 הארה זו דאור א"ס ב"ה אלינו והיינו ע"י הברכה כי איהי
49 ברכה וז"ש רז"ל כאלו מקבל פני שכינה כי היא שוכנת
50 בתחתונים והוא סוד המשכת האלהות כנ"ל ולכן צ"ל אחר
51 ז' ימים משום שבו' ימים אלו שאחר המולד קבלה ההארה
52 מכל ז' ספי' דאור אבא ואם תרצה לידע ענינם הוא כמ"ש
53 במ"א בענין ע' שנים שנתן אדה"ר שהוא חכמה עילאה
54 לדוד שהוא מדת המל' שנתן לה ז' מדות שבחכמה כלולים
55 מעשר שמהם עיקר הדבור כו', ואחר שקבלה האור הזה
56 אנו מברכים אותה להמשיך כ"ז למטה וד"ל: ובכל הנ"ל
57 יובן מאמר הרע"מ פ' תשא דקפ"ז ע"ב פקודא בתר דא
58 לקדש את החדש בגין דסיהרא קדישא איהי כלה
59 דמתקדשת ע"פ ב"ד דאיהי גבורה כו' ולבתר דאתחזי'
60 סיהרא דיאותו לאורה מברך עלי' בא"י כו' ומוכן מכל מה
61 שהקדמנו למעלה, ואמרו פקודא בתר דא כי מתחלה ביאר
62 שם מצות מחצית השקל ואח"כ אומרו פקודא בתר דא
63 קדה"ח הגם שאינן סמוכים בתורה כי קדוש החדש בפי'
64 [בא] ומחצית השקל בכי תשא ועוד שאמר על קדה"ח בתר
65 דא ר"ל אחר מחצית השקל ובאמת קדה"ח קדמה בתורה
66 כו' אלא הענין שכוונתו על שרשי המצות למעלה ואמר
67 שהם ענין א' כי התבאר אצלינו מצות מחצית השקל בשקל
68 הקדש שהוא ג"כ המשכת אור אבא הנק' קדש אל המל'
69 להיות עי"ז אח"כ העלאה המל' כמ"ש ע"פ ורעה אמונה
70 כו' ומצות קדה"ח הוא ג"כ העלאת המל' באור אבא,
71 ובשניהם יש העלאה והמשכה אלא שבמחצית השקל
72 קדמה ההמשכה להעלאה ובקדה"ח נהפוך הוא שמתחלה
73 הקידוש וההעלאה ואח"כ הברכה וההמשכה אבל מ"מ
74 שניהם ענין א' התאחדות המל' עם אא"ס שבחכמה כמ"ש
75 הוי' בחכמה כו' (משלי ג' י"ט) ולזה אמר על קדה"ח
76 פקודא בתר דא כי באמת שני אלו האופנים צריכים
77 להתקיים אלא שכך המדה למעלה מתחלה המשכה דאור
78 אבא ואח"כ ההעלאה כענין מחצית השקל ואח"כ כענין
79 קדה"ח המשכה שאחר ההעלאה וכו' ובזה מוכן מארז"ל
80 (זהר ח"ב קנ"ז ב') בג' דברים שנתקשה משה ושנים מהם
81 החדש ומחצית השקל כי שניהם ענין א' וכן המנורה ג"כ
82 במל' כידוע וד"ל:

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **בזאת** יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת וגו'.
 2 ואמרז"ל במד"ר פ' תצוה פל"ח באיזהו זכות נכנס
 3 אהרן לקדש הקדשים, זכות המילה היתה נכנסת עמו, שנא'
 4 בזאת יבא אהרן אל הקדש, ואין זאת אלא מילה שנא' זאת
 5 בריתי. וגם אמרז"ל במד"ר פ' אחרי פכ"א, מפני מה כה"ג
 6 משמש בשמונה בגדים אלא כנגד מילה שהיא לשמונה
 7 ימי'. ולכאור' צ"ל מה"ע שארז"ל באיזהו זכות נכנס אהרן
 8 לקדש הקדשים עד שצריך לומר זכות המילה היתה נכנסת
 9 עמו, הלא אהרן עצמו הי' ג"כ במדריגת קדש קדשים,
 10 כמ"ש בדה"א כ"ג י"ג, בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן
 11 להקדישו קדש קדשים הוא ובניו עד עולם וגו', וא"כ
 12 לכאורה אין מקום כלל לשאול באיזהו זכות הי' נכנס, הלא
 13 הוא עצמו הי' במדריגה כזו. ועכצ"ל הגם כי אהרן נבדל
 14 להיות קדש קדשים, מ"מ יש מקום לשאול באיזהו זכות
 15 הי' נכנס לקדש הקדשים ביוהכ"פ, שנמצא צריכי' לחלק
 16 בין קדש קדשים דאהרן, לבחי' קדש הקדשים שהי' אהרן
 17 נכנס ביוהכ"פ, וצ"ל מהו.
 18 **ויובן** בהקדם מארז"ל במשנה פ"א דמגילה אין בין כהן
 19 משוח בשמן המשחה למרובה בגדי' אלא פר הבא
 20 על כל המצות, שאם הורה כהן משוח היתר בדבר שזדונו
 21 כרת ועשו כהוראתו מביא פר, שנא' אם הכהן המשיח
 22 יחטא לאשמת העם, (ויקרא ד' ג') משא"כ המרובה בגדי'
 23 הוא ככהן הדיוט. וענין כהן משוח הוא שנעשה כהן גדול
 24 ע"י שמשחו אותו בשמן המשחה, והשמונה בגדי' באים
 25 ממילא, שע"י שנעשה כהן גדול ע"י שנמשח בשמן
 26 המשחה צריך ללבוש שמונה בגדי', וזה הי' בבית ראשון
 27 עד מלך יאשיהו, שבימיו נגנזה צלוחית של שמן המשחה,
 28 ובבית ראשון מימיו ואילך וכל זמן בית שני הי' נעשה
 29 כה"ג ע"י שלבש השמונה בגדי' כהונה דכה"ג, ולכן נק'
 30 מרובה בגדי' שכה"ג משמש בח' בגדים וכהן הדיוט
 31 בארבעה, וע"ז אמרז"ל אין בין כהן המשח כו' למרובה
 32 בגדים אלא פר כו'.
 33 **ולהבין** זה צ"ל שורש ענין אהרן ופעולתו בנפש האדם

34 הוא להעלות הנרות הם נר ה' נשמת אדם, פי' שהוא
 35 מדליק הנרות הם הנשמות לפי שהוא הי' מז' רועי'
 36 הממשיכי' חיות אלקות לכלליות הנשמות, והוא ממשיך
 37 להעלות אהבה עזה לה' ולהגדיל מדורת אש האהבה
 38 כרשפי אש שלהבת מתלהטת בקרב איש ולב עמוק. ויובן
 39 זה בביאור ענין מעלת אהרן על אברהם שנק' ג"כ אברהם
 40 אוהבי, והוא הי' הראשון מז' רועי', והמשיך ג"כ בחי'
 41 אהבה בנש"י. דהנה בפ"י ואהבת יש שני פ"י, הא' לי' ציווי,
 42 והב' לי' הבטחה. ולכאור' איך שייך לי' ציווי על מדה שכלב.
 43 אך הענין דהציווי הוא על התבוננות שיתבונן בגדולת
 44 אוא"ס ועי"ז יבא לבחי' אהבה הטבעית שיש בכאור"א
 45 מישראל בירושה לנו מאבותינו. ולכן יתכן לי' ציווי על
 46 בחי' אהבה זו שהרי ביכולת האדם להוציאה מהעלם אל
 47 הגילוי ע"י ההתבוננות בפסוק ראשון דק"ש איך שה' אחד,
 48 ועי"ז בא לבחי' ואהבת כו', וזהו בחי' האהבה שהמשיך
 49 אאע"ה בנש"י בטבע תולדותם, אך הנה היא מוסתרת
 50 ונעלמת, וע"י בחי' התבוננות יכול כ"א להוציאה מהעלם
 51 אל הגילוי, מאחר שכבר ישנה בהעלם בטבע תולדותו,
 52 שלכן נק' אהבה טבעית. אבל פי' הב' בפ"י ואהבת לי'
 53 הבטחה, היינו סופך לבוא לידי אהבה, זהו מעלת ומדריגת
 54 אהבה דאהרן שהיא בחי' אה"ר שלמעלה מן הטו"ד שאין
 55 זה ביכולת האדם לבוא ע"י התבוננות, כ"א כשנותנים לו
 56 מלמעלה, ואינו דומה לבחי' אהבה הטבעית שנמשכת
 57 מהתבוננות שזהו ע"פ השגת השכל, וה"ז בבחי' הגבלה,
 58 שזה"ע לאהבה את ה' כי הוא חיין, והיינו כמו האדם
 59 אוהב חיי נפשו כן כאשר יתבונן שאוא"ס ב"ה הוא חיי
 60 החיים כו', מהתבוננות זו נמשך לו בחי' אהבה. משא"כ
 61 אה"ר דאהרן היא אהבה שכלי גבול לצאת מהכלי כו'
 62 היפך הגבלת השכל כו', היא הבאה מלמעלה כו' ע"י
 63 המשכת אהרן כה"ג כי אהרן הוא אותיות נראה, והיינו
 64 בחי' באורך נראה אור, באורך דוקא הבא מלמעלה כו'.
 65 וזהו שורש ההפרש בין אהבה דאהרן לאהבה דאברהם
 66 אוהבי.

ד"ה בואת יבוא אהרן

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

דלא מתפרשן כו' בצמצום והתפשטות והעלם וגילוי כנ"ל. 17
ושיהי' במדה ושיעור כפי הצריך להשתל' העולמו' כו'. 18
שז"ע מדת האמת להיות כלול מכל ההפכים ובמזיגה נכונה 19
דוקא שאז הוא אמת כו'. ולזאת ע"י התורה נעשה 20
ההתחברות דהעלם וגילוי במזיגה נכונה דוקא כו'. כי ענין 21
ההתחברות הוא שלא יהיו הפכים כלל אלא שניהם יאירו 22
בתמידות כתרין רעין דל"מ ונמשך תמיד מההעלם לגילוי 23
היינו מאין ליש תמיד וזה גורם לזה כו' וכמעין הנובע תמיד 24
מן ההעלם אל הגילוי להיות נהר והתפשטות כו'. וזהו ע"פ 25
הארת אוא"ס בחכ' דתושב"כ ותושבע"פ שנק' ספר וסיפור 26
בבחי' אמת שהוא המיצוע מחו"ג כנ"ל שזהו שיקראוהו 27
באמת דתורה דוקא כו'. 28
קיצור. יקראוהו באמת, למהו"ע א"ס באמת דתורה, ע"י 29
שקורא ושונה. ע"י המשכה זו לא יהיו הפכים כ"א 30
תרין ריעין דלא מתפרשן. 31
(עד כאן ניתן להעתיק מגוף כתי"ק) 32

קונטרס החלצו רנ"ט

1 לא) וזהו קרוב הוי' כו' שיקראוהו למהו"ע א"ס
2 משעשועים העצמים הנ"ל באמת דתורה והיינו
3 לשמה לשם התורה שהוא רק להמשיך גילוי אוא"ס
4 באותיות דתורה שזהו כל עיקר ענין כוונת מצות ת"ת כו'
5 והוא ע"י קריאה שקורא ושונה בתושב"כ ותושבע"פ כמו
6 שאמ' כל הקורא ושונה בתורה שבכתב ותושבע"פ הקב"ה
7 קורא ושונה כנגדו וכמ"ש הוי' צלך כו'. וכתוב הקול קול
8 יעקב זה קול דתורה והיינו לפי שבקול זה דאותיות התורה
9 מעורר למעלה להיות המשכת אוא"ס בח"ע דתושמ"ע
10 בבחי' קול הוי' שהוא קורא ושונה ג"כ אותו המקרא ואותה
11 ההלכה כנגדו שזהו התלבשות אוא"ס בקול דתורה כמו
12 שהיתה התוה"ק אצלו שעשועים כו'. וזהו שיקראוהו ממש
13 באמת דתורה כו' והיינו לשמה לשם התורה שבקריאה זו
14 הוי' קורא וממשיך עצמו בתורה בבחי' שעשועים העצמים
15 ממש כו'. ובזה ודאי נעשה שלום בפמשמ"ע שזהו היחוד
16 וההתחברות בין יו"ד וה"א דחו"ב שיהיו נקראים תרין ריעין

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

1 בריבוי השתלשלות, האור מגיע לגלגלים ומזלות ומתגשם, עד שבא בהשפעה גשמית ואפילו
2 היפך מאלקות, כמו פרעה שהי' כפוי טובה, וזו השפלה גדולה. יבאר איך שזה יתכן אצל כל
3 אחד מאיתנו, בעלי עסק ויושבי אהל

14 ומזלות, דזהו השפלה גדולה מה שהאלקות בא בהעלם
15 והסתתר גדול כל כך, ברבוי העלמות והסתרים דברבוי
16 ההשתלשלות דבריא' יצירה עשיה עד שבא בהשפעה
17 חיצונית וגשמית, ובפרט כמו שבא בהרבוי צמצומים
18 העלמות והסתרים עד שיכול להיות דבר ההפך מאלקות
19 לגמרי, והינו לשפך על הני' לגמרי חס ושלום, ומכל שכן
20 כמו שהוא בקלפה וספרא אחרא"ב לאמר "לי יארי ואני
21 עשיתיני", שזהו הפך האמת ממש, דהאמת הוא ד'ויברך
יעקב את פרעה" (ואיתא בתחומא, הובא ברש"י במקומו)

4 וברבוי ההשתלשלות דהשתלשלות האור בקריאה יצירה
5 עשיה ממדרגה למדרגה ברבוי המדרגות, הרי
6 מתעלם ומסתתר האור ממדרגה למדרגה, עד שבהגיע
7 האור לעולם הגלגלים והמזלות הרי מתעבה ומתגשם, ולכן
8 כל ההשפעה והגילוי בעולם התחתון ועולם הגשמי דעולם
9 הזה הוא על ידי הגלגלים ומזלות, וכמו שנקרא "וממקד
10 תבואת שמש וממקד גרש ירחים", וכמאמר¹⁴ "אין לך עשב
11 מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל",
12 שהוא בא מאור וחיית האלקי ששופע דרך הגלגלים

(14) ראה בראשית רבה פרשה י, ו. וזהו חלק א רנא, א. ועוד.

1 "ובמה ברכו, ברכו שיעלה גילוס לקראתו", והוא השפעת
 2 הטוב העליון שנמשך, הנה פרעה מלך המצרים וגבולים
 3 הוא עוד כפוי טובה ואומר "לי יארי ואני עשיתני", שהוא
 4 הפך האמת, אשר כמו כן ישנו גם בעבודה בכל אחד ואחד
 5 בבעלי עסקים ויושבי אהל, דבבעלי עסקים הוא מה
 6 שחושב דכחי ועצם ידי עשה לי את כל החיל הזה, דהגם
 7 שיודע ומאמין שהוא הנותן לך כח לעשות חיל, ובכרפת
 8 הוי' היא תעשיר, ומזכיר שם שמים על כל דבר ודבר
 9 בעסקו, ומכל מקום הנה חושב דכחו ועצם ידו, הינו
 10 דחכמתו עמדה לו, ולזאת הנה בזמן העלוי, בכל הענינים,
 11 יעוז בהתו, שהוא מתגאה בעצם מהותו, ונדמה לו כי
 12 חכמתו עמדה לו, וכן להפך בזמן הדחך חס ושלום הוא
 13 בנמיכת רוח ושלילות, דשניהם אינם אמת, דמאחר דבכרפת
 14 הוי' היא תעשיר הרי צריך להיות בהשואה בהרגש נפשו,
 15 אלא דיש בו חסרון, דכמו כן הוא ביושבי אהל, דהגם
 16 שלומד תורה ויודע שהוא תורת הוי', ובכל זאת הרי אפשר
 17 חלילה שבכח התורה אומר דבר הלכה שהוא הפך התורה,
 18 והוא כדגמת בעלי העסקים, דהגם דמאמין בהוי' באמונה
 19 פשוטה שהוא יתברך הנותן כח לעשות חיל, ובכרפת הוי'
 20 היא תעשיר, ובכל זה הנה באשר עניניו מצליחים, לבו

21 וזוהי עליו ויתגאה בעצמו כו', וכאשר חס ושלום דחוק
 22 לו הרי זה מעיק לו ביותר ושלפל בעיני עצמו, דטעם הדבר
 23 הוא לפי דעצם יסוד העסק אינו כדבעי, דזה שמאמין
 24 שהוא יתברך הנותן לך כח לעשות חיל, הוא רק אצלו
 25 באמונה פשוטה בלבד, אבל יסוד העסק והמשא ומתן אינו
 26 כדבעי להיות על פי התורה, ולכן היוצא מזה הוא כנ"ל.
 27 וכן הוא ביושבי אהל, דהגם שלומד תורה ויודע שהוא
 28 תורת הוי', אבל עצם הלמוד וגוף הידיעה אינם כדבעי,
 29 והוא דכאשר לומד את התורה, והינו בעת למודו שוכח על
 30 נותן התורה, כי אם הוא אצלו ענין שכלי, ולהיותו אצלו
 31 שכלי בלבד, הנה אחר כך כשיודע מה שלמד, הגם שיודע
 32 שזהו תורת הוי', ובכל זה הרי גם הוא שכלי, ולכן יכול
 33 חס ושלום לומר דבר ולדיק ענין בשכלו מה שהוא הפך
 34 התורה, והינו דכללות הענין דהגם שמקבל חיות מאלקות
 35 ממש, ומכל מקום יכול להיות חס ושלום הפך האלקות,
 36 והוא לפי שהאור בא ברכיבי צמצומים העלמות והסתרים
 37 ביותר, דזהו ענין הטבע, לשון "טבעו בים סוף", שהאור
 38 הוא מטבע בהסתתר וההעלם ביותר, שבא מרכיבי
 39 ההשתלשלות דהאור שמשתלשל ממדרגה למדרגה עד
 40 המדרגות היותר אחרונות.

פורים ה'ש"ת

יג. כפי שצריך.

לקוטי דיבורים

1 טוב יותר לילדים ושיהיה להם קל יותר לקלוט, יש
 2 ללמוד בבני ישראל כפי שלומדים אצל כל אומות העולם,
 3 לשם מה צריכים ללמוד קמץ אלף וכו' כפי שיהודים
 4 למדו בזמנים עברו. בדברי שפר אלה רוצים הם ח"ו וח"ו
 5 לעקור מן השורש, היה לא תהיה, את המנהגים של
 6 אותם יהודים נושנים. נתנו לעצמם שם. מ'. ישנה מדינה
 7 שראיתי אותה היטב ב"ה בכל עניניה וגם הם נקראים
 8 בשם זה, אך הללו הם יראי שמים באמת, רוצים באמת
 9 שיקיימו תורה ומצות כפי שהיה בזמנים שעברו, השם
 10 הוא רק כמודבק, אבל השם הוא שם, ואילו אלה
 11 שנושאים שם זה הנם יראי שמים באמת, הם היו רוצים
 12 מאד שבאותה מדינה יהיו חדרים ושיבות כפי שהיה
 13 בבית הישן. בראותנו בדרך כלל ובדרך פרט בערים
 14 שונות ובסוגי בני אדם שונים, איך כולם בלי הבדל
 15 מסורים לבית הישן, חרוט בלבותיהם ובזכרונם העיירה
 16 הקטנה והסבים הזקנים בהליכתם לפנות בוקר ובין

1 בשנים עברו הרי יהודי שהשי"ת עזר לו בפרנסה
 2 בהרחבה, היה מחזיק בחבר אתו היה לומד, היה משתתף
 3 בלימוד הדף היומי, גם אנשים פשוטים היו באים לבית
 4 המדרש להאזין ללימוד "עין יעקב", היו שומעים מאמר
 5 רז"ל, סיפור מעשה והנהגה טובה בחיבת התורה
 6 והמצוות, בהחזקת והרבצת תורה, במדות טובות, יראת
 7 שמים וטבעי בני אדם. כל מאמר ששמע יהודי היה לגביו
 8 בבחינת אור מאיר בחייו הוא ובהנהגתו עם בני ביתו.
 9 הגמרא¹⁶ מספרת שינאי המלך אמר לאשתו: "אל
 10 תתיראי לא מן הפרושין - אף שהיו שונאיו - ולא ממי
 11 שאינן פרושין, אלא מן הצבועין שדומין לפרושין,
 12 שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס".
 13 כשמע יהודי מאמר כזה, ידע שישנם כאלה
 14 שבחיצוניותם הם נראים די דתיים, בעלי תורה, מדברים
 15 דיבורים טובים ומבטאים זאת בצורה חכמה באמרו
 16 שהם מתכוונים בטובת הילדים, ולדעתם הרי כדי שיהיה

ראש השנה היום, הרי ערב יום כיפור, הרי יום כיפור
היום. אז נזכרים הם שגם הם יהודים כמו כל היהודים.
טעמו של דבר הוא שאז הוא הזמן של קירוב המאור אל
הניצוץ, וכאשר המאור הוא בקירוב אל הניצוץ -
מתעוררים כולם, כפי שיהיה בזמן של תחיית המתים
כשיתגלה "טל תורה" יהיה הרי אז "טל תחיה". כך הדבר
לפי ערך בזמן של קירוב המאור אל הניצוץ - מתעוררים
כולם, וכיוון שלמעלה זה מתבטא בתנועה של יראה, לכן
גם למטה הוא יראה. ובשמחת תורה שלמעלה הוא עת
רצון בתנועה של שמחה, לכן גם למטה הוא בגילוי של
שמחה, שכולם, אכן כולם, שמחים, הרי זה שמחת תורה.
וכשם שבראש השנה וביום כיפור נעשה יהודי לבעל
תשובה, כלומר, גם יהודי של ראש השנה ויום כיפור
שבכל השנה הוא נמצא ר"ל בחושך ואפילה, אפוף כולו
ר"ל ברע גמור, וכאשר מגיע ראש השנה ויום כיפור
והוא בא לבית הכנסת, יכול הרי להיות שאכן יחזור
בתשובה באמת, שהיא: ש"לא ישוב לכסלה עוד"¹⁷,
שהדברים הלא טובים שעשה עד עתה, והתענוגות
והתאוות - לא יעשה אותם יותר, ומהיום ואילך יהיה
יהודי שומר תורה ומצוה, כך בשמחת תורה יכול יהודי
של שמחת תורה להגיע לתשובה מתוך השמחה והקירוב,
לקחת קצת משקה, להתחמם בחמימות יהודית, להיאחז
ב"עץ חיים" של ספר תורה, ולהצטרף למעגל היהודי,
לרקוד ולשמוח בשמחת התורה.
השמחה של תורה היא רפואה לכל המחלות ר"ל.
לבעל העבירה ר"ל מביאה השמחה פתיחת הלב והמוח
להתחרט על כל עניניו הרעים ולקבל על עצמו להיעשות
מעלה יהודי מקיים מצוות, וליהודי של תורה ומצוות
מביאה השמחה של תורה פתיחת הלב והמוח להתקרב
לאלקות, וליהודי חסיד עוזרת השמחה של תורה
להתדבק בדביקות ובהתלהבות.
לרבי גדול נשמתו עדן, ענו פעם על שאלותיו
ב"יחידות" אצל הרבי שלו - הרבי שלו הוא הרבי שלנו,
אלא שהוא רבי שלנו באמצעותו, כשאנחנו חסידים שלו
הרי על ידו אנו חסידים של הרבי שלו והרבי שלו הוא
הרבי שלנו - שענין הריקוד של שמחת תורה הוא על
דרך כמו אב שאומר לבן יחידו רקוד לפני, בכך אתה
"לוקח" אותי כולי, שאני כולי שלך, במילא נעשים אנו
כולנו שלו, כלומר, רוקדים באוויר גן עדן, שזה ענינה של
הקפות, הקפות זה מקיף, ובהקפה מחזיקים בספר תורה,
אותיות שבתורה, שהם עצמות אין סוף ברוך הוא של
חכמה עילאה דאצילות שלא השתנתה, וכמו שהיא

מנחה למעריב לבית המדרש, ה"חדר" על המלמדים שלו,
כל אחד מתגאה בעיר מולדתו, על הרבנים בעלי השם,
המלמדים, חדרים ושיבות, וזכרון זה על הבית הישן
ויראת השמים האמיתית היסודית והתמימותית - יקר
להם מאד, והם מספרים על כך בהתלהבות, רואים שזה
חי בהם עמוק בלב בדרך ארץ והדרת הקודש. דברים
כאלה רואים גם באנשים פשוטים ביותר המאובקים
באבק החיים. כשאני נזכר כיום על מקרים שונים
בדברים כאלה שראיתי - מביא הדבר שמחה בלבי. אך
במדינות אלו מהווה השם דבר אחר לגמרי, אלה הם
האנשים שיש להיזהר ולפחד מהם, היה טוב יותר לכלל
ישראל אילו לא היתה להם חזות כזו. ממה שכתוב גדול
זכות מזכי הרבים יכולים להבין את ההיפך. כתוב¹⁷
"יתמו חטאים מן הארץ" והחוטאים יחזרו בתשובה. על
בני ישראל לדעת שיש לברוח מה"חדרים" שלהם
כמטחוי קשת, וכסף על תורה יש לתת רק למקום הראוי,
אחרת זה הולך ר"ל עבור מסים וארגוניות, וכמעשה של
רבי יוחנן שמובא בגמרא¹⁸.
מדוע אינכם מסתכלים על השכן שלכם - ליטא,
שכמעט בכל עיירה יש בה תפארת בחורים יחיו כן ירבו
של אברכים שהם בעלי עסקים ובחורים בעלי עסקים
ובעלי מלאכות והם מתאספים ולומדים ומתחזקים
ביהדות. מדוע בלעטלאנד אין שום דבר? אין תפארת
בחורים, ישנו קומץ קטן של צעירים יחיו, האם זהו
הנוער היהודי, מדוע לא עוזרים להם שיוכלו להרבות
בתורה. על יהודי לעטלאנד לדאוג לעשיית מדינה זו
למקום תורה והשי"ת יעזור להם.
היום שמחת תורה, התורה שמחה והכל שמחים, כל
בני ישראל משמחים את עצמם בתורה, ישנם אנשים
שכל השנה אינם יהודי תורה, אינם יכולים ללמוד ואינם
רוצים ללמוד, ומפני שאין הם רוצים ללמוד לכן אינם
יכולים ללמוד, וכאשר מגיע שמחת תורה - הם שמחים,
הרי שמחת תורה. וזאת מפני שבשמחת תורה עת רצון
למעלה, והעת רצון הוא בתנועה של שמחה, לכן שוררת
שמחה למטה וכולם שמחים, וכמו ראש השנה ויום
הכיפורים שהם עת רצון למעלה בתנועה של יראה,
נקראים ימים נוראים - וכולם יש להם יראת שמים,
כולם חרדים, גם אלה שכל השנה מבולבלים בעסקיהם,
בתענוגות ותאוות ר"ל, ומרוב בלבול לא יודעים מבית
כנסת ומתפלה וכו' ר"ל, באים אבל ימי ראש השנה ויום
הכיפורים בהם מתפכחים הם מהבלבול ומהתסבוכת של
היצר הרע, ורגש של מורא ופחד מלפף אותם - הרי

1 למעלה כך היא למטה ממש, והאותיות הקדושות עם
2 האור העצמי של עצמות אין סוף ברוך הוא מתלוים
3 אלינו בהקפה, ובאוויר זה רוקד יהודי בשמחת תורה.
4 בעבר לא היו מרשים לאברכים להיכנס ל"חסידות",
5 היו צריכים לדעת לכל הפחות את סדר ההשתלשלות,
6 לדעת לכל הפחות את התחנות, שזה הרי הספר "שער
7 היחוד" של אדמו"ר האמצעי המסביר מהו בעצם גוף
8 ענין ההתבוננות ובמה יתבונן, לדעת את התחנות
9 החסידיות. ואילו כיום מרשים לכל אחד להיכנס, ויש
10 להכיר טובה על כך ולהאזין. במיוחד בהתועדות חסידית
11 לא הרשו להיכנס גם לא לאברכים המקורבים ביותר,
12 ואילו כיום הדלתות פתוחות וכל הרוצה יכול לבוא.
13 טעמו של דבר הוא שעתה הוא הזמן של עקבות משיחא,
14 והוא הזמן של קיום ההבטחה "יפוצו מעינותיך חוצה"²⁰,
15 שחסידות והעבודה של חסידות ינקו ויזככו בעזרת השם
16 יתברך את החוצה. הגיע כעת הזמן שכל בני התורה, בלי
17 הבדל של מפלגה, גם אלה שנקראו בשעתו בני תורה
18 מתנגדיים, ישיבות כלליות, צריכים ללמוד חסידות
19 ולהיות בעלי עבודה כפי שחסידות דורשת, אין כיום
20 הענין של התנגדות ח"ו, המלה "מתנגד" צריכה ומוכרחה
21 להיות מרוחקת בתכלית הריחוק, אצלנו אין ולא צריך
22 להיות שום הבדלים חלילה. ישנם וצריכים להיות

23 הבדלים בנוסחאות, שהם שערים מיוחדים המכוונים
24 לשבטים ולהשתחוואות שבמקדש, שהם כנגד י"ג
25 השערים שבמקדש דלעתיד לבוא במהרה בימינו אמן,
26 נוסח אריז"ל, נוסח אשכנז וכו', במילא קיים השם
27 אשכנזים.
28 בתורה ומצוות אין חילוקי נוסחאות, כל בני תורה
29 ומצוות מכל הנוסחאות שבתפלה צריכים להתאחד
30 בעבודה של תורה ומצוות שנתגלגלה בתורת החסידות,
31 הדלתות פתוחות לבני תורה, למקיימים מצוות, הדלתות
32 פתוחות לבני ישראל, לאלה שנקודת היהדות מושך
33 אותם להיכן שיהודים נמצאים ולהיכן שיהודים
34 משמחים את עצמם בשמחת תורה.
35 אחר כך נמשך הדיבור בענין שמיני עצרת שבא אחרי
36 ההכנות של חודש אלול, שענינו חרישה, שהוא ענין
37 התעניות, ואחר כך ימי הסליחות, לילות שלמים לא
38 ישנים ולומדים (כשיושב אוהל עומד להתחיל מסכת
39 חדשה, הרי הוא עורך חשבון, כך בחודש אלול עליו
40 להיזכר הרי חודש אלול שבו צריכים לעשות חשבון י"א
41 החדשים שעברו), לאחר מכן - ראש השנה שענינו
42 זריעה, לא לאכול, לא לישון, לייקר כל רגע, ולאחר מכן
43 יום כיפור שענינו הרקבון, שהוא התענית של יום
44 הכיפורים, התענוג מאי-אכילה.

שמחת תורה תרצ"א

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

היתומה - פרק קל"ב

1 טעוול החל לטכס עצה, אך לא רצה לסמוך על עצמו, בראותו את עצמו צעיר מדי בשביל לפתור
2 בעיות סבוכות כאלה. הוא הלך, איפוא, אל רבי משה יפה, רבה של פינסק הסמוכה למקום מושבה
3 ושיטח את בעייתו.

4 רבה של פינסק ביקשו להביא לפניו את פנקסי ההכנסות וההוצאות שלו, ועל פיהם חישב את גודל
5 הרווחים של טעוול וכמות המעשר שעליו לתת לצדקה. מסכום זה השאיר טעוול תשע עשיריות ביד
6 הרב, כדי לחלק לצדקה כראות עיניו, ועשירית אחת מן המעשר הותיר בידו על מנת לחלק למטרות
7 שימצא הוא לנכון.

8 כך נהג טעוול משך חמש שנים ועושרו גדל מאד. ככל שחילק יותר צדקה כך גדלו רווחיו. במשך
9 הזמן החל להלוות כספים לבעלי אחוזות תמורת שעבוד התוצרת שיצמיחו שדותיהם, וגם בזה האירה
10 לו ההצלחה פנים. טעוול הצעיר היה לעשיר גדול מבלי שהדבר יהיה מפורסם.

- 1 בפנינסק התקיימה באותו זמן ישיבה שנוסדה ארבעים שנה לפני כן. רבי שמעון, חברו של הגאון
- 2 רבי שלמה לוריא, מהרש"ל, עמד בראש ישיבה זו. אחריו כיהן במשרה זו בנו רבי רפאל. כשנתמנה
- 3 רבי משה יפה לרבה של פינסק הועמד בראש הישיבה.
- 4 תלמידי הישיבה היו כולם אברכים מצויינים. רובם היו נשואים שקיבלו על עצמם ללמוד בפרישות
- 5 משך מספר שנים, ורבי משה דאג לצרכיהם הגשמיים. שליש הסכום שקיבל מטעוול העביר לישיבה,
- 6 והודות לכך יכלה הישיבה לגדול ולקבל לתוכה תלמידים מעולים נוספים.
- 7 באותה תקופה היה מגיע לפינסק מזמן לזמן רבי יהודה לייב פוכוביצר, רבה של ביכוב שביריסיין,
- 8 שהיה מפורסם כדרשן דגול, והיה נוסע על פני ערים ועיירות כדי לעורר יהודים לעבודת הבורא.
- 9 בהזדמנות אחד מביקוריו בפינסק באו אליו ראשי קהלת קרלין הסמוכה והזמינוהו לבוא לדרוש
- 10 במקומם. רבי יהודה לייב ניאות לכך ושבת את השבת הקרובה בקרלין, שם השמיע דרשתו בבית
- 11 הכנסת המקומי.
- 12 רבי יהודה לייב היה בעל הדרת פנים מיוחדת ופה מפיך מרגליות. לדרשותיו היתה השפעה עצומה
- 13 על למדנים, שקלטו את רעיונותיו העמוקים, ועל פשוטי עם כאחד. גם על טעוול עשתה דרשתו של
- 14 ר' יהודה לייב רושם רב, והוא הזמינו להתארח באחוזתו.
- 15 הדרשן סיפר לטעוול כי הוא מתעתד לנסוע לוונציה כדי להדפיס שם את ספרו. טעוול הציע לו
- 16 מיד לכסות את כל הוצאותיו הן על הנסיעה והן על ההדפסה, בתנאי אחד ויחיד - שהדבר יישמר
- 17 בסוד.
- 18 ר' יהודה לייב לא יכל להתאפק וסיפר לרבי משה יפה, רבה של פינסק, את הסוד. הלה ניענע
- 19 בראשו בהעירו כי שמע משהו על טעוול הבחור וצדקותיו.
- 20 בכל קהילה יהודית היה באותם ימים מי שמשימתו היתה לגדל יתומים ויתומות עניים. בפינסק
- 21 היה זה יהודי בשם ר' מרדכי לייב, שהוא ואשתו גידלו יתומים ויתומות. את הבנים היו מחזיקים עד
- 22 הגיעם למצוות. לאחר מכן מסרו את אלה מביניהם שלא ניחנו בכשרונות מיוחדים ולא הצטיינו
- 23 בלימודיהם לידי בעלי מלאכה שהעסיקו אותם כשוליות. אלה היו גדלים בבתייהם של בעלי המלאכה,
- 24 ולומדים תוך כדי כך את המקצוע, עד שהיו מסוגלים לעמוד ברשות עצמם ולהשתכר ללחמם. הבנות
- 25 היו נשלחות, לאחר הגיען לגיל מסויים, למשפחות שונות כדי לסייע להן בעבודות הבית או למחזיקי
- 26 אחוזות כדי לסייע להם בעבודה חקלאית מתאימה.
- 27 בפנינסק היה נגר בשם ר' יעקב, יהודי פשוט אך ירא שמים. הוא היה מתפלל בצבור והשתייך
- 28 לחברת המתפללים הקבועים במנין הראשון מדי בוקר. הוא היה משתכר מעט מאד, במדה שהספיקה
- 29 רק בקושי לצרכיו.
- 30 פעם, תוך כדי עבודתו בבנין חדש נפלה עליו קורה ושברה את מפרקתו. שלושה שבועות שכב
- 31 על ערש דווי ונפטר. כעבור שלושה חדשים לפטירתו ילדה אלמנתו בת ושמה נקרא בישראל חוה
- 32 דבורה.
- 33 כשמלאו לחוה דבורה שלוש שנים מתה עליה אמה, וכך היתה ליתומה מאב ומאם יחד. הקהילה
- 34 הכניסה את היתומה הקטנה לבית ר' מרדכי לייב לגדל אותה. שם היתה עד שהגיעה לגיל שתים-עשרה
- 35 שנה. אז נמסרה לאחד מבעלי הבתים בפינסק לעבודת הבית.
- 36 שש שנים היתה בביתו של אדם זה. היו אלה שש שנים קשות מאד עבורה שכן העבידו אותה

1 בפרך. פעם הגיע אחיו של בעל הבית בפנינסק לבקרו. אח זה החזיק בית מרוח לא הרחק מאחוזתו של
2 טעוול. כאשר ראה את עבודתה החרוצה של חוה דבורה פנה אל אחיו וביקש שהיא תימסר לרשותו
3 שכן יש לו צורך בעזרה בבית המרוח. הלה הביע מיד את הסכמתו לכך, מבלי שעלה בדעתו לשאול
4 לדעתה של חוה דבורה.

5 הדבר חרה מאד לחוה דבורה. האם אין לה דעה על עצמה, אך באין ברירה נשכה את שפתיה
6 ושתקה. איש לא היה מטה אוזן לכל ערעור מצדה, ובהיותה יתומה אין מי שיעמוד לעזרתה. מלבד
7 זאת חשבה בלבה שמוטב כך, שכן ודאי לא יכול להיות עבודה גרוע יותר ממצבה הנוכחי. כך נאלצה
8 להשלים עם גורלה.

9 לפני הנסיעה ביקשה רשות מאדונה החדש, בעל בית המרוח, לשחרר אותה ליום אחד כדי
10 להשתטח על קברי הוריה לפני הפרידה מעיר מולדתה. ברם, בעל בית המרוח לעג לה: "אם לא תלכי
11 אליהם - יבואו הם אליך בחלום הלילה". הוא הכריחה לעלות אל המרכבה והסיעה משם.

12 מן האדון הפינסקאי לא קיבלה אפילו פרוטה אחת חלף עבודת הפרך כל השנים. אך היא היתה
13 מחוסרת ישע ולא עשתה דבר. בכלל, היתה חוה דבורה נערה שקטה ויראת שמים. היא למדה לקרוא
14 בכוחות עצמה והקפידה להתפלל שלש פעמים ביום. היא גם ידעה ללמוד חומש עם התרגום ללשון
15 המדוברת ואמרה בכוונה "תחינות" שונות. היא היתה גם טובת לב, וברחמים רבים השתדלה לסייע
16 לנזקקים.

17 העבודה בבית המרוח היתה קשה מאד. בעל הבית ובעלת הבית גם יחד העמיסו עליה עבודות
18 רבות ככל האפשר. נוסף לכך קינתרו אותה ומצצו דמה עשר פעמים ביום. במיוחד הצטיינה ביחסה
19 המרושע אליה בעלת הבית, שניחנה בלשון ארסית.

20 חוה דבורה סבלה את העלבונויות והקללות בדומיה מבלי להגיב כלום. רק בתפלותיה, שלש פעמים
21 ביום, היתה שופכת את מרי לבה, ודמעות רבות היתה מזילה בתפלותיה.

22 יום המנוחה היחיד שהיה לה היה יום השבת. היא בחרה לה מקום קבוע תחת אחד האילנות לא
23 הרחק מבית המרוח, ושם היתה יושבת כל יום השבת ואומרת תהלים ולומדת חומש. היא השתדלה
24 להתאפק מלהזיל דמעות, שכן ידעה כי בשבת אסור לבכות, אך עם זאת היתה פורצת מפעם לפעם
25 בבכי, שכן לבה היה מלא על גדותיו מן הסבל הרב. היא נוכחה לדעת כי טעתה כאשר חשבה כי לא
26 יכול להיות לה גרוע יותר ממצבה הקודם. מצבה הנוכחי היה גרוע פי כמה, הן בעבודת הפרך שהוטלה
27 עליה והן במטר העלבונויות והקללות שהומטר עליה.

28 נוסף לכך הצטערה מן הסביבה שבה נמצאו בעלי הבית שלה. הם היו אנשים מגושמים וגסים
29 שחיו בין גויים ולמדו לחיות ולדבר כמוהם. בבית מעבידיה הקודמים נמצאה, לפחות, בין יהודים.
30 בשבתות וחגים היתה הולכת לבית הכנסת ושומעת מעזרת הנשים את תפלות הצבור ואת דרשות
31 המגידים. כאן היתה מנותקת מן העולם היהודי, ונותרה גלמודה ובודדת.

32 היא הצטערה מאד ממצבה, ובתפלותיה התחננה תמיד אל הקב"ה שיחוס וירחם עליה ויוציאה
33 מגלותה הקשה.

אגרות קודש

ב"ה ד' ז' ניסן תרפ"ח

ריגא

לכבוד הרה"ג אי"א ווח"ס, העסקן הנעלה

רב הפעלים תמכא דאורייתא, כש"ת

מוהרר"א טייטלבוים שליט"א

שלום וברכה.

לאחר שנתאשרה לנו בהחלט הודעתה של לשכת הדזונט

בברלין, כי נתאשר תקציב התורה בעד רוסיא סך 50 אלף,

הננו חשים חובה לעצמנו, להביע תודתנו לכת"ר על

השתדלותו הרבה והתמסרותו השלמה עבור תמיכת יהודי

רוסיא להחזקת צרכיהם הדתיים, וברוך כת"ר אשר החזיק

להקים בזה את עבודת חיזוק התורה ברוסיא.

מדי דברנו בענין נזכיר לפני כת"ר את דבר ה-5000 דולר,

אשר בקשנו להוסיף על התקציב ולרב חשיבותם, חובתנו

להזכיר שנית את בקשתנו.

בטח יקרא כת"ר את התזכיר המצורף למכתב בעין טובה

לרב חשיבות הענין הקדוש - החזקת מלאכת-יד בין יהודי

רוסיא בכלל ובין שומרי השבת בפרט, ככל המבואר בתזכיר

באריכות. ותקוטנו, שכאשר ידיו רב לכת"ר בענין התקציב, כי

יגבר חיליה בהגשמת המפעל הגדול הזה, כי כפי שיראה כת"ר

מתוך התזכיר, עומד הענין ברומו של עולם, ותקוות כל בית

ישראל קשורות בהוצאתו לפעולה להחיות בגשם ורוח את

אלפי ישראל ברוסיא ולהפריח חיים חדשים, אשר כחומה

יעמדו לפני הריסת היהדות ברוסיא. יודעים אנו את רב

המעצורים העומדים לפני הצלחת המפעל הקוסטרי, אבל

תקוותנו שהשי"ת יחזק ידיו אמונה, לעשות גדולה להושיע את

ישראל. ונא להודיענו חות דעתו בנדון זה.

כן מחכים אנו לתשובתו הרמה על מכתבנו בענין טהרת

המשפחה ברוסיא והחזקת המקוואות.

ואברכו ואתברך [...] מוקירו ומכבדו

יוסף יצחק שניאורסאהן

[אג"ק מוהריי"צ כרך יד]

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

האברך נפתלי שי

שלום וברכה!

זה מזמן שלא נתקבל ממנו כל ידיעות, ותקותי אשר ממשיך בהשתתפותו בשיעורי תורה הנלמדים ומהם גם בשיעורי תורת החסידות, וכיון שחוננו השי"ת בכשרון השפעה על הזולת ע"י כתיבה ודבריו נדפסים, ז. א. מגיעים לחוג רחב של אחב"י, בטח שגם צנור זה מנצל לתכלית האמורה, ובלשון הידוע, הפצת מעינות חסידות עד שיגיעו גם חוצה.

גודל הזכות של פעולה זו אין די באר, ורואים במוחש אשר גם סיפוק נפשי גדול נגרם עי"ז, וינעם לי להוודע ממנו אשר הולך ומוסיף בפעולות האמורות בהנוגע לזולתו ובהנוגע לעצמו, וכהוראת הנביא אשר אפילו זה הפורס לרעב לחמו ועניים מרודים מביא בית, וכשרואה ערום מכסהו, בכל זה מבשרך לא תתעלם.

בטח משתתף בהתועדות אני"ש בכלל ובהתועדות בכפר חב"ד ביחוד.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

לרצון לפני ה', ומרצה וחביב . . . פקדם החטא . . . להיות נחת רוח לקונו".

פרשת שמיני

ט וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקֹּרֵב לִפְנֵי יְהוָה: וְאֶל-בָּנָיו יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים לְחַטָּאת וְעֵגֶל וּכְבֹּשׁ בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: וְשׂוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחֵ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֵלֵיכֶם: ה וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל-הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדּוּ לִפְנֵי יְהוָה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: (יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קִרְב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת-חַטָּאתְךָ וְאֶת-עֹלֹתְךָ וּכְפַר בַּעֲדָךְ וּבַעֲדֵי הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת-קָרְבַּן הָעָם וּכְפַר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: ח וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת-עֵגֶל הַחַטָּאת אֲשֶׁר-לוֹ: ט וַיִּקְרְבוּ בָנֵי אַהֲרֹן אֶת-יְהִדִּים אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְעָעוּ בָּדָם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-יְהִדִּים יָצַק אֶל-יִסּוֹד הַמִּזְבֵּחַ: וְאֶת-הַחֶלֶב וְאֶת-הַכֹּלִית וְאֶת-הַיִּתְרֹת מִן-הַכֹּהֲנִים מִן-הַחַטָּאת הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (יג) וְאֶת-הַבָּשָׂר וְאֶת-הָעוֹר שָׂרָף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: י וַיִּשְׁחַט אֶת-הָעֹלָה וַיִּמָּצְאוּ בָנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת-הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יא וְאֶת-הָעֹלָה הַמִּצִּיאוּ אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת-הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹרַע עַל-הַמִּזְבֵּחַ: יב וַיִּרְחֹץ אֶת-הַקֹּרֵב וְאֶת-הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹרַע עַל-הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחַ: יג וַיִּקְרַב אֶת קָרְבַּן הָעָם וַיִּקַּח אֶת-שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וַיִּשְׁחַטְהוּ וַיַּחַטְּאוּהוּ פְּרָאשׁוֹן: יד וַיִּקְרַב אֶת-הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂה כַּמִּשְׁפָּט:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 19)

קח לך עגל (ט, ב)

להודיע שמכפר לו הקב"ה . . . על מעשה העגל (רש"י)

יש לשאל, הרי בשבעת ימי המלוואים הקריב אהרן פר כדי לכפר על העגל (תצוה כט, א), ולשם מה הקריב קרבן נוסף. ויש לומר, שיש פאן שני שלבים בכפרה. (א) "שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצות המלך.. ונפטר לגמרי מן הדין". (ב) "שיהיה

שני י וַיִּקְרַב אֶת-הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כָּפוֹ מִמֶּנָּה וַיִּקְטֹרַע עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עַל־תֵּת הַבָּקָר: יא וַיִּשְׁחַט אֶת-הַשׂוֹר וְאֶת-הָאֵיל זִבְחֵ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם וַיִּמָּצְאוּ בָנֵי אַהֲרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יב וְאֶת-הַחֶלֶבִים מִן-הַשׂוֹר וּמִן-הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמִּכְסָּה וְהַכֹּלִית וַיִּתֵּרֶת הַכֹּהֵן: יג וַיִּשְׁימוּ אֶת-הַחֶלֶבִים עַל-הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹרַע הַחֶלֶבִים הַמִּזְבֵּחַ: יד וְאֶת הַחֲזוֹת וְאֶת שׂוֹק הַיָּמִין הַיָּנִיף אַהֲרֹן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה: יה וַיֵּשֶׂא אַהֲרֹן כְּתִיב אֶת-יָדָיו קִרִי אֶת-יָדָיו אֶל-הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מֵעֲשֵׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים: יז וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת-הָעָם וַיֵּרָא כְּבוֹד-יְהוָה אֶל-כָּל-הָעָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 237)

ויקרא כבוד ה' אל כל העם (ט, כג)

עם', מלשון גִּהִלִּים עוֹמְמוֹת, מורה על בְּחִינָה נְמוּכָה. בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים הִיָּתָה הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה עַל יְדֵי עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל (הַקֹּרֶבֶת קִרְבָּנוֹת), וְעֲבוֹדַת הַמֶּשֶׁה מְמַשֶּׁכָּה אֹר מִסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת. אף בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי הִיָּתָה הַשְּׂרָאָה זֹו מִצַּד הַקִּבְּ"ה, וְכֵן נִמְשָׁכָה בְּחִינָה שְׁלִמְעֵלָה מִסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת. וְכֵהָתָם לְכָל שָׁכַל הַגְּבוּהָ יוֹתֵר, יוֹרֵד לְמִטָּה יוֹתֵר - הַגִּיעַ הַגְּלוּי גַם לְעַם'.

שלישי כ וַיִּצָּא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַחֶלֶבִים וַיֵּרָא כָּל-הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם: י וַיִּקְחוּ בְנֵי-אַהֲרֹן גֹּדֶב וְאֶבִּירָוּא אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנוּ בְּהֵן אֵשׁ וַיִּשְׁימוּ עָלֶיהָ קִמְרֹת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: יא וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי יְהוָה: יב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן הֲוֹא אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל-פְּנֵי כָל-הָעָם אֶכְבֹּד וַיִּדָּם אַהֲרֹן: יג וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-מִישָׁאֵל וְאֵל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיָּאל בֶּן-אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קְרָבוּ* שְׂאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי-הַקֹּדֶשׁ אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה: יד וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֻם בְּכַתְּנֹתָם אֶל-

וְאֵתָהּ | נָתַן לָכֶם לִשְׂאֵל אֶת־עֵזֶן הָעֵדָה לְכַפֵּר
עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה: ^ח הֵן לֹא־הוּבֵא אֶת־דָּמָה
אֶל־הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ
כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי: ^ט וַיִּדְבֹּר אֹהֶרֶן אֶל־מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם
הַקָּרִיבוּ אֶת־חַטָּאתָם וְאֶת־עֲלֹתָם לִפְנֵי יְהוָה
וּתְקַרְבָּנָה אֹתִי כַּאֲלֵה וְאֲכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב

בְּעֵינֵי יְהוָה: ^י וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ז עמ' 182)

ויקצף על אלעזר ועל איתמר (י, טז)

בפרשת מטות (לא, כא) פרש רש"י: "ויקצף . . בא לכלל כעס
בא לכלל טעות". ומה שלא כתב בן פאן - יש לומר: החלוק
בין קדשי שעה לקדשי דורות הוא דבר התלוי בסברה, ובנה
אפשר שתהיה מחלקת מפני שאין דעות בני אדם שוות, ולא
מפני שאחד מהם טועה. אבל לאחר ששלמדנו שם שטעה מפני
הכעס, יש לפרש בן גם כאן.

ששי יא א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֹהֶרֶן לֵאמֹר
אֱלֹהִים: ^ב דִּבְרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחֵיָה
אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: ^ג כֹּל |
מִפְּרֶסֶת פְּרֹסָה וְשִׁשְׁעֵת שְׁסַע פְּרֹסֶת מַעֲלַת גֵּרָה
בְּבִהֶמָה אֹתָהּ תֹאכְלוּ: ^ד אֲךָ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ
מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְּרֵי הַפְּרֹסָה אֶת־הַגִּמְלָה כִּי־
מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפְרֹסָה אֵינָנו מִפְּרִים טָמֵא הוּא
לָכֶם: ^ה וְאֶת־הַשֶּׁפֶן כִּי־מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא
יִפְּרִים טָמֵא הוּא לָכֶם: ^ו וְאֶת־הָאֲרֻנֶּבֶת כִּי־מַעֲלַת
גֵּרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא הִפְרִיסָה טָמֵאָה הוּא לָכֶם:
^ז וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִים פְּרֹסָה הוּא וְשִׁשְׁעֵת שְׁסַע
פְּרֹסָה הוּא גֵּרָה לֹא־יִגֵּר טָמֵא הוּא לָכֶם: ^ח מִבְּשָׂרָם
לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טָמֵאִים הֵם לָכֶם:
^ט אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בָּמִים כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ
סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בָּמִים בָּמִים וּבְנִחָלִים אֹתָם
תֹּאכְלוּ: ^י וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בָּמִים
וּבְנִחָלִים מִכָּל שֶׁרֶץ הַבָּיִט וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר
בָּמִים שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם: ^{יא} וְשֶׁקֶץ יִהְיֶה לָכֶם מִבְּשָׂרָם
לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תִּשְׂקְצוּ: ^{יב} כֹּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ
סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בָּמִים שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: ^{יג} וְאֶת־
אֵלֶּה תִּשְׂקְצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת־

מִחוּץ לַמִּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה: ^{יד} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־אֹהֶרֶן וְלֹא־עֶזְרָא וְלֹא־יִתְמָר | בְּנָיו רְאִשֵׁיכֶם
אֶל־תִּפְּרְעוּ | וּבְגִדֵיכֶם לֹא־תִפְּרִמוּ וְלֹא תִמָּתוּ וְעַל
כָּל־הָעֵדָה יִקְצָף וְאֲחִיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְבּוּ
אֶת־הַשְּׂרָפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה: ^{טו} וּמִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
לֹא תֵצֵאוּ פֶן־תִּמָּתוּ כִּי־שָׁמֶן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם
וַעֲשׂוּ כְדִבְרֵי מֹשֶׁה: פ ^{טז} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אֹהֶרֶן
לֵאמֹר: ^{יז} יֵין וְשִׁכָּר אֶל־תִּשְׁתֵּה | אֹתָהּ | וּבְגִידְךָ אֶתָּךְ
בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תִמָּתוּ חֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם: ^{יח} וְלַחֲבִדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין
הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר: ^{יט} וְלַהֲוֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת
כָּל־הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות לב עמ' 99)

אשר לא צוה אותם (י, א)

כתב ב'אור החיים', שבני אהרן מתו מ'כלות הנפש', תשוקה
עזה להקפ"ה. ויש לשאל, הרי כתיב "אשר לא צוה אותם",
ומשמע שעברו על רצון ה'. ויש לומר, שהיו בדרך קצו של
התקשרות והתחברות לה' (קטרת מלשון התקשרות) עד שלא
נזקקו לצווי; כל מצויהם היו בדרך ממילא בהתאמה מלאה
לרצון ה', כי רצונו הפך לרצונם שלהם.

רביעי יב וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶרֶן וְאֵל אֶלְעָזָר
וְאֶל־יִתְמָר | בְּנָיו הַנּוֹתָרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה
הַנּוֹתָרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאֲכֹלוּהָ מִצֹּת אֲצֹל הַמִּזְבֵּחַ
כִּי קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא: ^ב וְאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם
קָדוֹשׁ כִּי חֹקֶךָ וְחֻק־בְּנִיךָ הוּא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי־כֵן
צִוִּיתִי: ^ג וְאֵת חֲלוֹה הַתְּנוּפָה וְאֵת | שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה
תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אֹתָהּ וּבְגִידְךָ וּבְגִידֵי אֶתָּךְ
כִּי־חֹקֶךָ וְחֻק־בְּנִיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחִי שְׁלָמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
^ד שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה וְחֲזוֹה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֲלָבִים
יָבִיאוּ לְהִנִּיף תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לָךְ וּלְבְנִיךָ
אֶתָּךְ לַחֲק־עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

חמישי ט וְאֵת | שְׁעִיר הַחַטָּאת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה
וְהִנֵּה שָׂרָף וַיִּקְצָף עַל־אֶלְעָזָר וְעַל־יִתְמָר בְּנֵי
אֹהֶרֶן הַנּוֹתָרִים לֵאמֹר: ^ב מִדּוּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּם אֶת־
הַחַטָּאת בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא

הַנָּשָׂר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֶת־הָעֹנִיָּה: ^י וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאֵיָּה לְמִינָהּ: ^י אֵת כָּל־עֶרֶב לְמִינֹ: ^י וְאֵת בֶּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתְּחָמִס וְאֶת־הַשֹּׁחַף וְאֶת־הַנֶּזֶן לְמִינֵהוּ: ^י וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַשִּׁלָּךְ וְאֶת־הַיִּנְשׁוּף: ^י וְאֶת־הַתְּנַשְׁמַת וְאֶת־הַקָּאָת וְאֶת־הַרְחִם: ^י וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוֹכִיפֶת וְאֶת־הַעֲטָלָף: ^כ כָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֵלֶךְ עַל־אֲרֻבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: ^כ אֶךְ אֶת־זוֹת תֹּאכְלוּ מִכָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֵלֶךְ עַל־אֲרֻבַּע כְּתִיב אֲשֶׁר־לּוֹ כַרְעִים מִמֶּנּוּ לְרַגְלָיו לִנְתֹר בָּהֶן עַל־הָאָרֶץ: ^כ אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת־הָאֲרֻבָּה לְמִינֹ וְאֶת־הַפִּלְעֵם לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲרָגֵל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲגָב לְמִינֵהוּ: ^כ וְכָל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לּוֹ אֲרֻבַּע רַגְלִים שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: ^כ וְלֹא־אֵלֶּה תִּטְמְאוּ כִּי־הִנֵּגַע בְּגִבְתָּם וְיִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְכִי־הִנֵּשֵׂא מִגִּבְתָּם יִכָּבֶם בְּגִדְיוֹ וְיִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^כ לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרִסַת פֶּרֶסָה וְשִׁשֶּׁם | אֵינָה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינָה מַעֲלָה טִמְאִים הֵם לָכֶם כִּי־הִנֵּגַע בָּהֶם וְיִטְמְאוּ: ^כ וְכָל | הַחֵלֶד עַל־פָּפְיוֹ בְּכָל־חַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אֲרֻבַּע טִמְאִים הֵם לָכֶם כִּי־הִנֵּגַע בְּגִבְתָּם וְיִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְהִנֵּשֵׂא אֶת־גִּבְתָּם יִכָּבֶם בְּגִדְיוֹ וְיִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב טִמְאִים הֵם לָכֶם: ^כ וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֵד וְהַעֲכָפָר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ: ^כ וְהַאֲנָקָה וְהַכֶּחַךְ וְהַלִּטָּאָה וְהַחֲמָטָה וְהַתְּנַשְׁמַת: ^כ אֵלֶּה הַטָּמֵאִים לָכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ כִּי־הִנֵּגַע בָּהֶם בְּמָתָם וְיִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְכָל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו מֵהֶם | בְּמָתָם וְיִטְמְאוּ מִכָּל־כִּי־עָן אוֹ בְּגֵד אוֹ־עוֹר אוֹ שֶׁק בְּלִבִּי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֹּאכָה בָּהֶם בְּמִים יוֹבֵא וְיִטְמְאוּ עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 222)

מפרסת פרסה . . מעלת גרה (יא, ג)

מפרסת פרסה - רמז לאדם שעובד את ה' בשני הקנים של חסד (זמין מקרבת) וגבורה (שמאל דוחה), שאז מוכח שעושה זאת לשם שמים, לא מצד טבעו. מעלת גרה - רמז לאדם שבוחן שוב ושוב האם המעשה שהוא עומד לעשות, הוא אכן, טוב ונחוצ. מי שיש בו שני 'סמנים' הללו - נפשו הבתמית היא 'בהמה טהורה'.

שביעי ^ז וְכָל־כִּי־חָרַשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בָּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ: ^ז מִכָּל־הָאֶכָל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִים יִטְמָא וְכָל־מִשְׁקָהּ אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כִּלִּי יִטְמָא: ^ז וְכָל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִגִּבְתָּם | עָלָיו יִטְמָא תָנוּר וּכִירִים יִתֵּן טִמְאִים הֵם וְטִמְאִים יִהְיוּ לָכֶם: ^ז אֶךְ מַעַן וְכוּר מִקּוֹה־מִים יִהְיֶה טָהוֹר וְנִגַּע בְּגִבְתָּם וְיִטְמָא: ^ז וְכִי יִפֹּל מִגִּבְתָּם עַל־כִּי־יָרַע זָרַע אֲשֶׁר יִרָע טָהוֹר הוּא: ^ז וְכִי יִתֵּן מִים עַל־זָרַע וְנִפֹּל מִגִּבְתָּם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ^ז וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לֹא־כֵלָה הִנֵּגַע בְּגִבְתָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^ז וְהָאֶכָל מִגִּבְתָּהּ יִכָּבֶם בְּגִדְיוֹ וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהִנֵּשֵׂא אֶת־גִּבְתָּהּ יִכָּבֶם בְּגִדְיוֹ וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^ז וְכִי־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֹאכַל: ^ז כָּל הַחֵלֶד עַל־גָּחוֹן וְכָל | הַחֵלֶד עַל־אֲרֻבַּע עַד כִּי־מִרְבֵּה רַגְלִים לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם: ^ז אֶל־תִּשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמְתֶם בָּם: ^ז כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהַתְּקַדְּשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרַמֵּשׁ עַל־הָאָרֶץ: ^ז כִּי | אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִית לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי: ^ז וְאֵת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכָל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׁת בַּמַּיִם וְכָל־נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצַת עַל־הָאָרֶץ: ^ז לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל: פפפ

צ"א פסוקים, עבד"ה סימן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 74)

וכי יתן מים על זרע . . טמא הוא לכם (יא, לח)

מאכל יבש - רומז לעבודת ה' 'יבשה'. מאכל רטב - רומז לעבודה מתוך חיות ו'לחלוחית'. ומאכל אינו מקבל טמאה עד שיבואו עליו מים, שכן הטמאה נמשכת דוקא למקום שיש בו קדושה יתרה, כדי לקבל משם תוספת חיות. וכפי שמצינו לגבי נגיעה במאכל לפני נטילת ידים: "לנגיעת הנקרים אין לחוש, כי רוח טמאה זו אינה מתאווה לשרות אלא . . במקום קדושה שנסתלק".

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחר שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עין-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעים, וכל-נתיבותיה שלום. אך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

וקוראין בספר שני פרשת פרה (מפטיר)

השלישי וביום השביעי לא יטהר: כֹּל-הַנִּגָּע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר-יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת-מִשְׁכַּן יְהוָה טָמֵא וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא-זָרַק עָלָיו טָמֵא יְהִי עוֹד טָמֵאֲתוּ בּוֹ: וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם כִּי-יָמוּת בְּאֵהָל כֹּל-הַבָּא אֶל-הָאֵהָל וְכָל-אֲשֶׁר בְּאֵהָל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: וְכָל כָּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין-צֶמֶד פֶּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא: וְכָל אֲשֶׁר-יָגַע עַל-פָּנָי הַשָּׂדֶה בַּחֲלֹל-חֶרֶב אוֹ בַּמָּוֶת אוֹ בְּעֵצֶם אָדָם אוֹ בַּקֶּבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיּוֹם חַיִּים אֶל-כָּלִי: וְלָקַח אֲזוּב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טְהוֹר וְהָיָה עַל-הָאֵהָל וְעַל-כָּל-הַפְּלִים וְעַל-הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ-שָׁם וְעַל-הַנִּגָּע בְּעֵצֶם אוֹ בַּחֲלֹל אוֹ בַּמָּוֶת אוֹ בַּקֶּבֶר: וְהָיָה הַטְּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׂלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וַחֲטָאוּ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וּכְבָּם בַּגִּדּוֹ וּרְחֵץ בַּמַּיִם וַיִּטְהַר בַּעֲרֹב: וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמֵא מִי נִדָּה לֹא-זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: וְהָיְתָה לָהֶם לַחֲקַת עוֹלָם וּמוֹזָה מִי-הַנִּדָּה וּכְבָּם בַּגִּדּוֹ וְהַנִּגָּע בַּמִּי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב: וְכָל אֲשֶׁר-יָגַע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגָּעַת הַטָּמֵא עַד-הָעֶרֶב: פ

מפטיר יט * וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: זאת חקת התורה אשר-צוה יהוה לאמר דבר | אל-בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על: ונתתם אותה אל-אלעזר הפתן והוציא אותה אל-מחוז למחנה ושחט אותה לפני: ולקח אלעזר הפתן מדמה באצבעו והזה אל-נכח פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים: ושרף את-הפרה לעיניו את-ערה ואת-בשרה ואת-דמה על-פרשה שרף: ולקח הפתן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל-תוך שרפת הפרה: וכבם בגדיו הפתן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל-המחנה וטמא הפתן עד-הערב: והשרף אותה וכבם בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עד-הערב: ואסף | איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא: וכבם האסף את-אפר הפרה את-בגדיו וטמא עד-הערב והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת עולם: הנגע במת לכל-נפש אדם וטמא שבעת ימים: הוא יתחטא-בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם-לא יתחטא ביום

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרות לפני

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנָבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנִּאֲמָרִים בְּאוֹתָהּ בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנָבִיאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרות כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרות ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרות פרשת פרה לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחזקאל פרק לו

לו טו ויהי דברי יהוה אלי לאמר: י בן־אדם בית ישראל ישבים על־אדמתם ויטמאו
אותה בדרךם ובעלילותם כטמאת הנדה היתה דרכם לפני: יח ואשפך חמתי עליהם
על־הדם אשר־שפכו על־הארץ ובגליליהם טמאוה: יט ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות
בדרךם ובעלילותם שפטים: כ ויבוא אל־הגוים אשר־באו שם ויחללו את־שם קדשי
באמר להם עם־יהוה אלה ומא־רצו יצאו: כא ואחמל על־שם קדשי אשר חללהו בית
ישראל בגוים אשר־באו שמה: כב לכן אמר לבית־ישראל כה אמר אדני יהוה לא
למענכם אני עשה בית ישראל כי אם־לשם־קדשי אשר חללתם בגוים אשר־באתם
שם: כג וקדשתי את־שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי־אני
יהוה נאם אדני יהוה בהקדשי בכם לעיניהם: כד ולקחתי אתכם מן־הגוים וקבצתי אתכם
מכל־הארצות והבאתי אתכם אל־אדמתכם: כה וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם
מכל טמאותיכם ומכל־גלוליתכם אטהר אתכם: כו ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן
בקרבתכם והסרתי את־לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: כז ואת־רוחי אתן
בקרבתכם ועשיתי את אשר־בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם: כח וישבתם בארץ
אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: כט והושעתי אתכם
מכל טמאותיכם וקראתי אל־הדגן והרביתי אותו ולא־אתן עליכם רעב: ל והרביתי
את־פרי העץ ותגובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים: לא וזכרתם
את־דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא־טובים ונקטתם בפניכם על עונותיכם ועל
תועבותיכם: לב לא למענכם אני־עשה נאם אדני יהוה יודע לכם בושו והפלטו מדרכיכם
בית ישראל: לג כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי
את־הערים ונבנו החרבות: לד והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני

כַּלְעֹבֶר: לֹא וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הִלְזוּ הַנְּשָׁמָה הִיְתָה בְּגִנְעֵדָן וְהָעָרִים הַחֲרֻכּוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת
וְהַנְּהַרְסוֹת בְּצוּרוֹת יֵשְׁבוּ: לוֹ וַיִּדְעוּ הַגּוֹלִים אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּנִיתִי
הַנְּהַרְסוֹת נִטְעַתִּי הַנְּשָׁמָה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי:

לאחר שמסיים ההפסדה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דִּבְרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֹאמֵן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֹאמְנִים דִּבְרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדִּבְרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֹאמֵן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דִּבְרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֶת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וְיַגִּיל לָפָנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמַנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המשך ביאור למס' מנחות ליום רביעי עמ' א

מחשבת פיגול בשעת עבודה, לאכול הבשר חוץ לזמנו, הדם עצמו
לא נעשה פיגול. לפי שאין לו מתירים אחרים, אלא הוא עצמו מתיר
את הבשר באכילה, ואת האימורים להקטרה. ואם כן לא לענין הדם
אמרו שפיגול הוא.

אֵלָּא פְּשִׁיטָא, לְאַפְגוּלִי – לענין שנתפגל הַבָּשָׂר. ומכאן מוכיח רב
אשי, הַשֵּׁתָא – מעתה יש ללמוד בקל וחומר, וְזֶמֶן הָתֵם – בברייתא
לענין פיגול בשיריים, ששחט על מנת לשפוך שיריים למחר, דְּלֹא
חָשִׁיב בֵּיהּ בְּבָשָׂר גּוֹפִיָּה – שלא חישוב על הבשר כלל, אָמַר רַבִּי יוֹסִי
מִיִּפְגַּל הַבֶּשֶׂר, הָבָא דְּחָשִׁיב בֵּיהּ בְּזִבְחָה גּוֹפִיָּה, בשתי יריכות, שחיט
מחשבת פיגול על בשר הקרבן עצמו, לֹא כָּל שֶׁכֶּן דְּפִיגַל – שכיון
שפיגל בִּירְדָּה יָמִין, פִּיגַל בִּירְדָּה שְׂמָאל – יתפגל גם ירך שמאל.

מביאה הגמרא הוכחה נוספת מברייתא שלא כדברי רב הונא: וְעוֹד,
הָאָמַר רַבִּינָא, תָּא שְׁמַע רַאיהָ מִמָּה שֶׁשֵּׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה (לעיל יג), הַקּוֹמֵץ

אֵת הַמִּנְחָה עַל מִנְתָּ לְאָכֹל אֶת שִׁירֶיהָ לְמַחֵר, אוֹ עַל מִנְתָּ לְהַקְטִיר
אֶת קוֹמְצָהּ לְמַחֵר, מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בְּזוֹ, שֶׁפִּיגַל וְחִיּוּבִין עָלָיו בְּרַת.
ומבשר רבינא: מזה שאמר התנא שאם חשב לְהַקְטִיר קוֹמְצָה לְמַחֵר
פיגול הוא, לְאַפְגוּלִי מֵאֵי – לענין מזה אמרו שפיגול הוא וחיובים
כרת על אכילתו, אֵילִימָא לְאַפְגוּלִי קוֹמֵץ – לענין הקומץ עצמו
שנתפגל, אי אפשר לומר כן, שהרי וכי קוֹמֵץ מִי מִיִּפְגַּל – האם
הקומץ עצמו נעשה פיגול להתחייב כרת על אכילתו, וְהָתֵנָּן בְּמִשְׁנָה
(ובחים מב), אֵלּוּ דְּבָרִים שְׂאִין חֵיּוּבִין עָלֵיהֶן – על אכילתו, כרת מִשּׁוּם
פִּיגוּל, הַקּוֹמֵץ כּוֹ, מְפּוֹרֵשׁ אִם כֵּן שֶׁהַקּוֹמֵץ אֵינוֹ מִתְפַּגֵּל. אֵלָּא
פְּשִׁיטָא לְאַפְגוּלִי שִׁירִיִּים – לענין שירי המנחה אמרו כן שנתפגלו.
ומוכיח אם כן רבינא, הַשֵּׁתָא – מעתה יש ללמוד בקל וחומר, שפיגול
בירך ימין נתפגל של שמאל. שהרי וְזֶמֶן הָתֵם – שם בְּמִשְׁנָה לענין
פיגול בקומץ, דְּלֹא חָשִׁיב בֵּיהּ בְּשִׁירִיִּים גּוֹפִיָּה – שלא חשב על
השיריים עצמם,

לוח זמנים לשבוע פרשת שמיי - פרה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	5:42	5:35	8:11	8:06	8:43	8:39	9:45	9:41	17:55	17:59	18:19	18:23	17:38	18:32
חיפה (ח)	5:41	5:33	8:10	8:06	8:42	8:38	9:44	9:40	17:54	17:59	18:19	18:23	17:28	18:32
ירושלים (ח)	5:39	5:31	8:09	8:05	8:41	8:36	9:43	9:39	17:55	17:59	18:19	18:23	17:18	18:31
תל אביב (ח)	5:43	5:35	8:11	8:07	8:44	8:39	9:46	9:42	17:54	17:58	18:18	18:22	17:38	18:33
אוסטריה וינה (ח)	5:55	5:42	8:25	8:18	8:57	8:49	9:59	9:53	18:10	18:19	18:40	18:49	18:00	19:02
אוסטרליה מלבורן (ק)	7:19	7:25	9:49	9:51	10:21	10:23	11:23	11:24	19:36	19:27	20:01	19:52	19:09	20:02
אוקראינה אודסה (ח)	5:59	5:47	8:27	8:21	9:00	8:53	10:02	9:56	18:11	18:19	18:40	18:48	18:00	18:52
אוק. דנייפרופטרובסק (ח)	5:41	5:29	8:10	8:03	8:42	8:35	9:44	9:39	17:55	18:03	18:24	18:33	17:44	18:37
אוק. ז'יטומיר (ח)	6:07	5:54	8:36	8:28	9:08	9:01	10:10	10:04	18:19	18:29	18:50	19:00	18:09	19:04
אוקראינה קייב (ח)	5:59	5:45	8:28	8:21	9:00	8:53	10:02	9:57	18:13	18:23	18:44	18:54	18:03	18:58
אוקראינה דונייצק (ח)	5:30	5:17	7:59	7:52	8:31	8:24	9:33	9:28	17:44	17:53	18:13	18:22	17:33	18:26
איטליה מילאנו (ח)	6:24	6:13	8:53	8:47	9:26	9:19	10:28	10:23	18:38	18:46	19:06	19:14	18:26	19:27
אקוואדור קיטו (ח)	6:11	6:09	8:44	8:42	9:14	9:12	10:17	10:15	18:32	18:30	18:53	18:51	18:13	18:55
ארגנטינה ב. איירס (ח)	6:54	6:59	9:23	9:24	9:55	9:57	10:57	10:58	19:07	18:59	19:32	19:23	18:42	19:34
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	7:42	7:48	10:14	10:16	10:45	10:47	11:47	11:48	20:02	19:52	20:29	20:19	19:36	20:23
ארה"ב בולטימור (ק)	7:08	6:59	9:37	9:31	10:09	10:03	11:11	11:06	19:20	19:26	19:46	19:52	19:07	19:56
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:56	6:46	9:26	9:20	9:58	9:52	11:00	10:55	19:11	19:18	19:38	19:44	18:59	19:55
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:57	6:47	9:26	9:20	9:59	9:53	11:00	10:56	19:11	19:17	19:37	19:44	18:58	19:55
ארה"ב דטרויט (ק)	7:32	7:22	10:02	9:56	10:34	10:28	11:36	11:31	19:48	19:55	20:15	20:22	19:36	20:33
ארה"ב היוסטון (ק)	7:23	7:15	9:51	9:47	10:24	10:19	11:26	11:22	19:35	19:39	19:59	20:03	19:20	20:12
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:53	6:45	9:23	9:18	9:55	9:50	10:57	10:53	19:08	19:13	19:33	19:37	18:54	19:46
ארה"ב מיאמי (ק)	7:23	7:16	9:51	9:47	10:24	10:19	11:25	11:22	19:34	19:37	19:57	20:00	19:19	20:09
ארה"ב ניו הייבן (ק)	6:54	6:43	9:22	9:16	9:55	9:49	10:56	10:52	19:05	19:12	19:32	19:39	18:53	19:51
ארה"ב שיקאגו (ק)	6:50	6:39	9:21	9:14	9:52	9:46	10:54	10:49	19:07	19:14	19:34	19:41	18:55	19:51
בוליביה לה פאס (ח)	6:27	6:28	9:02	9:02	9:32	9:31	10:34	10:34	18:53	18:48	19:14	19:10	18:31	19:14
בלגיה אנטוורפן (ח)	6:44	6:30	9:12	9:05	9:45	9:37	10:47	10:41	18:57	19:07	19:28	19:38	18:47	19:55
בלגיה בריסל (ח)	6:43	6:30	9:13	9:05	9:45	9:37	10:47	10:41	18:58	19:08	19:29	19:39	18:48	19:54
בלרוס ליובאוויטש (ח)	5:56	5:41	8:26	8:18	8:58	8:50	10:00	9:54	18:12	18:23	18:45	18:57	18:04	19:01
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:05	6:08	8:36	8:36	9:08	9:08	10:10	10:09	18:22	18:16	18:45	18:39	17:59	18:45
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	5:52	5:54	8:22	8:23	8:54	8:54	9:56	9:55	18:09	18:03	18:31	18:25	17:46	18:31
בריטניה לונדון (ח)	6:00	5:47	8:30	8:23	9:02	8:55	10:04	9:59	18:16	18:26	18:48	18:58	18:07	19:13
בריטניה מנצ'סטר (ח)	6:09	5:55	8:39	8:31	9:11	9:03	10:13	10:07	18:25	18:36	18:57	19:09	18:16	19:25
גרמניה ברלין (ח)	6:07	5:53	8:37	8:29	9:09	9:01	10:11	10:05	18:22	18:32	18:54	19:04	18:12	19:08
גרמניה פרנקפורט (ח)	6:25	6:12	8:55	8:48	9:27	9:20	10:29	10:24	18:42	18:51	19:12	19:22	18:32	19:26
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:04	6:07	8:37	8:38	9:08	9:08	10:10	10:10	18:26	18:19	18:49	18:42	18:03	18:46
הודו בומביי (ח)	6:41	6:36	9:09	9:06	9:42	9:38	10:43	10:40	18:51	18:53	19:13	19:15	18:35	19:19
הודו פונה (ח)	6:36	6:31	9:05	9:02	9:37	9:34	10:39	10:36	18:49	18:50	19:11	19:12	18:32	19:16
הונגריה בודפשט (ח)	5:45	5:33	8:14	8:07	8:46	8:39	9:48	9:43	17:58	18:07	18:28	18:36	17:48	18:40
טורקיה איסטנבול (ח)	6:06	5:56	8:34	8:29	9:07	9:01	10:09	10:04	18:18	18:25	18:45	18:51	18:06	18:55
יוון אתונה (ח)	6:27	6:17	8:55	8:50	9:28	9:22	10:29	10:25	18:39	18:45	19:05	19:10	18:26	19:14

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ח)	6:07	5:55	8:35	8:28	9:08	9:01	10:09	10:04	18:18	18:27	18:47	18:56	18:07	19:00
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:33	6:28	9:07	9:03	9:37	9:33	10:39	10:36	18:55	18:56	19:17	19:18	18:38	19:22
ניו זילנד צ.צ. (ח)	6:30	6:38	8:58	9:01	9:31	9:34	10:33	10:34	18:42	18:32	19:10	18:59	18:15	19:03
נפאל קטמנדו (ח)	6:03	5:56	8:34	8:30	9:05	9:01	10:07	10:04	18:20	18:24	18:44	18:47	18:05	18:51
סינגפור סינגפור (ח)	7:07	7:05	9:35	9:33	10:07	10:06	11:09	11:07	19:18	19:16	19:39	19:37	18:58	19:41
פולין ורשא (ח)	5:36	5:22	8:06	7:58	8:38	8:30	9:40	9:34	17:52	18:03	18:24	18:35	17:43	18:39
פרו לימה (ח)	6:10	6:10	8:38	8:37	9:11	9:10	10:12	10:11	18:21	18:17	18:42	18:38	18:00	18:42
צרפת לאיון (ח)	6:41	6:30	9:11	9:04	9:43	9:36	10:45	10:40	18:56	19:04	19:24	19:32	18:45	19:45
צרפת פריז (ח)	6:51	6:38	9:21	9:14	9:53	9:45	10:55	10:49	19:06	19:15	19:36	19:45	18:56	19:59
קולומביה בוגוטה (ח)	5:53	5:51	8:26	8:24	8:57	8:54	9:59	9:57	18:14	18:13	18:35	18:34	17:56	18:38
קנדה טורונטו (ק)	7:18	7:07	9:47	9:41	10:19	10:13	11:21	11:17	19:33	19:40	20:01	20:08	19:21	20:20
קנדה מונטריאול (ק)	6:55	6:43	9:24	9:18	9:56	9:50	10:58	10:53	19:10	19:17	19:38	19:46	18:58	19:59
קפריסין לרנקה (ח)	5:49	5:40	8:16	8:11	8:49	8:44	9:50	9:46	17:58	18:02	18:22	18:27	17:44	18:31
רוסיה מוסקבה (ח)	6:28	6:12	9:00	8:51	9:31	9:22	10:33	10:27	18:47	18:59	19:21	19:34	18:39	19:50
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	6:23	6:11	8:51	8:45	9:24	9:17	10:26	10:20	18:35	18:44	19:04	19:13	18:24	19:17
שווייץ ציריך (ח)	6:25	6:13	8:56	8:49	9:27	9:21	10:30	10:24	18:42	18:51	19:11	19:20	18:31	19:32
תאילנד בנגקוק (ח)	6:20	6:16	8:48	8:45	9:21	9:18	10:22	10:20	18:31	18:32	18:53	18:53	18:14	18:57

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו שרח (אולגה) בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il